AVTHENTICÆ SEV NOVELLÆ CONSTITVTIONES

D. Iuſtiniani Sacratiſſimi Principis, cum veteri tralatione, Græcis nunc primùm appoſita.

Additis quæ hactenus deſiderabantur pluribus Conſtitutionib.

Omnia notis ac argumentis illuſtrata, & ſedulò recognita Ant. Contio auctore.

LVGDVNI,
Apud Gulielmũ Rouillium.
1581.

Extraict du priuilege du Roy.

PAR grace & priuilege du Roy est permis à Guillaume Rouille libraire de Lyon, d'imprimer, ou faire imprimer vne fois ou plusieurs, *Le Cours de droict ciuil de nouueau reueu corrigé & sommarisé, par Antoine le Cõte Docteur regent en l'vniuersité de Bourges, & enrichy de plusieurs annotations, loix, inscriptiõs, constitutions, & nouuelles Grecques, auec leurs versiõs Latines nõ encor imprimees.* Et est faict defence à tous autres Libraires, Imprimeurs, & personnes quelconques, de non imprimer, vendre, ny distribuer en ses pays, terres & seigneuries, ledict liure imprimé par ledict Rouille, si ce n'est par son consentement: & ce iusques au temps & terme de dix ans, à compter du iour & datte que sera paracheuee la premiere impression, sur peine d'amende arbitraire & de confiscation des liures qu'ils auroyent imprimez: voulant en outre, ledict Seigneur que l'extraict d'iceluy priuilege mis au commencement, ou à la fin dudict liure, serue pour toute notification, comme si la signification estoit faicte sur l'original. Car tel est son plaisir, comme plus à plein est contenu & declaré par les lettres de priuilege, sur ce donnees au chasteau de Bologne le 27. de Ianuier, L'an de grace, mil cinq cens soixante vnze, & de son regne l'vnziesme.

Par le Roy en son Conseil.

Signé, de Lamonere

Et seellé du grand seau en cire iaune à simple queue.

ILLVSTRISSIMO ET SAPIENTISSIMO viro Ioan. Iacobo Cambræo, libellorum Magistro & vniuersitatis Biturigũ Cancellario, Ant. Contius. S. D.

CVM diuersis proceribus diuersos ac varios Iuris ciuilis tomos, hactenus dicauerim, istud ordine quidẽ postremũ, sed vtilitate, & elegantia primum ac pręcipuum tibi cõsecrãdum reseruaui. Ita enim tibi in Gręcia, optima fere ęui parte versato, & libros βασιλικῶν aliós-

que id genus Græcos libros ad ius noſtrũ pertinẽtes mercato, vt in communem Galliæ vtilitatem transferendos exportares, cõueniẽtius quã alteri cuiquã hunc proprium Iuſtiniani fœtũ dicare poſſe animaduerti. Vetus erat verbum, ídque arcanum & in ſacris Chriſtianis olim vſurpari ſolitũ, SANCTA SANCTIS. Similiter autẽ & de toto hoc literarũ genere dici poſſe arbitror, DOCTA DOCTIS, & LITERATA LITERATIS, inter quos, qui te in his regionibus gradu antecedat, cognoui adhuc profectò neminem. Vtinã verò ſicuti nunc ſub vtraque lingua hę Nouellę in lu-

cem prodeunt, ita etiam aliquando Baſilica tua cum ſua ecloga & ſynopſi & παραπομπαῖς κατὰ στοιχεῖον ſimiliter in publicum appareant. Quod non deſpero fore, ſi virum Doctiſſimum, in cuius nunc poteſtate ſunt rogaueris, vti hos & alios quos habet iis æquando, ſub vtraque lingua edere deproperet. Interim verò grato animo has conſtitutiones Dñi Iuſtiniani Nouellas excipies, non illas quidẽ vel à Iuliano anteceſſore vel quouis alio epitomatas, aut ex Baſilicis exceptas aut emẽdatas & reſecatas aut interpolatas, quales multæ hactenus prodiere, ſed verè (vt

ſunt & dicuntur) autenticas. Nã ꝙ ad Latinã veteris interpretis tranſlationẽ, affirmare auſim eã ex autentico exemplari factã, lõgeq́; integriore fideliorég; quàm vllum hodie extet vel Scimge. vel Haloandrinũ. In ea autõ ad verbũ trãſlatione ex manuſcriptis, & Græcorum collatione emẽdãda quantũ laboris impẽderim, malo lectoris expectare iudicium, & ſi non diffiteor pleraque me fugere potuiſſe interdum dormitantem. Illud ſane prędicere non reformido, potuiſſe me citius & minore labore nouam deintegro interpretationem facere. Sed malui antiquo interpreti

preti, siue is Berguntio Pisanus est, si Augustino credimus, siue alius quiuis, suam fidem & receptam non immerito autoritatem seruare illibatam, quàm noua mea verba substituere, c m præsertim vel Iacobi Cuiacij testimonio, qui vnus mihi est vice omnium, euincere possim, & meis quibusdam obseruationibus (quas in aliud tempus differã) melu i lum Ius intellexisse quàm aut Haloãdrum aut quemuis alium qui postea in iis vertẽdis operam impenderit. Quale vero cumque est, totũ sane tuum esse voueo hoc volum n . in tres t mos tripartitum, ob

commodiorem vſum, & vt cætera iuſtiniani edicta extra numerum νεαρῶν deſcripta & alias non contemnendas apꝑdices capere poſſet. Tuum (inquam) eſto Strenarum vice, quas à me nec in auro nec in argento te requirere certũ eſt, quarum rerũ neque mihi copia ſupereſt, neque tibi deeſt. cupiditas autem vt pro me quoque ſpondeam, neutri noſtrum moleſta eſt. Eam enim ſi mihi imperãtem ſenſiſſem, nunquam ad hoc vitę genus tranſiſſem, ſed dudum in mangonũ & venalitiariorum atque fœneratorũ caſtra transfugiſſem. Vale. Kalend. Ian. M. D. LXXI.

INDEX

INDEX CONSTITVTIONVM NOVELLARVM

Domini Iuſtiniani ſacratiſſimi Principis, necnon quarundam Iuſtini & Tiberij principū, quæ eidem volumini inſertæ fuerunt, eo ordine quo apud veterem interpretem Latinum, partim iam antea vulgatum & impreſſum, partim nunc primum vulgandum & excudendū collocatæ ſunt, collatis ad marginem tribus aliis Nouellarum voluminibus Scrimgerij (quem vt plurimū ſecuti ſumus) Haloandri & Iuliani Anteceſſoris.

COLLATIO PRIMA.

Extat apud [illegible] August. putat Latinā primitus fuisse Idem & me adnotasse memini, qua in sententia etiam nunc sum. Fallitur tamen cum ait nos carere eius epitome Iuliani, cum extet in manuscr Iul. & Lugd. impresso.

82 *De incestis & nefariis nuptiis.* — *Scrimg. Hal. Iulia.*

83 *De pratoribus populi.* — Extat apud illos. & ...it. Iuliani In edit. Lugdunēsi multo amplior ea quam edidit Ant. Aug.

COLLATIO III.

84 *De lenonibus.* — *Scrim. Hal. & Iul.*

85 *De defensoribus ciuitatum.* — *Scrimg. Hal. Iul.*

86 *De mensura ordinandorum clericorum.* — Extat apud illos. nam apud Iulianum in editione Lugd. est cōstit. 12. miror Aug. dicere eam desiderari in lib. Iuliani.

87 *De mandatis principis.* — Extat apud illos. Principium est Latinum imo & Cuiacius ait, vtraque lingua fuisse scriptam hanc totam nouellam, vt & Ant. Aug. qui tamen ait nos carere Latina.

88 *De triente & semisse & successoribus filiorum & nepotum naturalium vel collationibus aut, &c.* — *Scrimg. Hal. Iul.*

89 *De filiis ante dotalia instrumenta natis.* — *Scrimge. Hal. deest apud Iul.*

COLLATIO IIII.

30 De

30 *De proconsule Cappadociæ.*	*Scrimge. Hal. & Iul.*
31 *De descriptione quatuor præsidum Armeniæ.*	*Scrimg. Hal. Iul.*
32 *Ne quis mutuum dans agricolæ, terram eius teneat, &c.* 33 *De his qui mutuum dant agricolis.* 34 *Ne quis quod agricolæ mutuam pecuniam dedit, &c.*	Hæ tres extãt apud illos, nisi quòd apud Scrimg sola 32. extat. quam autem ob causam, promittitur illic ex cõment. Henr. Steph doceri, necdũ tamen (quod sciam) illic commentarij nati sunt.
35 *De adiutoribus Quæstoris.*	Deest integra in Græcis editionibus. Eius epitomen Græcè & Latinè Hal. edidit, vt & Iul. Latinè, Deest etiam in manuscr. vet. interprete, & vulgat. authẽtiois.
36 *De successoribus eorum qui in Africa degunt.*	Deest apud vet. interpretẽ & Scrimg. & Iulianum.
37 *De ecclesiis constitutis in Africa.*	Extat apud solum Haloand. & in lib. 1. βασιλ. tit 1. c. 45. Ant. Aug. ait se vidisse epitomen pleniorem in epitome constitutionum ecclesiasticarũ.

38 De

gionis

gionis & cultus sui curiali fortuna liberentur.

COLLATIO V.

46 *De ecclesiasticarum rerum immobilium alienatione & solutione.*	Extat tantùm apud Scrimg. & Iulia. non autem apud Haloan.
47 *Vt præponatur nomẽ Imperatoris documentis, & vt Latinis literis apertius tempora inscribantur.*	Scrimg. Hal. Iul.
48 *De iureiurando à moriẽte præstito propter mensuram suæ substantiæ.*	Scrimg. Hal. Iulia.
49 *De his qui ingrediuntur ad appellationem, & quãdo per scripturam manus propria, &c.*	Scrimg. Hal. Iul.
50 *Constitutio ad Bonum quæstorem exercitus ordinat appellationes à quinque prouinciis Caria, & Cypro & Cycladibus, etc.*	Scrimg. Hal. Iul.
51 *Scenicas no solum si fideiussores præstent, sed etiam si iusiurandum dent, &c.*	Scrimg. Hal. Iul.
52 *Vt non fiant pignorationes pro aliis personis & vt sicut principum dona-*	Scrimg. Hal. Iulia.

tiones

	Constitutio	Apud
	tiones, &c.	
53	*De exhibendis & introducendis reis, & vt hi, qui conueniuntur post vicesimum diem, &c.*	*Scrimg. Hal. Iul.*
54	*Constitutionem quæ ex adscriptitio & libera natos, liberos esse vult, non iis qui ante, &c.*	*Extat apud Scrim. tantùm & Iulia.*
55	*Vt de cætero commutationes ecclesiasticarum rerum non fictè fiant, &c.*	*Solus Scrim. habet Græcè, & Iulia. Latinam epitomen.*
56	*Vt ea quæ vocantur insinuatiua super clericis, in maiore quidē ecclesia dentur, &c.*	*Extat apud Scr. tā-tùm Græcè, & Latina epit. apud Iul.*
57	*Vt clerici qui recedunt, aliis pro eis subrogatis, præbeant subrogatis emolumenta, &c.*	*Scrim. Hal. & Iul.*
58	*Vt in priuatis domibus sacra mysteria non fiant.*	Extat Græcè tantū apud Scrimg. & epitome apud Iulianum Latina.
59	*De debita impensa in exequiis defunctorum.*	Extat apud illos tres. Hanc habuit Alber. Rozates in verbo, Exequias.
60	*Vt defunctis seu funera eorum nō iniuriētur à creditoribus, & vt cōsiliarij, etc.*	*Scrimg. Hal. Iul.*

61 Vt immobilia antenuptialis donationis neque hypothecæ dentur, neq; omnino alienentur, &c.	*Scrimg. Hal. Iul.*
62 De ordine Senatorum & consultationibus.	Deest apud Scrimg. & Haloan præter breuissimam epitomen. Extat epitomata apud Iulianum.
63 De noui operis nuntiatione maritimi aspectus.	*Scrimg. Hal. Iul.*
64 De hortulanis Constantinopolitanæ ciuitatis.	*Scrimg. Hal. Iul.*
65 Vt terrulæ vel domus vel vinea sanctiss. ecclesiæ Mysiæ in redemptionem captiuorum, &c.	Deest Græcè apud Scrimg. Breuis epit. Græca & Latina est apud Hal. apud Iul. autē extat eius epit. §.20. seu constit.59. quam edidit Anton. Aug. extat etiam & alia epitome ad calcem lib. Iul. pag 183.
66 Vt factæ nouæ constitutiones post insinuationem earū post duos menses valeant. Parcit autem, &c.	*Scrimg. Hal. Iul.*
67 Vt nullus fabricet oratorū domos præter voluntatem episcopi, & vt deputet prius, &c.	*Scrimg. Hal. Iul.*

**

COLLATIO VI.

75 De

75 *De appellationibus Siciliæ.*	Nusquam Græcè extat. Epitome breuissima extat apud Scrimger. Latior Latina apud Iulianum.
76 *Hæc constitutio interpretatur priorem constitutionem De his qui ingrediuntur monasterium, &c.*	Extat tantum Græcè apud Scrimg. & epitomata Latinè apud Iulianum §.246.
77 *Vt non luxurientur homines cõtra naturam, neciurent per capillos Dei, &c.*	*Scrimg. Hal. Iul.*
78 *Vt liberti de cætero aureo non indigeant annulo, & vt pristinis restituantur natalibus, &c.*	*Scrimg. Hal. Iul.*
79 *Apud quos oporteat causam dicere monachos & ascetrias.*	Græcè tantum extat apud Scrimg. & Latina epitome apud Iulianum.
80 *De quæstore.*	*Scrimg. Hal. Iul.*
81 *Constitutio quæ dignitatibus & episcopatu filium liberat patria potestate.*	*Scrimg. Hal. Iul.*
82 *De iudicibus, & vt nullatenus cum iureiurando eligatur aliquis iudex, quod permaneat ei, &c.*	*Scrimg. Hal. Iul.*
83 *Vt clerici apud proprios episcopos primum conueniant*	Græcè tantum extat apud Scrimg. non apud Halo & epitome Latina apud Iulianũ.

COLLATIO VII.

92 De

	& epitome Latina apud Iulianum. §. 44. & §. 366.
112 *De litigiosis: & de decima parte litis ab actore cautela præstanda.*	*Scrimg. Hal. Iul.*
113 *In medio litis non fieri sacras formas aut sacras iussiones sed secundum antiquas leges generales lites decidi.*	*Scrimg. Hal. Iul.*
114 *Vt diuinæ iussiones subscriptionem habeant gloriosissimi quæstoris.*	Extat breuis epitome Græca apud Scrimgerum & Haloand. deest apud Iulianum.
115 *Vt cum de appellatione cognoscitur, secundum illas leges debeat iudicari, quæ tempore latæ sententiæ & suggestionis obtinebāt, etc.*	*Scrimg. Hal. Iul.*
116 *Vt neque miles neq; fœderatus obseruetur domui priuatæ aut possessioni alicuius.*	Extat apud Scrimgerum & Holand. non etiam apud Iulianum.
117 *Vt liceat matri & auiæ & aliis parentibus post legitimam partem liberis derelictam, &c.*	

COLLATIO IX.

miserunt

miserunt dare iudicibus, neq; dabu[illegible]t, & de sportulis, &c.	
125 *Vt iudices non expectent sacras iussiones, sed quæ vi dentur eis decernant.*	*Scrimg. Hal. Iul.*
126 *Exemplum sacræ formæ de appellationibus.*	*Scrimg. Hal. Iul.*
127 *Vt fratrũ filij succedant paternæ hereditati ad imitationem fratrum, etiam ascendentibus extantibus, & vt mulieres, &c.*	Extat tantum Græcè apud Scrimge. & epitome Latina apud Iulianum.
128 *De collatoribus & aliis capitulis.*	*Scrimg. Hal. Iul.*
129. *De Samaritis.*	*Scrimg. Hal. Iul.*
130 *Quomodo oporteat milites transitum in ciuitatibus facere, & de introitu.*	*Scrimg. Hal. Iul.*
131 *De ecclesiasticis titulis & priuilegiis aliisque capitulis.*	*Scrimg. Hal. Iul.*
132 *De interdictis collegiis hæreticorum.*	Extat apud Scrimg. & Haloã. deest apud Iulian.
133 *Quomodo oporteat monachos viuere.*	Extat Græcè apud Scrimg. & Hal. deest apud Iul.
134 *Vt nulli iudicum liceat*	*Scrimg. Hal. Iul.*

142 De his qui eunuchos faciunt,	Scrim. Haloan. deest apud Iulianum.
143 De muliere raptũ passa.	Epitomen Haloan. edidit. extat & in fine epitomes Iuliani, quã habeo manuscriptã.
144 De Samaritis.	Extat Græcè apud Hal. deest apud Iul.
145 Vt de cætero nullam licentiã habeat dux aut Biocolyta Lidiæ & Lycaoniæ in Phrygiam vtramq; & Pisidiam aduenire.	*Scrimg. Hal. deest apud Iul.*
146 Vt liceat Hebræis secundum formã hic traditã sacras scripturas Latinè vel Græcè vel alia lingua, etc.	*Scrimg. Hal. deest apud Iul.*
147 De reliquis publicis non exigendis, & de discussione diuersarum actionum.	*Scrimge. Hal. deest apud Iul.*
148 De indulgentia tributariorum reliquorum.	*Extat hic apud Haloan. & inter Nou. Iustini. apud Scrim. Deest apud Halo.*
149 Vt Deo amantissimi episcopi cum prouinciarum indigenis, &c.	*Est inter Nou. Iustini. apud Scrimg.*
150 De ea quæ raptori suo nubit.	Græcam epit. edidit Hal. deest apud Iul.
151 Ne decurio aut cohortalis, &c.	*Scrimg. Hal. deest apud Iul.*

163 *De releuatione tributorum publicorum.*	*Hal. deest apud Scr.*
164 *De hæredibus.*	*Hal. deest apud Scr.*
165 *Generalis forma de prospectu in mare, scripta Dominico, &c.*	*Hal. deest apud Scr.*
166 *Forma Præfectorum prima,* περὶ ἐπιβολῶν. *De adiectionibus, &c.*	*Ex Cuiacio.*
167 *Forma* P P. *vicesima quarta* γενικὸς τύπος περὶ νομῆς πῶς δεῖ, *&c.*	*Ex Cuiacio.*
168 *Forma* P P. *secunda,* γενικὸς τύπος περὶ ὁμοδούλων. *i. De hominibus qui eidem domino subiecta prædia possident.*	*Ex Cuiacio.*

Ergo

Ergo centum sexaginta octo Iustiniani Nouellas nec plures nec pauciores numerari consentiunt omnes. Sed Matthęus Monachus in pręfatione collectionis constitutionum ecclesiasticarum Græc. diserte scripsit Iustinianum centum & septuaginta constitutiones condidisse: vnde cōstat duas adhuc desiderari, vt omittam plerasque superius relatas non esse ipsius Iustiniani. Item Iulianus in epitome ait vltimam Nouellam sic cœpisse, QVAM iam videor conscripsisse, &c.

* * *

IN NOVELLAS.

Πανδέκτων ὀλίγη τις ἀηδονὶς, ἀλλὰ σεβαστῶν,
Ἐκ νεκρῶν ἔτυμον λῆψεο πανσοφίην.
Ἦλθ᾽ οὖν πρὸς τέμενος γλυκερὸν τόδε, χ᾽ ἔλαβεν
πάσης
ἀρχὴν τῆς νομικῆς καὶ πέρας ὀψάμενος.

A. CHAPVYSIE.

ΑΥΤΟΚΡΑΤΟ-
ΡΟΣ ΙΟΥΣΤΙΝΙΑ-
νου Αὐγούστου νεαραὶ διατάξεις.

Περὶ τοῦ φαλκιδίου.

Διάταξις α.

ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ ΙΟΥΣΤΙ-νιανὸς Αὔγουστος Ἰωάννῃ τῷ ἐνδοξοτάτῳ ἐπάρχῳ τῶν ἱερῶν τῆς ἕω πραιτωρίων, τὸ δεύτερον ἀπὸ ὑπάτων, καὶ πατρικίῳ.

ΕΝνοχλουμένοις ἡμῖν περὶ τὰς ἁπάσης τῆς πολιτείας φροντίδας, καὶ μικρὸν οὐδὲν αἱρουμένοις ἐννοεῖν, ἀλλ' ὅπως ἂν Πέρσαι μὲν ἠρεμοῖεν, Βανδίλοι δὲ σὺν Μαυρουσίοις ὑπακούοιεν, Καρχηδόνιοι δὲ τὴν παλαιὰν ἀπολαβόντες ἔχοιεν ἐλευθερίαν, Τζάνοι τε νῦν πρῶτον ὑπὸ τὴν Ῥωμαίων γενόμενοι πολιτείαν ἐν ὑπηκόοις τελοῖεν (ὃ τοῦτο ὅπερ οὔπω ἢ νῦν πλὴν

ἐπὶ τῆς

IN NOMINE DOMINI DEI NOSTRI IESV CHRISTI,

incipit liber constitutionum nouellarum D. N. Iustiniani sacratissimi principis perpetui Augusti.

DE HEREDIBVS* ET FALCIDIA.

TIT. I.

*In Grȩca inscrib. tantum De Falcidia, sed hæc sunt translata de integriore libro.

NOVELLA CONSTIT. PRIMA.

Imperator Iustinianus Augustus Ioanni gloriosissimo sacrorum per Orientem prætoriorum præfecto, iterum exconsule & patricio.

PRAEFATIO.

OCCVPATIS *nobis circa totius reipublicæ curas, & paruum* nihil eligentibus cogitare, sed quatenus Persæ quidẽ conquiescant, Vandali verò cum Mauris obediant, & Carchedonij antiquam recipientes habeant libertatem: TZani autẽ nunc primùm sub Romanorum facti republica, inter subiectos habeantur: (quod nondum hactenus, nisi*

*Sic emend. ex manuscr. Cont.

ἐπὶ τῆς ἡμετέρας βασιλείας (δίδωσι Ῥωμαίοις ὁ θεὸς) ἐπιρρέουσι καὶ ἰδιωτικαὶ φροντίδες, παρὰ τῶν ἡμετέρων ὑπηκόων ἀεὶ προσαγγελλόμεναι. ὧν ἑκάστῃ μὲν δίδομεν τὸν προσήκοντα τύπον. ὁπόσα δὲ συχνῆς μὲν ἀπολαύει τῆς κατὰ μέρος βοηθείας, δυνατὰ δέ ἐστιν, ἐγγραφέντα νόμῳ, κοινὴν ἅπασι δοῦναι τὴν ἐφ' οἷς χρήζουσιν ὠφέλειαν. ταῦτα χρῆναι νομίζομεν καὶ νομοθετῆσαι καὶ παραδοῦναι τοῖς ὑπηκόοις, αὐτόθεν βοηθοῦντα, καὶ μὴ τῆς ἀεὶ κελεύσεως τῆς ἐκ τῶν βασιλέων δεόμενα. ¶ Ἀεὶ τοίνυν ἡμᾶς ἐνοχλοῦσιν οἱ μὲν ὑπὲρ πρεσβείων καταλελειμμένων οὐ μὴν διδομένων προσιόντες, οἱ δὲ ἐλευθεριῶν, οἱ δὲ ἑτέρου τινός. ὅπερ οἱ μὲν παραδόντες τοὺς κλήρους, δοθῆναι τισὶν ἢ γενέσθαι διετάξαντο. οἱ δὲ ἀγνωμόνως καὶ τῶν πραγμάτων ἐφίστανται, καὶ ταῦτα λαμβάνουσι, καὶ τὸ κελευσθὲν οὐ πληροῦσι. καίτοιγε καὶ τοῖς πάλαι νομοθέταις εἴρητο, προσήκειν τὰς τῶν τελευτώντων διατυπώσεις, ὅσαι μὴ μάχονται νόμοις, πᾶσι πληροῦσθαι τρόποις. ἀλλ' ἐπειδὴ τοὺς οὕτω γεγραμμένους νόμους ἤδη κατὰ τὸ πλεῖστον ἀμεληθέντας εὕρομεν, ἀνακαλέσασθαί τε αὐτοὺς ἡγησάμεθα δεῖν, καὶ τοῖς τε περιοῦσι δοῦναι τὴν ἐξ αὐτῶν ἀσφάλειαν, καὶ τοῖς τετελευτηκόσι τὴν ἐντεῦθεν ἀποτίσαι τιμήν. ¶ Πρῶτον μὲν οὖν ἐκεῖνο σκεπτέον, ὅτι δὴ τῶν διατιθεμένων τοῖς μὲν ἀνάγκην ἐπιτίθησιν ὁ νόμος ἀπονέμειν τινὰ μοῖραν προσώποις τισίν, ὡς δὴ τοῦτο κατὰ

1

2

τὴν

sub imperio nostro, dedit Romanis deus) incurrunt etiam propriæ solicitudines à nostris subiectis semper nũtiatæ: quarum quidem singulis damus competentem formam. Quæcunq; verò frequenti quidem potiuntur per partes auxilio, possibilia tamen sunt scripta lege, vt communem omnibus præstent (in quibus opus habent) vtilitatem: hæc oportere putauimus & lege sancire, & tradere subiectis per se iuuantia, & non semper iussione imperatorum

1 *egẽtia.* ¶ *Semper igitur nobis importuni sunt, alij quidem nos pro legatis relictis non tamen præbitis adeũtes: alij vero* * *pro libertatibus: alij ob aliud quiddam, quod transmittentes quidem hereditates dari quibusdam aut fieri constituerunt: indeuotè autem & res adeunt, & eas percipiunt* *: *& quod est iussum, non faciũt: cum vtique etiam à veteribus legislatoribus dictum sit, cõpetentes deficientium dispositiones, quæcunq; non repugnant legibus, omnibus modis impleri. Sed quoniam ita positas leges iam plerunq; neglectas inuenimus: reparare eas iudicauimus oportere: & tam viuentibus præbere ex eis cautelam, quàm moriẽtibus* *, *hinc exhibere honorem.*

* sic emẽ. ex manusc. antea, qui, sine sensu. Cont.

* al. recipiunt. rectè. Cont.

* Sic vet. rectè. Cont.

2 ¶ *Primum itaque illud est cogitandum, quia testantibus aliis quidem necessitatem imponit lex distribuere quandam partem personis quibusdam, tanquam hoc secundum*

τὴν φύσιν ὀφειλομένοις (ὁποῖον δή τι παισί, καὶ ἐγγόνοις, καὶ πατράσι καὶ μητράσιν ἐστὶν ἔτι καὶ ἀδελφοῖς. καὶ εἴ τι τοιοῦτο πρόσωπον ἢ ἐν τοῖς ἐξ ἡμῶν, ἢ ἐν τοῖς ἐξ ὧν ἐσμὲν, ἠρίθμησαν οἱ νόμοι) τοῖς δὲ οὐδεμία καθέστηκεν ἀνάγκη μοῖραν διδόναι τινὶ τῆς ἑαυτῶν περιουσίας, ἀλλ' αὐτεξούσιός ἐστιν ἡ φιλοτιμία, πρὸς οὓς ἂν ὁ διατιθέμενος βούλοιτο φερομένη.

ΚΕΦΑΛ. α.

Τούτων οὖν ἡμῖν προδιωρισμένων, θεσπίζομεν τοὺς παρά τινων γεγραμμένους κληρονόμους, ἢ καὶ τυχόντας fideicommissων τῶν καθ' ἑνάδα τυχὸν, ἢ κατ' ἄλλος, ἢ καὶ πρεσβείων, ἀνάγκην ἔχειν ὅπερ ἂν ὁ διαθέμενος καὶ τιμήσας αὐτοὺς διατάξειεν, ἐκ παντὸς τρόπου πληροῦν, εἰ τὸ προσταχθὲν νόμιμον εἴη· ἢ, εἰ μή τις αὐτὸ νόμος, εἰ καὶ μὴ γένοιτο παρὰ τοῦ τιμηθέντος, ἀλλ' οὖν κύριον εἶναι ῥητῶς ἀποφαίνει. ¶ Εἰ δέ τις μὴ πληρῶν τὸ διατεταγμένον, ἀλλ' ἁρμόσαντος τῷ τετιμημένῳ τοῦ καταλειφθέντος, ἐκ ψήφου δικαστικῆς ὑπομνησθεὶς, ἐνιαυτὸν ὅλον ἑλκύσει, μὴ πράττων τοῦτο, ὅπερ προσετάχθη· εἰ μέν τις ἐκείνων εἴη τῶν ἀναγκαστικῶς ἐκ τοῦ νόμου τι λαμβανόντων, εἰς πλέον δὲ ἢ καθ' ὅσον ὁ νόμος αὐτῷ δίδοσθαι βούλεται, γέγραπται κληρονόμος· τοσοῦτον λαμβάνειν μόνον ὁπόσον ὁ νόμος αὐτῷ δίδοσθαι κατὰ τὴν τετάρτην τῶν ἐξ ἀδιαθέτου μοῖραν συγχωρεῖ, τὸ δὲ ἄλλο σύμπαν ἀφαιρεῖσθαι. καὶ εἰ μὲν

καὶ

ipsam naturā eis debeatur, quale est filiis & nepotibus, & patribus atq; matribus: interdū vero etiā fratribus, & si quam huiusmodi personam, aut in iis qui ex nobis sunt, aut ex quibus nos sumus, enumerauerūt leges. Aliis autem, nulla cōsistit necessitas partē dare quamlibet propriæ substātiæ: sed sua * *potestas eis largitur, ad quoscunq; testator voluerit, proferēda.*

* Videtur leg. sed suæ potestatis est eis langitio, quoscunque &c. Cont.

Si heres legata soluere noluerit.

CAPVT I.

HIS igitur à nobis præordinatis, sancimus eos qui ab aliquibus scripti sunt heredes, *aut meruerūt fideicōmissa, per vniuersitatem forsan, aut per speciē, aut legatū: necessitatem habere quæcunque testator & honorans eos, disposuerit, omnimodo eā cōplere, si quod præcipitur, legitimum sit, aut si non illud aliqua lex* * [*prohibeat*] *vel si nō fiat ab eo qui honoratus est, tamē ratū esse expresse iam demōstrat.*

* deest in manuscr. & Grec. recte Cōt.

1 ¶ *Si quis autem non implens quod dispositum est, sed dum cōpetat* * *ei qui honoratus est, quod relictum est, etiā ex decreto iudicis admonitus, annum totum protraxerit non agens hoc quod preceptū est, si quidem aliquis illorum fuerit, qui necessario ex lege precipiunt, in plus autem quàm quod lex ei dari vult, scriptus est heres: tantum accipiat solum, quantū lex ei dari secundum quartam ab intestato partem concedit: aliud vero totum auferri. Et si quidem*

* Vet. competit: recte.

καὶ ἕτεροί τινες γεγραμμένοι τυγχάνουσι κληρονόμοι, προσαύξειν ἐκείνοις κατὰ τὸ μέρος τῆς ἐνστάσεως ὅπερ ἑκάστῳ προσνενέμηται. εἰ δὲ μηδεὶς ἄλλος εἴη κληρονόμος, ἢ τύχοιεν μὲν γεγραμμένοι τινὲς, μὴ προσίοιεν δὲ τῷ κλήρῳ, τηνικαῦτα τὸ ἀφαιρούμενον προστιθέσθω τοῖς ἄλλοις πράγμασι, καὶ ἄδειαν παρεχέτω καὶ ληγαταρίοις καὶ φιδεϊκομμισσαρίοις, καὶ οἰκέταις ἐλευθερίᾳ τιμηθεῖσι προσιέναι καὶ τοῦτο οἰκειοῦσθαι, ἐφ' ᾧ πᾶσι τρόποις τὸ προστεταγμένον πληρῶσαι· ἀσφαλείας δηλαδὴ πρότερον παρ' αὐτῶν γινομένης, καθάπερ ἂν ὁ τῶν πραγμάτων καὶ τῶν προσώπων ἐπιδέχοιτο τρόπος· ὅτι τὰ πράγματα λαβόντες, πράξουσι ἐπ' αὐτοῖς ἅπερ ὀρθῶς βουλήθησαν οἱ διαθέμενοι. ἢ, εἴπερ μηδεὶς τῶν μνήμης ἐν τῇ διαθήκῃ τυχόντων βουληθείη προσελθεῖν, τουτέστι συγκληρονόμος ἢ ληγατάριος ἢ φιδεϊκομμισσάριος, ἢ οἰκέτης ἐλευθερίᾳ τετιμημένος· τηνικαῦτα ἐπὶ τοὺς ἄλλους τοὺς ἐξ ἀδιαθέτου, οὓς ὁ νόμος καλεῖ μετὰ τὸ γεγραμμένον μὲν, τῇ νομίμῳ δὲ ὑπὸ τοῦδε τοῦ νόμου περικλειομένην μοῖραν, φέρεσθαι τὰ πράγματα, καὶ αὐτοὺς ὁμοίως διδόντας ἀσφάλειαν ὅτι πληροῦσι τὰ τῇ διαθήκῃ περιεχόμενα. ἄτακτον δὲ οὐδὲν οὐδὲ συγκεχυμένον οὐδὲ ἐπὶ τούτων γίνεσθαι βουλόμεθα· ἀλλ' ὁ πρῶτος κατὰ τὴν τάξιν καλούμενος, μετὰ τὸν ἤδη περιεκλεισμένον ὑπὸ τοῦ νόμου τοῦ καθ' ἡμᾶς, οὗτος καλείσθω πρότερος, εἶτα ὁ μετ' ἐκεῖνον· καὶ ἐφεξῆς οὕτως, ἕως ἂν ὁ τελευταῖος ἐκλιπὼν, χώραν ποιήσῃ καὶ τῷ ἔξωθεν τινὶ βουλομένῳ καὶ προσελθεῖν.

etiam alij quidam scripti sunt heredes: accrescere illis secundum partem institutionis quæ vnicuique distributa est. Si vero nullus alter sit heres: aut sint quidem scripti quidam, non autem adeant hereditatem: tunc quod aufertur, adiiciatur aliis rebus: & licentia præbeatur & legatariis, & fideicommissariis, & seruis libertate honoratis, adire, & hæc acquirere: ita vt omnibus modis quod præceptum est [per testantem], impleatur: cautione videlicet prius ab eis facta, secundum quod personarum vel rerum receperit modus: quia res accipientes, agunt in eis quæ rectè voluerunt testatores. Si vero nullus horum, de quibus testamento memoria facta est, voluerit adire: hoc est, coheres aut legatarius aut fideicommissarius aut seruus libertate honoratus: tunc ad alios quos lex ab intestato vocat, post eum quidem qui scriptus est, & legitima per hanc legem parte exclusus, [a] *deferri res: & similiter præbentes cautionem, quia complent quæ testamento continentur. Inordinatum vero nihil neque confusum nec in his fieri volumus: sed primus secundum ordinem vocatus, post eum qui iam exclusus est à lege nostra, ita vocetur prior: deinde qui post illum est: ita de cætero, donec vltimus relictus locum faciat*

Inclusum deest in Grec.

Vox Grę. potius videtur cōclusum quā exclusum significare.

Cont.

καὶ τὰ καταλελειμμένα πληρῶσαι. μεθ' οὓς καὶ
τὸν δημόσιον, εἴγε βούλοιτο, τίθεμεν. καὶ γε καὶ
ἐπὶ τῶν ληγαταρίων καὶ φιδεϊκομμισαρίων
τοιαύτην εἶναι βουλόμεθα τάξιν, ὥστε πρότερον δί-
δοσθαι παῤῥησίαν τῆς προσελεύσεως τῆς καθ' ὁ-
μάδα φιδεϊκομμισαρίων, ἢ, πλειόνων ὄντων, τῷ
μείζονα μοῖραν ἔχοντι· ἐπειδὴ καὶ μίμημά τι κλη-
ρονόμου καθέστηκε, καὶ μάλιστα ἐφ' ἡμῶν· οἵπερ
τῷ Τρεβελλιανίῳ μόνῳ δόγματι δεδώκαμεν
ἐπὶ τῶν τοιούτων φιδεϊκομμίσσων χώραν, τὰς τοῦ
Πηγασιανοῦ περιόδους μισήσαντές τε καὶ ἐκβα-
λόντες. εἰ δὲ ἢ οὐκ εἴη τὶς καθ' ὁμάδα τετιμημέ-
νος, ἢ οὐ βούλοιτο πρᾶξαι τὸ κελευσθὲν, ἐπὶ τοὺς
τοῖς μείζοσιν ἰδικοῖς ληγάτοις ἢ καὶ φιδεϊκομ-
μίσσοις τετιμημένους τὴν τοιαύτην ἔρχεσθαι
παῤῥησίαν· οὕτω τε καὶ τοῖς οἰκέταις δίδοσθαι
καιρὸν τοῖς ἐλευθερίᾳ τετιμημένοις, καὶ προσιέ-
ναι, καὶ ἐλευθέρους ἀσφαλῶς εἶναι, καὶ τὰ πράγ-
ματα λαμβάνειν, καὶ πληροῦν τὰ κελευσθέντα,
μετὰ τῆς ἔμπροσθεν εἰρημένης ἀσφαλείας. εἰ δὲ
μηδεὶς εἴη τῶν ληγαταρίων, ἢ φιδεϊκομμισαρίων
τῶν καθ' ὁμάδα ἢ καὶ κατ' εἶδος, μείζονι μοίρᾳ ἢ
πρεσβείῳ τετιμημένος, ἀλλὰ πάντες ἴσην ἐπέ-
χοιεν τύχην, τηνικαῦτα προκρίνεσθαι μὲν καὶ
οὕτως τοὺς καθ' ὁμάδα φιδεϊκομμισαρίους, διὰ
τὸν ἔμπροσθεν ἡμῖν εἰρημένον λόγον, ἢ τὸν ἐξ αὐτῶν
βουλόμενον πληρῶσαι τὸ προστεταγμένον. τοὺς
δὲ λοιποὺς ληγαταρίους ἢ φιδεϊκομμισαρίους, ὅσοι
μηδὲν ἀλλήλων ἐν τῷ καταλελειμμένῳ προέχουσι
καὶ

etiam alicui exterius venientium, & adire, & quæ relicta sunt implere: post quos etiam fiscum, si voluerit, ponimus. Etenim in legatariis & fideicommissariis hunc esse volumus ordinem, vt detur licentia aditionis priori per vniuersitatem fideicommissario: aut multis existentibus, maiorem partem habenti: quoniam & in similitudinem heredis consistit: & maxime apud nos, qui Trebelliano soli dogmati [a] *dedimus in talibus fideicōmissis locum: Pegasiani circuitiones odio habentes, & expellētes. Si vero aut non fuerit quispiam per vniuersitatē honoratus: aut fuerit, sed noluerit agere quod iussum est: ad eos qui maioribus* [b] *propriis legatis aut fideicommissis honorati sunt, huiusmodi venire fiduciā: sic quoque seruis dari tēpus qui libertate honorati sunt, & adire, & liberis* [c] *cautū esse, & res percipere, & complere quæ iussa sunt cum prædicta dudum cautione. Si vero nullus fuerit legatariorū vel fideicommissariorum per vniuersitatē aut per speciem maiori parte aut in legato aut in fideicōmisso honoratus, sed omnes æqualem habuerint fortunā: tunc præponi quidē etiam sic per vniuersitatē fideicommissarios propter dictam iandudū rationē, aut eum qui ex eis voluerit implere quod præceptū est: reliquos autē legatarios vel fideicōmissarios quicunq; nihil alterutros in hoc quod relictum est, antecedūt,*

[a] retinuit Græc. verb. debuit latinè dicere, SC. Cont.

[b] melius vertisset singularibus vel specialibus. Cōt.

[c] Vertendum & liberos firmo iure fieri. Cōt.

καὶ πάντας, εἰ βούλοιντο, καλεῖσθαι, ἢ τοὺς ἐξ αὐτῶν
βουλομένους. εἰ δὲ μηδεὶς ληγατάριος ἢ φιδεϊκομ-
μισσάριος ἕλοιτο τοῦτο πρᾶξαι, δίδομεν τοῖς οἰκέ-
ταις παρρησίαν, τοῖς ἐλευθερίᾳ τετιμημένοις κα-
τὰ τὴν τάξιν τῆς ὀνομασίας καθ' ἣν αὐτοὺς ὁ δε-
σπότης ὠνόμασε, κατὰ τοῦτο ἔχειν τὴν πρὸς ἀλλή-
λους προτίμησιν. ¶ Καὶ ταῦτα μὲν ἅπαντα νο- 2
μοθετοῦμεν, ἔνθα ἀναγκαστική τις ὑπόκειται δό-
σις εἴς τινα τῶν ἐκ φύσεως ὀφειλομένων τινὰ διαδο-
χὴν παρὰ τοῦ διατιθεμένου τε καὶ τελευτῶντος. εἰ δὲ
οὐδὲν ὑπόκειται τοιοῦτο πρόσωπον ἐν ταῖς ἐνστάσε-
σιν, ἀλλ' ἑκούσιος ἡ φιλοτιμία τῆς διατυπώσεως
παρὰ τοῦ διατιθεμένου γένοιτο, εἶτα ὁ γεγραμμένος
οὐ πληροῖ τὸ προστεταγμένον εἴσω τοῦ ῥηθέντος ἡμῖν
ἔμπροσθεν χρόνου· ἤτοι τὸν μὲν ἀφαιρεῖσθαι πάντων
τῶν καταλελειμμένων, οὐδ' ὁτιοῦν ἔτι κατὰ φαλ-
κιδίου πρόφασιν, οὐδὲ κατ' ἄλλην αἰτίαν λαβεῖν
δυνάμενον. ὁμοίως δὲ τὰ αὐτὰ κρατεῖν, καὶ εἰ μὲν
ὦσιν συγκληρονόμοι, τούτους καλεῖσθαι· ἔπειτά γε
εἰς φιδεϊκομμισσαρίους, καὶ ληγαταρίους, καὶ οἰκέτας,
καὶ τοὺς ἐξ ἀδιαθέτου πάντας, κατὰ τὴν ἔμπρο-
σθεν ὑφ' ἡμῶν παραδιδομένην τάξιν, τὰ πράγ-
ματα χωρεῖν, πανταχοῦ τοῦ βάρους συνημμένου, το-
δεῖν πληροῦν ταῦτα, ἅπερ ὁ διαθέμενος κατὰ
νόμον, καθάπερ ἔμπροσθεν εἴποντες ἔφθημεν,
ἐπιτάξειεν. ¶ Εἰ δὲ ἡ ἔνστασις καὶ ὑποκατάστασιν 3
ἔχοι, πρόδηλον ὡς πρότερον ἐπὶ τὸν ὑποκατάστα-
τον βουλόμενον ἐλεύσεται πράγματα πάντα κα-
τὰ τὸν νόμον, πληροῦντα τὰ καταλελειμμένα. οὕτω
τε

etiam omnes, si voluerint, vocari, aut qui ex eis voluerint. Si vero nullus legatarius aut fideicommissarius elegerit hoc agere: damus seruis licentiam libertate honoratis, secundum ordinem denominationis per quam eos dominus denominauerit: secundum hoc habere in alterutros præpositionem.

2 ¶ *Et hæc quidem omnia sancimus, vbi necessaria quædam subiacet datio in aliquo cui ex natura debetur quædam successio à testatore & moriente. Si vero nulla subest huiusmodi persona in institutionibus: sed spontanea largitas dispositionis à testatore fiat: deinde scriptus heres non compleat quod præcipitur, intra prædictum à nobis dudum tempus: illum quidem priuari omnibus relictis, nihil penitus neque per Falcidiæ occasionem, neque per aliam causam percipere valentem: similiter autem talia obtinere: & si quidem sint coheredes, hos vocari volumus: alioqui ad fideicommissarios, & legatarios, & seruos, & omnes ab intestato secundum prius à nobis traditum ordinem res venire, vbique onere cohærente, quatenus oporteat compleri ea quæ testator secundum legem (sicut prius diximus) imperauit.*

3 ¶ *Si vero institutio etiam substitutionem habuerit: certum est, quia prius ad substitutum volentem venient omnes res secundum legẽ complentẽ quæ relicta sunt: & sic illo*

τε ἐκείνου μὴ βουλομένου, τηνικαῦτα ἐπὶ τοὺς συγκληρονόμους, καὶ ληγαταρίους, καὶ οἰκέτας, καὶ τοὺς ἐξ ἀδιαθέτου, καὶ τοὺς ἔξωθεν, καὶ τὸ δημόσιον, κατὰ τὴν παρ' ἡμῶν εἰρημένην παρατήρησιν, τὰ ἀφαιρούμενα παραγίνεσθαι, πληροῦντας πανταχοῦ τὰς τῶν τελευτώντων νομίμους διατυπώσεις. διὰ τοῦτο γὰρ δὴ καὶ ἐπὶ τοσαύτας ἤδομεν διαδοχὰς, ἵνα μὴ μένοι ἀπροσέλαστος ὁ τοῦ τελευτῶντος κλῆρος. ¶ Ἐξηρεδάτοις δὲ παῖδας (εἴγε δικαίως παρὰ τοῦ πατρὸς ἀποκληρωθεῖεν, καὶ μηδὲν ἐκ τῆς πατρὸς ἔχοιεν γνώμης) οὐ καλοῦμεν, οὐδὲ προσιέμεθα κἂν εἰ μυριάκις βουληθεῖεν. εἷς γὰρ ἐστὶ τῷ νόμῳ σκοπὸς, τὰ διατεταγμένα παρὰ τῶν τελευτώντων πληροῦσθαι. ὁ γὰρ ἐξ αὐτοῦ τοῦ διατιθεμένου τῆς αὐτοῦ περιουσίας ἀπελαυνόμενος πῶς ἂν εἴη δίκαιον καλεῖν εἰς πράγματα, ὧν αὐτὸν ἐκεῖνος διὰ τῆς ὑπ' αὐτοῦ ῥητῶς γινομένης exhæredationos γενέσθαι μέτοχον οὐκ ἠβουλήθη; Εἰ δὲ τὸ ἀφαιρούμενον μέρος παρὰ τοῦ μὴ πληροῦντος τὴν τοῦ τελευτήσαντος βουλὴν πρότερον ἠγάγομεν ἐπὶ τοὺς ὑποκαταστάτους, ἔπειτα ἐπὶ τοὺς συγκληρονόμους, καὶ μετ' ἐκείνους ἐπὶ ληγαταρίους, καὶ φιδεϊκομμισσαρίους, καὶ πρός γε καὶ οἰκέτας, οὕτω τε ἐπὶ τὴν ἐξ ἀδιαθέτου κλῆσιν, καὶ τοὺς ἔξωθεν, καὶ τὸ δημόσιον ἤλθομεν· οὐκ ἀπὸ τρόπου τοῦτο γέγονεν, οὐδ' ἐκ τοῦ παρήκοντος, οὐδὲ ὡς αὖ τινα καὶ διαλάθοι τὸ προσῆκον, ἀλλ' ἐκ προνοίας, καὶ κατὰ τὸν νόμον, ἵνα πεπειρασμένων πρῶτον ἁπάντων τῶν κατὰ τὰς διαθήκας προσώπων, εἶτα ἀπειπόντων, οὕτως ἐπὶ τὴν ἐξ ἀδιαθέτου κλῆσιν καὶ τοὺς ἄλλους

4

4

illo nolente, tunc ad coheredes & legatarios, & seruos, & qui ab intestato, & qui extra sunt, & fiscum, secundum à nobis datam obseruationem, ea quæ auferuntur, venient: complentes vbique deficientium legitimas dispositiones. propterea namque etiã ad tantas respeximus successiones, vt non remaneat sine aditione ipsius moriẽtis hereditas. 4 ¶ *Exheredatos autem liberos (si iuste à patre exclusi sint, & nihil ex patris habeant voluntate) non vocamus, neque respicimus, licet decies millies velint. Vna est enim legis intentio: vt quæ disposita sunt à morientibus, impleantur. eum enim qui ab ipso testatore propria substantia pulsus est, quomodo erit iustum vocare ad res quarum eum ille per exheredationem factam in eum, expreßim fieri participem noluit? Si vero ablatam partem à non complente morientis voluntatem, prius deduximus ad substitutos, deinde ad coheredes, & post illos ad legatarios & fideicommissarios, necnon & ad seruos, & ita ad eos qui ab intestato vocantur, & ad extraneos atque ad fiscum venimus: non absurde hoc factum est nec inaniter, nec quasi aliquem lateat quod decet: sed ex prouidentia, & secundum legem: vt finitis primum omnibus secundum testamenta personis, deinde abrenuntiantibus, ita ad eam quæ est ab intestato vocationem & alios*

venit.

ἀφικώμεθα. Ἐφ' ἁπάντων δὲ, ἐφ' ὧν τῶν προγε-
γραμμένων οὐ πληρούντων, καλοῦμεν ἢ τὰ ἐκ τῆς
διαθήκης πρόσωπα, ἢ τοὺς ἐξ ἀδιαθέτου, καὶ τοὺς
λοιποὺς, δίδομεν ἅπασι τοῖς τοιούτοις προσώποις
γίγνεσθαι κληρονόμους, καὶ ἀδιτίονος ἤτοι *pro
herede gestionos* ἔχειν δίκαιον, ταῦτα δὴ τὰ τοῦ
νόμου ῥήματα. καὶ ὡς κληρονόμους ἅπαντα πράτ-
τειν, ἐναγομένους τε καὶ ἐνάγοντας. τοῦτο ὅπερ καὶ
οἱ παλαιότατοι τῶν νόμων ἐκ τῆς οἰκείας αὐθεντίας
ἐδίδοσαν, καὶ κληρονόμους ἐποίουν τοὺς οὐδὲ γε-
γραμμένους κληρονόμους, οὐδὲ ἐξ ἀδιαθέτου πρὸς
τὸν κλῆρον καλουμένους. Τούτων ἁπάντων κρατούν-
των, κἂν εἰ μὴ παρὰ κληρονόμου, παρὰ δὲ λη-
γαταρίου, ἢ φιδεϊκομμισσαρίου, ἢ τοῦ *mortis causa*
δωρεὰν λαβόντος, δοθῆναί τι ἢ γενέσθαι ὁ δια-
θέμενος ἠβουλήθη, τῆς αὐτῆς τάξεως προφάσει τῶν
ἀφαιρουμένων πραγμάτων, φυλαττομένης, καὶ
ἀρχομένης μὲν ἀπὸ τῶν ὑποκαταστάτων τοῦ ληγα-
ταρίου, ληγούσης δὲ εἰς τὸ δημόσιον. καὶ μηδεὶς
πρὸς τὸν νόμον δυσχεραινέτω τοῦτον, ὡς τῶν κατα-
λελειμμένων ἀποστερούμενος, ἀλλ' ἐννοῶν ὡς
ἅπασιν ἀνθρώποις πέρας ἐστὶ τοῦ βίου ὁ θάνατος,
μὴ μόνον τὸ παρ' ἑτέρων αὐτὸς λαβεῖν θεωρεί-
τω, προσεννοείτω δὲ ὅτι καὶ αὐτὸς ἑτέροις τελευτῶν
ἐπιτάξει· καὶ εἰ μὴ παρὰ τῆς τοῦδε τοῦ νόμου τύχοι βοη-
θείας, οὐδὲν ὧν ἂν μετὰ σπουδῆς ἁπάσης διατά-
ξειεν, εἰς ἔργον ἄξει. οὐ γὰρ τοῖς ἐφ' ἡμῶν, οὐδὲ τοῖς
νῦν μόνον ἀνθρώποις, ἀλλὰ παντὶ καὶ τῷ μετὰ
ταῦτα ῥέοντι νομοθετοῦμεν χρόνῳ.

Κεφ.

veniremus. In omnibus autem casibus, in quibus scriptis non complentibus vocamus aut ex testamento personas, aut ab intestato, & ceteros extraneos, & fiscum: damus omnibus talibus personis fieri heredes, & aditionis aut pro herede gestionis habere ius, (hæc enim legis verba sunt) & tanquam heredes omnia gerere & conuentos & conuenientes. Hæc quidem etiam antiquissimæ leges ex propria auctoritate præstabant: & heredes faciebant eos qui neque scripti heredes, neque ab intestato ad hereditatem vocabantur. His omnibus obtinentibus licet non ab herede, sed à legatario aut fideicommissario, aut mortis causa percipiente, dari aliquid aut fieri testator voluerit: eodem ordine in occasione ablatarum rerum seruando: & inchoante quidem à substitutis legatariis: terminante vero in fisco. Et nullus hanc legem duram habeat, tanquam relictis priuatus, sed considerans quia omnibus hominibus terminus vitæ est mors: & non solum ab aliis ipse se percipere contempletur, sed cogitet quia & ipse aliis moriens imperabit: & si non huius legis mereatur auxilium, nihil horum quæ cum omni studio disposuerat, ad effectum perducet. Non enim iis qui sub nobis, neque qui nunc solum sunt hominibus, sed omni etiam post hoc currenti tempori legem ponimus.

CAP.

ΚΕΦΑΛ. β.

Ἐντεῦθεν ἡμᾶς εἰσῆλθε βουλή, καί τις ἔννοια τοῦ φαλκιδίου νόμου, ὃς καὶ ἀκόντων τῶν διατιθεμένων, εἴπερ ἐξαναλίσκοιεν τὰ πράγματα διὰ τῶν πρεσβείων, δίδωσι παρακατέχειν τοῖς κληρονόμοις ὅσον αὐτοῖς ποιεῖ τὸ τέταρτον τῆς περιουσίας. κἀνταῦθα γοῦν μάχεσθαι μὲν δοκεῖ τῇ γνώμῃ τοῦ τελευτήσαντος, ἐπερείδεσθαι δὲ τῷ ταῦτα ἐφιέντι νόμῳ. θεσπίζομεν τοίνυν (αὐθεντῶν γὰρ ἡμῖν πανταχοῦ τῆς τῶν τελευτησάντων γνώμης) τοὺς κληρονόμους, εἰ βούλοιντο τῆς ἐντεῦθεν ὠφελείας ἀπολαύειν, καθαρὰν φυλάξαι τῷ νόμῳ τὴν ἐξουσίαν, καὶ μὴ δι' ὧν ἄν, ὡς εἰκός, ὑποκλέψαιεν ἢ κακουργήσαιεν, εἰσάγειν πειρᾶσθαι τὸ φαλκίδιον, καίτοιγε, εἰ μηδὲν ἐκακούργησαν, οὐκ ἂν ἴσως ἁρμόσαντα. ¶ Γινέσθω τοίνυν inuentarium παρὰ τοῦ κληρονόμου τοῦ δεδιότος μήποτε οὐκ ἔχοι μετὰ τὰ χρέα καὶ τὰ πρεσβεῖα φαλκίδιον, κατὰ τὸν τρόπον καὶ τοὺς χρόνους καθ' οὓς πρώην ἐνομοθετήσαμεν, ὅτε τοὺς ἀνθρώπους ἐξῃροῦμεν τῆς ἐκ τῶν προσελεύσεων ἐπὶ τοῖς οἰκείοις πράγμασι ζημίας, ἱστάντες τὰ βάρη μέχρι τοῦ τῆς οὐσίας τῆς καταλελειμμένης μέτρου. ἐκείνου προστιθεμένου μόνου, τοῦ χρῆναι τὸν τοιοῦτον εἰδέναι κληρονόμον, ὡς οὐ δανειστὰς μόνον, ἀλλὰ καὶ ληγαταρίους εὐλαβεῖται, καὶ δέδιεν οὐ τὸ ζημιωθῆναι μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ μὴ κερδᾶναι· παραλαμβάνειν ἅπαντας τοὺς ληγαταρίους καὶ φιδεϊκομμισσαρίους, ὅσοι κατὰ τὴν αὐτὴν πόλιν τύχοιεν ἐνδημοῦντες, ἢ τινάς γε

ὑπὲρ

De lege Falcidia

CAPVT II.

HINC *nobis ingressa est cura & quædam consideratio Falcidiæ legis, quæ etiã inuitis testatoribus, si expendantur res per legata, præbet etiã retinere heredes quantum* ᵃ *eis impleat quartam* ᵇ *substãtiæ. Et hic enim repugnare quidam* ᶜ *videntur voluntati deficiẽtis, & incumbere legi talia permittẽti. Sancimus igitur (quoniã tuenda nobis vbique est deficientium voluntas) heredes si voluerint hac vtilitate potiri, puram seruare legis potestatem: & non per ea quæ forte subripiunt aut malignantur, introducere pertentent* ᵈ *Falcidiam: cum vtique si nihil malignati essent,* 1 *non* ᵉ *forte competeret.* ¶ *Fiat igitur inuentarium ab herede metuente ne forte non habeat post debita & legata Falcidiam, secundum modum & tempora per quæ dudum sanciuimus quando homines* ᶠ *excepimus ex damno rerum suarum, in aditionibus statuentes onera vsque ad substantiæ relictæ mensuram: illo adiecto solo, vt oporteat huiusmodi heredem qui non creditorem solum sed etiam legatarios & fideicommissarios veretur, & metuit, non damnificari solum, sed etiam non lucrari, conuocare omnes legatarios & fideicommissarios, quanticunque in eadem ciuitate sunt constituti aut quosdam*

ᵃ vet. quātuncunque.
ᵇ Vide vigliū inst. quib. mo. test. infir. vbi ait in græc. ζωσ. esse τρίτην. Cont.
ᶜ quidem vet. rectè.
ᵈ vet. tentent.
ᵉ al. not. deesse, nō sed est in Græco. Cont.
ᶠ eximimus.

ὑπὸ τῶν αὐτοῦ πράττοντας, εἰ τυχὸν ἢ τῶν προσώπων φύσις, ἢ ἀξία, ἢ ποιότης, ἢ ἡλικία, ἢ καί τις ἀνάγκη συγχωρεῖν αὐτοῖς οὐ δίδωσι τῆς ἐπὶ τῷ inuentario παρουσίας. Εἰ δὲ ἀπῶσί τινες, παραγίνεσθαι μάρτυρας τοὺς ἐξ αὐτῆς τῆς πόλεως ἀξιοπίστων, καὶ κεκτημένων οὐσίαν, καὶ ἐπὶ χρηστῆς ὑπολήψεως ὄντων, οὐκ ἐλάττους τῶν τριῶν (ταβουλαρίοις γὰρ μόνοις, τό γε εἰς τοῦτο ἧκον, οὐ πιστεύομεν) ἐφ' ὧν προσήκει γίνεσθαι τὸ inuentarium· ὥστε ἐπανελθοῦσι τοῖς ληγαταρίοις, καὶ μεμφομένοις ὑπεξαιρεῖσθαί τι τυχὸν πραγμάτων, ἢ μὴ φανερὸν γενέσθαι, παρρησίαν εἶναι μὴ μόνον διὰ τῆς τῶν οἰκετῶν βασάνου τὸ πρᾶγμα ζητεῖν (καὶ γὰρ δὴ καὶ τοῦτο δίδομεν, κατὰ τὴν πρώην παρ' ἡμῶν εἰρημένην ἐπὶ ταῖς οἰκετικαῖς βασάνοις παραίνεσιν) ἀλλὰ καὶ διὰ τοῦ ὅρκου τῶν μαρτύρων, λεγόντων παρεῖναί τε τοῖς πραττομένοις, καὶ ἐπιδεῖν τὰ τότε γινόμενα, καὶ οὐδὲν συνειδέναι γινόμενον τῷ κληρονόμῳ κακούργημα· οὕτω τε τὴν ἐπὶ τοῖς καταλελειμμένοις ὑπὸ τοῦ διαθεμένου πράγμασιν εὑρίσκειν ἀλήθειαν. πλὴν εἰ μὴ τυχὸν οἱ παρόντες τῶν ληγαταρίων, πάντες ἤ τινες, διαμαρτυρίας αὐτοῖς στελλομένης, οὐ βουληθεῖεν ἐλθεῖν, οὐδὲ παρεῖναι τῷ inuentario. τηνικαῦτα γὰρ ἄδεια ἔσται κληρονόμῳ, καὶ μὴ παραγινομένων τῶν ληγαταρίων, αἱρεῖσθαι τῇ τῶν μαρτύρων παρουσίᾳ, καὶ ποιεῖν τὴν ἀπογραφὴν, ἀπονεμομένων καὶ οὕτω τοῖς ληγαταρίοις τοῦ τε ὅρκου τοῦ κληρονόμου καὶ τῆς τῶν οἰκετῶν βασάνου. καὶ τούτων ἁπάντων παραληφθέντων,

pro eis agentes, si forte personarum natura, aut dignitas, aut qualitas, aut ætas, aut qualibet necessitas facultatem eis non dat ad inuentarij præsentiam. Si vero absunt aliqui, interesse testes in ipsa ciuitate fide dignos, & possidentes substantiam, & optimæ opinionis existentes, non minus tres: (tabulariis enim solis, quantum ad hoc competit, non credimus) coram quibus conuenit fieri inuentarium: ita vt superuenientibus legatariis, & querentibus forsan subreptum aliquid rerum, aut non manifestatum: licentia sit non solùm per seruorum examinationem [a] *causam quærere, (nam etiam hoc præbuimus per prolatam dudum à nobis in seruilibus examinationibus obseruationem) sed etiam per iusiurandum heredis, & iusiurandum testium dicentium se & affuisse iis quæ gesta sunt, & vidisse quæ tunc agebantur, & in nullo conscios esse factæ ab herede malignitatis: sicq; in iis quæ relicta sunt à testatoribus, inuenire veritatem: nisi fortè præsentes legatarij omnes aut quidam constitutione sibi præmissa noluerint venire, nec adesse inuentario. tunc enim licentia erit heredi etiam non aduenientibus legatariis contentum esse testium præsentia, & facere descriptionem: reposito* [b] *etiam sic legatariis & iureiurando heredis, & seruorum examinatione, & his omnibus obseruatis,*

[a] id est torm. menta. sic Iulianus antecessor transtulit. Córtius

[b] id est saluo & reseruato.

των, ἔχειν τὴν ἐκ τῆς φαλκιδίου βοήθειαν. οὕτω γὰρ οὐ
δεξόμεθα οὐδὲ νόμον οὕτως εὐδοκιμήσαντα μέχρι
νῦν ἐλαττοῦν, οὐδὲ ἀδικεῖν τὸν τελευτήσαντα. εἰ
γὰρ πάντως μὲν αὐτῷ βούλεταί τινας γίνεσθαι
κληρονόμους, καὶ ἔχειν τινὰ παραψυχὴν ἐκ τῆς αὐτοῦ
διαδοχῆς, καὶ οἴεταί γε αὐτάρκη περιουσίαν ἔχειν,
οὐ μὴν τοῦτο ἡ τοῦ πράγματος ἀλήθεια δείκνυσι,
πρόδηλον ὡς οὐκ ἐναντίωσις ἔσται τοῦτο τῆς κα-
τοιχομένου βουλῆς, ἀλλὰ τῆς ἀγνοίας κάθαρσις τῆς
ἐκείνου. ¶ Εἰ μέντοι μηδὲ ποιήσειεν inuentarium 2
κατὰ τοῦτο τὸ σχῆμα καθάπερ εἰπόντες ἔφθημεν,
οὐ παρακαθέξει φαλκίδιον, ἀλλὰ πληρώσει τοὺς
ληγαταρίους καὶ φιδεικομμισσαρίους, κἂν εἰ τὸ τῆς
καθαρᾶς οὐσίας τοῦ τελευτήσαντος ὑπερβαίνῃ μέ-
τρον ἡ τῶν ληγάτων δόσις. καὶ τοῦτο φαμὲν, οὐ τὸν ἡμέ-
τερον ἐλαττοῦντες νόμον, ὃν τεθείκαμεν ἐπὶ τῷ
μηδὲν οἴκοθεν ζημιοῦσθαι τοὺς κληρονόμους τοῖς
δανεισταῖς. δώσει γὰρ αὐτοῖς ποινὴν ἐλέγχους τῆς
ἑαυτοῦ κακουργίας, διότι παριδὼν τὸν νόμον, ἐξὸν
ἀσφαλῶς ἅπαντα πράξαντι, μηδὲν ἐζημιῶσθαι,
τοὐναντίον μὲν οὖν καὶ τὰ ἐκ τῆς φαλκιδίου νόμου κερ-
δᾶναι. ταῦτα δὲ δὴ φαμὲν, ἔνθα πεπλανημέ-
νως ὁ διαθέμενος περὶ τῆς ἑαυτοῦ περιουσίας ταῦ-
τα ἔπραξεν, ἢ τυχὸν δέον καὶ πλείω ποσότητα
τῷ κληρονόμῳ καταλιπεῖν, ὑπὲρ ἐλάττονος διε-
τύπωσε. καὶ γὰρ δὴ καὶ τοῦτο πεπλανημένης γνώμης
ἐστὶν, ἀλλ' οὐ καθαρᾶς καὶ ἀκριβοῦς ἐπισκέψεως.
Εἰ μέντοι ῥητῶς ἐπισκήψει μὴ βούλεσθαι τὸν κλη-
ρονόμον παρακατασχεῖν φαλκίδιον, ἀνάγκη τὴν

τῆς δια

habere ex Falcidia præsidium. Sic enim non videbimur neque legem ita hactenus approbatam minuere, neque iniustitiam facere morienti. Si enim omnino quidem sibi vult aliquos fieri heredes, & habere quandam consolationem ex sua successione, & arbitratur sufficiẽtem se habere substãtiam, non tamen hoc causæ veritas ostendit: certum est quia non hæc contrarietas erit sententiæ morientis, sed ignorantiæ puritas illius. ¶ *Si verò non fecerit inuentarium secundum hanc figuram, sicut prædiximus, non retinebit Falcidiam: sed complebit*[a] *legatarios & fideicommissarios: licet pura substantiæ morientis transcendat mensuram legatorum datio. Et hoc dicimus non nostram minuentes legem quam posuimus, vt nihil de proprio damnificentur heredes creditoribus: sed dabit eis pœnam exactio suæ malignitatis, cur transcenderit leges ex quibus caute omnia agens, nihil poterat damnificari, sed ex diuerso etiam quæ sunt ex Falcidia lege lucrari. Hæc autem dicimus: vbi errans testator de sua substantia hoc egit: aut fortè cum debuisset etiam ampliorem quantitatem heredi relinquere, pro minore disposuit. etenim etiam hoc errantis sententiæ est, & non puræ & integræ designationis. Si vero expreßim designauerit non velle heredem retinere Falcidiam: necessarium*

[a] id est implebit integrã voluntatem testatoris sine delibatione Falcidiæ. Contius.

τοῦ διαθεμένου γνώμην κρατεῖν, καὶ τὸν βουλόμενον αὐτὸν ὑπηρετήσασθαι τῷ διαθεμένῳ, ἴσως καί τινα δίκαιά τε καὶ εὐσεβῆ καταλιπόντι, τὸ κέρδος οὐκ ἐν τῷ λαβεῖν, ἀλλ' ἐν τῷ μόνον εὐσεβῶς ἔχειν, καὶ μὴ δοκεῖν ἀκερδῆ τὸν τοιοῦτον εἶναι κλῆρον. εἰ δὲ μὴ βούλοιτο, αὐτὸν μὲν ἀναχωρῆσαι τῆς τοιαύτης ἐνστάσεως, χώραν δὲ γίνεσθαι, καθάπερ ἔμπροσθεν εἰπόντες ἔφθημεν, ὑποκαταστάτοις τε καὶ συγκληρονόμοις, καὶ ληγαταρίοις, καὶ φιδεϊκομμισσαρίοις, καὶ οἰκέταις, καὶ τοῖς ἐξ ἀδιαθέτου, καὶ τοῖς ἄλλοις, κατὰ τὴν ἔμπροσθεν ὑφ' ἡμῶν ἐξηγημένην ἐπὶ τοῖς τοιούτοις ὁδόν.

ΚΕΦΑΛ. γ.

ΟΥ δώσομεν δὲ ἄδειαν τῷ κληρονόμῳ, τὸ μέτρον τῆς οὐσίας ἀκριβῶς γινώσκοντι, καταβαλεῖν μὲν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς τισὶν ὁλόκληρα τὰ πρεσβεῖα, καὶ πλήρη τὴν γνώμην τοῦ διαθεμένου τηρῆσαι (τοῦτο ὅπερ καὶ αἱ τῶν πρὸ ἡμῶν λέγουσι διατάξεις) παρὰ δὲ τινῶν παρακατέχειν ἐθέλειν. οὐδὲ ἐκ μέρους μὲν πληροῦν τὴν τοῦ διαθεμένου γνώμην, ἐκ μέρους δὲ αὐτὴν ἐλαττοῦν. ἀλλὰ τόν γε ὅλως οὐ πεπλανημένον περὶ τὸ τῆς οὐσίας ποσόν, ἀλλὰ γινώσκοντά τε καὶ εὐθὺς ἀκολουθήσαντα τῇ γνώμῃ τοῦ διαθεμένου, διὰ πάντων αὐτῇ κατακολουθεῖν, καὶ μὴ μεταμέλεσθαι πρὸς τὰ χείρω. οὐ γὰρ ἂν εἴη τοῦτο καθαρῶς ἀκολουθεῖν. οὐ μὴν οὐδὲ ἐφήσομεν αὐτοῖς τὴν ἀρχὴν, ἐπισταμένοις μὲν, ἀφυλάκτως δὲ καταβαλοῦσιν, εἶτα ὕστερον πράγματα τοῖς λαμβάνουσι παρέχειν, καὶ

ἀναλ

est testatoris valere sententiam, & aut volentem eum parêre testatori, forsan etiam quadã iustè & pie relinquenti: lucrum non in percipiendo, sed solummodo pie agendo habentẽ: & non videri sine lucro huiusmodi esse hereditatem: aut si parêre noluerit, eum quidem recedere ab huiusmodi institutione, locum vero fieri (sicut dudum prædiximus) substitutis, & coheredibus, & fideicommissariis, & legatariis, & seruis, & iis qui ab intestato sunt, & aliis, secundũ prius à nobis inuentã in talibus viam.

De legatorum exæquatione.

CAP. III.

NON *autem dabimus licentiam heredi mensuram substantiæ subtiliter agnoscenti, soluere quidem mox ab initio quibusdã integra legata, & ad plenum sentẽtiam testatoris seruare, (quod etiam præcedentium nos dicunt constitutiones) ab aliquibus autem retinere velle: neque ex parte quidem complere testatoris sententiam, ex parte verò eam minuere: sed omnino non errantem circa substantiæ quantitatem, sed agnoscentem & mox sequentem sententiam testatoris, per omnia eam sequi, & non ad peiora pœnitere. neque enim hoc erit purè* ᵃ *sequentis [heredis] Sed neque concedimus eis ab initio scientibus quidem, & incaute soluentibus, postea lites percipientibus inferre, &*

ᵃ perperã leg. curæ, nec cõuenienter Græcis. i. si ita ageret heres, non purè & per omnia sequeretur voluntatem testãtis. Cont.

ἀναλαμβάνειν βούλεσθαι παρ' αὐτῶν ὅπερ ἂν
τύχοιεν καταβαλόντες. δεῖ γὰρ πρὸ τῆς πράξεως
βουλεύεσθαι καὶ πράττειν, ἀλλὰ μὴ πράξαντα
ὀρθῶς, εἶτα μεταβαλεῖν πρὸς ἀγνωμοσύνην.
πλὴν εἰ μὴ δικαία τις αἰτία τοῦτο εἰσαγάγοι,
παραδείξει τινὸς ἀναφανέντος, ὅπερ ἐλαττοῖ τὴν
οὐσίαν καὶ χώραν τῇ ἀναλήψει ποιεῖ.

ΚΕΦΑΛ. δ.

Ἀλλὰ κἀκείνου πρόνοιαν ἐθέμεθα, τοῦ μὴ [1]
χρόνον γίνεσθαι μακρὸν ἐν ταῖς τοιαύταις
ζητήσεσιν. οὐδεμίαν γὰρ τῶν τοιούτων ζητήσεων ἢ δικῶν ὑπερβαίνειν τὸν τοῦ ἐνιαυτοῦ χρόνον θεσπίζομεν,
ἀνάγκην ἐπιτιθέντες, εἴσω παντὸς ἐνιαυτοῦ μετὰ
προσέλευσιν, καὶ τὰ πρεσβεῖα καταβάλλειν, καὶ
τὰ ὑπὸ τοῦ διαθεμένου καταλελειμμένα πληροῦν
κατὰ τὴν ἑαυτῶν φύσιν, καὶ πάντα πράττειν
ὅσα ἔμπροσθεν εἰρήκαμεν. ἀρχὴν δὲ τῷ ἐνιαυτῷ
δίδομεν, καθάπερ ἔμπροσθεν εἰπόντες ἔφθημεν,
τὴν ἐκ δικαστικῆς ὑπόμνησιν ψήφου. τοῦ γὰρ ἐνιαυτοῦ παρ' αἰτίαν τοῦ κληρονόμου παραδραμόντος,
τηνικαῦτα ὁ μὲν ἐκπιπτέτω τῶν καταλελειμμένων, ἕτεροι δὲ ἐπὶ ταῦτα ἥξουσιν, οὓς ἔμπροσθεν
ἐκαλέσαμεν. ¶ Ἀνήβοις δὲ οὐ καὶ ἐλάττοσι τὴν [2]
ἡλικίαν οὐδὲν ὁ παρ' ἡμῶν προκείμενος νόμος. ἔστι
γὰρ αὐτοῖς, εἴ τι κατὰ τὰς εἰρημένας ἡμῖν αἰτίας
βλαβεῖεν, διπλῆ τις βοήθεια, καὶ ἡ διὰ τῆς ἀποκαταστάσεως, καὶ ἡ διὰ τῆς κατὰ τῶν ἐρραθυμηκότων κηδεμόνων ὁδοῦ. οὐχ ὑπεξαιρουμένου δὲ τοῦ
νόμου οὐδὲ τὰς πατρωνικὰς διαδοχάς. κἀκείνοις

γὰρ

recipere velle ab eis quodcunque cõtigerit exol uisse eos. Oportet enim ante actionem [a] cogitare, & agere, & non cogitantem [a] rectè, deinde transferri ad indeuotionẽ: nisi forte iusta quædam causa hoc introduxerit, inopinabili quodam [ære alieno] [a] apparẽte, quod minuat substantiam, & locum receptioni faciat.

Vt legata intra annum [modis omnibus] præstentur.

CAP. IIII.

ILLVD *quoque prospeximus, ne tempus fiat longum in talibus quæstionibus. Nullã enim talium quæstionum aut litium transcendere anni tempus sancimus: necessitatem imponentes omnino intra annum post aditionem & legata solui, & quæ à testatore sunt relicta, compleri secundum sui naturam, & omnia agi quæcunq; prius ediximus. Initium autem anno damus, sicut prius iam diximus, admonitionẽ ex iudiciali [a] decreto. Anno enim per culpam heredis transacto, tunc ille quidem cadat relictis, alij vero ad hæc venient quos prius vocauimus. ¶ Pupillis autem & minoribus ætate, nihil nostra præiudicat lex. Est enim eis si quidem etiã secundum dictas à nobis causas lędantur, duplex quoddam subsidium: & per restitutiones, & per viam contra negligentes tutores vel curatores. Non autem excipimus à lege neque patronatus successiones. & ibi*

[a] Sic vet. rectè, non vt antea. exactionem. Cót.

[a] Vertendum fuit, & non cũ egerit rectè. Cont.

[a] Inclus. deest in veter. & Græc.

[a] Ex iudiciali definitiua sententia, vertit Iulianus: sed in duob. man. Iul. exempl. deest ver. definitiua rectè. est enim hic intelligẽda admonitoria. Contius.

γὰρ τῆς νομίμης αὐτοῖς φυλαττομένης μοίρας, ἣν ἡμεῖς διωρίσαμεν, ἔτι πέρα ταύτης αὐτοῖς καταλειφθείη, καί τι παρὰ τῶν ἀπελευθέρων αἰτηθεῖεν ἐκεῖνοι πληρῶσαι, εἶτα μὴ βούλοιντο, ταύτην τὴν τάξιν κρατεῖν θεσπίζομεν, ἥνπερ ἀρχόμενοι τῆς θείας ἡμῶν ταύτης διατάξεως εἴπομεν, ὥστε τὴν μὲν νόμιμον μοῖραν μένειν παρ' αὐτοῖς καθαρὰν τῶν τοιούτων, τὰ λοιπὰ δὲ ἔρχεσθαι πρὸς τὴν παρ' ἡμῶν νῦν ἀνεῳγμένην ἐπὶ τοῖς τοιούτοις ὁδὸν μάλιστα. ἐπείπερ καὶ ἐν αὐτῇ τῇ περὶ τῶν πατρωνικῶν τεθείσῃ παρ' ἡμῶν διατάξει, πρὸς ὁμοίωσιν σχεδὸν τῶν συγγενῶν καὶ τὰς ἀπελευθερικὰς ἐτάξαμεν διαδοχάς. ¶ Ἐπειδὴ δὲ 2 διπλοῦς ἐστιν ὁ τῶν διαθηκῶν τρόπος, ἢ εἰς ἔγγραφον φερόμενος διατύπωσιν, ἢ εἰς ἄγραφον βούλησιν, ταῦτα ἅπαντα κρατεῖν ὁμοίως καὶ κατὰ τὴν ἴσην παρατήρησιν, καὶ ἐπὶ ἀγράφων διαθηκῶν καὶ ἐπὶ πάσης τελευταίας βουλήσεως θεσπίζομεν, καὶ ἐπὶ προσώπου παντός, εἴτε ἰδιωτικοῦ, εἴτε στρατιωτικοῦ, εἴτε ἱερατικοῦ, εἴτε βασιλικοῦ, εἴτε ἑτέρου οἱουδήποτε. κοινὸν γὰρ ἐφ' ἅπασιν ἀνθρώποις τοῦτον τὸν νόμον ἀποτιθέμεθα.

Ταῦτα ἡμεῖς ὑπὲρ τοῦ κοινῇ πᾶσι λυσιτελοῦντος ἀνθρώποις ἐγράψαμεν, καὶ ὅπως ἂν οἵτε ζῶντες, τῶν καταλελειμμένων ἀπολαύοιεν, οἵτε τελευτῶντες, μετ' εὐθυμίας ἀπέλθοιεν· γινώσκοντες ὡς ὁ νόμος αὐτοῖς καὶ κειμένοις ὑπηρετήσεται, καὶ ἅπερ ἐκεῖνοι διατάξαιεν, αὐτὸς εἰς ἔργον ἄξει. ¶ Ὥστε ἐπειδὴ τὸ κοινὸν τοῦτο 1

ὄφελος

enim legitima eis seruata parte, quam nos definiuimus, quicquid vltra hanc eis relictũ fuerit, & aliquid à libertis petiti fuerint, illi complere deinde noluerint: hunc ordinẽ tenere sancimus, quẽ inchoantes sacram nostrã hanc constitutionẽ diximus, ita vt legalis quidem pars maneat apud eos pura talibus: reliqua vero veniat secundũ viam à nobis nunc apertã in talibus: maximè quoniã in ipsa de iure patronatus posita à nobis constitutione, ad similitudinem penè ingenuorum, etiã libertinitates ordinauimus. 2 ¶ *Quia vero duplex est testamentorum modus, aut in scriptã delatus dispositionem, aut in non scriptã voluntatẽ: hæc omnia obtinere similiter, & secundum æquam obseruationem, & in non scriptis testamentis, & in omni vltima* [a] *voluntate sancimus, & in omni persona, siue priuata, siue militari, siue sacerdotali, siue imperiali siue alterius cuiuslibet. Communem nanque omnibus hominibus hanc legem ponimus.*

[a] Sic repo suimus ex vet. cóuenienter Græc.

EPILOGVS.

Hæc nos, vt communiter omnibus prosint hominibus, scripsimus: quatenus & viuentes relictis potiantur, & deficientes cum securitate moriantur: scienter quia lex etiam sepultis administrabit: & quæcunque illi disposuerint, ad effectum ipsa perducet. 1 ¶ *Quamobrem (quoniam communis hæc vtilitas*

ὄφελος ἅπασιν ἐστὶν ἀνθρώποις, γενήσεται μετὰ παρὰ τῆς σῆς ὑπεροχῆς ἐνταυθοῖ κηρύγματα, πᾶσι παραγγέλλοντα τὴν τοῦ νόμου δύναμιν· γενήσεται δὲ καὶ κατὰ χώραν, ἐν ἅπασιν ἤδη τοῖς πρότερον τε οὖσι, καὶ νῦν ὑπὸ θεοῦ δι' ἡμῶν τῇ Ρωμαίων προσγινομένοις ἀρχῇ. οἱ δέ γε τῶν μητροπόλεων ἄρχοντες ταῦτα λαμβάνοντες, καθὰ καὶ ἤδη νενομοθέτηται παρ' ἡμῶν, ἑκάστῃ παραπέμψουσι πόλει· μενεῖ τε οὐδεὶς ἀνήκοος τοῦ νόμου, τοῦ μήτε ἐν πενίᾳ ζῆν, μήτε ἐν ἀθυμίᾳ τελευτᾶν συγχωροῦντος. DAT. KALEN. IAN. BILIS. V. C. C. CONS. IND. XIII.

Περὶ τοῦ μὴ ἐπιλέγεσθαι τὰς δευτερογαμούσας γυναῖκας. καὶ περὶ ἄλλων κεφαλαίων. ἔχει δὲ πρόφασιν ἡ διάταξις Γρηγορίαν τινά.

Διάταξις β.

Ο ΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΕΡμογένῃ τῷ ἐνδοξοτάτῳ μαγίστρῳ τῶν θείων ὀφφικίων, ἀπὸ ὑπάτων καὶ πατρικίῳ.

ΚΑΙ

vtilitas omnibus est hominibus) fiant quidem à tua eminentia hinc præcepta cunctis declarantia legis virtutem: dirigantur autem & per prouincias in omnibus gentibus quæ dudum fuerunt & nunc à deo per nos sunt adiectæ principatui Romanorum. Metropolitani vero iudices hæc sumentes (sicut dudum sancitum à nobis est) vnicuique dirigant ciuitati: nullusque manebit [a] *non audiens legem, quæ neque in paupertate viuere, neque mori in anxietate permittit. Data Kalen. Ian. Constant. Flauio Bilisario viro clarissimo consule, Indictione decimatertia.*

[a] al. maneat, &c.

DE NON ELIGENDO

SECVNDO NVBENTES MVlieres: [a] & alienatione & lucro antenuptialis donationis: & de successionibus earum & filiis suis.

[a] Græcismus, id est, ne mulieres eligant &c. In Græco sequitur, & de aliis capitulis. Cont.

TITVLVS. II.

NOVELLA CONSTIT. II.

Imperator Iustinianus August. Hermogeni [a] gloriof. magistro sacrorum officiorum, exconsule & patricio.

[a] Sic in Græco al. Hermogeniano. Cont.

PRAEF

ΚΑΙ τοῖς πρὸ ἡμῶν νενομοθετηκόσι Ῥωμαίοις τῆς ἀεὶ νομοθεσίας ἀφορμὴν ἡ τῶν ἀναφυομένων πραγμάτων ἐδίδου ποικιλία, καὶ ἡμεῖς τὸ νομοθετικὸν ἅπαν κατακοσμήσαντες τῆς πολιτείας μέρος, τὴν ὅλην σχεδὸν ἐπανόρθωσιν ποτὲ μὲν ἐπὶ ταῖς τῶν δεομένων προσαγγελίαις, ποτὲ δὲ ἐπὶ ταῖς δικαστικαῖς φοιτήσεσιν ἐποιησάμεθα· καὶ πολλούς γε τῶν νόμων ἐντεῦθεν τοῖς ὑπηκόοις τοῖς ἡμετέροις ἐγράψαμεν· ὁποῖον δή τι καὶ νῦν ἀναστὰν, εἰς τόνδε ἡμᾶς τὸν νόμον ἐκάλεσεν. Γρηγορία γὰρ ἱκετεύουσα, φήσασα συνῳκηκέναι πρώην ἀνδρὶ, καὶ δύο ποιήσασθαι παῖδας, ἄῤῥενά τε καὶ θήλειαν· καὶ ἀποβαλεῖν μὲν τὸν συνοικήσαντα· πολλῆς δὲ παρὰ τοῦ παιδὸς πειρωμένη τῆς εὐνοίας, ᾠήθη χρῆναι μὴ καταλιπεῖν αὐτὸν ἀγέραστον, μήτε ἔξω τῆς προσηκούσης ἀφεῖναι τιμῆς. τοιγαροῦν τὴν προγαμιαίαν δωρεὰν, καίτοι δευτέροις οὔπω προσομιλήσασα γάμοις, ὅμως ἀποκαθίστησι καὶ δίδωσι τῷ παιδί. οὐ μὴν ζῶν ὁ παῖς αὐτῇ διετέλεσεν, ἀλλ' ἄπεισιν ἐξ ἀνθρώπων, πρὶν εἰς δευτέρους ἐλθεῖν βουληθῆναι τὴν μητέρα γάμους. καὶ ὅγε νόμος ὅ, τε ἀρχαῖος ὅ, τε ἡμέτερος ἐκάλεσεν ἄμφω, τήν τε παῖδα τήν τε μητέρα, πρὸς τὴν τοῦ νέου διαδοχήν. καὶ εἴπερ τοῖς προτέροις ἡ μήτηρ ἐπέμενε γάμοις, οὐδὲν ἂν τὸ ζητούμενον ἦν· ἀλλ' ἡ μὲν εἰς ἀνδρὸς ἐπείγεται δευτέρου, τὴν μὲν χρῆσιν ἅπασαν ἔχουσα τῆς προγαμιαίας δωρεᾶς (οὕτω γὰρ αὐτὴν καὶ

ἐκδεδω-

PRAEFATIO.

ETante nos legislatoribus Romanis continuã legislationis occasionem emergentium causarum dabat varietas: & nos omnem partẽ legislationis ornantes, reipublicæ: cunctam penè correctionẽ, aliquando quidẽ pro egentium interpellationibus, aliquãdo verò in iudicialibus quæstionibus celebrauimus: & multas leges hinc subiectis nostris conscripsimus: quale est quod etiã nunc emergens ad hanc nos vocauit

1 legem. ¶ Gregoria enim supplicauit, dicens, habuisse se dudum virum, & duos fecisse filios masculum & fœminam, & extulisse quidem maritum: plurimum[a] verò à filio[b] experta fauorem, existimauit oportere, ne relinqueret eum sine remuneratione, nec extra competentem honorem dimitteret. Igitur antenuptialẽ donationem, licet non veniẽs ad secunda vota, tamen restituit & dedit filio: qui tamen non viuens ei permansit, sed abiit ex hominibus antequam ad secundas venire vellet nuptias mater: & lex tam antiqua quàm nostra vocauit ambas & filiam & matrem ad minoris successionem. Et si quidem in prioribus mater nuptiis permansisset, nulla quæstio fuerat: sed illa quidem ad virum descendit secundum, vsumfructum qui fuerat, omnem habens antenuptialis donationis. (sic enim eam etiam omnem

[a] Sic in Græc. rectè Cont.
[b] al plurimoque à filio experta fauores.

ἐδεδώρητο, ἐφ' ᾧ τὴν μὲν χρῆσιν παρ' αὐτῇ μένειν, τὴν δεσποτείαν δὲ γενέσθαι παρὰ τῷ παιδί). τῆς δεσποτείας δὲ ἡ παῖς ἀντιλήψεσθαι πάσης ἀπειλεῖ, οὐ καθ' ὅσον κληρονομεῖ τοῦ ἀδελφοῦ, ἀλλὰ καθ' ὅσον ὁ πατὴρ ἐπιδέδωκε τῇ μητρί, φάσκουσα μηδεμίαν παῤῥησίαν ἔχειν τὴν μητέρα δευτέροις ὁμιλοῦσαν γάμοις, τὴν δεσποτείαν ἔχειν τῆς δωρεᾶς, καθ' οἱονδήποτε λόγον. ἀλλ' ἡ μήτηρ οὐκ ἔτι τοῦτο προγαμιαίαν εἶναι δωρεὰν παντελῶς ἀξιοῖ, συναναμεμίχθαι δὲ ἤδη τοῖς πράγμασι τοῦ παιδός, καὶ ὡς κληρονομίας, ἀλλ' οὐχ ὡς δωρεᾶς οὔσης ἔτι, προσήκειν αὐτῇ τοῦ ἐξουσίου τήν τε δεσποτείαν τήν τε χρῆσιν ἔχειν. καὶ οὐ τοῦτο μόνον ἀμφισβητεῖται, ἀλλὰ καὶ περὶ αὐτοῦ τοῦ κλήρου τοῦ ἀδελφοῦ πρὸς αὐτὴν ἡ παῖς διαμάχεται τῆς μὲν μητρὸς ἀξιούσης αὐτοῦ κληρονομεῖν κατὰ τὴν ἡμίσειαν μοῖραν (καθ' ἣν αὐτὴν ἡμεῖς καὶ τὸν κλῆρον τοῦ παιδὸς καλοῦμεν, μιᾶς οὔσης ἀδελφῆς τῷ τελευτήσαντι παιδί, τῆς μετ' αὐτῆς καλουμένης) τῆς δὲ παιδὸς ἔχεσθαι τοῦ κλήρου τοῦ ἀδελφοῦ, μάλα ἰσχυρῶς, ἐκ τῶν ἔμπροσθεν νενομοθετημένων, ἐνισταμένης· φασκούσης τήν γε μητέρα, εἰ μὲν δευτέροις μὴ ὁμιλήσειε γάμοις, ὀρθῶς ἀντιποιεῖσθαι τοῦ κλήρου τοῦ παιδός· ἀφικνουμένην δὲ εἰς ἀνδρὸς ἑτέρου, πάντων ἀφαιρεῖσθαι τῶν ὅσα ἐκ τῆς πατρῴας οὐσίας ὁ παῖς ἐκτήσατο. ὡς εἴγε μετὰ τὸν δεύτερον γάμον ὁ παῖς ἐτελεύτησε, καὶ τῆς ὁθενδήποτε κτηθείσης αὐτῷ περιουσίας ἑαυτὴν ἂν γενέσθαι κυρίαν, τοῦτο τῶν διατάξεων ἀμφοτέρων βουλομένων, αἱ

τὰ

omnem donauit, vt vſus quidem apud eam remaneret, proprietas autem fieret apud filium;) omnem verò proprietatem filia percipere minabatur, non ſecundùm quantum heres erat fratris, ſed ſecundùm quantum ᵃ *pater dederat matri, dicens nullam fiduciam habere matrem ad ſecunda vota migrantem, proprietatẽ habere donationis quacunque ratione. verũ mater nequaquã hoc antenuptialem eſſe donationem omnino affirmabat, ſed permixtã iam rebus filij, & tanquam hereditatis, non adhuc tanquam donationis exiſtentis, competere ei ſex vnciarum & proprietatem & vſum* ᵇ *habere. Et non ſolum hoc dubitabatur, ſed etiam de ipſa hereditate fratris contra eam filia reluctabatur, matre quidem petente eius hereditatem pro media parte, ſecundum quam eam nos ad hereditatem filij vocauimus vna exiſtente ſorore, moriente [verò] filio, cum ea vocata: filia vero obtinere hereditatem fratris valde fortiter ex prioribus ſanctionibus inſiſtente, & dicente quia mater ſi quidem ad ſecundas nuptias non veniſſet, rectè vindicaret hereditatem filij: venientem verò ad virum alterum, omnino priuari iis quæ ex paterna ſubſtantia filius acquiſiuit: quia ſi poſt ſecundas nuptias filius mortuus eſſet, vndecunque acquiſita eſſet ei ſubſtantia, ipſa eſſet domina: hæc conſtitutionibus ambabus volentibus quæ*

ᵃ id eſt in ſolidum.

ᵇ χρῆσις quamuis apud Græcos generale ſit, tamen hic ſignificat vſumfructum, & per totũ huius legis cõtextum.

τὰ τοιαῦτα διακρίνουσιν. ἡ δέ γε μήτηρ μάλιστα μὲν ἀπηνῶς ἔχειν τὰς διατάξεις ἐκείνας, καὶ ἀναξίως τῶν φιλανθρώπων ἡμῶν ἰσχυρίζεται χρόνων· πλὴν ἀλλὰ χρῆται τῇ παρ' ἡμῶν τεθείσῃ διατάξει, λέγουσα ταύτην οὐχ ὑποδιαιρεῖσθαι ταῖς διατάξεσι ταῖς πρώταις· οὐδὲ τὰς μὲν οὔπω πρὸς ἄνδρας ἐλθούσας δευτέρους μητέρας μετὰ τῶν παίδων καλεῖν, τὰς δὲ δευτέροις ὁμιλησάσας γάμοις, οὐκ ἔτι· ἐνταῦθα δὲ καί τι ξένον ὑπεῖναι· ἑαυτὴν γοῦν φιλοτιμίαν εἰς τὸν παῖδα ποιουμένην προφάσει τῆς ἐπιλογῆς, ἀντιδωρεὰν μᾶλλον εἰληφέναι δοκεῖν, ἤπερ ἁπλῶς οὕτω κέρδος ἀσυλλόγιστον ἔχειν. Ταῦτα ἡμᾶς ἐπὶ πολὺ κατεξετάσαντες, καὶ τὴν ὅλην τῶν τοιούτων ἐπιλογῶν τε καὶ κληρονομιῶν θεωρίαν ἀνασκοπούμενοι, δεῖν ᾠήθημεν κοινὸν ἐπὶ τούτοις γράψαι νόμον, καθ' ὃν καὶ ἡ παροῦσα ζήτησις δέξεται πέρας.

ΚΕΦΑΛ. α.

Συνείδομεν τοίνυν μὴ συγκεχυμένον τοῦτο τὸ περὶ τῶν ἐπιλογῶν καὶ ἀδιάκριτον καταλιπεῖν, ἀλλὰ τοιαύτην δοῦναι τῷ πράγματι τάξιν, ὥστε τῆς μητρὸς ἅπαξ εἰς δευτέρους γάμους ἐλθούσης, κέρδος εὐθὺς ἁπάντων τῶν παίδων, τὴν δεσποτείαν τῆς προγαμιαίας γίνεσθαι δωρεᾶς· καὶ μηδεμίαν ἄδειαν εἶναι τῇ μητρὶ τοὺς μὲν τῶν παίδων ἐπιλέγεσθαι, τοὺς δὲ ἀτιμάζειν, διότι πάντας ὁμοῦ τοῖς δευτέροις ὕβρισε γάμοις. ὥστε καὶ ἐπὶ τοῦ παρόντος ἡ δεσποτεία τῆς προγαμιαίας δωρεᾶς ὅλη πρὸς τὴν παῖδα παραγενήσεται, τῆς

χρήσεως

talia decernût. mater quidem valde crudeliter habere cõstitutiones illas, & indignas [a] *clemẽtia nostrorũ temporũ affirmabat: veruntamen vsa est à nobis posita cõstitutione, dicens hanc non subdi constitutionibus prioribus, atq; matres quidẽ nondum ad virũ secundum venientes,* [a] *cum filiis vocari: quæ vero secundis copulantur nuptiis, nequaquã. hic autem etiã aliquid adesse peregrinũ: se enim in filiũ largitatẽ conferentẽ occasione electionis, rursus de donatione potius recepisse videri, quàm sic simpliciter lucrum irrationabile habere. Hæc nos diu perscrutantes, & omnem talium electionum & hereditatum comtemplationem considerantes, oportere credidimus communem super his scribere legem, secundum quam & præsens quæstio suscepit terminum.*

[a] Sic leg ex Græc.

[a] ἐλθοῦσαι. quæ nondũ ad secundũ virum venerunt.

De electione sublata.

CAP. I.

PROSPEXIMUS [a] *itaque nõ cõfusum hoc electionibus indiscretumq; relinquere, sed huiusmodi dare ordinem causæ: matre semel ad secundas nuptias veniente, lucrum* [a] *mox omniũ filiorum proprietatẽ antenuptialis fieri donationis: & nullã esse licentiã matri alios quidẽ filiorum eligere, alios autẽ exhonorare: quoniã omnibus simul secũdis nuptiis fecit iniuriã. quapropter & in præsenti proprietas antenuptialis donationis tota ad filiã veniet:*

[a] vet. perspeximus rectè.

[a] Sic in vet. quæ verba rectè respõdent Græcis.

χρήσεως παρὰ τῇ μητρί, μέχρι περίεστι, φυλαττομένης. καὶ κατὰ τὴν ἡμετέραν διάταξιν, εἰ μὲν ἡ μήτηρ προαπέλθοι, τῇ παιδὶ τῆς ὅλης προγαμιαίας δωρεᾶς ἁρμοζούσης· εἰ δὲ ἡ παῖς, μένειν μὲν παρὰ τῇ μητρὶ τὸ ἐκ τοῦ τῆς ἀπαιδίας συμφώνου κέρδος, τὸ δὲ λοιπὸν εἶναι τῆς παιδός, καὶ τελευτῶσαν τοῦτο παραπέμπειν εἰς τοὺς αὐτῆς κληρονόμους, εἴ τινες ἐκ τοῦ νόμου καλοῖντο.

ΚΕΦΑΛ. β.

Τὸ δὲ γινόμενον μὲν ἀεί, ῥητῷ δὲ οὔπω νόμῳ διωρισμένον, τοῦτο εἰς καλὴν παραύξησίν τε καὶ παρενθήκην δίδομεν τῷ δε τῷ νόμῳ. εἰ γὰρ οὐ παιδὶ τυχόν, ἀλλά τινι τῶν ἔξωθεμ ἡ μήτηρ ἔτι δευτέρων ἄπειρος οὖσα γάμων, μοῖράν τινα τῆς προγαμιαίας δωρεᾶς ἤ τι πρᾶγμα ἐξ αὐτῆς, ἢ καὶ πᾶσαν δωρήσεται, ἢ κατὰ ἄλλομ τυχὸμ ἐκποιήσει τρόπομ, εἶτα ὕστερομ εἰς ἀνδρὸς φοιτήσει δευτέρου· πρόδηλομ ὡς τῷ ἐπιγινομένῳ δευτέρῳ γάμῳ τὸ τῆς ἐκποιήσεως ἀνατραπήσεται· καὶ οὐδὲ αὐτὸ πᾶσι τρόποις, ἀλλ᾽ ἐμ μετεώρῳ καὶ τὰ τῆς ἀνατροπῆς μενεῖ. εἰ μὲν γὰρ μείναιεν περιόντες οἱ παῖδες, ἀνατραπήσεται καθάπαξ τὸ γινόμενομ, τοῦ νόμου τὴν δεσποτείαν τῆς πρὸ γάμου δωρεᾶς εἰς τοὺς παῖδας ἄγοντος, καὶ οὐδὲν ἐπιτρεπομένου τῆς γυναικὸς ἔτι πράξειεν ἐπὶ βλάβῃ τῶν παίδωμ· εἰ δὲ προτελευτήσαιεν ἅπαντες τῆς μητρός, μένειμ τὸ συνάλλαγμα βέβαιομ, οὐκ εἰς ὁλόκληρομ, ἀλλὰ κατὰ τοῦτο δὴ τὸ ἐξ ἀπαιδίας σύμφωνομ. ὅπερ ἡμεῖς

ἀσκη-

vsu apud matrem donec aduiuet seruando. & secundũ nostram constitutionem, (si quidem mater præmoriatur) filiæ tota antenuptialis donatio cõpetit. si verò filia, manet quidẽ apud matrẽ lucrum ex pacto * *non existentiũ filiorum, reliquum verò erit filiæ: & moriens hoc trãsmittet ad suos heredes qui ex lege vocãtur.*

*Hoc quibus verbis cõciperetur vide in epitome Iul.

De alienatione dotis aut propter nuptias donationis extraneo facta.

CAP. II.

HOC *autem quod fit quidem semper, expreßim verò nondũ lege determinatum est: hoc ad melius incremẽtum, & interpositionem damus huic legi. nam si non filio fortè, sed alicui extraneo mater adhuc secundas non experta nuptias, partem quandã antenuptialis donationis, aut aliquã rem ex ea, vel totã donet, aut per alium fortè alienet modum, deinde ad maritũ veniat secundũ: palã est quia superueniẽtibus secũdis nuptiis alienatio euacuatur:* * *nec hoc omnibus modis, sed in suspẽso & alienatio & euacuatio manet. nam si mãserint superstites filij, euacuabitur omnino quod factũ est: lege proprietatem antenuptialis donationis ad filios deducente, & non respiciente mulierem si quid egerit in læsionem filiorum. Si verò præmoriantur omnes matris filij, erit contractus firmus non in totum, sed secundum pactum non existentium filiorum. quod nos*

*Iul. vertit, refutetur. alij malunt, euertetur.

εἰσηγησάμεθα πρῶτοι, καὶ νενομοθετήκαμεν ἕκαστον, ὃ περὶ τούτου γράψαντες νόμον. καὶ κατά τινα μὲν μοῖραν ἔσται τὸ συνάλλαγμα βέβαιον, κατά τινα δὲ ἄκυρον ἀποφανθήσεται. τουτέστι, κατὰ μὲν τὸ μένον παρὰ τῇ μητρὶ, προφάσει τοῦ δὴ ἀπαιδίας συμφώνου κρατήσει· κατὰ δὲ τὸ παραπεμπόμενον εἰς τοὺς τοῦ παιδὸς διαδόχους, ἄκυρον ἔσται. ὡς εἴγε ἡ μήτηρ μόνη τῷ παιδὶ διάδοχος εὑρεθείη, τὸ πᾶν αὖθις κύριον ἔσται. ¶ Ἐπειδὴ δὲ αἱ κατὰ τῶν δευτερογαμούντων ποιναὶ κοιναὶ καὶ ἀνδρός εἰσι καὶ γυναικὸς, καὶ ὁ μὲν ἐν τῇ προικὶ πρὸς δευτέρους ἐλθὼν γάμους κινδυνεύει, ἡ δὲ ἐπὶ τῇ πρὸ γάμων, ἤτοι διὰ τοὺς γάμους δωρεᾷ· καὶ ὁ νόμος οὗτος ἐφ' ἑκατέρου κείσθω προσώπου, καὶ ταῦτα καὶ περὶ τῆς ἐπιλογῆς καὶ περὶ τῶν ἐκ ποιήσεως καὶ περὶ τοῦ κέρδους νενομοθετείσθω. 8

ΚΕΦΑΛ. γ.

Υπολείπει τοίνυν ὄντος σκέψασθαι τὰ περὶ τῶν κλήρων τῶν παίδων, ὑπὲρ οὗ καὶ τὸ παρὸν ἀμφισβητεῖται, δεῖν ᾠήθημεν γενικῷ νόμῳ τῇ τε παρούσῃ ζητήσει διαιτῆσαι, ταῖς τε ἐφεξῆς κινηθησομέναις ἁπάσαις δυναστομεῖν. καὶ θεσπίζομεν, τὰ ἄλλα πράγματα τὰ μετὰ τὴν πρὸ γάμου δωρεὰν εἰς τοὺς παῖδας ἀφιγμένα, εἰ μὲν ὁ παῖς ἄρρην ἢ θήλεια τυχὼν διάθοιτο κατὰ τὸν νόμον, χωρεῖν ἐπὶ τοὺς γεγραμμένους κληρονόμους (ἐνταῦθα

τ μη

introduximus primi, & statuimus nuper de hoc scribentes legem. [a] *Et secundum quandam quidem partẽ erit contractus firmus, secundum quandam verò infirmus apparebit: hoc est, secundum hoc quidẽ quòd permanet apud matrem occasione pacti filiorũ non existentiũ, valebit: secundũ hoc verò quòd transmittitur ad filij successores, infirmus erit: vt si mater sola filio succedẽs inueniatur, omnis cõtractus rursus firmus erit.* ¶ *Quia verò contra binubos pœnæ communes & viri sunt & mulieris: ille quidẽ in dote ad secundas veniẽs nuptias periculum sustinebit: hæc autẽ in antenuptiali seu propter nuptias donatione. Et hæc lex in vtraque sit posita persona, hæc & de electione & de alienatione & de lucro sanciens.*

[a] Videtur aliam legẽ intelligere quã præsentẽ. non puto tamen eã extare.

De successione si filius intestatus mortuus fuerit, vel qualiter secundo nubentes ad filiorum hereditatem vocentur.

CAPVT III.

C*VM igitur reliquum sit cogitare de hereditatibus filiorum, pro quo etiã præsens est dubitatio: oportere credimus generali lege & præsentẽ quæstionem dirimere & determinare, & in futuro mouendis omnibus dare decisionem. Et sancimus alias res post antenuptialem donationem ad filios venientes, si quidem filius masculus, aut fœmina fortè testetur, secundum legem venire ad scriptos heredes: his*

τῆς μητρὸς οὐ κωλυομένης γράφεσθαι παρὰ τοῦ παιδὸς κληρονόμου, ἀλλὰ καὶ τῶν κατὰ τῆς διαθήκης αὐτῇ διδομένων δικαίων, εἴτε ὁ παῖς αὐτὴν παραλείψειεν, ἢ καὶ ἀλόγως ἀποκληρονόμον ποιήσηται, φυλαττομένων). εἰ δὲ ἀδιάθετος τελευτήσειε, τῆς ἐκείνου μοίρας, εἰ μὲν ἔχοι παῖδας ἰδίους, ἐπὶ τοὺς παῖδας ἀφικνουμένης· εἰ δὲ οὐκ ἔχοι μὲν παῖδας ἰδίους, εἴη δὲ τῶν ἀδελφῶν ἡ κλῆσις, καὶ τῆς μητρὸς ἅμα τοῖς ἀδελφοῖς, κατὰ τὸν παρ' ἡμῶν νομοθετημένον, ἐπὶ τὸν κλῆρον ἐρχομένης, καὶ τοῦτον ἰσχυρῶς ἐχούσης, εἴτε δευτέροις ὡμίλησε γάμοις, εἴτε καὶ μή. οὐ γὰρ πικροτέρας τὰς ποινὰς κατὰ τῶν εἰς δευτέρους παραγινομένων ἀνδρὸς γυναικῶν ποιήσομεν, οὐδὲ ἐντεῦθεν αὐτὰς εἰς ἀνάγκην καταστήσομεν πικρὰν, καὶ τῶν ἡμετέρων ἀναξίαν καιρῶν, ὥστε διὰ τῶν σωφρόνων γάμων, εἰ καὶ δεύτεροι καθεστήκοιεν, τούτους μὲν ἀποτρέπεσθαι, φοιτᾶν δὲ εἴς τινας ἀπηγορευμένας μίξεις, καὶ ἴσως καὶ πρὸς οἰκετῶν φθοράς· καὶ ἐπειδήπερ οὐκ ἔξεστι νομίμως σωφρονεῖν, παρανόμως ἀσελγαίνειν. οὐκέτι τοίνυν κρατεῖν βουλόμεθα οὔτε τὴν ἐν τῷ .ε. βιβλίῳ τοῦ ἐπονύμου τῆς ἡμετέρας εὐσεβείας συντάγματος κειμένην διάταξιν, τὴν διορίζουσαν τὰ περὶ τῶν κλήρων τῶν παίδων, οὓς αἱ μητέρες δευτέροις ὁμιλοῦσαι γάμοις εἶδον προαπελθόντας· οὔτε τὴν ἐν τῷ .ς. βιβλίῳ τοῦ αὐτοῦ συγγράμματος, ὑπὸ τὸν τοῦ Τερτυλλιανείου τίτλον, τὴν περὶ τῶν γυναικῶν

διαλε-

matre non prohibita scribi à filio herede: sed etiam contra testamentum ei datis allegationibus, si fortè filius eam prætermiserit, aut irrationabiliter exheredatã fecerit. Si verò intestatus decesserit, reseruans illius partem, si quidem habuerit filios proprios, ad filios venire. sin autem non habuerit quidem filios proprios, fit fratrum vocatio & matris vnà cum fratribus (secundum quod à nobis sancitum est) ad hereditatem venientis, & eam firmè habentis, siue ad secundas vellet venire nuptias, siue non. Nec enim maiores pœnas aduersus mulieres quæ ad secundas veniunt nuptias, facimus: neque ex hoc eas ad necessitatem deducimus amaram, & nostrorum temporum indignam, vt metu castarum nuptiarum (licet secundæ sunt) ab his quidem abstineant, & descendant ad quasdam interdictas permixtiones, & forsan etiam ad seruorum corruptiones: & quoniam non licet legaliter castè viuere, contra leges luxurientur. Nequaquam igitur valere volumus, neque in quinto libro Codicis cognominis nostræ pietatis positam constitutionem, decernentem de hereditatibus filiorum quos matres ad secundas nuptias venientes viderunt præobeuntes, neque in sexto libro eiusdem conscriptionis sub titulo Tertulliani, quæ de mulieribus*

* antea perperā agnouimus. confer Græc.

διαλεγομένην τῶν δευτέροις μὲν ὁμιλησάντων γάμοις, πρὸ μέντοι τῶν δευτέρας, ἀποβαλουσῶν τοὺς παῖδας. ἀλλὰ καλείσθω πάντως ἡ μήτηρ μετὰ τῶν ἀδελφῶν ἐπὶ τὸν τοῦ παιδὸς κλῆρον, καὶ τοῦτον ἐχέτω βεβαίως, οὐδὲν ἐκ τῶν δευτέρων βλαπτομένη γάμων. ὅπερ καὶ ἐπὶ τῆς ὑποκειμένης ζητήσεως, ἣ τὸν νόμον τοῦτον ἐκίνησε, κρατείτω. καὶ ἡ μήτηρ ἅμα τῇ παιδὶ διαδεχέσθω τὸν κλῆρον· ἣ καὶ διαδεξαμένη τοῦτον, ἀναφαιρέτως ἐχέτω, οὐδὲν ἐκ τῆς ἐλπίδος τῶν δευτέρων βλαπτομένη γάμων, ἀλλὰ κυρία τούτου μετὰ τοῦ παιδὸς καθάπαξ καθεστῶσα. καλὸν μὲν γὰρ ἂν εἴη καὶ ἐπαινετὸν, καὶ ἄξιον εὐχῆς, τὸ τὰς γυναῖκας οὕτω διακεῖσθαι σεμνῶς, ὡς τὰς ἅπαξ εἰς ἀνδρὸς ἐλθούσας τηρεῖν ἄθικτον τῷ τελευτήσαντι τὴν εὐνήν. (καὶ τήν γε τοιαύτην γυναῖκα καὶ θαυμάζομεν καὶ ἐπαινοῦμεν, καὶ οὐ πόρρω τίθεμεν παρθενίας.) εἰ δὲ οὐκ ἰσχύοι, (καὶ γὰρ εἰκὸς καὶ νέαν αὐτὴν οὖσαν τοῦτο παθεῖν) οὐδὲ ἀντέχοι πρὸς τὰς τῆς φύσεως ὁρμὰς, οὐ κολαστέον αὐτὴν διὰ τοῦτο, οὐδὲ ἀπαγορευτέον αὐτῇ τῶν ἀποστολικῶν κοινῶν νόμων. ἀλλὰ καὶ εἰς ἀνδρὸς ἑτέρου γάμον ἐλθέτω σεμνῶς, καὶ ἀκολασίας ἀπεχέσθω πάσης, καὶ ἀπολαυέτω τῆς τῶν παίδων διαδοχῆς. οὕτω γὰρ αὐτοὺς ἔτι μᾶλλον ἀγαπήσει, καὶ οὐχ ὥς τινας τῶν δυσμενῶν ὄψεται, ποιναῖς οὕτως ὑποβαλλομένη πικραῖς. ὥσπερ γὰρ τοὺς πατέρας, εἴπερ εἰς δευτέρους ἔλθοιεν γάμους, οὐκ ἀποστεροῦμεν τῆς τῶν παίδων διαδοχῆς, οὐδέ τις ἔστι νόμος τοιοῦτό τι λέγων. οὕτως οὐδὲ τὰς μητέρας ἀφαιρήσομεν τῆς τῶν παίδων

disputat secundis quidem nuptiis iunctis, ante secundam tamen copulationem filios amittentibus: sed vocetur ad filij hereditatem modis omnibus mater cum fratribus, & hanc habeat firmè, nihil ex secundis lædenda nuptiis. quod & in subiecta quæstione quæ legem hanc mouit, obtineat, & mater vnà cum filia succedat hereditati: aut etiam succedens hanc irrefragabiliter habeat: nihil ex spe secundarum lædenda nuptiarum, sed domina eiusdem hereditatis cum filia absolutè consistens. Optimum itaque est atque laudabile, & dignum oratione,[a] *vt mulieres ita se honestè tractent, quatenus quæ semel ad virum venerunt, seruent inuiolatum morientium thorum. & huiusmodi mulierem & miramur pariter & laudamus, & non procul à virginitate ponimus. Sin autẽ non voluerit (cum forsitan & iuuenis hoc non patiatur, nec possit contra feruorem naturæ resistere) nõ est torquenda propter hoc: nec interdicendæ sunt ei cõmunes leges: sed ad viri alterius veniat nuptias honestè, & omni luxuria abstineat: & fruatur successione filiorũ. Sic enim eos adhuc amplius diliget, & nõ quasi quosdã odibiles respiciet, pœnis subdita sic amaris. Sicut enim patres si ad secũdas veniãt nuptias, nõ fraudamus filiorum suorũ successione, nec qualibet est lex aliquid tale dicẽs: sic neq; matres priuabimus filiorum*

succes

a optãdũ, dignum voto.

διαδοχῆς, οὐδέ τις ἐστὶ νόμος, εἴπερ αἱ μητέρες εἰς ἀνδρὸς ἔλθοιεν δευτέρου, κἂν εἰ πρὸ τῶν δευτέρων γάμων, κἂν εἰ μετὰ τοὺς δευτέρους οἱ παῖδες τελευτήσαιεν. ἐπεί τοι γε ἐκ τῆς ἀτοπίας τοῦ νόμου, κἂν εἰ προαπέλθοιεν οἱ παῖδες ἄπαιδες, μὴ καταλιπόντες παῖδας, ἢ ἐγγόνους, οὐδὲν ἧττον ἡ τιμωρία μένει, καὶ οὐ διαδέξεται τούτους ἡ μήτηρ, οὐδ' ἂν ἄπαιδες τελευτήσαιεν· ἀλλ' ἀπελαθήσεται τῆς αὐτῶν διαδοχῆς ἀπανθρώπως, μάτην μὲν ὠδινήσασα, μάτην δὲ ἐκθρέψασα, ταῖς τε διὰ τὸν ἔννομον γάμον ὑποβαλλομένη ποιναῖς. ἀλλὰ διαδέξονται αὐτοὺς τινὲς τῶν ποῤῥωτέρω συγγενῶν, ἡ μήτηρ δὲ ἀλόγως ἐκβληθήσεται. ὥστε καὶ αὐτὴ διαδεχέσθω τοὺς παῖδας, καὶ ἔστω νόμος οὗτος φιλάνθρωπός τε καὶ πρᾶος, καὶ τὰς μητέρας τοῖς παισὶ διαλλάττων. συνελόντες τοίνυν τόδε τοῦ νόμου τὸ μέρος, θεσπίζομεν, ἐπειδήπερ τὴν μητέρα, κατὰ τὸ ἔμπροσθεν εἰρημένον, ὡμοιώσαμεν τῷ πατρί, τὰς μὲν ἐπὶ τῇ προγαμιαίᾳ δωρεᾷ, καὶ αὐτὰς ὑπέχειν ποινάς, καθάπερ ὑπέχει καὶ ὁ πατὴρ ἐπὶ τῇ προικί· ἐπὶ δὲ τοὺς κλήρους τῶν παίδων ἀπραγμόνως ἐρχέσθωσαν ὅ, τε πατὴρ ἥ, τε μήτηρ, κατὰ τὰς ὑποκειμένας ἐφ' ἑκάστῳ θέματι ζητήσεις. ὥστε ὅπερ οἱ πατέρες ἔχουσιν, εἴτε εἰς δευτέρους ἔλθοιεν γάμους, εἴτε καὶ μή, τοῦτο καὶ αἱ μητέρες ἐχέτωσαν. καλείσθω τε ἡ μήτηρ πρὸς τὸν τοῦ παιδὸς κλῆρον, εἴτε ἤδη δευτέροις ὡμίλησε γάμοις, εἴτε καὶ ὕστερον ἔλθοι. ¶ Τῆς δὲ προγαμιαίας δωρεᾶς, εἰς δεύτερον ἐλθοῦσα συνοικέσιον, μηδὲ καθόσον κληρονομεῖ τοῦ παιδός, ἀπολαυέτω· ἀλλὰ τοῦτο τῶν παίδων ἔστω B

successione, si matres ad virum veniant secundum, licet ante nuptias secundas aut post secundas filij moriãtur. Alioqui ex absurditate legis, licet præmoriantur filij omnes non relinquentes filios aut nepotes, nihilo minus supplicium manet: & non succedit eis mater, nec si sine filiis moriantur: sed inhumanè ab eorum expellitur successione, frustra quidem pariens, frustra simul & nutriens, propter legales nuptias subiecta pœnis: & succedent quidẽ illis aliqui ex longa cognatione: mater autem irrationabiliter expelletur. Quapropter & ipsa succedat filiis: & sit hæc lex clemens & mitis, matres filiis concilians. Colligentes igitur huius legis partes, sancimus, quoniam matrem (secundũ quod iandudũ diximus) assimilamus patri in antenuptiali donatione: & ipsam sustinere quidem pœnas, sicut sustinet pater in dote. in hereditatem autem filiorum sine tergiuersatione veniant & pater & mater secundum subiectas vtrique casui quæstiones. Proinde quod patres habent siue ad secundas venientes nuptias, siue non: hoc etiam matres habeant, vocetúrque mater ad filij hereditatem, siue iam ad secundas venit nuptias, siue postea veniat.

2 ¶ *Antenuptiali verò donatione, ad secundũ veniens consortium, neq; secundũ quantum heres existet filij, fruatur: sed hoc filiorum sit*

solum.

μόνον κέρδος, αὐτοῖς παρὰ τοῦ νόμου διδομένου, καὶ μὴ δοκεῖν εἶναι μέρος τοῦ κλήρου τοῦ παιδὸς, ἀλλ' ἔτι τὴν τῆς προγαμιαίας δωρεᾶς οὐκ ἀποβάλλον φύσιν. ἅπερ προσήκει κρατεῖν καὶ ἐπὶ τῶν νῦν ἤδη χηρευουσῶν γυναικῶν, καὶ τοὺς οἰκείους διαδεξαμένων παῖδας, ἐν ᾧ μήπω δευτέροις προσῆλθον γάμοις· κἂν εἰ μετὰ ταῦτα προσέλθοιεν. τὸ μὲν οὖν ἐπὶ τούτοις ἔχον ὧδε, τῷ παντὶ νενομοθετείσθω χρόνῳ.

ΚΕΦΑΛ. δ.

ΚΑΙ ἕτερον δὲ τῇ προφάσει τῶν δευτερογαμουσῶν γυναικῶν καὶ τῆς προγαμιαίας δωρεᾶς προσθεῖναι τοῖς ἔμπροσθεν, καλῶς ἔχειν ᾠήθημεν. τῶν γὰρ προτέρων διατάξεων παρεχουσῶν ἐπιλογὴν τῇ γυναικὶ τῇ δευτέροις ὁμιλησάσῃ γάμοις, εἴτε βουληθείη λαβεῖν τὴν πρὸ γάμου δωρεὰν, καθόσον ἐφίησι τὰ σύμφωνα, καὶ δοῦναι τοῖς παισὶν ἀσφάλειαν, ὡς τελευτῶσα ταῦτα ἀποκαθίστουσιν. εἴτε οὐ δυνηθείη δοῦναι τὴν ἀσφάλειαν, ἢ μὴ βουληθείη τυχὸν μένειν μὲν τὰ πράγματα παρὰ τοῖς παισὶ τῆς προγαμιαίας δωρεᾶς, τελεῖν δὲ αὐτῇ τὸν ἀπὸ τρίτου μέρους τῆς ἑκατοστῆς τόκον. ἡμεῖς δὲ ἐκ τῶν ἀναφυομένων ζητήσεων ὁρμώμενοι ποικίλας, ἐπειδήπερ εὕρομεν νέους ἐπὶ τούτῳ κινδυνεύοντας, τῆς πρὸ γάμου δωρεᾶς ἐν κτήμασιν οὔσης, κἀκείνους χρυσίον μὲν οὐκ ἔχοντας, ἀναγκασθέντας δὲ τὰ πατρῷα πωλῆσαι πάντα, ὅπως ἂν λυθείη

τὸ τῆς

solum lucrum, eis à lege datum & non videatur esse pars hereditatis filij, sed adhuc antenuptialis donatonis non abiiciẽs naturam. Quae competit tenere etiam circa eas quae nunc iam sunt viduatae mulieres, & propriis successerunt filiis: & quae nondum ad secundas veniunt nuptias, licet postea veniant. Quod igitur hic habetur, sic omni tempore sanciatur.

De administratione donationis propter nuptias si mulier ad secundas nuptias transierit.

CAPVT IIII.

ALIVD verò quiddã occasione secundo nubentiũ mulierũ & antenuptialis donationis, adiicere prioribus, bene se habere credimus. Priscis nãq; cõstitutionibus praebẽtibus electionẽ mulieri quae ad secũda vota descẽdit, si vellet accipere ante nuptias donationẽ, secũdum quod ei permittũt pacta, & exponere filiis cautionẽ quia moriẽs haec restitueret: siue cùm nõ valet dare cautionem, aut nollet fortè, manerẽt quidem res apud filios antenuptialis donationis: soluerẽt autem ei etiã tertiã [a] partem centesimae vsurae: nos ex quaestionũ emergentiũ varietate moti, quoniã inuenimus minores in hoc periculum patientes, antenuptiali donatione in pecuniis existente: & alios aurum quidem non habentes, coactos autem omnia paterna vendere, quatenus exsolueretur antenup

[a] id est vsuram triẽtem. nam oẽs vsurae qua si partes ad suũ assem sic ad cẽtesimã referuntur. Ignoscendũ est autẽ hic Accursio vt omnibus latinis interpretib. cũ ait cẽtesimam

τὸ τῆς προγαμιαίας δωρεᾶς ὄφλημα, καίτοι γε ἐπ᾽
αὐτὸς κατὰ τὸν νόμον τῆς πρὸ γάμου δωρεᾶς ἐλθου-
σομένης. διὰ τοῦτο ᾠήθημεν χρῆναι τοιαύτην δοῦ-
ναι τῷ πράγματι τάξιν, ἵνα εἴ τις ἐπιδοίη πράγ-
ματα κατὰ προγαμιαίαν δωρεὰν, εἰ μὲν ἅπαν-
τα ἀκίνητα καθεστήκοι, μένῃ τούτων ἡ χρῆσις πα-
ρὰ τῇ μητρὶ, καὶ αὐτὴ ταῦτα ἐκλέγοι, καὶ μὴ πα-
ραιτοῖτο, μηδὲ ἀπαιτοίη τοὺς παῖδας ὑπὲρ τῆς τού-
των ἀποτιμήσεως τόκον· ἀλλ᾽ ἐπιμελοῖτό τε
αὐτῶν καθόσον ὁ νόμος δίδωσι τοὺς δὲ χρήσεως
ὄντας κυρίους, φυλάττοι τε ταῦτα κατὰ τοὺς νό-
μους τοὺς παλαιοὺς τοῖς παισὶ περιοῦσιν· ἢ, εἰ πάν-
τες τελευτήσαιεν, κατὰ τὸν ἡμέτερον νόμον, τῷ
μὲν ἐξ ἀπαιδίας κάσου τῇ μητρὶ, τῷ δὲ λειπο-
μένου, τοῖς τῶν παίδων κληρονόμοις φυλαττομένου.
εἰ δὲ πᾶσα καθεστήκοι τυχὸν ἐν χρήμασιν, ἢ
ἄλλοις κινητοῖς πράγμασιν ἡ προγαμιαία δω-
ρεὰ, τὸ τρίτον τοῦ τόκου μέρος λαμβάνουσαν τὴν
μητέρα σὺν τῇ ἤδη νενομοθετημένῃ ἀσφαλείᾳ,
μὴ ἀπαιτεῖν παρὰ τῶν παίδων χρυσίον. πλὴν εἰ
μὴ ἄφθονος ἡ τοῦ ἀνδρὸς εἴη περιουσία, καὶ ἔχοι καὶ
χρυσίον καὶ ἄργυρον καὶ ἐσθῆτα, καὶ ἔτι καταγε-
γραμμένον ἦν τῇ μητρί. τηνικαῦτα ἐπὶ τὴν ἐπι-
λογὴν τῇ μητρὶ δώσομεν, εἴτε βούλεται τὰ πράγ-
ματα λαβεῖν, καὶ δοῦναι τὴν ἀσφάλειαν, εἴτε καὶ
τὸν εἰρημένον κομίζεσθαι τόκον κατά τε τοὺς ἔμ-
προσθεν νόμους, κατά τε τὸν ἡμέτερον. εἰ δέ γε ἀ-
ναμὶξ εἴη τὰ πράγματα, καὶ ἡ δωρεὰ τὸ μὲν ἐν
χρήμασι, τὸ δὲ ἐν ἀκινήτοις ἔχοι πράγμασι,

τὰ μὲν

antenuptialis donationis debitum, ad eos vtique secundum legem antenuptiali donatione venente: propterea iudicauimus oportere hunc dari ordinem causæ, vt si quis contulerit res secundum antenuptialem donationem: si quidem omnes immobiles sint, maneat harum vsus apud matrem: & ipsa eum colligat, & non respuat: neque exigat filios pro harum æstimatione vsuras: sed & diligentiam earum habeat, sicut lex iubet vsu quidem existentibus dominus: & custodiat eas secundum leges antiquas filiis superstitibus: aut si omnes moriantur, secundum nostram legem in casum quidem non existentium filiorum, matri: reliquum verò filiorum heredibus conseruandum. Si autem omnis fortè consistat in pecuniis, aut aliis mobilibus rebus antenuptialis donatio: tertiam vsurarum partem percipientem matrem cum cautione iam definita, non exigere à filiis aurum: nisi fortè idonea sit viri substantia, & habeat aurum & argentum & vestem, & quicquid conscriptum fuerit matri. tunc enim electionem matri dabimus, siue voluerit res percipere, & præbere cautionem: siue iustam quam diximus vsuram accipere & secundum priores leges, & secundum nostram. Si verò permixtæ sint res, & donatio ante nuptias aliud quidem in pecuniis, aliud verò in immobilibus habeat rebus

vsurã est quæ fort[...] in anno æquatur. æquatur enim sorti in octo tantum annis & quatuor mēsibus, hoc est in centum mēsibus.

τὰ μὲν ἀκίνητα πάντως μένειν παρὰ τῇ μητρί, διὰ τὸ τὴν ἀποτροφὴν ἔχειν ἐκεῖθεν· ἐπὶ δὲ τοῖς κινητοῖς ταῦτα κρατεῖν ἅπερ ἐνομοθετήσαμεν ἔμπροσθεν, εἴπερ ἐτύγχανεν ἐν κινητοῖς πάντα τὰ περὶ πρὸ γάμου δωρεᾶς καθεστῶτα.

ΚΕΦΑΛ. ε.

Κἀκεῖνο γε μὴν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἀμυδρῶς μὲν νομοθετηθέν, σπανίως δὲ ἐν δικαστηρίοις ἐξητασμένον, ᾠήθημεν χρῆναι νόμῳ τε σαφεῖ περιλαβεῖν, καὶ παραδοῦναι τῇ χρήσει, καὶ κατατάττειν εἰς τὰ δικαστήρια, πρὸς κοινὴν ἐποικειούμενον βοήθειαν. εἰ γὰρ συναφθεῖεν τινὲς ἀλλήλοις ἐπὶ προικὸς καὶ προγαμιαίας δωρεᾶς συμβολαίοις, εἶτα ὁ μὲν ἀνὴρ προγαμιαίαν ἐπιδοίη δωρεάν, ἡ δὲ γυνὴ ἐπεισφέροιτο προῖκα, ἢ αὐτὴ παρεσχημένη ταύτην, ἢ δόντος πατρός, ἢ τῶν τινὸς ἔξωθεν, εἶτα φανείη παρ᾽ ὅλον τὸν τοῦ γάμου καιρὸν ἡ προὶξ μὴ δοθεῖσα τῷ συνοικήσαντι, ἀλλ᾽ ἀνασχόμενος ἐκεῖνος εἴη τὸ τοῦ γάμου βάρος, καὶ ὁ γάμος θανάτῳ τοῦ ἀνδρὸς διαλυθείη· οὐκ ἂν εἴη δικαία παντελῶς ἡ γυνή, προῖκα μὴ δοῦσα τῷ συνοικήσαντι, τὴν προγαμιαίαν δωρεὰν λαβεῖν. εἰ δὲ καὶ μὴ εἰς ὁλόκληρον δοίη, καὶ αὐτὴ κατὰ τοσοῦτον ἀπαιτείτω τὴν δωρεάν, καθ᾽ ὅσον δοίη τὴν προῖκα. ἰσότητος γὰρ ἐσμὲν καὶ δικαιοσύνης ἐρασταί, καὶ ταύτην ἐν ἅπασί τε τοῖς ἄλλοις, καὶ πρός γε ἐν τοῖς συνοικεσίοις βουλόμεθα κρατεῖν. ὥστε ἡ μηδὲ ὁτιοῦν ἐπιδοῦσα, μηδ᾽ ὁτιοῦν λαμβανέτω.

ἡ δὲ

immobilia quidem modis omnibus manere apud matrem, vt alimentum habeat inde: porrò de mobilibus haec valere quae sanciuimus prius, si essent in rebus mobilibus omnia antenuptialis donationis consistentia.

De dote scripta & non numerata vel praestita.

CAP. V.

ILLVD *quoque dudum acerbè quidem sancitum, rarò autem in iudicio examinatum, existimamus oportere clara lege complecti, & tradere vsui, & deducere ad iudicia, pro communi positum adiutorio. Si enim coniungantur aliqui alterutris cum dotis & antenuptialis donationis documentis: deinde vir quidem antenuptialem praebeat donationem, mulier autem scribat dotem, aut ipsa praebente eam, aut dante patre, aut quolibet extraneo: postea appareat matrimonij tempore dos non data marito, sed sustineat onera matrimonij, & matrimonium morte viri soluatur: non est iustum* [a] *omnino mulierem dotem non dantem* [b] *marito, antenuptialẽ accipere donationẽ. Sin autem etiã non totam dedit dotem: & ipsa pro tanto exigat donationẽ, & in quantũ dederit dotem. Aequalitatis enim & iustitiae sumus amatores: quam in omnibus aliis, & in consortiis volumus obtinere. Quapropter quae mulier nil omnino dat, nil omnino percipiat.*

[a] vet. iusta
[b] vt & in Graec. & postea, mulier dotẽ non dans.

ἡ δὲ ἔλαττον ἤπερ ὡμολόγησε δοῦσα, τοσοῦτον ἀπολαμβανέτω μόνον ὅσον ἐπιδέδωκε. καὶ ἔστω καὶ αὕτη καλὴ τῷ παρόντι νόμῳ προσαύξησις, πολλὰ τῶν ἀεὶ μὲν ἀμφισβητουμένων, μόλις δὲ νῦν εἰς νομοθεσίαν καταχθέντων διακρίναντι. τοῦτον δὲ κρατεῖν βουλόμεθα τὸν νόμον ἐπί τε τοῦ δόντος αὐτῷ τὴν ἀρχὴν θέματος, ἐπί τε τῶν ἐν δικαστηρίοις ἠρτημένων, ἐπί τε τῶν ἐφεξῆς γενησομένων ἁπάντων.

Τὰ τοίνυν παραστάντα ἡμῖν ἡ σὴ ὑπεροχὴ ἔργῳ καὶ πέρατι παραδοῦναι σπουδασάτω, καὶ φανερὰ πᾶσι διὰ προγραμμάτων οἰκείων ποιησάτω. ὥστε ἐν ἁπάσαις ταῖς πόλεσιν ὅσας ὁ ἡμέτερος κατέχει θεσμὸς, ταῦτα κρατεῖν καὶ δῆλα πᾶσι γενέσθαι, κατὰ τὸ παρ' ἡμῶν διατεταγμένον. Dat. X v. kal. April. Cōstant. Bilis v. c. Conſ.

Περὶ τοῦ ὡρισμένον εἶναι τὸν ἀριθμὸν τῶν κληρικῶν τῆς ἁγιωτάτης μεγάλης ἐκκλησίας, καὶ τῶν λοιπῶν ἁγιωτάτων ἐκκλησιῶν τῆς παιευδαίμονος πόλεως. Διάταξις γ.

Ο ΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΕΠΙΦΑνίῳ ἀρχιεπισκόπῳ τῆς βασιλίδος ταύτης πόλεως, καὶ οἰκουμενικῷ πατριάρχῃ.

Ἤδη μὲν κοινῷ τε καὶ ἡγεμονικῷ νόμῳ, πρός τε τὴν μακαριότητα τὴν σὴν πρός τε τοὺς λοιποὺς ἁγιωτάτους πατριάρχας γεγραμμένῳ, τὰ περὶ

quæ verò minus quàm professa est dedit, tantũ recipiat solum, quantũ obtulit, sitq; etiam hoc optimum in præsenti lege incrementum, plurima decernẽte, quæ semper in dubitatione sunt, vix autem modo ad legislationẽ deducta. Hãc autem valere volumus legem & in casu dãte ei principium, & in pendẽtibus litibus, & in omnibus decætero prouenientibus.

EPILOGVS.

¶ *Quæ igitur placuerũt nobis, tua sublimitas operi effectuiq; contradere festinet, & manifesta vniuersis per programmata propria faciat, quatenus in omnibus ciuitatibus quas nostra ditio continet, hæc valeant, & certa omnibus fiant, secũdum quod à nobis dispositum est.*

VT DETERMINATVS SIT NVMERVS CLERICORUM sanctissimæ maioris ecclesiæ, & cæterarum ecclesiarum Constantipolitanarum.

TITVLVS. II.

NOVELLA CONSTIT. III.

Imp. Iustin. Aug. Epiphanio sanctis. & beatiss. arch. regię ciuitatis & vniuersali patriarchæ.

PRAEFATIO.

Dum quidẽ cõmuni & generali lege & ad tuã beatitudinẽ & ad reliquos sãctissimos patriarchas scriptas

τὰ περὶ τῆς χειροτονίας τῶν εὐαγῶν ἐπισκόπων, καὶ εὐλαβεστάτων κληρικῶν, καὶ γυναικῶν γε μὴν διακόνων, καὶ τοῦ μὴ πλείους εἶναι τοῦ ἐξ ἀρχῆς μέτρου τοὺς χειροτονουμένους, διετυπώσαμεν ἅπερ ἡμῖν ἐδόκει καλῶς τε καὶ προσηκόντως ἔχειν, καὶ τῶν ἱερῶν κανόνων ἀξίως. τὸν δὲ παρόντα νόμον ἰδικὸν πρὸς τὴν σὴν μακαριότητα γράφομεν, τὰ περὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν εὐλαβεστάτων κληρικῶν τῶν ἐνταῦθα διατάττοντες. ἐπειδὴ γὰρ οὐδὲν σχεδὸν τῶν ἐν ἀμετρίᾳ καλὸν, προσῆκον ἂν εἴη μηδὲ τὰς χειροτονίας τὰς ἐν τοῖς εὐλαβεστάτοις ἢ ταῖς εὐλαβεστάταις διακόνοις, γίνεσθαι τοσαύτας ὡς ταῖς ἐκείνων ἀποτροφαῖς τὴν ἁγιωτάτην ἐκκλησίαν εἰς δανεισμάτων ἐμπίπτειν χρέα μεγάλων, καὶ κατὰ μικρὸν εἰς τὴν ἐσχάτην ἀπορίαν καταφέρεσθαι. ἴσμεν γὰρ, παρὰ τὴν τοιαύτην πρόφασιν, τὴν μὲν βασιλίδος ταύτης πόλεως ἁγιωτάτην μεγάλην ἐκκλησίαν, τὴν δὲ ἡμετέρας βασιλείας μητέρα, δανείσμασιν ἐνοχλουμένην μεγάλοις, καὶ οὐκ ἄλλως ἰσχύουσαν ἑκάστην ποιεῖσθαι διάδοσιν τοῖς εὐλαβεστάτοις κληρικοῖς, πρὶν ἂν χρυσίον οὐ μέτριον δανείσαιτο· ποιουμένην τοῦτο μὲν ὑποθήκας, τοῦτο δὲ ἐνεχύρων δόσεις, ἐπὶ τοῖς καλλίστοις αὐτῆς χωρίοις τε καὶ προαστείοις. διὰ ταῦτα τοίνυν συνείδομεν ἑαυτοὺς καθεῖναι πρὸς τὴν τοῦ πράγματος ζήτησιν, καὶ μαθεῖν τίνα μὲν τρόπον ἔμπροσθεν εἶχε, τί δὲ τὸ τοῦ χρόνου μῆκος ἐξεῦρεν.

αἴτιχου

de ordinatione venerabilium episcoporum, & reuerendissimorum clericorũ, necnon mulierum diaconissarũ, & vt non amplius sint ab [a] antiqua mensura qui ordinãtur, disposuimus: quod nobis videbatur bene se & competẽter habere, & regularum sacrarum dignè: præsentem verò legem specialem ad tuam beatitudinẽ scribimus, de numero reuerendissimorum clericorum qui in hac vrbe sunt disponentes. Quia enim penè nihil immensum bonum est: competens est neque ordinationes quæ super reuerendissimis clericis fiunt, aut super reuerendissimis diaconissis, fieri tantas, vt illorum expensis sanctissima ecclesia incidat in causam mutuorum maximorum, & paulatim ad nouissimam inopiam deponatur. [b] Nouimus enim propter huiusmodi occasionem, huius regiæ ciuitatis sanctissimam maiorem ecclesiam nostri imperij matrem, debitis inquietari maioribus, & non aliter valentem facere singulas erogationes reuerendissimis clericis, antequã aurum nõ paruũ sumat mutuum faciens tam hypothecas quàm pignorum dationes in optimis suis prædiis rusticis & suburbanis. Propter hoc igitur perspeximus nosmetipsos deponere ad huiusmodi causæ inquisitionem, & agnoscere quẽadmodũ prius se habuerit, quídque longitudo temporis adinuenerit.

[a] i. vt numẽrum seu modum seu antiquã mensurã non excedant.

[b] videtur leg. deporretur.

ἀνιχνεύοντες τοίνυν αὐτὸ πανταχόθεν, εὑρίσκομεν ὡς ἕκαστος τῶν τὰς ἁγιωτάτας ἐκκλησίας οἰκοδομησάντων ἐπὶ τῆς εὐδαίμονος ταύτης πόλεως, οὐκ οἰκοδομίας ἐφρόντισε μόνης, ἀλλὰ καὶ τὴν χορηγίαν αὐτάρκη δοῦναι τοῖς παρ' αὐτοῦ γινομένοις εὐαγέσιν οἴκοις· καὶ ὁρίσαι πόσους μὲν προσήκειν ἐπὶ πρεσβυτέρους καθ' ἑκάστην ἐκκλησίαν, πόσους δὲ διακόνους ἄῤῥενάς τε καὶ θηλείας, πόσους τε ὑποδιακόνους, καὶ αὖθις ψάλτας τε καὶ ἀναγνώστας καὶ πυλωροὺς καθιστάναι. καὶ πρὸς τοῦτο καὶ τὴν τοῦ οἴκου δαπάνην ὥρισε, καὶ πρόσοδον οἰκείαν ἐπέδωκεν, ἀρκοῦσαν τοῖς παρ' αὐτοῦ καταστᾶσιν· εἰ δέ τις προσεπιθείη πλῆθος, οὐκέτι παντελῶς ἐκτίνεσθαι δυνατήν. καὶ διέμεινέ γε μέχρι πολλοῦ τὰ τοιαῦτα φυλαττόμενα, καὶ ἕως τοῦτο ἦν, ἔμενε καὶ τὰ τῶν ἁγιωτάτων ἐκκλησιῶν τοῖς οἰκείοις ἀρκούμενα· ὡς δὲ οἱ θεοφιλέστατοι ἐπίσκοποι ταῖς δυσωπήσεσι τινῶν ἀεὶ προσέχοντες, ἐξεχύθησαν πρὸς τὸ τῶν χειροτονουμένων πλῆθος, ηὔξηται μὲν ἡ τῆς δαπάνης ποσότης εἰς ἀμετρίαν πολλήν, δανείζονται δὲ πανταχόθεν, καὶ τόκοι, καὶ τὸ τελευταῖον, οὐδὲ δανείζονται λοιπόν, διὰ τὴν ἀπιστίαν ἤδη τοῦ πράγματος, ἀλλ' ἐκποιήσεις τε ἀναγκασμέναι καὶ παράνομοι, καὶ πράγματα ἄπρακτα, καὶ οὐδὲ οἰκίας ἰδιωτικῆς ἄξια σωφρονούσης. ὥστε ἐκ τῆς τοιαύτης ἀτοπίας, μηδὲ τὰ χωρία,

μηδὲ

Inuestigantes igitur illud vndique, inuenimus quoniam singuli horum qui sanctißimas ecclesias ædificauerunt in hac fœlicißima ciuitate: non pro ædificio solummodo cogitauerunt, sed etiam vt expensas [a] *sufficientes darent à se factis venerabilibus domibus: & determinarent quantos quidem competẽs esset presbyteros per vnamquamque ecclesiam, quantósq; diaconos masculos atque fœminas, & quantos subdiaconos, & rursus cantores atque lectores & ostiarios constitui: & super hæc etiam oratorij expensas* [b] *definierunt: & reditus proprios dederunt sufficientes iis quæ à se constituta sunt: si quis autem adiecerit multitudinem, nequaquam amplius penitus extendi valentes. Et quidem permanserunt vsq; ad multum tempus talia conseruata: & donec hoc fuit, durauerunt sanctißimarum ecclesiarum domibus quæ sufficerent. Cum verò Deo amabiles episcopi ad aliquorum preces semper respicientes protracti sunt ad ordinationũ multitudinem: aucta quidem est expensarum quantitas ad immensitatem multam: creditores autem vndique, & vsuræ, & nouißimè neque creditores inueniuntur propter incredulitatem iam causæ: sed alienationes cum necessitate, & contra leges, & causæ indecentes, & neque propria dignitate temperatæ; vt ex hac nimietate, neque prædia,*

[a] Nicephorus ex Procopio narrat sacrarium templi Sophiæ continere quadragies mille argenti libras.

[b] Id est ad reparandas ædes: & sartas tectas tuendas.

μηδὲ τὰ προάστεια ἐξαρκεῖν ταῖς ὑποθήκαις
καὶ τοῖς ἐνεχύροις, μηδὲ δανειστῶν διὰ τοῦτο
εὐπορεῖν. ἀλλ' εἰς ἀπορίαν κατελθεῖν παν-
τελῆ, καὶ μηδὲ αὐτοῖς τοῖς λειτουργοῦσι τὴν ἀ-
ποτροφὴν δίδοσθαι δύνασθαι. ἀλλ' εἰς τὴν πα-
σῶν ἀθλιωτάτην ὁδὸν τὸ πρᾶγμα καταφέ-
ρεσθαι, τὸ τῶν ὄντων ἀπαιτῶν τοῖς δανεισταῖς
ἐκστῆναι. ὅπερ καὶ λέγοντες ὀκνοῦμεν, καὶ ὅπως
ἂν μὴ γένοιτο, προνοοῦμεν. εἰ γὰρ οὐκ αὖ τις
ἐνέγκοι πρᾴως τὸν ὑπὲρ τὴν οὐσίαν αὐτῷ περιου-
σίαν δαπανῶντα, πῶς οὐχὶ καὶ τὰ περὶ τούτων
ἡμῖν φροντιστέον; οὐ γὰρ δεῖ πρὸς τὰς δαπάνας
ἐπιζητεῖν καὶ τὰς κλήσεις (τοῦτο γὰρ εἰς ἀπλη-
στίαν τε ὁμοῦ καὶ ἀσέβειαν ἄγει) ἀλλὰ τοῖς οὖσι
συμμετρεῖν καὶ τὰς δαπάνας. ὥστε προση-
κόντως καὶ τὰ περὶ τούτων νομοθετήσομεν, καὶ
τὴν ἀοριστίαν ἐκβαλοῦμεν, ῥητῇ τὸ πρᾶγμα πα-
ραδιδόντες θεραπείᾳ.

ΚΕΦΑΛ. α.

Θεσπίζομεν τοίνυν, τοὺς μὲν ἄχρι νῦν ὄν-
τας κατὰ τὴν αὐτὴν ἁγιωτάτην μεγά-
λην ἐκκλησίαν, καὶ τοὺς λοιποὺς ἅπαντας εὐα-
γεῖς οἴκους, καὶ τοὺς εὐλαβεστάτους κληρικούς, καὶ
γυναῖκας διακόνους, καὶ πυλωροὺς μένειν ἐφ'
ὅπερ εἰσὶ σχήματος. οὐ γὰρ τὸ ὂν ἐλαττοῦμεν,
πρόνοιαν δὲ τοῦ μέλλοντος ποιούμενοι, ταῦτα
νομοθετοῦμεν. τοῦ δὲ ἑξῆς χρόνου μηδεμία γι-
νέσθω χειροτονία, μέχρις ἂν εἰς τὸν ἐξ ἀρχῆς
ἀριθμὸν

neque suburbana sufficerent hypothecis & pignoribus: neque creditores propter hoc inuenirentur, sed ad inopiam descenderent nouissimam: & nec ipsis ministris emolumentũ dare sufficerent: sed ad viam omniũ infœlicissimam causa descenderet, quatenus rerum omnium creditoribus cederet: quod etiam dicere piget nos: & quemadmodum non fiat, prouidemus. Nam si non aliquis ferret libenter eum qui vltra substantiam suam expendit, quomodo non & de his nobis est cogitandum? Non enim oportet ad mensuram expensarum quærere etiam possessiones (hoc enim simul ad auaritiam, impietatémque perducit) sed ex iis quæ sunt expensas metiri. Quapropter competenter etiam de his sancimus, & immensitatem excludimus, certæ medicinæ causam tradentes.

Vt numerus clericorum qui nunc est, maneat, & de futuro numero clericorum Constantinopolitanæ maioris ecclesiæ.

CAPVT I.

SAncimus igitur eos quidem qui hactenus sunt in eadem sanctissima maiore ecclesia & reliquas omnes venerabiles domos & reuerẽdissimos clericos, & mulieres diaconissas, & ostiarios manere in quo sunt schemate. (non enim quod est minuimus, sed de futuro prouidentes hæc sancimus) reliquo verò tempore nulla fiat ordinatio, donec ad antiquum

ἀριθμὸν τὸν ἐνταῦθα, παρὰ τῶν τὰς ἁγιωτά-
τας ἐκκλησίας οἰκοδομησαμένων ἢ τῶν εὐλα-
βεστάτων κληρικῶν περιεσταίη ποσότης. Ἀλλ'
ἐπειδὴ πρώην καὶ τὸ τῶν εὐλαβεστάτων κλη-
ρικῶν τῆς ἁγιωτάτης μεγάλης ἐκκλησίας τῆς
βασιλίδος ἡμῶν πόλεως ὥριστο μέτρον, καὶ
σφόδρα συνεσταλμένον ἦν, οἷα μιᾶς οὔσης τῆς
ἁγιωτάτης μεγάλης ἐκκλησίας· ὕστερον δὲ ὅ,
τε προσκυνητὸς οἶκος τῆς ἁγίας ἐνδόξου παρ-
θένου καὶ θεοτόκου Μαρίας, ὁ πρὸς τῷ τῆς ἁ-
γιωτάτης μεγάλης ἐκκλησίας γειτονήματι κεί-
μενος, ᾠκοδομήθη παρὰ τῆς εὐσεβοῦς τὴν
λῆξιν Βηρίνης· ὅ, τε σεβάσμιος οἶκος τοῦ ἁγίου
μάρτυρος Θεοδώρου παρὰ Σφωρακίου τοῦ τῆς
ἐνδόξου μνήμης ἀνηγέρθη· ἦν δὲ καὶ ὁ προσκυ-
νητὸς οἶκος τῆς ἁγίας Εἰρήνης ὁ τῇ ἁγιωτά-
τῃ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ συνημμένος· διὰ τοῦτο
περιεστῆναι τὸν ἀριθμὸν εἰς τὸ ἀρχαῖον σχῆ-
μα, τῶν ἀδυνάτων ἐστίν. Οὐ γὰρ ἂν ἀρκέ-
σειαν τοσαύταις ἐκκλησίαις ὀλίγοι καθεστῶ-
τες. ἐπείπερ οὐκ ἰδιάζοντας κληρικοὺς οὐδὲ εἷς
τούτων ἔχει τῶν τριῶν οἴκων, κοινοὶ δὲ εἰσι
τῆς τε ἁγιωτάτης μεγάλης ἐκκλησίας καὶ αὐ-
τῶν, καὶ τούτους ἅπαντες περινοστοῦντες κατά
τινα περίοδον καὶ κύκλον, τὰς λειτουργίας
ἐν αὐτοῖς ποιοῦνται· ἄλλως τε καὶ πολλοῦ πλή-
θους ἐκ τῶν πρώην αἱρετικῶν τῇ ἁγιωτάτῃ με-
γάλῃ ἐκκλησίᾳ προσαχθέντος, χάριτι μὲν

numerum inſtitutum ab iis qui ſanctiſſimas eccleſias ædificauerunt, reuerendiſſimorum clericorum quantitas redigatur.

Sed quoniam pridem etiam reuerendiſſimorum clericorum ſanctiſſimæ maioris eccleſiæ regiæ noſtræ ciuitatis determinatus eſt numerus, & valde breuis erat: vtpote vna exiſtente ſanctiſſima eccleſia: poſtea verò & venerabilis domus ſanctæ glorioſæq́; virginis & Dei genitricis Mariæ iuxta ſanctiſſimæ maioris eccleſiæ vicinitatem poſita, ædificata eſt à piæ memoriæ Verina, [a] *& veneranda domus ſancti martyris Theodori à Speratio glorioſæ memoriæ dedicata eſt: erat autem etiam venerabilis domus ſanctæ Helenæ,* [b] *quæ ſanctiſſimæ maiori eccleſiæ copulata eſt: propterea redigere numerum ad antiquam figuram impoſsibile eſt.*

Non enim ſufficient tantis eccleſiis pauci conſiſtentes: quoniam quidem non proprios clericos, neque vna quidem harum trium habeat baſilicarum, ſed communes ſunt & ſanctiſſimæ maioris eccleſiæ, & earum: & omnes circumeuntes ſecundum quendam ordinem & circum, miniſteria in eis celebrant: deinde etiam plurima multitudine, & ex antiquis hæreticis ad ſanctiſſimam maiorem eccleſiam deducta, gratia quidem magni

[a] al. Sporacio. fortè leg Aſporatio, illo ſcilicet qui cõſul fuit.

[b] legendum Irenes. Socrates enim lib. 2. tiparti. hiſtor. ait Conſtantinũ duas ædificaſſe eccleſias: quarum vnam nominauit Irenem, aliam vero appellauit Apoſtolorũ.

τοῦ μεγάλου θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, πόνοις δὲ καὶ προτροπαῖς ἡμετέραις διπλασίονας τῶν ἐξ ἀρχῆς εἰς τὴν εὐσεβῆ λειτουργίαν τὰς ὑπηρεσίας ἀφορισθῆναι.

¶ Ὥστε θεσπίζομεν, μὴ πλειοτέρων μὲν ἑξήκοντα πρεσβυτέρων κατὰ τὴν ἁγιωτάτην μεγάλην ἐκκλησίαν εἶναι· διακόνους δὲ ἄρρενας ἑκατὸν, τεσσαράκοντα δὲ θηλείας· καὶ ὑποδιακόνους ἐνενήκοντα· ἀναγνώστας δὲ, ἑκατὸν δέκα, καὶ ψάλτας εἰκοσιπέντε. ὥστε εἶναι τὸν πάντα ἀριθμὸν τῶν εὐλαβεστάτων κληρικῶν τῆς μεγάλης ἐκκλησίας ἐν τετρακοσίοις εἰκοσιπέντε προσώποις· καὶ ἑκατὸν πρὸς τούτοις τῶν καλουμένων πυλωρῶν. Κατὰ μὲν οὖν τὴν ἁγιωτάτην μεγάλην ἐκκλησίαν τῆς εὐδαίμονος ἡμῶν ταύτης πόλεως, καὶ τοὺς τρεῖς εὐαγεῖς οἴκους τοὺς ἡνωμένους αὐτῇ, τοσούτων κληρικῶν ἔστω πλῆθος, οὐδ' ἑνὸς μὲν τῶν νῦν ἐκβαλλομένου, κἂν εἰ πολλῷ πλείων ἀριθμὸς εἴη παρὰ τὸν ὑφ' ἡμῶν ὡρισμένον, μηδενὸς δὲ τοῦ λοιποῦ προστιθεμένου καθ' ἕκαστον τάγμα τὸ νῦν, ἕως ἂν εἰς τοῦτον τὸν ἀριθμὸν περιστείη τὸ μέτρον. 2

ΚΕΦΑΛ. β.

Κἀκεῖνο προστιθεμένου, ὥστε τὸ μέχρι τοῦ νῦν οὐκ εὐπρεπῶς γινόμενον, μηκέτι πολιτεύεσθαι, τὸ πολλοὺς τῶν εὐλαβεστάτων κληρικῶν ἅπαξ

ἅπαξ

magni dei & ſaluatoris noſtri Ieſu Chriſti, laboribus autẽ & immutationibus noſtris oporteat plures quàm à principio ad præſens officij miniſterium definiri.

1 ¶ Quapropter ſancimus non vltra ſexaginta quidem presbyteros in ſanctiſsima maiore eccleſia eſſe, diaconos autem maſculos centum, & quadraginta fœminas: ſubdiaconos verò nonaginta, lectores autem centum & decem, cantores vigintiquinque: ita vt ſit omnis numerus reuerendiſsimorum clericorum ſanctiſsimæ maioris eccleſiæ in quadringentis vigintiquinque: & inſuper centum exiſtentibus iis qui vocantur oſtiarij. In ſanctiſsima ſiquidem maiori eccleſia huius fœliciſsimæ noſtræ ciuitatis, & per tres venerabiles domos vnitas ei, tanta clericorum ſit multitudo: nullo quidem horum qui nunc ſunt excludendo: licet multo plurium ſit numerus ab iis qui à nobis nunc determinati ſunt: nullo autem decetero adiiciendo in vnoquoque ordine in iis qui nunc ſunt: donec ad hunc numerum menſura redigatur.

Ne liceat clericis de minore eccleſia in maiorem per patrocinium tranſire.

C A P. I I.

ILlud quoq; adiiciẽdũ eſt, vt quod hactenus indecenter fiebat, nequaquã in republica geratur, id eſt multos reuerẽdiſsimorũ clericorum

dediz

ἀπαξιοῦμεν μὲν ἐν αἷς ἐχειροτονήθησαν ἁγιωτά-
ταις ἐκκλησίαις ἢ ἐνταῦθα ἢ κατὰ χώραν μένειν.
εἰς δὲ τὴν ἁγιωτάτην μεγάλην ἐκκλησίαν καὶ
τῇ δαπάνῃ κλῆρον αὐτῆς διά τινος προστασίας
ἐμβαίνειν. ὅπερ τὸ λοιπὸν παντελῶς γίνεσθαι κω-
λύομεν. εἰ γὰρ ἐπὶ τῶν δαπανῶν μοναστηρίων κω-
λύομεν ἐξ ἑτέρου μοναστηρίου πρὸς ἕτερον μετα-
βαίνειν, πολλῷ μᾶλλον οὐδὲ τοῖς εὐλαβεστά-
τοις κληρικοῖς τοῦτο ἐφήσομεν, κέρδους τε καὶ
ἐμπορίας ἀπόδειξιν ἔχειν τὴν τοιαύτην ἐπι-
θυμίαν ἡγούμενοι. εἰ δὲ καί ποτε τοιαύτην τι-
νὰ μετάστασιν ἡ σὴ μακαριότης ἢ ἡ κατὰ και-
ρὸν βασιλεία γενέσθαι συνίδοι, μὴ ἄλλως τοῦτο
πράττεσθαι πρὶν ἂν εἰς τὸν εἰρημένον ἡμῖν ἀ-
ριθμὸν περισταίη τὸ πρᾶγμα. ὥστε τὴν μετά-
στασιν εἰς τὴν τοῦ λείποντος τάξιν γίνεσθαι,
ἀλλ᾽ οὐχ ὑπὲρ τὸν ἀριθμόν τινα παντελῶς ἐμ-
βαίνειν. τοῦτο γὰρ ἐξ οὐδεμιᾶς μηχανῆς, οὐδὲ ἔκ
τινος τρόπου γίνεσθαι συγχωροῦμεν. καὶ ταῦτα
μὲν περὶ τῆς ἁγιωτάτης μεγάλης ἐκκλησίας.

¶ Ἐν δὲ ταῖς ἄλλαις ἁπάσαις ἐκκλησίαις, ὧν τὴν 2
χορηγίαν ἡ ἁγιωτάτη μεγάλη ἐκκλησία ποιεῖ-
ται, θεσπίζομεν τοὺς μὲν νῦν ὄντας μένειν ὁμοίως
καὶ αὐτοὺς ἐπὶ σχήματος, τοῦ δὲ λοιποῦ μηδένα χει-
ροτονεῖσθαι, πρὶν ἂν εἰς τὸ καλούμενον *statutum*
ἑκάστης ἐκκλησίας, ὅπερ ἐξ ἀρχῆς ὥρισται παρὰ
τῶν ταύτας οἰκοδομησαμένων, ὁ τῶν πρεσβυτέρων
τε καὶ διακόνων τε καὶ θηλειῶν, καὶ ὑποδιακόνων,
καὶ ἀναγνωστῶν, καὶ ψαλτῶν, καὶ πυλωρῶν ἀριθμὸς

περι

dedignari quidem in iis quibus ordinati sunt sanctissimis ecclesiis, aut hic, aut in prouinciis[a] deseruire: ad sanctissimam verò maiorem ecclesiam & venerabilem clerum eius per patrocinium quodlibet accedere: quod decætero omnimodo fieri prohibemus. nam si super venerabilibus monasteriis prohibemus ex alio monasterio ad aliud transmigrare: multo magis neque reuerendissimis clericis hoc permittemus, lucri & negotiationis habere demonstrationem huiusmodi horum desiderium iudicantes. Si verò & aliquando talem quandam migrationem tua beatitudo aut per tempora imperium fieri perspexerit: non aliter hoc agi, antequam ad prædictum à nobis numerum causa redigatur, vt migratio in officium deficientis fiat: & non supra numerum aliquid omnino excedatur. hoc enim nulla machinatione, neq; ex aliquo modo fieri sinimus. Et hæc

I *quidẽ de sanctissima maiore ecclesia. ¶ In aliis autem omnibus ecclesiis, quarũ expensas sanctissima maior ecclesia facit, sancimus nũc quidem existentes manere similiter eos etiam sub schemate: decætero verò nullum ordinari, antequã ad statutũ vniuscuiusq; ecclesiæ (vt vocãt) quod antiquitus ordinatũ est ab ædificatoribus ecclesiarũ, presbyterorũ, diaconorũ masculorum atq; fœminarum, & subdiaconorũ, atq; lectorum, necnon cantorũ & ostiariorum numerus*

[a] prouincia, vet.

περιεσταίη· καὶ μηδὲ εἷς ἐν μέσῳ παντελῶς προστιθέσθω. ἡμεῖς τε γὰρ αὐτοὶ φυλαξόμεθα τοιοῦτό τι πράττειν, καὶ τοὺς χειροτονηθησομένους στέλλειν· οὐδείς τε τῶν ἡμετέρων ἀρχόντων τοιοῦτό τι πράξει, τὸν ἡμέτερον συλλαβόμενος νόμον. ἀλλά τε ἔσω τῷ μακαριωτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ καὶ πατριάρχῃ τῆς βασιλίδος ταύτης πόλεως πρὸς τὴν χειροτονίαν ἀντιλέγειν, κἂν παρὰ τῆς αὐλῆς ἡ κέλευσις ἔλθοι. ὅ,τε γὰρ ἐπιτάττων, ὅ,τε ἐπιταττόμενος ὑπὸ ἐκκλησιαστικὸν ἔσται ἐπιτίμιον, ἔτι τοιοῦτο πράξειν. ἀλλ' οὐδὲ ἐν ταῖς ἐκκλησίαις ταῖς ἄλλαις, ὅσαι μὴ τὴν τροφὴν καὶ χορηγίαν ἔχουσιν ἐκ τῆς ἁγιωτάτης μεγάλης ἐκκλησίας, προσῆκέν ἐστι πλῆθος ἐπαφιέναι τῶν χειροτονουμένων ἐν αὐταῖς, οὐδὲ ὑπερβαίνειν τοῦ λοιποῦ τὸ τεταγμένον ἐξ ἀρχῆς καὶ ἐπ' ἐκείναις μέτρον. μή ποτε καὶ οἱ κατ' αὐτὰς ἱερωμένοι, πρὸς πλῆθος ἐκπίπτοντες ἄμετρον, καὶ τοὺς προσιόντας αὐτοῖς παρὰ τῶν δυσεβούντων πόρους μειζόμενοι, κἀκεῖθεν πρὸς τὸ μέτρον αὐτῶν ἐκ ἀρκοῦντας ὁρῶντες, εἰς μεγάλην στενοχωρίαν ἐμπίπτοιεν. εἰ δὲ ὑπὲρ τὸ μέτρον τὸ ὡρισμένον ἐν ἁγιωτάτῃ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ ἢ ἐν ταῖς ἄλλαις ἐκκλησίαις χειροτονήσειεν ὁ τῆς ἁγιωτάτης μεγάλης ἐκκλησίας προεστὼς κατὰ καιρὸν ἁγιώτατος ἀρχιεπίσκοπος, καὶ οἵ τε θεοφιλέστατοι τῆς αὐτῆς ἁγιωτάτης ἐκκλησίας οἰκονόμοι δαπάνην ἐκ τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἐπιδοῖεν πόρων, αὐτοί τε οἴκοθεν καὶ ἐκ τῆς ἑαυτῶν περιουσίας διδότωσαν τὴν δαπάνην, ὅτι ταῦτα χορηγεῖν αὐτοῖς ἐπέτρεψαν μακαριώ-

τατος

redigatur, & nullus in medio penitus adiiciatur. Nósque ipsi cauebimus tale aliquid agere: & ordinandos mittere: * *nullúsque nostrorũ iudicũ tale aliquid agat, nostram formidans legem: & licentia sit beatißimo archiepiscopo & patriarchæ huius regiæ ciuitatis ordinationi contradicere, licet iußio de palatio veniat. nam & qui præcipit, & cui præcipitur, sub ecclesiastica erunt mulcta si tale aliquid egerint. Sed neque in aliis ecclesiis quæcunque emolumentum & expensas non habent à sanctißima maiore ecclesia, competens est multitudinem intromittere ordinandorum in ipsis neque transcendere decatero constitutam à principio etiam super illis mensuram: ne forsan etiam qui in eas creantur in multitudinem incidentes immensam, & accedentes sibimet à piè agentibus reditus diuidentes, & exinde vsque ad mensuram eorum non sufficere videntes, in maximam angustiam incidant. Si verò vltra mensuram definitam in sanctißima maiore ecclesia siue alia ecclesia ordinet qui per tempora fuerit sanctißimæ maioris ecclesiæ sanctißimus episcopus, & venerabilis eiusdem ecclesiæ œconomi erogationem ex ecclesiasticis præbuerint reditibus: ipsi quoque de sua & propria facultate præbeant expensam, & qui hæc expendere eos permiserit beatißimus*

* Sic ex Græc. restit. perperam antea abbreuiamus.

τοὺς πατριάρχας. ἴστωσαν γὰρ ὡς εἴτι τοιοῦτο πράξαιεν, ἄδειαν δίδομεν καὶ τοῖς μετὰ τὸν τοιοῦτον πράξαντα ὁσιωτάτοις πατριάρχαις, καὶ τοῖς μετὰ ταῦτα οἰκονόμοις, καὶ πᾶσι τοῖς λοιποῖς εὐλαβεστάτοις κληρικοῖς, τὰ τοιαῦτα καὶ πολυπραγμονεῖν, καὶ γινόμενα κωλύειν, καὶ προσαγγέλλειν τῇ βασιλείᾳ· ὥστε ταύτην μανθάνουσαν, προστάττειν ἐκ τῆς οὐσίας τῶν τοῦτο πραξάντων οἰκονόμων, ἢ καὶ τοῦ ἐπιτρέψαντος ἀρχιεπισκόπου, ταῦτα ἀποσώζεσθαι τῇ ἁγιωτάτῃ ἐκκλησίᾳ· ὥστε μὴ καὶ αὖθις γίνεσθαι τινὰ τοιαύτην τῶν πράγματι σύγχυσίν τε καὶ ταραχήν. τοῦ πράγματος δὲ εἰς τὸ ἐξ ἀρχῆς περιϊσταμένου μέτρον, τηνικαῦτα χειροτονεῖν ἐξέστω κατὰ τοσοῦτον, ὥστε μὴ ὑπερβαίνειν τὸ ῥηθὲν μέτρον, μηδὲ τὸν ἀριθμὸν ὑπερβάλλειν, ἢ γίνεσθαί τινα περὶ τοῦτο κακουργίαν. οὐδὲ γὰρ ἐκεῖνο ἀνεξόμεθα παντάπασι γίνεσθαι, τὸ φάσκειν ὡς ἄδειά ἐστι χειροτονεῖν μὲν, οὐ μὴν ἐπιδιδόναι τροφάς. τοῦτο γάρ ἐστιν αὖθις τῶν τὴν σύγχυσιν ἐργαζομένων, καὶ τῇ τῶν ὑπὲρ τὸν ἀριθμὸν προσθήκῃ δευτέρους καταλόγους συνιστάντων. ἄλλως τε καὶ πολλὰς ἂν σχοίη τὸ πρᾶγμα περιγραφάς, ὥστε ἑτέρας αὐτοὺς ὁδοὺς ἀπληστίας ἐξευρίσκειν ἀντὶ τῆς περὶ τὴν τροφὴν χορηγίας. καὶ τοῦτο τοίνυν πράττεσθαι παντελῶς ἀπαγορεύομεν, καὶ ὑπὸ τὸ καλούμενον ἐκκλησιαστικὸν ἐπιτίμιον ἄγομεν, μεγάλην ἑαυτῶν ὠφέλειαν εἶναι νομίζοντες τὸ τὴν ἁγιωτάτην μεγάλην ἐκκλησίαν ἰδεῖν μήτε δανειζομένην, μήτε στενοχωρουμένην, μήτε διωτικῶς ἐλλείπουσαν, ἀλλὰ διὰ πάντων εὐθηνουμένην.

patriarcha. Sciant enim, quia si quid tale egerint, licentiam damus & sanctissimis patriarchis qui post tale aliquid agentes fuerint, & posterioribus œconomis, & omnibus reliquis reuerendissimis clericis talia perscrutari, & facta prohibere, & indicare imperio: vt illud cognoscens, præcipiat ex substantia hæc agentium œconomorum, aut etiam permittentis archiepiscopi hoc sarciri sanctissimæ ecclesiæ. Quapropter ne rursus forte fiat talis aliqua rei confusio atque tumultus: causa ad mensuram à principio constitutam redacta, tunc ordinare liceat: in tantum vt non transcendatur definita mensura, neque numerus transeatur, aut fiat quædam circa hoc calliditas. Non enim illud patimur omnino fieri, vt dicatur quia licentia erit ordinare quidem, non tamen emolumenta præbere. hoc enim est rursus confusionem efficientium, & immensa adiectione secunda collegia constituentium. deinde etiam plurimas habebit ea res circumuentiones, vt alias sibimet vias auaritiæ inueniant pro alimentorum expensis. Et hoc igitur agi penitus, etiam sub mulcta quæ vocatur ecclesiastica, prohibemus: maximam vtilitatem hanc esse putantes, vt sanctissima maior ecclesia neque debitis subiiciatur, neque angustietur, neq; perpetuo deficiat, sed semper abundet.

ΚΕΦΑΛ. γ.

Ὥσπερ δὲ τὴν περὶ τοῦ δαπανᾶν ὡρίσαμεν, οὕτω προσήκει τὸν κατὰ καιρὸν ἁγιώτατον πατριάρχην καὶ τοὺς εὐλαβεστάτους οἰκονόμους περισκοπεῖν τὸ καὶ τὰς ἄλλας δαπάνας τὰς γινομένας ἐκ τῶν ἐκκλησιαστικῶν πόρων, περὶ εὐσεβεῖς δαπανᾶσθαι πράξεις καὶ θεῷ ἀρεσκούσας, καὶ εἰς ἐκείνους ταῦτα χορηγεῖν τοὺς ταῖς ἀληθείαις δεομένους, καὶ οὐκ ἔχοντας ἑτέρωθεν τροφῆς ἀφορμὴν (ταῦτα γὰρ τὸν δεσπότην θεὸν θεραπεύει) ἀλλὰ μὴ προστασίαις καὶ σπουδαῖς ἀνθρώπων τὰς ἐκκλησιαστικὰς δαπάνας εἰς ἀνθρώπους εὐποροῦντας ἐπιδιδόναι, καὶ ἐντεῦθεν τοὺς ἀπορουμένους μὴ τυγχάνειν τῶν ἀναγκαίων. ἴστωσαν γὰρ οἱ θεοφιλέστατοι οἰκονόμοι, οἵτε νῦν, οἵτε κατὰ καιρὸν ἐσόμενοι, ὡς εἴ τι παρὰ ταῦτα πράξαιεν, ταῖς τε ἐκ τοῦ θεοῦ ποιναῖς ὑποκείσονται, καὶ ἐκ τῆς ἑαυτῶν οὐσίας τὸ ζήμιον τῇ ἁγιωτάτῃ περιποιήσουσιν ἐκκλησίᾳ.

* Μέχρις ὧδε τὸ βασιλικόν.

¶ Τὴν* μακαριότητα τοίνυν τὴν σὴν, ἥπερ ἐξ ἀρχῆς καὶ ἐκ νηπίας σχεδὸν ἡλικίας ἐν ἱερατικῷ παντὶ βαθμῷ τε καὶ σχήματι τὴν ἁγιωτάτην κατεκόσμησεν ἐκκλησίαν, οἷα καὶ ἐξ ἱερατικῆς καταβαίνουσα γενεᾶς, ταῦτα φυλάττειν διηνεκῶς θεσπίζομεν, γινώσκοντες, ὡς οὐκ ἔλαττον ἡμῖν μελήσει τῶν ταῖς ἁγιωτάταις ἐκκλησίαις λυσιτελούντων ἤπερ αὐ-

τῆς

De reliquis ecclesiarum reditibus in pios actus & personas verè egentes per patriarchas & œconomos erogandis.

CAP. XII.

Sicut autem de his expensam determinauimus, ita congruet pro tẽpore sanctißimum patriarcham & reuerẽdißimos œconomos considerare vt aliæ expensæ quæ fiunt ex ecclesiasticis reditibus, circa pios erogentur actus, & Deo placentes: & illis hæc ministrentur, qui pro veritate egent, & non habent aliunde alimentorum occasionem. Hoc enim dominum Deum placat: & non patrociniis & studiis hominum ecclesiasticas expensas hominibus locupletibus distribuant, ita vt inde inopes necessaria non mereantur. Sciant autem Deo amabiles œconomi, & qui nunc, & per tempora futuri sunt: quia si quid præter hæc egerint: & diuinis suppliciis subiacebunt, & ex sua substantia indemnitatem sanctißimæ procurabunt ecclesiæ.

EPILOGVS.

1 ¶ *Beatitudinem igitur tuam quæ ab initio & ex infantili penè ætate in sacro omni ordine & schemate [a] sanctißimam ordinauit ecclesiam, quæ & ex sacrato vtique genere descendit, hæc custodire continuè sancimus: s intem quia non minor nobis cura est horum quæ sanctißimis ecclesiis prosunt, quàm*

[a] merito hoc laudat, cum in No. 6. vetet aliquẽ mox ex laico fieri clericum.

τῆς τῆς ψυχῆς. DAT. XVII. KALENDAS APRILIS DN. BILISAR. V. C. CONS.

Περὶ τοῦ τοὺς δανειστὰς πρότερον χωρεῖν κατὰ τῶν πρωτοτύπων χρεωστῶν, καὶ ἐν δευτέρᾳ τάξει, ἀπόρων τούτων εὑρεθέντων, κατὰ τῶν μανδατώρων, ἢ τῶν ἀντιφωνητῶν, ἢ ἐγγυητῶν.

Διάταξις δ.

Ο ΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΙΩΑΝΝῌ τῷ ἐνδοξοτάτῳ ὑπάρχῳ τῶν ἱερῶν πραιτωρίων.

ΝΟΜΟΝ παλαιὸν τεθειμένον μὲν ἤδη, τῇ χρήσει δὲ οὐκ ἴσμεν ὅπως οὐκ ἐνδοκιμήσαντα, διὰ δὲ τὸ τῶν ἀεὶ ζητουμένων πραγμάτων ἀναγκαῖον αὐτὸν φαινόμενον, αὖθις ἀνακαλέσασθαί τε καὶ εἰς πολιτείαν ἐπαναγαγεῖν, καλῶς ἔχειν ἐνομίσαμεν, οὐχ ἁπλῶς αὐτὸν οὕτως ὡς ἔκειτο θέντες (οὐ γάρ τις αὐτῷ μοῖρα παντελῶς ἀδιάκειτος) ἀλλὰ μετὰ τῆς προσηκούσης τε καὶ θεοφιλῶς διελόντες προσθήκης.

ipsius animæ. Datum decimo septimo Kalen. Aprilis Domino Bilisario Viro Clarissimo Consule.

DE FIDEIVSSORIBVS ET MANDATORIBVS, [sponsoribus,] & solutionibus.

TIT. IIII.

NOVELLA CONSTIT. QVARTA.

Imper. Iustin. August. Ioanni gloriosiss. præfec. sacrorum præto.

PRAEFATIO.

LEGEM *antiquam, positam quidem olim, vsu vero nescimus quemadmodum non approbatam, per causas autem semper exquisitas atque necessarias apparentem, rursus reuocare, & ad rempublicam reducere, bene se habere putauimus: non simpliciter eam sicut iacebat, ponentes (erat enim quædam eius pars omnino non discreta) sed cum competenti & deo placito distribuentes augmento.*

ΚΕΦΑΛ. α.

Εἴτις τοίνυν δανείσειεν, καὶ ἐγγυητὴν ἢ μανδάτορα ἢ ἀντιφωνητὴν προσλάβοι, οὗτος μὴ τὴν πρώτην εὐθὺς κατὰ τοῦ μανδάτορος ἢ τοῦ ἐγγυησαμένου ἢ ἀντιφωνήσαντος χωρείτω, μηδὲ ἀμελήσας τοῦ δανεισαμένου, τὰς παρεγγυθήκας ἐνοχλείτω. ἀλλὰ χωρείτω πρῶτον ἐπὶ τὸν τὸ χρυσίον εἰληφότα, καὶ τὸ δάνεισμα πράξαντα. καὶ εἰ μὲν ἐκεῖθεν ἀπολάβοι, τῶν ἄλλων ἀπεχέσθω (τί γὰρ ἂν αὐτῷ πρὸς τοὺς ἔξωθεν εἴη, παρὰ τοῦ λαβόντος πεπληρωμένῳ;) εἰ δὲ οὐκ ἰσχύσειε παρὰ τοῦ δανεισαμένου λαβεῖν ἢ εἰς μέρος, ἢ εἰς ὁλόκληρον, καθ' ὅσον ἂν παρ' αὐτοῦ μὴ δυνηθείη λαβεῖν, κατὰ τοσοῦτον ἐπὶ τὸν ἐγγυητὴν ἢ τὸν ἀντιφωνητὴν ἢ μανδάτορα χωρείτω, καὶ παρ' ἐκείνου τὸ λειπόμενον κομιζέσθω. καὶ εἰ μὲν παρόντες αὐτῷ τύχοιεν ἀμφότεροι, ὅ, τε πρωτότυπος, ὅ, τε ἐγγυησάμενος, ἢ μανδατορεύσας ἢ ἀντιφωνήσας, ταῦτα ἐκ παντὸς φυλαττέσθω τρόπου. εἰ δὲ ὁ μὲν ἐγγυητὴς ἢ ὁ μανδάτωρ ἢ ὁ τὴν ἀντιφώνησιν ὑπελθὼν παρείη, τὸν δὲ πρωτότυπον ἀπεῖναι συμβαίη, πικρὸν ἐπὶ τὸν δανειστὴν πέμπειν ἀλλαχόσε, παρὸν εὐθὺς τὸν ἐγγυητὴν ἢ τὸν μανδάτορα ἢ ἀντιφωνητὴν εἰσπράττειν. ἀλλὰ τοῦτο δὴ θεραπευτέον ἡμῖν τὸν ἐγχωροῦντα τρόπον. οὐδὲ γὰρ ἦν τις ἐνταῦθα τῷ παλαιῷ νόμῳ διωρισμένη πρὸς θεραπείαν μέθοδος. καίτοι Παπιανὸς ὁ μέγας

ἦν ὁ

Vt creditores primo loco conueniant principalem.

CAPVT I.

SI quis igitur crediderit, & fideiussorem, aut mandatorem aut sponsorem acceperit: is non primùm aduersus mandatorem, aut fideiussorem, aut sponsorem accedat: neque negligens, debitoris intercessoribus molestus sit: sed veniat primùm ad eum qui aurum accepit, debitúmque contraxit: & si quidem inde receperit, ab aliis abstineat. Quid enim ei in extraneis erit, à debitore completo? Si vero non valuerit à debitore recipere aut in partem, aut in totum: secundum quod ab eo non potuerit recipere, secundum hoc ad fideiussorem, aut sponsorem, aut mandatorem veniat, & ab illo quod reliquum est sumat: & si quidem præsentes ei consistant ambo, & principalis, & intercessor, & aut mandator, & sponsor: hoc omni seruetur modo. Si verò intercessor, aut mandator, aut qui sponsioni se subiecerit, adsit: principalem verò abesse contigerit: acerbum est creditorem mittere aliò, cum poßit mox intercessorem, aut mandatorem, aut sponsorem exigere. Sed & hoc quidem curandum est à nobis poßibili modo. non enim erat quoddam hîc antiquæ legi datum pro sanatione remedium: quamuis Papinianus [a] *maximus fuerit,*

[a] In Græca editione legitur παντιαρὶς sic. n. Græci per syncopen vocant.

ἢ ὁ ταῦτα πρῶτος ὑφηγησάμενος. ἐνδεικνύτω τοίνυν τὸν ἐγγυητὴν, ἢ ἀντιφωνητὴν, ἢ μανδάτωρα. καὶ ὅγε τῷ πράγματι καθήμενος δικαστὴς διδότω καιρὸν τῷ ἐγγυητῇ, ταυτὸν δὲ εἰπεῖν ἀντιφωνητῇ τε καὶ μανδάτωρι, βουλομένοις τὸν πρωτότυπον ἀγαγεῖν, ἐφ᾽ ᾧ τε ἐκεῖνον πρότερον ὑπομεῖναι τὴν ἐναγωγήν. οὕτω τε αὐτοὺς ἐν καταλοίπῳ πεφυλάχθαι βοηθείᾳ. καὶ ἀμυνέτω γε τῷ ἐγγυητῇ καὶ τῷ ἀντιφωνητῇ, καὶ μανδάτωρι πρὸς τοῦτο καὶ ὁ τοῦ δικάζειν κύριος (ἐγγυηταῖς γὰρ καὶ τοῖς τοιούτοις βοηθεῖν ὅσιον) ὥστε αὐτὸν ἀχθέντα, τῆς ἐν τῷ τέως ἐναγωγῆς ἀπαλλάξαι τοὺς ὑπὲρ αὐτοῦ δεινοχλουμένους. εἰ δὲ ὁ χρόνος ὁ ἐπὶ τοῦτο ταχθεὶς ἐξήκοι (δεῖ γὰρ καὶ χρόνον ὁρίζειν τὸν δικάζοντα) τηνικαῦτα ἢ ὁ ἐγγυητὴς ἢ ὁ μανδάτωρ ἢ ὁ ἀντιφωνητὴς ἀγωνιζέσθω τὴν δίκην, καὶ τὸ χρέος ἐκτιννύτω, τὰς κατὰ τοῦ ἐγγυηθέντος, ἢ ὑπὲρ οὗ τὰς ἐντολὰς ἔγραψεν, ἢ τὴν ἀντιφώνησιν ὑπῆλθε, παρὰ τοῦ δανείσαντος ἐκχωρούμενος ἀγωγάς.

ΚΕΦΑΛ. β.

ΟΥ μὴν οὐδὲ τὰ πράγματα τῶν δανεισαμένων, εἰ παρ᾽ ἑτέρων κατέχοιτο, χωρήσει πρότερον πρὶν ἂν διελθεῖν τὴν ἐπὶ ταῖς περσοναλίαις ὁδὸν, κατά τε μανδατώρων καὶ ἐγγυητῶν καὶ ἀντιφωνητῶν. οὕτω τε ἐπὶ τὰ πράγματα ἐλθὼν τοῦ πρωτοτύπου, εἴγε παρ᾽ ἑτέρων κατέχοιτο, καὶ τοῖς ἐπειλημμένοις αὐτῶν ἐνοχλήσας, εἴγε μηδὲ ἐκεῖθεν σχοίη τὸ ἱκανὸν, τηνικαῦτα χωρείτω κατὰ τῶν πραγ-

fuerit, qui hoc primitus introduxit. probet[a] *igitur intercessorem, aut sponsorem, aut mandatorem: & causæ præsidens iudex det tempus intercessori [idem est dicere, sponsori & mandatori] volenti principalē deducere: quatenus ille prius sustineat conuentionem: & sic ipse in vltimū subsidium seruetur: sitq; solatio intercessori, [aut sponsori, & mandatori] in hoc quoque iudex. fideiussoribus enim & talibus prodesse sancitum*[b] *est, vt illo deducto, interim conuentione liberentur qui pro eo in molestia fuerunt. Si verò tempus in hoc indultū excesserit, (conuenit namque etiam tempus definire iudicantem) tunc fideiussor, aut mandator, aut sponsor exequatur litem, & debitum exigatur contra eum pro quo fideiussit, aut pro quo mādatum scripsit, aut sponsionem suscepit: à creditoribus actionibus sibi cessis.*

[a] ἐνδεικνύτω. i. condicat, denuntiet, indicet, & in ius vocet. Inclusa desunt in quibusdam.

[b] legendum, sanctum est, vt in veteribus, pro eo quod in Græco habetur, ὅσιον.

Alterum thema prioris capitis. vt res apud alium constitutæ non possint vindicari priusquam personalis actio exerceatur.

CAP. II.

SEd neque ad res debitorum quæ ab aliis detinentur, veniat prius, antequā transeat viam super personalibus contra mandatores, & fideiussores, & sponsores: sicq; ad res veniens principalis debitoris, siue ab alio detineantur, & detinentes eas conueniens, si neque inde habuerit satisfactionem, tunc veniat

aduer

τῶν πραγμάτων τῶν ἐγγυητῶν καὶ μανδατώρων καὶ
ἀντιφωνητῶν (ταυτὸν δ᾽ ἐστὶν εἰπεῖν) καὶ εἴ τινας
ἔχοιεν ἅπαντες οὗτοι σφίσιν αὐτοῖς ὑπευθύνους,
καὶ ταῖς ὑποθηκαρίαις ἀγωγαῖς ἐνέχεσθαι δικαίως
μόνους. κατὰ μέντοι τοῦ πρωτοτύπου καὶ τῶν ὄντων
παρ᾽ αὐτῷ πραγμάτων (εἴτε ταῖς περσοναλίαις
εἴτε ταῖς ὑποθηκαρίαις εὐθὺς, εἴτε ἀμφοτέραις
χρήσασθαι βουληθείη) πᾶσαν αὐτῷ δίδομεν ἄ-
δειαν, τὴν ἔμπροσθεν ἡμῖν εἰρημένην ὁδόν τε καὶ
τάξιν ἐπὶ τῶν ἄλλων προσώπων τε καὶ θεμάτων
νομοθετήσαντες. καὶ οὐ τοῦτο μόνον ἐπὶ δανειστῶν φα-
μὲν, ἀλλὰ καὶ εἴ τις ὠνήσαιτό τι παρά τινος, εἶτα
τὸν καλούμενον λάβοι βεβαιωτήν. καὶ σαλεύοιτο
κατά τι τὰ τῆς πράσεως, ἐναγωγῆς κατὰ τοῦ πρά-
του γινομένης, μὴ πρὸς τὸν βεβαιωτὴν εὐθὺς ὁ ἀ-
γοραστὴς χωρείτω, μηδὲ τὸν κατέχοντά τι τῶν τοῦ πε-
πρακότος πραγμάτων· ἀλλ᾽ ἐπὶ τὸν πράτηρα
πρότερον, οὕτω τε ἐπὶ τὸν βεβαιωτὴν, καὶ κατὰ τρί-
την τάξιν, ἐπὶ τὸν κατέχοντα· τῆς αὐτῆς κἀνταῦθα
διαιρέσεως οὔσης ἐπί τε τῶν παρόντων, ἐπί τε τῶν
ἀπόντων ἣν ἔμπροσθεν ἐπί τε τῶν ἐγγυητῶν καὶ
μανδατώρων καὶ ἀντιφωνητῶν, ἐπί τε τῶν δα-
νεισαμένων ἐνομοθετήσαμεν. Ὁμοίως τούτου κρα-
τοῦντος καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων συναλλαγμάτων,
ἐν οἷς ἐγγυηταί τινες ἢ μανδάτωρες ἢ ἀντι-
φωνηταὶ προσληφθεῖεν, ἐπί τε αὐτῶν τῶν
πρωτοτύπων ἑκατέρωθεν, ἐπί τε τῶν κληρο-
νόμων αὐτῶν καὶ διαδόχων. ὁ μὲν οὖν πα-
λαιὸς νόμος ταῦτα κρατείτω τε αὖθις, καὶ
μετὰ ταύτης τῆς δικαιοσύνης τε καὶ τῆς δικαι-

aduersus res fideiussorum, & mandatorum, & sponsorum: (idem enim est dicere) vel si quosdam habuerint homines ipsis sibimet obligatos, & qui hypothecariis actionibus sibi teneri possint. Contra principales tamen & existentes apud eos res, siue personalibus, siue hypothecariis, mox siue ambabus vti voluerit: omnem ei damus licentiam quæ dudum à nobis data est, & viam & ordinem in aliis personis casibúsque sancitam. Et non solum hoc in creditoribus dicimus: sed etiam si quis emerit aliquid ab aliquo, deinde acceperit eum quem vocant confirmatorem,[a] *& moueatur in aliquo venditionis conuentio contra venditorem facta: non aduersus confirmatorem mox emptor accedat, neque tenentem aliquid rerum venditoris, sed aduersus venditorem prius, & sic ad confirmatorem, & tertio loco contra detentorem:*[b] *eadem etiam hic existente diuisione super præsentibus & absentibus, quam dudum in fideiussoribus & mandatoribus & sponsoribus ac creditoribus causa debitorum sanciuimus: similiter obtinente etiam in aliis contractibus in quibus fideiussores aliqui, aut mandatores, aut sponsores accipiuntur: & in ipsis principalibus ex vtroque latere, & in heredibus eorum, & successoribus. antiqua siquidem lex hæc valeat rursus, & cum huiusmodi iustitia*

atque

[a] βεβαιωτὴν ad verbum sonat confirmatorem: sicq; & Iulian. epito. vertit. quamuis hunc cõfirmatoré scribat Vlp. vulgo vocari auctorem secũdum. l. 4. ff. de euict.

[b] al. detentatorem.

ρίσεως τοὺς ἡμετέρους ὑπηκόους θαλπέτω.

ΚΕΦΑΛ. γ.

Τὸ δὲ ἐφεξῆς ταῖς ἀνθρωπίναις βοηθοῦν θεραπείαις, εἰ καί τισι τῶν δανειζόντων οὐ καταθύμιον ἴσως ἐστὶν, ἀλλ' οὖν ἡμῖν πρὸς φιλανθρωπίαν νενομοθετείσθω. εἰ γάρ τις δανείσειε χρυσίον, τῇ τοῦ δεδανεισμένου περιουσίᾳ πιστεύων, ὁ δὲ εἰς ἔκτισιν χρυσίου μὲν οὐκ εὐποροίη, περιουσίαν δὲ ἀκίνητον ἔχοι, ὁ δανειστὴς δὲ ἐπικέοιτο, καὶ χρυσίον πάντως ἐπιζητοίη, τῷ δὲ οὐκ εἴη πρόχειρον, οὐδέ τις κινητὴ περιουσία (δίδομεν γὰρ τῷ δανειστῇ βουλομένῳ καὶ ἀκίνητα πράγματα λαβεῖν ἀντὶ χρυσίου) ἀλλ' οὐδέ τις ὠνούμενος ἀκίνητα αὐτοῦ πράγματα παρείη, τοῦ δανειστοῦ πολλάκις καὶ θρυλλοῦντος ὡς ὑπόκειται τὰ τοῦ δανεισαμένου πράγματα, καὶ ταύτῃ φοβοῦντος τοὺς προσιέναι βουλομένους ταῖς ἀγορασίαις. τηνικαῦτα ἐπὶ μὲν τῆς εὐδαίμονος ταύτης πόλεως οἱ ἐνδοξότατοι τῆς ἡμετέρας πολιτείας ἄρχοντες, κατὰ τὴν ἑκάστῳ τεταγμένην παρὰ τοῦ νόμου καὶ ἡμῶν δικαιοδοσίαν, ἐν δὲ ταῖς ἐπαρχίαις, οἱ τῶν ἐθνῶν ἡγούμενοι παρασκευαζέτωσαν, ἀκριβοῦς διατιμήσεως γινομένης τῶν πραγμάτων τοῦ χρεωστήσαντος, δίδοσθαι πρὸς ἀναλογίαν τοῦ χρέους, κτῆσιν ἀκίνητον τοῖς δανεισταῖς, μετὰ τοιαύτης ἀσφαλείας μεθ' ἧς ἂν ὁ χρεώστης δοῦναι δυνηθείη. τὰ δὲ τῆς τῶν πραγμάτων δόσεως ἔστω τοιαῦτα, ὁποῖα τὰ μὲν καλλίω δί-

atque diuisione nostros subiectos foueat.

De solutionibus. Vt debitore aurum aut pecuniam numeratam non habente, addicantur creditori res eius.

* Apud Iulian. inscribitur, De solutionibus & liberationibus & verborum significatione.

CAP. III.

QVod autem decætero humanis auxiliatur curis: licet quibusdam creditoribus non fortè sit gratum, à nobis tamē propter clementiã sancitur. Si quis enim mutuauerit aurum, debitoris substantiæ credens: at ille ad restitutionem auri non sit idoneus, substantiam autem immobilem habeat: verum creditor ardeat aurum omnimodo quærens: illi verò non sit facile, neq; vlla mobilis substantia: (damus enim creditori licentiam volenti immobiles res accipere pro auro.) Sed si nec quispiam emptor immobiliũ eius rerum adsit, creditore frequenter etiam diuulgante quoniã subiacent debitoris res, & ob hoc terrēte adire volentes emptionem: tunc in hac quidem fœlicißima ciuitate gloriosißimæ nostræ reipublicæ iudices secundum vnicuiq; concessam à lege & à nobis iurisdictionē: in prouinciis autem gentiũ præsides præparent subtili æstimatione facta rerũ debitoris, dari secundũ quantitatē debiti possessionē immobilem creditoribus cum tali cautela, cum qua debitor dare poßit. Rerum vero datio sit huiusmodi: quæcunque quidem meliora sunt,

δῶσι τῷ δανειστῇ, τὰ δὲ ἐλάττω παρὰ τῷ χρεώστῃ, μετὰ τὴν τοῦ χρέους λύσιν, μένειν ἐᾷ. καὶ γὰρ οὐκ ἂν εἴη δίκαιον, τὸν δόντα μὲν χρυσίον, λαβεῖν δὲ χρυσίον οὐ δυνάμενον, ἀλλ' ἀναγκαζόμενον καταδέξασθαι κτῆσιν ἀκίνητον, μὴ τὰ γοῦν καλλίονα τῶν τοῦ χρεώστου πραγμάτων λαβεῖν, καὶ ταύτην γοῦν ἔχειν παραψυχὴν, ὅτι περ εἰ καὶ χρυσίον οὐκ εἴληφεν, ἢ ἕτερα τῶν φέρεσθαι δυναμένων πραγμάτων, ἀλλ' ἔξεστιν αὐτῷ κτῆσιν οὐ φαύλην ἔχειν. ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἔστω φιλανθρωπία τις σαφὴς τοῦ νόμου, γινωσκέτωσαν δὲ οἱ δανείζοντες, ὡς κἂν εἰ μὴ τοῦτον ἐγράψαμεν τὸν νόμον, ὁ τῆς ἀνάγκης λόγος εἰς τοῦτο τὸ πρᾶγμα περιῆγε. καὶ γὰρ οὐκ εὐπορῶν χρημάτων ὁ δανεισάμενος, οὐδὲ ἀγοραστῶν, ἤμελλεν οὐδὲν ἕτερον πράττειν ἢ τῶν οἰκείων ἐξίστασθαι. καὶ αὖθις τὰ πράγματα πρὸς τὸν δανειστὴν εἰκότως ἐχώρει, χρυσίον λαβεῖν οὐκ ἰσχύοντα. ὥστε ὅπερ μεθ' ὕβρεως καὶ ἐξ ἀπολελείσματος πικροῦ περιΐστατο τόν τε δανειστὴν, τόν τε χρεώστην, τοῦτο ἡμεῖς φιλανθρώπως τε ἅμα καὶ νομοθετικῶς διακείμενοι, καὶ τοῖς ἀτυχοῦσι χρεώσταις βοηθοῦμεν, καὶ τοῖς πικροτάτοις τῶν δανειστῶν οὐκ ἂν φανείημεν δύσκολοι, πρᾶγμα αὐτοῖς ἐπιτάττοντες, εἰς ὅπερ εἰ διέμειναν ἀπειθοῦντες, πάντως ἂν ἀφίκοντο. εἰ μέντοιγε ὁ δανειστὴς ἕτοιμος εἴη παρασκευάσαι τινὰ τὸν ὠνούμενον, ἀνάγκην ἔχειν τὸν χρεώστην τοῦτο πράττειν, διδόντα τοιαύτην ἀσφάλειαν, δοκιμασίᾳ τοῦ δικάζοντος, ὁποίαν

ἄλλως

dentur creditori : quæ vero deteriora, apud debitorem post debiti solutionem manere sinantur. etenim non erit iustum, dantem quidem aurum, recipere autem aurum non valentem, sed coactum suscipere possessionem immobilem, non saltim meliora rerum debitoris percipere : & per hoc habere consolationem. quia si aurum non recipit, aut alia rerum quæ portari possunt, tamen licet ei possessionem non inutilem habere. sed hoc quidem fit clementia quadam clara legis. Agnoscant autem creditores, quia etsi hanc non scripsissemus legem, necessitatis ratio ad hoc causam perduceret. Si enim non sit idoneus pecuniarum debitor, nec vllus emptor sit : nihil aliud facturus erat quàm propriis bonis cedere, & rursus res ad creditorem meritò venirent, aurũ percipere non valentem. quamobrem quod cum iniuria & effectu acerbo perduceret creditorem & debitorem : hoc nos clementer simul & legaliter decidentes, & infelicibus debitoribus auxiliamur, & acerbis creditoribus non apparebimus duri, causam eis deputantes, ad quam si permanerent inobedientes, tamen modis omnibus aduenirent. Si itaque creditor paratus est præparare quendam emptorem : necessitatem habere debitorem hoc agere, præbentem huiusmodi cautionem arbitrio iudicantis, qualem

ὅλως ἐστὶ δεῖναι δυνατὸς. πανταχόθεν γὰρ ἔστω τῶν δανειστῶν προνοητέον, ὡς μὴ τοὺς χρεώστας βαρῦναι καθάπαξ. δανειστὴν δὲ τίθεμεν, τοῖς ἀρχαίοις ἀκολουθοῦντες νόμοις, πάντα τὸν ἀγωγὴν ἔχειν κατά τινος δυνάμενον, εἰ καὶ μὴ δάνεισμα τὸ πεπραγμένον, ἀλλ᾽ ἕτερόν τι συνάλλαγμα καθεστήκοι. δηλαδὴ τῶν ἀργυροπρατικῶν ἀντιφωνήσεων, διὰ τὸ χρήσιμον τῶν συναλλαγμάτων, ἐπὶ τῆς νῦν μενουσῶν τάξεως.*

* Μέχρις ὧδε τὸ βασιλικόν.

¶ Τὰ τοίνυν παρ᾽ ἡμῶν ὑπ᾽ ὠφελείᾳ τῶν ὑπηκόων νενομοθετημένα μανθάνουσα ἡ σὴ ὑπεροχή, τοῖς συνήθεσι προγράμμασιν ἐνταῦθά τε καὶ πανταχόσε τοῖς ὑπηκόοις φανερὰ γενέσθαι παρασκευασάτω. ὥστε κἂν τοῖς ἔθνεσι γινώσκειν τοὺς ὑπηκόους ὁπόση γέγονεν ἡμῖν τῆς ἐκείνων ὠφελείας ἡ πρόνοια. DAT. τῇ πρὸ ιζ. KAL. APRIL. IND. ιγ. ὑπατείας FABIου BILIS. τοῦ λαμπροτάτου.

αὕτη ἡ νεαρὰ οὐκ ἐτέθη ὅλη, εἰς τὰ βασιλικὰ, μόνον δὲ τὸ α. κεφ. ἐν β. τῶν βασ. τὸ δὲ β. κεφ. ἐν τῇ ρνγ. νεαρᾷ

Περὶ μοναστηρίων, καὶ μοναχῶν, καὶ ἡγουμένων. Διάταξις ε.

ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ ΙΟΥΣΤΙΝΙΑνος Αὔγουστος Ἐπιφανίῳ τῷ ἁγιωτάτῳ καὶ μακαριωτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ τῆς βασιλίδος ταύτης πόλεως, καὶ οἰκουμενικῷ πατριάρχῃ.

Ὁ ἐν ἀσκήσει μοναχικῇ βίος οὕτως ἐστὶ σεμνὸς, οὕτως οἰκεῖον οἶδε θεῷ τὸν εἰς αὐτὸν ἐρχόμενον ἄνθρωπον, ὥστε πάντα μὲν

omnimodo est dare possibile. vndique enim ita creditoribus prouidendum est, vt non debitores grauentur. 1 ¶ *Et absolutè creditorem ponimus antiquas sequentes leges, omnem qui actionem habere contra aliquem potest, licet non sit mutuum gestum, sed alter quidam contractus consistat: argentariorum quippe sponsionibus propter vtilitatem contrahentium in ordine moderno durantibus.*

EPILOGVS.

8 ¶ *Quæ igitur à nobis pro cautela subiectorum sancita sunt, cognoscens tua eminentia, solennibus programmatibus & hic & in omni ditione fieri manifesta procuret: vt etiam inter gentes agnoscant subiecti, quanta fuerit nobis pro illorum vtilitate prouidentia. Dat. ante diem* XVII. *Kal. April. Indict.* XIII. *Consulatu Flauij Bilisarij* V. *Clariss.*

DE MONACHIS.

TITVLVS V.

NOVELLA CONSTIT. V.

Imp. Iustin. August. Epiphanio sanctissimo & beatissi. huius Regiæ vrbis fœlicissimæ archiepiscopo, & vniuersali patriarchæ.

PRAEFATIO.

CONuersationis monachalis vita sic est honesta, sic cõmendare nouit deo ad hoc veniẽtẽ hominẽ, vt omnẽ quidem

μὲν ἀνθρώπινον αὐτοῦ σπίλον ἀποξύειν, καθαρὸν δὲ ἀποφαίνειν, καὶ τῇ λογικῇ πρέπουσα φύσει, καὶ τὰ πολλὰ κατὰ νοῦν ἐνεργοῦντα, καὶ τῶν ἀνθρωπίνων φροντίδων ὑπέρτερον. εἰ τοίνυν μέλλοι τις ἔσεσθαι μοναχὸς ἀκριβὴς, δεῖ καὶ τῆς τῶν θείων αὐτῷ λογίων παιδείας καὶ ἀσκήσεως ἀκριβοῦς, ὥστε τηλικαύτης ἀξίῳ γενέσθαι μεταβολῆς. ᾠήθημεν τοίνυν καὶ ἡμεῖς ὑφηγήσασθαι τὸ πρακτέον αὐτοῖς, καὶ ἀγωνιστὰς αὐτοὺς ἀληθεῖς τῆς ἐπὶ τὸ θεῖον ὁδοῦ καταστῆσαι, καὶ οὗτος ἡμῖν ὁ σκοπὸς τοῦ παρόντος ἐστὶ νόμου. ὥστε μετὰ τὰ περὶ τῶν θεοφιλῶν ἐπισκόπων νενομοθετημένα, καὶ τὰ περὶ τῶν εὐλαβεστάτων κληρικῶν διατεταγμένα, μηδὲ τὸ μοναχικὸν ἔξω καταλιπεῖν τοῦ προσήκοντος.

ΚΕΦΑΛ. α.

Ἐκεῖνο τοίνυν πρὸ τῶν ἄλλων ῥητέον, ὥστε κατὰ πάντα χρόνον, καὶ ἐν ἁπάσῃ τῇ γῇ τῆς ἡμετέρας βασιλείας, εἴ ποτέ τις οἰκοδομεῖν συνάγειν μοναστήριον βούλοιτο, μὴ πρότερον ἄδειαν εἶναι τοῦτο πράττειν, πρὶν ἂν τὸν θεοφιλέστατον τοῦ τόπου ἐπίσκοπον προσκαλέσοιτο. ὁ δὲ χεῖράς τε ἀνατείνειν εἰς οὐρανὸν, καὶ διὰ τῆς εὐχῆς τὸν τόπον ἀνιερώσει θεῷ, πηξάμενος ἐν αὐτῷ τὸ τῆς ἡμετέρας σύμβολον σωτηρίας (φαμὲν δὲ τὸν προσκυνητὸν καὶ τίμιον ὄντως σταυρὸν) οὕτω τε ἄρξηται τῆς οἰκοδομίας, καλόν δή τινα τοῦτον καὶ πρέποντα θεμέλιον ἀποθέμενος. αὕτη μὲν οὖν ἀρχὴ τῆς εὐσεβοῦς τῶν συναγῶν μοναστηρίων ποιήσεως ἔστω.

humanam eius maculam detergat, purum autem declaret, ac rationabili naturæ decentem, & plurima secundum mentem operantem, & humanis cogitationibus celsiorem. Si quis igitur futurus est monachus perfectus, indiget & diuinorum eloquiorum eruditione, & conuersationis integritate, vt tanta dignus factus sit mutatione. Credimus igitur & nos explanare quod agendum est ab eis, & decertatores eos veros ad sacram viam constituere: & ita nobis intentio præsentis est legis, vt post illa quæ de sanctissimis episcopis sancimus, & quæ de reuerendissimis clericis disposuimus: neque quod monachicum, extra quod competit, relinquamus.

De monasteriis & eorum ædificatione.

CAPVT I.

ILlud igitur ante alia dicendum est, vt omni tempore & in omni terra si quis ædificare venerabile monasterium voluerit: non prius licentiam esse hoc agendi, quàm deo amabilem locorum episcopum aduocet. at ille manus extendat ad cœlum, & per orationem locum consecret deo, figens in eo salutis nostræ signum (dicimus autem adorandam & honorandam verè crucem) sicq; inchoet ædificium: bonum vtique quoddam hoc & decens fundamentum ponens. Hoc itaq; principium piæ venerabilium monasteriorum fabricæ fiat.

ΚΕΦΑΛ. β.

* Μέχρις ὧδε τὸ βασιλικόν.

Ἐντεῦθεν δὲ ἡμῖν καὶ τὰ περὶ τῶν καθ' ἕκαστον μοναχῶν σκεπτέον, τίνα προσήκει γίνεσθαι τρόπον αὐτούς· καὶ πότερον ἐλευθέρους μόνον, ἢ καὶ οἰκέτας τυχόν. διότι πάντας ὁμοίως ἡ θεία δέχεται χάρις, προκηρύττουσα σαφῶς ὡς τό γε ἐπὶ τῇ τοῦ θεοῦ λατρείᾳ οὐκ ἔστιν ἄρσεν οὐδὲ θῆλυ, οὔτε ἐλεύθερος οὔτε δοῦλος. πάντας γὰρ ἐν Χριστῷ ἓν εἰκότως νομίζεσθαι. θεσπίζομεν τοίνυν, τοῖς θείοις ἀκολουθοῦντες κανόσι, τοὺς εἰς μονήρη βίον παραγγέλλοντας, μὴ προχείρως εὐθὺς παρὰ τῶν εὐλαβεστάτων ἡγουμένων τῶν εὐαγῶν μοναστηρίων σχῆμα λαμβάνειν μοναχικόν, ἀλλ' ἐπὶ τριετίαν ὅλην, εἴτε ἐλεύθεροι τυχὸν εἴτε δοῦλοι καθεστήκοιεν, προσκαρτερεῖν, οὔπω τοῦ μοναχικοῦ σχήματος ἠξιωμένους, ἀλλὰ κουρᾷ τε καὶ ἐσθῆτι τῇ τῶν καλουμένων χρῆσθαι λαϊκῶν, καὶ μένειν τὰ τοῦ θεοῦ διδασκομένους λόγια· καὶ τοὺς εὐλαβεστάτους αὐτῶν ἡγουμένους πυνθάνεσθαί τι αὐτῶν εἴτε ἐλεύθεροι καθεστήκοιεν, εἴτε οἰκέται, καὶ πόθεν αὐτοὺς ἐπιθυμία τοῦ μονήρους εἰσῆλθε βίου. καὶ μανθάνοντας παρ' αὐτῶν ὡς οὐδεμία πονηρὰ πρόφασις εἰς τοῦτο αὐτοὺς ἤγαγεν, ἔχειν αὐτοὺς ἐν τοῖς διδασκομένοις ἔτι καὶ νουθετουμένοις, καὶ διάπειραν λαμβάνειν διὰ αὐτῶν καρτερίας τε καὶ σεμνότητος. οὐ γὰρ ῥᾴδιον βίου μεταβολὴ, μὴ μετὰ συντονίας ψυχῆς γινομένη. ¶ Καὶ εἰ 2 μὲν τὴν τριετῆ βίον ἅπαντα διαμένοιεν ἀρί-

στους

De monachiſmum profitentibus non ſtatim veſtiendis.

CAP. II.

Hinc autem nobis etiam de ſingulis monachis cogitandum eſt, quo cõueniat fieri modo: & vtrum liberos ſolum, an etiam fortè ſeruos, eo quòd omnes ſimiliter diuina ſuſceperit gratia, prædicans palam, quia quantum ad dei cultum non eſt maſculus neq; fœmina, neq; liber neque ſeruus: omnes enim in Chriſto vnã mercedem percipere. Sancimus ergo ſacras ſequentes regulas, eos qui ſingularem conuerſationem profitentur, non promptè mox à reuerendiſsimis præſulibus venerabilium monaſteriorum habitum percipere monachalem: ſed per triennium totum (ſiue liberi fortè ſint, ſiue ſerui) tolerare, nondum monachicum habitum [*] *promerentes: ſed tonſura & veſte eorum qui laici vocantur, vti, & manere diuina addiſcentes eloquia: & reuerendiſsimos eorum abbates requirere eos ſiue liberi ſint, ſiue ſerui, & vnde eis deſiderium vitæ ſingularis acceſſerit: & diſcentes ab eis quia nulla maligna occaſio ad hoc eos adduxit, habere eos inter eos qui adhuc docentur, atque monentur: & experimento percipere eorum tolerantiam & honeſtatem. non enim facilis eſt vitæ mutatio, ſed cum animæ fit labore.*

[*] Huic articulo derogat Nouel. 123. quæ permittit liberũ ſtatim veſtiri.

1 ¶ *Et dum triennio toto ita permanſerint,*

σους ἑαυτοὺς καὶ καρτερικωτάτους τοῖς τε ἄλλοις μοναχοῖς καὶ τῷ ἡγουμένῳ δεικνύντες, τούτους τῆς μοναχικῆς ἀξιοῦν στολῆς τε καὶ κουρᾶς, καὶ εἴτε ἐλεύθεροι καθεστήκοιεν, ἀνεπηρεάστους μένειν· εἴτε οἰκέται, μηκέτι παντελῶς ἐνοχλεῖσθαι, μεταβάντας εἰς τὴν κοινὴν ἁπάντων (φαμὲν δὴ τὴν τοῦ οὐρανοῦ) δεσποτείαν. καὶ ἀναρπαζέσθωσαν εἰς ἐλευθερίαν. εἰ γὰρ ἐν πολλοῖς θέμασι καὶ ὑπὸ τοῦ νόμου τοῦτο γίνεται, καὶ τοιαύτη τις ἐλευθερία δίδοται, πῶς οὐκ ἂν ἰσχύσειεν ἡ θεία χάρις τῶν τοιούτων αὐτοὺς ἀπολῦσαι δεσμῶν; εἰ δὲ εἴσω τῆς τριετίας ἔλθοι τις, καί τινα τῶν εἰς ἄσκησιν παραγγελλόντων εἴληφεν ὡς οἰκέτην βουληθείη. τοῦτο ὅπερ ἔναγχος ἡμῖν ἐκ Λυκίας προσήγγειλε Ζώσιμος ὁ θεοφιλέστατος ἀνήρ, περιβόητος ἐν ἀσκήσει, καὶ σύνεγγυς μὲν εἰς εἰκοστὸν καὶ ἑκατοστὸν ἐνιαυτὸν τῆς ἡλικίας παραγινόμενος, ἀκμάζων δὲ ταῖς τε τῆς ψυχῆς ἀρεταῖς, ταῖς τε τοῦ σώματος ἐνεργείαις. τοσαύτη τίς αὐτῷ τοῦ θεοῦ χάρις ἐπανθεῖ. εἴτις τοίνυν, καθάπερ εἰπόντες ἔφθημεν, εἴσω τῆς τριετίας ἔλθοι, τινὰ πρὸς δουλείαν ἕλκων τῶν βουλομένων καὶ προσκαρτερούντων ἐφ' ᾧ γενέσθαι μοναχοί. λέγοι τε ὡς ὑφείλετό τινα πράγματα, καὶ διὰ τοῦτο προσέδραμεν εἰς τὸ μοναστήριον, θεσπίζομεν αὐτοῦ μὴ προχείρως τοῦτο πράττειν, ἀλλὰ πρότερον ἀποδεικνῦναι ἐν ταῖς ἀληθείαις καὶ δοῦλος ἐστι, καὶ ἐπὶ κλοπῇ τυχὸν, ἢ ἐπὶ βίῳ πονηρῷ καὶ πλάσμασι χαλεποῖς, ἀποδράσειε μὲν διὰ τὸ οἰκεῖον πλάσμα, εἰς δὲ τὸ μοναστήριον ἔλθοι. καὶ εἰ μὲν ἀληθεύων ἀποδε-

χθείη,

optimos semetipsos & tolerabiles aliis monachis & præsuli demonstrantes, hos monachicam promereri vestem atque tonsuram: & siue liberi sint, sine calumnia permanere: siue serui, penitus non inquietari, migrantes ad communem omnium (dicimus autem cælestem) dominum: & arripiantur in libertatem. Nam si multis casibus etiam ex lege hoc fit, & talis quædam libertas datur: quomodo non præualebit diuina gratia talibus eos absoluere vinculis? Si vero intra triennium venerit quispiam, & aliquem horum qui conuersationem professi sunt, trahere tanquam seruum voluerit: hoc quod nobis nuper ex Lycia nunciauit Zosimus [a] deo amabilis, vir famosissimus in conuersatione, & prope vicesimum & centesimum ætatis agens annum, pollens autem & animi virtutibus, & corporis operationibus. tanta quædã in eo gratia dei floret. Si quis igitur (sicut prædiximus) intra triennium veniat aliquem in seruitutem trahens dolentium & perdurantium vt fierent monachi, & dicat quoniam abripuit quasdam res, & propterea recurrit ad monasterium: sancimus eũ nõ promptè agere, sed primò probare pro veritate quia seruus est, & pro furto forsan, aut vita maligna, aut vitiis pessimis fugerit quidem propter suũ vitiũ, ad monasterium autem venerit. & si quidẽ verax ostendatur,

[a] Zosimus vir sanctus tempore Anastasij imperatoris refertur ab Euagrio li. 4. cap. 7. & Nicephoro lib. 17. eccl. historiæ. c. 4.

χθείη, καὶ φανείη διὰ τοιαύτην αἰτίαν, μοναχικὴν
ὑποδυόμενος ἄσκησιν, οὐ καὶ δι' αἰσχρότητα βίου τυ
χὸν ἀποδρὰς, καὶ ὄντως ταῖς ἀληθείαις ἀσκήσεως ἐρῶν,
ἐπελήλυθε, τοῦτον ἀποδίδοσθαι τῷ κεκτημένῳ, μεθ'
ὧν ὡς εἰκὸς ὑφείλετο, εἴγε καὶ ταῦτα κατὰ τὸ μο
ναστήριον εἴη. τὸν δὲ ἀποδειχθέντα δεσπότην, τὴν
καλουμένην αὐτῷ διδόναι πίστιν, ὡς οὐδὲν αὐτὸν
δράσει κακὸν, παραλαμβάνειν τε καὶ ἄγειν οἴκοι.
εἰ δὲ ὁ μὲν φάσκων ἑαυτὸν εἶναι δεσπότην, οὐδὲν
ἐλέγχοι τοιοῦτο, φαίνοιτο δὲ ὁ τὰ τοιαῦτα ἐγκα-
λούμενος, καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς ἀσκήσεως σεμνός τε καὶ
ἐπιεικὴς, καὶ ἴσως καὶ μαρτυροῖτο ὡς καὶ παρὰ τῷ
κεκτημένῳ καθεστὼς, κόσμιός τε ἦν καὶ σεμνότη-
τος ἐραστὴς, κἂν μήπω τύχῃ πεπειρασμένος ὁ τῆς
τριετίας χρόνος, ἀλλ' οὖν καὶ οὕτω μενέτω κατὰ τὸ
σεβασμιώτατον μοναστήριον, τῆς τῶν ἑλκόντων ἀπηλ
λαγμένος θρασύτητος. τοῦ τριετοῦς δὲ ἅπαξ διελ-
θόντος χρόνου, ἐγκριθεὶς ὡς τῆς μοναχικῆς ἄξιος
καθεστήκοι σεμνότητος, μενέτω κατὰ τὸ μοναστή-
ριον. οὐκ ἔτι γὰρ δίδομεν ἄδειαν οὐδενὶ παντελῶς,
πολυπραγμονεῖν τι τῶν κατ' αὐτόν. ἀλλ' εἴτε
οἰκέτης, εἴτε ἐλεύθερος εἴη, μένειν αὐτὸν ἐπὶ τῆς
ἀσκήσεως βουλόμεθα. καὶ γὰρ κἂν εἴ τι πταῖσμα
κατὰ τὸν ἔμπροσθεν αὐτῷ τυχὸν πέπρακται
βίον (ἡ γὰρ ἀνθρώπου φύσις ὀλισθηρά πως ἐστὶ
πρὸς τὰ πλημμελήματα) ἀλλ' οὖν ἀρκεῖ πρὸς
μετρίαν κάθαρσιν τῶν ἡμαρτημένων, καὶ
πρὸς ἀρετῆς ἐπίδοσιν, ἡ τοῦ τριετοῦς χρόνου
μαρτυρία· τῶν μέντοι κεκλαπέντων, καὶ οὕτω
παρ'

& apparuerit propter eiusmodi causam monachicam simulans conuersationem, aut propter turpitudinem vitæ forte diffugiens, & non pro veritate sanctimoniæ habitum concupiscens, hunc reddi domino cum quibus forsan abripuit, si tamen hæ res etiam in monasterio fuerint: eum vero qui dominus approbatur, dare ei iusiurandum, quia nihil mali ei faciet, & suscipere atque eum reducere domum. Si verò is quidem qui dicit se esse dominum, nihil tale probauerit, & appareat is qui in talibus accusatur, ex ipsa conuersatione honestus ac mitis, & forsan testimonium habeat aliorum, quòd etiam apud dominum consistens disciplinatus fuerit, & honestatis amator: etsi nondum fortè completum est triennij tempus, attamen etiam sic maneat in venerabili monasterio, trahentium asperitate liberatus. Triennij verò semel expleto tempore, iudicatus quia monastica dignus est honestate, maneat in monasterio. Nequaquã enim damus licentiam vlli penitus perscrutari quæ eius sunt: sed siue liber, siue seruus sit, manere eum in conuersatione volumus. nam etsi vitium in priori ab eo forte gestũ est vita (humana enim natura quodammodo labitur ad delicta) attamen sufficit ad mediocrem purgationem peccatorũ, & ad virtutis augmentũ, triẽnalis tẽporis testimonium. ea vero quæ rapta sunt, etiã si

apud

παρ' οἷς ἂν εὑρεθείη, πάντως ἀποδιδομένων τῷ πάλαι δεσπότῃ.

¶ Εἰ μέντοι τὴν τῆς δουλείας ἀνάγκην ἐκφυγὼν, πειραθείη τὸ μὲν μοναστήριον ἀπολιπεῖν, ἕτερον δὲ βίου σχῆμα μεταδιώκειν. παῤῥησίαν δίδομεν τῷ κεκτημένῳ καὶ ἕλκειν αὐτὸν, ἀποδφηνιῶντι τὴν τύχην, καὶ εἰς οἰκέτας ἔχειν. οὐ γὰρ ἂν ὑβρισθείη τοσοῦτον, εἰς ἀληθῆ δουλείαν ἑλκόμενος, ὅσον αὐτὸς ἐξύβρισε, τὴν τοῦ θεοῦ λατρείαν ἀποφυγών. καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῆς τύχης τῶν εἰς μοναχοὺς παραγγέλλειν βουλομένων θεσπίζομεν. 2

ΚΕΦΑΛ. γ.

Σκεπτέον δὲ ὅπως αὐτοὺς οἰκοῦντας, καὶ διαιτωμένους, μοναχικῆς φιλοσοφίας ἀγωνιστὰς ἀξίους ἀποδείξω. βουλόμεθα γὰρ μηδὲ ἐν μοναστήριον τῶν ἐπὶ τῆς ὑπηκόου καθεστώς, εἴτε πλειόνων ἀνθρώπων ἐστὶν εἴτε ἐλαττόνων, τοὺς ἐν αὐτῷ μοναχοὺς κεχωρισμένους ἀπ' ἀλλήλων ἔχειν, καὶ ἰδίοις οἰκήμασι χρωμένους. ἀλλὰ κοινῇ μὲν αὐτοὺς ἑστιᾶσθαι θεσπίζομεν, καθεύδειν δὲ ἅπαντας ἐν κοινῷ. ἑκάστου μὲν ἐπί τινος ἰδιαζούσης χαμεύνης κειμένου, ἐν οἴκῳ δὲ ἑνὶ κατακλινομένους, ἢ, εἴπερ οὐκ ἀρκοίη πρὸς τὸ πλῆθος τῶν μοναχῶν οἶκος εἷς, ἐν δύο τυχὸν, ἢ καὶ πλείοσιν. οὐ μὴν ἰδίᾳ καὶ καθ' ἑαυτοὺς,

ἀλλὰ

apud quoscunque inueniantur, modis omnibus reddantur prisco domino. ¶ *Si vero seruitij necessitatem effugiens, tentauerit monasterium quidem derelinquere, aliam autem vitæ sectari figuram: licentiam damus domino & trahere eum: & probanti fortunam, inter seruos habere. non enim iniuriam patietur tantam ad verum seruitium tractus, quantum ipse iniuriatus est dei culturam refugiens. Et hæc quidem de fortuna horum qui inter monachos profiteri volunt, sancimus.*

Vt monachi communiter habitent & dormiant.

CAP. III.

In quibusdam est ca. 3. in aliis est 5. tantum.

C*Ogitandum verò est, quomodo ipsos habitantes & degentes, monasticæ philosophiæ certatores dignos esse ostendamus. Volumus enim nullum monasterium sub ditione nostra constitutum, siue plurimorum hominum est, siue paucorum: monachos qui ibi sunt, diuisos ab alterutris esse, & propriis habitationibus vti: sed communiter quidem eos comedere sancimus: dormire verò omnes in communi: vnoquoque quidem in propria quadam stratura iacente, in domo verò vna collocatos: aut si fortè non sufficit ad multitudinem monachorum domus vna, in duas forsan aut plures, non tamen seorsum & apud semetipsos,*

sed

ἀλλ' ἐν κοινῷ, ὥστε μάρτυρας τῆς ἀλλήλων γίνεσθαι κοσμιότητός τε καὶ σωφροσύνης. καὶ μηδὲ τὸν ὕπνον αὐτὸν ῥάθυμον ἔχειν, ἀλλὰ μελετῶντα τὴν συγκοσμίαν, διὰ τὴν τῶν ὀψομένων ἐπιτίμησιν πολλήν. εἰ μή τινες αὐτῶν τὸν ἐν θεωρίᾳ τε καὶ τελειότητι διαζῶντες βίον, ἰδιάζον ἔχοιεν οἰκημάτιον, οὓς δὴ καλεῖν ἀναχωρητάς τε καὶ ἡσυχαστὰς εἰώθασιν, ὡς τῆς κοινότητος ἐπὶ τὸ κρεῖττον ἐξῃρημένους. ἐπεί τοιγε τοὺς ἄλλους ὅσοις εἰς πλῆθος ἡ ἄσκησις ἐστὶν, ἐν τοῖς καλουμένοις κοινοβίοις εἶναι βουλόμεθα. οὕτω γὰρ ὁ ζῆλος αὐτοῖς εἰς ἀρετὴν ἐπιδώσει, καὶ μάλιστα τοῖς νεάζουσιν, εἴ γε μετὰ τῶν πρεσβυτέρων τάττοιντο. γενήσεται γὰρ ἡ τῶν παλαιοτέρων πολιτεία, τῆς νεότητος ἀκριβὴς παιδαγωγία. οὕτω τε ἔστωσαν ἐν τοῖς κοινοβίοις τῷ σφῶν αὐτῶν ἡγεμόνι πειθόμενοι, καὶ τὴν παραδεδομένην αὐτοῖς ἄσκησιν ἀμέμπτως τηροῦντες.

ΚΕΦΑΛ. δ.

Εἰ δέ τις ἅπαξ ἑαυτὸν καθιερώσας τῷ μοναστηρίῳ, καὶ τοῦ σχήματος τυχὼν, εἶτα ἀναχωρῆσαι τοῦ μοναστηρίου βουληθείη, καὶ ἰδιώτην τυχὸν ἑλέσθαι βίον, αὐτὸς μὲν ἴστω ποίαν ὑπὲρ τούτου δώσει τῷ θεῷ τὴν ἀπολογίαν, τὰ πράγματα μέντοι ὁπόσα ἂν ἔχοι ἡνίκα εἰς τὸ μοναστήριον εἰσῄει, ταῦτα τῆς δεσποτείας ἔσται τοῦ μοναστηρίου, καὶ οὐδ' ὁτιοῦν παντελῶς ἐξάξει.

sed in communi, testes alterutris sint honestatis & castitatis: & neque ipsum somnum desidiosum habeant, sed meditantẽ bonum ornatum, propter increpationem respicientium: nisi tamen quidam eorum in contemplatione & perfectione degentes, vitam remotam habeant in hospitio: (quos vocare anachoretas, id est discedentes: & hesychastas, id est quiescentes consueuerunt, tanquam à communione ad meliora exceptos) alioqui alios quibuscumque inter multitudinem conuersatio est, in iis quæ vocantur cœnobia, id est communi vita esse volumus. sic enim Zelus eis ad virtutem crescit, & maximè iuuenibus, si cum senioribus constituantur. fiet enim seniorum conuersatio, iuuentutis educatio perfecta: & sic sint in cœnobiis suo proprio abbati obedientes, & traditam sibi conuersationem inculpabiliter obseruantes.

De monacho qui monasterium dimiserit.

CAP. IIII.

SI quis autem fortè semel dedicatus, schemateque potitus, deinde à monasterio discedere voluerit, & priuatam fortaßis eligere vitam: ipse quidem sciat quam pro hac dabit deo satisfactionem: res autem quascunque habuerit dum in monasterium intrabat, eas dominij esse monasterij: & nihil penitus eiiciat.

ΚΕΦΑΛ. ε.

Κἀκεῖνο δὲ προσδιορίζομεν, ὥστε τὸν εἰς μοναστήριον εἰσιέναι βουλόμενον, πρὶν εἰς τὸ μοναστήριον εἰσέλθοι, ἄδειαν ἔχειν τοῖς ἑαυτοῦ χρῆσθαι καθ᾽ ὃν βούλεται τρόπον. εἰσελθόντι γὰρ συνακολουθήσει πάντως τὰ πράγματα, κἂν εἰ μὴ ῥητῶς εἰσάγειν ταῦτα φήσειε, καὶ οὐκ ἔσαι κύριος αὐτῶν οὐκ ἔτι κατ᾽ οὐδένα τρόπον. εἰ δέ γε παῖδας ἔχοι, εἰ μὲν ἔτυχεν ἤδη πράγματά τινα δωρησάμενος αὐτοῖς, ἢ κατὰ προγαμιαίαν δωρεὰν καὶ κατὰ προικὸς πρόφασιν ἐπιδοὺς, καὶ ποιεῖ ταῦτα τὸ τέταρτον τῶν ἐξ ἀδιαθέτου τῆς αὐτοῦ περιουσίας, μηδεμίαν ἐπὶ τοῖς λοιποῖς πράγμασιν ἐχέτωσαν μετουσίαν οἱ παῖδες. εἰ δὲ ἢ οὐδὲν αὐτοῖς δωρήσηται, ἢ ἔλαττον τοῦ τετάρτου, καὶ μετὰ τὸ παραγγεῖλαι τὸν ἀποταττόμενον εἰς μοναχοὺς, οὐδὲν ἧττον τὸ τέταρτον ὀφειλέσθω τοῖς παισὶν, ἢ εἰς ἀναπλήρωσιν, εἴγε ἔτυχον ἤδη τὶ λαβόντες, ἢ καὶ ἐφ᾽ ᾧ τὸ πᾶν αὐτοῖς δοθῆναι. εἰ δὲ γαμετὴν ἔχων, εἶτα αὐτὴν ἀπολιπὼν, εἰς μοναστήριον εἰσίοι, ἥ τε προῖξ τῇ γυναικὶ φυλαττέσθω, καὶ τὸ ἀπὸ τελευτῆς σύμφωνον οὕτω, ὅπερ καὶ ἐν ἑτέρᾳ ἡμῶν νενομοθέτηται διατάξει. πάντων τῶν ἐπὶ μοναχοῖς περὶ τούτου ῥηθέντων, καὶ ἐπὶ γυναικῶν εἰς μοναστήριον εἰσιουσῶν, κρατούντων.

De viro vel muliere qui quæve solitariam vitam appetit.

CAP. V.

ILlud quoque decernimus: qui in monasterium introire voluerit, antequam monasterium ingrediatur, licentiam habere, suis vti quo voluerit modo. Ingredientem namque simul sequuntur omnino res: licet non expressim, qui introduxerit eas, dixerit: & non erit dominus earum vlterius vllo modo. Si verò filios habuerit: si quidem contigerit iam eum res aliquas donasse eis, aut per antenuptialem donationem, aut per dotis occasionem contulisse, [a] *& faciunt hæc quartam ab intestato eius substantiæ: nullum in reliquis rebus habeant participium filij. si autem nihil eis donauerit, aut minus quarta: postquam abrenuntians conuersatus fuerit inter monachos, nihilo minus quarta debeatur filiis, aut supplementum, si contigit eos iam aliquid accepisse, aut etiam quatenus totum eis detur. Si autem vxorem habens, deinde eam relinquens, in monasterium ingrediatur: & dos mulieri seruetur, & ex morte pactum, (quod in alia nostra sanciuimus constitutione) omnibus quæ super monachis de his dicta sunt, & in mulieribus in monasterium ingredientibus, valituris.*

[a] obtulisse. vet.

De monacho monasterium dimittente.

ΚΕΦΑΛ. ϛ.

Εἰ δὲ ἀπολιπὼν τὸ μοναστήριον, εἴς τινα ἔλθοι στρατείαν, ἢ ἕτερον βίου σχῆμα, τῆς οὐσίας αὐτοῦ καὶ οὕτως εἰς τὸ μοναστήριον, κατὰ τὸ ἔμπροσθεν ἡμῖν εἰρημένον, ἀπομενούσης, αὐτὸς ἐν τοῖς ταξεώταις τοῦ λαμπροτάτου τῆς ἐπαρχίας ἄρχοντος τετάξεται, καὶ τοῦτον ἐξ τῆς μεταβολῆς τὸν καρπὸν. καὶ ἔγε τὴν θείαν λειτουργίαν ὑπερίδων, δικαστηρίου χθαμαλοῦ προσκαρτερείτω δουλεία.

ΚΕΦΑΛ. ζ.

Εἰ δὲ ἀπολιπὼν τὸ μοναστήριον καθ' ὅπερ τὴν ἄσκησιν εἶχεν, εἰς ἕτερον μεταβαίνοι μοναστήριον, καὶ οὕτω μὲν ἡ αὐτοῦ περιουσία μενέτω τε καὶ ἐκδικείσθω ὑπὸ τοῦ προτέρου μοναστηρίου, ἔνθα ἀποταξάμενος τοῦτο κατέλιπε. προσήκον δὲ ἐστι τοὺς εὐλαβεστάτους ἡγουμένους μὴ εἰσδέχεσθαι τὸν τοῦτο πράττοντα. ἀλήτης γὰρ ὁ τοιοῦτος βίος, καὶ μοναχικῆς καρτερίας οὐδ' ὅλως ἐγγὺς, οὐδὲ σταθερᾶς καὶ μονίμου ψυχῆς, ἀλλὰ περιφερομένης τε καὶ ἄλλοτε ἄλλα ζητούσης ἀπόδειξιν ἔχων. ὥστε καὶ τοῦτο κωλύσουσιν οἱ θεοφιλέστατοι ἐπίσκοποι, καὶ οἵ γε ἀρχιμανδρῖται λεγόμενοι, τὴν μοναχικὴν σεμνότητα κατὰ τοὺς θείους κανόνας φυλάττοντες.

ΚΕΦΑΛ. η.

Εἰ δέ τις τῶν μοναχικὴν ἐπαγγειλαμένων ἄσκησιν,

CAP. VI.

SI vero relinquens monasterium, ad quandam veniat militiam, aut ad aliã vitæ figuram: substantia eius etiam sic in monasterio (secundum quod à nobis prius dictum est) remanente, ipse inter officiales clarissimi prouinciæ iudicis statuetur: & hunc habebit mutationis fructum, vt qui sacrum ministerium despexit, tribunalis terreni obseruet seruitium.

al. Quapropter.

De monacho qui de vno ad aliud monasterium transit. CAP. VII.

SI vero relinquẽs monasterium in quo conuersationem habuerit, ad aliud transeat monasterium: etiam sic quidem eius substantia maneat, & vindicetur à priori monasterio vbi abrenuntians hanc reliquit. Competens autem est reuerendissimos abbates non suscipere eum qui hoc egit. Erronea namq; talis est vita monachica, nullatenus tolerantiæ proxima, neque constantis & persistentis animæ, sed indicium habentis circumlatæ, & aliunde alia requirentis. Eapropter etiam hoc prohibeant deo amabiles episcopi & archimandritæ nuncupati, monachicam honestatem secundũ regulas sacras conuersantes.

Ne monachi vxorem ducant aut concubinam.

CAP. VIII.

*SI quis autem monachicam * profitentium*

* hoc caput obseruatione dignum est. nam etiam antequã clericis plenus indiceretur cœlibatus, hoc tamen in monachis obtinebat: vt ex historia tripertita & Iustino martyre cognoscitur.

ἄσκησιν, ἀξιωθείη κληρικῆς χειροτονίας, μενέτω καὶ οὕτω καθαρὰν φυλάττων τὴν ἄσκησιν. ὡς εἴγε τῇ τοῦ γίνεσθαι κληρικὸς ἀποχρήσαιτο παῤῥησίᾳ, καὶ πρὸς γάμον ἐλθεῖν θαῤῥήσειεν, δηλαδὴ τοιούτου βαθμοῦ καθεστὼς ἐν κληρικοῖς, ὃς αὐτῷ γαμεῖν ἐφίησι (λέγομεν δὲ ψαλτῶν τε καὶ ἀναγνωστῶν. τοῖς γὰρ ἄλλοις ἅπασι τὸν γάμον παντελῶς κατὰ τοὺς θείους κανόνας, ἀπαγορεύομεν, ἢ παλλακὴν ἔχειν, ἢ ἀσελγείαις ἐκδοῦναι τὸν βίον) ἐκβαλλέσθω παντοίως τοῦ κλήρου, οἷα τὴν προτέραν ἄσκησιν καὶ τὸν μονήρη καταισχύνων βίον. καὶ ἰδιώτης ἔστω τὸ λοιπὸν πρὸς στρατείαν μὲν ἢ ἑτέραν ἐπιτήδευσιν ἐλθεῖν οὐ θαῤῥῶν (εἰ μὴ βούλοιτο τοῖς ἔμπροσθεν ἠπειλημένοις παρ' ἡμῶν ὑποπεσεῖν ἐπιτιμίοις) αὐτὸς δὲ ἐφ' ἑαυτοῦ διαζῶν, καὶ γινώσκων ὁποίαν ὑπὲρ τούτου δώσει τῷ μεγάλῳ θεῷ τὴν ἀπολογίαν.

ΚΕΦΑΛ. θ.

ΤΗΝ δὲ τῶν ἡγουμένων χειροτονίαν, εἴποτε συμβαίη δεῖσθαι τὸ μοναστήριον ἡγουμένου, μὴ κατὰ τὴν τάξιν τῶν εὐλαβεστάτων γίνεσθαι μοναχῶν, μηδὲ πάντως τὸν μετὰ τὸν πρῶτον, εὐθὺς ἡγούμενον γίνεσθαι, μηδὲ τὸν μετ' ἐκεῖνον δεύτερον, μηδὲ τὸν τρίτον, ἢ τοὺς ἐφεξῆς (τοῦτο ὅπερ καὶ νόμος ἡμῶν ἕτερος λέγει) ἀλλὰ τὸν θεοφιλέστατον τῶν τόπων ἐπίσκοπον χωρεῖν μὲν ἐφεξῆς διὰ

πάντ

conuersationem meruit clerici ordinationem: maneat etiam sic puram seruans conuersationem. quòd si facti clerici abutantur fiducia, & ad nuptias venire præsumant: quippe in tali gradu constitutus inter clericos, qui ei vxorem ducere permittat: (dicimus autẽ gradum cantorum, aut lectorũ, aliis enim omnibus nuptias secundum sacras regulas penitus interdicimus, aut concubinas habere, aut luxuriis tradere vitam) excludatur modis omnibus à clero, tanquam priorem conuersationem & solitariam confundens vitam: & priuatus sit decætero: ad militiam quidem, aut ad aliud officium venire non præsumens, nisi voluerit dudum à nobis interminatis subiacere pœnis: ipse autem apud semetipsum degens, & agnoscens qualem pro hoc daturus sit magno deo satisfactionem.

De electione & creatione abbatis, & vt constitutio sit cõmunis tam monachis quàm sanctimonialibus.

CAPVT IX.

ORdinationem vero abbatum (siquando contigerit egere monasterium abbate) nõ per ordinẽ reuerendissimorũ fieri monachorum, nec omnino eum qui post primũ est, mox abbatẽ fieri: nec qui post illũ secundus est, neq; tertium, aut reliquos (hoc quod etiam alia lex nostra dicit) sed deo amabilem locorum episcopum percurrere quidem consequenter per

Iulian. epit. abbatem vocat primum monachum.

πάντων. (οὐδὲ γὰρ ἀτιμαστέον πάντως τὸν χρόνον, καὶ τὴν ἐξ αὐτοῦ τάξιν) καὶ τὸν ἀναφαινόμενον πρῶτον ἄριστον ἐν τοῖς μοναχοῖς καθεστῶτα, καὶ ἄξιον τῆς ἡγεμονίας αὐτῶν, τοῦτον αἱρεῖσθαι. διότι τὰ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως τοιαῦτα ἐστὶν ὡς μήτε πάντας ἐφεξῆς ἐν τοῖς ἄκροις, μήτ᾽ αὖθις ἅπαντας ἐν τοῖς ἐσχάτοις τετάχθαι. ἀλλὰ προΐτω μὲν κατὰ τὸν βαθμὸν ἡ τοῦ ἡγησαμένου πάντως ἐπιψηφία. ὁ δὲ πρῶτος εὐθὺς ἐν τοῖς ἀριθμουμένοις ἄριστος ἀναφανείς, οὗτος ἡγεμὼν ἔστω, καὶ τὴν τάξιν ὁμοῦ καὶ τὴν ἀρετὴν συμμαχοῦσαν ἔχων. δεῖ γὰρ διακρίνοντας τὸ κρεῖττον ἐκ τοῦ φαυλοτέρου, τὸ μὲν ἡγεμονεῖν ἐᾶν, θάτερον δὲ ὑποκεκλίσθαι συγχωρεῖν, καὶ τῇ κατ᾽ ὀλίγον παιδαγωγίᾳ, καὶ τοῦτο πρὸς τὸ κρεῖττον ἐμβαίνειν.

¶ Ὅσα μέντοι παρ᾽ ἡμῶν ἐν ἁπάσαις ταῖς τε πρότερον ταῖς τε νῦν γινομέναις θείαις ἡμῶν διατάξεσι νενομοθέτηται περὶ κληρικῶν ἢ μοναχῶν ἢ μοναστηρίων, ταῦτα κοινὰ τίθεμεν περί τε ἀῤῥένων καὶ θηλειῶν, καὶ μοναστηρίων καὶ ἀσκητηρίων. οὐ διακρίνοντες, τό γε ἐπὶ τούτοις, τὸ ἄῤῥεν ἀπὸ τοῦ θήλεος. διὰ τὸ, καθάπερ ἔμπροσθεν εἰπόντες ἔφθημεν, ἐν ἅπαντα ἐν Χριστῷ καθεστάναι.

¶ Ταῦτα τοίνυν ἅπαντα οἵ τε ὁσιώτατοι πατριάρχαι τοῖς ὑφ᾽ ἑαυτοὺς θεοφιλεστάτοις μητροπολίταις φανερὰ ποιείτωσαν, οἱ δὲ τοῖς ὑφ᾽ ἑαυτοὺς

θεοφ

omnes (non enim exhonorandum est omnino tempus, & ex eo ordo) & eum qui apparuerit prius optimus inter monachos constitutus, & dignus præsulatu eorum, hunc eligere: eo quòd humana natura talis est, quòd neq; omnes per ordinem inter summos, neque rursus omnes inter nouissimos constituti quidem sint: sed procedat quidem secundum gradum præcedentis inspectio: qui vero prior mox inter numeratos optimus apparuerit, is abbas sit, & ordinem simul & virtutem suffragantem habẽs. Oportet enim eos qui discernunt quod melius est à peiore, aliud quidem ad regendum dimittere, aliud vero inclinari iubere, & paulatim per eruditionem hoc etiam ad melius accedere.

2 ¶ *Quæcunque tamen à nobis in omnibus quæ prius & quæ nunc prolatæ sunt, sacris nostris constitutionibus sunt sancita de clericis, aut monachis, aut monasteriis, hæc communia ponimus & in masculis & in fœminis, & monasteriis & asceteriis: non discernentes quantum ad istos masculum aut fœminam: eo quòd sicut prædiximus, vnum omnia in Christo consistant.*

EPILOGVS.

¶ *Hæc igitur omnia sanctissimi patriarchæ sub se constitutis deo amabilibus metropolitis manifesta faciãt: at illi subiectis sibi deo ama-*

θεοφιλεστάτοις ἐπισκόποις δηλώτωσαν, ἐκεῖνά τε τοῖς μοναστηρίοις τοῖς ὑπὸ τὴν ἑαυτῶν χώραν καθεστῶσι γνωριζέτωσαν· ὅπως ἂν διὰ πάντων ἡ τοῦ δεσπότου θεοῦ θεραπεία μένῃ πανταχόθεν ἀδιάφθορος. ἐπικείσονται γὰρ μέγισται ποιναὶ τοῖς ταῦτα παραβαίνουσι. φαμὲν δὲ τὰς ἐξ οὐρανοῦ, ἃς ἀνάγκη τοῖς τῶν ὀρθῶν δογμάτων ὑπερόπταις ἐπικεῖσθαι. καὶ οἱ δὲ ἡμετέρας μέντοι πολιτείας ἄρχοντες, εἰ ταῦτα αὐτοῖς προσαγγελθείη, πᾶσι σπουδέτωσαν τρόποις τὰ τοῖς θείοις κανόσι περιεχόμενα, οἷς ὁ παρ' ἡμῶν κατακολουθεῖ νόμος, εἰς ἔργον ἄγεσθαι παρασκευάζειν. οὐδὲ γὰρ ἐκείνους ἐπιλείψει ποινή, τούτων ῥαθυμήσαντας, ὥστε ἀκολουθοῦσαν τούτοις προσήκει τὴν σὴν ἁγιωσύνην ἅπασι τοῖς ὑπ' αὐτὴν ὁσιωτάτοις μητροπολίταις φανερὰ ταῦτα καταστῆσαι. DAT. XVI. KAL. APRIL. CONSTANTINOP. BILISAR. V. C. CONS.

Περὶ τοῦ πῶς δεῖ χειροτονεῖσθαι τοὺς ἐπισκόπους καὶ πρεσβυτέρους καὶ διακόνους, ἄρρενας καὶ θηλείας. καὶ ποῖα ἐπιτίμια κατὰ τῶν παραβαινόντων τὸν τύπον τῆς διατάξεως.

Διάταξις ς'.

bilibus episcopis declarent: & illi monasteriis dei sub sua ordinatione constitutis cognita faciant: quatenus per omnia domini cultura maneat vndique incorrupta. Imminebunt enim maximæ pœnæ ista transgredientibus: dicimus autem de cœlo: quas necesse est rectorum dogmatum contemptoribus imminere. Et nostræ siquidem reipublicæ iudices si hæc eis nuntientur: omnibus studeant modis ea quæ sacris regulis continentur quas nostra sequitur lex, ad effectum perduci procurare. Nam nec illos deserit pœna hæc negligentes. quapropter sequentem hæc tuam sanctitatem decet omnibus sub se positis sanctissimis metropolitanis hæc facere manifesta. Datum XIIII. Kalend. April. Constantinopoli Belisario[a] Viro Clarissimo Cos.

[a] In epit. post consulatum Belisarij.

QVOMODO OPORTEAT EPISCOPOS ET RELIQVOS clericos ad ordinationem adduci: & de expensis ecclesiarum.

TIT. VI.

NOVELLA CONSTIT. SEXTA.

Imp

Imp. Iustin. August. Epiphanio archiepiscopo & patriarchæ Constantinopolitano.

PRAEFATIO.

MAXIMA *quidem in hominibus sunt dona dei, à superna collata clementia, sacerdotium, & imperium: & illud quidem diuinis ministrans: hoc autem humanis præsidens ac diligentiam exhibens, ex vno eodémq; principio vtraq; procedentia humanam exornant vitam. Ideoque nihil sic erit studiosum imperatoribus, sicut sacerdotum honestas: cum vtique & pro illis ipsi semper deo supplicent. nam si hoc quidem inculpabile sit vndique, & apud deum fiducia plenum: imperium autem rectè & competenter exornet traditam sibi rempublicam, erit consonantia quædam bona, omne, quicquid vtile est, humano conferens generi. Nos igitur maximam habemus solicitudinem circa vera dei dogmata, & circa sacerdotum honestatem: quā illis obtinentibus credimus quia per eā maxima nobis dona dabūtur à deo, & ea quæ sunt, firma habebimus: & quæ nōdū hactenus venerūt, acquiremus. Bene autē vniuersa geruntur & competenter, si rei principium fiat decens & amabile deo. Hoc autem futurū esse credimus, si sacrarum regularū obseruatio custodiatur, quam,*

οἵ τε δικαίως ὑμνούμενοι καὶ προσκυνούμενοι, καὶ αὐτόπται καὶ ὑπηρέται τοῦ θεοῦ λόγου παραδεδώκασιν ἀπόστολοι, καὶ οἱ ἅγιοι πατέρες ἐφυλάξαντό τε καὶ ὑφηγήσαντο.

ΚΕΦΑΛ. α.

Θεσπίζομεν τοίνυν, τοῖς θείοις διὰ πάντων ἑπόμενοι κανόσιν, ἡνίκα τὶς εἰς τὸν λοιπὸν ἅπαντα χρόνον ἐπὶ χειροτονίαν ἐπίσκοπος ἄγοιτο, σκοπεῖσθαι πρότερον αὐτοῦ τὸν βίον, κατὰ τὸν θεῖον ἀπόστολον, εἰ σεμνός τε καὶ ἄμεμπτος καὶ πανταχόθεν ἀνεπίληπτος εἴη, καὶ ἐπ' ἀγαθοῖς μεμαρτυρημένος τε καὶ ἱερεῖ πρέπων.

¶ Καὶ οὔτε ἐκ ταξεωτικῆς ἢ ἐκ βουλευτικῆς ὁρμώμενος τύχης· πλὴν εἰ μὴ ἐκ νέας ἡλικίας, κατὰ τὸ ἦθος διατυπωθεὶς, ἐν μοναστηρίῳ καταλεγεὶς, ἐλευθερωθείη τῆς τύχης· τὸ τέταρτον μέντοι πρότερον τῆς περιουσίας ἀποδιδοὺς τῇ βουλῇ. 1

¶ Οὔτε δὲ ἰδιωτικοῦ καὶ τῶν καλουμένων λαϊκῶν εἰς καθεστῶς, εἶτα εὐθὺς ἐπὶ τὴν ἐπισκοπὴν ἀναβαίνων. οὐδὲ ἐσχηματισμένην λαμβάνοι τὴν χειροτονίαν, ὡς ἄρτι μὲν ἰδιώτης, εὐθὺς δὲ κληρικὸς, εἶτα βραχύ τι διαλιπὼν, ἐπίσκοπος ἀναφαίνεσθαι. 2

¶ Οὔτε γαμετῇ συνοικῶν, ἀλλ' ἢ παρθενίᾳ συζήσας ἐξ ἀρχῆς, ἢ γυναῖκα μὲν σχὼν, ἐκ παρθενίας δὲ εἰς αὐτὸν ἐλθοῦσαν, ἀλλ' οὐδὲ χήραν οὐδὲ διαζευχθεῖσαν ἀνδρὸς, οὔτε παλλακήν. 3

¶ Οὔτε

quam iusti & laudãdi & adorandi inspectores[a] & ministri dei verbi tradiderunt apostoli, & sancti patres custodierũt & explanauerũt.

[a] αὐτόπται καὶ ὑπηρέται &c. quibus etiam verbis vsus est d. Lucas in præfatione Euangelij sui.

De episcopi ordinandi moribus, vita, honestate, & fortuna.

CAP. I.

SAncimus igitur sacras per omnia sequentes regulas, dum quispiam sequenti omni tempore ad ordinationem episcopatus adducitur, considerari prius eius vitam, secundum sanctum[a] apostolum, si honesta & inculpabilis & vndique irreprehensibilis sit, & in bonis testimonium habeat, & sacerdotem decens. 1 *¶ Et neq; ex officiali aut ex curiali veniat fortuna: nisi tamen ex nouella ætate (secundum quod iam dispositum est) in monasterio constitutus, fortuna liberetur: quartam tamen prius substantiæ reddens curiæ.* 2 *¶ Neque enim[a] idiota, ex iis qui vocantur laici existens, ita mox ad episcopatum ascendat: nec imaginariam suscipiat ordinationem, tanquã modo quidem idiota, mox autem clericus, deinde paruum aliquod tempus præteriens, episcopus appareat.*

3 *¶ Et neque vxori [alij] copulatus: sed aut in virginitate degens à principio, aut vxorem quidem habens[a] ex virginitate autem ad eum venientem, & non viduam, neque seiunctam à viro, neque concubinam.*

[a] sacrum, vetus. in Græc. θεῖον.

[a] In manusc. leg. etiam, Neque ex idiota, subaudi, vita.

[a] σχὼν, verti debuit, qui habuit.

¶ Neque

¶ Οὔτε παῖδας ἢ ἐγγόνους ἔχων, οὔτε γνωριζομένους τῷ νόμῳ, οὔτε ὑπ' ἐκείνου μεμισημένους. ἐπείτοιγε ὁ παρὰ ταῦτα τι πράττων, αὐτός τε ἐκπεσεῖται τῆς ἱερωσύνης, καὶ ὁ τοῦτον χειροτονῶν, ὁμοίως ἔξω τῆς ἐπισκοπῆς ἐλαθήσεται, τῷ νόμῳ τούτῳ προσκεκρουκώς. 4.

¶ Ἀλλ' οὐδὲ χρημάτων ὠνήσασθαι τὴν ἱερατείαν αὐτῷ συγχωροῦμεν, μόνῃ δὲ προσέχειν αὐτὸν τῇ τοῦ λοιποῦ θείου θεραπείᾳ βουλόμεθα, καὶ μὴ πολλαῖς ἀνθρωπίναις φροντίσι περιέλκεσθαι. 5.

¶ Ἀλλὰ μηδὲ ἀμελέτητος ὢν τῶν ἱερῶν δογμάτων, πρὸς ἐπισκοπὴν εἰσίτω. 6

¶ Πρότερον δὲ ἢ μοναχικὸν βίον ἀσκήσας, ἢ ἐν κλήρῳ καταλεγόμενος, οὐκ ἔλαττον μηνῶν ἕξ. γυναικὶ μέντοι, καθάπερ εἰπόντες ἔφθημεν, μὴ συνοικῶν, ἢ παῖδας ἢ ἐγγόνους ἔχων. Ταῦτα γὰρ πάντως ἐπὶ τῶν θεοφιλεστάτων ἐπισκόπων ζητοῦμεν, καθάπερ καὶ πρότερον δύο θείαις ἡμῶν τοῦτο διατάξεσιν ἐνομοθετήκαμεν, καθ' ἃς τοὺς μὲν ἤδη συνοικοῦντας γυναιξὶν οὐ περιειργασάμεθα, τὸ παρῳχηκὸς ἅπαν ἀφέντες, τοῦ λοιποῦ δὲ ἐκ τοῦ θείου τοῦ νόμου μηδενὶ συγχωροῦντες γαμετὴν ἔχοντι τοιαύτην ἐπιτιθέναι χειροτονίαν. ὅνπερ νόμον καὶ νῦν ἀνανεοῦμεν, μή ποτε, εἰ παρὰ ταῦτα γένηται, αὐτός τε ἐκπέσοι τῆς ἱερωσύνης, τόν τε χειροτονήσαντά τε ὁμοίως ἐκβληθῆναι ταύτης παρασκευάσειεν. Ὁ τοίνυν χειροτονούμενος ἐπίσκοπος, ἢ ἀπὸ μοναχῶν ἢ ἀπὸ κληρικῶν ἔστω· εἴγε καὶ ἐν τῷ τοιούτῳ βίῳ μαρτυροῖτο σεμνός, καὶ δόξης ἀπολαύων ἀγαθῆς, καὶ ταύτην ὑπηρετίδα 7

τῆς.

4 ¶ Neque filios aut nepotes habēs neque cognitos legi, neq; illis odibiles. alioqui qui præter hoc aliquid agit: & ipse cadet sacerdotio: & qui eum ordinat, foris episcopatum sectabitur, hanc legem offendens.

5 ¶ Sed neque pecuniis oportere emere sacerdotium ei permittimus: solùm vero eum respicere domini dei culturam volumus: & non plurimis humanis cogitationibus distrahi.

6 ¶ Sed neque ineruditus existens sacrorum dogmatum ad episcopatum accedat.

7 ¶ Prius autem aut monachicam vitam professus, aut in clero constitutus nō minus mensibus sex, vxori tamen non cohærens, aut filios aut nepotes habens. Hoc enim omnimodo super deo amabilibus episcopis quærimus: sicut etiam prius duabus nostris sacris constitutionibus hoc sancitum est: per quas dudum cohærentes vxoribus, non perscrutamur, omne præteritum relinquentes, de cætero autem nulli permittentes à positione legis vxorem habenti, talem imponi ordinationem: quam legem etiam nunc renouamus: ne forte si præter hoc aliquid fiat: & ipse cadat sacerdotio, & ordinantem similiter excludi procuret. Igitur ordinandus episcopus, aut ex monachis, aut ex clericis sit, etiam in huiusmodi vita testimonij boni, vita bonus & honestus, & gloria fruens bona: & hoc fundamentum

τῆς ἀρχιερωσύνης ἐναποθέμενος τῇ ψυχῇ. ¶ Ἀλλὰ 8
καὶ οὕτως αὐτὸν διακείμενον, καὶ πρὸς τὴν ἐπισκο-
πὴν παρασκευαζόμενον προσήκειν ἐπὶ τοὺς συνα-
γεῖς καὶ πανταχόθεν ἐκκειμένους ἀναγινώσκειν
κανόνας πρὸ τῆς χειροτονίας, οὓς ἡ ὀρθὴ καὶ ἀμώμη-
τος ἡμῶν ἐδέξατο πίστις, καὶ ἡ καθολικὴ τοῦ θεοῦ
καὶ ἀποστολικὴ προσήκατό τε καὶ παραδίδωσιν ἐκ-
κλησία. καὶ ἐπειδὰν διὰ τῆς συνεχοῦς αὐτῶν ἀναγνώ-
σεως ὁ πρὸς τὴν χειροτονίαν ἀγόμενος ἔλθῃ, τηνι-
καῦτα τῶν τὴν χειροτονίαν ἐπιτιθέναι μελλόντων,
πυνθάνεσθαι αὐτοῦ εἴπερ οἷός τε φυλάττειν ἐστὶ
καὶ πράττειν ἅπερ οἱ θεῖοι κανόνες ἐνομοθέτησαν.
καὶ εἰ μὲν ἀποφήσειε, καὶ λέγοι τὰ παραγγέλμα-
τα τῶν θείων κανόνων οὐχ ἱκανὸς εἶναι τηρεῖν, κα-
τὰ μηδένα τρόπον αὐτῷ τὴν χειροτονίαν ἐπιτι-
θέναι. εἰ δὲ καταδέξοιτο, καὶ φήσειεν ὡς καθ' ὅσον
ἀνθρώπῳ δυνατὸν πληρώσει τὰ τούτοις περιε-
χόμενα, τηνικαῦτα νουθετεῖν αὐτὸν, καὶ λέγειν ὡς
εἰ μὴ ταῦτα φυλάξει, θεοῦ τε ἀλλότριος ἔσται, καὶ
ἐκπεσεῖται τῆς δοθείσης τιμῆς, καὶ οὐδὲ οἱ πολιτι-
κοὶ νόμοι τὸ πλημμεληθὲν ἀτιμώρητον κατα-
λείψουσι. διότι καὶ τοῖς πρὸ ἡμῶν βεβασιλευκόσι
καὶ ἡμῖν αὐτοῖς ὀρθῶς εἴρηται, δεῖν τοὺς ἱεροὺς κα-
νόνας ἀντὶ νόμου κρατεῖν. καὶ εἴπερ καὶ οὕτως ἐμ-
μένοι τοῦ πράγματος ἀντεχόμενος, τηνικαῦτα
ἐπὶ ταύταις ταῖς ὁμολογίαις ἕκαστον τὴν ἱερὰν
καταδέχεσθαι τῆς ἐπισκοπῆς χειροτονίαν. ¶ Καὶ 9
ταύτην μὴ χρημάτων ὠνεῖσθαι, μηδὲ διὰ πραγ-
μάτων τινῶν δόσεως λαμβάνειν, ἀλλὰ κα-
θαρὰν δέχεσθαι, καὶ ἀμισθον, οἷα παρὰ θεοῦ διδο-

pontificatus deponens suæ animæ.

8 ¶ *Sed etiam sic eum constitutum, & ad episcopatum præparatum, competens est venerabiles & vndique probatas legere regulas ante ordinationem, quas recta & inuiolata nostra suscipit fides, & catholica dei apostolicáque disposuit & tradidit ecclesia: & dum ex frequenti earum lectione transierit qui ad ordinationem deducitur, tunc is qui ordinationem impositurus est, interroget eum si sufficiens est custodire & agere quæ sacræ regulæ sancierunt. Et si quidem ille declarauerit & dixerit præcepta sacrarum regularum non se valere seruare: nullo modo ei ordinationem imponi. si vero susceperit, & dixerit quia quantum homini est poßibile, complebit hæc quæ his continentur, tunc monere eum, & dicere, quia nisi hæc obseruauerit, & à deo alienus erit, & cadet à iam dato honore: & neque ciuiles leges delictum inultũ relinquẽt: eo quod à præcedentibus nos imperatoribus, & à nobis ipsis recte dictum est oportere sacras regulas pro legibus valere. & si etiam sic permanserit causam amplectens: tunc super his profeßionibus vnumquemque sacram suscipere episcopatus ordinationem.*

9 ¶ *Et hanc non pecuniis emere, neque per rerum aliquarum dationem suscipere, sed puram percipere, & sine mercede, & tanquam à deo*

μένην. εἰ γὰρ καὶ τἆλλα πάντα ἔχοι χρηστὰ τὰ
πρόσθεν ἡμῖν εἰρημένα, χρημάτων δὲ ἢ πραγμά-
των φανείη τὴν ἐπισκοπὴν ἐξωνησάμενος, ἴστω
τῆς τε ἐπισκοπῆς αὐτὸς ἐκπεσούμενος, καὶ τοῦτο δῶ-
ρον ἀντιδοὺς τῷ χειροτονήσαντι, τὸ κἀκεῖνον τὴν
ἐπισκοπὴν ἀπολῦσαι καὶ ταύτης ἐκπίπτειν. καὶ
ἑκατέρῳ τὸ πρᾶγμα τοιαύτην φέρειν ἀντίδο-
σιν, ὥστε τὸν μὲν μὴ τυχεῖν τῶν ἐλπιζομένων, τὸν δὲ
καὶ ὧν εἶχεν ἀποτυχεῖν, δηλαδὴ τῶν διδομένων
χρημάτων ἢ πραγμάτων, προφάσει χειροτονίας,
τῇ ἁγιωτάτῃ προσκυρουμένων ἐκκλησίᾳ, εἴτε ἐ-
πίσκοπος ὁ λαβὼν εἴη, καὶ διὰ τοῦτο τῆς ἱερωσύνης
ἐκπεσὼν, εἴτε καί τις τῶν ἐν τῷ κλήρῳ κατα-
λεγομένων. καὶ γὰρ δὴ κἀκείνῳ τὴν ἴσην ἐπι-
τίθεμεν ποινὴν, τὸ καὶ τῆς τάξεως ἣν ἐν ἱερεῦ-
σιν εἶχεν, ἐκπεσεῖν, καὶ ἀποδοῦναι τὸ χρυσίον, ἢ
τὰ πράγματα τὰ προφάσει τῆς χειροτονίας, δε-
δομένα, τῇ περιυβρισμένῃ τό γε κατ' αὐτὸν
ἐκκλησίᾳ. εἰ δέ τις τῶν ἔξωθεν εἴη καὶ οὐκ εἰς
κλῆρον τελῶν ὁ τὸ χρυσίον ἢ τὸ πρᾶγμα διὰ
προστασίαν τὴν ἐπὶ τῇ χειροτονίᾳ λαβὼν, καὶ
μάλιστα εἴπερ ἀρχὴν ἔχοι τινὰ, ἕξει μὲν αὐτὸς
τὴν ἐκ θεοῦ ποινὴν, καὶ διαδέξονταί γε αὐ-
τὸν αἱ ἐξ οὐρανοῦ τιμωρίαι. πλὴν ἀλλὰ καὶ τὸ
δοθὲν ἅπαν ἀφαιρεθὲν παρ' αὐτοῦ, τῇ ἁγιω-
τάτῃ ἐκκλησίᾳ πᾶσιν ἀποδιδόσθω τρόποις δι-
πλάσιον. πρὸς τῷ, κἂν εἴ τινα ἀρχὴν ἔχοι, ταύ-
της ἐκπίπτειν, καὶ ἀειφυγίᾳ ζημιοῦσθαι. κἀκεῖ-
νο δέ γε ἴστω σαφῶς ὁ χρήμασιν ἢ πράγμασι
τὴν

datam. nam si etiam alia omnia habeat vtilia quæ à prius à nobis dicta sunt, pecuniis autem vel rebus videatur episcopatum etiam emisse, sciat se & ab episcopatu casurum, & hoc munus retributurum ordinanti: vt & ille episcopatum amittat, & à clero cadat: & vtriq; causa talem præstet retributionem, vt & hic quidẽ non adipiscatur quæ sperabat, ille autem etiã quæ habebat, amittat: veruntamẽ pecuniis ac rebus datis occasione ordinationis, sanctissimæ assignandis ecclesiæ, siue episcopus sit accipiens, & propterea à sacerdotio cadens: siue etiam quilibet alius in clero constitutorũ. nam & illi æquam imponimus pœnã: vt ab ordine quẽ inter sacerdotes habuerit, cadat, & reddat aurum, aut res quæ ordinationis occasione datæ sunt, iniuriam passæ quantum ad ipsum ecclesiæ. Si quis autem extraneorum sit, & non in clero constitutus, qui aurum aut rem aliquam propter patrocinium ordinationis accepit: & maximè si administrationem aliquam gerat: habebit quidem ipse à deo pœnam, & succedens ei de cœlo supplicia. veruntamen etiam illud quod datum est, totum ablatum ab eo, sanctissimæ ecclesiæ omnibus reddatur modis in duplum. Insuper etiam si quam administrationem habet, ea cadat, & perpetuo exilio condemnetur. Illud quoq; sciat aperte qui pecuniis aut rebus aliis

τὴν ἐπισκοπὴν ἐξωνησάμενος, ὡς εἴπερ πρότερον διάκονος ἢ πρεσβύτερος εἴη, εἶτα καὶ διὰ δωροδοκίαν εἰς τὴν ἱερωσύνην ἔλθοι, οὐ μόνον ἐκπεσεῖται τῆς ἐπισκοπῆς, ἀλλ' οὐδὲ τὸ πρότερον αὐτῷ παραλειφθήσεται σχῆμα, τὸ τοῦ πρεσβυτέρου τυχὸν, ἢ διακόνου. προσαπολέσει γὰρ καὶ αὐτὸ, ὡς τοῦ οὐ πρέποντος ἀναξίως ἐφιέμενος. πάσης τε ἱερατικῆς ἀπελαθήσεται τάξεως. Δεῖ δὲ κατ' αὐτὸν τὸν τῆς χειροτονίας καιρὸν, τὸν ἐπιτιθέντα ταύτην αὐτῷ, ἐπὶ παντὸς τοῦ πιστοτάτου λαοῦ τῆς ἁγιωτάτης μεγάλης ἐκκλησίας, ταῦτα ἅπαντα προαγορεύειν αὐτῷ. ὡς ἂν μαθὼν αὐτὸν ἅπαντα τὰ ἔμπροσθεν εἰρημένα παρ' ἡμῶν ἔχειν, ἐπὶ τὴν ἱερὰν αὐτὸν ἄγῃ χειροτονίαν. ὥστε ἐκείνων πάντων ἐναντίον ταῦτα ἀκούοντα, μὴ μόνον ἔχειν τὸ τοῦ θεοῦ δέος, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐφ' ἁπάντων ἀνακήρυξίν τε καὶ ὁμολογίαν ἐρυθριᾶν. ¶ Εἰ 10 δέ τις τοιοῦτος μὲν εἶναι νομίζοιτο, καὶ πρὸς τὴν τῆς ἐπισκοπῆς χειροτονίαν παρέλθοι, ἀντείποι δέ τις, καὶ φήσειε συνειδέναι τι τῶν ἀτόπων αὐτῷ, μὴ πρότερον ἀξιούσθω τῆς χειροτονίας πρὶν ἂν ἐξέτασίς τε τῶν προσηγγελμένων γένηται, καὶ φανείη πανταχόθεν ἀνεύθυνος. ὡς εἴ γε καὶ μετὰ τὴν τοιαύτην ἀντίρρησιν οὐκ ἀνασχόμενος ὁ τὴν χειροτονίαν ποιῶν, τὴν νενομισμένην ἐξέτασιν ἐπιθεῖναι τῷ πράγματι, δράμοι πρὸς τὴν χειροτονίαν, ἴστω τὸ παρ' αὐτοῦ γινόμενον ἀντ' οὐδενὸς ὄν. ἀλλ' ὅ, τε παρὰ τὸν νόμον γενόμενος ἐκπεσεῖται τῆς ἱερωσύνης, ὅ, τε ἀδοκίμαστον ἐπιθεὶς τὴν χειροτονίαν, καὶ αὐτὸς μὲν

emerit præſulatum: quia ſi prius diaconus aut presbyter ſit, deinde per ſuffragium ad ſacerdotium veniat: non ſolum cadat epiſcopatu, ſed nec prior ei relinquetur ordo presbyterij forſitan, aut diaconatus. Amittit etenim etiam illud, vtpote decentia indigne concupiſcens: & omni ſacerdotali excludetur ordine. Oportet autem in ipſo ordinationis tempore eum qui imponit eam, illi coram omni fideli populo ſanctiſſimæ eccleſiæ hæc omnia prædicere, vt agnoſcens eum omnia quæ prius dicta ſunt à nobis habere, ad ſacram eum deducat ordinationem, vt etiam ille coram omnibus hæc audiens, non ſolum habeat dei timorem, ſed etiam coram omnibus denunciationem & profeſſionem erubeſcat.

10 *¶ Si quis autem talis quidem eſſe putetur, & ad epiſcopatus ordinationem tranſeat, contradicat autem aliquis, atque dicat conſcium ſe eſſe alicuius illicitorum eius: non prius mereatur epiſcopatus ordinationem, quàm examinatio quærimoniarum fiat, & appareat vndique innoxius. Quòd ſi etiam poſt huiuſmodi contradictionem, non paſſus is qui ordinationē facit, legitimam examinationē imponi cauſæ, currat ad ordinationem: ſciat, quod ab eo fit, pro nihilo eſſe. ſed & is qui contra legem facit, cadat ſacerdotio: & qui ſine probatione imponit ordinationem, & ipſe quidem*

ὁμοίως ἐκπεσεῖται τοῦ θρόνου τῆς ἱερατείας, καὶ ὑπόδικος ἔσται θεῷ, τῷ μάλιστα πάντων ζητοῦντι τὴν τῶν οἰκείων ἱερέων καθαρότητα. εἰ μέντοι γε ὁ πρὸς τὴν χειροτονίαν ἀντειπὼν, ἢ ἐπεξελθὼν, δειχθείη συκοφάντης, ἢ καὶ αὐτὸ τὴν ἀρχὴν μηδὲ ἐπεξελθεῖν θαῤῥήσοι, χωριζέτω τοῦτον διηνεκῶς τῆς ἱερᾶς κοινωνίας ὁ τὴν χειροτονίαν ποιῆσαι βουλόμενος, ἵνα μηδὲ ἐκεῖνο τὸ ψεῦδος ἀνεύθυνον ᾖ. ὥσπερ γὰρ τὴν ἀγαθὴν δόξαν ἐπὶ τῷ χειροτονουμένῳ ζητοῦμεν, οὕτω καὶ τὴν συκοφαντίαν ἐπὶ τῷ μάτην κατηγοροῦντι κολάζομεν. εἰ δὲ μηδεὶς κατηγοροίη παντελῶς, ἢ προσαγγείλας ὅλως οὐκ ἐπεξέλθοι, ἢ ἐπεξελθὼν, ἀποδεῖξαι (καθάπερ εἰπόντες ἔφθημεν) μὴ δυνηθείη τὴν κατηγορίαν ἀληθῆ, τηνικαῦτα προσήκει τὸν διὰ τοσούτων ὁδῶν ἀνεύθυνον ὀφθέντα, προσίεσθαι πρὸς τὴν ἐσομένην χειροτονίαν. ὁ γὰρ οὕτω χειροτονούμενος, αὐτόθεν τὰ πλεῖστα καὶ κάλλιστα γνώσεται τῶν μαθημάτων, καὶ οὐκ ἐκπεσεῖται πρὸς βίον ἀκόλαστον, τὴν τοιαύτην πεπαιδευμένος λόγῳ τε καὶ ἔργῳ σοφίαν.

ΚΕΦΑΛ. β.

Κἀκεῖνο γε ἡμῖν προσδιορίζομεν, ὥστε μηδένα τῶν θεοφιλεστάτων ἐπισκόπων ἔξω τῆς καθ' ἑαυτὸν ἐκκλησίας, πλέον ἢ κατ' ἐνιαυτὸν ὅλον ἀπολιμπάνεσθαι (πλὴν εἰ μὴ τοῦτο κατὰ βασιλικὴν γίνοιτο κέλευσιν. τότε γὰρ μόνον

similiter cadet sede sacerdotali: reus autẽ erit deo, qui præcipue omnium quærit suorum sacerdotum puritatem. Si tamen is qui ordinationi contradicit, aut examinatione facta probetur calumniator, aut in ipso principio, neque in examinatione persistere confidat: segreget istum in perpetuum à sacra communione is qui ordinationem facere vult: vt non ipsa falsitas impunita sit. Sicut enim bonam gloriam in eo qui ordinandus est, quærimus: ita etiam calumniam in eo qui frustra accusauit, punimus. Si vero nemo accusauerit omnino, aut in totum denuncians examinationem non faciat, aut facta examinatione demonstrare (sicut prædiximus) non valuerit accusationem veram: tunc oportet eum qui per tot vias inculpabilis apparuerit, accedere ad venturam ordinationem. Qui enim ita ordinatur, ex hoc multa & meliora cognoscit præceptorum, & non incurrit ad vitam impunitam huiusmodi eruditus animo, verbo, & opere corporis, & sapientia.

Ne episcopus vltra annum extra ecclesiam suam degat.

CAP. II.

ET illud etiã definimus, vt nemo deo amabilium episcoporũ foris à sua ecclesia plus quàm per totum annũ deesse audeat [a] *nisi hoc per imperialem fiat iussionem: (tunc enim*

[a] Hoc ad similitudinẽ quodãmodo ciuilis magistratus est introductũ, cui nec vná quidem noctẽ licebat abnoctare. l. illud, de offic. præsid.

μένον ἐστὶν ἀνεύθυνον) τῶν ὁσιωτάτων πατριαρχῶν ἑκάστης διοικήσεως ἀναγκαζόντων τοὺς θεοφιλεστάτους ἐπισκόπους ταῖς αὐτῶν ἐγκαρτερεῖν ἁγιωτάταις ἐκκλησίαις, καὶ μὴ μακρὰν ὁδὸν στέλλεσθαι, μηδὲ ἐν ξένῃ διατρίβειν ἐθέλειν, μηδὲ τῶν ἁγιωτάτων ἐκκλησιῶν ἀμελεῖν, μηδὲ τὸν ἐνιαυτὸν ὑπερβαίνειν, ὃν δὴ καὶ αὐτὸν διὰ φιλανθρωπίαν ἐτάξαμεν. Εἰ μέντοιγε καὶ ὑπὲρ τὸν ἐνιαυτὸν πλανῷτο καὶ ἀλητεύοι, καὶ μήτε πρὸς τὴν ἐπισκοπὴν ἐπανίοι τὴν οἰκείαν, μηδὲ βασιλική τις αὐτὸν, καθάπερ εἰπόντες ἔφθημεν, κατέχοι κέλευσις: τηνικαῦτα, εἰ μὲν εἴη μητροπολίτης, πρὸς τὴν ἐκκλησιαστικὴν σύνταξιν ἀφορῶν ὁ τοῦ κλίματος πατριάρχης, καλείτω μὲν αὐτὸν τοῖς νενομισμένοις κηρύγμασι, φυλάττων πανταχοῦ τὴν τῶν ἱερῶν κανόνων παρατήρησιν. εἰ δὲ μένοι μέχρι παντὸς ἀπειθῶν, καὶ ἐξωθείτω τοῦ θείου τῶν ἐπισκόπων χοροῦ, καὶ ἕτερον ἀντεισαγέτω, τῆς τοιαύτης αἰδοῦς τε καὶ σεμνότητος ἄξιον. εἰ δὲ οὐ μητροπολίτης, ἀλλὰ τῶν ἄλλων τις ἐπισκόπων ὁ πλανώμενος εἴη, ταῦτα παρὰ τοῦ μητροπολίτου γινέσθω. οὐδὲ γὰρ ἄν τις αὐτῶν ταύτην προσδέξοιτο τὴν πρόφασιν, εἰ λέγοιεν διὰ τοῦτο τὰς ἑαυτῶν καταλιμπάνειν ἐκκλησίας: διότι δικῶν ἕνεκεν ἢ ἄλλων πραγμάτων ἰδίων, ἢ εἰς τὴν ἁγιωτάτην ἐκκλησίαν ὁρώντων, περινοστοῦσι, καὶ ἢ τοῖς ἐνταῦθα προσκαρτεροῦσιν, ἢ εἰς ἑτέρους ἀφικνοῦνται τόπους. τοῦτο γὰρ οὐκ ἂν ἔχοι πρέποντα λογισμὸν, τὸ μετὰ πλή-

θους

*solùm erit inculpabile) sacratißimis patriar-
chis vniuscuiusque diœceseos compellentibus
deo amabiles episcopos suis inhærere sanctis-
simis ecclesiis : & non longo itinere separari,
neque in peregrinis demorari velle , neque
sanctißimas ecclesias negligere , neque annum
excedere , quem & ipsum propter misericor-
diam constituimus. Si verò vltra annum er-
rauerit & dereliquerit , & non ad episcopa-
tum remeauerit proprium , neque imperialis
aliqua eum (sicut prædiximus) detineat ius-
sio : tunc si quidem sit metropolita, circa eccle-
siasticam dispositionem segregatum, regionis il-
lius patriarcha reuocet quidem cum legitimis
inclamationibus, seruans vbique sacrarum re-
gularum obseruationem.*[a] *Si vero maneat per*

[a] obseruantiam. vet.

*omnia inobediens , expellatur à sacro episco-
porum choro : & alium introducat huiusmodi
& reuerentia & verecundia & honestate
dignum. Si vero non metropolita , sed alio-
rum episcoporum aliquis sit, qui errauerit: hæc
omnia à metropolita fiant. Nemo enim eo-
rum talem suscipiat occasionem , si dixerint
propterea proprias derelinquere ecclesias ,
propterea quòd litium causas , aut aliarum
rerum propriarum , aut ad sacras ecclesias re-
spicientium circumlustrant , & hic consti-
tuti adhærent , aut in aliis veniunt locis. Hoc
enim non habet decentem rationem , vt cum*

multitu

θυς (ἐπεὶ ἀνάγκη τὰς τῶν ἐπισκόπων ἔχειν θεραπείας) περιϊστᾶν τε ἐν ξένῃ καὶ δαπανᾶν καὶ μηδεμίαν ταῖς ἁγιωτάταις ἐκκλησίαις παρέχειν ὠφέλειαν, μηδὲ κατὰ τὸ πρέπον ἱερὸν διαγίνεσθαι σχῆμα. παρὸν, εἴ τινες εἶεν δίκαι τυχεῖν ταῖς ἁγιωτάταις ἐκκλησίαις, δι' ἃς ταῦτα προφασίζονται, ταύτας διὰ τῶν ὑπ' αὐτὴν εὐλαβεστάτων κληρικῶν ἢ ἀποκρισιαρίων ἢ οἰκονόμων κινεῖν. καὶ δεήσεις μὲν πρὸς τὴν βασιλείαν ἐκπέμπειν, τυγχάνειν δὲ τῶν ζητουμένων. ὥστε διὰ ταῦτα θεσπίζομεν, εἴ ποτέ τις ἐκκλησιαστικῆς ἕνεκεν προφάσεως ἐμπέσοι χρεία, ταύτην ἢ διὰ τῶν τὰ πράγματα πραττόντων τῶν ἁγιωτάτων ἐκκλησιῶν, οὓς ἀποκρισιαρίους καλοῦσιν, ἢ διά τινων κληρικῶν ἐνταῦθα στελλομένων, ἢ διὰ τῶν οἰκονόμων αὐτῶν γνώριμα τῇ βασιλείᾳ γίνεσθαι, ἢ ταῖς ἡμετέραις ἀρχαῖς. τυγχάνειν τε αὐτὰς τοῦ προσήκοντος, καὶ μὴ τοῦτο τοῖς θεοφιλεστάτοις ἐπισκόποις πλάνης τε καὶ ἀπουσίας, καὶ τῆς τῶν ἁγιωτάτων ἐκκλησιῶν βλάβης αἴτιον γίνεσθαι. τῶν τε ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων παρὰ τὴν ἀπουσίαν αὐτῶν ἀμελουμένων, τῆς τε ἐνταῦθα δαπάνης πολλῆς αὐτοῖς γινομένης, τῆς τε ἐν ξένῃ διαίτης οὐκ ἀσχήμονος καθεστώσης. καὶ πανταχόθεν τοῦ πράγματος οὐδεμίαν ὠφέλειαν, μᾶλλον μὲν οὖν βλάβην ταῖς ἁγιωτάταις ἐκκλησίαις ἐπάγοντος.

multitudine quam necesse est episcopum habere, ministeria lustrent peregre, & expendant, & neque vllum sanctissimis ecclesiis lucrum, neq; vllum præbere iuuamen, neque secundum quod decet sacerdotem, proprium habere habitum. Præsertim cum liceat si quædam sint lites forte sanctissimis ecclesiis propter quas has occasiones asserunt: hoc per eos qui sub ipso sunt religiosos clericos, aut apocrisarios, aut œconomos mouere, & petitiones ad imperium dirigere: impetrare autem sperata. Propterea sancimus siquando propter ecclesiasticam occasionem inciderit necessitas, hanc aut per eos qui res agunt sacrarum ecclesiarum (quos apocrisarios vocant) aut per aliquos clericos huc destinatos aut œconomos suos notam imperio facere, aut nostris administratoribus, vt impetrent quod competens est: & non hoc deo amabilibus episcopis erroris & absentiæ, & sanctissimis ecclesiis læsionis occasionem fieri, tam in prouincia ecclesiasticis rebus per absentiam eorum neglectis, quàm etiam hic expensis multis ab ipsis factis, necnon peregre habitatione non habili constituta, & vndique causa nullum iuuamen, magis autem læsionem ecclesiis sanctissimis inferente.

Ne episcopi ad comitatum principis accedant absque systaticis literis.

CAP.

ΚΕΦΑΛ. γ.

Μὴ ἄλλως δέ τινα τῶν θεοφιλεστάτων ἐπισκόπων θαῤῥεῖν στέλλεσθαι πρὸς ταύτην τὴν εὐδαίμονα πόλιν, πρὶν ἄν, εἰ μέν τις ἐπίσκοπος εἴη, γράμματα λάβοι τοῦ οἰκείου μητροπολίτου πρὸς τὴν βασιλείαν, ταῦτα δὴ κατὰ τοὺς θείους κανόνας συστατικὰ καλούμενα, τὰ μαρτυροῦντα τῷ ἀναγκαίῳ τῆς αὐτοῦ παρουσίας. εἰ δέ γε μητροπολίτης εἴη ὁ παραγίνεσθαι βουλόμενος, γράμματα κομίσαιτο τοῦ τῆς διοικήσεως πατριάρχου, τὴν αὐτοῦ παρουσίαν ἀναγκαίαν εἶναι λέγοντα. οὕτω τε δεῖσθαι βασιλέως, καὶ ἐπιτρέπεσθαι τὴν ἐνταῦθα παρουσίαν. καὶ μὴ προχείρως παρὰ γνώμην τῶν μητροπολιτῶν ἢ τῶν πατριαρχῶν ἀποδημεῖν. διότι τοῦτο καὶ τοῖς θείοις διηγόρευται κανόσι. καὶ ἐνταῦθα δὲ αὐτοὺς παραγινομένους, μὴ θαῤῥεῖν δι' ἑαυτῶν τὴν πρώτην μηνύειν εἰς τὴν βασιλείαν. ἀλλὰ πρότερον ἢ πρὸς τὸν θεοφιλέστατον πατριάρχην παραγίνεσθαι, ἢ πρὸς τοὺς ἑκάστης διοικήσεως, ἐξ ἧς εἰσιν, ἀποκρισιαρίους, καὶ αὐτοῖς κοινοῦσθαι τὰς αἰτίας δι' ἃς ἦλθον, συνιέναι τε πρὸς τὴν βασιλείαν αὐτοῖς, καὶ τοῦ λοιποῦ ἤδη τῆς βασιλικῆς ἀπολαύειν θέας, ἵνα ἐν τῷ βασιλεύοντι παρασταίη. ἐξέστω μέντοι τοῖς δεομένοις ἐπισκόποις, καὶ διὰ τῶν καλουμένων ῥεφερενδαρίων τῆς ἁγιωτάτης μεγάλης ἐκκλησίας, ἢ διὰ τῶν εὐλαβεστάτων ἀποκρισιαρίων τῶν ἑκάστης διοικήσεως ἁγιωτάτων πατριαρχῶν, ἀναφέρειν τῇ βασιλείᾳ, καὶ τυγχάνειν ἀποκρίσεως συντόμου:

NOn[a] *autem aliter aliquem deo amabilium episcoporum præsumere dirigere se ad hanc fœlicißimam ciuitatem, priusquam (si quidem episcopus sit) literas acceperit proprij metropolitæ ad imperium: & quæ secundum diuinas regulas probabilia*[b] *vocantur, testimonium perhibentia necessitatis eius præsentiæ. Si vero metropolita sit qui proficisci vult: literas sumat eiusdem diœceseos patriarchæ, eius præsentiam necessariam esse dicentes: & sic oportere imperatorem iubere hunc præsentari, & non temere & sine consciētia metropolitarum aut patriarcharum proficisci, pro eo quòd hoc diuinis interdictum est regulis: vt huc aduenientes non præsumant per semetipsos se prius pronunciare ad imperium: sed primitus aut ad deo amabilem patriarcham proficisci, aut ad vniuscuiusque diœceseos ex qua sunt apocrisarios & cum ipsis conferant causas propter quas venerunt, & ingredi ad imperium eius, & deinceps imperiali perfrui aspectu. mox quàm imperanti astiterint, liceat quidem petentibus episcopis, aut per eos qui vocantur referendarij sanctißimæ maioris ecclesiæ, aut per religiosos apocrisarios cuiusque diœceseos sanctißimorum patriarcharum, suggerere se imperio, & promereri responsum celeriter,* ita

[a] al. Non aliter autem.

[b] συστατικὰ id est cōmendatitiæ quæ sunt de genere epistolarum formatarū, de quibus in concilio Nicæno actum fuit.

τόμου. ὥστε αὐτοὺς, ἢ δίκαια παρὰ τῆς βασιλείας αἰτοῦντας, ταῦτα λαμβάνειν, ἢ ἄδικα ζητοῦντας, θᾶττον ἀναλύειν οἴκοι καὶ παραγίνοιντο.

ΚΕΦΑΛ. δ.

ΤΑῦτα ἐπὶ τοῖς θεοφιλεστάτοις ἐπισκόποις κατὰ τοὺς θείους κανόνας διατάξαντες, καὶ τοὺς ὑπ' αὐτοὺς εὐλαβεστάτους κληρικοὺς μετὰ πλείστης ἔσης γίνεσθαι ζητήσεως, κατὰ τοὺς ἱεροὺς κανόνας, καὶ μεμαρτυρημένους ἄνδρας χειροτονεῖσθαι θεσπίζομεν, γραμμάτων παντοίως ἐπιστήμονας ὄντας· (γράμματα γὰρ ἀγνοοῦντα παντελῶς οὐ βουλόμεθα ἐν οὐδεμιᾷ τάξει κληρικὸν εἶναι) δηλαδὴ τῶν πρεσβυτέρων καὶ τῶν διακόνων, τάς τε ἱερὰς εὐχὰς διδασκομένων, τά τε τῶν ἐκκλησιαστικῶν κανόνων ἀναγινωσκόντων βιβλία τήν τε χειροτονίαν ἀμεμπτόντε καὶ ἀνεύθυνον, καὶ δίχα τινὸς ἀντιῤῥήσεως καὶ δόσεως χρημάτων ἢ πραγμάτων δεχομένων. ὅτι δὲ αὐτοὺς βουλόμεθα παντελῶς ἢ ταξεώτας ἢ βουλευτὰς ὄντας, δέχεσθαι τὴν χειροτονίαν, εἰ μὴ κατὰ τοὺς νόμους, οὓς ὑπὲρ τούτων ἐθείκαμεν ἔμπροσθεν. οὓς δὴ καὶ νῦν βεβαιοῦμεν. καὶ αὐτοὺς δὲ χειροτονουμένους, τὰ ἱερὰ παραγγέλματα παντὸς ἐναντίον τοῦ λαοῦ δέχεσθαι, διὰ τὰς αὐτὰς αἰτίας δι' ἃς τοῦτο πράττεσθαι καὶ ἐπὶ τῶν θεοφιλεστάτων ἐπισκόπων ἐνομοθετήσαμεν.

ΚΕΦ

ita vt si aut iusta ab imperio petierint, hæc accipiant: aut si non iusta quærunt, velociter reuertantur vnde profecti sunt.

SECVNDA PARS LEGIS.

De clericis, quales eligendi sint.

CAPVT IIII.

H*Aec autem de amabilibus episcopis secundum diuinas constituẽtes regulas, & religiosos clericos cum multa fieri inquisitione secundum diuinas regulas, & boni testimonij viros ordinari sancimus, literas omnino scientes, & eruditos constitutos. Literas enim ignorantes omnino nolumus neque vnum ordinem suscipere, clericorum videlicet, presbyterorum & diaconorum, tam sacras orationes docentium, quàm ecclesiarum & canonum legentium libros: ordinationem sine querelæ & inculpabilem & sine aliqua contradictione & datione pecuniarum aut rerum suscipientes. Neque autem eos volumus omnino officiales aut curiales constitutos suscipere ordinationem, nisi secundum leges quas super his posuimus pridem, quas & hic nunc confirmamus: ipsos autem ordinatos, sacra præcepta in conspectu totius populi suscipere, propter has ipsas causas, propter quas hoc ipsum agi etiam super deo amabilibus episcopis sancimus.*

ΚΕΦΑΛ. ε.

Μήτε δὲ τὸν δευτέρους ἔχοντα γάμους, ἢ σχόντα, χειροτονεῖσθαι διάκονον ἢ πρεσβύτερον· μήτε εἰ γυναικὶ συνοικοίη διεζευγμένῃ, καὶ τὸν οἰκεῖον ἄνδρα καταλιποῦσῃ· μηδὲ εἰ παλλακὴν ἔχοι· ἀλλὰ καὶ αὐτοὺς ἢ μετὰ σωφροσύνης ζῶντας, ἢ γαμεταῖς οὐ συνοικοῦντας, ἢ μιᾶς γαμετῆς ἄνδρα γινόμενον, ἢ ὄντα, καὶ αὐτῆς σώφρονος, καὶ ἐκ παρθενίας. οὐδὲν γὰρ οὕτως ἐν ταῖς ἱεραῖς χειροτονίαις ὡς σωφροσύνην ἐπιζητοῦμεν, πρώτην ἀρχὴν καὶ θεμέλιον ἀκριβῆ, κατὰ τοὺς θείους κανόνας, καὶ τῆς λοιπῆς ἀρετῆς καθεστῶσαν. εἰ δὲ καί τις πρεσβύτερος, ἢ διάκονος ἢ ὑποδιάκονος ὤν, εἶτα εἰσάγοι γαμετὴν ἢ παλλακὴν, ἢ φανερῶς ἢ ἐσχηματισμένως, τῆς ἱερᾶς εὐθὺς ἐκπιπτέτω τάξεως, καὶ τὸ λοιπὸν ἰδιώτης ἔστω. Εἰ δὲ καὶ ἀναγνώστης δευτέραν εἰσαγάγοιτο γαμετὴν, διά τινα καὶ τοῦτο, ὡς εἰκὸς, ἀπαραίτητον αἰτίαν, μηκέτι πρὸς ἑτέραν χωρείτω, μηδὲ ἀπολαυέτω βαθμοῦ μείζονος ἐν ἱερατείᾳ, μενέτω δὲ ἐπὶ τούτου τοῦ βαθμοῦ διηνεκῶς. μὴ μέντοι καὶ πρὸς τρίτους ἐρχέσθω γάμους. ἱκανὸν γὰρ δὴ καὶ τὸ δεύτερον. εἰ δέ γε τοιοῦτό τι πράξειε, καὶ πρὸς δευτέρους ἐλθὼν γάμους, ἐπὶ μείζονα βαθμὸν σπεύσειεν, αὐτόθεν ἰδιώτης ἔσται καὶ λαϊκὸς, πάσης τῆς ἱερᾶς λειτουργίας ἐκπίπτων. σώφρονος γὰρ

CAP. V.

NEque autem secũdas habentem aut eum qui habuerit nuptias, ordinari in diaconum aut presbyterũ, neq; si mulieri coniungatur seiuncta, & propriũ virum derelinquenti: sed neque si concubinam habeat, sed & ipsam vxorem, si cũ castitate & ex virginitate sit. Nihil enim sic in sacris ordinationibus diligimus, quàm cum castitate viuentes, aut cum vxoribus non cohabitantes, aut vnius vxoris virum qui vel fuerit vel sit, & ipsam castitatem eligentem, primum principium & fundamentum manifestum secundum diuinas regulas & residuæ virtutis constitutam. Si autem aliquis presbyter aut diaconus aut subdiaconus postea ducat vxorem aut concubinam, aut palam, aut occulte: sacro statim cadat ordine, & deinceps idiota sit. Quòd si & lector secundam ducat vxorem propter quædam, & hoc forsan irrecusabili necessitate, nullatenus ad altiorem accedat gradum, neque perfruatur gradu maiori in sacerdotio: maneat autem in eodem gradu perpetuò: sed non ad tertias veniat nuptias. satis est enim si ad secundas. Si vero aliquid tale egerit, & ad secundas veniens nuptias, ad maiorẽ gradum venire festinauerit: exinde idiota erit & laicus, omnino sacro ministerio cadens. Pudice

γὰρ ἡμῖν διὰ πάντων μέλει βίου. εἰ γὰρ τοιοῦτοι καθεστῶτες οἱ εἰς κλήρων ἀγόμενοι χειροτονηθεῖεν, εὔκολος αὐτοῖς ἡ πρὸς τὴν ἐπισκοπὴν ἄνοδος ἔσται, καὶ πολλῶν ἀνδρῶν ἀγαθῶν ῥᾳδίως συνεισομένων τῶν ἀνάγεσθαι πρὸς ἱερωσύνην ἀξίων.

ΚΕΦΑΛ. ϛ.

Ὅσα γε μὴν ἐπὶ τῶν εὐλαβεστάτων κληρικῶν ἡμῖν εἴρηται, ταῦτα καὶ ἐπὶ τῶν θεοφιλεστάτων διακονισσῶν πράττεσθαι βουλόμεθα, ὥστε μηδὲ αὐτὰς ἔξω τῆς πρεπούσης παρατηρήσεως γίνεσθαι, ἀλλὰ πρότερον μὲν αὐτὰς τὴν ἡλικίαν μηδὲ νέαν εἶναι, μηδὲ ἀκμάζουσαν, μηδὲ αὐτόθεν πρὸς τὰ πλημμελήματα πηδῶσαν, ἀλλ' ὑπὲρ τὸν μέσον ἤδη καθεστώσας χρόνον, καὶ ἀμφὶ τοὺς πεντήκοντα ἐνιαυτοὺς, κατὰ τοὺς θείους κανόνας, ἀγούσας. οὕτω τε τῆς ἱερᾶς τυγχάνειν χειροτονίας. καὶ ἢ παρθένους καθεστώσας, ἢ ἑνὸς ἀνδρὸς γαμετὰς γινομένας. οὐ γὰρ ἐφήσομεν οὐδὲ δευτερογαμούσαις, οὐδὲ βίον ἐχούσαις ἔτι φαμὲν κατεγνωσμένον, ἀλλ' οὐδ' ὕποπτον ὅλως, ἐπὶ τὴν ἱερὰν παριέναι διακονίαν, καὶ τοῖς τε προσκυνητοῖς ὑπηρετεῖσθαι βαπτίσμασι, τοῖς τε ἄλλοις παρεῖναι τοῖς ἀπορρήτοις, ἅπερ ἐν τοῖς σεβασμιωτάτοις μυστηρίοις δι' αὐτῶν εἴωθε πράττεσθαι. εἰ γάρ τις ἀνάγκη γένοιτο καὶ τὴν ἐλάττονα ταύτης τῆς ἡλικίας οὖς ἑπομένην χειροτονηθῆναι διάκονον, ἀλλ' ἔξεστι ταύτην ἔν τινι τῶν συναγῶν ἀσκητηρίων χειροτονεῖ

etenim nobis per omnia pertinet viuere. Si enim tales constituti ij qui in clero adducũtur, ordinentur: facilis eis ad episcopatum ascensus erit: & ex multis bonis viris facilius inuenientur qui adducantur ad primum gradum sacerdotij digni.

De diaconissis minoribus 50. annis non ordinandis.

CAP. VI.

QVanta igitur super venerabiles clericos à nobis dicta sunt, hæc etiam super deo amabilibus diaconissis agi volumus: vt neque ipsæ citra obseruantiam fiant: sed primùm quidem eis ætatem neque nouellam esse neque crescentem, neq; ex hac ad delinquendum salientem: sed super mediam constitutas ætatem, & circa quinquaginta annos secundum diuinas regulas agentes: sicq; sacram promereri ordinationem: & aut virgines cõstitutas, aut vnius viri quæ fuerant vxores. non enim permittimus neq; secundas contrahẽtibus nuptias, neq; vitã habentibus non dicimus reprehensibilẽ, sed nec suspectam omnino, ad sacrum venire ministeriũ, & adorandis ministrare baptismatibus, & aliis adesse secretis quæ in venerabilibus ministeriis per eas rite agũtur. Si vero quædam necessitas fiat, & minorem hac ætate quã dicimus, ordinari diaconissam contigerit: liceat eam in aliquo venerabilium asceteriorum

ordinari, & in illo habitare. Nequaquam viris admixta constituta sit: neque suo arbitrio habitans: sed vitæ separatæ & mediocris, & à conueniente multitudine bonum testimonium habens. Volumus autem & ipsas quæ ad ordinationem perducuntur diaconissas, siue ex viduitate, siue ex virginitate, non cum aliquo cohærentes aut cognatorum, aut eorum quos appellāt dilectos (talibus enim nominibus vtentes, maligna suspicione suā replent vitam) sed aut solæ habitent, aut cum parentibus solis & filiis, aut vere fratribus: aut iis cohærere de quibus siquis suspicari aliquid præsumpserit malignum, ipse insipiēs simul & impius forsan putabitur. Et si dicatur tale aliquid de aliqua earum quæ in diaconissarum ordinationem ingredi vult, quòd alicui cohæserit sub imagine quidem bonæ appellationis, maligna vero suspicione: non oportet huiusmodi mulierem perduci omnino ad ordinationem diaconiæ. Nam si ordinetur, & tale aliquid egerit, & cohæserit alicui cum prædicto nomine aut schemate, cadet quidem à diaconia: & ipsa & ille subiecti erunt huic legi & reliquis quæ corruptores puniunt. Oportet enim omnes quæ ordinantur venerabiles diaconissas, tempore ordinationis & moneri, & sacrorum audire mandatorum præcepta coram reliquis

τῶν ἤδη οὐσῶν εὐλαβεστάτων διακόνων. ὥστε αὐτὰς καὶ τὸ τοῦ θεοῦ δέος ἐχούσας, καὶ τὴν προσοῦσαν τοῖς ἱεροῖς παραγγέλμασι παῤῥησίαν, φοβεῖσθαί τε καὶ αἰσχύνεσθαι τῆς ἱερᾶς ἐκπεσεῖν τάξεως, εἰδυίας ὡς εἰ θαῤῥήσαιεν ἢ καταισχῦναι τὴν χειροτονίαν, ἢ ἀπολιποῦσαι τὴν ἱερὰν χειροτονίαν, προσομιλῆσαι γάμοις, ἢ ἄλλην ὅλως ἑλέσθαι βίου πονηρὰν πορείαν, αὐταί τε ἔνοχοι γενήσονται θανάτου, καὶ τὰ τῆς περιουσίας αὐτῶν προσκυρωθήσεται ταῖς ἁγιωτάταις ἐκκλησίαις, ἢ τοῖς μοναστηρίοις ἐν οἷς εἰσιν. οἵ τε ταύτας φθεῖραι ἢ γῆμαι θαῤῥήσαντες, ὑπεύθυνοι μὲν καὶ αὐτοὶ ξίφους ἔσονται, τὴν δὲ οὐσίαν αὐτῶν καθέξει τὸ δημόσιον. εἰ γὰρ ἐν τοῖς πάλαι νόμοις, ταῖς παρ' ἐκείνοις εἰς τὴν αὐτῶν πλάνην καλουμέναις παρθένοις θάνατος ἦν ἡ ζημία φθαρείσαις, πῶς οὐ μᾶλλον ἡμεῖς τοῦτο ἐπὶ τῶν τἀληθῆ περὶ θεοῦ δοξαζουσῶν ὁρισοῦμεν; τὴν σωφροσύνην, ἣ μάλιστα γυναῖκας κοσμεῖ, φυλάττεσθαι βουλόμενοι διαφερόντως ἐπὶ τῶν εὐλαβεστάτων διακονισσῶν. ὅπως ἄν τό, τε πρέπον τῇ φύσει φυλάττοιεν, τό, τε ἐφειλόμενον τῇ ἱερωσύνῃ τηροῖεν.

ΚΕΦΑΛ. ζ.

Τοὺς δὲ ἅπαξ ἐπὶ τούτοις γινομένους διακόνους, ἢ πρεσβυτέρους, κατὰ μηδένα τρόπον ἀπολιμπάνειν τὴν ἱερατείαν. ἐπεὶ οὐ μόνον ἐπὶ πρεσβυτέρων καὶ διακόνων θεσπίζομεν, ἀλλὰ κἂν

ὑποδιά-

quæ dudum ſunt venerabiles diaconiſſæ: vt & ipſæ dei timorem habeant, & adhærentem ſacris mandatis fiduciam: timere autem & confundi ſacro cadere ordine: ſcituras quòd ſi præſumpſerint aut erubeſcentes ordinationem, aut derelinquentes ſacrum miniſterium ad nuptias venerint, aut aliam omnino elegerint vitam: ipſæ quidem obligatæ efficientur morti: & ſubſtantia earum applicabitur ſanctiſsimis eccleſiis aut monaſteriis in quibus ſunt. Qui vero eas aut vxores accipere aut corrumpere præſumpſerint: [a] *obnoxij quidem & ipſi gladio erunt: ſubſtantia autem eorum applicabitur fiſco. Si enim in antiquis legibus, virginibus* [b] *illis quæ in eorum errorem vocabantur, mortis incumbebat damnum corruptis: quomodo non magis nos in iis quæ à deo glorificantur, definimus, pudicitiam (quæ quam maximè mulieres exornat) conſeruari volentes quam diligentiſsimè à venerabilibus diaconiſſis, vt quod decet naturæ, cuſtodiant: & quod debetur ſacerdotio, conſeruent?*

[a] Idē cauetur in l. Si quis non dicā. C de epiſcopis. quā quidam improbè interpretatus eſt de inuitis tātum accipiendam.

[b] id eſt Veſtalibus.

De clericis in aliam vitæ formam tranſeuntibus.

CAP. VII.

SEmel autem ſecundum hoc factos diaconos aut presbyteros, nullo modo derelinquere ſacerdotium. quod non ſolum in presbytero & diacono ſancimus, ſed etiam ſi

ὑποδιάκονος κἂν εἰ τυχὸν ἀναγνώστης εἴη τις, μηδὲ τοῦτον ἀπολιμπάνειν τὸ πρότερον σχῆμα, καὶ εἰς ἕτερον μετατίθεσθαι βίον, γινώσκοντα ὡς εἴπερ τοιοῦτό τι πράξοιεν, κατὰ τὸ ἤδη παρ' ἡμῶν νομοθετηθὲν, ἢ εἰς βουλευτήριον μετὰ τῆς οὐσίας, ἢ ἐν ἀπορίᾳ, πρὸς ταξεωτικὴν κατενεχθήσεται τύχην.

ΚΕΦΑΛ. β.

Οὐ μὴν οὐδὲ ἐκκεχυμένας προσήκει γίνεσθαι τοῦ λοιποῦ τὰς τῶν εὐλαβεστάτων κληρικῶν χειροτονίας. τὸ μὲν γὰρ μέχρι νῦν, εἰ καὶ ἐπανορθοῦν ἐχρῆν, ἀλλ' οὖν διὰ τὸν χρόνον ἀφίεμεν· τοῦ λοιποῦ δὲ μὴ προχείρως αὐτὰς γίνεσθαι, μηδὲ εἰς ζημίαν τῶν ἁγιωτάτων ἐκκλησιῶν χωρεῖν θεσπίζομεν. ὅσα μὲν οὖν ἐχρῆν περὶ τοῦ τοιούτου τρόπου, κατὰ τὴν ἁγιωτάτην μεγάλην ἐκκλησίαν τῆς βασιλευούσης ἡμῶν ταύτης πόλεως, καὶ τὰς ὑπ' αὐτὴν ἁγιωτάτας ἐκκλησίας, καὶ τὰς ἄλλας τὰς ἐνταυθοῖ γίνεσθαι, τούτῳ τῷ ἰδικῷ περιελάβομεν νόμῳ. Ἐν δὲ ἅπασι τοῖς ἔξω τόποις θεσπίζομεν, εἰ μὲν ὁ συστησάμενος ἐξ ἀρχῆς καὶ οἰκοδομήσας τὴν ἐκκλησίαν, ὥρισε τὸ τῶν χειροτονουμένων μέτρον, οἷα πρὸς αὐτὸ καὶ τὴν δαπάνην περιστήσας, μὴ πρότερον χειροτονηθῆναι τινὰ κατὰ τὴν αὐτὴν ἐκκλησίαν, πρὶν ἂν εἰς τὸν ἀριθμὸν τὸν ἐξ ἀρχῆς ὁρισθέντα τὸ μέτρον αὐτῶν περισταίη. εἰ δὲ

μὴ

ſubdiaconus aut fortè lector fiat aliquis, hunc relinquere priſtinum ſchema, & ad alteram migrare vitam: ſcientem quia ſi tale aliquid egerit (ſecundum quod à nobis iam ſancitum eſt) aut in curiam cum ſubſtantia, aut ſub inopia degens ad officialem deponetur fortunam.*

* ταξεωτικήν.

TERTIA PARS LEGIS.

De expenſis eccleſiarum, & clericorum multitudine non facienda.

CAPVT VIII.

SEd neque effuſas competit fieri decætero reuerendiſſimorum clericorum ordinationes. quod enim hactenus geſtum eſt, licet corrigi oporteret, attamen propter tempus ſinimus: decætero autem non propter hoc fieri, neque ad damnum ſanctiſſimarum eccleſiarum venire ſancimus. Quæcunque igitur oportebat de tali modo in ſanctiſſima maiore eccleſia huius noſtræ regiæ ciuitatis, & ſub ea conſtitutis ſanctiſſimis eccleſiis, & aliis quæ hic ſunt, fieri, hac ſpeciali lege complexi ſumus. In omnibus autem quæ foris ſunt locis, ſancimus, ſi quis cum conſtituerit ab initio & ædificauerit eccleſiam, definiuit ordinationum menſuram, tanquam ſecundum tam expenſas conſtituens: non prius ordinari quemquam in eadē eccleſia, niſi ad numerū à principio definitum eius menſura redigatur. Si vero

Iulianus epitomator in latina epitome retinuit verbum Græcum Taxeoticā.

hoc

μὴ τοῦτο γέγονεν, αὐτὴ δὲ ἡ τῆς πόλεως ἐκκλησία
χορηγοίη τὰς σιτήσεις ἑαυτῇ τε καὶ ταῖς ἄλλαις
ἐκκλησίαις· τηνικαῦτα μὴ προχείρως αὔξειν τοὺς
ἑκάστοτε κληρικοὺς, μηδὲ διά τινας ἴσως προσπα-
θείας ἢ χάριτας ταῖς ἐντεῦθεν αὐτὴν καταφορ-
τίζειν δαπάναις (οὐκ εὐσεβῆ γὰρ τὰ τοιαῦτα, οὐδὲ
ἱερέων ἄξια) ἀλλ' ἐξ ὧν ὁ δεσπότης διδοίη θεὸς,
ἐκ τούτων τὰ δυνατὰ χορηγεῖν, ἢ τὴν γοῦν πα-
λαιὰν φυλάττειν συνήθειαν, μηδ' ὁτιοῦν παντε-
λῶς καινιζομένην. ὥστε προσήκει τοὺς θεοφιλε-
στάτους πατριάρχας καὶ μητροπολίτας τούτου τίθε-
σθαι πρόνοιαν. καὶ τοὺς μὲν μέχρι νῦν ὄντας ἐᾶν
ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ σχήματος ἐφ' ὅπερ εἰσὶ κληρικοὺς,
συμμετρεῖν δὲ τὴν ἑκάστης ἐκκλησίας δύνα-
μιν. καὶ οὕτως αὐτούς τε τοὺς ὁσιωτάτους πατριάρ-
χας τὰς ὑφ' ἑαυτοὺς τάττειν ἐκκλησίας, τούς τε
μητροπολίτας αὐτὸ τοῦτο παρὰ τῶν ὁσιωτάτων πα-
τριαρχῶν ὑπομιμνησκομένους ποιεῖν. ἐκείνους τε
τοὺς ἄλλους ἅπαντας τοὺς ὑφ' ἑαυτοὺς ἐπισκό-
πους ἐπὶ τὴν συμμετρίαν ταύτην ἐμβιβάζειν,
καὶ σπεύδειν μὴ ὑπὲρ τὴν δαπάνην ποιεῖσθαι
τὰς τῶν κληρικῶν χειροτονίας. ἴσμεν γὰρ ἔσω τῶν ἁ-
γιωτάτων ἐκκλησιῶν διὰ τοῦτο δὴ τὸ τῶν χειροτονου-
μένων τε καὶ τῆς ἄλλης δαπάνης ἐκκεχυμένον ἠ-
πόρησαν. καὶ ὅτι τινὰς ἐξ αὐτῶν μόλις μὲν, περιε-
σώσαμεν δὲ ὅμως. τινὲς δὲ ἔτι καταπεφορτισμέναι
κεῖνται, ἐκ τῆς τοιαύτης ἀνενεγκεῖν στενοχωρίας οὐ-
δυνάμεναι. ὥστε τούτου προνοήσουσιν οἱ ἁγιώτατοι
πατριάρχαι καὶ οἱ μητροπολῖται καὶ οἱ λοιποὶ θεοφι-
λέστατοι ἐπίσκοποι, ἐφ' ᾧ τε ἡμᾶς, τὰ παρ' αὐτῶν

hoc non fecerit, ipsa vero ciuitatis ecclesia ministrat emolumenta & sibi & aliis ecclesiis: tunc non promptum sit augere illi clericos, neq; propter aliquas forte compassiones aut beneficia ex hoc eam sumptibus prægrauare (non sunt enim hec pia, neque sacerdotibus digna) sed ex quibus dominus dederit deus, ex iis quæ possibilia sunt administrare, aut antiquam conseruare consuetudinem, nihil penitus innouantem. Vnde competit deo amabiles patriarchas & metropolitas huius habere prouidentiam: & eos quidem qui hactenus sunt, sinere in schemate in quo sunt clericos: metiri vero vniuscuiusque ecclesiæ virtutem: & ita ipsos quoque sanctissimos patriarchas sub se constitutas ecclesias ordinare, & metropolitas hoc ipsum à sanctissimis patriarchis commonitos facere, illos autem alios omnes sub se positos episcopos ad mensuram hanc deducere: & studere non vltra expensas facere clericorum ordinationes. scimus enim quantæ sanctissimæ ecclesiæ propter hanc ordinationem, & alterius expensæ effusionem, inopes factæ sunt. Et quia aliquas earum, vix quidem, tamen liberauimus: quædam vero adhuc oneratæ iacent, ex tali releuari angustia non valentes: ideo hoc prouideant sanctissimi patriarchæ & metropolitæ, & reliqui deo amabiles episcopi, vt & nos quæ ab eis

γινόμενα μανθάνοντας, ἀποδέξασθαι αὐτοὺς ὅτι
τὸν ἐν γράμμασιν ἡμῶν νόμον ἐν αὐτοῖς ἔδειξαν
τοῖς ἔργοις πολιτευόμενον. ¶ Τὰ τοίνυν παρ' 1
ἡμῶν νομοθετηθέντα, καὶ τὴν ἱερὰν τάξιν τε καὶ
κατάστασιν φυλάττοντα, κατὰ τὴν τῶν θείων κα-
νόνων δύναμίν τε καὶ παρατήρησιν, τοῦ λοιποῦ φυ-
λαττέτωσαν διηνεκῶς ἀκέραια οἵ τε ἁγιώτατοι
πατριάρχαι διοικήσεως ἑκάστης, οἵ τε θεοφιλέ-
στατοι μητροπολῖται, οἵ τε λοιποὶ εὐλαβέστατοι
ἐπίσκοποι, οἵ τε κληρικοί, πανταχοῦ τὴν τοῦ θεοῦ
λειτουργίαν καὶ τὴν ἱερὰν εὐκοσμίαν τηροῦντες ἀ-
κέραιον· ποινῆς ἐπικειμένης τῷ ταῦτα παραβαί-
νοντι, τὸ παντελῶς αὐτὸν ἀλλότριον εἶναι θεοῦ τε
καὶ τῆς ἐπικειμένης αὐτῷ κατὰ τὴν ἱερωσύνην
ἀξίας. ὡς γὰρ ἀνάξιος ταύτης ἐξελαθήσεται. ἄ-
δειαν δὲ πᾶσι δίδομεν, ὁποίᾳ δήποτε τάξει κα-
θεστᾶσι καὶ σχήματι βίου, θεωμένοις τι τούτων πα-
ραβαινόμενον, μηνύειν ἡμῖν τε καὶ εἰς τὴν ἀεὶ
βασιλείαν· ὅπως ἂν ἡμεῖς οἱ ταῦτα κατὰ τὴν
τῶν θείων κανόνων ὑφήγησιν καὶ τὴν ἀποστο-
λικὴν παράδοσιν διατάξαντες, πρέπουσαν καὶ ἐπὶ
τοῖς παραβαίνουσιν ἐνέγκοιμεν ἀγανάκτησιν· δη-
λαδὴ καὶ τῶν νῦν νομοθετουμένων παρ' ἡμῶν περὶ τῶν
κληρονόμων τῶν θεοφιλεστάτων ἐπισκόπων φυλατ-
τομένων. ¶ Οἱ μὲν οὖν ἁγιώτατοι πατριάρχαι 2
διοικήσεως ἑκάστης ταῦτα προθήσουσιν ἐν ταῖς ὑφ'
ἑαυτοὺς ἁγιωτάταις ἐκκλησίαις, δῆλα δὲ ποιήσου-
σι τοῖς θεοφιλεστάτοις μητροπολίταις τὰ παρ'
ἡμῶν διατεταγμένα. οἱ δὲ αὖθις καὶ αὐτοὶ προθή-
σουσί τε

aguntur discentes, approbemus eos qui nostram legem in literis positam, apud semetipsos ostendenderunt operibus adimpleri.

EPILOGVS.

¶ *Quæ igitur à nobis sancita sunt, & sacrum ordinem statúmque custodiunt secundum sacrarum regularum obseruationem & virtutem, decætero conseruent perpetuò integra & sanctißimi patriarchæ vniuscuiusque diœcesis, & deo amabiles metropolitæ, & reliqui reuerendißimi episcopi atque clerici, vbique dei culturam & sacram disciplinam custodientes inuiolatam, pœna imminente hæc præuaricanti, quo penitus alienus sit à deo, & imposito sibi sacerdotij ordine. nam velut indignus hoc excluditur. Licentiam vero vniuersis damus, cuiuscunque sint officij vel conuersationis, respicientibus aliquid horũ præuaricari, nuntiare nobis, & ad imperium quod semper est: vt nos qui hæc secundum sacrarum regularum explanationem apostolicámque traditionem constituimus, decentem etiam indignationẽ præuaricantibus inferamus: etiam his videlicet quæ sancita sunt à nobis de hereditatibus deo amabilium episcoporum, custodiẽdis.* ¶ *Sanctißimi siquidẽ patriarchæ vniuscuiusque diœcesis* * *hæc proponant in ecclesiis sub se constitutis: & manifesta faciant deo amabilibus metropolitis quæ à nobis constituta sunt. Illi quoque rursus etiam ipsi proponant*

* diœcesim vocat, vt & notitia vtriusque imperij, nõ vnius episcopi locũ aut prouinciam, sed multarũ prouinciarum collectionem: aliter atque hodie hoc verbo vtimur.

σχεί τε αὐτὰ κατὰ τὴν τῆς μητροπόλεως ἁγιωτάτην ἐκκλησίαν, τοῖς τε ὑφ' ἑαυτοὺς ἐπισκόποις φανερὰ ταῦτα καταστήσουσι. κἀκείνων δὲ ἕκαστος ἐν τῇ οἰκείᾳ ἐκκλησίᾳ ταῦτα προθήσει. ὥστε μηδένα τῶν τῆς ἡμετέρας πολιτείας ἀγνοεῖν τὰ παρ' ἡμῶν εἰς τιμήν τε καὶ αὔξησιν τοῦ μεγάλου θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ιησοῦ Χριστοῦ διατετυπωμένα. ἐφ' ᾧ τε ἀκολουθοῦσαν τούτοις τὴν σὴν ἁγιωσύνην, ἅπασι τοῖς ὑπ' αὐτὴν ὁσιωτάτοις μητροπολίταις φανερὰ ταῦτα καταστῆσαι, τῷ παντὶ συμπαραληφθησόμενα χρόνῳ.

¶ Εγράφη τὰ ἰσότυπα τῷ ὁσιωτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ Αλεξανδρείας, Αἰφρεμίῳ τῷ ὁσιωτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ Θεουπόλεως, Πέτρῳ τῷ ὁσιωτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ Ιεροσολύμων, Ιωάννῃ τῷ ἐνδοξοτάτῳ ἐπάρχῳ τῶν ἱερῶν πραιτωρίων, τὸ δεύτερον ἀπὸ ὑπάτων καὶ πατρικίῳ, Δομνίνῳ τῷ ἐνδοξοτάτῳ ἐπάρχῳ τῶν παρὰ ἰλλυριοῖς ἱερῶν πραιτωρίων. 1

DAT. XVII. KALENDAS APRILIS CONSTANTINOP. BILIS. V. C. CONS.

Περὶ

ea in metropolitana sanctißima ecclesia: & constitutis sub se episcopis hæc manifesta faciãt. illorũ vero singuli in propria ecclesia hæc proponant: vt nullus nostræ reipublicæ ignoret quæ à nobis ad honorẽ & ad augmẽtum magni dei & saluatoris nostri Iesu Christi disposita sunt. Insuper sequẽs hæc tua sanctitas omnibus qui sub ea sunt metropolitis sanctißimis hæc faciat

2 *manifesta vniuerso tẽpore contrahẽda.* ¶ *Scripta exẽplaria sanctiß. Archiepisc. Alexandriæ Epiphanio:* sanctißimo archiepisc. Theopolitano: scripta exẽplaria Petro sanctiß. episco. Hierosolymorũ: scripta exẽplaria Ioãni viro gloriosißimo præfecto sacrorũ prætoriorũ secũdo exconsuli, & patricio: [Dominico gloriosiß. præfecto prætoriorũ Illyrici] cui etiã hoc adiectũ** est.*

" Et tua quoque celsitudo hæc sciens, vnà " cum semper suscepturis sedem tuam hæc seruare festinet: & si denuntiatum fuerit aliquod " tale delictum, prohibeat, & maximè quæcun- " que in ordinationibus curialium vel officia- " lium interdicta sunt. Nuntiet auté etiã nobis: " vt decens super eis imponatur correctio. Vta- " tur quoque præceptis ad clarissimos prouinciarũ iudices: vt & ipsi quæ fiũt inspiciẽtes, nõ " permittãt aliquid extra hoc quod à nobis con " stitutum est, fieri. imminebit enim eis pœna " quinque librarũ auri, si quidem & ipsi præuaricari vidẽtes nõ denuntiauerint aut sedi tuæ, " aut imperio: vt vndique decẽs ornatus ordi- " nationis gradui conseruetur. Scripta cum ad- " iectione, Dominico p p. Myrici.

* al. Aephrenio. leg. ex Lat. man. Eufremio.

Inclusa desunt in Lat. man.

** sequentia verba desunt in Græc. editione: vnde liquet nondum eam esse perfectã, nec tam integram quam ea erat vnde hæc vulg. tralatio sumpta est.

Περὶ τοῦ μὴ ἐκποιεῖσθαι ἢ ἀνταλλάττεσθαι τὰ ἐκκλησιαστικὰ πράγματα, ἢ εἰς ἰδικὴν ὑποθήκην δίδοσθαι τοῖς δανεισταῖς, ἀλλ' ἀρκεῖσθαι αὐτοὺς ταῖς γενικαῖς ὑποθήκαις.

Διάταξις ζ.

ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ ΚΑΙΣΑΡ Φλάβιος Ἰουστινιανὸς, Αὔγουστος Ἐπιφανίῳ τῷ ἁγιωτάτῳ καὶ μακαριωτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ τῆς εὐδαίμονος ταύτης πόλεως, καὶ οἰκουμενικῷ πατριάρχῃ.

ΕΝΑ σκοπὸν ἀεὶ τοῦτον ἐθέμεθα, τὸ πᾶν εἴτι πρότερον ἀτελὲς ἢ συγκεχυμένον ἐδόκει, τοῦτο καὶ ἀνακαθᾶραι καὶ τέλειον δὴ ἀτελοῦς ἀποφῆναι. ὅπερ καὶ ἐπὶ τῆς ὅλης νομοθεσίας ποιήσαντες, ἡγούμεθα χρῆναι καὶ ἐπὶ τῶν ἐκποιήσεων τῶν γινομένων ἐπὶ τοῖς ἱεροῖς πράγμασιν, ἑνὶ περιλαβεῖν νόμῳ τοῖς ἔμπροσθεν ἅπαντας, καὶ ἀνανεουμένῳ καὶ ἐπανορθοῦντι, καὶ τό, τε ἐλλιπὲς προστιθέντι, τό, τε περιττὸν ἀφαιροῦντι. Λέοντι μὲν οὖν τῷ τῆς εὐσεβοῦς λήξεως (ὃς δὴ μετὰ Κωνσταντῖνον τὸν τῆς εὐσεβοῦς μνήμης, καὶ τὸν τῆς Χριστιανικῆς πίστεως ἐν βασιλεῦσιν ἀρχηγέτην, ηὔξησέ τε καὶ κατεστήσατο τὴν τῶν ἁγιωτάτων ἐκκλησιῶν τιμήν τε καὶ κατάστασιν) γέγραπται νόμος

περὶ

COLLATIO SECVNDA.

DE NON ALIENANDIS AVT PERMVTANDIS REBVS ecclesiasticis immobilibus, aut in specialem hypothecam dandis creditoribus, sed sufficere generales hypothecas.

TITVLVS I.

NOVELLA CONSTIT. VII.

Imper. Iustinianus Aug. Epiphanio sanctissimo & beatissimo archiepiscopo felicis huius ciuitatis, & oecumenico patriarchæ, [& patriarchæ * Constantinopolitano.]

* additur in quibusdam scriptis.

PRAEFATIO.

VNAM intentionem hanc semper proponimus, omne quicquid prius imperfectum aut confusum videbatur, hoc & expurgare, & perfectum ex imperfecto declarare. quod etiam in omni legislatione facientes, credimus oportere & in alienationibus quæ fiunt super sacris rebus, vna complecti lege, quæ priores omnes & renouat & emendet: & quod deest, adiiciat: & quod superfluũ est, abscindat. A Leone siquidem bonæ memoriæ (qui post Constantinum piæ memoriæ, Christianæ fidei inter imperatores principatũ auxit, & cõstituit sacrarũ ecclesiarũ honorẽ & disciplinã) scripta lex est

περὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἐκποιήσεων, μόνῃ περι-
κεκλεισμένος τῇ κατὰ τὴν εὐδαίμονα ταύ-
την πόλιν ἁγιωτάτῃ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ. καὶ ἐπαι-
νοῦμέν γε τὰ πλείω τούτου τοῦ νόμου, μετὰ πάσης
σφοδρότητός τε καὶ θεοφιλίας τεθειμένα. ἀλλὰ
τῷ γε μὴ γενικῶς αὐτὸν κεῖσθαι κατὰ πάν-
των, ἐπισκήπτομεν, δεῖσθαι μέντοι καὶ αὐτόν
τινος ἐπανορθώσεως πεπιστεύκαμεν. Ἀναστα-
σίῳ δὲ τῷ τῆς εὐσεβοῦς λήξεως γέγραπταί τις
περὶ τῶν τοιούτων νόμος, ὅτι ὅμοιος τῷ προ-
τέρῳ, παντοίως τι ἐλλιπής. ἐκχυθεὶς γὰρ καὶ
ἐπὶ τοὺς ἔξω τόπους, οὐδὲν ἧττον ἔμεινεν ἀτελής,
πρὸς μόνην τὴν ἀρχιερωσύνην καὶ τὴν διοί-
κησιν ὁρῶν, τὴν τεταγμένην ὑπὸ τὸν μακα-
ριώτατον πατριάρχην τῆς βασιλίδος ταύτης
καὶ εὐδαίμονος πόλεως, τοὺς δὲ ἄλλους ἅπαν-
τας μὴ περιεργαζόμενος θρόνους. καίτοι γε εἴπερ
ἄξιον ἐπανορθώσεως εἶναι τὸ πρᾶγμα ᾤετο, κατὰ
μίαν πρόφασιν τὰ μὲν ἐπηνώρθου, τὰ δὲ, ἀνία-
τα κατελίμπανεν. ὥστε αὐτὸν καὶ πεπαῦσθαι
τοῦ λοιποῦ θεσπίζομεν, ἀτελῆ τε καθεστῶτα, καὶ τό-
πῳ περικλειόμενον, ἀλλ᾽ οὐ γενικὸν ἐν νόμοις
ὄντα, οὐδέ τι σπουδαῖον εἰσαγαγόντα. ταῦτα οὖν
ἡμεῖς ἐπανορθοῦντες ἅπαντα, μίαν ᾠήθημεν χρῆ-
ναι νομοθεσίαν ἐπιθεῖναι πᾶσι τοῖς τῶν ἁγιω-
τάτων ἐκκλησιῶν καὶ ξενώνων καὶ νοσοκομείων καὶ
πτωχείων καὶ μοναστηρίων καὶ βρεφοτροφείων καὶ
γεροντοκομείων, καὶ παντὸς ἱερατικοῦ συστήματος
πράγμασι: καὶ τοῦτον τὸν νόμον τῇ Λέοντος

τοῦ τῆς

*de alienationibus ecclesiasticis, conclusa in sola huius felicissimæ ciuitatis sanctissima maiore ecclesia. Et laudamus plurima huius legis, cum omni vehementia & dei cultura posita: sed eo quòd non generaliter posita sit in omnibus, egere etiam eam quadam correctione credimus. Ab Anastasio queque piæ memoriæ scripta quadam de talibus lex est, neque similis priori, & omnino minus habens. Effusa namque & per loca foris posita, nihilo minus mansit imperfecta, eo quòd ad solum sacerdotium & diœcesim respiciat constitutam sub beatissimo patriarcha huius regiæ & felicissimæ ciuitatis: alias autem non perscrutata sedes: cum vtique dignam correctione esse eam arbitrabatur: propter quam occasionem alia quidem corrigebat, alia vero incōposita relinquebat. Quamobrem eam quoque vacare decætero sancimus, vtpote imperfectam, & loco circunclusam, & non generalē inter leges existentē, neq; aliquid studiosum introducentem. Hæc ergo nos omnia emendantes, vnam existimamus oportere legislationem imponere omnibus sanctissimarum ecclesiarum, xenodochiorum, & nosocomiorum, * & monasteriorum, & brephotrophiorum, & gerontocomiorum, & totius sacrati collegij rebus, & hanc legem Leonis*

τῆς δυσσεβοῦς λήξεως διατάξει προσθεῖναι, πρότερον αὐτῆς ἐν βραχεῖ τὴν νομοθεσίαν ἐκτιθέμενοι, οὕτω τε ἅπαν τὸ λοιπὸν προσυφαίνοντες. βούλεται γὰρ ἐκείνη μήτε τὸν θεοφιλέστατον ἀρχιεπίσκοπον καὶ πατριάρχην τῆς εὐδαίμονος ταύτης πόλεως, ἤτοι τῆς ἁγιωτάτης μεγάλης ἐκκλησίας, μήτε οἰκονόμον πιπράσκειν ἢ δωρεῖσθαι ἢ ἄλλως ἐκποιεῖν πρᾶγμα ἀκίνητον· οἰκίαν τυχὸν, ἢ ἀγρὸν, ἢ γεωργὸν, ἢ ἀνδράποδα ἀγροικικὰ, ἢ πολιτικὰς σιτήσεις (καὶ ταύτας ἐν τοῖς ἀκινήτοις ἀριθμητέον, προσηκούσας τῇ κατὰ Κωνσταντίνου πόλιν ἁγιωτάτῃ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ) ἀλλὰ μηδὲ παντὶ δώρῳ ἢ ἄλλῳ τινὶ σοφισμῷ τοιοῦτό τι πράττειν. καὶ ἀπειλεῖ τῷ μὲν ἐωνημένῳ τὴν τοῦ πράγματος ἀνάδοσιν, ὥστε αὐτὸν ἀναδιδόναι τῷ κατὰ καιρὸν οἰκονομοῦντι τὰ πράγματα τῆς ἁγιωτάτης μεγάλης ἐκκλησίας τὸ παρ' αὐτοῦ ληφθὲν πρᾶγμα, μετὰ παντὸς τοῦ κατὰ τὸν μέσον χρόνον καρποῦ, καὶ τῶν ἄλλων κερδῶν. ἐκπτώσεως ἐπικειμένης τῶν τιμημάτων τῷ τοιοῦτό τι λαμβάνειν ἢ ὠνεῖσθαι θαρροῦντι, διότι τὸ παρὰ τοὺς νόμους πραχθὲν ἐν ἴσῳ τίθησι τῷ μηδὲ τὴν ἀρχὴν γινομένῳ. τὸν δὲ οἰκονόμον τὸν ταῦτα ὑπερβαίνοντα, διδόναι μὲν οἴκοθεν τῇ ἁγιωτάτῃ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ κελεύει πᾶν ὅπερ ἂν ἐκ τῆς αὐτῆς αἰτίας ἐκέρδανεν, ἢ τὴν ἁγιωτάτην ἐκκλησίαν ἐζημίωσε. πρὸς τούτοις δὲ καὶ ἀπελαύνει τῆς οἰκονομίας, καὶ δίδωσιν ἀγωγὴν τῇ ἁγιωτάτῃ ἐκκλησίᾳ, οὐ κατὰ μόνων

τῶν

piæ memoriæ constitutioni adiicere: prius breuiter eius legislationem exponentes: sicq; omne quod reliquum est, intexentes. Vult enim illa neque deo amabilem archiepiscopum & patriarcham huius felicissimæ ciuitatis, seu sanctissimæ maioris ecclesiæ, neque œconomum vendere, aut donare, aut aliter alienare rem immobilem, domum forsan, aut agrum, aut colonum, aut mancipia rustica, aut ciuiles annonas (nam & hæc inter immobilia sunt numeranda) quæ competunt Constantinopolitanæ sanctissimæ maiori ecclesiæ: sed neque pro vlla compensatione aut alia qualibet circunuentione tale aliquid agi: & interminatur emptori quidem rei restitutionem, vt reddat per tempora œconomo rerum sanctissimæ ecclesiæ rem quam ipse perceperit, cum omni medij temporis fructu, & aliis lucris: casu imminente preciorum ei qui tale aliquid accipere aut comparare præsumpserit: cum etiam hoc quidẽ quod contra leges actum est, ita pereat, ac si neque à principio gestum sit. Oeconomum vero hæc præuaricantem, dare quidem de suo sanctissimæ ecclesiæ iubet omne quicquid ex ea causa lucratus est, aut sanctissimam ecclesiã damnificauit. Super hoc autem etiam excludit eum officio œconomi: & dat actionem sanctissimæ ecclesiæ non contra solos

τῶν θεοφιλεστάτων οἰκονόμων, ἀλλὰ καὶ κατὰ διαδόχων αὐτῶν. εἴτε αὐτοὶ τοῦτο ἐξεποίησαν, εἴτε τὸν κατὰ καιρὸν θεοφιλέστατον ἐπίσκοπον, ἤ τινας τῶν ἄλλων κληρικῶν ὁρῶντες ἐκποιοῦντα, σιωπὴν ἀγεννῆ τε καὶ ἀνελευθέραν ἤσκησαν. καὶ πολλῷ μᾶλλον εἰ συναινοῦντα βλέποντες τοιούτῳ τινί, συνεχώρησαν, ἀλλ᾽ οὐ τὸ πρᾶγμα διεκώλυσαν. καὶ πρός γε, καὶ τὸν συμβολαιογράφον τὸν τὰ τοιαῦτα συντάξαντα συμβόλαια, διηνεκεῖ παραδίδωσιν ἐξορίᾳ, μηδεμιᾶς αὐτῷ φιλανθρωπίας μηδὲ ἐπανόδου ποτὲ μεταδιδοῦσα. καὶ αὐτοὺς μέντοιγε τοὺς μεγίστους ἄρχοντας, τοὺς τὰ τοιαῦτα προσιεμένους, καὶ ὑπουργοῦντας τοῖς τοιούτοις πράγμασιν, ἢ συνίστασθαι παρ᾽ ἑαυτοῖς ὑπομνήματα πρὸς σύστασιν τῶν τοιούτων δωρεῶν ἢ τῶν ἄλλων πράξεων ἀνεχομένους, τῆς τε ἀρχῆς καὶ τῆς ἀξίας καὶ τῆς περιουσίας ἐκβάλλειν ἀπειλοῦσα. ταῦτα οὖν ἐπιτιμήσασα σφοδρῶς, ἐπιτρέπει πράγματος ἐκκλησιαστικοῦ χρῆσιν, ἤτοι τὸν καλούμενον οὐσούφρουκτον, ἐπὶ ῥητόν τινα χρόνον, ἢ καὶ ἄχρι τῆς ζωῆς τοῦ λαβόντος, διδόναι τὴν ἁγιωτάτην μεγάλην ἐκκλησίαν. ἐπὶ τούτῳ μέντοι τῷ ὅρῳ, ἐφ᾽ ᾧ τὸν τοιαύτην δεχόμενον φιλοτιμίαν, τῆς αὐτῆς ποσότητος ἀντιδιδόναι πρᾶγμα τῇ ἁγιωτάτῃ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ, κατὰ δεσποτείας λόγον, ἐξ οὗ δυνήσεται τὴν αὐτὴν πρόσοδον ἡ ἁγιωτάτη ἐκκλησία νομίζεσθαι, ὅσην ἐκεῖνος ἀπὸ τῆς χρήσεως ἔλαβεν. δηλαδὴ μετὰ τὴν τοῦ λαβόντος τελευτὴν, ἢ τὸν ὁρισθέντα χρόνον ἐπὶ τῇ χρήσει, καὶ τῆς χρήσεως τοῦ δοθέντος ἐκκλησιαστικοῦ πράγματος

deo amabiles œconomos, sed etiam contra successores eorum: siue ipsi hoc alienauerint, siue pro tempore deo amabilem episcopum aut aliquem aliorum clericorum videntes alienantem, taciturnitate degeneri & sine libertate passi sunt: & multo potius si consentientes & videntes tale aliquid permiserunt, & non causam prohibuerunt. Ad hoc autem & tabellionem qui talia confecit instrumenta, perpetuo tradet exilio: nullam ei clementiam neque reuersionem participans. ipsos quoque maximos iudices qui ad hæc accedũt, & ministrant talibus causis, aut cõfici apud semetipsos monumenta pro confirmatione taliũ donationum aut aliorum actuum patiuntur: & cingulo & dignitate & substantia interminatur excludere. Hoc igitur increpans vehementer, permittit rei ecclesiasticæ vsum, aut qui vocatur vsusfructus, sub certo quodam tempore, aut etiam vsque ad vitam percipientis dare sanctissimam maiorẽ ecclesiam, sub hac tamen definitione, vt is qui hanc accepit munificentiã, eiusdẽ quantitatis recõpenset rem sanctissimæ maiori ecclesiæ sub proprietatis ratione, ex qua poßit eundem reditũ sanctißima ecclesia habere quãtũ ille ex vsu accepit: post percipientis vtique mortem, aut definitum tempus, vsu videlicet & vsufructu dato ecclesiasticæ rei

ἐπὶ τὴν ἁγιωτάτην ἐκκλησίαν ἐπανιούσης,
καὶ τῆς τοῦ διωρισθέντος χρήσεως ἅμα τῇ δε-
σποτείᾳ τῆς ἁγιωτάτης ἐκκλησίας γινομένου.
ἀκίνδυνον γὰρ εἶναι τὸ τοιοῦτον συνάλ-
λαγμα τίθησιν ὁ νόμος. εἰ δὲ ἔλαττον εἴη
τοῦ διδομένου παρὰ τῆς ἁγιωτάτης ἐκκλη-
σίας τὸ ἀντιδοθὲν αὐτῇ, ὅπερ αὐτίκα μὲν
λήψεται τὴν δεσποτείαν, ἐλπίζει δὲ καὶ
τὴν χρῆσιν λαβεῖν, ἀκυροῖ τὸ συνάλλαγμα,
καὶ αὐτὸ μηδὲ γεγονότος τίθησι, καὶ δί-
δωσιν ἄδειαν ἐκδικήσεως, οἷα περιγραφῆς
κατὰ τῶν δικαίων τῆς ἁγιωτάτης ἐκκλη-
σίας γενομένης.

¶ Ὁ μὲν οὖν νόμος ὡς ἐν βραχεῖ τοι- 1
αῦτα διορίζεταί τι καὶ ἐπιτιμᾷ, καὶ μέ-
χρι τῶν πραγματῶν τῆς ἁγιωτάτης ἐκκλη-
σίας ἵσταται μόνης· καὶ ἅπαντα μὲν ἀναι-
ρεῖ σοφισμὸν (τοῦτο ὅπερ εἰπόντες ἔφθημεν)
οὐ μὴν ἐπισχεῖν τὴν τῶν μετὰ ταῦτα πα-
νουργίαν ἴσχυσεν. τινὲς γὰρ δὴ τὸ καλού-
μενον παροικικὸν ἐξευρόντες, μήτε τοῖς ἡ-
μετέροις νόμοις, μήτε ἄλλῳ τινὶ τῶν ἁπάν-
των γνωριζόμενον, περιγραφὴν οὐ μικρὰν ἐ-
μελέτησαν κατὰ τοῦ νόμου, διηνεκῆ σχε-
δὸν ἐπινοήσαντες ἐκποίησιν. ὅπερ ἡμᾶς τοῦ
λοιποῦ πράττεσθαι κεκωλύκαμεν, ἐξ οὗ
τὸν

ad sanctissimam maiorem ecclesiam redeunte, & vsu donatæ rei cum proprietate sanctissimæ ecclesiæ faciendo. talem nãque contractum sine periculo esse ponit lex. Si vero minus fuerit, quàm quod datur à sanctissima ecclesia, illud quod compensatur ei, cuius mox quidem percipiet proprietatem, sperat autem & vsum accipere, infirmũ contractum & pro non facto ponit: dátq; licentiã vindicationis, vtpote circunuentione cõtra ius sanctissimæ ecclesiæ facta. ¶ *Lex itaq; talia sub breuitate decernit, & mulctã imponit: & vsq; ad res sanctissimæ ecclesiæ stat solummodo: & omnẽ quidem perimit circunuentionem quã prædiximus: nõ tamen retinere calliditatẽ postea insurgentiũ valuit. Quidã enim dudũ hoc quod vocatur colonariũ ius*[a] [*colonariũ ius est, veluti si domũ valentẽ centũ solidos, & præstantẽ pensionem decẽ solidorũ, accipiat quis ab ecclesia, & det pro ea solidos centũ, seu amplius, aut certe minus: & quasi iam de proprio adgrauet se dare singulis annis quasi pensionis nomine solidos tres. iste autẽ appellatur parœcus,*[b] *sed ipsam domũ sub tam parua pẽsione in perpetuũ & ipse & heredes eius poßidebãt*] *adinueniẽtes, neq; nostris legibus, neque alij cuiquam omnium*[c] *notum, circunuentionẽ non paruã meditati sunt contra legem, perpetuas penè cogitantes alienationes, quod nos decætero agi prohibemus &*

pro

[a] Inclusa verba à verbo colonarium ius, vsque ad verbũ adinuenientes, desunt in Græca editione: videntúrque esse verba Latini interpretis.

[b] Parœcus quis dicatur, vide Alc. lib. præter. 1. in hac ipsa dictione, vbi eum non recte hanc dictionem interpretati perspicies.

[c] scilicet ius colonarium.

τὸν ὑπὲρ τούτων ἐγράψαμεν νόμον. ἤδη δὲ καὶ εἰς ἐμφυτεύσεις εἶδον, καὶ ἠλάττωσαν πολλῷ τὸ ποσὸν τῆς ἀληθοῦς προσόδου, τοῖς ἐμφυτευταῖς χαριζόμενοι, οἱ τῶν πραγμάτων πρῴην τῆς ἁγιωτάτης μεγάλης ἐκκλησίας προστάντες. ὥστε ἡμᾶς ἐν τισι τῶν ἡμετέρων διατάξεων ὁρίσαι μὲν ἄχρι προσώπων τριῶν τὴν ἐμφύτευσιν γίνεσθαι τοῦτε λαμβάνοντος καὶ δύο διαδόχων ἑτέρων. τοῦτο καὶ ἐπὶ τοῖς τῆς ἁγιωτάτης ἐκκλησίας πράγμασι γίνεσθαι συγχωρήσαντες. μὴ περαιτέρω δὲ τῆς ἕκτης μοίρας συγχωρεῖσθαι τοῖς ἐμφυτευταῖς, διὰ τὰς τυχηρὰς περιστάσεις, νομοθετήσαντες. ἐπειδήπερ ἐμανθάνομεν οὕτως ἐκκεχυμένως τε καὶ ἀσεβῶς παρά τινων γίνεσθαι τὰ συμβόλαια, ὡς μηδὲ τὴν ἕκτην καταλιμπάνεσθαι τῇ ἁγιωτάτῃ ἐκκλησίᾳ μοῖραν, τῶν λοιπῶν ἁπάντων τῷ ἐμφυτευτῇ κεχαρισμένων. Αναστάσιος δὲ ὁ τῆς εὐσεβοῦς λήξεως, πρᾶξιν ὑπομνημάτων διατάξας γίνεσθαι ἐπὶ ταῖς ἐκποιήσεσιν, εἴπου, καὶ τοῦτο γένοιτο καιρὸς, καὶ τὰς ἐμφυτεύσεις στήσας, δίχα μὲν τῆς πράξεως, ἄχρι μόνης τῆς ζωῆς τοῦ ποιουμένου τὴν ἐμφύτευσιν, μετὰ δὲ ταύτης, καὶ εἰς τὸ διηνεκὲς αὐτὴν ἐκτείνας, οὔτε ἀκριβῆ πεποίηκεν οὔτε συμφέροντα νόμον, παντοίως τε ἀτελῆ, μέχρι μόνης τῆς διοικήσεως τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου τῆς εὐδαίμονος ταύτης πόλεως, καθάπερ εἴπομεν, τὴν νομοθεσίαν στήσας.

ΚΕΦ

pro eoipso conscripsimus legem. Dudum autem & ad emphyteusim respexerunt, & imminuerunt plurimam quantitatem veri reditus illis qui emphyteusim accipiunt, præstantes hi, qui rebus pridem sanctissimæ maioris ecclesiæ præsidebant. Ideoque nos in quadam constitutionum nostrarum definiuimus quidem vsque ad personas tres emphyteusim fieri, accipientis, & duorum successorum aliorum: hoc etiam super rebus sanctissimæ maioris ecclesiæ fieri permittimus: non autem vltra sextam partem releuari emphyteusim percipientibus propter fortuitos casus sancientes Quia verò didicimus sic effusè & impiè ab aliquibus fieri documenta, vt neque sexta relinquatur sanctissimæ ecclesiæ pars, reliquis omnibus emphyteusim accipientibus donatis: Anastasius autem piæ memoriæ gesta monumentorum constituens fieri super alienationibus, sicut etiam huius rei fieret tempus, [a] *& emphyteusim statuens, sine gestis quidem vsque ad solam vitam accipientis emphyteusim: cum gestis autem in perpetuum eam extendens, neque perfectam fecit, neque vtilem legem, & vndique imperfectam, vsque ad solam diœcesim patriarchicæ sedis huius fœlicissimæ ciuitatis (sicut prædiximus) legislationem statuens.*

[a] sic vt etiã huius rei tempus adiiceretur.

De

ΚΕΦΑΛ. α.

Ἡμᾶς οὖν (ἤδη γὰρ ἐπὶ τὸν νόμον ἴτεον) θεσπίζομεν, μήτε τὴν ἁγιωτάτην τῆς εὐδαίμονος ταύτης πόλεως μεγάλην ἐκκλησίαν, μήτε τὰς ὑπ' αὐτὴν οὔσας, ὧν αὐτὴ τὴν χορηγίαν ἐδέξατο (καθάπερ αὐτὴν Ἀναστάσιος ὁ τῆς εὐσεβοῦς λήξεως ἡρμόσατο) μήτε τὰς ἄλλας ἁπάσας ἐκκλησίας τὰς κατὰ τὴν εὐδαίμονα ταύτην οὔσας πόλιν, ἢ τὴν αὐτῆς περιοικίδα, μήτε τὰς ὑπὸ τὸν πατριαρχικὸν θρόνον τῆς εὐδαίμονος ταύτης πόλεως καθεστώσας, ὧν τοὺς μητροπολίτας αὐτὸς χειροτονεῖ, μήτε ἄλλον μηδένα πανταχοῦ μήτε πατριάρχην, μήτε ἐπίσκοπον (φαμὲν δὲ τούς τε ἐπὶ τῆς ἑῴας, τούς τε ἐπὶ τῆς Ἰλλυρίδος, καὶ πρός γε, τοὺς ἐπ' Αἰγύπτου τε καὶ τῆς προσεχοῦς καὶ ἡνωμένης αὐτῇ Λιβύης, τούς τε ἐπὶ τῆς Ἀφρῶν χώρας, καὶ συνελόντα ἅπαντας εἰπεῖν, ὅσοι τῆς ἡμετέρας εἰσὶ γῆς) μήτε μὴν τοὺς ἐπὶ τῆς ἑσπερίας ὄντας θεοφιλεστάτους ἐπισκόπους ἀπ' αὐτῆς τῆς πρεσβύτιδος Ῥώμης μέχρι τῶν εἰς ὠκεανὸν καθεστώτων ἁγιωτάτων ὀρθοδόξων ἐκκλησιῶν. μήτε τινὰ ξενοδόχον, ἢ πτωχοτρόφον, ἢ νοσοκόμον, ἢ ὀρφανοτρόφον, ἢ γεροντοκόμον, ἢ βρεφοτρόφον, ἢ μοναστηρίου ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν ἡγούμενον ἢ ἡγουμένην, ἢ τινὰ ὅλως προεστῶτα τῶν εὐαγῶν συστημάτων, ἄδειαν ἔχειν ἐκποιεῖν πρᾶγμα ἀκίνητον ἐν οἰκίαις,

ἢ ἐν

De rebus ad venerabilia loca pertinentib. non alienandis.

CAPVT I.

NOs igitur (iam enim ad legẽ veniendum est) sancimus neq; sanctißimam huius fœlicißimæ ciuitatis maiorem ecclesiam, neque sub ea constitutas ecclesias quarũ ipsa prærogationem suscepit (sicut eam Anastasius piæ memoriæ interpretatus est) neque alias omnes ecclesias in hac fœlicißima existentes ciuitate, aut circa eius confinia, neque sub patriarchica sede huius fœlicißimæ ciuitatis constitutas, quarum metropolitas ipse ordinat, neq; alium vllum vndique patriarcham, neque episcopum (dicimus autem & eos qui in Oriente, & qui in Illyrico, insuper & in Aegypto & in Lycaonia atque in Lycia, & eos qui in Aphricana prouincia sunt, & complexiuè dicendo, per omnes quæcunque nostræ sunt terræ, necnon in Occidente sunt deo amabiles episcopos ab ipsa seniori Roma vsque ad Oceanum consistentium sanctißimarum orthodoxarum ecclesiarum (neque aliquem xenodochum, aut ptochotrophum, aut nosocomum, aut orphanotrophum, aut brephotrophum, aut gerontocomum, aut monasterij virorum vel mulierum abbatem vel abbatissam, * *aut quemlibet omnino præsidentẽ venerabilibus collegiis, licentiam habere alienare rem immobilẽ, aut in* domib.

* ἡγούμενον ἢ ἡγουμένην archimandritã vel archimãdritissam vertit Iulianus.

ἢ ἐν ἀγροῖς, ἢ ἐν κήποις, ἢ ὅλως, ἐν τοῖς τοιούτοις. μήτε γεωργικὸν ἀνδράποδον, μήτε πολιτικὴν σίτησιν, μήτε κατὰ ἰδικοῦ πρόφασιν ἐνεχύρου παραδιδόναι τοῖς δανεισταῖς. τὸ δὲ τῆς ἐκποιήσεως ὄνομα γενικώτερον διὰ τοῦτο τεθείκαμεν, ἵνα κωλύσωμεν καὶ πρᾶσιν καὶ δωρεὰν καὶ ἄμειψιν, καὶ τὴν εἰς τὸ διηνεκὲς ἐκτεινομένην ἐμφύτευσιν, ἥγε οὐδὲ πόῤῥω καθέστηκεν τῆς ποιήσεως. ἀλλὰ πάντως πανταχοῦ τοὺς ἱερέας τῆς τοιαύτης ἐκποιήσεως εἰργομεν, ταῖς ποιναῖς ὑποκειμένους ἃς ἡ Λέοντος τῆς εὐσεβοῦς λήξεως ἐχρήσατο διάταξις. ἐκείνην γὰρ κατὰ πάντων κρατεῖν καὶ κυρίαν εἶναι θεσπίζομεν. διόπερ αὐτὴν καὶ προὐθήκαμεν, καὶ οὐ τῇ πατρίῳ φωνῇ τὸν νόμον συνεγράψαμεν, ἀλλὰ ταύτῃ δὴ τῇ κοινῇ τε καὶ ἑλλάδι, ὥστε ἅπασιν αὐτὸν εἶναι γνώριμον, διὰ τὸ πρόχειρον τῆς ἑρμηνείας. τὸ μὲν οὖν ἤδη παρῳχηκὸς ἀφίεμεν. τὸ γὰρ τοσαῦτα συμβόλαια χρόνῳ τε μακρῷ γενόμενα νῦν ἀνακινεῖν πολλῆς ἂν εἴη τῆς πολυπραγμοσύνης. ὥστε τὰ μέχρι νῦν ὄντα τὸ οἰκεῖον ἐχέτω σχῆμα. τοῦ λοιποῦ δὲ πᾶσαν ἐκποίησιν ἀπαγορεύομεν, τὰς εἰρημένας αὐτῇ ποινὰς ἐπιτιθέντες.

ΚΕΦΑΛ. β.

ΟΠΩΣ δὲ ἂν ὁ νόμος πρὸς τὸ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως ποικίλον καὶ τὸ παρασυμβαῖνον ἀεὶ μετρηθεὶς, μένῃ διὰ πάντων ἀκίνητος (τί γὰρ εἴη σταθερὸν τῶν ἐν ἀνθρ

domibus, aut in agris, aut in hortis, aut omnino in huiusmodi, neque rusticum mancipium, neq; ciuilem annonã: [a] *nec per specialis pignoris occasionẽ tradere creditoribus. Alienationis autem nomẽ generalius ideo posuimus, vt prohibeamus & venditionẽ & donationem & commutationem & in perpetuũ extensam emphyteusim, quæ nõ procul ab alienatione consistit. Sed omnes vbiq; sacerdotes ab huiusmodi alienatione prohibemus, subditos pœnis quibus Leonis piæ memoriæ vsa est constitutio. Illam nanq; per omnia valere & ratã esse sancimus. propterea hãc proposuimus & protulimus, & non paterna voce legem cõscripsimus, sed hac cõmuni & Græca, vt omnibus sit nota propter facilem interpretationẽ. Quod itaque iam præteriit, relinquimus. nam tanta documẽta tempore lõgo facta nũc commouere, multa erit tergiuersationis. Quapropter quæ vsq; huc hactenus extant, proprium habeant schema: de cætero autem omnem alienationem interdicimus, prædictas eis pœnas imponentes.*

[a] πολιτικὴν σίτησιν, panes ciuiles vertit Iulianus.

De principe qui rem immobilem venerabili loco dederit.

C A P. I I.

VT antẽ lex ad humanæ naturæ varietatẽ, & quod semper venit, moderata, per oĩa immota permaneat (quid enim erit stabile

ἐν ἀνθρώποις, καὶ οὕτως ἀσάλευτον ὡς μηδεμίαν ὑπομένειν μεταβολὴν, τῆς πάσης ἡμῶν συστάσεως ἐν διηνεκεῖ καθεστώσης κινήσει;) ἀναγκαῖον ᾠήθημεν τινὰς ἐξαιρέσεις δοῦναι τῷ νόμῳ, μετὰ πολλῆς τῆς ἀγρυπνίας τε καὶ ἀκριβείας ἐξηυρημένας· ἵνα ταύτας ἔχων εἰς βοήθειαν ὁ νόμος, μηδαμῶς σαλευθείη. ἐφίεμεν τοίνυν τῇ βασιλείᾳ, εἴπερ τίς κοινωφελὴς ἐστὶ καὶ πρὸς λυσιτέλειαν τῆς πολιτείας βλέπουσα χρεία, καὶ κτῆσιν ἀπαιτοῦσα τοιούτου τινὸς ἀκινήτου πράγματος ὁποῖον ὑπεθέμεθα, τοῦτο αὐτῇ παρὰ τῶν ἁγιωτάτων ἐκκλησιῶν καὶ τῶν λοιπῶν εὐαγῶν οἴκων τε καὶ συστημάτων λαμβάνειν ἐξεῖναι, τοῦ πανταχόθεν ἀζημίου τοῖς ἱεροῖς οἴκοις φυλαττομένου, καὶ ἀντιδιδομένου πράγματος αὐτοῖς παρὰ τοῦ λαμβάνοντος ἴσου ἢ καὶ πλείονος τοῦ διδομένου. τί γὰρ ἂν καὶ αἰτιάσαιτο βασιλεὺς πρὸς τὸ μὴ δοῦναι τὸ κάλλιον, ᾧγε πολλὰ δέδωκεν ὁ θεὸς ἔχειν, πολλῶν δὲ κύριον καθεστάναι, καὶ ῥᾳδίως διδόναι, καὶ μάλιστα εἰς ἁγιωτάτας ἐκκλησίας· ἐφ᾽ ὧν ἄριστον μέτρον ἡ τῶν δωρουμένων καθέστηκεν ἀμετρία. ὥστε εἰ τοιοῦτό τι γένοιτο, καὶ πραγματικὸς προέλθοι τύπος, ὁ ἐπιτρέπων τῇ βασιλείᾳ δοθῆναί τι τῶν τοιούτων πραγμάτων, καὶ ἀντιδιδοὺς εὐθὺς πρᾶγμα κάλλιόν τε καὶ δαψιλέστερον καὶ ἐπωφελέστερον ἔστω τὰ τῆς αὐτῆς ἀμείψεως βέβαια· καὶ οἱ προεστῶτες τῶν οἴκων ἐξ ὧν τὸ ἐκποιούμενόν ἐστι, καὶ οἱ τοῖς τοιούτοις ὑπηρετούμενοι γράμμασιν, ἀκίνδυνοι πανταχόθεν ἔστωσαν, μηδεμίαν εὐλαβούμενοι ποινὴν τῶν παρὰ Λέοντος τοῦ τῆς εὐσεβοῦς λήξεως ἐπει-

inter homines & ita immobile vt nullam patiatur mutationem: cum omnis noster status sub perpetuo motu consistat?) necessarium existimauimus quasdam exceptiones dare legi cum multis vigiliis & subtilitate adinuentas: vt eas habens in auxilio lex nequaquam moueatur.

1 ¶ *Sinimus igitur imperio,* [a] *si qua communis commoditas est, & ad vtilitatẽ reipublicæ respiciens, & possessionẽ exigens talis alicuius immobilis rei, qualem proposuimus: hoc ei à sanctissimis ecclesiis & reliquis venerabilibus domibus & collegiis percipere licere, vndique sacris domibus indemnitate seruata: & recompensanda re eis ab eo qui percepit, æqua aut etiam maiore quàm data est. Quid enim causetur Imperator ne meliora det? cui plurima dedit deus habere, & multorum dominum esse, & facile dare, & maximè in sanctissimis ecclesiis, in quibus optima mensura est donatarum eis rerum immensitas. Vnde si quid tale fiat, & pragmatica præcesserit forma præcipiens imperio dare aliquid talium rerum, & recompensauerit mox rem meliorẽ & vberiorem & vtiliorẽ: sit ea permutatio firma: & ij qui præsident domibus quarum est quod alienatur, & qui talibus administrant literis, sine querela vndiq; sint, nullam metuentes pœnarũ quæ à Leone piæ memoriæ interminantur,*

[a] Id est Imperatori.

λημμένων, καὶ παρ' ἡμῶν κυρωθεισῶν. καὶ γὰρ οὐδὲ πολλῷ διεστᾶσιν ἀλλήλων ἱερωσύνη τε καὶ βασιλεία, καὶ τὰ ἱερὰ πράγματα τῶν κοινῶν τε καὶ δημοσίων. ὅπου γε πᾶσα ταῖς ἁγιωτάταις ἐκκλησίαις εὐπορία τε καὶ σύστασις ἐκ τῶν παρὰ τῆς βασιλείας φιλοτιμιῶν διηνεκῶς ἐπιδίδοται. ἀλλήλαις οὖν ἀντιδιδοῦσαι τὰ πρέποντα, οὐκ ἂν ὑπό τινος εἰκότως μεμφθεῖεν. ἀλλὰ δὴ πᾶσαν, εἴτε πρὸς αὐτὴν τὴν βασιλείαν, εἴτε πρὸς ἕτερον οἱονοῦν πρόσωπον γινομένην, εἴτε πρᾶσιν, εἴτε δωρεάν, εἴτε ἀμείψιν, εἴτε ἐμφύτευσιν διηνεκῆ, παντελῶς ἀναιροῦμεν. οὐ μὴν οὐδὲ δόσιν τινὸς ἐνεχύρου ἐπ' ἀκινήτῳ πράγματι γινομένην, προφάσει δανεισμάτων γίνεσθαι συγχωροῦμεν. καὶ τοῦτο κρατεῖν βουλόμεθα ἐπί τε πάσης ἐκκλησίας, παντός τε μοναστηρίου καὶ νοσοκομείου καὶ ξενῶνος, καὶ βρεφοτροφείου, καὶ ἀσκητηρίου, καὶ γεροντοκομείου, καὶ παντὸς ἁπλῶς συστήματος, ὅπερ πρᾶξις εὐσεβὴς συνίστησιν· οὐδενὸς παντελῶς τούτων τι λαμβάνειν παρ' αὐτῶν δυναμένου. ὥστε οὐδὲ τῆς διατάξεως Ἀναστασίου τοῦ τῆς θείας λήξεως ἔτι δεήσεσθαι, οὐδὲ τῶν κατ' ἐκείνην φερομένων διακρίτων, καὶ τῆς εἰρημένης παρατηρήσεως. αὐτὰς γὰρ τὰς ἀρχὰς τοῦ πράγματος ἀναιροῦντες, καὶ κωλύοντες τὸ γινόμενον, οὐκ ἂν τῆς ἐφεξῆς δεηθείημεν πολυπραγμοσύνης.

& à nobis firmata sunt: vtique cum nec multum differant ab alterutro sacerdotium & imperium, & res sacra à communibus & publicis: quando omnis sanctißimis ecclesijs abundantia & status ex imperialibus munificentijs perpetuò praebeatur. Alterutris itaque compensantes quae decet, non ab aliquibus iure culpabuntur. Aliam vero omnem siue ad imperium ipsum, siue ad aliam quancunque personam factam siue venditionem, siue donationem, siue permutationem, siue emphyteusim perpetuam omnino perimimus: sed neque dationem cuiusdam pignoris in re immobili factam occasione mutuorum fieri sinimus. Et haec valere volumus in omni ecclesia, omníque monasterio, & nosocomio, & xenodochio, & brephotrophio & asceterio & gerontocomio, & omni absolute collegio quod actio pia constituit: nullo penitus horum aliquid accipere ab eis valente. Vnde neque constitutione Anastasij diuae memoriae vlterius opus erit, neque secundum illam facienda decreta memoratae obseruationis. ipsa enim rei principia perimentes, & prohibentes quod fit, nequaquam perscrutatione deinceps indigebimus.

Quomodo emphyteusis ecclesiasticarum rerum contrahi permittitur.

ΚΕΦΑΛ. γ.

Ἐμφύτευσιν δὲ εἴτε ἐπὶ τῆς ἁγιωτάτης ἐκκλησίας, εἴτε ἐπὶ πάντων τῶν λοιπῶν προσκυνητῶν οἴκων γίνεσθαι συγχωροῦμεν, ἐπί τε τοῦ λαμβάνοντος προσώπου, ἐπί τε δύο τῶν αὐτοῦ προσώπου κληρονόμων ἐφεξῆς. παίδων μέντοι μόνων ἀρρένων, ἢ θηλειῶν, ἢ ἐγγόνων ἑκατέρας φύσεως, ἢ γαμετῆς, ἢ ἀνδρός· εἴγε τοῦτο τῆς γαμετῆς, ἢ τοῦ ἀνδρὸς ῥητῶς ὀνομασθείη. ἐπείτοιγε μὴ διαβαίνειν εἴς τινα ἕτερον κληρονόμον, ἀλλὰ μέχρι μόνης τῆς ζωῆς τῶν λαμβανόντων ἵστασθαι, εἰ μὴ παῖδας ἢ ἐγγόνους ἔχοιεν· ἄλλως δὲ παντελῶς ἐμφύτευσιν πράττεσθαι ἐκκλησιαστικοῦ τινὸς ἢ πτωχικοῦ πράγματος ἀκινήτου, ἢ ἀνδραπόδου γεωργικοῦ, ἢ πολιτικῆς σιτήσεως οὐδενὶ συγχωροῦμεν τρόπῳ, οὐδὲ τὸ γινόμενον ἔχειν τινὰ παντελῶς ἰσχὺν ἐῶμεν. ¶ Ἐπειδὴ δὲ 1 ἡ μὲν Λέοντος τῆς εὐσεβοῦς λήξεως διάταξις ἐπ' οὐδεμιᾷ παντελῶς ἐλαττώσει δίδοσθαι πρᾶγμα ἐκκλησιαστικὸν ἐνομοθέτησεν, ἡμεῖς δὲ ἐν ἑτέρᾳ διατάξει παρ' ἡμῶν γεγραμμένῃ, τὸ ἕκτον ἀφαιρεῖσθαι μόνον ἐπὶ τῶν ἐμφυτεύσεων ἐνομοθετήσαμεν· τοιαύτην τινὰ τῷ τῆς ἐλαττώσεως πράγματι δίδομεν τάξιν, ἵνα ζητοῖτο μετὰ πάσης ἀληθείας καὶ ἀκριβείας ὁ κανὼν τῶν ἐκδιδομένων τοσοῦτος ὁπόσος ἐξ ἀρχῆς ἦν, καὶ εἰς τὴν ἁγιωτάτην ἦλθεν ἐκκλησίαν· καὶ διδοῖτο τὰ τῆς ἐμφυτεύσεως τοιούτοις προσώποις, ὁποῖα πρόσθεν εἰρήκαμεν. τηνικαῦτα γὰρ τὴν ἕκτην αὐτῶν μοῖραν σὺν

ἀκρι-

CAP. III.

Emphyteusim autem siue in sanctißima maiore ecclesia, siue in omnibus reliquis adorandis domibus fieri sinimus, & in accipientis persona, & in duobus eiusdem personæ heredibus deinceps filiis tantum solis masculis, aut fœminis, aut nepotibus vtriusque naturæ, aut vxore, aut viro, si hoc videlicet de vxore aut viro expreßim nominetur. alioqui non transire ad aliquem alterum heredem: sed vsque ad solam vitam percipientium standum, nisi filios aut nepotes habuerint. Aliter autem penitus emphyteusim agi ecclesiasticæ cuiusdam aut ptochij rei immobilis, aut mancipij rustici, & ciuilis annonæ nullo permittimus modo: neque quod fit, habere aliquod penitus robur sinimus.

1 ¶ *Quia vero Leonis quidem piæ memoriæ constitutio sub nulla penitus deminutione dari rem ecclesiasticam sanciuit: nos autem in alia constitutione à nobis scripta sextam excipi solùm super emphyteusim sanciuimus: huiusmodi quendam deminutionis rei damus ordinem, vt quæratur cum omni veritate & subtilitate pensio eorum quæ dantur, tanta quanta ab initio fuit quando ad sanctißimam venit ecclesiam: & detur emphyteusis talibus personis quales dudum diximus. tunc enim sextam ei partem cum*

ἀκριβείᾳ λογιζομένην ἐφίεμεν. εἰ δὲ ἐλαττωθείη κατά τινας περιπετείας ὁ κανὼν, ἢ ἐπὶ ὁλοκλήρῳ τῷ τότε ὑφεστῶτι κανόνι λαμβάνειν τὴν ἐμφύτευσιν ἐπελθεῖν βουλόμενον, ἢ μηδὲ λαμβάνειν ὅλως· ἐξὸν μισθοῦν μᾶλλον, ἢ τοιαύτας ἐλαττώσεις ἐπ' ἐμφυτεύσεσι πράττειν. Εἰ δέ τινος ἐκκλησιαστικοῦ προαστείου τῶν πολυτιμήτων ἐμφύτευσις διδοῖτο (ὁποῖα πολλὰ μάλιστα κατὰ ταύτην ἴσμεν τὴν εὐδαίμονα καθεστάναι πόλιν, πολλῆς μὲν ἄξια τιμῆς, ἐλαχίστην δὲ φέροντα πρόσοδον, ἢ οὐδὲ πρόσοδον ὅλως) μὴ τῇ προσόδῳ μετρεῖσθαι τὴν ἐμφύτευσιν, ἀλλὰ διατιμᾶσθαι τὸ προάστειον ἀκριβῶς, καὶ συλλογίζεσθαι τὴν ἐκ τοῦ ἀθροιζομένου τιμήματος δυναμένην κατὰ εἴκοσι ἐνιαυτοὺς ὠνεῖσθαι πρόσοδον· καὶ ἐπὶ τῇ ἐντεῦθεν συλλογιζομένῃ προσόδῳ πράττεσθαι τὴν ἐμφύτευσιν, οὐ διηνεκῶς, ἀλλ' εἰς αὐτὸν τὸν λαμβάνοντα, καὶ δύο τῶν ἐξ αὐτοῦ διαδόχων, καὶ ἀνδρὸς ἢ γαμετῆς, καθάπερ ἔμπροσθεν εἰπόντες ἔφθημεν, γινομένην. ¶ Εἰδέναι δὲ τοὺς ἐμφυτευτὰς προσήκει, ὡς εἴπερ ἐπὶ διετίαν ἐφεξῆς μὴ καταθεῖεν τὸν ἐμφυτευτικὸν κανόνα (τοῦτον γὰρ τὸν χρόνον ἀντὶ τῆς ἐπὶ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων τριετίας ἀρκεῖν εἰς ἔκπτωσιν τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἢ πτωχικῶν ἐμφυτεύσεων ἐξ ἀγνωμοσύνης τίθεμεν) γενήσεται παντοίως ἔξω τοῦ ἐμφυτεύματος· καὶ βουλομένοις τοῖς προεστῶσι τῶν εὐαγῶν οἴκων ἔξεσται τοῦ χωρίου ἢ τῶν οἴκων ἀντιλαμβάνεσθαι, μηδεμίαν 2

βλαβυ

ſcrupuloſitati imputandam concedimus. Si verò minui contigerit per quandam cladem penſionem, aut in toto: tunc conſtantem penſionem accipiat qui emphyteuſim ſubire vult: aut nec accipiat penitus, cum liceat conducere potius quàm tales deminutiones in emphyteuſim celebrare. Si verò alicuius eccleſiaſtici prædij ſuburbani * *emphyteuſis detur: qualia plurima maximè in hac nouimus feliciſſima conſiſtere ciuitate, multo quidem digna pretio, paruas verò reddentia penſiones, aut nihil penſionum omnino: non ex reditibus metiri emphyteuſim, ſed æſtimari ſuburbanum ſubtiliter, & reputari ex pretio collecto reditus poſſibiles in viginti annis computari: & in reditibus ex hoc computatis agi emphyteuſim, non perpetuò, ſed in eum qui percipit, & duas ex eo ſucceſſiones: & viro & vxori ſicut prædiximus faciendam.*

* προαστείου proastij vertit Iulianus retento eodem verbo: quod miratur Alciatus lib. 1. prætermiſſorum: cum dicere potuerit ſuburbani.

2 ¶ *Scire autem emphyteutas conuenit, quia ſi biennio continuo non exoluerint emphyteuticum canonem (hoc enim tempus pro triennio aliorum hominum ſufficere ad caſum eccleſiaſticarum aut ptochicarum emphyteuſium pro non ſoluto canone ponimus) fient omnino extranei emphyteumatis: & volentibus præpoſitis ſacrarum* * *domuum licebit prædia aut domos defendere, nullam*

* al ſanctarum.

εὐλαβουμένοις ἐμπονημάτων ἀπόλοσιν. ἀλλ' ὅπερ χεῖρον πεποίηκε τὸ χωρίον ἢ τὸ προάστειον ἢ τὴν οἰκίαν ὁ τὴν ἐμφύτευσιν δεξάμενος, ἀναγκάζεσθαι αὐτὸν οἴκοθεν τὴν ἐπιμέλειαν καὶ ἀποκατάστασιν τῆς ὄψεως ποιεῖσθαι. καὶ ὑποκεῖσθαι τούτῳ αὐτόν τε καὶ κληρονόμους αὐτοῦ καὶ διαδόχους, καὶ τὰ αὐτοῦ πράγματα, πρὸς τῷ καὶ τὴν ὀφειλομένην πᾶσαν πρόσοδον ἀνυπερθέτως εἰσπράττεσθαι. Τὸ δὲ εἰρημένον ἡμῖν, ὥστε μηδ' ἑνὸς ἀκινήτου πράγματος ἐκκλησιαστικοῦ ἢ πτωχικοῦ ἐκποίησιν ἐπιτετράφθαι, πρὸς μηδὲν τὸ τῆς ἡμετέρας πολιτείας πρόσωπον θεσπίζομεν κρατεῖν. μὴ μόνον ἐπὶ τῶν συνεστώτων οἰκημάτων καὶ προαστείων καὶ ἀγρῶν καὶ κήπων, ἀλλὰ καὶ ἐρειπίων, εἴτε ἀπὸ πυρὸς, εἴτε ἀπὸ σεισμοῦ, εἴτε δὴ ἄλλης οἱασδήποτε αἰτίας τὸ ἐρείπιον ᾖ. ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν παντοίως καθῃρημένων καὶ εἰς ἔδαφος κειμένων, εἴτε καὶ ψιλῶν ἐρειπίων, μηδεμίαν ἐχόντων οἰκοδομίαν, μηδὲ ὕλην κειμένην. οὐδὲ γὰρ ἐπ' ἐκείνοις τὴν ἐκποίησιν γίνεσθαι συγχωροῦμεν. πλὴν εἰ μὴ ἐπὶ μόνης ἐμφυτεύσεως προσκαίρου, κατὰ τὸ ἔμπροσθεν ἡμῖν εἰρημένον, ἐπὶ τρισὶ προσώποις τοιούτοις ὁποῖα πρόσθεν εἰρήκαμεν. καὶ ἵνα μή τις περιγραφὴ μηδὲ ἐπὶ τούτῳ γίνηται, δύο τῶν κατὰ καιρὸν πρωτευόντων μηχανικῶν ἢ ἀρχιτεκτόνων, εἴτε κατὰ τὴν βασιλίδα ταύτην καὶ μεγάλην πόλιν, ἅμα τοῖς θεοφιλεστάτοις οἰκονόμοις, καὶ πᾶσι τῶν εὐλαβεστάτων πρεσβυτέρων, καὶ

[margin note: * Μίχρις ὧδε τὸ βασιλικόν.]

metuentibus meliorationum * *redditionem. sed si quidem deterius fecerit prædium aut suburbanum aut domum, qui emphyteusim percepit: cogi eum de suo diligentiam ac restitutionem prisci status facere, & obligatum esse ad hoc ipsum, & heredes eius & successores, eiúsque res, insuper & debitos omnes reditus sine dilatione exigi.*

* ἐμπονήματα. empunemata vocat Iulianus retento Græco vocabulo.

Quod autem dictum est à nobis, vt nullius immobilis rei ecclesiasticæ aut ptochicæ alienatio sit permissa: ad nullam nostræ reipublicæ personam sancimus valere, non solum super constantibus domibus & suburbanis & hortis & agris, sed etiam super ruinis, siue ex igne, siue ex terræmotu, siue ex alia qualibet causa ruina sit: sed etiam in iis quæ omnino destructa sunt, & in pauimento iacent, siue etiam in puris ruinis nullum ædificium habentibus, neque materiam iacentem. Non enim in illis alienationem fieri permittimus, nisi in sola emphyteusi temporali secundum quod dudum à nobis dictum est, & in tribus personis talibus quales prædiximus: vt neq; vlla circumcunscriptio in rem ecclesiasticā in talibus fiat: duobus pro tempore primatibus mechanicis, aut architectis, siue in hac regia & maxima ciuitate vnà cum Deo amabilibus œconomis, & quinque reuerendissimis presbyteris,

&

καὶ δύο διακόνων, παρόντ☉ καὶ τοῦ θεοφιλεστάτου ἀρχιεπισκόπου· ἔτι καὶ κατὰ χώραν, δύο τῶν ἐπισήμων μηχανικῶν, ἢ ἀρχιτεκτόνων, ἢ καὶ ἑνὸς (εἰ ἕνα μόνον ἡ πόλις ἔχοι) παραγινομένου τοῖς τόποις· ὥστε τῶν θείων προκειμένων εὐαγγελίων, ἐμαθεῖν παρὰ τῶν ἀρχιτεκτόνων ἴσον προσῆκον ἐστὶν ὑπὲρ τούτου τελεῖν τῇ ἁγιωτάτῃ ἐκκλησίᾳ, κατὰ τρόπον ἐμφυτεύσεως. καὶ ἐπὶ τούτοις ἐμφυτευτικὴν συγγραφὴν εἰς αὐτὸν γίνεσθαι, κατὰ τὸ σχῆμα τὸ ἔμπροσθεν εἰρημένον. τὸν δὲ καὶ οἰκοδομεῖν καὶ κεχρῆσθαι ταῖς ὕλαις, εἴπερ ὕλας ἔχοι, καὶ παραπέμπειν τὴν ἐμφύτευσιν ἄχρι δύο διαδόχων, ὡς εἴρηται· οὕτω τε ἐπανιέναι μετὰ τὴν τῶν τριῶν προσώπων τελευτὴν, ἐπὶ τὴν ἁγιωτάτην ἐκκλησίαν, ἢ τὸν εὐαγέστατον οἶκον, παρ᾽ οὗ γέγονεν ἡ ἐμφύτευσις. καὶ ἐῤῥῶσθαι καὶ τὸ τοιοῦτο συνάλλαγμα, ὡς τῷ παρόντι μὴ μαχόμενον νόμῳ. ¶ Οὐδὲ ἐκείνου τοῦ μέχρι νῦν κατὰ τῶν τοιούτων συναλλαγμάτων ἐπινοηθέντ☉, κρατεῖν συγχωρουμένου, τοῦ προστίθεσθαι· ὥστε κἂν εἰ ὁ τῶν δύο κληρονόμων πληρωθείη χρόν☉, ἄδειαν εἶναι τοῖς μετ᾽ ἐκείνους ἐμφυτεύεσθαι αὐτὸ, καὶ ἀεὶ προκρίνεσθαι τῶν ἄλλων. τοῦτο γὰρ οὐδὲν ἕτερον ἐστὶν ἢ κατὰ περίοδον καὶ μηχανὴν, διηνεκεῖς ἐπ᾽ αὐτοῖς ἐμφυτεύσεις, μᾶλλον δὲ ἀφαιρέσεις τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἐργάζεσθαι πραγμάτων. ἀλλὰ κἂν ἔτι γίγονε τοιοῦτον, μηδεμίαν ἀνάγκην εἶναι τοῖς εὐλαβεστάτοις 3

& duobus diaconis, præsente quoque Deo amabili episcopo: siue etiam in prouincia duobus insignibus mechanicis aut architectis, aut etiam vno (si vnum solum ciuitas habeat) interuenientibus in illis locis, sacrosanctis euangeliis positis definiatur ab architectis quantum competat pro hoc solui sanctissimæ ecclesiæ secundum modum emphyteusis: & in his emphyteuticam conscriptionem in eo celebrari secundum figuram prius dictam. Illum verò & ædificare, & vti materiebus, si materias habeat, & transmittere emphyteusim vsq; ad duas successiones (sicut dictum est) & sic reuerti post trium personarum mortem ad sanctissimam ecclesiam, aut venerabilem domum ex qua facta est emphyteusis, & etiam valere talem contractum, vtpote præsenti non repu-
3 *gnantem legi.* ¶ *Neque illud quod hactenus contra tales contractus agebatur, valere permittendum est de adiectione, vt si vel duorum heredum compleatur tempus, licentia sit eis qui post illum sunt, in emphyteusim dare id vnde agitur, & semper eos præponi aliis. In hoc enim nihil aliud est, quàm per reuolutionem & machinationem perpetuas eis emphyteuseis, magis autem priuationes ecclesiasticarum agi rerum. Sed & si quid factū est tale: nullam necessitatem esse reuerendißimis*

œcon.

οἰκονόμοις, τῶν δύο κληρονόμων πανομένων, τοῖς ἐφεξῆς ἐκδιδόναι.

ΚΕΦΑΛ. δ.

Εἰ δέ τις βουληθείη λαβεῖν κατὰ λόγον χρήσεως (ἤτοι τοῦ καλουμένου οὐσουφρούκτου) πρᾶγμα ἐκκλησιαστικὸν, ἢ τῆς ἁγιωτάτης μεγάλης ἐκκλησίας, ἢ ἄλλης οἱασδήποτε τῶν ἐν ἁπάσῃ τῇ ἡμετέρᾳ ὑπηκόῳ κειμένων, ἢ πτωχείων. μὴ ἄλλως λαμβανέτω τοῦτο εἰ μὴ κατά τε τὴν εἰρημένην παρατήρησιν, καὶ κατὰ τὸν τύπον τῆς Λέοντος τοῦ τῆς εὐσεβοῦς λήξεως διατάξεως. ὥστε αὐτὸν εὔπορον καθεστῶτα, καὶ οὐσίας ἀκινήτου δεσπότην, ἕτερον εὐθὺς πρᾶγμα κατὰ δεσποτείας δίκαιον ἀντιδιδόναι τῇ ἁγιωτάτῃ ἐκκλησίᾳ, ἢ τῷ εὐαγεῖ οἴκῳ ἐξ οὗ τοῦτο λαμβάνει, τοσαύτην καὶ τοιαύτην φέρον πρόσοδον ἐπίσης ἢ ὁποίαν ἔχει τὸ διδόμενον. ὥστε μετὰ τὴν αὐτοῦ τελευτὴν, τό, τε ἐκκλησιαστικὸν ἢ πτωχικὸν πρᾶγμα ἀνατρέχειν ἐπὶ τὸν εὐαγέστατον οἶκον, μετὰ τῆς χρήσεως τῆς διδομένης, οὐχ ὑπερβαινούσης τὸν χρόνον τοῦ ζῆν τοῦ λαμβάνοντος, λαμβάνειν δὲ ὁμοίως καὶ τοῦ ἀντιδιδομένου πράγματος τὴν χρῆσιν, ὥστε εἶναι μετὰ τὴν τοῦ λαμβάνοντος τελευτὴν, ἢ τὸν χρόνον εἰς ὃν ἡ δωρεὰ τῆς χρήσεως συμπεφώνηται, οὐκ ἐκβαίνοντος δηλαδὴ τὴν τοῦ λαμβάνοντος ζωὴν, ἑκάτερον ἐξ ὁλοκλήρου καὶ κατὰ δεσποτείαν καὶ κατὰ χρῆσιν παρὰ τῇ ἁγιωτάτῃ ἐκκλησίᾳ.

ΚΕΦ

œconomis duobus heredibus cessantibus, cæteris tradere.

Quomodo vsusfructus rerum ad sancta loca pertinentium constituatur.

CAP. IIII.

SI quis autem voluerit accipere secundum rationẽ vsus, aut qui vocatur vsusfructus, rem ecclesiasticam aut sanctißimæ maioris ecclesiæ, aut alterius cuiuslibet quæ in omni nostra ditione sunt positæ, aut ptochiorum, omnino percipiat hoc & secundum prædictã obseruationem, & secundum formam constitutionis Leonis piæ memoriæ: vt iste locuples existens, & substantiæ immobilis dominus, aliam mox rem secundum proprietatis ius compenset sanctißimæ ecclesiæ, aut venerabili domui, ex qua hic percepit tantos & tales frequentes reditus, quantos aut quales habet. quod datur ita, vt post eius obitum ecclesiastica aut ptochica res reuertatur ad venerabilem domum cum vsu qui datus est, non transcendente tempus vitæ percipientis. Accipiat autem similiter etiã rei in compensationem datæ & vsum: quatenus sit post percipientis obitum, aut tempus in quo donatio vsus conuenit, non transcendens videlicet percipientis vitam: vtrumq; ex toto, & secundum proprietatem, & secundum vsum apud sanctißimam ecclesiam remansurum.

Quibus

ΚΕΦΑΛ. ι.

Ἐπειδὴ δὲ ἡ Λέοντος τοῦ τῆς εὐσεβοῦς λήξεως διάταξις τὰς ποινὰς σχεδόν τι μόνον ἐπὶ πράσεως ὥρισεν, ἡμεῖς τε ἀπηγορεύσαμεν οὐ πράσεις μόνον, ἀλλὰ καὶ δωρεὰς καὶ ἀμείψεις, καὶ διηνεκεῖς ἐμφυτεύσεις καὶ ἐνεχύρων δόσεις ἐπὶ πράγμασιν ἀκινήτοις· ὁρῶμεν δέ τινας οὕτως φιλοκινδύνους καθεστῶτας, ὥστε τολμᾶν καὶ τοῖς ἀπηγορευμένοις προσιέναι, καὶ ἀπόπειραν ποιεῖσθαι τῶν νόμων ἐξ ἧς ἔχουσι γνώμης τε καὶ τόλμης, καὶ τὰ παντοίως ἀπηγορευμένα, φέροντα δὲ καὶ εἰς θάνατον ἴσως ἀνθρώπους πράττουσι· διὰ τοῦτο ἀναγκαῖον ᾠήθημεν ἐφ' ἑκάστῳ συναλλάγματί τε καὶ ῥητὴν τάξαι ποινὴν, δηλαδὴ τῶν ἀπειλημμένων κατὰ τῶν οἰκονόμων ποινῶν ἐκ τῆς εἰρημένης τοῦ τῆς εὐσεβοῦς μνήμης Λέοντος διατάξεως, ὁμοίως καὶ τῶν ὑπηρετημένων τῷ οἰκονόμῳ, ἢ τῷ ξενοδόχῳ, ἢ νοσοκόμῳ, ἢ βρεφοτρόφῳ, ἢ ἡγουμένῳ ἢ ἡγουμένῃ μοναστηρίου ἢ ἀσκητηρίου, κατὰ τὸ ἔμπροσθεν διατεταγμένον. εἰ τὶς τοίνυν ὠνήσασθαι τολμήσει πρᾶγμα ἐκκλησιαστικὸν, ἢ πτωχικὸν, ἐκπιπτέτω μὲν εὐθὺς τοῦ τιμήματος, ἀπαιτείσθω δὲ τὸ πρᾶγμα ὅπερ ἔλαβε, μετὰ πάσης τῆς ἐν τῷ μέσῳ χρόνῳ προσθήκης· καὶ κατὰ μὲν τῆς ἁγιωτάτης ἐκκλησίας ἢ τοῦ εὐαγοῦς οἴκου μηδεμίαν παντελ-

Quibus pœnis subiaceant qui alienationes prædictarum rerum fecerint.

CAP. V.

QVia verò Leonis piæ memoriæ constitutio pœnas penè solummodo in venditione decreuit, nos autem interdicimus non venditiones solum, sed etiam donationes & permutationes & perpetuas emphyteuses & pignorum dationes in rebus immobilibus: videmus autem quosdam sic amatores periculi constitutos, vt præsumant ad ea quæ interdicta sunt, accedere, & circumuentionem facere legibus ex voluntate & præsumptione quam habẽt, & quæ omnibus modis interdicta sunt, & forsitan deducunt homines ad mortem, qui hoc agunt: propterea necessarium existimauimus in vnoquoque contractu etiam certam statuere pœnam: his quippe pœnis quæ positæ sunt aduersus œconomos ex constitutione prædicta piæ memoriæ Leonis, similiter & nunc imminentibus œconomo, aut xenodocho, aut nosocomo, aut brephotropho, aut abbati, aut abbatissæ monasterij, aut asceterij, secundum quod prius dispositum est. Si quis igitur emere præsumpserit rem ecclesiasticam, aut ptochicam: cadat quidem mox precio: exigatur autem res quam accepit, cum omni medij temporis incremento: & cõtra sanctissimam quidem ecclesiam, aut venerabilem domum nullam

παντελῶς ἐχέτω ἀγωγὴν, κατὰ μέντοι τῶν εὐλαβεστάτων οἰκονόμων ἢ ὅλως τῶν πεπρακότων, ἐπὶ ταῖς ἰδίαις αὐτῶν περιουσίαις ἐχέτω τὴν ἐκ τοῦ συναλλάγματος ἀγωγὴν, ἵνα δέει τῆς ἑαυτῶν γοῦν περιουσίας, εἰ καὶ μὴ διὰ τὸν τοῦ θεοῦ φόβον, ἀλλ᾽ οὖν ὀκνηρότεροι περὶ τὰς πράσεις γίγνοιντο. ¶ Εἰ δέ τις κατὰ δωρεὰν λαβεῖν τολμήσει πρᾶγμα ἐκκλησιαστικὸν ἢ πτωχικὸν, αὐτοῦ τε τοῦ δωρουμένου παντὸς ἐκπιπτέτω, καὶ ἕτερον τοσοῦτον ἐκ τῆς αὐτοῦ περιουσίας ἀντιδιδότω τῇ ἁγιωτάτῃ ἐκκλησίᾳ, ἢ τῷ εὐαγεῖ οἴκῳ ὅθεν τοῦτο ἔλαβεν. ἵνα ἣν ἐπιχείρησεν ἐργάσασθαι κατ᾽ αὐτῆς καινοτομίαν, ταύτην αὐτὸς ἐν τοῖς ἑαυτοῦ διδοὺς, τῆς οἰκείας αἴσθοιτο πανουργίας. ¶ Εἰ δὲ ἄμειψις ἐπί τισι γένοιτο προσώποις, χωρὶς μόνης τῆς βασιλείας, καθάπερ ἔμπροσθεν εἰπόντες ἔφθημεν, καὶ ὁ τὴν ἄμειψιν λαβὼν ὑποκείσθω ποινῇ τοῦ καὶ τὸ δεδομένον αὐτῷ πρᾶγμα ἀποβαλεῖν, καὶ ἀνατρέχειν αὖθις τοῦτο ἐπὶ τὸν εὐαγῆ οἶκον, ὅθεν ἐξέβη· καὶ τὸ ἀντιδεδομένον μένειν παρὰ τῷ εὐαγεῖ οἴκῳ καὶ τὸν προσελθόντα πράγματι παρανόμῳ, ἐκπίπτειν τε ἑκατέρου δικαίως· ὥστε κατὰ τοῦτο ποινὴν αὐτὸν ὑπέχειν, καθ᾽ ὃ καὶ τῶν οἰκείων ἐκπέπτει, καὶ ὅπερ ἤλπισεν, οὐ προσέλαβεν. κἀνταῦθα τῆς ἀγωγῆς αὐτῷ φυλαττομένης ἐπὶ τῇ ἰδίᾳ περιουσίᾳ τῶν τὸ συνάλλαγμα πρὸς αὐτὸν πραξάντων.

ΚΕΦ

omnino habeat actionem: contra venerabiles verò œconomos, aut qui omnino vendiderunt, in propriis eorum substantiis ex contractu habeat actionem: vt metu suæ substantiæ, etsi non propter Dei timorem, tamen segniores circa venditionem fiant.

1 ¶ *Si quis autem per donationem accipere præsumpserit rem ecclesiasticam aut ptochicam: & ipso quod datũ est, omnino cadat: & aliud tantũdem ex sua substantia repenset sanctissimæ ecclesiæ, aut venerabili domui ex qua hoc suscepit: vt quam nisus est agere contra eam nouitatem, hanc sibimet in propriis exhibens, suam sentiat malignitatem.*

2 ¶ *Si autem permutatio in quibusdam personis fiat præter solum imperium, sicut prædiximus: & qui permutationem accepit, subiaceat pœnæ, & datam sibi rem amittat, & recurrat rursus hæc ad venerabilem domum vnde progressa est: & quod pro compensatione dedit, maneat apud venerabilem domum: & qui accesserit ad causam legi contrariã, cadat vtroq; iustè: & secundũ hoc pœnæ subdatur, secũdum quod & propriis cadet, & quod sperauit, non acquisiuit: etiam hîc actione ei seruata in propria substantia eorum qui contractum cum eo celebrauerunt.*

Vt liceat res ecclesiæ generali hypothecæ subiicere, non autem speciali.

ΚΕΦΑΛ. ϛ.

Εἰ δὲ δανειστὴς εἰς σωματικὸν ἐνέχυρον ἕλοιτο λαβεῖν πρᾶγμα ἀκίνητον, ἐκκλησιαστικὸν, ἢ πτωχικὸν, ἐν οἰκίαις τυχὸν, ἢ προαστείοις, ἢ ἀγροῖς, ἢ κήποις, ἢ πολιτικαῖς σιτήσεσιν, ἢ ἀγροικικοῖς ἀνδραπόδοις, καὶ δοίη χρυσίον ὑπὲρ τούτου, ἐκπιπτέτω τοῦ δανείσματος, καὶ ἐχέτω κέρδος ἡ δανεισαμένη ἁγιωτάτη ἐκκλησία, ἢ ὁ εὐαγὴς οἶκος τὸ δανειστὲν χρυσίον. κἀνταῦθα κατὰ τὸ δάνεισμα πράξαντος οἰκονόμου, ἢ ξενοδόχου, ἢ πτωχοτρόφου, ἢ ἡγουμένου μοναστηρίου ἢ ἀσκητηρίου, ἢ τῶν ἄλλων εὐαγῶν συστημάτων, τῆς ἀγωγῆς οὔσης τῷ δεδανεικότι πάντων τούτων καὶ ἐπὶ τῶν ἡγουμένων τῶν γυναικείων ἀσκητηρίων, ἤτοι μοναστηρίων, κρατούντων.

¶ Εἰ γὰρ ὅλαις ταῖς ἁγιωτάταις ἐκκλησίαις ἢ τοῖς ἄλλοις εὐαγέσιν οἴκοις δανείσματος γένηται χρεία, εἰς μόνην ἀναγκαίαν δηλαδὴ καὶ ἀπαραίτητον πρόφασιν, καὶ ἧς χωρὶς οὐκ ἔνεστι τὸ κατεπεῖγον πληρωθῆναι, ἢ εἴς τι πρᾶγμα λυσιτελέστατον τῇ ἁγιωτάτῃ καθεστὼς ἐκκλησίᾳ, ἔξεστι τοῖς προεστῶσιν αὐτῶν μέχρι τῆς γενικῆς ὑποθήκης ἵστασθαι, μηδὲν ἰδικὸν ἐνέχυρον τοῖς δανείζουσι παρεχομένοις.

ΚΕΦΑΛ. ζ.

Εἰ δὲ καὶ δικωνῇ τις ἐμφύτευσιν λαβεῖν θαῤῥήσειεν, ὅπερ οὐκ ἔξεστιν, ἢ

πρὸς

CAP. VI.

SI autem creditor in pignore corporali elegerit accipere rem immobilē ecclesiasticam aut ptochicam, in domibus forsan, aut suburbanis, aut agris, aut hortis, aut ciuilibus panibus, aut rusticis mancipiis, & dederit aurum: ab hoc cadat creditor, & habeat lucrum quæ mutuum accepit sanctissima ecclesia, aut venerabilis domus, quod mutuatum est aurum: etiam hic contra celebrantem mutuum œconomum, aut xenodochum, aut brephotrophū, aut præsulem monasterij aut asceterij, aut aliorum venerabilium collegiorū, creditori actione manente: his omnibus etiam in abbatissis muliebrium asceteriorum aut monasteriorū valentibus. 8 ¶ *Si enim omnino sanctissimis ecclesiis, aut aliis venerabilibus domibus crediti opus fiat, aut in solam necessariam videlicet & ineuitabilem occasionem, & præter quā non poterit quod imminet, adimpleri: aut in aliam causam vtilissimam sanctissimæ ecclesiæ consistentem: licebit præpositis earum vsq; ad generalem hypothecam stare: & nullum speciale pignus creditoribus præbere.*

Quibus pœnis subiaceant qui perpetuam emphyteusim contraxerint.

CAP. VII.

SI verò & perpetuā quispiam emphyteusim accipere præsumpserit quod non licet, aut

καιρὸν μὲν, μὴ μέντοι κατὰ τὴν τοῦδε ἡμῶν τοῦ νόμου παρατήρησιν· καὶ οὗτος ἐκπιπτέτω μὲν τῆς ἐμφυτεύσεως, καὶ τὸ διδόμενον μενέτω παρὰ τῷ εὐαγεῖ οἴκῳ, διδότω δὲ διδωκὼς καὶ μετὰ τὴν ἔκπτωσιν τοῦ ἐμφυτεύματος, ὅσον ἤμελλε τελεῖν εἴπερ κατὰ νόμον ὑπῆλθε τὴν ἐμφύτευσιν. οὐδενὸς παρ' αὐτῷ μένοντος ἐκ τῶν μάτην αὐτῷ κατ' ἐμφύτευσιν διδομένων πτωχικῶν πραγμάτων.

¶ Ταῦτά τε οὖν ἅπαντα παραφυλάττεσθαι, 1 ταῖς εἰρημέναις ὑποκείμενα ποιναῖς· μηδὲ τῶν συμβολαιογράφων θαῤῥούντων τοῖς τοιούτοις ὑπουργεῖν συμβολαίοις, ἀλλὰ δεδιότων τὴν ἀειφυγίαν, καὶ τὸ μηδεπώποτε ἐπανελθεῖν, μηδ' ἂν εἰ θεῖος τοῦτο δοίη τύπος· μηδὲ τῶν ἀρχόντων ἢ ὑπαγορεύειν τοιαῦτα συμβόλαια θαῤῥούντων, ἢ γινόμενα προσδέχεσθαι, καὶ πράξεσιν ὑπομνημάτων αὐτὰ βεβαιοῦν. ὥστε μὴ καὶ αὐτοὺς τήν τε τῆς ἀρχῆς καὶ ἀξίας πλήν τε τῆς οὐσίας ἔκπτωσιν, κατὰ τὴν Λέοντος διάταξιν, ὑπομεῖναι.

ΚΕΦΑΛ. κ.

ΤΩΝ αὐτῶν ἐπιτιμίων φυλαττομένων κἀν κατὰ τῶν ἱερασκεύην, παρὰ τὸν ἡμέτερον νόμον, ἢ ἐνεχυραζόντων, ἢ πωλούντων, ἢ χωνευόντων, ἐπὶ ἐκποιήσει. καὶ γὰρ δὴ κἀκείνους τῆς ἴσης ἢ καὶ μείζονος εἶναι ποινῆς ἀξίους θεσπίζομεν· ὅσοι καὶ περὶ ἱερὰ πράγματα καὶ ἤδη θεῷ καθιερωμένα τολμῶσιν ἀσεβεῖν. πλὴν εἰ μὴ τοῦτο γίνοιτο, καθάπερ

temporalem quidem, non tamen secundum huius nostræ legis obseruationem: etiam sic cadat quidem ab emphyteusi: & quod datum est, maneat apud venerabilem domum. Det autem continuo & post casum emphyteumatis, quantum futurus erat soluere, si secundum legem subiisset emphyteusim: nihil apud eum remanente ex rebus pauperum, quæ frustra per emphyteusim datæ sunt. [1] *¶ Hæc igitur omnia custodiantur prædictis subiecta pœnis: neque tabellionibus præsumentibus instrumentis talibus ministrare, sed metuentibus vsque ad exilium, & vt nunquam reuertantur, nec si sacra hoc præbeat forma: neque iudicibus vel dictare talia instrumenta præsumentibus, vel facta suscipere, & gestis monumentorum ea firmare: ne etiam ipsi & cinguli & dignitatis & substantiæ casum secundum Leonis constitutionem sustineant.*

De non alienandis sacris vasis.

CAP. VIII.

Iisdem pœnis seruandis etiam aduersus eos qui sacrata vasa contra nostra legem aut pignori dant, aut vendunt, aut conflant propter alienationem. nam & illos æqua aut maiori pœna dignos esse sancimus, quanto etiam circa sacras res & Deo dicatas præsumpserũt impiè agere: nisi tamen aliquid tale fiat, quod

θάπερ εἴπομεν, δι' ἀνάρρυσιν αἰχμαλώτων, ἔνθα ψυχὰς ἀνθρώπων ἐλευθεροῦσι θανάτου καὶ δεσμῶν, τῇ τῶν ἀψύχων ἐκποιήσει κειμηλίων. Δηλαδὴ τῆς ὁμοίας παρατηρήσεως καὶ ἐπὶ τῆς ἐκποιήσεως τῶν πολιτικῶν σιτήσεων παραφυλαττομένης, καθὰ πολλάκις εἴπομεν. Διότι τοιαύτας εἶναι σιτήσεις οὐ μόνον ἐπὶ τῆς βασιλίδος ταύτης πόλεως, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῆς μεγάλης Ἀλεξανδρείας καὶ ἐπὶ τῆς Θεουπολιτῶν εἶναι μεμαθήκαμεν. ἴσως δὲ τὸ τοιοῦτο καὶ ἐν ἑτέραις τισὶν ἐπαρχίαις εἶναι. εἰ γὰρ καὶ ἀλλαχόσε τοιαύτη τὶς εἴη κτῆσις, καὶ ἐπ' ἐκείνης ὁ νόμος φυλαττέσθω, καὶ τὴν ἑαυτοῦ παρατήρησιν ἐκτεινέτω.

ΚΕΦΑΛ. θ.

Ἐπειδὴ δὲ εἰκὸς τινὰς ἐπὶ παρακρούσει τοῦδε τοῦ νόμου πειρᾶσθαι πραγματικοὺς ἡμῶν τύπους λαμβάνειν, τοιοῦτό τι πράττειν αὐτοῖς ἐπιτρέποντας· καὶ τοῦτο κωλύομεν ἐπὶ παντὸς προσώπου, μείζονός τε καὶ ἐλάττονος, εἴτε ἀρχὴν ἔχοι τινὰ, εἴτε τῶν περὶ ἡμᾶς εἴη, εἴτε τῶν ἄλλων τὶς τῶν εἰς δήμους τελούντων. καὶ θεσπίζομεν μηδενὶ παντελῶς ἄδειαν εἶναι τοιοῦτόν τινα πραγματικὸν προΐσχεσθαι τύπον, μηδὲ ἐντεῦθεν λαμβάνειν τι τῶν ταῖς ἁγιωτάταις ἐκκλησίαις προσηκόντων, ἢ μοναστηρίοις, ἢ πτωχείοις, ἢ εὐαγέσι συστήμασιν ἀκινήτων πραγμάτων. ἀλλὰ τῷ τε ἐνδοξοτάτῳ κοιαίστωρι ποινὴν ἐπικεῖσθαι quinquaginta

diximus circa redemptionem captiuorum, vbi animæ hominũ liberantur à mortibus & vinculis inanimatorum venditione vasorum. Simili quippe obseruatione & super alienatione ciuilium panum custodienda, sicut sæpe diximus: eo quòd tales panes non solùm in hac fœlicißima ciuitate, sed etiã in magna Alexandria & in Theopoli esse didicimus. forsitan autem tale quid & in aliis prouinciis quibusdam est. Si enim etiam alibi huiusmodi quædam sit possessio, & in illa lex seruetur, & suam obseruationem extendat.

De eo qui per pragmaticam rem ecclesiæ comparauerit.

CAPVT IX.

QVia verò verisimile est quempiam etiam in circumuentionem huius legis tentare pragmaticas nostras formas accipere tale aliquid ei agere permittentes: & hoc prohibemus in omni persona maiore vel minore, siue in cingulo constituta, siue horum qui circa nos sunt, siue aliorum quispiam inter populos habitantium: & sancimus nulli penitus licentiam esse, talem quempiam pragmaticum proferre typum, neque ex hoc accipere aliquod de sanctißimis ecclesiis compendium, aut monasteriis, aut ptochiis, aut aliis venerabilibus collegiis, immobilium rerum. sed & gloriosißimo quæstori pœnam imminere

quaginta librarum auri, ἤ τι τοιοῦτο ἐπαγορεύσει· τοῖς τε δεχομένοις τὴν ἐμφάνισιν τοιούτου τινὸς θείου τύπου ἐνδοξοτάτοις ἄρχουσιν, ἢ ἑτέροις τισὶ, τὴν αὐτὴν ὑποκεῖσθαι ποινὴν. τοὺς τε συμβολαιογράφους ὑποπίπτειν τῇ Λέοντος τοῦ τῆς εὐσεβοῦς λήξεως διατάξει, εἰ γράψαιέν τι τοιοῦτο συμβόλαιον. τοὺς τε θεοφιλεστάτους ἐπισκόπους, ἢ τοὺς εὐλαβεστάτους οἰκονόμους ἀκινδύνως ἀποσείεσθαι τοὺς τοιούτους θείους πραγματικοὺς τύπους, μᾶλλον μὲν οὖν ἐπικινδύνως προσίεσθαι· καὶ γινώσκειν ὡς περὶ αὐτὴν κινδυνεύουσι τὴν ἱερωσύνην, εἴ γε ἀμελήσαντες τῶν νόμων, τοῖς οὕτω γινομένοις πραγματικοῖς ἀκολουθήσαιεν τύποις.

¶ Δεῖ γὰρ τὰ κοινῇ καὶ ἐν γένει καὶ ἐπὶ τῇ πάντων ὠφελείᾳ νενομοθετημένα, μᾶλλον κρατεῖν ἢ τὰ κατά τινων σπουδὴν ἐπὶ παραφθορᾷ τῶν κοινῶν γενόμενα νόμων· ἐκείνων μόνων δηλαδὴ μισθουμένων τε καὶ ἐμφυτευομένων τῶν πραγμάτων ὁπόσα νομίζουσι τοιούτου τινὸς δεῖσθαι.

ΚΕΦΑΛ. I.

Εἰ μέντοι βούλονταί τινα ὑπὸ τὴν ἑαυτῶν διοίκησιν ἔχειν οἱ θεοφιλέστατοι οἰκονόμοι, ἢ οἱ τῶν ἄλλων ἡγούμενοι συστημάτων, μηδενὶ τῶν ἐν δυνάμει μηδὲ κατὰ θεῖον πραγματικὸν τύπον παῤῥησίαν εἶναι ἀναγκάζειν αὐτοὺς ἢ κατὰ μίσθωσιν ἢ κατὰ ἐμφύτ

centum librarum auri, si quid tale dictauerit: simul & suscipiëtibus insinuationem talis cuiuspiam sacræ formæ gloriosissimis iudicibus, aut aliis quibusdam eandem imminere pœnam: & tabelliones succumbere Leonis piæ memoriæ constitutioni si egerint tale aliquod instrumentum: & Deo amabiles episcopos, aut venerabiles œconomos sine periculo refutare huiusmodi sacras pragmaticas formas, magis autem cum periculo suscipere & agnoscere: quia circa ipsum sacerdotium periculum sustinebunt, si negligentes has leges, quæ ita 1 *fiunt pragmaticas sequantur formas.* ¶ *Oportet enim ea quæ communiter & generaliter in omnium vtilitatem sanciuntur, potius valere, quàm ea quæ circa aliquos studentur agi ad corruptionem communium legum. His solis videlicet conducendis, & emphyteusi dandis rebus, quascunque putant tali aliquo egere.*

De administratore qui rem ecclesiæ alienauit.

CAPVT X.

SI tamen voluerint quædam sub propria gubernatione habere Deo amabiles œconomi, aut aliorum præsules collegiorũ: nulli eorum qui in potentatu sunt, neque secundum sacram pragmaticam formam licentiam esse cogere eos aut per conductionem, aut per

emphyt

ἐμφύτευσιν ταῦτα ἐκδιδόναι. ἐπεὶ τὸν τοῦτο πράττοντα, ἱεροσυλίας τε ὑποκεῖσθαι ποινῇ, καὶ πᾶσι τοῖς τῷδε τῷ θείῳ ἡμῶν νόμῳ περιεχομένοις ἐπιτιμίοις.

ΚΕΦΑΛ. ια.

Ἐπειδὴ δὲ ἐγνωμεν δεινόν τι πλημμέλημα γινόμενον παρά τε Ἀλεξανδρεῦσι καὶ Αἰγυπτίοις, ἤδη δὲ καὶ ἐν τισιν ἑτέροις τῶν ὑπηκόων τόποις, τὸ τινὰς θαῤῥεῖν αὐτὰ δὴ τὰ εὐαγῆ μοναστήρια πωλεῖν, ἢ ἀμείβειν, ἢ δωρεῖσθαι (ἐν οἷς μοναστήριόν τε καθιδρύθη, καὶ ἱερὰ γέγονε λειτουργία, ὁποίαν εἰωθός ἐστιν ἐν ταῖς ἁγιωτάταις ἐκκλησίαις γίνεσθαι, τῶν τε θείων ἀναγινωσκομένων γραφῶν, τῆς τε ἱερᾶς καὶ ἀῤῥήτου μεταδιδομένης κοινωνίας, μοναχική τε ἐκεῖσε γέγονεν οἴκησις) ὥστε αὐτὰ μεταβαλεῖν ἐξ ἱεροῦ καὶ θεοφιλοῦς σχήματος εἰς ἰδιωτικὴν δίαιτάν τε καὶ κατάστασιν· τοῦτο παντελῶς τοῦ λοιποῦ γίνεσθαι κωλύομεν. οὐδενὶ τῶν πάντων ἐφιέντες ταῦτα ἐξαμαρτάνειν. ἀλλὰ καὶ τὸ γινόμενον ἄκυρον πᾶσιν ἀποφαίνομεν τρόποις, καὶ τῶν τιμημάτων ἔκπτωσιν ἐπιτίθεμεν τῷ λαβόντι. καὶ τὸν πιπράσκοντα ζημιοῦμεν τῇ τε τοῦ πράγματος ἐκπτώσει, τῇ τε τοῦ τιμήματος ἀπολείᾳ, τῇ κατὰ τὸν τόπον ἁγιωτάτῃ ἐκκλησίᾳ καὶ τοῖς κατὰ τόπον εὐαγέσι μοναστηρίοις ταῦτα προσνέμοντες. ὥστε αὐτοὺς προνοεῖν τοῦ τὸ κακῶς ἐκποιηθὲν αὖθις εἰς μοναχικὸν ἐπάγειν σχῆμα, μηδὲ τῆς ὑποθήκης τῆς ἐπὶ

τούτοις

emphyteusim hæc tradere ei qui hoc agit: & sacrilegij subiacere pœnæ, & omnibus mulctis quæ hac nostra lege sacra continentur, & suppliciis.

De monasteriis non alienandis.

CAP. XI.

Q*Via verò cognouimus aliquod pessimum delictum factum & apud Alexandrinos, & apud Ægyptios, iam autem & in aliis quibusdam imperij locis quosdam præsumere ipsa venerabilia monasteria vendere, aut permutare, aut donare (in quibus & altare collocatum est, & sacrum exhibitum ministerium, quale moris est in sanctissimis ecclesiis celebrari, sacris quippe lectis scripturis, & sacrosancta & ineffabili communione tradita, & monastica illic facta habitatione) ita vt hæc mutarentur ex sacro & Deo amabili schemate ad priuatam mansionem & statum: hæc omnino de cætero fieri prohibemus, nulli hominum permittentes, hoc delinquere, sed etiam factum infirmum omnibus declaramus modis, & pretiorum casum imponimus accipientibus: venditorem quoque damnificamus & rei casu, & pretij amißione, sanctissimæ ecclesiæ eius loci & venerabilibus monasteriis hoc tribuẽtes: quatenus ipsi prouideãt vt quod male alienatum est, rursus ad monasticam reuocent figuram: neque hypotheca super*

his

τούτοις ἐρρωμένης, ἀλλὰ καὶ αὐτῆς ἀκυρουμένης, καὶ τοῦ μοναστηρίου πάλιν τῇ ἱερᾷ προσκυρουμένου λειτουργίᾳ.

ΚΕΦΑΛ. ιβ.

Ὥσπερ δὲ τὰς ἐπιβλαβεῖς ἐκποιήσεις ἐκωλύσαμεν, οὕτω καὶ τὰς ἐπιβλαβεῖς κτήσεις ἀπαγορεύομεν. πολλαὶ γὰρ παρ' ἡμῖν κεκίνηνται ζητήσεις, ἔνθα τινὲς ἄπορα χωρία δεδώκασι ταῖς ἁγιωτάταις ἐκκλησίαις, ἢ τοῖς σεβασμιωτάτοις οἴκοις· ἢ καὶ πεπράκασιν δῆθεν ὡς εὔπορα, καίτοιγε ἄπορα τὴν ἀρχὴν καθεστῶτα· κἀντεῦθεν τοὺς εὐαγεῖς οἴκους ἠδίκησαν. ἀπαγορεύομεν τοίνυν τοῖς προεστῶσι τῶν σεβασμιωτάτων οἴκων τοιοῦτό τι πράττειν· ἢ γινώσκειν ὡς εἰ μὴ μετὰ πάσης ἀκριβείας ποιοῖντο τὰ συναλλάγματα, ἀλλὰ ἄπορός τις κτῆσις καὶ ἐπιβλαβὴς δοθείη ταῖς ἐκκλησίαις, ἢ τοῖς μοναστηρίοις, ἢ ξενῶσιν, ἢ νοσοκομείοις, ἢ τοῖς ἄλλοις εὐαγέσι συστήμασι, τὸ μὲν συνάλλαγμα αὐτὸ μὴ γεγονὸς ἔσται, καὶ ἀναλήψεται πάντως ὁ δοὺς τὸ κατὰ περίνοιαν καὶ ἀπάτην δεδομένον. ὁ δὲ τοιοῦτό τι πράξας οἰκονόμος, ἢ ξενοδόχος, ἢ νοσοκόμος, ἢ πτωχοτρόφος, ἢ ὀρφανοτρόφος, ἢ γεροντοκόμος, ἢ ἡγούμενος, οἴκοθεν τῷ δηλονότι θεραπεύσει τὴν ἐντεῦθεν ζημίαν. εἰ δὲ καὶ οὕτω τὸ πρᾶγμα σχηματισθείη, ὥστε καί τι χρυσίον ὑπὲρ τούτου δοθῆναι, καὶ τοῦτο,

κερδανεῖ

bis valente, sed etiam ipsa infirmanda, & rursus sacro monasterio aßignanda.

Si sterilis ager ad ecclesiam peruenerit.

CAP. XII.

Sicut autem damnosas alienationes prohibemus, sic & damnosas possessiones interdicimus, multæ enim apud nos motæ sunt quæstiones, vbi quidam minus idonea prædia donauerunt sanctißimis ecclesiis, aut venerabilibus domibus, aut etiam vendiderunt tãquam idonea: cum vtique sterilia à principio essent, & ex hoc venerabilibus domibus nocuerunt. Interdicimus igitur rectoribus venerabilium domorum tale aliquid agere: aut certè cognoscere, quia si non cum omni subtilitate fecerint contractus, sed fœnea quædam possessio aut damnosa detur ecclesiis, aut monasteriis, aut xenodochiis, aut nosocomiis, aut aliis venerabilibus collegiis: contractus quidem pro non facto erit, & recipiet omnino qui dat, quod per circumuentionem & fallaciam datum est: œconomus autẽ qui tale aliquid egerit, aut abbas, aut xenodochus, aut nosocomus, aut ptochotrophus, aut orphanotrophus, aut gerontocomus, de suo, ei qui dedit, saluabit ex hoc damnum. Si verò sic causa figuretur, vt etiam aliquod aurum pro hoc detur: & hoc

lucrabitur

κερδανεῖ μὲν ὁ εὐαγὴς οἶκος ὁ τὸ ἄπορον λαβών· ὁ δέ γε δοὺς τὸ χρυσίον, ἕξει κατὰ τοῦ τὸ συνάλλαγμα πράξαντος τὴν ἐντεῦθεν ἀγωγήν, καθάπερ ἔμπροσθεν εἴπομεν.

ΚΕΦΑΛ. ιγ.

ΟΥτος ἡμῖν ἐπὶ τῆς τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἢ ὅλως πτωχικῶν πραγμάτων ἐκποιήσεως ἀποκείσθω νόμος, τῇ Λέοντος μὲν τῆς εὐσεβοῦς λήξεως εὐσεβῶς ἑπόμενος διατάξει, ἀλλ' οὐ τὸ μὲν ἰώμενος, τὸ δὲ ἀθεράπευτον καταλιμπάνων. ἀλλ' ἐπὶ πάσης τῆς γῆς, ἣν ὁ Ῥωμαίων ἐπέχει νόμος, καὶ ὁ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας θεσμὸς οὗτος ἐκτετάσθω· καὶ ἐρειζέτω τὰ οἰκεῖα, καὶ κρατείτω διηνεκῶς, φυλαττόμενος παρά τε τῶν ὁσιωτάτων πατριαρχῶν διοικήσεως ἑκάστης, παρά τε τῶν θεοφιλεστάτων μητροπολιτῶν, παρά τε τῶν ἄλλων ἐπισκόπων τε καὶ κληρικῶν, καὶ οἰκονόμων, καὶ ἡγουμένων, καὶ ξενοδόχων, καὶ νοσοκόμων, καὶ ὀρφανοτρόφων, καὶ βρεφοτρόφων, καὶ γεροντοκόμων, καὶ πάντων ἁπλῶς τῶν ἡγουμένων τινῶν εὐαγῶν συστημάτων. ἅπασιν ἐπιτιθεὶς τὴν ἰδίαν ἰσχύν, καὶ ἄδειαν διδοὺς τῷ βουλομένῳ προσαγγέλλειν τὰ πλημμελήματα. ἐπαινετὸς γὰρ ὁ τοιοῦτος ἔσται, καὶ τὴν τοῦ συκοφάντου διαφεύξεται προσηγορίαν ὁ τὸ πρᾶγμα παρὰ τὸν νόμον γινόμενον ἐλέγχων, καὶ αἴτιος εὐσεβείας καὶ ὠφελείας τοῖς ἱεροῖς οἴκοις γινόμενος. φυλάξουσι δὲ αὐτὸν οὐδὲν ἧττον καὶ αἱ τῆς ἡμετέρας πολιτείας ἀρχαί τε, μείζους.

lucrabitur quidem venerabilis domus quæ fœneum aliquod acceperit. qui verò aurum dedit, habebit contra eum qui contractum celebrauit, ex hoc actionem: sicut prædiximus.

EPILOGVS.

Hac omnino à nobis super ecclesiasticarum, aut omnino ptochicarum rerum alienatione posita sit lex: Leonis quidem piæ memoriæ sequens constitutionem, & non aliud quidem curans, aliud autem incuratum relinquens: sed in omni terra quam Romanorum continet lex, & catholicæ ecclesiæ sanctio, hæc extendatur, & determinet quæ sua sunt, & valeat perpetua, & custodita, & à sanctissimis patriarchis vniuscuiusque diœcesis, & à Deo amabilibus metropolitis, & ab aliis episcopis, & clericis, & œconomis, & abbatibus, & xenodochis, & nosocomis, & brephotrophis, & gerontocomis, & orphanotrophis, & omnibus similiter rectoribus aliquorum sanctorum collegiorum: omnibus imponens proprium robur: & licentiam præbens volenti denuntiare quæ delinquuntur. Laudabilis enim huiusmodi est, & calumniatoris effugiet nomen, qui causam contra leges factam redarguit, auctor pietatis & vtilitatis sacris domibus factus. Seruabunt autem eam nihilo minus & nostræ reipublicæ iudices

μείζους τε καὶ ἐλάττους, πολιτικοί τε καὶ στρατιω-
τικοί· καὶ διαφερόντως οἵ τε πανταχόσε τῶν διοι-
κήσεων ἐνδοξότατοι ἔπαρχοι τῶν ἱερῶν ἡμῶν
πραιτωρίων, οἵ τε τὰς μέσας ἔχοντες τῶν ἀρχῶν,
οὓς δὴ περιβλέπτους καλοῦσι· φαμὲν αὐγουστά-
λιόν τε καὶ ἀνθυπάτους, καὶ τοὺς περιβλέ-
πτους κόμητας, τούς τε ἄλλους καὶ τὸν τῆς ἑώας.
καὶ αἱ μετ' ἐκείνους ἀρχαὶ, τουτέστιν οἵ τε τῶν ἐπαρ-
χιῶν ἄρχοντες, εἴτε ὑπατικοὶ εἴτε ἡγεμονικοὶ
καθεστήκασιν, ἔκδικοί τε πόλεων· καὶ ἁπλῶς
πᾶσα πολιτική τε καὶ δημοσία καὶ στρατιωτικὴ
βοήθεια τόνδε ἡμῶν τὸν νόμον, ὡς κοινωφελείαν
τε καὶ ὑπὲρ τῆς πανταχοῦ γῆς εὐσεβείας τεθειμέ-
νον, φυλαττέτω, καὶ τοὺς παραβαίνοντας ὑποτιθέ-
τω ταῖς ποιναῖς ἃς ἔμπροσθεν εἴπομεν. εἰ δέ τι
περὶ μισθώσεων ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων, ἢ
καὶ ἐφ' ἑτέροις κεφαλαίοις ἐνομοθετήσαμεν, ἢ καὶ
παρὰ τῶν πρὸ ἡμῶν νενομοθέτηται, μενέτω τοῦτο
ἐπὶ τῆς οἰκείας ἰσχύος, οὐδὲν ἀπὸ τῆς παρούσης θείας
ἡμῶν διατάξεως καινιζόμενον. τὰ ἄλλα γὰρ
πάντα μένειν ἐπὶ τῶν οἰκείων ὅρων ἐῶμεν, πλὴν
εἰ μή τι περὶ τούτων ἔχοι, ἅπερ ἐνταῦθα διετάξα-
μεν, ἀρκοῦντος αὐτὶ πάντων τούτου τοῦ νόμου πρὸς
τῷ παρὰ Λέοντος τοῦ τῆς εὐσεβοῦς λήξεως γινο-
μένῳ, πᾶσαν κατὰ τῶν πτωχικῶν πραγμάτων
ἀνελεῖν ἐκποιήσεως πρόφασιν. ¶ Ἡ τοίνυν σὴ μα- 1
καριότης καὶ οἱ μετ' αὐτὴν τῶν ἀρχιερατικῶν γι-
νόμενοι θρόνων, τὰ παρ' ἡμῶν διατεταγμένα
ἔργῳ καὶ πέρατι παραδοῦναι σπουδασάτωσαν.

Diuinæ

maiores & minores, ciuiles & militares: & præcipuè per omnes diœceses constituti gloriosissimi præfecti sacrorum prætoriorum: & medias habentes administrationes, quos spectabiles vocant: dicimus autem augustales, & proconsulares, & spectabiles comites, & alios Orientis, & qui post illos sunt magistratus, hoc est prouinciarum consulares siue præsides constituti: atque defensores ciuitatum. & similiter omne ciuile & militare & publicum auxilium, hanc nostram legem, tanquam in communi vtilitate, & pro totius terræ pietate positam seruet: & præuaricatores subdat pœnis quas primitus diximus. Si quid autem de conductionibus ecclesiasticarum rerum aut in aliis capitulis sanciuimus, aut à prioribus nostris sancitum est: maneat hoc in propria firmitate: neque ex præsenti sacra nostra constitutione nouandum. alia enim omnia manere in propriis terminis sinimus: nisi tamen aliquid de iis habeat quæ hic constituimus: cum sufficiat pro omnibus hæc lex super id quod à Leone piæ memoriæ factum est, omnem aduersus ptochicas res auferre alienationis occasionem.

EPILOGVS.

1 ¶ *Tua igitur beatitudo, & qui post illam in pontificalibus sedibus fuerint, quæ à nobis disposita sunt, operi effectuique tradere festinet.*

Diuinitas te seruet per multos annos sancte ac religiosissime pater. DAT. XVII. KALEN. MAII, CONSTANTINOPOLIS. V. C. CONS.

Περὶ τοῦ τοὺς ἄρχοντας χωρὶς τῆς οἰκεῖας δόσεως γίνεσθαι.

Διάταξις η.

Ο ΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΙΩάννῃ ἐπάρχῳ πραιτωρίων, τὸ δεύτερον ἀπὸ ὑπάτων καὶ πατρικίῳ.

Πάσας ἡμῖν ἡμέρας τε καὶ νύκτας συμβαίνει μετὰ πάσης ἀγρυπνίας τε καὶ φροντίδος διάγειν, ἀεὶ βουλευομένοις ὅπως ἂν χρηστόν τι καὶ ἀρεστὸν θεῷ παρ' ἡμῶν τοῖς ὑπηκόοις δοθείη. καὶ οὐ πάρεργον τὴν ἀγρυπνίαν λαμβάνομεν, ἀλλ' εἰς τοιαύτας αὐτὴν ἀναλίσκομεν βουλὰς, διημερεύοντές τε καὶ νυξὶν ἐν ἴσῳ ταῖς ἡμέραις χρώμενοι, ὥστε τοὺς ἡμετέρους ὑπηκόους ἐν εὐπαθείᾳ γίνεσθαι, πάσης φροντίδος ἀπηλλαγμένους, ἡμῶν εἰς ἑαυτοὺς τὰς ὑπὲρ ἁπάντων μερίμνας ἀναδεχομένων. διὰ πάσης γὰρ ἐρεύνης καὶ ζητήσεως ἀκριβοῦς ἐρχόμεθα, πράττειν ἐκεῖνα ζητοῦντες ἅπερ ὄφελος τοῖς ἡμετέροις ὑπηκόοις εἰσάγοντα, παντὸς αὐτοὺς ἀπαλλάξει βάρους καὶ πάσης ζημίας ἔξωθεν ἐπεισαγομένης παρὰ τὴν δημοσίαν ἀπογραφὴν, καὶ τὴν δικαίαν τε καὶ νενομισμένην συντέλειαν.

Diuinitas te seruet per multos annos, sancte ac religiosissime pater. Dat. XVII. Kal. Maij, Constantinop. Belisario v. c. Cos.

VT IVDICES SINE QVOQVO SVFFRAGIO FIANT.

TIT. II.

NOVELLA CONSTIT. OCTAVA.

Imp. Iustin August. Ioanni præfe. prætor. iterum exconsuli & patricio.

PRAEFATIO.

OMNES nobis dies ac noctes cõtingit cum omni lucubratione & cogitatione degere, semper volentibus vt aliquid vtile, & placens deo à nobis collatoribus prabeatur. & non in vano vigilias ducimus: sed in huiusmodi eas expendimus consilia, pernoctantes, & noctibus sub æqualitate dierum vtentes: vt nostri subiecti sub omni quiete consistant, solicitudine liberati: nobis in nosmetipsos pro omnibus cogitationem suscipientibus. per omnem nanque curiositatem & inquisitionem subtilem discurrimus, illa agere quærentes, quæ vtilitatem nostris subiectis introducendo, omni eos onere liberent, & omni damno extrinsecus illato, citra publicum censum, * & iustam legitimámque collationem.

* ἀπογραφήν. publicam descriptionem vertit Haloander.

λεῖαν. εὑρίσκομεν γὰρ πολλὴν ἐπεισελθοῦσαν τοῖς πράγμασιν ἀδικίαν, καὶ ταύτην οὐκ ἄνωθεν, ἀλλ' ἔκ τινων χρόνων, βιασαμένην τοὺς ἡμετέρους ὑπηκόους, καὶ εἰς πενίαν ἐλαύνουσαν. ὡς εἰς τελευταίαν αὐτοὺς ἀπορίαν κινδυνεύειν ἐλθεῖν, καὶ μηδὲ τὰ συνήθη καὶ νενομισμένα τῶν δημοσίων καὶ ταῖς ἀληθείας εὐσεβῶν φόρων κατὰ τὴν δημοσίαν ἀπογραφὴν δύνασθαι χωρὶς μεγάλης ἀνάγκης τιθέναι. πῶς γὰρ ἂν ἴσχυον οἱ συντελεῖς, τῶν τε ἔκ τινος χρόνου βεβασιλευκότων ἀεί τι κερδαίνειν ἐκ τῆς ἐπὶ ταῖς ἀρχαῖς προαγωγῆς βουλομένων, εἰκότως τε τούτοις ἀκολουθούντων καὶ τῶν ἐνδοξοτάτων ὑπάρχων, ἔκ τε τῆς ἐντεῦθεν ἀδικίας ταῖς τε ἔξωθεν ζημίαις ταῖς τε νενομισμέναις εὐσεβέσιν ἐπαρκεῖν εἰσφοραῖς; ¶ Ἔννοια τοίνυν ἡμῖν γέγονε τί ποτ' ἂν πράξαντες, ἅπαν ὅσον ἐν ταῖς ἡμετέραις ἐπαρχίαις ἐστὶν ἐπιβλαβές, πράξει μιᾷ κοινῇ πρὸς τὰ κρείττω μεταστήσαιμεν. τοῦτο δὲ πάντως ἀποβησόμενον εὑρίσκομεν, εἰ τοὺς ἡγουμένους τῶν ἐθνῶν, ὅσοι τὰς πολιτικὰς ἀρχὰς τῶν ἐπαρχιῶν ἔχουσι, καθαραῖς παρασκευάσαιμεν χρῆσθαι ταῖς χερσί, καὶ παντὸς ἀπέχεσθαι λήμματος, μόνοις ἀρκουμένους τοῖς παρὰ τοῦ δημοσίου διδομένοις. ὅπερ οὐκ ἂν ἄλλως γένοιτο, εἰ μὴ καὶ αὐτοὶ τὰς ἀρχὰς ἀμίσθους παραλαμβάνοιεν, οὐδὲ ὁτιοῦν διδόντες οὐδὲ προφάσει τῶν καλουμένων suffragium, οὐδὲ τοῖς τὰς ἀρχὰς ἔχουσιν, οὐδὲ ἑτέρῳ τῶν πάντων οὐδενί. ἐσκοπήσαμεν γὰρ ὅτι περ εἰ καὶ πόρος οὐ μικρὸν ἐλαττοῦται

1

τῇ βασι

Inuenimus enim plurimam ingressam causis iniustitiam: & hanc non olim sed ex quibusdam temporibus violenter accessisse, & omnes nostros subiectos ad inopiam compulisse, vt ad nouissimam ipsi penuriam deuenire fluctuarentur, & neque consueta & legitima tributa, & pro veritate pias functiones secundum publicum censum possint sine maxima necessitate persoluere. Quomodo enim valerent collatores, cum [ex aliquo tempore imperatores][a] semper aliquid lucrari ex prouentu iudicum cogitarent, & meritò hos sequerentur etiam gloriosissimi præfecti: ex hac iniustitia, & damnis extrinsecus illatis, solennibus piis collationibus sufficere?

1 ¶ *Cogitatio igitur nobis facta est, quòd agentes omnia quæcunque in nostris prouinciis sunt, vno actu communi ad meliora migraremus. Hoc enim omnino euenturum credimus, si præsides gentium quicunque ciuiles administrationes prouinciarum habent, puris procuremus vti manibus, & ab omni abstinere acceptione pro illis, solis contentos eis quæ à fisco dantur. quod non aliter fiet, nisi & ipsi cingula sine mercede percipiant, nihil omnino dantes nec occasione suffragiorum, neque iis qui cingula habent, nec alij omnium vlli. Considerauimus enim, quia licet quæstus immodicus imminuitur*

[a] Inclusa sic interpretanda, ἐκ τινὸς χρόνου βεβασιλευκότες, qui quibusdã ab hinc annis imperauerunt. Intelligit autem Anastasiũ & Zenonem quẽ Sudas refert omnes magistratus vltimo licitatori per Sebastianum præfectum suum adixisse.

τῇ βασιλείᾳ, ἀλλ' οἷον τῶν ἡμετέρων ὑποτελῶν ἐπίδοσιν μεγάλην λαμβανόντων, εἴπερ ἀζήμιοι παρὰ τῶν ἀρχόντων φυλάττοιντο, ἥ,τε βασιλεία τό,τε δημόσιον εὐθηνήσει, χρωμένη ὑπηκόοις εὐπόροις· μιᾶς τε ταύτης εἰσαγομένης τάξεως, πολλὴ καὶ ἀμύθητος ἔσται τοῦ πράγματος ἀφθονία. οὐ πᾶσιν δέ ἐστι φανερὸν ὅτι περ ὁ χρυσίον διδοὺς, καὶ οὕτω τὴν ἀρχὴν ὠνούμενος, οὐκ αὐτὸ δίδωσι μόνον ὅσον προφάσει τῶν καλουμένων ἐπενοήθη suffragiων, ἀλλὰ καὶ ἕτερον ἔξωθεν προσεπιθήσει πλέον, προφάσει τε τῶν ἄλλων τῶν τὴν ἀρχὴν ἢ. διδόντων ἢ μνηστευόντων θεραπείας; καὶ μιᾶς ἀρχῆς ἀτίπου δοθείσης, πολλὰς ἀνάγκη χεῖρας περινοστεῖν τὸν τῆς δόσεως ἀρχόμενον. καὶ τοῦτο δὲ τὸ χρυσίον οὐκ οἴκοθεν ἴσως παρέχειν, ἀλλὰ δεδανεισμένον, καὶ ἵνα δανείσασθαι δυνηθείη, ζημιούμενον. καὶ συλλογίζεσθαι κατ' αὐτὸν ὅτι προσῆκόν ἐστι τοσοῦτον ἐκ τῆς ἐπαρχίας λαβεῖν, ὁπόσον διαλύσει μὲν αὐτῷ τὰ ὀφλήματα, κεφάλαιά τε καὶ τόκον, καὶ τὰς ὑπὲρ αὐτοῦ τοῦ δανείσασθαι ζημίας, δώσει δὲ καὶ τὴν ἐν μέσῳ δαπάνην δαψιλεστέραν τε ἤδη, καὶ ἄρχοντι καὶ τοῖς ἀμφ' αὐτὸν πρέπουσαν· καί τινα ἑαυτῷ καὶ προσαποδοθήσεται πόρον, κατὰ τὸν ἑξῆς χρόνον, καθ' ὃν ἴσως οὐκ ἄρξει. ὥστε τοῦ παρ' αὐτοῦ διδομένου τριπλάσιον, μᾶλλον δὲ, εἰ δεῖ τἀληθέστερον εἰπεῖν, δεκαπλάσιον τὸ παρὰ τῶν ἡμετέρων ὑποτελῶν εἰσπραττόμενον ἔσται. ἐντεῦθεν τε καὶ τὸ δημόσιον ἐλαττωθήσεται. ἃ γὰρ ἐχρῆν

εἰς

imperio, attamen nostri subiecti incrementum maximum percipient, si indemnes à iudicibus conseruentur: & imperium & fiscus abundabit vtens subiectis locupletibus: & vno hoc introducto ordine, plurima rerum & innumera erit vbertas. An certè non omnibus manifestum est, quoniam qui aurum dat, & ita administrationem emit: non dat hoc solum quantum occasione adinuentum est suffragiorum, sed & aliud extrinsecus addit amplius occasione commodi administrationem aut dantibus, aut spondentibus? & sic vno principio illicito dato, plurimas necesse est manus circumire eum qui donationem facit: & hoc non de suo fortè præbere, sed mutuatum, & vt mutuari possit, damnificatum: " *& computare apud se, quia conuenit eum tantum ex prouincia percipere, quantum liberet* " *quidem ei debita, sortes, & vsuras, & damna pro ipso mutuo: computabit autem & in medio expensas largiores, iam & iudici, & qui circa ipsum sunt conuenientes:* " *& quendam etiam sibimet recondet quæstum in tempore sequenti, in quo fortè non administrabit. Quapropter eius quod ab eo datum est, triplum, magis autem, si oportet verius dici, decuplum erit, quod à subiectis nostris exigitur: & ex hoc etiam fiscus imminuitur. nam ea quæ oportebat*

" ζημιουμένον, damno affectum.
" antea pessimè libet.
" corruptè antea, degentes.

εἰς τὸ δημόσιον εἰσαχθῆναι, τὸν τὴν ἀρχὴν ἔχοντα καθαραῖς χρώμενον ταῖς χερσί, ταῦτα εἰς τὴν οἰκείαν θεραπείαν λαβὼν ὁ τὴν ἀρχὴν ἔχων ἄπορόν τε ἀποφήνας ἡμῖν τὸν συντελεστὴν, τὴν ἀπορίαν ἐκείνου τὴν δι' αὐτὸν γινομένην, ἡμῖν ὑπολογίζεται. πόσα δὲ ἀσεβῆ καὶ ἄλλα γίνεται εἰς τὴν τῶν κλοπῶν τούτων εἰκότως ἀναφερόμενα πρόφασιν; οἱ γὰρ δὴ τὰς ἀρχὰς ἔχοντες τὰς ἐπιχωρίους, εἰς τὸ λῆμμα προσέχοντες τοῦτο, πολλοὺς μὲν τῶν ὑπευθύνων ἀφιᾶσι, πωλοῦντες αὐτοῖς τὸ πλημμέλημα, πολλοὺς δὲ τῶν ἀνευθύνων κατακρίνουσι, ἵνα τοῖς ὑπευθύνοις χαρίσωνται, καὶ τοῦτο οὐκ ἐπὶ ταῖς χρηματικαῖς μόνον πράττουσιν αἰτίαις, ἀλλὰ κἀν τοῖς ἐγκλήμασιν ἔνθα περὶ ψυχῆς ἐστιν ὁ κίνδυνος. φυγαί τε ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν γίνονται, καὶ συῤῥέουσιν ἐνταῦθα πάντες ὀδυρόμενοι ἱερεῖς τε καὶ βουλευταὶ καὶ ταξεῶται καὶ κτήτορες καὶ δημόται καὶ γεωργοί, ταῖς τῶν ἀρχόντων κλοπαῖς τε εἰκότως καὶ ἀδικίαις μεμφόμενοι. καὶ οὐ ταῦτα δὴ γίνεται μόνα, ἀλλὰ καὶ αἱ τῶν πόλεων στάσεις καὶ οἱ δημώδεις θόρυβοι τὰ πολλὰ χρημάτων γίνονταί τε καὶ παύονται. καὶ ὅλως μία τίς ἐστιν αὕτη πάντων ἀφορμὴ τῶν κακῶν. καίτοιγε ἀργυρολογεῖν τὰς ἀρχὰς πάσης ἐστὶ πονηρίας προοίμιόν τε καὶ πέρας. καὶ ἔστιν ἄρα καὶ τοῦτο τῶν θείων λογίων θαυμαστόν τε καὶ ἀληθέστατον, τὸ τὴν φυλαργυρίαν πάντων εἶναι μητέρα τῶν κακῶν. καὶ μάλιστα ὅταν μὴ ταῖς τῶν ἰδιωτῶν, ἀλλὰ ταῖς τῶν ἀρχόντων ἐγγένηται ψυχαῖς. τίς γὰρ οὐκ ἂν ἀκινδύνως

in fiscum inferri, eo quòd administrationem habet puris vtentem manibus: hoc ad propriam vtilitatem redigens qui administrationem habet, & inopem faciens nobis collatorem, inopiam ipsius quæ per ipsum agitur, nobis reputat. & quanta impiè talia fiunt, ad horum furtorum meritò relata occasionem! Administrationes nanque habentes prouinciales, ad hanc acceptionem respicientes, multos quidem reorum dimittunt, vendentes eis delictum: plurimos autem innoxiorum condemnant, vt noxiis præstent. & hoc non solum in pecuniariis causis agitur. sed & in criminalibus, vbi de anima est periculum. fugæq; fiunt ex prouinciis, & confluunt huc omnes ingemiscentes, sacerdotes, & curiales, & officiales, & possessores, & populi, & agricolæ, iudicum furta meritò & iniustitias accusantes. & hæc non fiunt sola, sed etiam ciuitatum seditiones, & publicæ turbæ plerunque pecuniæ causa fiunt atque sedantur. & omnino vna quædam est hæc omnium occasio malorum: & accipere suffragium à iudicibus, totius nequitiæ est principiũ, & terminus. est quoq; hoc sacrorum eloquiorum[a] mirabile & verum, quòd auaritia omnium sit mater malorũ, maximè quando non priuatorum, sed iudicum inhæret animabus. Quis enim sine periculo non furetur, quis

[a] Luc. 12. 1. Cor. 6. & 10. & 2. Cor. 4. Ephes. 4. & 5. 1. Timoth. 6. Heb. 13.

κλέπτοι, τίς δὲ οὐκ ἂν ληστεύσειεν ἀνεύθυνα, εἰς τὴν ἀρχὴν ἀποβλέπων, κἀκείνην ὁρῶν ἅπαντα χρυσίου πιπράσκουσαν; καὶ θαρρῶν ὡς ὅπερ ἂν πράξειεν ἄτοπον, τοῦτο, χρήματα δοὺς, ἐξωνήσεται; ἐντεῦθεν ἀνδροφονίαι τε καὶ μοιχεῖαι, καὶ ἔφοδοι, καὶ πληγαί, καὶ ἁρπαγαὶ παρθένων, καὶ πανηγύρεων συγχύσεις, καὶ καταφρονήσεις τῶν τε νόμων καὶ τῶν ἀρχῶν. πάντων αὐτὰς ὠνίους προκεῖσθαι νομιζόντων, ὥσπερ τι τῶν κανίστων ἀνδραπόδων. καὶ οὐκ ἂν ἀρκέσαιμεν προσεννοεῖν τε καὶ ἀφηγεῖσθαι ὁπόσα καὶ ἐκ τῆς κλοπῆς τῶν ἐπιχωρίων ἀρχόντων γίνεται χαλεπά· οὐδενὸς αὐτοῖς θαρροῦντος μετὰ παρρησίας ἐπιτιμᾶν, ἐκείνων δῆθεν τὸ τὰς ἀρχὰς ὠνήσασθαι προϊσχομένων.

ΚΕΦΑΛ. α.

ΤΑῦτα ἅπαντα καθ' ἑαυτοὺς βουλευσάμενοι, κἀνταῦθα κοινωνὸν τοῦ βουλεύματος παραλαβόντες τὴν ἐκ θεοῦ δεδομένην ἡμῖν εὐσεβεστάτην σύνοικον, καὶ τῇ σῇ γε ὑπεροχῇ τὸ πρᾶγμα κοινωσάμενοι, καίτοι καὶ παρὰ τῆς σῆς λαβόντες βουλῆς, ἐπὶ τόνδε τὸν θεῖον ἐληλύθαμεν νόμον· δι' οὗ θεσπίζομεν μήτε ἀνθυπατείαν μηδεμίαν, μηδὲ τὴν μέχρι νῦν καλουμένην βικαρίαν, μήτε τὸν κόμητα τῆς ἑώας, μήτε ἄλλην οἱανοῦν ἀρχήν, μήτε ὑπατικὴν μήτε ἡγεμονικήν, ἃς δὴ κονσουλαρίους τε καὶ κορρηκτορίας κα-

λοῦσιν

quis non latrocinabitur sine reatu ad administratorem respiciens? Illum nanque videns omnia auro vendentē, & præsumens quia quicquid egerit illicitū, hoc pecunias dādo redimet: hinc homicidium, & adulterium, & inuasiones, & vulnera, & raptus virginum, & commerciorum confusio, & contemptus legum & iudicum, omnibus hæc venalia proposita esse putantibus, tanquam aliquod vilium mancipiorum. Sed neque sufficimus considerare & exponere quanta ex furto prouincialium iudicum fiunt peßima: nullo eos præsumente cum fiducia redarguere, cum illi repente se emisse cingula pronuntient.*

* antea, optimorū. pessimè.

De magistratibus sine suffragij datione creandis.*

* Sic Plato lib. 12. de legibus cauit. τοὺς πατρίδι διακονοῦντας δώρων χωρὶς χρῆ διακονεῖν.

CAP. I.

HAec omnia apud nos cogitantes, & hic quoq; participem consilij sumentes eam quæ à deo data est nobis reuerendißimā coniugem, & tuæ celsitudini causam communicantes, & quædam etiam à tuo sumentes consilio, ad hanc sacram venimus legem: per quam sancimus, neque proconsulariam vllam, neque hactenus vocatam vicariam, neque comitem Orientis, neque aliam quamlibet administrationem, neq; proconsularem, neq; præsidalem (quas consularitias & correctiuas vocant)*

* al. cōsularias.

λῦσιν (ὧν τινων ῥητῶς μέμνηται ἡ ὑποκειμένη τῷ δὲ ἡμῶν τῷ θείῳ νόμῳ ἀπογραφὴ, ἃς δὴ καὶ μόνας ὑπὸ τὸν δὲ τὸν νόμον ἄγομεν) δίδοναι τὶ suffragion, μήτε ὑπὲρ τῆς ἀρχῆς τὴν οἱανοῦν δόσιν, μηδὲ ἄρχοντι μηδενὶ, μηδὲ τῶν περὶ τὰς ἀρχάς τινι, μηδ' ἑτέρῳ προσώπῳ, κατὰ πρόφασιν προστασίας. ἀλλὰ προῖκα μὲν κομίζεσθαι τὰς ἀρχὰς, μέτρια δὲ παρέχειν προφάσει τῶν ὑπὲρ ἑκάστης διδομένων συμβόλων τε καὶ χαρτῶν. καὶ γὰρ δὴ καὶ ὑποτεθείκαμεν ἀπογραφὴν τῷδε τῷ θείῳ ἡμῶν νόμῳ, δηλοῦσαν τί προσῆκον ἐστὶν ἑκάστην ἀρχὴν παρέχειν ἢ εἰς τὸ θεῖον ἡμῶν laterculon, ἢ εἰς τὸ δικαστήριον τῆς ὑπεροχῆς, προφάσει τῶν κωδικέλλων, ἢ συμβόλων, ἢ προσταγμάτων. ὥστε ἐκεῖνό τε συστέλλεσθαι καὶ μὴ παρέχειν αὐτῷ μεγάλην αἴσθησιν.

ΚΕΦΑΛ. β.

Ἐκεῖνο μέντοι διορίζομεν, τὸ κρῖναι τὸν βικάριον τῆς Ἀσιανῆς, ὄντα δὲ καὶ ἄρχοντα τῆς Πακατιανῆς Φρυγίας, μηκέτι μὲν οὕτω προσαγορεύεσθαι, ἀλλὰ τῷ λοιπῷ κόμητα Φρυγίας Πακατιανῆς ὀνομάζεσθαι· καὶ κομίζεσθαι ἐκ τοῦ δημοσίου ἅπερ καὶ νῦν, προφάσει αἰννώνων τε καὶ καπιτατιώνων, ἤτοι κεφαλητιώνων, καὶ συντελειῶν, ὑπὲρ ἑκατέρας ἀρχῆς ἐλάμβανεν, οὐδενὸς ἐλαττουμένου τούτων. καὶ μὴν δύο

τάξεσι

vocant) quarum expreßim meminit subiecta huic sacræ legi nostræ descriptio, quásque solas sub hac lege ducimus, dare aliquod suffragium: neque pro administratione quamlibet donationem, neque iudici vlli, neque horum qui circa administrationem sunt alicui, neque alteri per occasionem patrocinij: sed gratis quidem sumere administrationes: pauca verò præbere occasione eorum quæ pro cingulis dantur & chartis. nam subiecimus etiam descriptionem huic sacræ nostræ legi, declarantem quid competat vnamquamque administrationem nostram præbere in sacro nostro laterculo, aut in foro tuæ celsitudinis occasione codicillorum, aut præceptorum: vnde & illud abbreuiatum est, ne præstet illi maximum damnum.

De vicario Asianæ & præside Phrygiæ in comitis Phrygiæ Pacatianæ nomen translatis.

CAPVT II.

I*Llud tamen decernimus, oportere vicarium Asianæ, qui est quoque iudex Pacatianæ Phrygiæ, non vlterius quidem ita nuncupari, sed decætero comitem Phrygiæ Pacatianæ nominari: & percipere de fisco, quæ etiam nunc occasione annonarum & capitorum* [a] *pro vtraque administratione percipiebat, nihil horum imminuto: non autem duobus officiis*

[a] καπίτων legit Haloander. quod rectius puto. Capita autem appellantur pabula iumentorum quæ magistratibus in prouincia dabantur, quæ Gallica lingua forragia appellantur, vt videre est apud Marcellinum lib. 22. historiarũ.

τάξεσι χρῆσθαι, ἀλλὰ ἀναμιγεῖσαν ἑκατέραν, τήν τε τοῦ ἄρχοντος, τήν τε τοῦ βικαρίου, μίαν γενέσθαι, κομητιανὴν οὖσάν τε καὶ ὀνομαζομένην, τοῦ κινδύνου τῶν δημοσίων φόρων αὐτῷ τε καὶ πᾶσιν ὁμοίως ἐπιόντος, οἷα μιᾶς τάξεως καθεστώσης, μὴ διῃρημένης αὐτῆς παντελῶς· ἀλλὰ κατὰ μίαν ἁπάντων στρατευομένων συνέχειαν. κομιζομένην μέντοι καὶ αὐτὴν, διὰ τὸ διπλοῦν τοῦ κινδύνου, τὰς ἀννόνας καὶ καπιτατίωνας, ἅπερ ἑκατέρα πρώην ἐκομίζετο τάξις. μὴ μὴν ἑτέρας τινὸς ἄρχειν τὸν πρώην μὲν βικάριον, νῦν δὲ περίβλεπτον κομήτα τῆς Πακατιανῆς Φρυγίας, οὐκ ἔχοντα παντελῶς οὐδεμίαν μετουσίαν ἐν ταῖς ἄλλαις ταῖς τῆς Ἀσιανῆς διοικήσεως ἐπαρχίαις· ἀλλ' ἔχοντα μὲν τοῦ περιβλέπτου κόμητος τῆς Πακατιανῆς Φρυγίας ἐπωνυμίαν, ἀρκούμενον δὲ μόνῃ τῇ Πακατιανῇ, καθάπερ εἰπόντες ἔφημεν, Φρυγίᾳ.

ΚΕΦΑΛ. γ.

Αὐτὸ δὲ τοῦτο καὶ ἐπὶ θατέρου τοῦ πρώην βικαρίου διορίζομεν, φαμὲν δὴ τοῦ κατὰ τὴν Ποντικὴν διοίκησιν· ὥστε μὴ δύο καθεστάναι τὸ λοιπὸν, ἀλλ' ἕνα κόμητα μὲν Γαλατίας πρώτης ὀνομαζόμενον, καὶ ἔχοντα καὶ τὴν κατὰ τῶν στρατιωτῶν ἐξουσίαν, καθάπερ ἔχει καὶ νῦν, καὶ τὰς ἑκατέρας ἀρχῆς κομιζόμενον σιτήσεις· οὐ μὴν ἔξω τῆς πρώτης Γαλατίας. οὐδεμίαν γὰρ αὐτῷ ἑτέραν παντελῶς δίδομεν ἔχειν ἐξουσίαν,

officiis vti: sed permixtum & iudicis & vicarij vnum esse, comitianum existens & nominatum: periculo functionum publicarum & ei & omnibus similiter imminente: vtpote vno officio constituto, non diuidendo penitus, sed per vnam continuationem militantibus vniuersis. quod accipiet quidem propter duplex periculum, annonas, & capita: quae vtraque pridem percipiebat officium: non tamen in altera quadam administratione pridem quidem vicarium, nunc autem spectabilem comitem in Pacatiana Phrygia, non habentem penitus vllum participium in aliis Asianae prouinciae diœcesibus: * *sed habentem quidem spectabilis comitis Pacatianae Phrygiae cognominationem, contentum verò in sola Pacatiana (sicut prædiximus) Phrygia.*

* legẽdum diœceseos prouinciis &c. erant autẽ decem prouinciæ in diœcesi Asiana, vt liquet ex notitia vtriusque imperij.

De vicario Ponticæ sublato, & in comitis Galatiæ primæ nomẽ trãslato.

CAPVT III.

HOc autem ipsum & in alterutro pridem vicario definiuimus, dicimus autem eum qui est in Pontica diœcesi: vt non duo consistant decætero: sed vnus comes quidem Galatiæ primæ * *nominandus, & habiturus etiam super milites potestatem, sicut habet & nunc, & vtriusque cinguli percepturus annonas, non tamen foris primam Galatiam. nullam etenim ei aliam penitus damus habere*

* quæ est prouincia Ponticæ diœceseos, quæ sub est. P. P. orientis.

διοικίαν, κατ' οὐδεμιᾶς Ποντικῆς ἐπαρχίας, ἀλλὰ κατὰ μόνην Γαλατίαν τὴν πρώτην· τῆς τάξεώς τε ὁμοίως ἀναμιγνυμένης, καὶ κατὰ μίαν, ὡς εἴρηται, νοουμένης καὶ ἀριθμουμένης συνέχειαν, κομητιανῆς οὔσης τε καὶ ὀνομαζομένης· καὶ οὐδεμίας παντελῶς διὰ αὐτῶν πρὸς τοὺς ἄλλους ἔχοντος τινὰ διαφοράν· ἀλλὰ μίαν εἶναι τάξιν, ὑφ' ἑνὶ τεταγμένην ἄρχοντι, μιᾶς ἐπαρχίας ἡγουμένῳ, πάσης ὁμοίως τῆς τάξεως ἅμα τῷ σφῶν αὐτῶν ἄρχοντι περὶ τὰ δημόσια κινδυνευούσης.

ΚΕΦΑΛ. δ.

Οὐδενὶ δὲ ἄρχοντι παντελῶς ἐφίεμεν, οὔτε πολιτικῷ, οὔτε στρατιωτικῷ, ἐκπέμπειν ἐν ταῖς πόλεσι τῆς ἐπαρχίας ἧς ἄρχει, τοὺς καλουμένους τοποτηρητάς, γινώσκουσιν ὡς εἰ τοιοῦτό τι πράξαιεν, αὐτοὶ παντελῶς ἐκπεσοῦνται τῆς ἀρχῆς οἱ θαρρήσαντες ἑτέρους εἰς τὴν ἑαυτῶν τάξιν ἐμβιβάζειν.

ΚΕΦΑΛ. ε.

Αὐτὸ δὲ τοῦτο φαμὲν καὶ ἐπὶ τοῦ λαμπροτάτου κόμητος τῆς ἕω, καὶ τοῦ λαμπροτάτου ἄρχοντος. ἐκείνοις γὰρ μίαν ἀρχὴν ἀμφοτέρας ποιούμεθα, ἔχοντος μὲν καὶ τὸ τοῦ περιβλέπτου κόμητος τῆς ἕω ὄνομα, τάξεως δὲ μιᾶς ἄρχοντος κομητιανῆς οὔσης τε καὶ ὀνομαζομένης, καὶ τῆς πρώτης μόνης Συρίας καὶ τῶν λιμιταντικῶν ἡγουμένου, καὶ τὰς ἑκατέρας ἀρχῆς ἔχοντος σιτήσεις. ἐν ἴσῳ γὰρ τοῖς βικαρίοις ἐκεῖνον τίθεμεν. ὥστε

ἅμα-

potestatem in vlla Pontica regione, sed in sola Galatia prima, officio quidem miscendo, & secundum vnam (sicut dictum est) intelligendo & numerando coniunctionem, comitiano existente & nominando: nullóque penitus eorum ad alios habente aliquam differentiam: sed vnum esse officium sub vno iudice vnius prouinciæ præsule: omni simili officio vnà cum suo iudice circa fiscalia periculum sustinente.

Vicarios vertit Iulian. recte. sic enim & Dionysius exiguus hoc vocabulũ in conciliis positũ semper interpretatus est.

Vt nulli iudicum liceat mittere vicarios. CAP. IIII.

NVlli quoque iudici penitus concedimus neque ciuili neq; militari mittere per ciuitates prouinciæ quibus præsidet, eos qui vocantur loci seruatores:[a] scientibus quia si quid tale fecerint, ipsi cadent administratione, præsumentes alios in suum officium eleuare.

[a] κυϱιοστικῶν. sed puto legendum κυῤῥισθικῶν. vt & Iul. vertit: Quiristica est autem Cyrrhestica regio in Antiochiæ tractu, vt in Plin. lib. 6. c. 8.

Vt comitis orientis & præsidis Antiochiæ officium misceatur. CAP. V.

HOc autem ipsum dicimus & in clarissimo comite Orientis, & clarissimo iudice. & illic enim vnã administrationẽ vtranque facimus, habentem quidem & spectabilis comitis Orientis nomen: officio verò vno præsidente comitiano existente & nominando, & primæ solius Syriæ, & Syristensis[a] præsidente, & vtriusq; administrationis annonas habente, æqualem nanque vicariis illũ ponimus, vt

ἅμα καὶ αὐτὸν τῇ πειθομένῃ αὐτῷ τάξει κινδυνεύειν ὑπέρ τε τῆς πολιτικῆς καὶ δημοσίας καταστάσεως.

ΚΕΦΑΛ. ς.

Βουλόμεθα γοῦν ἅπασι τοῖς ἄρχουσι τῶν ἡμετέρων ἐπαρχιῶν πάντας ὑποκεῖσθαι, τοὺς μὲν ἰδιώτας κατὰ τὸ τῆς ἀρχῆς ἴδιον ἐπὶ πάσαις αἰτίαις, καὶ πάσαις χρηματικαῖς τε καὶ ἐγκληματικαῖς προφάσεσι· τοὺς δέ γε ἐν στρατείαις ὄντας, καὶ ὑπὸ ἰδικοὺς ἄρχοντας τεταγμένους, καὶ τούτους οὐδὲν ἧττον προφάσει δημοσίων τε καὶ ἐγκλημάτων ὑποκεῖσθαι πᾶσι τρόποις αὐτῷ. ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐντεῦθεν κατιόντας ἐξ οἱουδήποτε δικαστηρίου, καὶ τὰς οἱασοῦν μεταχειριζομένους ψήφους, ἐξεῖναι τοὺς τῶν ἐπαρχιῶν ἄρχοντας μὴ συγχωρεῖν πλεῖόν τι τῶν τῇ θείᾳ ἡμῶν διατάξει διηγορευμένων λαμβάνειν sportulων· γινώσκοντας ὡς εἰ τούτου ῥαθυμήσειαν, πᾶσαν ζημίαν ἐντεῦθεν τοῖς ἡμετέροις ὑποτελέσιν ἐπαγομένην αὐτοὶ καταθήσουσι. δίδομεν δὲ αὐτοῖς ἄδειαν καὶ γνωρίζειν τὰ περὶ τούτου, μὴ μόνον εἰς τὰς ἀρχὰς ἐξ ὧν εἰσιν οἱ στελλόμενοι, ἀλλὰ καὶ εἰς ἡμᾶς αὐτοὺς. ὥστε ἡμᾶς ταῦτα γινώσκοντας, τῷ πράγματι προσηκόντως ἐπεξιέναι. εἰ δὲ καὶ αὐτοί τινας εὕροιεν διὰ τὴν ἐκ τῆς ἀξίας ἢ τῆς ζώνης ὑπεροψίαν τοὺς ἡμετέρους ὑποτελεῖς ἀδικοῦντας,

& ipse cum subiecto sibi officio periculum habeat: & pro fiscalium exactione, & pro ciuili & publica disciplina.

Vt omnes priuati præsidibus subiaceant, & executores quoque vrbis Constantinopolitanæ.

CAP. VI.

Volumus autem omnibus iudicibus nostrarum prouinciarum omnes subdi: priuatos quidem secundum quod cinguli proprium præmium est in omnibus causis, & vniuersis pecuniariis & criminalibus occasionibus. Qui verò in militiis constituti sunt [& propriis iudicibus deputati:] [a] *etiam istos nihilo minus occasione fiscalium & criminalium subdi omnibus eis modis. Sed etiã eos qui hinc descendunt, & ex quolibet foro qui quascunque exequuntur sententias: licet prouinciarum iudicibus non sinere amplius aliquid quàm sacra nostra constitutione dispositum est, percipere sportularum: scientibus quia si hoc neglexerint, omne damnum ex hoc nostris collatoribus illatum, ipsi persoluent. Damus autem licentiam eis & referre de eo non solum ad iudices à quibus sunt missi, sed etiã ad nosmetipsos: vt nos hanc agnoscẽtes causam competenter exequamur. Si autẽ ipsi aliquos inuenerint propter dignitatis & cinguli supercilium nostris collatoribus violentias irrogantes,*

[a] Inclusum deerat quod ex Græc. reposui.

ἄδειαν αὐτοῖς δίδομεν καὶ ἐξετάζειν τὰ ἀδικήματα, καὶ τοὺς ὑπευθύνους εὑρισκομένους ἀφαιρεῖσθαι ζώνης, καὶ τὴν ἡμετέραν τάξιν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις πληροῦν· τοῦτο ὅπερ καὶ τοῖς ἀρχαίοις διηγόρευται τῶν νόμων. ὥσπερ γὰρ αὐτοὺς παντὸς ἀδίκου κέρδους εἴργομεν, οὕτω καὶ καθαρῶς ταῖς ἀρχαῖς κεχρημένους πάσης τιμῆς τε καὶ αἰδοῦς καὶ σεμνότητος ἀπολαύειν θεσπίζομεν.

ΚΕΦΑΛ. ζ.

Οὕτω τοίνυν ἡμῖν τῶν ἀρχῶν διακεκριμένων, προσήκει τὸν ἐνταῦθα παραλαβόντα τὴν ἀρχὴν, μετὰ τῆς τοῦ θεοῦ μνήμης ἐναντίον ἡμῶν, ἢ, εἴπερ ἡμῖν οὐκ εἴη σχολὴ, τοῦ τε σῆς ὑπεροχῆς καὶ τῶν ἀεὶ τὸν σὸν κατακοσμησόντων θρόνον, τοῦ τε ἀεὶ ἐνδοξοτάτου κόμητος τῶν θείων ἡμῶν largitionων, τοῦ τε ἐνδοξοτάτου quaestoros τοῦ θείου ἡμῶν παλατίου, τοῦ τε ἐνδοξοτάτου κόμητος τῶν ἁπανταχοῦ θείων ἡμῶν priuatων, (παρόντος δὴ καὶ τοῦ κατὰ καιρὸν μεγαλοπρεπεστάτου χαρτουλαρίου τῶν θείων ἡμῶν κοιτώνων, τοῦ τοῖς συμβόλοις τούτοις τοῖς παρ' ἡμῖν ὑπηρετουμένου) ὅρκον διδόναι, μηδενὶ παντελῶς μηδὲ ὁτιοῦν παρέχειν, μήτε προφάσει δόσεως, μήτε προστασίας· μήτε ἐπαγγείλασθαι, μήτε ἐκ τῆς ἐπαρχίας ὁμολογῆσαι στέλλειν, μήτε τοῖς ἐνδοξοτάτοις ἐπάρχοις, μήτε τοῖς ἄλλοις τοῖς τὰς ἀρχὰς ἔχουσι, μήτε τοῖς περὶ αὐτοὺς καθεστῶσι, μήτε ἑτέρῳ τινὶ κατὰ

προφ

licentiam eis damus etiam examinare violentias, & reos inuentos priuare cingulo: & nostrum ordinē in prouinciis adimplere: hoc quod etiam veteribus dictum est legibus. Sicut enim eos omni iniusto lucro prohibemus: ita etiam purè cingulis vtentes, omni honore & reuerentia & honestate frui sancimus.

De iureiurando à præsidibus præstando, quòd pecuniam nec nomine quidem suffragij dederint.

CAP. VII.

Sic igitur à nobis cingulis discretis, conuenit eum qui sic acceperit administrationem, cum dei memoria coram nobis, aut si non vacat, coram tua celsitudine, & qui tuam rexerint sedem, & qui semper fuerit gloriosissimo comite sacrarum nostrarum largitionum, & gloriosissimo quæstore sacri nostri palatij, & glorosissimo comite vbique sacrarum nostrarum priuatarum rerum, præsente quoque & per tempora magnificentissimo chartulario sacrorum nostrorum cubiculorum, qui codicillis his apud nos ministrat, iusiurandum dare, nihil penitus, nec quodlibet se præbere neque occasione suffragij, neque patrocinij, & neque promittere, & neq; de prouincia profiteri dirigere, neque gloriosissimis præfectis, neque aliis cingula habentibus, neque eis qui circa eos constituti sunt, nec alteri cuilibet per*

* perperā antea, singulis.

πρόφασιν προστασίας· ἀλλ' ὥσπερ ἄμισθον λαμβάνει τὴν ἀρχὴν, προσλαμβάνει τε παρὰ τοῦ δημοσίου τὰς σιτήσεις· (ταύτας γὰρ δὴ καὶ μόνας λαμβάνειν αὐτὸν ἐφίεμεν) οὕτως αὐτὴν καθαραῖς φυλάξει ταῖς χερσὶ, θεῷ τε καὶ ἡμῖν τὸν ὑπὲρ αὐτῆς ὑφέξων λόγον. ἴστω γὰρ ἡ σὴ ὑπεροχὴ, καὶ οἱ μετά σε τὸν αὐτὸν ἐπιβησόμενοι θρόνον, ὡς εἴτε αὐτοὶ θαῤῥήσειαν λαβεῖν τι παρὰ τῶν εἰς τὰς εἰρημένας ἀρχὰς παριόντων, εἴτε οἱ παραδυναστεύοντες αὐτοῖς, εἴτε καὶ ἡ τάξις ἡ σὴ, περαιτέρω τῶν προφάσει συνηθειῶν παρ' ἡμῶν αὐτοῖς ὡρισμένων (ἅπερ δὴ καὶ ἀρκεῖν μόνα νομίζοντες, δίδοσθαι διωρίσαμεν) ὡς οὐκ ἐν μικροῖς ἡ ποινὴ γενήσεται· ἀλλ' οἱ μὲν μέγιστοι ἄρχοντες οἱ λαβεῖν τι θαῤῥήσαντες παρὰ τῶν ἐπὶ τὰς ἀρχὰς παριόντων, ἢ καὶ συγχωρήσαντες τῇ οἰκείᾳ τάξει τοιοῦτό τι πράττειν, καὶ προσαγγελθὲν οὐ θεραπεύοντες, ὡς οὐ μόνον τετραπλάσιον ἀποδώσουσι πᾶν ὅσον εἰλήφασιν, ἀλλὰ καὶ μεγάλην ἀγανάκτησιν ὑποστήσονται, καὶ τὸν ἐπὶ τῇ ἀρχῇ κίνδυνον εὐλαβηθήσονται, καὶ οἵ γε ἀμφ' αὐτοὺς ὄντες, καὶ ἡ πειθομένη τάξις αὐτοῖς εἰ πλεῖόν τι τῶν παρ' ἡμῶν διδομένων ἐπιχειρήσαιεν λαβεῖν· αὐτοί τε ὑποκείσονται τοῖς ἐζημιωμένοις τῇ εἰς τὸ τετραπλοῦν ἀποδόσει, ἐκπεσοῦνταί τε καὶ οὐσίας καὶ ζώνης· πρὸς τῷ καὶ τιμωρίαις ὑποβάλλεσθαι πρεπούσαις τοῖς πλημμελήμασι τοῖς αὐτῶν.

ΚΕΦ

occasionem patrocinij: sed sicut sine suffragio accepit administrationem, à publico percepturus annonas: (has enim solas accipere eum sinimus) sic eam puris custodire manibus deo & nobis pro ea redditurus rationem. Sciat enim tua celsitudo, & qui post [te] easdem conscenderint sedes: quia siue ipsi præsumpserint accipere quicquam ab iis qui ad prædictas administrationes accedunt, siue proceres ipsi, siue etiam officium tuum, vltra ea quæ occasione consuetudinum à nobis eis definita sunt: quæ scilicet sufficere sola putantes, dari decreuimus: non in paruis pœnam fieri: sed maximi quidem iudices accipere aliquid præsumentes ab iis qui ad administrationes accedunt, aut etiam permittentes suum officium tale aliquid agere, & nunciatum non emendantes: non solum quadruplum reddent totius quantum perceperunt, sed etiam magnam indignationem sustinebunt, & cinguli periculum formidabunt: & qui circa eos sunt, & obediens eis officium, si amplius aliquid quàm à nobis concessum est, tentauerint accipere, ipsi quoque subiicientur damnis quadruplæ redditionis, & cadent etiam substãtia & cingulo: insuper & suppliciis subiacebunt quæ congruunt delictis eorum.

ΚΕΦΑΛ. η.

Τοὺς δὲ οὕτως ἀμίσθους παραλαμβάνοντας τὰς ἀρχὰς, πρῶτον ἁπάντων σπούδασμα ἔχειν χρὴ τὸ τοῖς δημοσίοις ἀγρύπνως προσέχειν, καὶ τοὺς μὲν ἀγνωμονοῦντας καὶ δεομένους ἀνάγκης, μετὰ πάσης εἰσπράττειν τῆς σφοδρότητος, μηδὲν ὑποκατακλινομένους, μηδὲ ὑπὲρ αὐτοῦ τούτου κέρδος τι παντάπασιν ἐννοοῦντας· τοῖς δὲ εὐγνώμοσι πατρικῶς προσφερομένους. ἔπειτα τὸ τοὺς ἡμετέρους ὑπηκόους φυλάττειν πανταχόθεν ἀνεπηρεάστους, οὐδ᾽ ὁτιοῦν παρ᾽ οὐδενὸς αὐτῶν κομιζομένους· ἀλλ᾽ ἴσοι μὲν ἐν ταῖς δίκαις, ἴσοι δὲ ἐν ταῖς δημώδεσι καταστάσεσιν ἔστωσαν, ἐπεξιόντες τε τοῖς ἁμαρτήμασι, καὶ τοὺς μὲν ἀνευθύνους, πανταχόθεν φυλάττοντες καθαρούς, τοῖς ὑπευθύνοις τε ἐπιτιθέντες πρὸς τὸν νόμον τὴν ποινήν. καὶ οὕτως ἄρχοντες τῶν ὑπηκόων ὡς ἂν πατέρες ὦν, ἀγαπῶντες μὲν αὐτοὺς ἀνευθύνους ὄντας, ὑπευθύνους δὲ φαινομένους σωφρονίζοντές τε καὶ τιμωρούμενοι· καὶ πᾶσαν δικαιοσύνην ἔν τε τοῖς δημοσίοις ἔν τε τοῖς ἰδίοις συμβολαίοις αὐτοῖς διατηροῦντες· καὶ οὐκ αὐτοὶ μόνοι τοῦτο πράττοντες, ἀλλὰ καὶ τὸν ἀεὶ παρεδρεύοντα τοιοῦτον λαμβάνοντες, καὶ τοὺς περὶ αὐτοὺς ἅπαντας, ὡς μὴ δοκεῖν ἐκείνους μὲν δῆθεν ἀνευθύνους εἶναι, δι᾽ ἑτέρων δὲ πλημμελεῖν τε καὶ κλέπτειν. τοῦτο ὅπερ ἔτι μᾶλλον αἰσχρότερόν ἐστι, τὸ καὶ κοινωνοὺς τῶν ἀδικημάτων λαμβάνειν. ὥς τε δέεσθαι τῇ σῇ ὑπεροχῇ τῶν σεμνοτέρων τινὰς ἐπὶ

τὰς

Vt præsides tributorum exactioni diligenter incumbant.

CAP. VIII.

EOs autem qui ita sine mercede sumunt administrationes, præ omnibus studium habere decet fiscalia vigilanter inspicere: & indeuotos quidem & egentes necessitate, cum omni exigere fortitudine, in nullo flexos, neque pro hoc ipso lucrum aliquod omnino considerantes: deuotis autem paternè se exhibere: deinde nostros subiectos reseruare vndique sine violentia: nihil ab vllo eorum percipientes: sed æqui sint in iudiciis: æqui verò in publicis disciplinis: exequentes quoque delicta, innoxios quidem vndique custodientes eos qui puri sunt: reis autem pœnam imponentes secundum legem: & ita præsidentes collatoribus, tanquam patres filiis: diligentes quidem eos qui sunt innocentes: qui verò rei monstrantur, castigantes ac punientes: omnémque iustitiam in publicis & priuatis documentis eis seruantes: & non ipsi soli hoc agentes, sed etiam semper consiliarium talem sumentes, & qui circa eos sunt omnes, vt non videantur illi quidem velut innoxij esse, per alios autem delinquant atque furentur: hoc quod magis turpe est, vt & participes iniustitiarum sumant. Ideóque licebit tuæ celsitudini honestiorum quosdam ad

administ

τὰς ἀρχὰς πέμπειν, καὶ τῶν ἐπισταμένων τὰ δημόσια, βουλοντῶν τε φαμὲν, καὶ ἑτέρων προσώπων, πᾶσαν ἑαυτῶν δεδωκότων ἀγαθὴν, καὶ πρὸς τὰς ἀρχὰς ἐπιτηδείων. τίς γὰρ ἂν οὐκ ἀγαπήσειε, καὶ σεμνότητος ἐμπιπλᾶσθαι μεγάλης νομίσειεν, εἴπερ ἡμετέρᾳ ψήφῳ, καὶ κρίσει τῆς σῆς ὑπεροχῆς ἐπὶ τὴν ἀρχὴν παρέλθοι, μεμαρτυρημένος μὲν ὡς εἴη χρηστὸς, πρᾶγμα δὲ αὐτὴν δεχόμενος, οὐκ ἐνησχολημένος δὲ παντελῶς οὐδενὶ φαύλῳ κατὰ τὴν χώραν, οὐδὲ ὅπως τὸ δοθὲν ἀθροίσειεν, οὐδὲ ἔθεν συλλέξει χρυσίον, ἀλλ' ἵνα δὴ τοῦτο μόνον ἔχοι σπούδασμα, τὸ τῷ θεῷ τε καὶ ἡμῖν ἑαυτὸν συστῆσαι, καὶ δόξης ἀπολαῦσαι χρηστῆς, καὶ ἀμοιβὰς ἐλπίσαι μεγάλας. ¶ Εἰ δέ τις παρὰ ταῦτα τὶ πράξειεν, ἴστω καὶ ἕως ἐπὶ τῆς ἀρχῆς, ἐφ' ἧς ἐστι δικαστὴς, κλοπῆς αἰτίαν ὑποστησόμενος· καὶ εἴγε φανείη δοὺς χρυσίον ὑπὲρ τοῦ λαβεῖν τὴν ἀρχὴν, ἢ λαβὼν ἐκ τῆς ἀρχῆς (ἑκάτερον γὰρ ὁμοίως ὑπεύθυνον) ὅτι καὶ δήμευσιν καὶ ἐξορίαν ὑποστήσεται καὶ τὴν εἰς τὸ σῶμα βάσανόν τε καὶ τιμωρίαν· καὶ αὐτὸν δὴ τὸν λαβόντα παρ' αὐτοῦ, καθάπερ εἰπόντες ἔφθημεν, κακοῖς ὑποθήσει μεγάλοις. καθαρὰς γὰρ ἀπαιτοῦμεν εἶναι ταῖς ἐπιχωρίοις ἀρχαῖς τὰς χεῖρας, ἵνα τοὺς ἀρχομένους ἀζημίους τε καὶ εὐθυνομένους φυλάξωμεν. καὶ αὕτη μὲν ἔκ τε τῶν νόμων ἔκ τε τῶν ἀρχῶν ἐπικείσονται ποιναὶ τοῖς ἐν ταῖς εἰρημέναις ἀρχαῖς οὖσιν, εἴτι τοιοῦτο πράξαιεν. Δίδομεν δὲ καὶ τοῖς ἐπαρχιώταις ἄδειαν,

εἴτι

administrationes dirigere, & scientium tributa fiscalia: curialium quippe & aliarum personarum experimentum sui dantium bonum, & ad magistratus opportunorum. Quis enim non diligat eum, & honestate compleri magna putet, si nostro decreto iudicióque tui culminis ad cingulum veniat, testimonium quidem habens quia sit optimus, gratis verò eum suscipiens: non vacans omnino per prouincias vlli prauitati[a] nec quemadmodũ quod dedit congreget, nec vnde colligat aurum: sed vt hoc solum habeat studium, deo nobísque semetipsum commendare, & gloria frui optima, & recompensationem sperare præcipuam?

[a] Sic ex Græc. & man. testi tui: perperam antea & nullo sensu, populi priuati.

1 ¶ *Si quis autem præter hoc aliquid egerit, & donec in administratione est iudex, furti reus appareat, & probetur aut aurum dans vt accipiat administrationẽ, aut accipiens ex administratione (vtrunque enim similiter noxiũ est) sciat quia & confiscationem & exilium sustinebit, & in corpus verbera atque supplicium. Ipsum quoq; qui acceperit ab eo (sicut prædiximus) malis subiiciemus maximis. puras enim exigimus esse prouincialibus iudicibus manus: vt collatores custodiamus. Et istæ quidem tam ex legibus quàm ex administrationibus imminebunt pœnæ iis qui in prædictis administrationibus sunt, si tale aliquid egerint. Damus autem prouincialibus licentiam,*

si quid

ἔτι κατὰ τῆς ἐπαρχίας ἄδικον ὁ τὴν ἀρχὴν ἔχων διαπράξηται, καὶ ζημίαις τισὶν ἢ ἐπηρείαις περιβάλλοι τοὺς ἡμετέρους ὑποτελεῖς, ὥστε τὸν θεοφιλέστατον ἐπίσκοπον καὶ τοὺς ἐν τῇ χώρᾳ πρωτεύοντας δεήσεις εἰς ἡμᾶς ἀναπέμπειν, καταλέγοντας τοῦ τὴν ἀρχὴν ἔχοντος τὰ πλημμελήματα. ἡμεῖς γὰρ ταῦτα μανθάνοντες, στελοῦμεν ἐν τῇ χώρᾳ τὸν ταῦτα ἐξετάσοντα· ἐφ' ᾧ τε αὐτὸν, ἔνθα ἠδίκησεν, ἐκεῖσε καὶ τὰς ποινὰς ὑποσχεῖν τῶν πλημμελημάτων, ὥστε μηδὲ ἕτερόν τινα τοιοῦτό τι πρᾶξαι θαρρῆσαι, πρὸς τὸ παράδειγμα βλέποντα.

ΚΕΦΑΛ. θ.

Ἀνάγκην ἔχοντος τοῦ τὴν ἀρχὴν διέποντος, κατὰ τὰς ἔμπροσθεν διατάξεις, ἐπειδὰν κατάθοιτο τὴν ζώνην, τὰς πεντήκοντα ἡμέρας ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ διατρίβειν, δημοσίᾳ φαινόμενον, καὶ τὰς παρὰ πάντων δεχόμενον ἐναγωγάς. εἰ μέντοι πρὶν ἂν πληρώσῃ τὰς πεντήκοντα ἡμέρας ἀποδιδράσκων ἁλοίη, καθάπερ τι τῶν ἀτιμοτάτων ἀνδραπόδων, δίδομεν ἄδειαν τοῖς ὑποτελέσι κατέχειν αὐτὸν ἐν τῇ χώρᾳ, ἢ τῇ ἐπαρχίᾳ, καὶ πᾶν εἴ τι δεδώκασιν αὐτῷ προφάσει κλοπῆς, τοῦτο εἰσπράττειν· παρόντος μέντοι τοῦ θεοφιλεστάτου ἐπισκόπου, καὶ τὸ πρᾶγμα ἐγγράφως διασκοποῦντος, ἕως ἂν ἀποδοίη πᾶν ὅπερ κεκλοφὼς φανείη. ἀλλὰ καὶ τοὺς αὐτοὺς ἐπαρχιώτας

(εἴπερ

si quid apud prouinciam iniustum, qui administrationem habet, egerit: vel si damnis aliquibus aut calumniis subdat nostros collatores: vt deo amabiles episcopi & prouinciæ primates preces ad nos dirigant, exponentes cingulum habentis delicta. nos enim hæc agnoscentes dirigemus in prouinciam hoc examinaturũ: quatenus ipse vbi iniustitiam fecit, illic quoq; pœnas subeat delictorum: vt neque alter quispiam tale aliquid agere præsumat, ad exemplum respiciens.

Vt præsides quinquaginta dies faciant in prouincia sua, postquam eis successum est.

CAP. IX.

NEcessitatem habente eo qui administrationem rexit, secundum priores constitutiones, dum deposuerit fasces, dies quinquaginta in prouincia commorari, publicè se monstrantem, & ab omnibus suscipientem conuentiones. si tamen ante compleantur quinquaginta dies, fugiens capiatur velut aliquod inhonestissimorum mancipiorum: damus licentiam collatoribus detinere eum in prouincia: & omne quod dederunt ei occasione furti, hoc exigere, præsente tamen deo amabili episcopo, & causam ex non scripto examinante, donec reddat omne quicquid furatus ostenditur. sed etiam ipsos prouinciales, si sen-

(εἴπερ αἴσθοιντο τῆς τῶν ἀρχόντων κλοπῆς) ἄδειαν ἔχειν, μᾶλλον μὲν οὖν καὶ ἀνάγκην, ταῦτα μηνύειν εἰς ἡμᾶς· ὥστε ἡμᾶς μανθάνοντας ὅτι περ ὅλως χρυσίου πιπράσκει τὸ δίκαιον, ταῖς εἰρημέναις αὐτὸν ὑποβάλλειν ποιναῖς· πρὸς τῷ καὶ ταῖς ἐξ οὐρανοῦ τιμωρίαις ἔνοχον εἶναι, παραβάντα τοὺς ὅρκους ἐφ᾽ οἷς ἔλαβε τὴν ἀρχήν. εἰ δὲ καὶ ἰσχύσειε καθ᾽ οἱανοῦν αἰτίαν, μὴ πεπληρωκὼς τὰς πεντήκοντα ἡμέρας, ἐκ τῆς ἐπαρχίας φυγεῖν, τηνικαῦτα συλληφθεὶς ἔνθα ἂν διατρίβων φανείη, ἐπαναχθήσεται μὲν εἰς τὴν ἐπαρχίαν ἧς ἦρχεν, ἅπαν δὲ ὅσον ἂν εὑρεθείη λαβών, ἀποδώσει τετραπλάσιον.

ΚΕΦΑΛ. ι.

Ἐκείνου δηλαδὴ φυλαττομένου, τοῦ μηδεμίαν εἶναι τοῖς ἡμετέροις ὑπηκόοις ἄδειαν ἐφ᾽ ἑτέρῳ τινί, πλὴν ἢ κλοπῇ, ταῦτα περὶ τοὺς ἄρχοντας πράττειν. οὐ γὰρ εἰ φανείη σφοδρότερος τοῖς ἀγνώμοσιν διὰ τὴν τῶν δημοσίων εἴσπραξιν, ἢ διὰ τὴν τῶν πλημμελημάτων ἐπεξέλευσιν, δώσομεν τοῖς ὑπηκόοις πράττειν τι κατ᾽ αὐτοῦ. τοὐναντίον μὲν οὖν καὶ ποιναῖς αὐτοὺς ταῖς πασῶν πικροτάταις ὑπάξομεν, εἰ τοὺς καθαρῶς χρησαμένους ταῖς χερσί, καὶ τῇ τῶν δημοσίων εἰσπράξει μετὰ πάσης προσενεχθέντας ἀκριβείας, εἶτα καταθεμένους τὴν ἀρχήν, ὑβρίσαι θαρρήσαιεν, ἀλλὰ μὴ σὺν εὐφημίᾳ πάσῃ μετὰ

τὸν

si senserint administratorum furtum, licentiam habere, magis autem necessitatem, hæc referre nobis: vt cognoscentes quia omnino auro vendidit iustitiam, prædictis eum subiiciamus pœnis. super quod etiam cœlestibus suppliciis reus erit, transcendens iusiurandum in quo acceperit administrationem. Si autem voluerit ex quacunque causa nõ completis quinquaginta diebus ex prouincia fugere: tunc comprehensus vbicunque degere videtur, reuocabitur quidem in prouinciam in qua administrabat: omne vero quod inuentus fuerit accepisse, restituat in quadruplum.

Vt omnes prouinciales præsidibus suis debitum honorem & solitas acclamationes deferant.

CAPVT X.

ILlud videlicet obseruandum, nullam esse nostris subiectis licentiam in alio quodam præter furtum hoc circa iudices agere. Non enim si videatur vehementissimus indeuotis propter fiscalium exactionẽ, aut propter delictorum executionem, dabimus subiectis agere aliquid aduersus eum. Ex diuerso autẽ etiam pœnis eos omnium amarissimis subiugamus, si eos qui puris vsi sunt manibus, & fiscalium exactionẽ cum omni detulerint subtilitate, postea deponentes administrationẽ iniuriari præsumpserint, & non cum omni fauore

τὸν νενομισμένον χρόνον τὰς ἐπαρχίας ἀπολιμπάνοντας, ἀποπέμψαιεν. δεῖ γὰρ τοὺς μετὰ τόνδε ἡμῶν τὸν νόμον γινομένους λαμπροτάτους τῶν ὑποτεταγμένων ἐπαρχιῶν ἄρχοντας, ἐνθυμεῖσθαι πόσης μὲν ἀπολαύσουσι δόξης τοιοῦτοι φαινόμενοι, πόσαις δὲ περιπεσοῦνται δυσκολίαις, τὸν νόμον τοῦτον παραλῦσαι, τό γε ἐφ' ἑαυτοὺς, θαῤῥήσαντες. εἴη γὰρ ἂν τῶν ἀτόπων εἰ τοὺς μὲν ἐπ' εὐτελέσιν ἁλόντας κλοπαῖς αὐτοὶ κολάζοιεν καὶ βασάνοις αὐτοὺς ὑποβάλλοιεν, καὶ οὐ πρότερον συγχωροῖεν, ἕως ἂν ἀποδοῖεν τὰ φώρια· αὐτοὶ δὲ ἀνεύθυνοι μένοιεν, ἐπὶ μεγάλων γινόμενοι κλοπῶν. καὶ οὐδὲ τὸ πρὸς τοὺς ὑπηκόους ἐρυθριῶντες παράδειγμα, ὧν ἔξεστιν αὐτοῖς ὑπερι-δοῦσι, σεμνοῖς τε καὶ ἐλευθέροις, καὶ πανταχόθεν ἐπαινουμένοις φανῆναι, καὶ τὴν ἐξ ἡμῶν ἔχειν καλὴν μαρτυρίαν τε καὶ ἐλπίδα. ¶ Οὐ συγχωροῦμεν δὲ οὐδὲ τοῖς περιβλέπτοις δουξίν, οὐδὲ ἑτέρῳ τινὶ τὴν οἱανοῦν αὐτοῖς πλεονεξίαν ἢ ἀδικίαν ἐπαγαγεῖν, ἢ πολιτικοῖς ὅλως πράγμασι κοινωνεῖν, ἵνα καὶ ἡμεῖς αὐτοῖς τὴν σεμνότητα φυλάττοιμεν, κἀκεῖνοι τὴν καθαρότητά τε ἡμῖν καὶ εὔνοιαν ἀντιδιδοῖεν. ἴστω γὰρ ἅπαν τὸ ὑπήκοον ὡς διὰ τὴν αὐτῶν ὠφέλειαν καὶ τὸ πανταχόθεν αὐτῶν ἀζήμιον, καὶ τὸ διὰ πάσης αὐτοὺς ἄγειν εὐπαθείας καὶ μὴ καταναγκάζεσθαι τὰς χώρας ἀπολιμπάνειν, μηδὲ ἐν ξένῃ ταλαιπωρεῖσθαι· διὰ τοῦτο τὸν παρόντα νόμον ἐγράψαμεν, θεῷ τε αὐτὸν ἀνατιθέντες, καὶ ταῖς παρούσαις σεβασμιωτάταις τῆς μεγάλης αὐτοῦ καὶ κοινοτάτης ἑορτῆς ἡμέραις,

1

post legitimum tempus prouincias relinquentes deduxerint. Oportet enim eos qui post hanc legem nostram faciendi sunt clarissimos subiectarum prouinciarum iudices, considerare quanta quidem perfruentur gloria tales apparentes: quantis * *autem sint incursuri difficultatibus, legem hanc soluere quantum ad se præsumentes. Erit enim absurdum, si eos quidem qui in vilibus capiuntur furtis, ipsi torquebunt, & non primitus quiescant donec reddant furta: ipsi autem innoxij manserint in maximis constituti furtis, & neque apud subiectos erubescentes exemplum, cum liceat eis honestis & liberis & vndique laudandis ostendi, & à nobis habere testimonium & spem.*

* Legendũ forte, quantas auté sint incursuri difficultates.

1 ¶ *Non sinimus autem nec spectabilibus iudicibus, nec alteri alicui quamlibet eis oppressionem aut iniustitiam inferre, aut ciuilibus omnino causis communicare: vt & nos eis honestatem seruemus, & illi puritatem nobis deuotionémq; restituant. Sciant enim omnes subiecti, quia propter eorum vtilitatem, & vndique eorum indemnitatem, & vt per omnem agantur quietem, & non cogantur prouincias relinquere, & in peregrinis affligi: propterea præsentem legem scripsimus, deo eam vouentes, & præsentibus venerabilibus maximæ eius communionis festiuitatis diebus*

ἵνα πᾶσιν ἐξῇ πατέρας δέχεσθαι μᾶλλον ἄρ-
χοντας, ἢ κλέπτοντάς τε καὶ ἀνδραποδώδεις, καὶ
ταῖς αὐτῶν οὐσίαις ἐφεδρεύοντας. ¶ Δεῖ δὲ καὶ 2
ὑμᾶς τοὺς ἡμετέρους ὑποτελεῖς, εἰδότας πόσην ὑ-
μῶν ἐθέμεθα πρόνοιαν, μετὰ πάσης εὐγνωμο-
σύνης τοὺς δημοσίους ἀνελλιπῶς φόρους εἰσάγειν,
καὶ μηδὲ τῆς παρὰ τῶν ἀρχόντων ἀνάγκης δεῖσθαι,
ἀλλ' οὕτως εὐγνώμονας ἑαυτοὺς παρέχειν, ὥστε
ἡμῖν ἐξ αὐτῶν ἐνδείξασθαι τῶν ἔργων ὅτι καὶ αὐ-
τοὶ τῆς τοσαύτης φιλανθρωπίας τὴν οἰκείαν ἡμῖν
εὐγνωμοσύνην ἀντιδίδοτε· καὶ εἰκότως ἕξετε πᾶ-
σαν παρὰ τῶν ἀρχόντων, προφάσει τῆς εὐγνωμοσύ-
νης, σπουδήν τε καὶ πρόνοιαν. ἐκεῖνο γινώσκοντες
ὡς ἐπειδὴ τοῖς ἄρχουσιν ἐπίκειται πανταχόθεν
ὁ τῶν δημοσίων κίνδυνος, καὶ τῶν ἀνωμολογημένων
ἐστὶν ὡς ἐπὶ τῷ σφῶν αὐτῶν κινδύνῳ τὰς ἀρ-
χὰς ἐπεισέρχονται, καὶ ὑμᾶς τοῦτο γινώσκοντας,
ἐκ τρόπου παντὸς εὐλαβεῖσθαι τὴν ἀγνωμο-
σύνην, καὶ μὴ τὰς ἑαυτῶν γνώμας οὕτω παρέχειν
ἀπειθεῖς, ὡς καὶ τῆς ἐξ αὐτῶν δεῖσθαι σφοδρότη-
τος, ἣν ἀναγκαῖον αὐτοῖς ἐστι προσλαμβάνειν,
διὰ τὴν ἀπαραίτητον τῶν δημοσίων εἴσπραξιν.
εἰδότων ὑμῶν τῶν ἡμετέρων ὑπηκόων ὡς αἱ στρα-
τιωτικαὶ δαπάναι, καὶ ἡ τῶν πολεμίων δίωξις
πολλῆς δεῖται τῆς ἐπιμελείας, καὶ οὐκ ἔστι χρημά-
των χωρὶς ταῦτα πραχθῆναι, τοῦ πράγματος μη-
δεμιᾶς ἀναβολῆς δεομένου· οὔτε ἡμῶν αἱρουμέ-
νων περιορᾶν τὴν Ῥωμαίων γῆν ἐλαττωθεῖ-
σαν, ἀλλὰ Λιβύην τε πᾶσαν ἀνακτησαμένων,

καὶ

vt omnibus liceat patres suscipere magis iudices, quàm fures & solicitatores, & eorum substantiis insidiantes.

2 ¶ *Oportet quoque vos nostros subiectos scientes quantam vestri posuimus prouidentiam, cum omni deuotione, publica sine imminutione tributa persoluere: & neque administratorum egere necessitate, sed ita deuotos vosmetipsos præbere, vt nobismetipsis ostendatur operibus quia & ipsi pro huiusmodi clementia propriam nobis deuotionem restituetis: & meritò habebitis omnem à iudicibus occasione deuotionis, fauorem & prouidentiam: illud scientes, quia iudicibus imminet vndique fiscalium periculum: & manifestum est, quia proprio suo periculo administrationes assumũt: & vos hæc agnoscentes, & omnimodo euitate indeuotionem, & nolite vestras voluntates ita præbere inobedientes, quatenus eorum præsidum egeatis vehementia, quam necessarium est eos assumere propter ineuitabilem fiscalium exactionem: scientibus vobis nostris subiectis, quia militares expensæ, & hostium incursiones multa egent diligentia, & non possunt citra pecunias hæc agi, causa videlicet nullam recipiente dilationem, neque nobis concedentibus despici Romanorum terram deminutam, qui & Lybiam omnẽ reparauimus,*

καὶ Βανδίλους καταδουλωσάντων· καὶ πολλά γε ἔτι καὶ μείζονα τούτων ἐλπιζόντων παρὰ τοῦ θεοῦ λαβεῖν τε καὶ πρᾶξαι, εἰς ἃ προσήκει ἐπὶ τοὺς δημοσίους φόρους ἀνελλιπῶς καὶ εὐγνωμόνως καὶ κατὰ τὰς ὡρισμένας εἰσπράττεσθαι προθεσμίας. ὥστε εἴπερ ὑμεῖς μὲν εὐγνωμόνως ἀπαντήσετε τοῖς ἄρχουσιν, οἱ δὲ ῥᾳδίαν τε καὶ ἐκ προχείρου τὴν τῶν δημοσίων εἰσκομιδὴν εἰς ἡμᾶς ποιοῖντο, καὶ τοὺς ἄρχοντας ἐπαινέσομεν τῆς σπουδῆς, καὶ ὑμᾶς ἀποδεξόμεθα τῆς γνώμης, καὶ πανταχόθεν μία τις ἔσται καλή τε καὶ σύμφωνος τῶν τε ἀρχόντων καὶ τῶν ἀρχομένων ἁρμονία.

ΚΕΦΑΛ. ια.

Τῷ μεγάλῳ τοίνυν θεῷ καὶ σωτῆρι ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστῷ πάντες ὁμοίως ἀναπεμπέτωσαν ὕμνους ὑπὲρ τούτου δὴ τοῦ νόμου, ὃς αὐτοῖς δώσει καὶ τὰς πατρίδας οἰκεῖν ἀσφαλῶς, καὶ τὰς οἰκείας περιουσίας ἔχειν βεβαίως, καὶ τοῦ τῶν ἀρχόντων ἀπολαύειν δικαιοσύνης. καὶ γὰρ δὴ καὶ ἡμεῖς διὰ τοῦτο αὐτὸν ἐθέμεθα, ὅπως ἂν ἐκ τοῦ ἐν τῷ νόμῳ δικαιοσύνης ἰσχύσωμεν τῷ δεσπότῃ θεῷ οἰκειῶσαι ἑαυτοὺς, καὶ τὴν ἡμετέραν συστῆσαι βασιλείαν· ἵνα μὴ δόξωμεν περιορᾶν ἀνθρώπους ἀδικουμένους, οὓς ἡμῖν παραδέδωκεν ὁ θεὸς, ὅπως ἂν αὐτῶν διὰ πάντων φειδώμεθα, τῇ αὐτοῦ κατακολουθοῦντες ἀγαθότητι. Ὥστε τό γε ἐφ' ἡμῖν ἀφοσιούσθω τῷ θεῷ· διό τι μηδὲν τῶν εἰς νῦν ἡμῖν ἐρχομένων ἀγαθῶν ὑπὲρ κηδεμονίας τῶν ὑπηκόων

παραλ

& Vandalos in seruitutem redegimus, & plurima adhuc, & maiora horum speramus à deo percipere & agere: pro quibus competens est fiscalia tributa sine imminutione & deuotè & secundum definita exigi tempora. Quapropter si vos quidem deuotè occurratis iudicibus, illi vero facilem & præparatam fiscalium illationem in vos exhibuerint: & iudicum laudabimus studium, & vestram approbabimus voluntatem, & vndique vna quædam erit optima consonáque præsidentium, & quibus præsident, congruentia magna.

Vt omnes deo gratias agant huius legis latæ gratia.

CAP. XI.

Itaque Deo & saluatori nostro Ihesu Christo omnes similiter offerant hymnos pro hac lege quæ eis dabit & patrias habitare cautè, & proprias facultates habere firmißimè, & iudicum frui iustitia. Nam & nos propterea eam posuimus, vt & iustitiam quæ in lege est, valeamus domino deo vouere, & nosmetipsos & nostrũ commendare imperiũ, & non videamur despicere homines oppressos quos nobis tradidit Deus, vt eis per omnia parcamus, eius sequentes benignitatem. Ideóq; quantum ad nos cõsecretur [hæc] lex deo: eo quòd nihil in mentem nostrã veniens boni pro tuitione subiectorũ

παραλιμπανόμενον. βουλόμενοι γὰρ τὰς ἀνελευθέρους ταύτας καὶ ἀνδραποδώδεις κλοπὰς ἀνελεῖν, καὶ τοὺς ἡμετέρους ὑποτελεῖς ἐν ἀπαθείᾳ παρὰ τῶν τὰς ἐπιχωρίους ἀρχὰς ἐχόντων φυλάξαι, διὰ τοῦτο ἐσπουδάσαμεν προῖκα τὰς ἀρχὰς αὐτοῖς δοῦναι, ὅπως ἂν μηδὲ αὐτοῖς ἐξῇ πλημμελεῖν τε καὶ ἁρπάζειν τὸ ὑπήκοον, ὅπερ ἕνεκα πάντα πόνον αἱρούμεθα. οὐκ ἀξιοῦντες μιμεῖσθαι τοὺς πρὸ ἡμῶν βεβασιλευκότας, οἵπερ χρημάτων προὐβάλλοντο τὰς ἀρχάς, ἑαυτοῖς ἀναιροῦντες τὴν ἄδειαν τοῦ γε τοῖς ἐν ταῖς ἀρχαῖς ἀδικοῦσιν ἐπιτιμᾷν δίκαια, ἀλλ' αὐτοί τε οἷς ἐλάμβανον, ἐγκαλύπτεσθαι δίκαιοι καθεστῶτες, τούς τε οἰκείους ὑποτελεῖς δι' αὐτὸ δὴ τοῦτο ἐξαρπάζειν τῶν κακῶς ἀρχόντων οὐ δυνάμενοι, οὐδὲ αὐτοὶ τοῖς ἄρχουσιν ἐπιτιμᾷν σωφρονεῖν, προφάσει τῆς εἰρημένης αἰτίας. ἡμεῖς δὲ ἀρκοῦντα τῇ βασιλείᾳ πόρον εἶναι νομίζομεν τὸ μόνους ἐντελεῖς τοὺς δημοσίους κομίζεσθαι φόρους, ἀλλὰ μή τι καὶ ἔξωθεν προσεπιζητεῖν· ὅπερ τοῖς ὑπηκόοις πάντα κατασείσει τὸν βίον.

ΚΕΦΑΛ. ιβ.

ΤΟ δὲ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἡμῖν εἰρημένον, ἔτι μείζονι χρῆσαι καὶ ἀκριβεστέρᾳ περιλαβεῖν ᾠήθημεν νομοθεσίᾳ, ὥστε τὸν ἡμέτερον σκοπὸν ἅπασι γενέσθαι φανερόν. θεσπίζομεν γάρ, τοὺς λαμπροτάτους τῶν ὑποτεταγμένων ἐπαρχιῶν ἄρχοντας, χωρὶς ἁπάσης γινομένους

χρημά

relinquimus. Volentes enim inhonesta hæc & seruilia furta perimere, & nostros subiectos in quiete à prouincialibus iudicibus conseruare: propterea festinauimus gratis administrationes eis dare: vt nec ipsis liceat delinquere, & abripere subiectis, quorum causa omnem perferimus laborem, dedignantes imitari eos qui ante nos imperauerunt, [a] *qui pecuniis ordinabant administrationes, sibimetipsis auferentes licentiam administratoribus nocentibus increpandi iuste, [& ipsi ea quæ percipiebant, celando, iusti putati] & proprios collatores propter hoc abripere à malis iudicibus non valentes: vnde nec ipsis iudicibus increpare poterant agere castè occasione prædictæ causæ. Nos autem sufficientem imperio quæstum esse putamus, vt collatores sola fiscalia conferant tributa, & nihil aliud extrinsecus quæratur, quod subiectis omnem commoueat vitam.*

[a] Tacitè accusat Zenonẽ & Anastasium &c. de quibus dixi s. capit. 1.

[a] Pro inclusis vertit Hal. digni profectò quibus propter turpiter acceptã pecuniã capita obuoluerentur pallio. sed quid hîc de obuolutione pallij agitur?

In quibus causis à præside detenti fori præscriptionem non habeant.

CAP. XII.

QVod autem primitus à nobis dictum est: adhuc maiori opere & subtiliori complecti existimauimus legis latione, quatenus nostra intentio omnibus fiat aperta. Sancimus enim clarissimos subiectarum prouinciarum administratores citra omne factos

χρημάτων δόσεως, καὶ τῶν παρ' αὐτῶν διδομένων ὅρκων μεμνημένους, ἔχειν καὶ ταύτην παρ' ἡμῶν τὴν παῤῥησίαν, τὸ μηδεμίαν εἶναι μηδενὶ πρὸς αὐτοὺς παντελῶς φόρου ἤτοι κριτηρίου παραγραφὴν, μήτε ἐν ταῖς ἁμαρτανομέναις παρά τινων βίαις, μήτε ἐπὶ τοῖς ἐγκλήμασι καὶ ταῖς ἐντεῦθεν ἀδικίαις, μήτε ἐπὶ ταῖς ἐνστάσεσι ταῖς δημοσίαις, μήτε ἐπὶ ταῖς τῶν δημοσίων φόρων εἰσπράξεσιν· ἀλλὰ πάντας ὁμοίως ὑποκεῖσθαι τῇ τούτων δικαιοδοσίᾳ. οὐκ ἀναμένοντων οὐδὲ προστάξεις λαβεῖν ἐκ τῶν ἀρχόντων οἷς ὑπόκεινται, οὐδὲ μένειν εἰς αὐτοὺς· ἀλλ' ἀρκεῖσθαι τῷ δὲ ἡμῶν τῷ νόμῳ, δι' οὗ πᾶσαν αὐτοῖς ἐξουσίαν παρέχομεν. οὐδενὸς ἄδειαν ἔχοντος παντελῶς ἐπὶ τῶν εἰρημένων αἰτιῶν οὐδὲ προνομίῳ χρῆσθαι τινὶ, οὐδὲ ἐκεῖθεν ἑαυτῷ κατορθοῦν τὸ πλημμελεῖν ἀνευθύνως. οὐ γὰρ ἂν οἱ πάσης ἀπεχόμενοι λήψεως ἄρχοντες ἕτερόν τι τοῦ θεοῦ καὶ τοῦ νόμου καὶ τοῦ ἡμετέρου προθήσουσι δέους, ἀλλ' εἰς ἐκεῖνο βλέποντες, φυλάξουσι τοῖς ὑπηκόοις τὸ δίκαιον, πάντα κατὰ τοὺς ἡμετέρους κρίνοντές τε καὶ πράττοντες νόμους. ¶ Ἐπὶ γὰρ τοῖς τοιούτοις καὶ τοὺς στρατιώτας τοὺς ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ὄντας αὐτοῖς ὑποτάττομεν, οὐδὲ ἐκεῖσε δεομένοις προστάξεως τινὸς ἰδίας ἢ παρ' ἡμῶν, ἢ παρὰ τῶν ἡμετέρων ἀρχόντων, ἀλλὰ τῷ παρόντι νόμῳ χρωμένοις, καὶ τοῦτον αὐτοῖς δεικνύουσιν, ὥστε ἐπαμύνειν αὐτοῖς, χρωμένοις τῇ τῆς ἀρχῆς παῤῥησίᾳ· καὶ γινώσκοντας ὡς εἰ μὴ τοῦτο πράξαιεν, καὶ στήσιων, 1

καὶ

pecuniarum suffragium, & ab his dati iureiurandi memores, habere & hanc à nobis licentiam, vt nulla sit vlli apud eos penitus fori præscriptio, neque in iis quæ committuntur ab aliquibus violentiis, neque in criminibus, & quæ hinc oriuntur læsionibus, neque in seditionibus publicis, neque in publicorum tributorum exactionibus: sed omnes similiter subiacere horum iurisdictioni, non expectantium neque præcepta suscipere à iudicibus quibus subiecti sunt, neque nuntiare ad eos: sed contentos esse hac nostra lege, per quam omnem eis potestatem præbemus, nemine [a] *licentiam habente penitus in prædictis causis neque priuilegio vti quolibet, neque ex hoc sibimet imperare vt delinquat innoxiè. Non enim qui omni abstinent acceptione iudices, aliud quiddam dei & legis nostróque præponent timori: sed ad illum respicientes seruabunt subiectis iustitiam, omnia secundum nostras iudicantes & argentes leges.*

[a] Sic ex Græc. reposui: antea nullo sensu, & ipsi omnem, &c.

2 ¶ *Quia enim milites & huiusmodi in prouinciis constitutos eis subiicimus: neque in hoc egebunt præcepto cuiuspiam proprio aut à nobis, aut à nostris iudicibus, sed præsenti lege vtētur, & hanc eis ostendent, vt auxilientur eis vtentibus iudiciali fiducia: scientibus quia nisi hæc egerint, & emolumentorum & milit*

καὶ αὐτῆς τῆς στρατείας ὑπομένουσιν ἐκπίπτωσιν, καὶ τὸν εἰς σῶμα κίνδυνον ὑποστήσονται. ὥστε ἡμῖν μηδενὸς ἑτέρου παντελῶς δεῖ ἄρχοντος, καὶ λῃστοδιώκτας, ἢ τοὺς καλουμένους βιοκωλύτας (μᾶλλον δὲ κωποδύτας) ἢ ἀφοπλιστὰς ἐκπέμπειν, προφάσεσι μὲν δῆθεν εὐλόγοις χρωμένους, αὐτοὺς δὲ τὰ πάντων χείριστα πράττοντας. τῶν γὰρ ἀρχόντων τῶν ἐπαρχιῶν τὴν ἑκάστου τῶν μεγίστων ἀρχῶν πληρούντων τάξιν, καὶ ἀντὶ πάσης δὲ ἑτέρας ἀρχῆς ταῖς ἐπαρχίαις ἀρκούντων, καὶ τὰ ἐκ τῶν ἡμετέρων νόμων τό γε ἐπ' αὐτοῖς ψηφιζομένων, τίς ἂν θαῤῥήσειεν ἢ φόρου παραγραφῇ, ἢ τοιούτῳ τινὶ πρὸς αὐτοὺς χρήσασθαι;

ΚΕΦΑΛ. ιγ.

Ἀπαγορεύομεν δὲ καὶ τῷ ἐνδοξοτάτῳ στρατηγῷ τῆς ἑώας καὶ πᾶσι τοῖς ἡμετέροις ἄρχουσιν, ἢ λῃστοδιώκτας, ἢ βιοκωλύτας, ἢ ἀφοπλιστὰς, ἤ τινας τοιούτους ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ἐκπέμπειν. ἴστωσαν γὰρ οἵ τε γενέσθαι μετὰ τόνδε ἡμῶν τὸν νόμον θαῤῥήσαντες, ὡς συλληφθέντες παρὰ τῶν ἀρχόντων τῶν ἐπαρχιῶν καὶ δεσμωτήριον οἰκήσουσι, καὶ εἰς ἡμᾶς τοῦ πράγματος μηνυομένου, τὸν ἔσχατον ὑποστήσονται κίνδυνον· οἵ τε τὰς τοιαύτας αὐτοῖς παραδιδόντες προστάξεις, triginta librarum auri ὑποστήσονται ποινήν· καὶ

μείζο

militiæ sustinebunt casum, & in corpus periculum patientur: vt nobis nullo alio penitus opus sit iudice: & aut latronum insecutores, aut appellatos violentiarum inhibitores, magis autem fures,[a] *aut violentos mittere, occasione quidem quasi rationabili vtentes, ipsos autem omnium pessima facientes. Cum enim iudices prouinciarum vniuscuiusque maximorum iudicum compleant officium, & pro omni alio cingulo prouinciis sufficiant, & ad ea quæ ex nostris legibus super eis decreta sunt: quis præsumat aut fori præscriptione, aut huiusmodi aliquo apud eos vti?*

[a] λωποδύτας, ἢ ἀφοπλίστας, id est spoliatores vel exarmatores.

De latrunculatoribus & viocolytis & aphoplistis.[*]

[*] Sic enim vocat Iulianus epitomator.

CAP. XIII.

Interdicimus autem & gloriosissimo magistro militum Orientis, & omnibus nostris iudicibus, aut latronum insectatores, aut violentiarum inhibitores, aut armatos, aut aliquos tales destinare in prouincias. Sciant enim qui ad hoc instituti post hanc nostram legem præsumpserint, quoniam capti ab his nostris iudicibus prouinciarum, & in vincula redigentur, & ad nos causa nuntiata, à nobis summum periculum sustinebunt: & qui huiusmodi eis præcepta tradiderint, triginta librarum auri sustinebunt pœnam:

&

μείζονος δὲ ἔτι καὶ σφοδροτέρας ἡμῶν ἀ-
γανακτήσεως πειραθήσονται. δεῖ τοίνυν τοὺς
ἄρχοντας τῶν ἐπαρχιῶν, τοσαύτης ἀξιωθέν-
τας παρ' ἡμῶν ἐξουσίας, οὕτω τῷ πράγ-
ματι χρῆσθαι ὡς δικαίως καὶ νομίμως ἅπα-
σιν εἶναι φοβερούς, εἰδότας ὡς εἰ τῇ διδο-
μένῃ παρ' ἡμῶν ἀρχῇ κακῶς καὶ ἀναξίως
τῆς ἐπιτραπείσης αὐτοῖς παρ' ἡμῶν παρρη-
σίας χρήσονται, ὑποκείσονται ταῖς τιμωρίαις
αἷς ἔμπροσθεν εἴπομεν, καὶ ἕως τὴν ἀρχὴν
ἔχουσι, ταύτας ὑπομένοντες, καὶ ἐπειδὰν
αὐτὴν κατάθοιντο, μειζόνων ἔτι πειρώμενοι
κινδύνων. οὐδὲ γὰρ δίδομεν αὐτοῖς ἄδειαν,
πρὶν τὸν νενομισμένον τῶν πεντήκοντα ἡ-
μερῶν πληρώσουσι χρόνον, τῶν ἐπαρχιῶν ὧν
ἦρξαν ἀναχωρεῖν, ἢ κατὰ πρόφασιν reuoca-
torias, ἤτοι ἀνακλήσεως, ἢ κατὰ πρόφασιν,
φυγῆς, ἢ κατὰ ἄλλην οἱανοῦν αἰτίαν· γινώσ-
κουσιν ὡς (καθάπερ ἔμπροσθεν εἰπόντες ἔ-
φθημεν) εἴτε ἐπὶ ταύτης γένοιντο τῆς εὐ-
δαίμονος πόλεως, εἴτε ἐν οἱαδήποτε χώρᾳ,
πρὸς τὴν ἐπαρχίαν αὖθις ἐπαναχθέντες ἧς
ἦρξαν, ποινὰς ὑφέξουσιν ἃς ἔμπροσθεν εἰπόν-
τες ἔφθημεν.

ΚΕΦΑΛ. ιδ.

ΤΟΝ δὲ ὅρκον δώσουσιν ἐνταῦθα μὲν,
κατὰ τὸ ἀνωτέρω ῥηθέν· εἰ δέ τισιν ἐν ταῖς
ἐπαρχίαις οὖσι πέμποιτο τὰ τῆς ἀρχῆς σύμβο-
λα, ἐπὶ

& maiorem insuper ac vehementiorem nostram indignationem experientur. Oportet igitur iudices prouinciarum tanquam promeritos à nobis potestatem, sic causis vti, vt iuste & legitime sint omnibus metuendi: scientes, quia si data à nobis administratione, male & indigne abutantur à nobis concessa sibi licentia: subiacebūt suppliciis quæ primitus diximus, & donec administrationes habent, hæc perferentes, & dum eas deposuerint, maiori adhuc experientur periculo. Non enim eis damus licentiam antequam legitimum quinquaginta dierum compleatur tempus, à prouinciis in quibus administrauerint, discedere, aut per occasionem reuocatoriæ, aut per occasionem fugæ, aut per aliam quamlibet causam: scientibus (sicut prædiximus) siue ad hanc veniant felicissimam ciuitatem, siue in quamcunque regionem, ad prouinciam denuo reuocati cui præfuerunt, pœnas sustinebunt omnes quas prius diximus.

Quomodo aut apud quem iurare debent Magistratus, & de exigenda ab his cautione.

CAP. XIIII.

IVSIVRANDVM *vero dabunt hoc quidem quod superius diximus. Si vero aliquibus in prouinciis existentibus mittātur cinguli*

codicilli,

codicilli, & coram deo amabili episcopo metropolitano, & qui in eis primates sunt, iusiurandum subibunt, & ita cinguli suscipient actiones, tua quippe celsitudine prouidente, siue in hac maxima ciuitate perceperit aliquis administrationem, siue in prouincia, et codicilli eius transmittantur à tua celsitudine: vt ipse qui accepit, cautionem faciat fisco de tributorum inculpabili exactione, sicut ipse pure probaueris. Posita sit autem lex hæc à nobis in omnibus administrationibus à nobis nominandis, & ex præsenti tempore sine suffragio percipiendis. nam quæ præcesserunt, pridem positis subiaceant legibus: nulla pœna horũ quæ in hac nostra lege determinata sunt, imminente hactenus administrationes habentibus: nisi tamen & ipsi post insinuationem huius legis furari capiantur.

EPILOGVS.

¶ Hæc igitur tua celsitudo vniuersa cognoscẽs, in omnibus gentibus sub se constitutis fieri manifesta procuret, solenniter præceptis vtens apud omnes prouinciarum præsides: vt ipsi cognoscentes nostrum circa subiectos studium, & quantam habemus circa ordinationem iudicum voluntatem, considerent quanta eis bona participantur, neque imperij famulitio[a] pro eorum felicitate parcentes. Datum Belisario præfecto XVI. *Kal. Maij.*

[a] Sic ex Græc. antea, mede læ: nullo sensu.

ΕΔΙΚΤΟΝ ΓΡΑΦΕΝ ΤΟΙΣ ἁπανταχοῦ γῆς θεοφιλεστάτοις ἐπισκόποις καὶ ὁσιωτάτοις πατριάρχαις.

Τῆς παραδοθείσης ἡμῖν ἐκ θεοῦ πολιτείας ἐνδόμενοι, καὶ ἐν ἁπάσῃ διηνεκῶς σπουδῇ τοὺς ἡμετέρους ὑπηκόους σπουδάζοντες, τὸν ὑποτεταγμένον νόμον ἐγράψαμεν. ὃν διὰ τῆς σῆς ὁσιότητος καὶ δι' αὐτῆς ἅπασι τοῖς τε ἐπαρχίας τῆς σῆς ποιῆσαι φανερὸν, καλῶς ἔχειν ἐνομίσαμεν. τῆς οὖν σῆς θεοφιλίας καὶ τῶν λοιπῶν ἐπισκόπων ἔστω, ταῦτα παραφυλάττειν, καὶ εἴ τι παραβαίνοιτο παρὰ τῶν ἀρχόντων, εἰς ἡμᾶς μηνύειν. ὅπως ἂν μή τι παρορασθείη τῶν ὁσίως τε καὶ δικαίως ὑφ' ἡμῶν νομοθετηθέντων. εἰ γὰρ ἡμεῖς μὲν τοὺς ἡμετέρους ὑπηκόους ἐλεοῦντες, ὅτι πρὸς τῇ τῶν δημοσίων φόρων ἐκτίσει καὶ μεγάλας ὑπέμενον ἐκ τῶν ἀρχόντων κλοπῆς ἀδικίας, διὰ τὰς γινομένας τῶν ἐπαρχιῶν πράσεις, ταύτας ἀνελεῖν διὰ τοῦ ὑποτεταγμένου ἐσπουδάσαμεν νόμου, ὑμεῖς δὲ ῥαθυμοῦντες μὴ προσαγγέλλητε ἡμῖν μὲν ἀφοσιοῦσθαι τὸ πρὸς τὸν δεσπότην θεὸν, ὑμᾶς δὲ ἀπολογήσασθαι πρὸς αὐτὸν ὑπὲρ τῆς τῶν ἄλλων ἀδικίας, εἴ τι παρὰ τὸ μὴ μαθεῖν ἡμᾶς βλάβος τοῖς παρ' ἡμῖν ἀνθρώποις ἐπάγοιτο. ἀλλὰ δεῖ παρόντας ἡμᾶς τῇ χώρᾳ, καὶ ὑπὲρ αὐτῶν καὶ τῶν λοιπῶν ἀγωνιῶντας, φανεροὺς ἡμῖν καθιστᾶν καὶ τοὺς ὀρθῶς ἄρχοντας, καὶ τοὺς παραβαίνοντας τόνδε ἡμῶν τὸν νόμον· ὅπως ἂν ἑκατέρους γινώσκοντες, τοὺς μὲν κοσμήσωμεν, τοὺς δὲ ἀμυνώμεθα. ἐπειδὰν δὲ ὁ νόμος

δημο

Edictum scriptum in omni terra deo amabilibus archiepiscopis & sanctissimis patriarchis.

Tradita nobis à Deo reipublicæ curam habentes, & in omni iustitia viuere nostros subiectos studentes, subiectam legem conscripsimus: quam & tuæ sanctitati, & per eam omnibus qui tuæ prouinciæ sunt, facere manifestam, bene habere putauimus. Tuæ igitur sit reuerentiæ & cæterorum hæc custodire: & si quid transcendatur à iudicibus, ad nos referre: vt nihil contemnatur horũ quæ sanctè & iustè à nobis sancita sunt. Sic enim nos quidem nostrorum subiectorum miserati, quoniam supra fiscalium functionum exactionem etiam maximas sustinent ex furto iudicum violentias propter factas prouinciarum venditiones, hæc auferre per subiectam studuimus legem. Vos autem si negligentes non referatis à nobis quidem consecratam domino deo: rationem reddetis apud eum pro aliorum iniustitia, si quod non agnoscentibus nobis damnum apud vos hominibus inferatur. sed oportet præsentes vos prouinciis, & pro eis ac reliquis detestantes, manifestos nobis facere & rectos iudices, & transcendentes hanc legem nostram: quatenus vtrosque cognoscentes, hos quidem puniamus, illis autem repensemus. Cúmque lex

δημοσίᾳ προτεθείη, καὶ ἅπασι γένοιτο φανερὸς, τηνικαῦτα ληφθεὶς, ἔνδον ἀποκείσθω ἐν τῇ ἁγιωτάτῃ ἐκκλησίᾳ μετὰ τῶν ἱερῶν σκευῶν, οἷα καὶ αὐτὸς ἀνατιθέμενος θεῷ, καὶ πρὸς σωτηρίαν τῶν ὑπ' αὐτοῦ γινομένων ἀνθρώπων γεγραμμένος. ποιήσετε δὲ ἂν κάλλιον, καὶ τοῖς αὐτόθι πᾶσιν ἀνθρώποις συμφορώτερον, εἴπερ αὐτὸν ἐγκολάψαντες ἢ σανίσιν ἢ λίθοις, ἐν ταῖς στοαῖς τῆς ἁγιωτάτης ἐκκλησίας ἀναγράψητε, πρόχειρον παρεχόμενοι πᾶσι τὴν τῶν νομοθετηθέντων ἀνάγνωσίν τε καὶ κτῆσιν.

ΚΕΦΑΛ. α.

Εἰ δὲ τῆς τῶν ἀρχόντων καθαρότητος τοσαύτην ἐθέμεθα πρόνοιαν, πρόδηλον ὡς πολλῷ μᾶλλον τοῖς ἐκδίκοις οὐκ ἐφήσομεν οὐδ' ὁτιοῦν οὐδὲ λαμβάνειν οὐδὲ διδόναι. δώσουσι μὲν γὰρ ὑπὲρ τῶν παρεχομένων αὐτοῖς προσταγμάτων ἐν τῷ δικαστηρίῳ τῶν ἐνδοξοτάτων ὑπάρχων, εἰ μὲν μείζονες αἱ πόλεις εἶεν, solidos quatuor: εἰ δὲ τῶν ἐλαττόνων, solidos tres: καὶ πέρα τούτων οὐδέν. λήψονται δὲ οὐδ' ὁτιοῦν παρ' οὐδενὸς, πλὴν εἰ μή τις ἐκ τοῦ δημοσίου νενομισμένος αὐτοῖς προσείη πόρος, ἢ εἴπερ μηδὲν ἐκ τοῦ δημοσίου λαμβάνοιεν, μηδὲν περαιτέρω τῶν τῇ θείᾳ ἡμῶν διηγορευμένων διατάξει κομίζεσθαι. ἐπεί τοιγε εἴ τι λαβόντες ἁλοῖεν, ἢ αὐτοὶ ἢ οἱ καλούμενοι αὐτῶν καρτουλάριοι, ἢ ἕτερός τις τῶν περὶ αὐτοὺς, ἐκεῖνό τε τετραπλάσιον ἀποδώσουσιν ὅπερ ἔλαβον, καὶ τοῦ φροντίσματος ἀπελαθήσονται. καὶ πρός γε καὶ ὕβρεια

δεινῇ

publicè proposita fuerit, & omnibus manifesta: tunc intus recondatur in sanctissima ecclesia cum sacris vasis: vtpote & ipsa dedicata deo, & ad salutem ab eo factorum hominum scripta. Facietis autem melius, & illic habitantibus vniuersis hominibus vtilius, si eam insculpentes aut tabulis, aut lapidibus, in porticibus sanctissimæ ecclesiæ describatis, plenam præbentes omnibus horum quæ sancita sunt, lectionem atque possessionem.

De defensoribus ciuitatum.

CAP. I.

SI vero pro iudicum puritate hanc habuimus prouidentiam: palam est quia multo magis defensoribus non permisimus nec quicquam accipere, nec dare. Dabunt enim concessis sibi præceptis in foro gloriosissimorum præfectorum (si quidem maiores sint ciuitates) solidos iiij. si vero minores sint, solidos ij. & vltra hæc nihil. Accipient autem nihil ab vllo, si aliquis ex fisco solennis eis quæstus erit. aut si nihil ex fisco percipiunt: nihil vltra quàm sacra nostra statutum est constitutione, percipiant: alioqui si quid accipere capiantur aut ipsi, aut qui vocãtur eorũ chartularij, aut alter quispiã qui circa eos sunt: illi quadruplum restituent quod acceperunt, & hac solicitudine repellentur: insuper exilio perpetuo

δικνικῷ ζημιωθέντες, καὶ εἰς σῶμα σωφρονισθέντες, δώσουσι χώραν ἀνδράσιν ἀγαθοῖς ἀντὶ κακῶν τοῦ φροντίσματος ἀντιλαμβάνεσθαι. ἔσεσθε δὲ καὶ τούτου φύλακες ὑμεῖς, καὶ κωλύοντες τὰ παρὰ ταῦτα γινόμενα, καὶ μηνύοντες. ὥστε μήτε διαλαθεῖν τι τῶν ἁμαρτανομένων, μηδ' ἐκ τοῦ λαθεῖν, ἀτιμώρητον εἶναι, ἀλλὰ πᾶσαν ἰσότητά τε καὶ δικαιοσύνην τοῖς ἡμετέροις ὑπηκόοις ἐπανθῆσαι. εἰ δὲ καὶ οἱ μέχρι νῦν ἄρχοντες μὴ μετὰ τὴν ἐμφάνισιν τοῦδε τοῦ νόμου, πάσης ἀπόσχωνται κλοπῆς, ἴστωσαν καὶ αὐτοὶ ταῖς ἐκ τοῦδε τοῦ νόμου ποιναῖς ὑποκείμενοι. τοῦτο τὸ ἔδικτον πρὸς τοὺς ἐπισκόπους. *Dat. xv. Kal. April. Constātinop. Bilis.* v.c. CONS.

Ἐγράφη τὸ ἴσον τοῦ ἐδίκτου Κωνσταντινουπολίταις, ἔχον οὕτως.

ΟΣΗΝ ἁπάντων τῶν ὑπηκόων ἐθέμεθα πρόνοιαν δείκνυσιν ὁ παρ' ἡμῶν ἔναγχος τεθεὶς νόμος, ὃν δὴ πρὸς τοὺς ἐνδοξοτάτους ἡμῶν ὑπάρχους ἐγράψαμεν. ἀλλὰ προσῆκόν ἐστι καὶ ὑμᾶς αὐτοὺς εἰδέναι τὴν ἡμετέραν πρόνοιαν. ἣν περὶ πάντας ἀνθρώπους ἔχομεν. καὶ διὰ τοῦτο τὸν νόμον αὐτὸν καὶ ἐν ἐδίκτου προτεθείκαμεν σχήματι, ὥστε ὑμᾶς τῷ δεσπότῃ θεῷ καὶ σωτῆρι ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστῷ δικαίως ἀναπέμπειν ὕμνους, καὶ τῇ ἡμετέρᾳ βασιλείᾳ, ὅτι πάντα διὰ τὸ ὑμέτερον συμφέρον αἱρούμεθα πόνον.

Γνῶσις τῶν παρ' ἑκάστης τῶν ὑποτεταγμένων ἀρχῶν ὀφειλούσης παρέχεσθαι λόγῳ συνηθειῶν ποσότητος, παρὰ τῶν τὰς ἀρχὰς ἐχόντων· οὐδενὸς τολ-

μῶντος

mulctabuntur: & in corpore castigati, reddent prouinciam viris bonis pro malis defendendam. Eritis autem & in hoc custodes vos, & inhibentes, quæ contra hæc fiunt, & insinuantes: vt neque lateat aliquid horum quæ delinquuntur, neque latendo sit impunitum: sed omnis æquitas atque iustitia nostris subiectis floreat. Si vero etiam hactenus iudices non post insinuationem huius legis omni abstineant furto: sciant & ipsi huius legis pœnæ se esse subiectos.

Scriptum est exemplar edicti Constantinopolitanis, habens ita:

QVantam subiectorum posuimus prouidentiam, ostendit à nobis nuper posita lex quam ad gloriosissimos nostros præfectos scripsimus. Sed competens est & vosipsos scire nostram prouidentiam, quam circa omnes homines habemus, & propterea legē ipsam & in edictis proposuimus figuram, vt & vos domino deo ac saluatori nostro Ihesu Christo, iustè referatis hymnos, & nostro imperio, quia omnem pro vestra vtilitate perferimus laborem.

Notitia corū quæ ab vnaquaque subditarū administrationū debent præberi circa cōsuetudinem quantitatis ab iis q administrationes habētnullo

μῶντος παρὰ τὰ προγεγραμμένα ὅτι λαβεῖν, ὅτι δοῦναί τι πλέον.

¶ Ἀπὸ τοῦ περιβλέπτου κόμητος τῆς ἀνατολῆς οὕτως. 1 Ἐν τῷ θείῳ ἡμῶν κουβουκλείῳ, νομίσμα. ξγʹ. Τῷ πριμικηρίῳ τῶν λαμπροτάτων τριβούνων νοταρίων μετὰ τῶν τεσσάρων σκρινίων τοῦ θείου λατερκούλου, ν. νʹ. Τῷ αὐτοῦ βοηθῷ, ν. γʹ. Τῇ τάξει τοῦ ἐνδοξοτάτων ὑπάρχων ὑπὲρ προστάγματος, ν. πʹ.

¶ Ἀπὸ τοῦ ἀνθυπάτου Ἀσίας οὕτως. Ἐν τῷ θείῳ ἡμῶν κουβουκλείῳ, ν. ξγʹ. Τῷ πριμικηρίῳ τῶν λαμπροτάτων τριβούνων νοταρίων μετὰ τῶν τεσσάρων σκρινίων τοῦ θείου λατερκούλου, ν. μʹ. Τῷ αὐτοῦ βοηθῷ, ν. γʹ. Τῇ τάξει τῶν ἐνδοξοτάτων ὑπάρχων ὑπὲρ προστάγματος, ν. πʹ. ¶ Ἀπὸ τοῦ περιβλέπτου κόμητος Φρυγίας Πακατιανῆς οὕτως. 3 Τοῖς τρισὶ χαρτουλαρίοις τοῦ θείου ἡμῶν κουβουκλείου, ν. θʹ. Τῷ πριμικηρίῳ τῶν λαμπροτάτων τριβούνων νοταρίων, ν. κδʹ. Τῷ αὐτοῦ βοηθῷ, ν. γʹ. Τῇ τάξει τῶν ἐνδοξοτάτων ὑπάρχων, ὑπὲρ προστάγματος, ν. γ.

¶ Ἀπὸ τοῦ περιβλέπτου κόμητος Γαλατίας πρώτης οὕτως. 4 Τοῖς περιβλέπτοις χαρτουλαρίοις τρισὶ τοῦ θείου κουβουκλείου, ν. θʹ. Τῷ πριμικηρίῳ τῶν λαμπροτάτων τριβούνων νοταρίων, ν. κδʹ. Τῷ αὐτοῦ βοηθῷ, ν. γʹ. Τῇ τάξει τῶν ἐνδοξοτάτων ὑπάρχων ὑπὲρ προστάγματος, ν. κʹ.

¶ Ἀπὸ τοῦ βικαρίου τοῦ μακροῦ τείχους οὕτως. 5 Τοῖς περιβλέπτοις χαρτουλαρίοις τρισὶ τοῦ θείου κουβουκλείου, νομίσμα θʹ. Τῷ πριμικηρίῳ τῶν λαμπροτάτων τριβούνων νοταρίων,

νομίσ

præsumente extra ea quæ subscripta sunt, nequaquam requirere amplius aliquid.

1 ¶ *A spectabili comite Orientis [sic] in sacro cubiculo solidos lxiij. primicerio clarissimorum tribunorum notariorum cum quatuor scriniariis sacri laterculi solidos nume. 50. eius adiutori solidos iij. officio gloriosissimorum præfectorum prætoriorum soli. 80.*

2 ¶ *A proconsule Asiæ ita. in sacro nostro cubiculo soli. nume. xiij. primicerio clarissimorum tribunorum notariorum cum quatuor scriniis sacri laterculi soli. nume. 40. eius adiutori soli. nume. 3. officio gloriosissimorum præfectorum prætoriorum soli. nume. 80.*

3 ¶ *A spectabili comite Phrygiæ Pacatianæ ita. chartulariis tribus sacri cubiculi soli. nu. 9. primicerio clarissimorũ tribunorum notariorũ soli. nu. 24. eius adiutori soli. nu. 3. officio gloriosissimorum præfectorum prætoriorũ soli. nu. 50.*

4 ¶ *A spectabili comite Galatiæ primæ ita. spectabilibus chartulariis tribus sacri cubiculi soli. nu. 9. primicerio clarissimorum tribunorum notariorum soli. nu. 23. eius adiutori soli. nu. 3. officio gloriosissimorum præfectorum prætoriorum soli. nume. 50.*

5 ¶ *A vicario Longimuri ita. chartulariis tribus sacri cubiculi soli. numero 9. primicerio clarissimorum tribunorum notariorum soli.*

νομίσματα κδ'. Τῷ αὐτοῦ βοηθῷ, ν. γ'. Τῇ τάξει τῶν ἐνδοξοτάτων ὑπάρχων ὑπὲρ προστάγματος, ν. μ'. Καὶ ὅσαι ἀρχαὶ ὑπατικαὶ ἤτοι κονσουλάριαι. ¶ Ἀπὸ τοῦ ἄρχοντος Παλαιστίνης πρώτης οὕτως. Τοῖς περιβλέπτοις χαρτουλαρίοις τρισὶ τοῦ θείου κουβουκλείου, ν. θ'. Τῷ πριμικηρίῳ τῶν λαμπροτάτων τριβούνων νοταρίων, ν. κδ'. Τῷ αὐτοῦ βοηθῷ, ν. γ'. Τῇ τάξει τῶν ἐνδοξοτάτων ὑπάρχων ὑπὲρ προστάγματος, ν. μ'. 6

¶ Ἀπὸ τοῦ ἄρχοντος Παλαιστίνης δευτέρας οὕτως. Τοῖς περιβλέπτοις χαρτουλαρίοις τρισὶ τοῦ θείου κουβουκλείου, ν. ϐ'. Τῷ πριμικηρίῳ τῶν λαμπροτάτων τριβούνων νοταρίων, ν. κδ'. Τῷ αὐτοῦ βοηθῷ, ν. γ'. Τῇ τάξει τῶν ἐνδοξοτάτων ὑπάρχων ὑπὲρ προστάγματος, ν. μ'. 7

¶ Ἀπὸ τοῦ ἄρχοντος Φοινίκης παραλίου οὕτως. Τοῖς περιβλέπτοις χαρτουλαρίοις τρισὶ τοῦ θείου κουβουκλείου, ν. ϐ'. Τῷ πριμικηρίῳ τῶν λαμπροτάτων τριβούνων νοταρίων, ν. κδ', Τῷ αὐτοῦ βοηθῷ, ν. γ'. Τῇ τάξει τῶν ἐνδοξοτάτων ὑπάρχων ὑπὲρ προστάγματος, ν. μ'. 8 ¶ Ἀπὸ τοῦ ἄρχοντος Συρίας δευτέρας οὕτως. Τοῖς περιβλέπτοις χαρτουλαρίοις τρισὶ τοῦ θείου κουβουκλείου, ν. ϐ'. Τῷ πριμικηρίῳ τῶν λαμπροτάτων τριβούνων νοταρίων, ν. κδ'. Τῷ αὐτοῦ βοηθῷ, ν. ε'. Τῇ τάξει τῶν ἐνδοξοτάτων ὑπάρχων ὑπὲρ προστάγματος, ν. μ'. 9

¶ Ἀπὸ τοῦ ἄρχοντος Θεοδωριάδος οὕτως. Τοῖς περιβλέπτοις χαρτουλαρ. τρισὶ τοῦ θείου κουβουκλείου, ν. ϐ'. Τῷ πριμικηρίῳ τῶν λαμπροτάτων τριβούνων νοταρίων, ν. κδ', Τῷ αὐτοῦ βοηθῷ, ν. γ'. Τῇ τάξει 10

nu.24.eius adiutori soli.nu.3.officio gloriosissimorum praefectorum praetoriorum soli.nume. 40. & quaecunque administrationes consulariae sunt ix.

6 ¶ *A iudice* * *Palaestinae primae ita.spectabilibus chartulariis tribus sacri cubiculi soli ix. primicerio clarissimorum tribunorum notariorum soli.xxiiij. eius adiutori soli. iij.officio gloriosissimorum praefectorum praetoriorum soli. nume.40.*

* ἄρχοντος praeside. & sic in sequétib.

7 ¶ *A praeside Palaestinae secundae sic.spectabilibus tribus chartulariis sacri cubiculi, soli.9. primicerio clarissimorum tribunorum notariorum, solid.24.eius adiutori, sol.3.cohorti gloriosiss. praefectorum pro iussione, solid.40.*

8 ¶ *A praeside Phoeniciae maritimae sic. spectabilibus tribus chartulariis sacri cubili, solid.9. primicerio clarissimorum tribunorum notariorum, sol.24.eius adiutori, solid.3.cohorti gloriosś.praefectorum pro iussione, sol.40.*

9 ¶ *A praeside Syriae secundae sic. spectabilibus tribus chartulariis sacri cubiculi, sol.9.primicerio clarissimorum tribunorum notariorum, solidos 24. eius adiutori, solid.3. cohorti gloriosissimorum praefectorum pro iussione, sol.40.*

10 ¶ *A praeside Theodoriadis sic. spectabilibus tribus chartulariis sacri cubiculi, solid.9.primicerio clarissimorum tribunorum notariorum, solidos 24. eius adiutori, solid.3. cohorti*

glorios

τ̃ ἐνδοξοτάτων ὑπάρχων ὑπὲρ προστάγματος, νομίσμα. μ΄. ¶ Ἀπὸ τ̃ ἄρχοντος Ὀσροηνῆς οὕτως. Τοῖς περιβλέπτοις χαρτουλαρίοις τρισὶ τ̃ θείου κουβουκλείου, ν. θ΄. Τῷ πριμικηρίῳ τ̃ λαμπροτάτων τριβούνων νοταρίων, ν. κδ΄. Τῷ αὐτοῦ βοηθῷ, ν. γ΄. Τῇ τάξει τ̃ ἐνδοξοτάτων ὑπάρχων ὑπὲρ προστάγματος, ν. μ΄. ¶ Ἀπὸ τ̃ ἄρχοντος Κιλικίας πρώτης οὕτως. Τοῖς περιβλέπτοις χαρτουλαρίοις τρισὶ τ̃ θείου κουβουκλείου, ν. θ΄. Τῷ πριμικηρίῳ τ̃ λαμπροτάτων τριβούνων νοταρίων, ν. κδ΄. Τῷ αὐτοῦ βοηθῷ, ν. γ΄. Τῇ τάξει τ̃ ἐνδοξοτάτων ὑπάρχων ὑπὲρ προστάγματος, ν. μ΄. ¶ Ἀπὸ τ̃ ἄρχοντος Κύπρου οὕτως. Τοῖς περιβλέπτοις χαρτουλαρίοις τρισὶ τ̃ θείου κουβουκλείου, ν. θ΄. Τῷ πριμικηρίῳ τ̃ λαμπροτάτων τριβούνων νοταρίων, ν. κδ΄. τῷ αὐτοῦ βοηθῷ, ν. γ΄. τῇ τάξει τ̃ ἐνδοξοτάτων ὑπάρχων ὑπὲρ προστάγματος, ν. μ΄. ¶ Ἀπὸ τ̃ ἄρχοντος Παμφυλίας οὕτως. Τοῖς περιβλέπτοις χαρτουλαρίοις τρισὶ τ̃ θείου κουβουκλείου, ν. θ΄. τῷ πριμικηρίῳ τ̃ λαμπροτάτων τριβούνων νοταρίων, ν. κδ΄. τῷ αὐτοῦ βοηθῷ, ν. γ΄. τῇ τάξει τ̃ ἐνδοξοτάτων ὑπάρχων ὑπὲρ προστάγματος, ν. μ΄. ¶ Ἀπὸ τ̃ ἄρχοντος Βιθυνίας οὕτως. τοῖς περιβλέπτοις χαρτουλαρ. τρισὶ τ̃ θείου κουβουκλείου, ν. θ΄. τῷ πριμικηρίῳ τ̃ λαμπροτάτων τριβούνων νοταρίων, ν. κδ΄. τῷ αὐτ̃ βοηθῷ, ν. γ΄. τῇ τάξει τ̃ ἐνδοξοτάτων ὑπάρχων ὑπὲρ προστάγματος, ν. μ΄. ¶ Ἀπὸ τ̃ ἄρχοντος Ἑλλησπόντου οὕτως. Τοῖς περιβλέπτοις χαρτουλαρίοις τρισὶ τοῦ θείου κουβουκλείου,

11 12 13 14 15 16

gloriosissimorum præfectorum pro iussione, solidos 40.

11 ¶ *A preside Osdroënæ sic. spectabilibus tribus chartulariis sacri cubiculi, soli. 9. primicerio clarissimorum tribunorum notariorum, sol. 24. eius adiutori, sol. 3. cohorti gloriosiss. præfectorum pro iussione, sol. 40.*

12 ¶ *A præside Ciliciæ primæ sic. spectabilib. tribus chartulariis sacri cubiculi, solid. 9. primicerio clarissimorum tribunorũ notariorum, sol. 24. eius adiutori, sol. 3. cohorti gloriosissimorum præfectorum pro iussione, sol. 40.*

13 ¶ *A præside Cypri sic. spectabilibus tribus chartulariis sacri cubiculi, solid. 9. primicerio clarissimorum tribunorum notariorum, solid. 24. eius adiutori, sol. 3. cohorti gloriosissimorum præfectorum pro iussione, sol. 40.*

14 ¶ *A præside Pamphyliæ sic. spectabilibus tribus chartulariis sacri cubiculi, soli. 9. primicerio clarissimorum tribunorum notariorum, sol. 24. eius adiutori, solid. 3. cohorti gloriosissimorum præfectorum pro iussione, sol. 40.*

15 ¶ *A præside Bithyniæ sic. spectabil. tribus chartulariis sacri cubiculi, sol. 9. primicerio clarissimorũ tribunorũ notariorũ, sol. 24. eius adiutori, sol. 3. cohorti gloriosissimorũ præfectorũ pro iussione, sol. 40.*

16 ¶ *A præside Hellespõti sic. spectabilibus tribus chartulariis sacri cubiculi.*

solid.

ν.θ΄. Τῷ πριμικηρίῳ τῶν λαμπροτάτων τριβούνων νοταρίων, ν.κδ΄. τῷ αὐτοῦ βοηθῷ, ν.γ΄. τῇ τάξει τῶν ἐνδοξοτάτων ὑπάρχων ὑπὲρ προστάγματος, ν.μ΄. ¶ Ἀπὸ τοῦ ἄρχοντος Λυδίας οὕτως. τοῖς περιβλέπτοις χαρτουλαρίοις τρισὶ τοῦ θείου κουβουκλείου, ν.θ΄. τῷ πριμικηρίῳ τῶν λαμπροτάτων τριβούνων νοταρίων, ν.κδ΄. τῷ αὐτοῦ βοηθῷ, ν.γ΄. τῇ τάξει τῶν ἐνδοξοτάτων ὑπάρχων ὑπὲρ προστάγματος, ν.μ΄. ¶ Ἀπὸ τοῦ ἄρχοντος Φρυγίας σαλουταρίας οὕτως. τοῖς περιβλέπτοις χαρτουλαρίοις τρισὶ τοῦ θείου κουβουκλείου, ν.θ΄. τῷ πριμικηρίῳ τῶν λαμπροτάτων τριβούνων νοταρίων, ν.κδ΄. τῷ αὐτοῦ βοηθῷ, ν.γ΄. τῇ τάξει τῶν ἐνδοξοτάτων ὑπάρχων ὑπὲρ προστάγματος, ν.μ΄. ¶ Ἀπὸ τοῦ ἄρχοντος Πισιδίας οὕτως. τοῖς περιβλέπτοις χαρτουλαρίοις τρισὶ τοῦ θείου κουβουκλείου, ν.θ΄. τῷ πριμικηρίῳ τῶν λαμπροτάτων τριβούνων νοταρίων, ν.κδ΄. τῷ αὐτοῦ βοηθῷ, ν.γ΄. τῇ τάξει τῶν ἐνδοξοτάτων ὑπάρχων ὑπὲρ προστάγματος, ν.μ΄. ¶ Ἀπὸ τοῦ ἄρχοντος Λυκαονίας οὕτως. τοῖς περιβλέπτοις χαρτουλαρίοις τρισὶ τοῦ θείου κουβουκλείου, ν.θ΄. τῷ πριμικηρίῳ τῶν λαμπροτάτων τριβούνων νοταρίων, ν.κδ΄. τῷ αὐτοῦ βοηθῷ, ν.γ΄. τῇ τάξει τῶν ἐνδοξοτάτων ὑπάρχων ὑπὲρ προστάγματος, ν.μ΄. 17 18 19 20

¶ Ἀπὸ τοῦ ἄρχοντος Νέας Ἰουστινιανῆς οὕτως. Τοῖς περιβλέπτοις χαρτουλαρίοις τρισὶ τοῦ θείου κουβουκλείου, νόμισμα. θ΄. τῷ πριμικηρίῳ τῶν λαμπροτάτων τριβούνων νοταρίων, ν. κδ΄. τῷ αὐτοῦ βοηθῷ, ν. γ΄. τῇ τάξει 21

τῶν

solid. 9. primicerio clarissimorum tribunorum notariorum, sol. 24. eius adiutori, sol. 3. cohorti gloriosissimorum præfectorum pro iussione, solidos 40.

17 ¶ *A præside Lydiæ sic. spectabilibus tribus chartulariis sacri cubiculi, solid. 9. primicerio clarissimorum tribunorum notariorum, sol. 24. eius adiutori, sol. 3. cohorti gloriosiss. præfectorum pro iussione, sol. 40.*

18 ¶ *A præside Phrygiæ salutaris sic. spectabilibus tribus chartulariis sacri cubiculi, sol. 9. primicerio clarissimorum tribunorum notariorum, sol. 24. eius adiutori, sol. 3. cohorti gloriosissimorum præfectorum pro iussione, solidos 40.*

19 ¶ *A præside Pisidiæ sic. spectabilibus tribus chartulariis sacri cubiculi, solid. 9. primicerio, clarissimorum tribunorum notariorum, sol. 24. eius adiutori, solid. 3. cohorti gloriosiss. præfectorum pro iussione, sol. 40.*

20 ¶ *A præside Lycaoniæ sic. spectabilibus tribus chartulariis sacri cubiculi, sol. 9. primicerio clarissimorum tribunorum notariorum, sol. 24. eius adiutori, sol. 3. cohorti gloriosiss. præfectorum pro iussione, sol. 40.*

21 ¶ *A præside Nouæ Iustinianæ sic. spectabilibus tribus chartulariis sacri cubiculi, solidos 9. primicerio clarissimorum tribunorum notariorum, sol. 24. eius adiutori, sol. 3. cohorti glor-*

τ͂ ἐνδοξοτάτων ὑπάρχων ὑπὲρ προςάγματος, ν. μ'. ¶ Ἀπὸ τ͂ ἄρχοντος Ἀρμενίας δευτέρας ἔτους. Τοῖς περιβλέπτοις χαρτουλαρίοις τρισὶ τοῦ θείου κουβουκλείου, ν. θ'. τῷ πριμικηρίῳ τ͂ λαμπροτάτων τριβούνων νοταρίων, ν. κδ'. τῷ αὐτοῦ βοηθῷ, ν. γ'. τῇ τάξει τ͂ ἐνδοξοτάτων ὑπάρχων ὑπὲρ προςάγματος, ν. μ'. ¶ Ἀπὸ τ͂ ἄρχοντος Ἀρμενίας μεγάλης ἔτους. τοῖς περιβλέπτοις χαρτουλαρίοις τρισὶ τ͂ θείου κουβουκλείου, ν. θ'. Τῷ πριμικηρίῳ τ͂ λαμπροτάτων τριβούνων νοταρίων, ν. κδ'. τῷ αὐτοῦ βοηθῷ, ν. γ'. τῇ τάξει τ͂ ἐνδοξοτάτων ὑπάρχων ὑπὲρ προςάγματος, ν. μ'. ¶ Ἀπὸ τ͂ ἄρχοντος Καππαδοκίας πρώτης ἔτους. τοῖς περιβλέπτοις χαρτουλαρίοις τρισὶ τ͂ θείου κουβουκλείου, ν. θ'. τῷ πριμικηρίῳ τ͂ λαμπροτάτων τριβούνων νοταρίων, ν. κδ'. τῷ αὐτοῦ βοηθῷ, ν. γ'. τῇ τάξει τῶν ἐνδοξοτάτων ὑπάρχων ὑπὲρ προςάγματος, ν. μ'. ¶ Ἀπὸ τ͂ ἄρχοντος Καππαδοκίας δευτέρας ἔτους. Τοῖς περιβλέπτοις χαρτουλαρίοις τρισὶ τοῦ θείου κουβουκλείου, ν. θ'. τῷ πριμικηρίῳ τ͂ λαμπροτάτων τριβούνων νοταρίων, ν. κδ'. τῷ αὐτοῦ βοηθῷ, ν. γ'. τῇ τάξει τ͂ ἐνδοξοτάτων ὑπάρχων ὑπὲρ προςτάγματος, ν. μ'. ¶ Ἀπὸ τοῦ ἄρχοντος Ἑλλησπόντου ἔτους. Τοῖς περιβλέπτοις χαρτουλαρίοις τρισὶ τοῦ θείου κουβουκλείου, ν. θ'. τῷ πριμικηρίῳ τῶν λαμπροτάτων τριβούνων νοταρίων, νομίσμα. κδ'. τῷ αὐτοῦ βοηθῷ νομίσ. γ'. Τῇ τάξει τῶν ἐνδοξοτάτων ὑπάρχων ὑπὲρ προςάγ-

22 23 24 25 26

gloriosissimorum præfectorum pro iussione, solidos 40.

22 ¶ *A præside Armeniæ secundæ sic. spectabilibus tribus chartulariis sacri cubiculi, sol. 9. primicerio clarissimorum tribunorum notariorum, solid. 24. eius adiutori, solidos 3. cohorti gloriosissimorum præfectorum pro iussione, solidos 40.*

23 ¶ *A præside Armeniæ magnæ sic. spectabilibus tribus chartulariis sacri cubiculi, solid. 9. primicerio clarissimorum tribunorum notariorum, sol. 24. eius adiutori, sol. 3. cohorti gloriosissimorum præfectorum pro iussione, sol. 40.*

24 ¶ *A præside Cappadociæ primæ sic. spectabilibus tribus chartulariis sacri cubiculi, solidos 9. primicerio clarissimorum tribunorum notariorum, solid. 24. eius adiutori, soli. 3. cohorti gloriosissimorum præfectorum pro iussione, solidos 40.*

25 ¶ *A præside Cappadociæ secundæ sic. spectabilibus tribus chartulariis sacri cubiculi, solid. 9. primicerio clarissimorum tribunorum notariorum, sol. 24. eius adiutori, sol. 3. cohorti gloriosissimorum præfectorum pro iussione, sol. 40.*

26 ¶ *A præside Hellenoponti sic. spectabilibus tribus chartulariis sacri cubiculi, solidos 9. primicerio clarissimorum tribunorum notariorum, solidos 24. eius adiutori, solidos 3. cohorti gloriosissimorum præfectorum pro*

προστάγματος, ν. μ'. ¶ Ἀπὸ τ̃ ἄρχοντος Εὐρώπης ὅτως. Τοῖς πειριβλέπτοις χαρτουλαρίοις τρισὶ τοῦ θείου κουβουκλείου, ν. θ'. τῷ πριμικηρίῳ τ̃ λαμπροτάτων τριβούνων νοταρίων, ν. κδ'. τῷ αὐτ̃ βοηθῷ, ν. γ'. τῇ τάξει τ̃ ἐνδοξοτάτων ὑπάρχων ὑπὲρ προστάγματος, ν. μ'. ¶ Ἀπὸ τ̃ ἄρχοντος Θράκης ὅτως. τοῖς περιβλέπτοις χαρτουλαρίοις τρισὶ τ̃ θείου κουβουκλείου, ν. θ'. Τῷ πριμικηρίῳ τ̃ λαμπροτάτων τριβούνων νοταρίων, ν. κδ'. τῷ αὐτ̃ βοηθῷ, ν. γ'. τῇ τάξει τ̃ ἐνδοξοτάτων ὑπάρχων ὑπὲρ προστάγματος, ν. μ'. ¶ Ἀπὸ τ̃ ἄρχοντος Ῥοδόπης ὅτως. τοῖς περιβλέπτοις χαρτουλαρίοις τρισὶ τ̃ θείου κουβουκλείου, ν. θ'. τῷ πριμικηρίῳ τ̃ λαμπροτάτων τριβούνων νοταρίων, ν. κδ'. τῷ αὐτ̃ βοηθῷ, ν. γ'. τῇ τάξει τῶν ἐνδοξοτάτων ὑπάρχων ὑπὲρ προστάγματος, ν. μ'. ¶ Ἀπὸ τ̃ ἄρχοντος Αἱμιμόντου ὅτως. Τοῖς περιβλέπτοις χαρτουλαρίοις τρισὶ τοῦ θείου κουβουκλείου, ν. θ'. τῷ πριμικηρίῳ τ̃ λαμπροτάτων τριβούνων νοταρίων, ν. κδ'. τῷ αὐτ̃ βοηθῷ, ν. γ'. τῇ τάξει τ̃ ἐνδοξοτάτων ὑπάρχων ὑπὲρ προστάγματος, ν. μ'. ¶ Ἀπὸ τοῦ ἄρχοντος Καρίας ὅτως. Τοῖς περιβλέπτοις χαρτουλαρίοις τρισὶ τ̃ θείου κουβουκλείου, ν. θ'. τῷ πριμικηρίῳ τ̃ λαμπροτάτων τριβούνων νοταρίων, ν. κδ'. τῷ αὐτοῦ βοηθῷ ν. γ. Τῇ τάξει τ̃ ἐνδοξοτάτων ὑπάρχων ὑπὲρ προστάγματος, ν. μ. ¶ Ἀπὸ τ̃ ἄρχοντος Λυκίας ὅτως. τοῖς περιβλέπτοις χαρτουλαρ. τρισὶ τ̃ θείου κουβουκλείου, ν. θ'. τῷ πριμικηρίῳ τ̃ λαμπροτάτων τριβούνων νοταρίων, ν. κδ'.

27 28 29 30 31 32

iussione, solidos 40.

27 ¶ *A præside Europæ sic. spectabilibus tribus chartulariis sacri cubiculi, solidos 9. primicerio clarissimorum tribunorum notariorum, solidos 24. eius adiutori, solidos 3. cohorti gloriosissimorum præfectorum pro iussione, solid. 40.*

28 ¶ *A præside Thraciæ sic. spectabilibus tribus chartulariis sacri cubiculi, sol. 9. primicerio clarissimorum tribunorum notariorum, solid. 24. eius adiutori solid. 3. cohorti gloriosissimorum præfectorum pro iussione, soli. 40.*

29 ¶ *A præside Rhodopeæ sic. spectabilibus tribus chartulariis sacri cubiculi solid. 9. primicerio clarissimorũ tribunorum notariorum, sol. 24. eius adiutori solid. 3. cohorti gloriosissimorum præfectorum pro iussione, soli. 40.*

30 ¶ *A præside Aemi montis sic. spectabilibus tribus chartulariis sacri cubiculi soli. 9. primicerio clarissimorum tribunorum notariorum, solid. 24. eius adiutori solid. 3. cohorti gloriosissimorum præfectorum pro iussione, solid. 40.*

31 ¶ *A præside Cariæ sic. spectabilibus tribus chartulariis sacri cubiculi, solid. 9. primicerio clarissimorum tribunorũ notariorum, soli. 24. eius adiutori, solid. 3. cohorti gloriosissimorum præfectorum pro iussione, sol. 40.*

32 ¶ *A præside Lyciæ sic. spectabilib. tribus chartulariis sacri cubiculi, sol. 9. primicerio clarissimorum tribunorum notariorum, solid. 24.*

τῷ αὐτοῦ βοηθῷ, ν. γ. τῇ τάξει τῶν ἐνδοξοτάτων
ὑπάρχων ὑπὲρ προστάγματος, ν. μ΄. ¶ Ἀπὸ τοῦ 33
ἄρχοντος Αὐγουσταμνικῆς πρώτης οὕτως. Τοῖς πε-
ριβλέπτοις χαρτουλαρίοις τρισὶ τοῦ θείου κουβου-
κλείου, ν. θ΄. Τῷ πριμικηρίῳ τῶν λαμπροτάτων
τριβούνων νοταρίων, ν. κδ΄. Τῷ αὐτοῦ βοηθῷ, ν. γ΄.
Τῇ τάξει τῶν ἐνδοξοτάτων ὑπάρχων ὑπὲρ προ-
στάγματος, ν. μ΄.

Καὶ ὅσαι ἀρχαὶ ἡγεμονικαὶ, ἤτοι *correctoriæ*.

¶ Ἀπὸ τοῦ ἄρχοντος Λιβύης τῆς ἄνω οὕτως. Τοῖς 34
περιβλέπτοις χαρτουλαρίοις τρισὶ τοῦ θείου κουβου-
κλείου, ν. θ΄. Τῷ πριμικηρίῳ τῶν λαμπροτάτων
τριβούνων νοταρίων, ν. ιε΄. Τῷ αὐτοῦ βοηθῷ, ν. γ΄.
τῇ τάξει τῶν ἐνδοξοτάτων ὑπάρχων ὑπὲρ προστάγ-
ματος, ν. λϛ΄. ¶ Ἀπὸ τοῦ ἄρχοντος Αἰγύπτου πρώ- 35
της οὕτως. Τοῖς περιβλέπτοις χαρτουλαρίοις τρισὶ
τοῦ θείου κουβουκλείου, ν. θ΄. Τῷ πριμικηρίῳ τῶν λαμ-
προτάτων τριβούνων νοταρίων, ν. ιε΄. τῷ αὐτοῦ
βοηθῷ, ν. γ΄. τῇ τάξει τῶν ἐνδοξοτάτων ὑπάρχων
ὑπὲρ προστάγματος, ν. λϛ΄. ¶ Ἀπὸ τοῦ ἄρχοντος 36
Αἰγύπτου δευτέρας οὕτως. Τοῖς περιβλέπτοις
χαρτουλαρίοις τρισὶ τοῦ θείου ικουβουκλείου, ν. θ΄. τῷ
πριμικηρίῳ τῶν λαμπροτάτων τριβούνων νοτα-
ρίων, ν. ιε΄. τῷ αὐτοῦ βοηθῷ, ν. γ΄. τῇ τάξει τῶν
ἐνδοξοτάτων ὑπάρχων ὑπὲρ προστάγματος, ν. λϛ΄.
¶ Ἀπὸ τοῦ ἄρχοντος Αὐγουσταμνικῆς δευτέρας 37
οὕτως. τοῖς περιβλέπτοις καρτουλαρίοις τρισὶ τοῦ
θείου κουβουκλείου, ν. θ΄. τῷ πριμικηρίῳ τῶν λαμ-
προτάτων τριβούνων νοταρίων, ν. ιε΄. τῷ αὐ-
τοῦ βοηθῷ, νομίσμα. γ΄. τῇ τάξει τῶν ἐνδοξοτάτων

eius adiutori, solid.3.cohorti gloriosissimorum præfectorum pro iussione, sol.40.

33 ¶ *A præside Augustanicæ primæ sic. spectabilibus tribus chartulariis sacri cubiculi, sol. 9. primicerio clarissimorum tribunorum notariorum, sol.24.eius adiutori, sol.3.cohorti gloriosissimorum præfectorum pro iussione, sol. 40. Et quæcunque præsidales, aut correctoriæ administrationes sunt.*

34 ¶ *A præside Libyæ superioris sic. spectabilibus tribus chartulariis sacri cubiculi, solid.9. primicerio clarissimorum tribunorum notariorum, sol.15.eius adiutori, sol.3.cohorti gloriosissimorum præfectorum pro iussione, sol.36.*

35 ¶ *A præside Aegypti primæ sic. spectabilibus tribus chartulariis sacri cubiculi. solid.9. primicerio clarissimorum tribunorum notariorum, solid.15.eius adiutori, sol. 3. cohorti gloriosissimorum præfectorum pro iussione, sol.36.*

36 ¶ *A præside Aegypti secundæ sic. spectabilibus tribus chartulariis sacri cubiculi, soli.9. primicerio clarissimorum tribunorum notariorum, solidos 15.eius adiutori, solidos 3.cohorti gloriosissimorum præfectorum pro iussione, solidos 36.*

37 ¶ *A præside Augustanicæ secūdæ sic. spectabilibus tribus chartulariis sacri cubiculi, sol.9. primicerio clarissim.tribunorum notariorū, sol. 15.eius adiutori, sol.3.cohorti gloriosissimorum*

ὑπάρχων ὑπὲρ προστάγματος, ν. λϛ΄. ¶ Ἀπὸ τοῦ ἄρχοντος Παλαιστίνης τρίτης ἔτους. Τοῖς περιβλέπτοις χαρτουλαρίοις τρισὶ τοῦ θείου κουβουκλείου, ν. θ΄. Τῷ πριμικηρίῳ τῶν λαμπροτάτων τριβούνων νοταρίων, ν. ιε΄. τῷ αὐτοῦ βοηθῷ, ν. γ΄. τῇ τάξει τῶν ἐνδοξοτάτων ὑπάρχων ὑπὲρ προστάγματος, ν. λϛ΄. ¶ Ἀπὸ τοῦ ἄρχοντος Ἀραβίας ἔτους. Τοῖς περιβλέπτοις χαρτουλαρίοις τοῦ θείου κουβουκλείου, ν. θ΄ Τῷ πριμικηρίῳ τῶν λαμπροτάτων τριβούνων νοταρίων, ν. ιε΄. Τῷ αὐτοῦ βοηθῷ, ν. γ΄. Τῇ τάξει τῶν ἐνδοξοτάτων ὑπάρχων ὑπὲρ προστάγματος, ν. λϛ΄. ¶ Ἀπὸ τοῦ ἄρχοντος Εὐφρατησίας ἔτους. Τοῖς περιβλέπτοις χαρτουλαρίοις τρισὶ τοῦ θείου κουβουκλείου, ν. θ΄. Τῷ πριμικηρίῳ τῶν λαμπροτάτων τριβούνων νοταρίων, ν. ιε΄. Τῷ αὐτοῦ βοηθῷ, ν. γ΄. Τῇ τάξει τῶν ἐνδοξοτάτων ὑπάρχων ὑπὲρ προστάγματος, ν. λϛ΄. ¶ Ἀπὸ τοῦ ἄρχοντος Μεσοποταμίας ἔτους. Τοῖς περιβλέπτοις χαρτουλαρίοις τρισὶ τοῦ θείου κουβουκλείου, ν. θ΄. Τῷ πριμικηρίῳ τῶν λαμπροτάτων τριβούνων νοταρίων, ν. ιε΄. Τῷ αὐτοῦ βοηθῷ, νομίσματα γ΄. Τῇ τάξει τῶν ἐνδοξοτάτων ὑπάρχων ὑπὲρ προστάγματος, νομίσματα λϛ΄. ¶ Ἀπὸ τοῦ ἄρχοντος Κιλικίας δευτέρας ἔτους. Τοῖς περιβλέπτοις χαρτουλαρίοις τρισὶ τοῦ θείου κουβουκλείου, ν. θ΄. Τῷ πριμικηρίῳ τῶν λαμπροτάτων τριβούνων νοταρίων, νομίσματα ιε΄. Τῷ αὐτοῦ βοηθῷ, νομίσ. γ΄. Τῇ τάξει τῶν ἐνδοξοτάτων ὑπάρχων ὑπὲρ προστάγματος, ν. λϛ΄.

38 39 40 41 42

¶ Ἀπὸ

præfectorum pro iußione, sol. 36.

38 ¶ *A præside Palæstinæ tertiæ sic. spectabilibus tribus chartulariis sacri cubiculi, solidos 9. primicerio clarißimorum tribunorum notariorum, solid. 15. eius adiutori, solidos 3. cohorti gloriosißimorum præfectorum pro iußione, solidos 36.*

39 ¶ *A præside Arabiæ sic. spectabilibus tribus chartulariis sacri cubiculi, sol. 9. primicerio clarißimorum tribunorum notariorum, sol. 15. eius adiutori, solid. 3. cohorti gloriosißimorum præfectorum pro iußione, sol. 36.*

40 ¶ *A præside Euphratensis sic. spectabilibus tribus chartulariis sacri cubiculi, sol. 9. primicerio clarißimorum tribunorum notariorum, solid. 15. eius adiutori, sol. 3. cohorti gloriosißimorum præfectorum pro iußione, sol. 36.*

41 ¶ *A præside Mesopotamiæ sic. spectabilibus tribus chartulariis sacri cubiculi, sol. 9. primicerio clarißimorum tribunorum notariorum, solidos 15. eius adiutori, solidos 3. cohorti gloriosißimorum præfectorum pro iußione, solidos 36.*

42 ¶ *A præside Ciliciæ secundæ sic. spectabilibus tribus chartulariis sacri cubiculi, sol. 9. primicerio clarißimorum tribunorũ notariorum, solidos 15. eius adiutori, solidos 3. cohorti gloriosißimorum præfectorum pro iußione, solidos 36.*

¶ Ἀπὸ τ̃ ἄρχοντος Ἀρμενίας πρώτης ἔτως. Τοῖς 43
περιβλέπτοις χαρτουλαρίοις τρισὶ τ̃ θείου κουβου-
κλείου, ν. θ΄. Τῷ πριμικηρίῳ τ̃ λαμπροτάτων
τριβούνων νοταρίων, ν.ιε΄. Τῷ αὐτοῦ βοηθῷ,
νομίσματα γ΄. Τῇ τάξει τῶν ἐνδοξοτάτων ὑπάρ-
χων ὑπὲρ προστάγματος, ν. λϛ΄. ¶ Ἀπὸ τ̃ ἄρ- 44
χοντος Γαλατίας δευτέρας ἔτως. τοῖς περι-
βλέπτοις χαρτουλαρίοις τρισὶ τοῦ θείου κουβου-
κλείου, ν. θ΄. τῷ πριμικηρίῳ τ̃ λαμπροτάτων τρι-
βούνων νοταρίων, ν.ιε΄. τῷ αὐτοῦ βοηθῷ, ν. γ΄. τῇ
τάξει τ̃ ἐνδοξοτάτων ὑπάρχων ὑπὲρ προστάγ-
ματος, ν. λϛ΄. ¶ Ἀπὸ τ̃ ἄρχοντος Ονωριάδος 45
ἔτως. τοῖς περιβλέπτοις χαρτουλαρίοις τρισὶ τοῦ
θείου κουβουκλείου, ν. θ΄. τῷ πριμικηρίῳ τ̃ λαμπρο-
τάτων τριβούνων νοταρίων, ν.ιε΄. τῷ αὐτοῦ βοη-
θῷ, ν. γ΄. τῇ τάξει τῶν ἐνδοξοτάτων ὑπάρχων
ὑπὲρ προστάγματος, ν. λϛ΄. ¶ Ἀπὸ τ̃ ἄρχοντος 46
τῶν νήσων ἔτως. τοῖς περιβλέπτοις χαρτουλα-
ρίοις τρισὶ τ̃ θείου κουβουκλείου, ν. θ΄. τῷ πριμικη-
ρίῳ τ̃ λαμπροτάτων τριβούνων νοταρίων, ν. ιε΄.
τῷ αὐτοῦ βοηθῷ, ν. γ΄. τῇ τάξει τ̃ ἐνδοξοτάτων
ὑπάρχων ὑπὲρ προστάγματος, ν. λϛ΄.

¶ Ἀπὸ τοῦ ἄρχοντος Μυσίας δευτέρας ἔτως. 47
Τοῖς περιβλέπτοις χαρτουλαρίοις τρισὶ τ̃ θείου
κουβουκλείου, νομίσματα θ΄. τῷ πριμικηρίῳ τῶν
λαμπροτάτων τριβούνων νοταρίων, νομίσ. ιε΄.
Τῷ αὐτοῦ βοηθῷ, νομίσματα γ΄. Τῇ τάξει
τῶν ἐνδοξοτάτων ὑπάρχων ὑπὲρ προστάγμα-
τος, νομίσματα λϛ΄.

¶ Ἀπὸ

43 ¶ *A præside Armeniæ primæ sic. spectabilibus tribus chartulariis sacri cubiculi, sol. 9. primicerio clarissimorum tribunorum notariorum, sol. 15. eius adiutori, sol. 3. cohorti gloriosissimorum præfectorum pro iussione, solidos 36.*

44 ¶ *A præside Galatiæ secundæ sic. spectabilibus tribus chartulariis sacri cubiculi, solid. 9. primicerio clarissimorum tribunorum notariorum, sol. 15. eius adiutori, solid. 3. cohorti gloriosissimorum præfectorum pro iussione, solidos 36.*

45 ¶ *A præside Honoriadis sic. spectabilibus tribus chartulariis sacri cubiculi, solidos 9. primicerio clarissimorum tribunorum notariorum, solidos 15. eius adiutori, solid. 3. cohorti gloriosissimorum præfectorum pro iussione, sol. 36.*

46 ¶ *A præside Insularum sic. spectabilibus tribus chartulariis sacri cubiculi, solid. 9. primicerio clarissimorum tribunorum notariorum, solidos 15. eius adiutori, solid. 3. cohorti gloriosissimorum præfectorum pro iussione, solidos 36.*

47 ¶ *A præside Mysiæ secundæ sic. spectabilibus tribus chartulariis sacri cubiculi, sol. 9. primicerio clarissimorum tribunorum notariorum, sol. 15. eius adiutori, sol. 3. cohorti gloriosissimorum præfectorum pro iussione, solid. 36.*

¶ Ἀπὸ τοῦ ἄρχοντος Σκυθίας οὕτως. Τοῖς περιβλέπτοις χαρτουλαρίοις τρισὶ τοῦ θείου κουβικλείου, νομίσματα θ'. τῷ πριμικηρίῳ τῶν λαμπροτάτων τριβούνων νοταρίων, νομίσματα ιϛ'. Τῷ αὐτοῦ βοηθῷ, ν. γ'. Τῇ τάξει τῶν ἐνδοξοτάτων ὑπάρχων ὑπὲρ προστάγματος, νομίσματα λϛ'. 48

¶ Παρὰ δὲ ἑκάστης πόλεως ἔκδικον, εἰ μὲν ἐν μητροπολίτου, ὑπὲρ προστάγματος εἰς τὰ τῶν ἐνδοξοτάτων ὑπάρχων διδόσθω νομίσματα δ'. Εἰ δὲ ἄλλης πόλεως, νομίσματα γ'. καὶ πέρα τούτων μηδέν. οὐδὲ γὰρ τοὺς ἐκδίκους οὔτε διδόναι τοῖς ἄρχουσιν οὐδὲ ἑτέρῳ τινὶ, οὐδὲ λαμβάνειν βουλόμεθα. πλὴν εἰ μή τινες εἰσὶν αὐτοῖς ἐκ τοῦ δημοσίου παρεχόμεναι συνήθειαι. εἰδότων αὐτῶν ὡς εἰ μηνυθείη τῷ ἡμετέρῳ κράτει περί τινος αὐτῶν, ὡς παραβαίνει τὰ παρ' ἡμῶν θεσπισθέντα, καὶ ὅπερ ἂν λάβοι quadruplum ἀποδώσει, καὶ τῆς φροντίδος παραλυθεὶς, ἐξορίαν οἰκήσει διηνεκῆ. ὁπότε καὶ οἱ τῶν ἐπαρχιῶν ἄρχοντες εἰ τούτου παραμελήσειαν, καὶ τοὺς ἐκδίκους περιΐδοιεν κλέπτοντας, οὐκ ἐλάττονα καὶ αὐτοὶ ποινὴν ὑποστήσονται. Dat. XVII. KAL. MAII. CONSTANTINOPOLI. BELISARIO V. C. CONS. 49

ΟΡΚΟΣ

48 ¶ *A præside Scythiæ sic. spectabilibus tribus chartulariis sacri cubiculi, solid. 9. primicerio clarissimorum tribunorum notariorum, sol. 15. eius adiutori, solid. 3. cohorti gloriosissimorum præfectorum pro iussione, sol. 36.*

49 ¶ *Pro vniuscuiusque ciuitatis defensore, si quidem sit metropolis, [pro metropoli] apud officium gloriosissimorum præfectorum prætoriorum dandi sunt solidi nume. 4 si vero alterius ciuitatis, solidi. iij. & vltra hæc nihil. Nec enim defensores vel dare iudicibus, nec alteri cuiquã, nec accipere volumus: nisi quædam sint [cum ab his volo: præsideant] consuetudines: scientibus eis, quia si nuntietur nostræ potestati de aliquo eorum quia præuaricatur quæ à nobis sancita sunt: & quod receperint, quadruplum reddent: & officio soluto, exilium habitabunt continuum: cum etiam prouinciarum iudices si hoc neglexerint, & defensores sinant rapere: non modicam & ipsi sustinebunt pœnam. Dat. XVII. Kalendas Maij, Constantinopol. Belisario V. C. Consule.*

Inclusa desunt in Græco.

Scriptum est exemplar huius Dominico gloriosissimo præfecto apud Illyricum prætoriorum. Sed ita quidem adiectionibus iusiurandum subeant, secundum proprium de hoc facto indiculum [b] *sacramentum, cuius exem*

[b] Sic vet. antea, perperã, inditum, nullo sen su.

exemplar etiam directum est tuæ celsitudini. Qui verò administrationem suscipiunt à tua celsitudine, directos hinc eis à nobis codicillos suscipiant præsente deo amabili ciuitatis in qua degunt episcopo, & aliis qui in ciuitate sunt, in iudicio tuæ celsitudinis congregatis, & officio omni tuo: coram quibus etiam codicillos accipiant, & iurent prædictum iusiurandum. & maxime hoc præcipimus coram curialibus agi, quos competens est magna frui & à tua celsitudine, & qui idem ferent cingulum. Optima autem erit prouidentia & studium, vt & nihil ab eis tu lucreris omnino, neque permittas eos ab vllo lædi. eos enim qui hanc nituntur iniquitatem, quatenus & felicissimo nostro vtantur exercitu, & reliquas curiales adimpleant functiones: quia non oportet talia attentari solatia, vt possit referri ad tantam tarditatem. nihil enim nobis tam commendat tuam celsitudinem, quomodò circa curiales vniuscuiusque ciuitatis prouidentia; quam præberi volumus istis & à tua celsitudine, & à cinguli semper successoribus. Quapropter dum codicillos dederis administrationes accipientibus à te, aut præsente, hoc eis tuam denuntiare volumus sedem, vt curialibus omnem ferant fauorem, nihil penitus ab eis accipientes. Prohibeatur

hibeatur autem & ab aliis eis afferri damna: & agnoscant per te, quia si præter hoc aliquid egerint, pœnis subiacebunt grauissimis. Sicut enim curialibus parcere te volumus, ita & defensorum castigare & retinere auaritiam sancimus, & ab eis præsumere accipere à nostris subiectis, nisi secundum quod eis administrat respublica: aut si non est aliquod eis publicum solatium, quantum inculpabilis antiquitas definiuit: vt à spontaneis ipsis magis quàm ab inuitis accipiant, & hoc parum, & quantum eis ad mediocrem sufficit vitæ gubernationem. Sciant enim, quia si citra hæc aliquid acceperint: non solum quadrupli subiacebunt pœnæ, sed etiam exilium habitabunt continuum: prius eis plagis corporeis infligendis.

ΟΡΚΟΣ ΔΙΔΟΜΕΝΟΣ ΠΑΡΑ τῶν τὰς ἀρχὰς λαμβανόντων.

Ὄμνυμι ἐγὼ τὸν Θεὸν τὸν παντοκράτορα, καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν μονογενῆ Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν Θεὸν ἡμῶν, καὶ τὸ ἅγιον πνεῦμα, καὶ τὴν ἁγίαν ἔνδοξον θεοτόκον καὶ ἀειπαρθένον Μαρίαν, καὶ τὰ τέσσαρα εὐαγγέλια, ἃ ἐν ταῖς χερσί μου κρατῶ, καὶ τοὺς ἁγίους ἀρχαγγέλους Μιχαὴλ καὶ Γαβριήλ, ὡς καθαρὰν συνειδὸς καὶ γνησίαν δουλείαν φυλάξω τοῖς θειοτάτοις καὶ εὐσεβεστάτοις ἡμῶν δεσπόταις, Ἰουστινιανῷ καὶ Θεοδώρᾳ τῇ ὁμοζύγῳ τοῦ αὐτοῦ κράτους, προφάσει τῆς παραδεδομένης μοὶ παρὰ τῆς αὐτῶν εὐσεβείας ἀρχῆς. καὶ πάντα πόνον καὶ κάματον μετ' εὐνοίας ἀδόλως καὶ δίχα τέχνης τινὸς ἀναδέξομαι ἐπὶ τῇ δοθείσῃ μοὶ παρ' αὐτῶν ἀρχῇ, ὑπὲρ τῆς αὐτῶν βασιλείας καὶ πολιτείας. καὶ κοινωνικὸς εἰμὶ τῇ ἁγίᾳ τοῦ Θεοῦ καθολικῇ καὶ ἀποστολικῇ ἐκκλησίᾳ, καὶ κατ' οὐδένα τρόπον ἢ χρόνον ἐναντιωθῶ αὐτῇ· οὐδὲ ἄλλῳ τινὶ συγχωρήσω, καθ' ὅσον δυνάμεως ἔχω. ὄμνυμι δὲ τοὺς αὐτοὺς ὅρκους, ὡς οὐδενὶ παντελῶς οὔτε δέδωκα οὔτε δώσω, προφάσει τῆς δεδομένης μοὶ ἀρχῆς· οὔτε προφάσει προστασίας, οὐδὲ ἐπηγγειλάμην, οὔτε ὡμολόγησα ἐκ τῆς ἐπαρχίας πέμπειν, οὔτε πέμψω· οὔτε προφάσει δεσποτικοῦ suffragiου, οὔτε

IVSIVRANDVM QVOD PRAESTATVR AB HIS QVI qui administrationes accipiunt.

TIT. III.

IVRO ego per deum omnipotentem, & filium eius vnigenitum, dominum nostrum Iesum Christum, & spiritum sanctum, & per sanctam gloriosam dei genitricem & semper virginem Mariã, & per quatuor euãgelia quæ in manibus meis teneo, & per sanctos archangelos Michaëlem & Gabrielem, purã conscientiam germanúmq; seruitium me seruaturum sacratißimis nostris dominis Iustiniano & Theodoræ cõiugi eius, occasione traditæ mihi ab eorum pietate administrationis: & omnem laborem ac sudorem cum fauore sine dolo & sine arte quacunq; suscipio in cõmissa mihi ab eis administratione de eorum imperio atq; republica: & communicator sum sanctißimæ dei catholicæ & apostolicæ ecclesiæ: & nullo modo vel tẽpore aduersabor ei: nec aliũ quemcunque permitto, quantũ poßibilitatem habeo. Iuro quoq; idem iusiurandũ, quod nulli penitus neq; dedi neq; dabo occasione dati mihi cinguli, neque occasione patrocinij, neque promisi, neque professus sum de prouincia mittere, neq; mittam, neq; occasione dominici suffragij, neq;

famos-

τοῖς ἐνδοξοτάτοις ὑπάρχοις, οὔτε τοῖς ἄλλοις πανευφήμοις ἀνδράσι τοῖς τὰς ἀρχὰς ἔχουσιν, οὔτε τοῖς περὶ αὐτοὺς καθεστῶσιν, οὐδὲ ἄλλῳ τῶν πάντων οὐδενί. ἀλλ᾽ ὥσπερ ἄμισθον παρέλαβον τὴν ἀρχὴν, οὕτω καὶ καθαρὸς φανοῦμαι περὶ τοὺς ὑποτελεῖς τῶν εὐσεβεστάτων ἡμῶν δεσποτῶν, ἀρκούμενος ταῖς ἀφωρισμέναις μοὶ ἐκ τοῦ δημοσίου σιτήσεσι. καὶ πρῶτον μὲν πάντων ποιήσομαι σπουδὴν, τὸ τοῖς δημοσίοις ἀγρύπνως προσέχειν, καὶ τοὺς μὲν ἀγνωμονοῦντας καὶ δεομένους ἀνάγκης, μετὰ πάσης εἰσπράξω τῆς σφοδρότητος, οὐδὲν ὑποκαταλείπων, οὐδὲ ὑπὲρ αὐτοῦ τούτου κέρδος παντάπασιν ἐννοῶν, ἢ πρὸς χάριν ἢ πρὸς ἀπέχθειαν ἀπαιτῶν τινὰ, παρὰ τὸ προσῆκον, ἢ συγχωρήσω τινί. τοῖς δὲ εὐγνωμονοῦσι πατρικῶς προσενεχθήσομαι, καὶ τοὺς ὑπηκόους τῶν εὐσεβεστάτων ἡμῶν δεσποτῶν, ἀνεπηρεάστους πανταχόθεν, ὅσον δυνάμεως ἔχω, φυλάξω, καὶ ἴσος ἐν ταῖς δίκαις ἑκατέρῳ μέρει καὶ ἐν ταῖς δημοτικαῖς καταστάσεσι γινόμενος. καὶ οὐδενὶ μέρει παρὰ τὸ δίκαιον προστεθήσομαι, ἀλλ᾽ ἐπεξελεύσομαι πᾶσι τοῖς ἁμαρτάνουσι, καὶ πᾶσαν ἰσότητα φυλάξω, κατὰ τὸ φαινόμενόν μοι δίκαιον. καὶ τοὺς μὲν ἀνευθύνους, ἀνεπηρεάστους φυλάξω, τοῖς δὲ ὑπευθύνοις ἐπιθήσω τιμωρίαν πρὸς τὸν νόμον· καὶ πᾶσαν δικαιοσύνην, καθὰ εἴρηται, ἔν τε τοῖς δημοσίοις ἔν τε τοῖς ἰδιωτικοῖς συναλλάγμασιν αὐτοῖς διατηρήσω. καὶ ἐὰν εὕρω τὸ δημόσιον ἀδικούμενον, οὐκ ἐγὼ μόνος

ταῦτα

famosissimis præfectis administrationem habentibus, neque iis qui circa eos sunt, neque alij hominum vlli: sed sicut sine suffragio percepi cingulum, sic etiam purè me exhibebo circa subiectos piissimorum nostrorum dominorum: contentus iis quæ statutæ sunt mihi de fisco annonis.

Et primum omne habebo studium, vt fiscalia vigilanter inspiciam: & indeuotos quidem & indigentes necessitate, cum omni exigam vehementia, nequaquam subinclinatus, neque ob hoc lucrum ipsum omnino considerans, aut per gratiam vel odium exigens aliquem citra quàm competit, aut concedam alicui. deuotos autem paternè tractabo, & subiectos piissimorum nostrorum dominorum illæsos vndique quantum possibilitatem habeo, custodiam. Et æquus in causis vtrique parti, & in publicis disciplinis ero: nullíque parti citra quàm iustum est, præstabo: sed exequar vniuersa delicta, & omnem æquitatem seruabo secundum quod mihi visum fuerit iustum: & eos quidem qui innoxij sunt, vndique innoxios illæsósque conseruabo, noxiis autem imponam [a] *suppliciũ secundum legem, & omnem iustitiam (sicut iam dictũ est) in publicis & priuatis contractibus eis seruabo: & si cõperero fiscum iniustitiam pati, non ego solum*

[a] al. impono.

ταῦτα πράξω, ἀλλὰ καὶ τὸν ἀεί μοι παρεδρεύοντα τοῦτον σπουδάσω παραλαβεῖν, καὶ τοὺς περὶ ἐμὲ πάντας, ὥστε μὴ ἐμὲ μὲν καθαρεύειν, τοὺς δὲ περὶ ἐμὲ κλέπτειν καὶ ἁμαρτάνειν. εἰ δὲ εὑρεθῇ τις τῶν περὶ ἐμὲ τοιοῦτος, καὶ τὸ γινόμενον παρ᾽ αὐτοῦ θεραπεύσω, καὶ αὐτὸν ἀποδιώξω. Εἰ δὲ μὴ ταῦτα πάντα οὕτως φυλάξω, ἀπολαύσω ἐνταῦθα, καὶ ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι, ἐν τῇ φοβερᾷ κρίσει τοῦ μεγάλου δεσπότου θεοῦ τε καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ σχῶ τὴν μερίδα τοῦ Ἰούδα, καὶ τὴν λέπραν τοῦ Γιεζί, καὶ τὸν τρόμον τοῦ Κάϊν· πρὸς τῷ καὶ ταῖς ποιναῖς τῷ νόμῳ τῆς αὐτῶν δυσσεβείας περιεχομέναις ὑπεύθυνος εἶναι.

Νθ. παρὰ τοὺς εὑρέθη, καὶ οὐκ ἐτέθη εἰς τὰ βασιλικά. ζήτει ἀναφερομένου γ´ βιβ.

Ὥστε τὴν ἐκκλησίαν Ῥώμης ἔχειν τὴν τῶν ρ´. ἐνιαυτῶν περιγραφήν.

Διάταξις θ.

* * * * *

hoc ago, sed[a] *etiam semper mihi assidentem talem studebo assumere, & circa me omnes, vt non ego purus quidem sim: qui vero circa me sunt, furētur & delinquant. Si quis autē inueniatur circa me talis: & quod fit ab eo, me sanare, & eum*[b] *expellere. Si vero nō hæc omnia ita seruauero: recipiā hic & in futuro seculo in terribili iudicio magni Domini dei & saluatoris nostri Ihesu Christi: & habeam partē cum Iuda,*[c] *& lepra Giezi,*[d] *& tremore*[e] *Cain: insuper & pœnis quæ lege eorum pietatis continentur, ero subiectus. Scriptum est exemplar huius Dominico gloriosissimo per Illyricum prætoriorum præfecto.*

[a] Vet. quia etiam.
[b] al. expello. in manuscr.
[c] Habetur de Iuda Matt. 27. c. & in Actibus apostolorum. c. 1. litera c.
[d] 4 Reg. 5.
[e] Gene. 4.

VT ETIAM ECCLESIA Romana centum annorum gaudeat præscriptione. TIT. IIII.

NOV. CONSTIT. NONA.

Imp. Iustin. A. Ioanni viro beatiss. ac sanctiss. archiepisc. & patriarchæ veteris Romæ.[a]

[a] Suidas ait hanc legē per fraudem latā fuisse. fuit autem latina lingua conscripta.

PRAEFATIO.

Vt legum originem anterior Roma sortita est, ita & summi pontificatus apicem apud eam esse nemo est qui dubitet. Vnde & nos necessarium duximus patriam legum, fontem sacerdotij, speciali nostri numinis lege illustrare: vt ex hac in vniuersas ecclesias catholicas

quæ vsque ad Oceanum fretum posita sunt, saluberrimæ legis vigor extendatur: & sit totius Occidentis, necnon & Orientis, vbi possessiones sitæ inueniuntur ad ecclesias nostras siue nunc pertinentes, seu postea eis acquirendæ, lex propria ad honorem dei consecrata. Cum enim antiqua iura xxx. annorum metis temporales exceptiones cõcludebant, & si hypotheca fuerat, paulo longiora eis spacia conilonabant: nos sacrosanctas ecclesias huiusmodi quidem curriculis temporum nullatenus excludi concedimus, maxime in his rebus in quibus vel læsionem sustinuerint, vel quicquam debeatur: sed centum tantummodo annorum lapsu temporalem exceptionẽ eis opponi sancimus: vt maneant per totum prædictũ tempus integra iura ecclesiastica, & non posit eis alia præter centum annorum obuiare exceptio: cum hoc tempus vitæ longæui hominis plerunq; finis esse dignoscatur. Habeat itaque sanctitas tua hanc legem catholicis totius Occidentis ecclesiis profuturã, & in Orientales partes propagandã, in quibus aliquid sacrosanctæ possident ecclesiæ: vt sit deo omnipotenti dignũ donarium, diuinarum rerũ tuitio: nec iniquis hominibus impium remaneat præsidiũ, & tutus peccandi locus etiam scientibus relinquatur: sed ille seruetur innocens, qui re vera innoxius sit: nec improba temporis allegatione sese tuea-

tur,

tur, tempus pro puritate prætendens. Quod igitur nostra æternitas ad omnipotentis dei honorem, venerandæ sedi summi apostoli Petri dedicauit: hoc habeant omnes terræ, omnes insulæ totius Occidentis quæ vsq; ad ipsos Oceani recessus extenduntur, nostri imperij prouidentiã per hoc in æternum. [a] *Reminiscentes, huius legis prærogatiuam (sicut supra dictum est) non solum in Occidentalibus partibus Romanæ ecclesiæ condonamus, sed etiam in Orientalibus partibus, in quibus ecclesiasticæ vrbis Romæ possessiones sunt, vel postea fuerint, scilicet omnibus iudicibus maioribus & minoribus, qui Christiani & orthodoxi sunt, vel postea fuerint, hanc nostram constitutionẽ seruantibus: nihilo minus huiusmodi legis temeratoribus, post cælestes pœnas etiam legitimũ semper vigorem pertimescentibus, & pœnam 50. libra. auri formidãtibus: hac lege non solum in postea emergentibus causis suum tenorẽ exercente, sed etiam in iis quæ iam sunt deductæ in iudiciũ.*

[a] Vet. prouidentiæ in ęternũ reminiscentes, &c.

EPILOGVS.

¶ *Sanctitas itaq; tua præsentem nostræ mansuetudinis legem piißimam, siue sacrosanctam oblationem, quam deo dedicamus, accipiens, intra sacratißima vasa reponat: & à nobis seruandam, & omnes ecclesiasticas possessiones seruaturam. Dat. Constantinop.* VI. [a] *Kalend. Maij, Belisario v. c. Consule.*

[a] in manu scripto meo est, xviij. Kal. Maij.

Περὶ τῶν ῥεφερενδαρίων.

Διάταξις ι.

ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ ΙΟΥΣΤΙΝΙΑΝΟΣ Αὔγουστος, Ἑρμογένει τῷ ἐνδοξοτάτῳ μαγίστρῳ τῶν θείων ὀφφικίων, ἀπὸ ὑπάτων καὶ πατρικίῳ.

Μετὰ τῶν ἄλλων ἁπάντων ἅπερ εἰς τάξιν ἠγάγομεν τὴν προσήκουσαν, οὐδὲ τὰ περὶ τοὺς περιβλέπτους ἡμῶν ῥεφερενδαρίους ἔξω καταλιπεῖν ᾠήθημεν τῆς παρ' ἡμῶν προνοίας· καὶ τοσούτῳ μᾶλλον, ὁπόσῳ πολλῶν ἡμῖν χρειωδέστεροι καθεστᾶσι. πρότερον γὰρ αὐτοὺς οὐκ εἰς πλῆθος συντεταγμένους, ἡμεῖς, ὅπως ἂν πολλοῖς δι' αὐτῶν βοηθοῖμεν, τὰς ἑκάστου ῥᾳδίως αἰτήσεις μανθάνοντες, πλείους εἶναι τῶν ἔμπροσθεν πεποιήκαμεν. ¶ Ἀλλ' ἐφάνησάν τινες τὴν ἡμετέραν φιλοτιμίαν εἰς ἀμετρίαν ἐκκαλούμενοι, καὶ πολλοὺς μεθ' ἡμῖν ἐπισείοντες τοὺς δεομένους, πολλαῖς δὲ ἱκετείαις χρώμενοι· οὕτω τε ταῖς ἀεὶ προσθήκαις εἰς ἀμετρίαν οὐ πρέπουσαν πρᾶγμα οὕτως ἐξαγαγόντες σεμνόν. Οὐδὲ γὰρ τοῖς αἰτοῦσι γέγονε πέρας, ἕως εἰς τεσσαρεσκαιδέκατον ὁ τούτων ἀριθμὸς ἐξέβη. Διὰ τοῦτο τοίνυν ὅπως ἂν μὴ πρᾶγμα εἰκότως ἡμῖν τετιμημένον, εἶτα εἰς πλῆθος ἐκχεόμενον, τῆς οἰκείας ἐλαττωθείη σεμνότητος.

I

συνείδο

DE REFERENDARIIS PALATII. TIT. V.

NOVELLA CONSTITVT. DECIMA.

Imp. Iustin. August. Hermogeni [gloriosissi.] sacrorum officiorum magistro, exconsuli & patricio.

PRAEFATIO.

CVM alijs omnibus quæ in ordinem perduximus competentem, neq; ea quæ de spectabilibus nostris referendarijs sunt, foras relinquere existimauimus à nostra prouidentia: & tanto magis, quanto nobis vtiliores constituti sunt. primum quidem eos non in multitudine constitutos, nos, vt adiuuaremus multos per eos singulorum facilè petitiones discentes, plures esse quàm dudum fecimus.

1 ¶ *Sed apparuerunt quidam nostram largitatem in immensum vocantes, & multos quidem nobis introducentes supplicantes: multis autem petitionibus vsi, ita semper adiectiones in immensum incompetens, causam sic perduxerunt honestam. nil enim petentibus factum est finitum, donec in quatuor & decem eorũ numerus exiret. Propterea igitur, vtpote causa iure* à nobis honorata, deinde in multitudinem effusa, ne propria imminuatur honestate,*

* antea forsan, pessimè.

συνείδομεν ῥητῷ τὸν αὐτῶν ἀριθμὸν περιστῆναι μέτρῳ· οὐχ ὥστε τοὺς ὄντας ἀφελέσθαι τῶν διδομένων (οὐ γὰρ τοῦτο βασιλικῆς ἴδιον μεγαλοφροσύνης) ἄλλως τε πάντων ἀρεσάντων ἡμῖν, καὶ σεμνῶς ὑπηρετησαμένων, ἔξω τινὰς ἐξ αὐτῶν καταστῆσαι τῆς ἡμετέρας ὑπουργίας, οὐδενὶ παντελῶς αἱρούμεθα τρόπῳ· ἀλλὰ μένειν μὲν αὐτοὺς θεσπίζομεν καθ' ὅπερ εἰσὶ σχῆμα, μηδένα δὲ προστεθῆναι παντάπασιν, ἕως ἂν εἰς ὀκτὼ ἀνδρῶν τὸ τούτων περισταίη μέτρον, ὥστε αὐτοὺς διηνεκῶς ὀκτὼ καθεστάναι· τοῦ μὲν ἀριθμοῦ τούτου κατ' οὐδένα τρόπον ἢ χρόνον αὐξομένου, σπουδαζόντων δὲ αὐτῶν διηνεκῶς ἀλλήλους ὑπερβάλλεσθαι ταῖς περὶ ἡμᾶς καὶ τὴν βασιλείαν θεραπείαις τε καὶ εὐνοίαις· οὐδενὸς ἄδειαν ἔχοντος οὐδὲ αἰτεῖν τι τοῦ λοιποῦ τοιοῦτον, ἀλλὰ γινώσκοντος ὡς οὐδὲ τεύξεται τῶν αἰτουμένων, ὑπέρ τε τῆς αἰτήσεως αὐτῆς οὐ μόνον ἔνοχος ἔσται ποινῇ χρυσίου λιτρῶν δέκα, ἀλλὰ καὶ τῆς οἰκείας ἐκπεσεῖται στρατείας. βουλόμεθα γὰρ αὐτοὺς τῷ μέτρῳ μὲν μέχρι τοῦ ῥηθέντος ἀριθμοῦ συνεστάλθαι, δικαιοσύνῃ δὲ καὶ ταῖς ἄλλαις ἀρεταῖς αὔξειν τε καὶ ἐπὶ μεῖζον διαφαίνεσθαι. ἡ γὰρ κατὰ ἀριθμὸν πληθὺς οὐδὲν ἂν ἔχοι σεμνὸν, ἐπειδήπερ ἐν ὀλίγοις ἐκ πολλῶν ὁ κατ' ἀρετὴν σώζεται βίος. μενέτωσαν μὲν οὖν, καθάπερ εἰπόντες ἔφθημεν, νῦν ἐπὶ τούτου τοῦ σχήματος.

præuidimus certa eorum numerū comprehendere menſura: non vt quæ ſunt, auferamus eis conceſſa (nec enim hoc imperialis eſt maieſtatis proprium) ſed vt omnium placentiū nobis & honeſte miniſtrantium, foras aliquos ex his conſtituamus à noſtro miniſterio, nullo omnino concedimus modo: ſed manere quidem eos ſancimus ſecundum figuram qua ſunt: neminem tamen omnino adiici, donec in octo viros perueniat numerus: vt hi perpetuè ſint octo conſtituti: numero quidem hoc per nullum modum aut tempus aucto, feſtinantibus autem ipſis perpetuè inuicem tranſcendere circa nos & imperium cura & deuotione: nemine licentiam habente neque petere aliquid deinceps tale, ſed ſciente quòd neque impetrabit petita: pro eadem autem petitione non ſolum obligatus erit pœnæ auri librarum decem, ſed etiam propria ſpoliabitur militia.

Volumus enim eos in menſura quidem vſque ad dictum numerum contineri: iuſtitia vero & aliis virtutibus augeri, & ad maius apparere.

Multitudo enim numeroſa nihil habet honeſtum: quoniam in paucis ex multis quæ ſecundum virtutem eſt vita ſaluatur. Maneant igitur ſecundum quod prædiximus, nunc in eadem figura.

¶ Ταῦτα δὲ ἡ σὴ ὑπεροχὴ γινώσκουσα φυλαττέτω, καὶ μηδένα καιρὸν παραβαθῆναι συγχωρεῖσά τι τῶν παρ' ἡμῶν θεσπισθέντων, ἀλλὰ τοὺς παρὰ ταῦτα τί πράττοντας τὴν ἠπειλημένην εἰσπράττειν ποινήν, εἶτα τούτων ἐφιεμένους ἅπερ οὐδὲ αὐτῶν ἔξεστιν, ὅτι δίδοσθαι δυνατόν. καὶ ἔστω καὶ οὗτος νόμος ἡμέτερος, πλήθος μὲν ἀπωθούμενος, αὐτεισάγων δὲ ἀρετήν, ἥπερ οὐκ ἐν πολλοῖς διαφαίνεται, καὶ μάλιστα ἐπ' ἀνδράσι προελθοῦσι μὲν ἐκ πατέρων ἀγαθῶν, τὸν δὲ αὐτὸν βίον ἀποτιθεμένοις ταῖς τε τῶν δεομένων ἱκετείαις, ταῖς τε παρ' ἡμῶν εἰς αὐτοὺς ἐπικουρίαις. 1

¶ Τὰ τοίνυν παραστάντα ἡμῖν, καὶ διὰ τοῦδε τοῦ θείου δηλούμενα νόμου ἡ σὴ ὑπεροχὴ ἔργῳ καὶ πέρατι παραδοῦναι σπουδασάτω. *Datum XVII. Kalend. Maij, Constantinop. Bilis. V. C. CONS.* 2

Οὐχ εὑρέθη ἐν τῷ βασιλικῷ. ἔστι δὲ ἡ ια.

Ὥστε τὰς περὶ τὸ Βιμινάκιον γενομένας ὑπὸ Ῥωμαίοις πόλεις, ὑπὸ ἰδικὸν ἀρχιεπίσκοπον εἶναι, μὴ μὴν ὑπὸ τὸν Θεσσαλονίκης.

Διάταξις ια.

* * * * *

EPILOGVS.

Hæc autem tua eminentia cognoscens custodiat, vt nullo tempore transgrediatur aliquid eorum quæ à nobis sancita sunt: sed eos qui præter hoc aliquid agunt, interminatam exigi pœnam, tanquam[a] ea petentes, quæ nec petere licet, neque dare posibile est. sitq; & hæc lex nostra multitudinem quidem expellens: introducens vero virtutem, quæ non in multis apparet: & præcipuè in viris procedentibus ex patribus quidem bonis, suam autem vitam constituentibus tam in petitionibus indigentium, quàm ad nostrum in eos auxilium. Quæ igitur placuerunt nobis, & per hanc sacram legem manifestata sunt: tua eminentia operi effectuique tradere festinet. D. Idib. May[a] Constantinop. Belisario v.c. *Cos.*

[a] antea corrupte prorsus sic ex Græc. restitui.

[a] xviij Kalen. Maij, in meo man.

Deest hîc Nouel. xi. vt & in omnibus Græcis editionibus, titulus eius tantùm superest in hanc sententiam.

Vt quæ circa Viminacium sunt ecclesiæ, sub proprio archiepiscopo sint, non autem amplius sint sub archiepiscopo Thessalonicæ.

At illam integram reperi in veteri quodam libro manu scripto, vbi inscribitur:

DE PRIVILEGIIS ARCHIEPISCOPI IVSTINIANAE primæ,* & sede P P. Illyrico in Pannoniam secundam, id est, Iustinianam primam transferenda.

*Extat epistola Gregorij li.4 c.59. epistolarum, ad Ioannem episcopũ primæ Iustinianæ.

TITVL. VI.

NOVELLA CONSTIT. XI.

Imp. Iustin. A. Catelliano viro beatissimo Archiepiscopo primæ Iustinianæ.

PRAEFATIO.

MVLTIS & variis modis nostram patriam augere cupientes, in qua primò deus præstitit nobis ad hunc mundum quem ipse condidit, venire, & & circa sacerdotalem censuram eam volumus maximis incrementis ampliare, vt primæ Iustinianæ patriæ nostræ pro tempore sacrosanctus antistes, non solum metropolitanus sed etiam archiepiscopus fiat: & cateræ prouinciæ sub eius sint authoritate, id est tam ipsa mediteeranea Dacia, quàm Dacia Ripensis: necnon Mysia secunda, & Dardania, & Præualitana prouincia, & secunda Macedonia, & pars secundæ etiam Pannoniæ, quæ in Bacensi est ciuitate. Cum enim in antiquis temporibus Firmi præfectura fuerit constituta, ibiq; omne fuerit

fuerit Illyrici fastigium tam in ciuilibus quàm in episcopalibus causis, postea autem Attilanis[a] *temporibus eiusdē locis deuastatis Apennius*[a] *præfectus prætorio de Firmitana*[a] *ciuitate in Thessalonicam profugus venerat, tunc ipsam præfecturam & sacerdotalis honor secutus est, & Thessalonicensis episcopus, non sua auctoritate, sed sub vmbra præfecturæ meruit aliquam prærogatiuam. Cum igitur in præsenti, Deo auctore, ita nostra Respubl. aucta est, vtraque ripa Danubij iam nostris ciuitatibus frequentetur, & tam Viminacium quàm Recidua & Literata quæ trans Danubium sunt, nostræ iterum ditioni subiectæ sint, necessarium duximus ipsam gloriosissimam præfecturam quæ in Pannonia erat, in nostra fœlicissima patria collocare, cum nihil quidem magni distat à Dacia Mediterranea, secunda Pannonia. Et quia homines semper bellicis sudoribus inhærentes non erat vtile Reipu. ad primam Macedoniam post tot spacia tantásque etiam difficultates venire; ideo necessarium nobis visum est ipsam præfecturam ad superiores partes trahere, vt iuxta eam prouinciæ constitutæ, facilius sentiant illius medicinam. Et ideo tua beatitudo & omnes præfatæ primæ Iustinianæ sacrosancti antistites, archiepiscopi habeant prærogatiuam, & omnem licentiam, suam auctoritatem eis impertiri, &*

[a] al. Antilianis. al. Attilianis.
[a] al. Apennius. al Apemius. al. Anthemius.
[a] al. Sirmitana. al. Finitima.

eos ordinare, & in omnibus supraſcriptis prouinciis primam habere dignitatem: ſummum ſacerdotium, ſummum faſtigium, à tua ſede creentur, & ſolum archiepiſcopum habeant, nulla communione ad eum Theſſalonicenſi epiſcopo ſeruanda: ſed tu ipſe & omnes primæ Iuſtinianæ antiſtites, ſiue eius iudices & diſceptatores, quicquid oriatur inter eos diſcrimen, ipſi hoc dirimant, & finem eis imponant, & eos ordinent: & nec ad alium quendam eatur, ſed ſuum agnoſcant Archiepiſcopum omnes prædictæ prouinciæ, & eius ſentiant creationem, & vel per ſe vel per ſuam auctoritatem vel clericos mittendos habeat omnem poteſtatem, omnémque ſacerdotalem cenſuram, & creationis licentiam. Sed & in Aquis, quæ eſt prouinciæ Daciæ Ripenſis, ordinari volumus à tua ſanctitate epiſcopum, vt non in poſterum ſub Meridiano* Thraciæ oppido epiſcopo ſit conſtituta, ſed Meridianus quidem maneat in Meridiano, nulla communione cum Aquis ſeruanda. Aquenſis autem epiſcopus habeat præfatam ciuitatem, & omnia eius caſtella & territoria & eccleſias, vt poſſit Bonoſiacorũ ſcelus ex ea ciuitate & terra repellere, & in orthodoxam fidem transformare. Vt igitur ſciat beatitudo tua noſtri numinis diſpoſitionem, ideo præſentem legem ad tuam venerab-*

*al. ſint eius iudices &c.

*al. Meridianæ.

nerabilem sedem transmisimus, vt in perpetuum tale beneficium habeat patriæ nostræ ecclesia in Dei omnipotentis gloriam, & nostri numinis sempiternam recordationem. Quando autem tuæ recordationis sedis gubernatorem ab hac luce decedere contigerit, pro tempore archiepiscopum eius à venerabili suo concilio metropolitanorum ordinari sancimus, quemadmodum decet archiepiscopum omnibus honoratum ecclesiis prouehi, nulla penitus Thessalonicensi episcopo nec ad hoc communione seruanda.

EPILOGVS.

¶ *Beatitudo igitur tua, quæ nostra sanxit æternitas, modis omnibus ad effectum perducere non differat. Datum XX. Bilisario v. c. Consule.*

D. 2

Περὶ ἀθεμιτογαμιῶν.

Διάταξις ιβ.

ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ ΙΟΥΣΤΙΝΙΑΝΟΣ Αὔγουστος, Φλώρῳ τῷ ἐνδοξοτάτῳ κόμητι τῶν ἁπανταχοῦ θείων πριβάτων.

Τοὺς ὑπὲρ τῶν ἀθεμίτων ἔμπροσθεν γεγραμμένους ὑπὸ τῶν βεβασιλευκότων νόμους οὐκ ἐντελῶς ἔχειν ἡγούμεθα, οἵπερ τοὺς μὲν ἀθεμίτοις συμβάλλοντας γάμοις ἀτιμωρήτους ἐῶσι, τὴν δὲ ἐξ αὐτῶν προελθοῦσαν γονὴν, καίτοιγε ἀνεύθυνον οὖσαν, ἀφαιροῦνται τῆς τοῦ πατρός. ὡς ἀναγκαῖον ὂν τοὺς μὲν ἁμαρτάνοντας, ἀνευθύνους εἶναι· τοὺς δὲ ἀνευθύνους, ὡς ἁμαρτάνοντας κολάζεσθαι.

ΚΕΦΑΛ. α.

Θεσπίζομεν τοίνυν τοῦ λοιποῦ, εἴτις ἀθέμιτον καὶ ἐναντίον τῇ φύσει (ὃν ὁ νόμος inceſtoν τὲ καὶ nefarioν καὶ damnatoν καλεῖ) συναλλάξει γάμον, εἴπερ οὐκ ἔχοι παῖδας ἐκ προτέρων γνησίων τὲ καὶ ἀμέμπτων αὐτῷ γενομένους γάμων, εὐθὺς μὲν αὐτῷ τὴν τῶν οἰκείων πραγμάτων ἔκπτωσιν ἐπικεῖσθαι, ἅμα δὲ καὶ τῶν ὀνόματι προικὸς ἐπιδεδομένων αὐτῷ μηδενὸς ἀπολαύειν. ἀλλὰ πάντα τῷ ταμείῳ προσκυροῦσθαι. ἀνθ᾽ ὅτου γὰρ ἐξὸν, γαμεῖν νενομισμένον, παράνομον ἐρᾷ,

καὶ

DE INCESTIS ET NEFARIIS NVPTIIS.

TIT. VII.

NOVELLA CONSTIT. XII.

Imp. Iustinianus Augu. Floro gloriosissi. comiti [vbicumq; positę diuinæ rei priuatæ.]

*al comiti diuinarum rerū priuatarum vbique positarum.

PRAEFATIO.

PRO incestis dudum nuptiis scriptas ab imperatoribus leges non perfecte habere indicamus: quæ eos quidem qui incestis copulantur nuptiis, impunitos sinunt: ex his autē procedentem sobolem, vtique inculpabilem existentem, priuant rebus patris: vt necessitas sit eos quidem qui peccant, sine reatu esse: eos autem qui innoxij sunt, tanquam peccantes puniri.

De incestis & nefariis nuptiis.

CAP. I.

SAncimus igitur decætero, si quis illicitas & contrarias naturæ (quas lex incestas & nefandas & damnatas vocat) contraxerit nuptias: si quidem non habuerit filios ex prioribus legitimis & inculpabilibus sibi contractis nuptiis, mox ei suarum rerum casum imminere: simul autem & eorum quæ nomine dotis data sunt ei, in nullo potiri: sed omnia ærario aßignari; eo quòd dum licuerit nuptias facere legitimas, contra leges amauerit:

καὶ συγχεῖ μὲν γονάς, ἀδικεῖ δὲ τὰ γένη, πράττει δὲ ἀσεβῆ τε καὶ ἀνόσια, καὶ τοιαῦτά γε ἐπιθυμεῖ ὁποῖα πολλὰ καὶ τῶν ἀλόγων ἀποσείεται ζώων. ἔστω γε αὐτῷ ποινὴ μὴ δήμευσις μόνον, ἀλλὰ καὶ ζώνης ἀφαίρεσις, καὶ ἐξορία. καὶ εἴ γε εὐτελὴς εἴη, καὶ τοῦ σώματος αἰκισμός, ὅπως ἂν μάθοι σωφρονεῖν, καὶ εἴσω τῆς φύσεως μένειν, ἀλλὰ μὴ τρυφᾶν τε καὶ ἐρᾶν ὑπερόρια, καὶ τῶν παραδεδομένων ἡμῖν ἐκ τῆς φύσεως καταβιάζεσθαι· καὶ τῆς γυναικός, εἰ τὸν νόμον ἐπισταμένη, τούτου μὲν ἀμελήσειεν, ἀθεμίτοις δὲ ἑαυτὴν ἐπιδοίη γάμοις, ὑπὸ τὴν αὐτὴν γινομένης ποινήν.

ΚΕΦΑΛ. β.

Εἰ μέντοι τύχοιεν ἐκ προτέρων γάμων ἀμέμπτων παῖδες ὄντες αὐτῷ, ἢ ἔγγονοι τυχόν, ἢ καὶ περαιτέρω, τὴν πατρῴαν εὐθὺς ἐκεῖνοι λήψονται διαδοχήν, αὐτεξούσιοι μὲν τῇ τοῦ πατρὸς τιμωρίᾳ γινόμενοι, τρέφοντες δὲ ὅμως αὐτόν, καὶ τὰ ἄλλα τῶν ἀναγκαίων παρέχοντες. εἰ γὰρ καὶ τῶν νόμων ὑπερόπτης εἴη καὶ ἀσεβής, ἀλλὰ πατὴρ ὅμως ἐστί.

ΚΕΦΑΛ. γ.

Καὶ τοῦτο μὲν ὁ μετὰ ταῦτα ἐχέτω χρόνος, ὁ μετὰ τὴν παροῦσαν ἡμῶν διάταξιν ῥέων, ὁ μηδένα λυπήσων, εἴ γε σωφρονοίη. ἔξεστιν γάρ,

μηδὲν

& confuderit quidem ſobolem, [a] *nocuerit autem & generi: egerit vero quæ impia ſunt & ſceleſta, & talia concupierit, qualia plurima etiã irrationabilia amouent* [b] *animalia, ſitq́; ei pœna non confiſcatio ſolum, ſed etiam cinguli priuatio, & exilium: & ſi vilis fuerit, etiam corporis verberatio, quatenus diſcat caſte viuere, & intra naturam ſe continere: non autem delectari & amare vltra terminum traditum nobis à natura,* [c] *[etiã his legibus repugnare.] Muliere quoque, ſi legem ſciens hanc quidem neglexerit, inceſtis autem ſemetipſam tradiderit nuptiis: ſub eadem conſtituenda pœna.*

[a] γόνας femina vertit Haloander.
[b] antea admonent, peſſimè.
[c] deeſt in Græco.

Vt liberi legitimi inceſtuoſorum ſupplicio patris ſui iuris fiant, & res patris accipiant. CAP. II.

SI vero cõtigerit ex prioribus nuptiis inculpabilibus filios eſſe ei, aut nepotes fortè, aut vlterius: paternam mox illi accipiãt ſucceſſionem, ſuæ quidem poteſtatis patris ſupplicio facti: paſcentes autem eum, & alia neceſſaria præbentes. Nam licet legum contemptor & impius ſit, tamen pater eſt.

Intra quod tempus huic conſtitutioni locus ſit, & quid inceſtuoſi filij iuris habeant in bonis patris. CAP. III.

ET hoc quidem ſequens tẽpus habeat poſt præſentem noſtrã conſtitutionem currẽs: nullo contriſtando ſi caſte vixerit. licebit enim

nihil peccantes ſub hac lege non ſubdi. Quod vero iam tranſactum eſt, nec omnino relinquimus innoxium: nec omnibus modis ſub acerbam indignationem ſubmittimus: ſed ſi quæ inceſtæ factæ ſunt nuptiæ, ſi quidem contigerit eas quolibet modo diſſolui, ſine reatu ſint. Si vero hæc noſtra lex inuenerit aliquem poſt tales nuptias, licentiam ille habeat, ex quo omnibus inſinuata eſt, intra duos annos ſic ſibi copulatam dimittere coniugem, non reuerſuram vlterius ad eum: neque ſeparatam quidem figuraliter, pro veritate vero coniunctam. forſan enim ſic prioribus ſatisfaciat, ſola quarta eius ſubſtantiæ parte ad fiſcum deferenda, & ad filios omni alia ſubſtãtia: quam eis tanquam innoxiis concedimus: vt ſi quidem ſoli, & non cum aliis & ipſis legitimis ſint, ex aliis nuptiis inculpabilibus exiſtentibus: non priuentur paterna ſucceſſione: niſi iuſte eos odio habens pater propter aliam quandam legitimam offenſionem à ſua excludat ſucceſſione.

1 ¶ *Si vero etiam nuptiæ ſint aliæ prius factæ, & non offendentes legem, & filij inde oriantur: tres quidem partes hereditatis vndiq; inculpabilibus & innoxiis relinqui filiis: niſi aliquid offendant aliud quod eos indignos patris ſecundum legem ſucceſſione demonſtret.*

quartam vero filiis iniuriam quidem paſſis, innoxiis tamen relinquere liceat, & ipſis inculpabilibus per omnia alia circa patrem viſis, ſcilicet & percepta ex paterna ſubſtantia quarta parte, quam fiſco dari præcipimus. Damus autẽ eis non ex teſtamento ſolo, ſed etiam ab inteſtato genitorum ſecundum prius à nobis dictum modum fieri heredes: hoc eodem valente, ſi etiam poſtquam prius dimiſerit coniugem inceſtè ſibi commiſſam vel copulatam, alteram duxerit ſecundum legem vxorem, filiis ei & ex priore exiſtentibus, & poſtea ex legitima procreatis. ſic enim prius tempus clementiæ vincimus, dote quippe præcedenti mulieri danda.

Si autem vxorem non dimiſerit intra duos annos ex quo lex fuerit publicè inſinuata, & ipſe cadat ſua ſubſtantia, & mulier dote, & ſupradicta fiat pœna. tales quoque filij nihil ex paterna ſubſtantia habebunt, neque ex materna dote.

Sed ſi qui fuerint ex prioribus nuptiis innocij filij ei procreati: illi res accipiant (poſt quartam quippe partem quæ ad fiſcum defertur) ſuæ poteſtatis effecti, & patrem alentes, & aliam ei præbentes ſufficientem ſanationem, ſicut prædiximus: dote etiam hîc inceſtæ coniugis ſub fiſco facienda. Si vero filij non ſint ex prioribus inculpabilibus nuptiis hoc

προτέρων ἀμέμπτων γάμων τῷ ταῦτα πρᾶξαί τι γινόμενοι, τηνικαῦτα τῆς πάσης αὐτοῦ περιουσίας κύριον ἔσται τὸ δημόσιον. τοῦτο γὰρ δὴ καὶ ἐπὶ τῶν μετὰ ταῦτα γαμούντων ἀθέμιτα νενομοθετήκαμεν, ἐν ἴσῳ διὰ πάντων τιθέντες τὸν οὐκ ἀποπεμπόμενον εἴσω τοῦ ῥηθέντος ἡμῖν χρόνου τὴν ἀθέμιτον γαμετήν, τῷ μετὰ τὸν δὲ ἡμῶν τὸν νόμον τῶν ἀθεμίτων τε καὶ μεμισημένων τινὰ γάμων ἑλομένῳ.

ΚΕΦΑΛ. δ.

Ἀμφισβητηθὲν δὲ ἐν τισιν ἔθνεσι καί τι περὶ τῶν ἐκ τῆς ἡμετέρας διατάξεως γινομένων γνησίων παίδων, ᾠήθημεν ὀρθῶς ἔχειν ἡμᾶς, οἷα τοῦ νόμου πατέρες, προσθεῖναί τι αὐτῷ καὶ διαλῦσαι τὸ στασιαζόμενον. καὶ γὰρ δὴ καὶ μετὰ τοιαύτης τῆς ἐννοίας ἐξ ἀρχῆς τὸν νόμον ἐθέμεθα. εἰ γάρ τις καὶ γνησίων εἴη παίδων πατὴρ, καὶ ἀπελθούσης αὐτοῦ τῆς γαμετῆς ἐξ ἀνθρώπων, ἢ καὶ νομίμως διαλυθείσης, ἔχοι τινὰ συνήθειαν πρὸς ἄλλην γυναῖκα, ἣν ἐξῆν καὶ νομίμως ἄγεσθαι γαμετὴν, καὶ γένοιντο παῖδες αὐτῷ πρὸ τῶν προικώων συμβολαίων· εἴ γε ταῦτα ποιήσειεν, ἢ καὶ μετὰ ταῦτα, εἰ καὶ μόνοι μένοιεν οἱ πρὸ τῶν προικώων παῖδες, δευτέρων ἢ οὐ γινομένων, ἢ καὶ μετὰ τὸ γενέσθαι τελευτησάντων· ᾠήθησάν τινες μὴ δύνασθαι τοὺς δευτέρους εἶναι γνησίους, ἐπειδὴ προϋπῆσαν καὶ ἐκ τῆς προτέρας γαμετῆς ἕτεροι νόμιμοί τε καὶ γνήσιοι παῖδες. ὅπερ οὐδεμίαν ὀρθὴν καὶ ἀκόλουθον ἔχει συνέχειαν. εἰ γὰρ τοὺς τοιούτους παῖδας

ἡμᾶς

agenti procreati: tunc totius eius ſubſtantiæ dominus erit fiſcus. hæc enim etiam in poſtea nubentibus inceſtè, ſancimus, ſub æqualitate per omnia ponentes eum qui nõ dimittit intra prædictum à nobis tempus inceſtam coniugem, cum eo qui poſt hanc noſtram legem inceſtas & odibiles quaſdam nuptias elegerit.

De naturalibus liberis ante dotalia inſtrumenta natis.

CAP. III.

DVbitatum itaque etiam in quibuſdam gentibus aliquid de legitimis filiis ex noſtra conſtitutione factis, exiſtimauimus rectè ſe habere nos tãquam legis patres & adiicere ei, & ſoluere dubitationem. etenim cum tali intellectu ab initio legem poſuimus. nam & ſi legitimorum quiſquã ſit pater, & abeunte eius vxore ex hominibus, aut etiã legitimè trãſigente," habuerit quandã conſuetudinem ad aliam mulierem, quam licebat etiam legitimè ducere vxorem, & fuerint ei filij aut ante dotalia documenta, ſi tamen ea fecit, aut etiam poſtea, vel etiã ſoli maneant ante dotalia filij, ſecundis autem non procreatis, aut etiã poſtquam nati ſunt, morientibus: exiſtimauerunt quidã non poſſe ſecundos eſſe legitimos: quoniam præexiſtant ex priori coniuge alij legitimi & proprij filij. quod nullam rectam & conſequentem habet conſonantiam. Si enim huiuſmodi filios*

" vet. trãſeunte. puto rectius diſcedente.

ἡμᾶς νομίμους τε καὶ γνησίους ἀπεφήναμεν, τῇ τῶν
προικώων συμβολαίων ἀφαιρεθέντες ποιήσει, γνή-
σιοι δὲ καὶ οἱ πρότεροι καθεστᾶσιν, ἐπὶ πᾶσι γνησίοις
ὁ πατὴρ τελευτᾷ, τοῖς τε ἐκ τῆς πρώτης γενομέ-
νοις, τοῖς τε ἀπὸ τῆς δευτέρας, εἰ καὶ πρὸ τῶν προικώ-
ων συμβολαίων ἐγένοντο, καὶ μηδεὶς ἐπ' αὐτοῖς με-
τὰ τὸ συμβόλαιον τῆς προικὸς ἐτέχθη, ἢ καὶ τεχθεὶς
ἐτελεύτησε. καὶ ἄδειαν ὁ νόμος αὐτῷ δίδωσιν, ὃν
βούλεται διατιθέναι τρόπον τὰ κατὰ τὴν ἑαυτοῦ γο-
νήν. ἵνα μέντοι μὴ προσκρούσῃ κατά τι τοῖς νό-
μοις, οἵπερ μέτρῳ ῥητῷ τῆς διαδοχῆς πάντας τοὺς
παῖδας καλοῦσιν. ἐλεύσονται τοίνυν καὶ ἐξ ἀδιαθέ-
του καὶ ἐκ διαθήκης, καθάπερ ὅ, τε πατὴρ ὅ, τε νό-
μος ἐφίησιν, γνήσιοί τε ὄντες καὶ νόμιμοι, ἀλλήλους
τε διαδέξονται. καὶ τί γὰρ ἂν ἕτερον φαίημεν, ἀρ-
κούσης τῆς τοῦ νομίμου καὶ γνησίου προσηγορίας ὑπε-
ξουσίους τε αὐτοὺς ἀποφῆναι, καὶ δοῦναι καὶ κατὰ τῆς
διαθήκης ἅπερ οἱ νόμοι διδόασιν, καὶ πάντα ἔχειν
ὁπόσα ἂν τῷ τοιούτῳ προσρήματι πρέπῃ. ¶ Ἡ τοί-
νυν σὴ ὑπεροχὴ τὰ παραστάντα ἡμῖν καὶ διὰ τοῦ-
δε τοῦ θείου δηλούμενα νόμου μανθάνουσα, ἔργῳ
καὶ πέρατι παραδοῦναι ταῦτα σπευσάτω, κη-
ρύγμασι χρωμένη πρὸς τοὺς τῶν ἐθνῶν ἡγου-
μένους. ὥστε καὶ τοὺς ἔξω γινώσκειν ἀνθρώπους
ὅτι γονῆς αὐθιγενοῦς τε καὶ καθαρᾶς ἐφροντίσα-
μεν, καὶ τὰς ἐκφύλους τε καὶ ὑπὸ τῶν ἡμετέρων
μεμισημένας νόμων ἀποστρεφόμεθα συμπλο-
κάς. DAT. XVII. KAL. IVN. CON-
STANT. BILIS. V. C. CONS.

Περὶ

nos legitimos & proprios demonstrauimus, dotalium documentorum contenti confectione: legitimi vero etiam primi constituti sunt in omnibus: legitimus etiam pater moritur & iis qui ex prima fuerunt, & qui de secunda, licet ante dotalia documēta procreati sunt, & nullus post eos post documentum dotis natus est, aut etiam natus & mortuus: & licentiam lex ei præstat quo vult testari modo in suam sobolem, vt tamen non offendat in aliquo leges, quæ mensura certa succeßionis omnes filios vocāt. Veniēt igitur etiam ab intestato & ex testamento (sicut & pater & lex permittit) proprij existentes atque legitimi: alterutrisque succedent. Quid enim aliud decernimus, cum sufficiat legitima & suorum appellatio sub potestate eos ostendere, & dare etiam contra testamentum quæ leges præbent, & omnia habere quæcunque huiusmodi appellationem decent?

EPILOGVS.

¶*Tua igitur eminētia, quæ placuerūt nobis, & per hanc legem declarata sunt, agnoscens, operi effectuiq; tradere festinet, præcepto vtens apud gentium præsides, vt & qui foris sunt homines, agnoscant quia sobolis innoxiæ & puræ curam habuerimus, & alienigenas atq; nostris odibiles legibus auersamur copulationes. Dat. VI.*[a] *idus Octob. Constantinop. Belisario* V.C. C. *indictione* XIIII.

[a] Sic in meo manu scripto.

Περὶ τῶν πραιτώρων τοῦ δήμου, ἤτοι νυκτεπάρχων.

Διάταξις ιγ.

IMP. ΙΥΣΤΙΝΙΑΝΟΣ ΑΥΓΟΥστος Κωνσταντινουπολίταις.

Τὸ τῶν λαμπροτάτων τῆς ἀγρυπνίας ἀρχόντων ὄνομα, σεμνόν τε καὶ τοῖς πάλαι Ῥωμαίοις γνωριμώτατον ὄν, οὐκ ἴσμεν ὅπως εἰς ἀλλοίαν μετέστη προσηγορίαν καὶ τάξιν. ἡ μὲν γὰρ πάτριος ἡμῶν φωνὴ *præfectos vigilum* αὐτοὺς ἐκάλεσε, τῇ τῶν ἀγρυπνούντων καὶ οὐδὲν ἀνερεύνητον καταλιμπανόντων τῇ τῶν ἀνθρώπων ἀρχῇ τούτους ἐπιστήσασα· ἡ δέ γε ἑλλήνων φωνὴ οὐκ ἴσμεν ὅθεν ἐπάρχους αὐτοὺς ἐκάλεσε τῶν νυκτῶν· ὥσπερ ἀναγκαῖον ὄν, ἡλίου μὲν, ὡς ἔοικε, δύοντος, ἐξανίστασθαι τὴν ἀρχὴν, παύεσθαι δὲ ἀνίσχοντος. τί γὰρ ἂν εἴη διότι τὸ τῶν νυκτῶν προσέθηκεν ὄνομα; εἰ μὲν γὰρ ὡς ταύτης μόνης τῆς ἀρχῆς τῶν ἐν νυξὶν οὐκ ὀρθῶς πραττομένων ἐπιμελουμένης, καὶ περινοστούσης τὴν πόλιν, ταύτην ἔσχε τὴν προσηγορίαν, ἀλλ' αὐτὸ δὴ τοῦτο καὶ τὴν πολιαρχίαν ὁρῶμεν πράττουσαν. ὥστε οὐδὲν ἦν τὸ κωλῦον, τό γε ἐπὶ τῇ προσηγορίᾳ ταύτῃ, καὶ τὴν ἀρχὴν ἐκείνην τούτῳ τῷ ὀνόματι καλεῖν. εἰ δὲ διῃρῆσθαι τὰς

ἀρχὰς

DE PRÆTORIBVS POPVLI.

TIT. VIII.

NOVELLA CONSTIT. XIII.

IDEM A. CONSTANTINOPOLITANIS.

PRAEFATIO.

Ex veteri interprete & libris manuscriptis eruta & emendata per Ant. Cót. add. in Græco siue Nyctepar-chis.

CLarissimorum vigiliæ Iudicum nomen honestum & antiquis Romanis cognitum nescimus quemadmodum in aliam translatum est appellationem & ordinem. Patriæ enim nostræ vox, PRAEFECTOS *eos* VIGILVM *appellauit, vigilantibus & nihil imperscrutatum relinquētibus hominibus, hoc cinguli præponens. Vox enim græcorum nescimus vnde præfectos eos appellauit noctium, tanquam necessarium esset sole quidem (verisimiliter) decumbente exurgere cingulum, quiescere autem debilitato. Quid enim erat propter quod noctium addidit nomen? Si enim quodammodo hac sola dignitate quæ in noctibus sunt non recte gesta curam habente & circumlustrante ciuitatem, hanc habuit appellationem, sed hoc ipsum & ciuitatis cingulū videmus agentem. quatenus nihil interesset quod prohiberet super appellatione ista etiam dignitatem illam hoc nomine vocitari. Si enim diuidi dignit*

ἀρχὰς οἷόν τε, καὶ τὸν μὲν ἐνδοξότατον ἔπαρχον τῆς εὐδαίμονος ταύτης πόλεως εἶναι τῆς ἡμέρας ἄρχοντα, τοὺς δὲ ἄλλους τῆς νυκτὸς, σφόδρα τῶν εἰκότων ἀπεπλανήθησαν, τὴν ὀρθότητα τῶν ὀνομάτων οὐκ ἴσμεν δὲ ὅπως διαφθείραντες. ταύτῃ τοι καὶ τὴν προσηγορίαν ταύτην, ζοφώδη τε οὖσαν καὶ σκοτεινὴν καὶ τῆς νυκτὸς ἐπώνυμον, εἰκότως ἀποφεύγουσιν ἅπαντες, καὶ ποινὴν τὴν χειροτονίαν ἡγοῦνται, καὶ ὅτι βασιλικῶν ἀξίαν συμβόλων εἶναι νομίζουσιν.

ΚΕΦΑΛ. α.

Ἡμεῖς οὖν τὸ πρᾶγμα ὡς ἔχει θεωρήσαντες, ᾠήθημεν χρῆναι τὴν ἀρχὴν δὴ ταύτην ἐξ αὐτῆς ἀρξαμένην τῆς προσηγορίας, εἰς τὸ πᾶν ἀνεγεῖραί τε καὶ κατακοσμῆσαι, καὶ νυκτέπαρχον μὲν μηδένα τοῦ λοιποῦ παντελῶς καλεῖσθαι (ἐπιμελήσονται γὰρ καὶ τῶν ἐν ἡμέρᾳ καὶ τῶν ἐν νυκτὶ παρὰ τὸ προσῆκον πραττομένων.)

¶ Ἐπειδὴ δὲ τοὺς πάλαι Ῥωμαίους σφόδρα[1] τὸ τοῦ πραίτωρος ἤρεσεν ὄνομα, διὰ τοῦτο ᾠήθημεν αὐτοὺς prætoras plebis δεῖν ὀνομάσαι τοὺς ἐπὶ τῇ φυλακῇ τε καὶ εὐταξίᾳ τεταγμένους, καὶ τὴν δημώδη καθιστᾶν ἰσχύοντας ἀταξίαν. καὶ ὥσπερ ἕτεροι prætores εἰσὶν ἐν τῇ συγκλήτῳ βουλῇ, οἱ τῶν ἐλευθεριῶν καὶ τῶν ἐπιτρόπων καὶ τῶν τοιούτων προκαθήμενοι· οὕτως ἔστωσαν καὶ οὗτοι πραίτωρες τῆς ἐπὶ τῶν δήμων ὀρθότητος, καὶ τῇ μὲν ἡμετέρᾳ φωνῇ prætores plebis

προσα

gnitates possunt, & gloriosum quidem præfectum felicissimæ huius ciuitatis esse diurnum iudicem, alios autem noctis, vehementer competentium aberrauerint, rectitudinem nominum nescimus quemadmodum corrumpentes. Hanc igitur appellationem istam nebulosam existentem & obscurã & noctis prænomen,[a] *fortassis refugiunt omnes, & pœnam esse hanc administrationem existimant, & neque imperialium dignam codicillorum esse putant.*

[a] sic in omnibus. Græcum ἰπώνυμον videtur significare cognominem.

C A P. I.

N*Os igitur rẽ quomodo oportet aspicientes æstimauimus oportere dignitatem hãc à principio incipientẽ ab appellatione, in totũ erigere & ornare & Nyctiparcũ nullatenus de cætero vocari. Curam enim habebunt eorũ quæ in diem & in noctem præter quod competens* 1 *est, aguntur. ¶ Igitur quoniam antiquis Romanis vehementer* PRAETORIS *placuit nomen, propterea existimauimus eos prætores plebeios*[a] *oportere nominare qui ad custodiam & disciplinam constituti sunt, & plebeiam possunt compescere seditionem, & sicut cæteri prætores sunt in curia Senatus, libertatum & tutorum & talium præsides, ita sint & isti prætores super populorum rectitudine, & nostra quidem voce* PLEBIS PRAETORES *appel*

[a] al. plebis, vt & in Græco quod videtur rectius.

προσαγορευέσθωσαν, τῇ δὲ ἑλλάδι ταύτῃ καὶ κοινῇ πραίτωρες δήμων. τὸ δὲ τοῦ πραίτωρος ὄνομα ὅπως ἐστὶ σεμνὸν, ὅπως οὐ πόρρω καθέστηκε τῆς ὑπατείας, ὅπως ἐγγύτατα τοῦ νόμου τέτακται, δηλοῦσιν οἱ νόμοι, τῇ τε ὑπατείᾳ παραζεύξαντες τοὺς πραίτωρας, δευτέραν τε αὐτοῖς μετὰ τὸν νόμον δόντες τὴν τάξιν. καὶ ὥσπερ τὸ παλαιὸν ὕπατοί τε ἦσαν οἱ τῆς μεγίστης ἐξάρχοντες βουλῆς, δήμαρχοί τε οἱ τοῦ δήμου ἡνιοχοῦντες· οὕτω δὴ καὶ νῦν ἔστωσαν πραίτωρες μὲν συγκλήτου, οἱ τὰ ἔμπροσθεν ἡμῖν εἰρημένα πράττοντες· πραίτωρες δὲ δήμων, οἱ τῆς εὐταξίας αὐτῶν ἀντιλαμβανόμενοι, καὶ τοῦ συμφέροντος αὐτοῖς προνοοῦντες. ¶ Ἀμέλει τὴν ἀρχὴν ταύτην 2 πάλαι σεμνὴν οὖσαν, καὶ ἐπὶ τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης πολιτευσαμένην λαμπρῶς, ἐπὶ τῶν χρόνων οὐ μόνον οὓς οἱ αὐτοκράτορες ἔσχον, ἀλλὰ καὶ τῶν ἔτι πορρωτέρω, καὶ ἡ μεγάλη πόλις αὕτη δεξαμένη τὴν ἀρχὴν, οὐκ εὐκαταφρόνητον ἔσχε. τοιγαροῦν οὐδὲ ἐν πολλῷ πρεσβυτάτοις χρόνοις μεμαθήκαμεν τινὰς τὰς μεγάλας τῶν ἀρχῶν διαχειρίσαντας, αἳ περὶ τὴν βασιλείαν εἰσὶν, εἶτα ὕστερον οὐ καταξιώσαντας ἐπὶ τούτου τοῦ φροντίσματος γίνεσθαι. κατὰ μικρὸν δὲ οὕτω τὸ πρᾶγμα εὐτελὲς ὤφθη καὶ ἄξιον οὐδενὸς, ὥστε ἔτι ἐκ συμβόλων ἡμετέρων γίνεσθαι, κεῖσθαι δὲ ἐπὶ τοῖς ἐνδοξοτάτοις ἐπάρχοις τῆς εὐδαίμονος ταύτης πόλεως, καὶ τὰ πολλὰ τοὺς ἐκ τῆς τάξεως τῆς αὐτῆς ταύτην παραλαμβάνειν τὴν ἀρχὴν, καὶ διαχειρίζειν αὐτὴν τὸν πάντων κάκιστον τρόπον. καίτοιγε εἴτις θεάσαιτο τὸ τῆς

appellentur, Græca vero ista & communi, [lingua] PRAETORES POPVLORVM. PRAETORIS *enim qualiter est honestum nomen qualiter non longe constitutum à consulatu, qualiter vicinum legi affictum, manifestant leges, consulatui coniũgentes prætores, secundum eis cum* [a] *lege dãtes ordinem. Et quemadmodum antiquitus consules fuerunt qui magnæ præerant curiæ, principes autem plebis qui plebem gubernabant, ita & nunc sunt prætores quidẽ Senatus, qui ea quæ pridem à nobis dicta sunt, agunt, principes vero populorum hi qui quietem eorum defendunt, & quod eis expedit prouident.* 2 ¶ *Reuera enim dignitatem hanc olim honestam constitutam & in seniore Roma in vsu frequentatam splendide, in temporibus non solum quæ Imperatores habuerunt sed & adhuc longius, & magna ciuitas hanc suscipiens dignitatem non despectam habuit. Neque enim veteribus temporibus didicimus aliquas magnas dignitates administratas, quæ circa Imperium sunt, & post hæc non dignari* [b] *de hac re solicitudinem fieri. paulatim [vero] ita res abiecta visa est & nullius rei digna, vt neq; ex codicillis nostris [fieret,] iaceret autem sub gloriosissimis præfectis Felicissimæ huius ciuitatis, & multa ex ordine* [c] *eorum ista susciperet dignitas & administraret eam pessime. Etenim si quis inspiciat an-*

Poterat vertere PRAETORES DEMωN.

[a] rectius vertisset, post legẽ.

[b] al. dignati.

[c] officio.

ἀρχαιότητος αὐτῆς σύμβολον, σφόδρα αὐτὴν ἐποίει τὸ πρότερον ἦν καὶ ἐκ τῶν νῦν ὄντων μαθήσεται. ἔστι γὰρ αὕτη δικαστήριον ἴδιον, καὶ τάξις, κομμενταρισίους τε ἔχουσα καὶ τἄλλα πάντα ὁπόσα σχεδὸν τῇ πολιαρχίᾳ παρὰ τῶν νόμων ἀφώρισται.

ΚΕΦΑΛ. β.

Ἐπειδὴ τοίνυν ἡμᾶς πάντα διερευνώμενοι τὰ γινόμενα πρόεισιν, σπουδάζομεν εἰς καλλίονα τάξιν, καὶ τὴν ἀρχαίαν συμπάθειαν καὶ τὴν τούτου τοῦ πράγματος ἐπαναγαγεῖν δυνασμίαν, ἵνα μὴ κλοπαί τε παρ' αὐτῶν γίνοιντο συχναὶ καὶ κοινωνίαι πρὸς τοὺς κλέπτοντας, καὶ αἱ κρίσεις ἐκμελεῖς τε καὶ ἀξίτηλοι καὶ οὐδενὸς ἄξιαι προέρχοιντο λόγου. διὰ τοῦτο ὠήθημεν τὰ περὶ αὐτὴν διορίσασθαι. ἐνενοήσαμεν γὰρ ὡς ἐν χρηματικῶν ἕνεκεν δικῶν, ἐν αἷς οὐκ ἐν μεγίστοις ἐστὶν ὁ κίνδυνος ἀλλ' ἐν χρήμασι μόνοις, ὅμως ἀρχαί τε διαπράξουσιν αἱ μέγισται, καὶ πολλάκις καὶ συνδικασταὶ δίδονται, καὶ μυρίαι φροντίδες ἡμῖν εἰσὶν ὑπὲρ τοῦ μὴ τὰ πράγματα χωρὶς κρίσεως προϊέναι· πῶς οὐ προσῆκόν ἐστιν, ἐπὶ δικασταῖς, οἷς ἐπὶ ταῖς ψυχαῖς τῶν κρινομένων ἐστὶν ὁ κίνδυνος, πᾶσαν θέσθαι πρόνοιαν, ὅπως ἂν τινος ἄξιοι γίνοιντο λόγου. μή ποτε ψυχὴν ἀπολέσαιεν ἀνθρώπου, τικτομένου μὲν ἅπαξ, ἀναλαβεῖν δὲ αὐτὴν, ἐπὰν ἀπολέσειεν, οὐκ ἰσχύοντος.

*tiquitatis eius cingulū,*vehementer eam qualis pridem erat, & de his quæ nunc sunt docebitur. Cognoscet enim eam & forum proprium & officium commentariensis habentem & alia omnia quæ pene ciuitatis cingulo à legibus deputata sunt.*

* Symbolum, puto ex Græco restituendum.

CAP. II.

QVia igitur nos omnia perscrutantes quæ facta sunt pridem, festinamus in meliorem ordinem & antiquam honestatem & huius rei reducere ornamentum, vt non furta ab iis fiant frequentia & societates cum furibus, & iudicia negligi & sperni, & nullius dignæ procedant rationis, propterea existimauimus quæ circa ea sunt definire. Scimus enim quoniam si propter pecuniarias lites in quibus non magnum est periculum nisi in pecuniis solis, attamen dignitates eas indicant magnæ, & multotiens etiam coniudices dantur & innumerabiles nobis solicitudines sunt vt non causæ sine iudicio procedant, quomodò non competens est de iudicibus, quibus super animabus iudicantium est periculum, omnem ponere prouidentiam qualiter alicuius digni efficiantur rationis, ne quando animam perdant hominis, nati quidem semel, recipere autem eam dum perdiderit, non valentis?

ΚΕΦΑΛ. γ.

ΠΡῶτον μὲν οὖν θεσπίζομεν, μηδένα νυκτέπαρχον παντελῶς ἐπὶ τὴν εἰρημένην ἀρχὴν παριέναι, πρὶν ἢ παρ᾽ ἡμῶν σύμβολα τοῦ φροντίσματος λάβοι· καὶ μηδενὶ λόγῳ τολμᾶν ἔξω βασιλικῶν συμβόλων ἐπὶ τὸ φρόντισμα τοῦτο χωρεῖν, ἀλλ᾽ ἀναμένειν τὴν βασιλείαν καὶ τὴν ἐκεῖθεν ἐν γράμμασι ψῆφον. ἡμεῖς γὰρ οὐδενὶ τὴν εἰρημένην ἀρχὴν παραδώσομεν, πλὴν εἰ μὴ τῶν μεγαλοπρεπεστάτων ἰλλουστρίων, ἢ τῶν περιβλέπτων κομήτων consistorianων, ἢ τῶν λαμπροτάτων τριβούνων τῶν πραιτωριανῶν καὶ νοταρίων, οἳ ταύτην παραλαμβάνοντες ἔχειν, ἢ ἄλλας ἀρχὰς ἄρξαντες, καὶ φανέντες ἡμῖν ἐπιτήδειοι, καὶ τῆς παρ᾽ ἡμῶν ἄξιοι μαρτυρίας. ὥστε αὐτοὺς τὴν εἰρημένην ἔχοντας σεμνότητα, καὶ τιμὴν, ἀντιλαμβάνεσθαι τῶν δικαίων, μάλιστα ἐπείπερ ὑπὲρ ψυχῶν ἐστιν ὁ ἀγὼν, καὶ τά τε πολλὰ φονικαῖς εἰώθασι δίκαις διαιτᾶν, καὶ ταῖς περὶ μοιχείας καὶ ἐφόδων καὶ ἁρπαγῶν, καὶ εἴ τι τοιοῦτόν ἐστιν. ¶ Ὥστε δεῖ τὸν τῶν τηλικούτων ἐγκλημάτων προκαθήμενον, ἄνδρα εἶναι πανταχόθεν σεμνόν τε καὶ ἀνεπίληπτον, καὶ τοιαύτης ἀκροάσεως ἄξιον, καὶ πάσης ἀπέχεσθαι κλοπῆς, ἤτοι δωροδοκίας, δωροληψίας, καὶ καθαρὰς ἔχειν τὰς χεῖρας. ἔχειν δὲ δὴ καὶ πάρεδρον τῶν δοκίμων ἕνα. καὶ γὰρ οὐδὲ ἔξω παραμυθίας αὐτοὺς τῆς ἀποχρώσης καταλείψομεν, ἀλλὰ ἀνὰ decem librarum χρυσίου αὐτοῖς, προφάσει ἀννόνων, ἔτους ἑκάστου δώσομεν. ὥστε αὐτοὺς τούτοις ἀρκουμένους,

CAP. III.

PRimum quidem [igitur] sancimus neminem omnino in prædicta dignitate adesse, priusquam à nobis codicillos administrationis accipiat, & nulla ratione præsumere citra Imperiales codicillos ad curam istam accedere, sed expectare imperium & exinde conscriptum iudicium. Nos enim nulli prædictam dignitatem trademus, nisi magnificis illustribus aut spectabilibus comitibus consistorianis aut clarissimis Tribunis Prætorianis & notariis qui hanc suscipiant dignitatē, aut aliis administrationes agētibus & apparentibus nobis aptis & nostro dignis testimonio, quatenus eos prædictam habentes honestatē, & honorē defendere præsertim pro iustitia, propter quod pro animabus est intentio & multis homicidiis consueuerunt litibus habitare, & de adulteriis & inuasionibus & rapinis & si quid tale est.

2 ¶ *Oportet ergo talibus criminibus præsidētem virū esse vndiq; honestū & irreprehēsibilem, & huiusmodi auditorij dignū & omnis abstinentem furti [seu munerum acceptionis] & puras habere manus. Habere autē & consiliarium probatum vnū. etenim neque citra vsum consolationis eos relinquemus, sed vnicuique eorum tot solidos occasione annonarum annis singulis dabimus quatenus hi sufficientes* * his,

* contēti.

μηδεμιᾶς ἀνασχέσθαι κλοπῆς ἢ καπηλείας.
¶ Ἀλλὰ μηδὲ ἐπιδόσεις γίνεσθαι παντελῶς, καθάπερ ἔν τισιν ἐγίνετο χρόνοις· μηδὲ προΐεσθαι χρυσίον μηδενί. ἐν ἴσῳ γὰρ ἐγκλήματι γενήσεται καὶ ὁ δοὺς τινὶ προφάσει τῆς ἀρχῆς, καὶ ὁ, ἐπειδὰν γένοιτο, παρά τινος λαβεῖν ἀνασχόμενος. καθὰ καὶ τῷ δοθησομένῳ παρ' αὐτοῦ ὅρκῳ δηλωθήσεται. 2

ΚΕΦΑΛ. δ.

Μεμαθήκαμεν δὲ αὐτοῖς πρὸς ὑπουργίαν εἶναι τάγματα πονηρά. φαμὲν δὲ λῃστογνώστας τε καὶ βενεφικιαλίους, καὶ βαλαντιοτόμους, καὶ ἕτερον πλῆθος, ὧν ἕκαστον προσῆκεν ἐπὶ κεκολάσθαι μᾶλλον ἢ τοιαῦτα βιοῦν. οὐδὲ γὰρ τὸ τῶν λῃστογνωστῶν τοῦτο τοιοῦτόν ἐστιν ὡς ἐπ' ἀγαθῷ τι πράττειν, ἀλλ' ἐπὶ τούτῳ μόνον γινώσκουσι τοὺς κλέπτας, ἐφ' ᾧ τι κέρδος ἑαυτοῖς τε καὶ τοῖς ἄρχουσιν αὐτῶν θηρᾶν. ἅπερ ἅπαντα προσήκει τοὺς νῦν παρ' ἡμῶν εἰς τὴν πραιτούραν τοῦ δήμου παριόντας μισῆσαι καὶ ἀποστραφῆναι, καὶ καθαραῖς χρῆσθαι ταῖς χερσί· καὶ ἐπεξιέναι πᾶσι τοῖς προσαγγελλομένοις, εἴτε περὶ κλοπῆς, εἴτε περὶ τῶν ἄλλων ἁμαρτημάτων· καὶ τὴν πόλιν ἡμῖν ἐκκαθαίρειν τῶν τὰς κλοπὰς ἐργαζομένων θηρίων, καὶ ἀνδράσι σπουδαίοις χρῆσθαι πρὸς ταῦτα ὑπουργοῖς· καὶ τῇ οἰκείᾳ τάξει προσφέρεσθαι προσηκόντως· ὥστε δέος αὐτοὺς ἔχειν τοῦ σφῶν αὐτῶν ἄρχοντος, καὶ ἅπαντα πράττειν μετὰ σφοδρότητός τε καὶ εὐνοίας. εἰ γὰρ βουληθεῖεν ὀρθῶς διαγίνεσθαι, καὶ τῆς ἐπ' αὐτοῖς ἀξίως κρίσεως, ὅτι πολλοί τινες

οἱ κλέπ

2 nulli adquiescant furto aut venalitati. ¶ Sed neque per dationem fieri omnino quemadmodum in quibusdam fiebat temporibus, neque προεσθαι* aurum vlli. In æquali enim crimine efficitur & qui dat alicui occasione dignitatis, quod, si factum fuerit, adquiescens. vt secundum dandum ab eo iusiurandum manifestatur.

* retinuit verbum Græcum ingenua cõfessione hæsitationis. est autẽ profunderẽ vel promittere.

CAP. IIII.

Didicimus autem eis ad obsequiũ esse officia maligna: dicimus autem latronum cognitores & veneficiarios & cingulorum incisores & aliam multitudinem quorũ vnumquemque competens est castigare magis quàm taliter viuere. ¶ Neque enim latronum cognitor talis est, quomodo in bonum quid agere, sed in hoc tantummodo cognoscũt fures vt lucrum sibi & iudicibus suis venentur. quæ omnia competens est eos qui nunc à nobis in præturam populi transeunt, odisse & auersari, & mundis vti manibus, & resecare omnia quæ præcepta sunt, siue de furto siue de aliis delictis & ciuitatem nobis emundare ab his quæ furta operantur bestiis, & viris industriis vti ad hæc ministris, & proprio officio offerri competenter, quatenus timor eos habeat sui iudicis & omnia agant cum vehementia & bona voluntate. & digne iudicio de se, neque multi

οἱ κλέπτοντες ἔσονται, τὰ φώριά τε θᾶττον εὑρεθήσεται· οἵ τε ἁμαρτάνοντες ἐλάττους γενήσονται δεδιότες ἀρχὴν ἣν οὐκ ἄν τις ὠνήσαιτο χρημάτων. ¶ Ἀλλὰ καὶ ἐγκλημάτων, κἂν εἰ σφοδρότατα εἴη, κατακούσονται, καὶ τοὺς δημοτικοὺς καταστήσουσι θορύβους, οὐ τῷ τοῦ ἐνδίξου ταύτης καὶ βασιλίδος ἄρχοντι πόλεως, ἀλλ' ἡμῖν αὐτοῖς ὑπηρετούμενοι, καὶ πάσης ἀξιούμενοι παρ' αὐτοῦ τιμῆς, ὡς ἄρχοντες ἐλάττους παρὰ μείζονος ἄρχοντος. ἐπικουφίσουσί τε αὐτῷ τὰς φροντίδας, οὐδὲν αἱρούμενοι πράττειν ὅπερ οὐκ ἔστιν ἀνδρῶν ἀγαθῶν καὶ βασιλικῆς μαρτυρίας ἄξιον. Εἰ δέ ποτε συμβαίη (τοῦτο ὅπερ ἀπευχόμεθα) γενέσθαι τινὰ κατὰ τὴν πόλιν ἐμπρησμὸν, δεῖ καὶ αὐτοὺς παρεῖναι, καὶ ὑπουργεῖν, καὶ μέγιστον τοῦτο ἔργον ἔχειν τὸ τοὺς κλέπτοντάς τε καὶ ὑφαιρουμένους τὰ τῶν ἀτυχούντων ἀποσοβεῖν καὶ περισώζειν καθ' ὅσον εἰσὶ δυνατοὶ τὰ πράγματα τοῖς ὑπὸ τοῦ πυρὸς βιαζομένοις. καὶ γὰρ εἰ περὶ ταύτην τὴν ἀρχὴν διαγένοιντο σπουδαίως, μείζων αὐτοὺς ὑποδέξεται θρόνος, καὶ ἀρχὴ σεμνοτέρα. καὶ εἴσονται πόσον ἐστὶ τὸ μετὰ σεμνότητος ζῆν, ἢ ταύτης μὲν περιφρονεῖν, χρῆσθαι δὲ πολλαῖς ταῖς χερσὶ, καὶ δι' αὐτῶν ἀσεβεῖν καὶ ἀπορεῖν ὕστερον. διότι μηδὲν τῶν οὕτως ἀθροιζομένων πέφυκε μένειν, ἀλλὰ κακῶς τε συλλέγεσθαι, καὶ αὐτίκα διαπόλλυσθαι. ὅπως τοίνυν τοὺς ἡμετέρους ὑπηκόους ὠφελήσαιμεν, διὰ ταύτην ᾠήθημεν χρῆναι τὴν πρόφασιν, καὶ παραψυχὴν τοσαύτην αὐτοῖς δοῦναι, καὶ ἄνδρας τετιμημένους εἰς μέσον ἀγαγεῖν, ὅπως ἂν τοῦ λοιποῦ ἀρίστου αἴσθηται τὸ ὑπήκοον.

aliqui fures erũt & furta celeriter inueniẽtur & peccãtes imminuẽtur, timentes dignitatem, quoniã nemo cõparet pecuniis. Sed & crimina vel si vehementißima sint cognoscẽt, & populares sedabunt turbas, ita "*gloriosæ huius & regiæ iudici ciuitatis, sed nobis obsequentes, & omni digni eo honore, tãquam iudices minores à iudice maiore euacuent eius solicitudines nihil eligentes agere quod non est bonorum vi- rorum & imperialis testimonij dignum.* ¶ *Si vero aliquando contigerit (hoc quod non optamus) fieri aliquod in hac ciuitate incendium, oportet eos præsentes esse & ministrare & maximum hoc opus habere: ne fures & subtrahentes infelicißimorum res, eripere & saluare quantum possunt res ab ignis violẽtia. Etenim si circa hanc dignitatem facti fuerint industrij, maior eos sedes excipiet & honestior dignitas, & cognoscent quantum est quod cùm honestate viuitur,*"*quàm hanc contemnere. vti autem multis manibus & per eas impie agere & postea agere propter quod nihil horum quæ ita congregantur consueuit manere, sed male colligere & statim deperdere. vt igitur nostros subiectos inuitare,*" *quidem per hãc æstimauimus oportere occasionem, & solatium eis dare tantum & homines honoratos ad medium adducere vt eorum virtutem sentiant subiecti.*

V 5

" legisse videtur οὕτω, sed Scringer. οὐ τῷ. i. non ita.

" viuere. "Rectius Scringe. ὠφιλήσαμεν. i. iuuaremus. hîc autẽ diuisum legit ὠφιλήσαι μέν. & mox erat vertendum, hac vti æstimauimus oportere occasione.

ἕξουσι δὲ οἱ περίβλεπτοι τῶν δήμων πραίτωρες καὶ πάρεδρον τῆς ἡμετέρας ἐπ' αὐτοῖς κρίσεως, καθάπερ εἴπομεν, ἄξιον.

ΚΕΦΑΛ. ε.

Παρέσονται δὲ αὐτοῖς καὶ ἀνὰ εἴκοσι στρατιῶται καὶ ἀνὰ τριάκοντα ματζικάριοι, οὓς δὴ νῦν ἡμᾶς κατεστήσαμεν, ταῖς διατυπώσεσιν ὑπηρετούμενοι ταῖς αὐτῶν, καὶ εἴπου δέοι, καὶ τοὺς ἀκοσμοῦντας ἐπέχοντες, καὶ τῷ προσήκοντι σχήματι παραδιδόντες τὸ πολίτευμα. δεῖ δὲ αὐτοὺς ἐπίστασθαι σαφῶς, ὡς ἐὰν καθαροὺς ἑαυτοὺς τηρῶσιν, τήν τε ἐκ θεοῦ συμμαχίαν ἕξουσι, τῆς τε παρ' ἡμῶν εὐμενείας οὐκ ἀποτεύξονται· μακρότερά τε αὐτοῖς ἔσται τὰ περὶ ἀρχῆς. τίς γὰρ ἂν τὸν καλῶς τε καὶ ὀρθῶς διαγινόμενον ἀμείβειν ἐθελήσειεν;

ΚΕΦΑΛ. ϛ.

Ἀλλὰ καὶ εἰ παραπεμφθείη τις αὐτοῖς ἐκ τοῦ δικαστηρίου τοῦ λαμπροτάτου ἐπάρχου τῆς εὐδαίμονος ταύτης πόλεως, ἐφ' ᾧ τιμωρίαν ὑποσχεῖν, ἀκριβῶς ἀναζητείτωσαν τὴν αἰτίαν, καὶ μανθανέτωσαν ἐφ' οἷς ἀναιροῦσι τὸν ἄνθρωπον, ἢ ἀφαιροῦντι μέλους, ἤ τινος τοιούτου, πυνθανόμενοι καὶ παρ' αὐτοῦ τοῦ ἐνδοξοτάτου ἐπάρχου εἰ καὶ τοῦτο συνείδοιεν· ὥστε αὐτοὺς ἀκριβῶς ἐξενεγκεῖν τὴν ψῆφον, ἢ ψυχῆς ἢ μέλους τινὸς ἀφαιρουμένων τὸν παραπεμπόμενον. Ὥσπερ δὲ τοὺς περιβλέπτους πραίτορας τῶν δήμων τηλικαύταις ἐτιμήσαμεν δωρεαῖς, ἀξιώσαντες αὐτοὺς

καὶ

Habebunt autem spectabiles populorum prætores & consiliarium nostro super eo iudicio, sicut diximus, dignum.

In manusc. perperam Assistebunt.

CAP. V.

ASsistent autem eis & viceni milites & triceni matricarij (quos nunc nos constituimus) dispositionibus obsequentes eorum & sicubi ΔΕΟΙ, **eos qui indecenter agunt detinentes & competenti ordini tradentes [disciplinam.]* Oportet autem eos manifeste scire quod si mundos semetipsos constituerint, & dei auxilium habebunt, & nostra placatione non fraudabuntur, & longior eis dignitas erit. Quis enim bene & recte agentem amouere velit?*

* opus sit. retinuit verbum Græcum.

* deest, sed videtur addendū.

CAPVT VI.

SEd si transmittatur eis aliquis à iudicio viri clarissimi præfecti huius felicißimæ ciuitatis, quatenus suppliciis subiciatur, scrupulose inquirant dignitatem & doceātur in quibus occidunt hominem aut auferūt membrum aut tale aliquid, sciscitantes & ab ipso glorioso præfecto si & hoc præuiderit, vt cū subtilitate proferant sentētiam aut animæ aut mēbri alicuius auferēdi à destinato. ¶ Quemadmodum enim spectabiles prætores populorū talibus honorauimus donationibus, dignos eos facientes &*

* ἀιτίαν. legit Scring. hic vero ἀξίαν.

καὶ συμβόλων ἐκ τῆς ἡμετέρας προϊόντων χειρὸς, καὶ σιτήσεως, καὶ προσηγορίας τοσαύτης, καὶ τῶν ἄλλων ὁπόσα ἔμπροσθεν εἴρηται· οὕτως αὐτοὺς ἀπαιτοῦμεν ἀντιδιδόναι ἡμῖν τὴν ἑαυτῶν καθαρότητα, καὶ τὴν ἐν ἅπασιν ἀγρυπνίαν, καὶ τὸ πάντα πράττειν ἴσῳ καὶ δικαίῳ λογισμῷ καὶ καθαρᾷ τῇ χειρί. εἰ γὰρ τι φανεῖεν πλημμελοῦντες, καὶ ἢ κλέπτοντες, ἢ τῶν κλεπτόντων ἀνεχόμενοι, ἢ μὴ πᾶσιν ἐπεξιόντες τρόποις· καὶ τοὺς μὲν ἀξίους θανάτου τιμωρούμενοι, τοὺς δὲ μετριώτερα πράττοντας διελαύνοντες τῆς μεγάλης ταύτης πόλεως, ἔνθα ἂν ἡμεῖς προστάξαιμεν· ἴστωσαν ὡς αὐτοὶ τὸν ὑπὲρ τούτων ὑφέξουσι λόγον, οὐ θεῷ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἡμῖν. καὶ ἔνοχοι γενήσονται καὶ ζημίᾳ πάσῃ τοῖς ὑπηκόοις συμβαινούσῃ, καὶ τῇ παρ' ἡμῶν ἀγανακτήσει, καὶ τῷ θᾶττον ἀτίμως διελαύνεσθαι τῆς ἀρχῆς· ἡμῶν διὰ τοῦτο καὶ πόνους ὑποστάντων, καὶ δαπάνης μεγάλης ἀνεχομένων, ἵνα μή τινι τῶν ἡμετέρων ὑπηκόων ἐπενεχθείη τις συκοφαντία, καὶ χρημάτων ἢ ψυχῆς ἀπώλεια, καὶ ὅσα τοιαῦτα καθίστησιν· ἀλλὰ πάντα ὑπὸ κρίσιν γίνοιτο τὴν προσήκουσαν.

¶ Ταύτην οὖν ἅπαντες ἡμῶν τὴν βουλὴν διὰ τοῦδε τοῦ θείου κηρύγματός τε καὶ νόμου γινώσκοντες, καὶ ὅτι τῶν συμφερόντων ὑμῖν οὐδ' ὁτιοῦν παραλιμπάνομεν, τῆς ἡμετέρας ὑπερδέχεσθε βασιλείας, οὕτως ἡμῶν κηδομένης, οὕτως οἰκειουμένης τὰ ἐφ' ἑκάστῳ συμβαίνοντα, οὕτω τὴν παρρησίαν ἐφ' ἅπασιν ὑμῖν

διατ

& codicillis à noſtra procedentibus manu & annonis & appellatione tanta & aliis quæ dicta ſunt, ita eos exigimus reddere nobis ſuam puritatem & in omnibus vigilantiam & cuncta agere æquali & iuſta conſcientia & pura manu. Si enim aliquid apparuerint delinquentes aut furantes aut furibus adquieſcentes aut non omnibus reſecantes modis & dignos quidem morte ſuppliciis ſubdentes, mediocria vero agentes expellentes à magna hac ciuitate vbi nos præceperimus, ſciãt quod ipſi pro his reddent rationem non deo ſolum ſed & nobis, & rei fient, & omni damno quod ſubiectis contigerit, & noſtræ indignationi & velociter cum infamia à dignitate repelli noſtra. propterea enim & laborem ſuſtinemus & expenſis magnis adquieſcimus, vt non alicui noſtrorum ſubiectorum inferatur aliqua calumnia aut pecuniarum aut animæ perditio & quæ talia conſtituta ſunt, ſed omnia cum examinatione fiant competenti.

* repellentur.

EPILOGVS.

¶ *Hanc igitur omnes noſtrã voluntatẽ per hãc præceptionẽ diuinam & legẽ cognoſcentes, & quia quod expedit nobis nullatenus derelinquimus, pro noſtro orate imperio, ſic vos tuente, ſic vos proprios exiſtimãte, in his quæ in vnoquoque contigerint, ita paternã in omnibus vobis*

cuſtod

διαληφθείσης πρόνοιαν. *Proponatur Constantinop. ciuibus nostris. Dat.* XVI. *Kal. Octob. Constantinop.* D.N. *Bilis.* V.C. CONS.

Περὶ τοῦ μὴ εἶναι πορνοβοσκοὺς ἐν μηδενὶ τόπῳ τῆς Ῥωμαίων πολιτείας.

Διάταξις ιδ.

ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ ΙΟΥΣΤΙΝΙΑΝὸς Αὔγουστος Κωνσταντινοπολίταις.

ΚΑΙ τοῖς παλαιοῖς νόμοις καὶ τοῖς πρώην βεβασιλευκόσι σφόδρα μεμισημένον ἔδοξεν εἶναι τὸ τῆς πορνοβοσκίας ὄνομά τε καὶ πρᾶγμα· καὶ τοσοῦτον, ὥστε καὶ πολλοὶ κατὰ τῶν τὰ τοιαῦτα πλημμελούντων ἐγράφησαν νόμοι. ἡμεῖς δὲ καὶ τὰς ἤδη τιθεμένας κατὰ τῶν οὕτως ἀσεβούντων τιμωρίας ηὐξήσαμεν, καὶ εἴ τι παραλελειμμένον ἦν τοῖς πρὸ ἡμῶν, καὶ τοῦτο δι' ἑτέρων ἐπηνωρθωσάμεθα νόμων. καὶ ἔναγχος δὲ προσαγγελίας εἰς ἡμᾶς γινομένης πραγμάτων ἀσεβῶν ἐπὶ τοιαύταις αἰτίαις κατὰ ταύτην τὴν μεγάλην ἁμαρτανομένων πόλιν, τὸ πρᾶγμα οὐ παρείδομεν. ἔγνωμεν γάρ τινας ζῆν μὲν ἀτόπως, ἐκ δὲ αἰτιῶν χαλεπῶν τε καὶ μεμισημένων, πρόφασιν ἑαυτοῖς μιαρῶν ἐξευρίσκειν κερ-

δῶν.

custodiente prouidētiam. PROPONATVR. *Constantinopolitanis ciuibus nostris. Dat.* X. *Kalend. Octob. Constantinopoli.* DN. *Bilisario* V. C. *Consule.*

COLLATIO TERTIA.

DE LENONIBVS.

TITVLVS I.

NOVELL. CONSTIT. XIIII.

Imper. Iustinianus August. Constantinopolitanis.

PRAEFATIO.

ET *antiquis legibus, & dudum imperantibus satis odibile visum est, esse lenonum nomen & causa, in tantum vt etiam plurimæ contra talia delinquentes scriberentur leges. Nos autem & dudum posita contra eos qui sic impiè agunt, supplicia auximus: & si quid relictum est à nostris prædecessoribus, etiam hoc per alias correximus leges: & nuper interpellatione nobis facta rerum impiarum pro talibus negotiis in hac maxima ciuitate commissis, causam non despeximus. Agnouimus enim quosdam viuere quidem illicitè: ex causis autem crudelibus & odiosis occasionem sibimet nefandorum inuenire lucrorum, & circum.*

δῶν. περινοστεῖν γὰρ χώρας τε καὶ τόπους πολ-
λοὺς, καὶ νέας ἐλεεινὰς δελεάζειν, προτεινομένους
ὑποδήματά τε καὶ ἐσθῆτά τινα, καὶ τούτοις θη-
ρεύειν αὐτὰς καὶ ἄγειν εἰς τὴν εὐδαίμονα ταύ-
την πόλιν· καὶ ἔχειν καθειργμένας ἐν ταῖς ἑαυ-
τῶν καταγωγαῖς, καὶ τροφῆς αὐταῖς ἐλεεινῆς με-
ταδιδόναι καὶ ἐσθήματος· καὶ ἐντεῦθεν ἐκδιδόναι
πρὸς ἀσέλγειαν αὐτὰς τοῖς βουλομένοις, καὶ πάν
τα πόρον ἄθλιον ἐκ τοῦ σώματος αὐτῶν προσγι-
νόμενον αὐτοὺς λαμβάνειν· καὶ ποιεῖσθαι συγ-
γραφὰς ὡς ἐπὶ χρόνον ὃν αὐτοῖς δόξει προσε-
δρεύουσι τὴν ἀσεβῆ τε καὶ ἀνοσίαν ταύτην αὐ-
τοῖς λειτουργίαν πληρῶσαι. τινὰς δὲ αὐτῶν καὶ ἐγ-
γυητὰς ἀπαιτεῖν. ὥστε τοσαύτην γίνεσθαι τὴν τοῦ
πράγματος ἀτοπίαν, ὡς ἐν πάσῃ σχεδὸν τῇ βα-
σιλίδι ταύτῃ πόλει, καὶ ἐν τοῖς πράγμασιν αὐ-
τῆς, καὶ, τὸ δὴ χεῖριστον, καὶ πλησίον τῶν ἱερῶν
τόπων καὶ τῶν σεβασμιωτάτων οἴκων τὰς τοιαύ-
τας αὐτοῖς εἶναι καταγωγὰς, καὶ πράγματα
οὕτως ἀσεβῆ καὶ παράνομα ἐπὶ τῶν ἡμετέρων τολ-
μᾶσθαι χρόνων, ὥστε καί τινας ἐλεοῦντας, αὐ-
τὰς ἀποστῆσαι τῆς ἐργασίας ταύτης πολλάκις
βουληθῆναι, καὶ πρὸς νόμιμον ἄγεσθαι συνοικέ-
σιον· τοὺς δὲ οὐκ ἐφιέναι. ἐνίους δὲ οὕτως ἀνοσίους
καθεστάναι, ὥστε κόρας οὐδὲ τὸν δέκατον ἀγού-
σας ἐνιαυτὸν εἰς ἐπικίνδυνον κατάγειν φθο-
ράν. ὥστε καί τινας χρυσίον δόντας οὐ μέτριον,
μόλις ἐκεῖθεν ἐξωνήσασθαι τὰς ταλαιπώρους, καὶ
γάμῳ συναρμόσαι σώφρονι. καὶ τρόπους εἶναι

μυρίους

circumire prouincias & loca plurima, & iuuenculas miserandas decipere, promittentes calceamenta & vestimenta quædam: & his venari eas, & deducere ad hanc felicissimam ciuitatem: & habere constitutas in suis habitationibus: & cibum eis miserandum dare, & vestem, & deinceps tradere ad luxuriam eas volentibus: & omnem quæstum miserabilem ex corpore earum accedentem ipsos accipere, & celebrare conscriptiones, quia vsque ad tempus quod eis placuerit, obseruabunt impiam & scelestam hanc functionem implentes. Quasdam verò earum etiam fideiussores expetere: & in tantum procedere illicitam actionem, vt in omni penè hac regia ciuitate, & in transmarinis eius locis, & (quod deterius est) iuxta sanctissima loca & venerabiles domos sint tales habitationes: & causæ sic impiæ & iniquæ sub nostris temporibus præsumantur: ita vt etiam quosdam miserantes earum, & abducere à tali operatione crebrò volentes, & ad legitimum deducere matrimonium, non sinerent. Aliquos autem sic scelestos existere, vt puellas nec decimum agentes annum ad periculosam deponerent corruptionem: & quosdam aurum dantes non paruum, vix inde redemisse miseras, & nuptiis copulasse castis. Esse etiam decies mil-

μυρίους οὓς οὐκ ἄν τις ἰσχύσειε λόγῳ περιλαβεῖν, εἰς δεινὴν ἀοριστίαν ἐξενεχθέντος τοῦ τοιούτου κακοῦ· ὡς πρότερον μὲν ἐν ἐλαχίστοις μέρεσι τῆς πόλεως εἶναι, νῦν δὲ αὐτήν τε καὶ τὰ περὶ αὐτὴν ἅπαντα μεστὰ τῶν τοιούτων γενέσθαι κακῶν. ταῦτα τοίνυν πρώην μέν τις ἡμῖν ἐν ἀπορρήτῳ προσήγγειλεν, εἶτα καὶ ἔναγχος οἱ μεγαλοπρεπέστατοι πραίτωρες παρ' ἡμῶν τὰ τοιαῦτα ἀναζητεῖν ἐπιτραπέντες, αὐτὰ ταῦτα εἰς ἡμᾶς ἤγαγον. ἅμα τε οὖν ἠκούσαμεν τούτων, ᾠήθημεν χρῆναι θεῷ τὴν τοιαύτην ἀνυθῆναι πρᾶξιν, καὶ θᾶττον ἀπαλλάξαι μίσους τοιούτου τὴν πόλιν.

Θεσπίζομεν τοίνυν, πάντας μὲν, καθ' ὅσον εἰσὶ δυνατοὶ, σωφροσύνην ἄγειν (ἥτις καὶ μόνη θεῷ μετὰ παρρησίας δυνατὴ καθέστηκεν ἀνθρώπων παραστῆσαι ψυχάς) ἐπειδὴ δὲ πολλὰ τὰ ἀνθρώπινα, τὸ γοῦν σὺν τέχνῃ καὶ δόλῳ καὶ ἀνάγκῃ τινὰς εἰς τοιαύτην ἀσέλγειαν ἄγεσθαι, πᾶσι κωλύομεν τρόποις· καὶ μηδενὶ παρρησίαν εἶναι πορνοβοσκεῖν, καὶ ἐπ' οἰκήματος ἔχειν γυναῖκας, ἢ καὶ δημοσίᾳ προϊστᾶν ἐπ' ἀσελγείᾳ, ἢ ἀντ' ἄλλης τινὸς πραγματείας τὰ τοιαῦτα ἐμπορεύεσθαι· μηδὲ συγγραφὰς ἐπὶ τούτῳ λαμβάνειν, μηδὲ ἐγγυητὰς ἀπαιτεῖν, μηδὲ τοιοῦτό τι πράττειν ὅπερ ἀναγκάζει τὰς ταλαιπώρους καὶ ἀκούσας τὴν αὐτῶν σωφροσύνην καταισχύνειν· μηδὲ ἐλπίζειν ὡς ἔξεστι τὸ λοιπὸν αὐτοῖς, ἐσθημάτων δόσει, ἢ

καὶ

le modos, quos nullus praualeret sermo comprehendere: cum ad infinitam crudelitatem deductum sit tale malum: ita vt primum quidem in vltimis partibus ciuitatis esset, nunc autem & ipsa, & quae circa eam sunt, omnia plena talium sint malorum. Hoc igitur dudum quidem aliquis nobis secretè denuntiauit: deinde etiam nuper magnificentissimi pratores à nobis talia inquirere praecepti, haec eadem ad nos retulerunt: móxque audiuimus & iudicauimus oportere Deo huiusmodi commendare causam, & velociter liberare tali scelere ciuitatem.

1. ¶ *Sancimus igitur omnes quidem, secundum quod possunt, castitatem agere: quae etiam sola Deo cum fiducia potis est hominum animas praesentare. Quia vero plurima sunt humana: cum arte & dolo & necessitate quaslibet talium ad luxuriam deduci omnibus prohibemus modis, & nulli fiduciam esse pascere meretricem, & in domo habere mulieres, aut publicè prostituere ad luxuriam, & pro alio quodam negocio talia mercari: neque conscriptiones super hoc percipere, neque fideiussores exigere: nec tale aliquid agere, quod cogat miseras & inuitas suam castitatem confundere: neque sperare quia licebit decaetero eis vestium datione aut*

καὶ κοσμίων τυχεῖν, ἢ τροφαῖς διαλλάξειν αὐτὰς, εἶτ
τὸ καὶ ἀκούσας προσκαρτερεῖν. οὐ γὰρ συγχωροῦμεν
οὐδ' ὁτιοῦν γίνεσθαι τοιοῦτον. ἀλλὰ καὶ νῦν ἅπαν-
τα ταῦτα ἐν βραχεῖ τῆς προσηκούσης ἠξιώσαμεν
θεραπείας, παρασκευάσαντες καὶ ἀναδοθῆναι
αὐταῖς πᾶσαν ἣν ἔτυχον ἀσφάλειαν προφάσει
τοῦ τοιούτου μίσους ἐκδεδομέναι, καὶ οὐδὲ συγχωρήσα-
μεν τοὺς ἀνοσίους πορνοβοσκοὺς, εἴτι δεδώκασιν
αὐταῖς, τοῦτο παρ' αὐτῶν ἀφελέσθαι. ἀλλὰ καὶ
αὐτοὺς τοὺς πορνοβοσκοὺς ἔξω ταύτης γενέσθαι τῆς
εὐδαίμονος παρεκελευσάμεθα πόλεως, ὡς ὀλε-
θρίους, καὶ κοινοὺς λυμεῶνας τῆς σωφροσύνης γινο-
μένους, καὶ ἐλευθέρας τε καὶ θεραπαίνας περιεργα-
ζομένους, καὶ κατάγοντας εἰς τὴν τοιαύτην ἀνάγ-
κην, καὶ δελεάζοντας, καὶ ἔχοντας παρατρεφομένας
εἰς πᾶσαν αἰσχύνην. προαγορεύομεν δὲ ὡς εἴ τις
τοῦ λοιποῦ τολμήσειεν ἄκουσαν κόρην λαβεῖν, καὶ ἔ-
χειν πρὸς ἀνάγκης ἀποτρεφομένην τε καὶ ἐκ πορ-
νείας αὐτῷ προσάγουσαν πόρους, τοῦτον ἀνάγκη
παρὰ τῶν περιβλέπτων πραιτώρων τοῦ δήμου τῆς
εὐδαίμονος ταύτης πόλεως συνεχόμενον, τὰς
πασῶν ἐσχάτας ὑπομένειν ποινάς. εἰ γὰρ τῶν χρη-
ματικῶν αὐτοὺς κλοπῶν καὶ λῃστειῶν ἐπανορθω-
τὰς προβαλλόμεθα, πῶς οὐ πολλῷ μᾶλλον τῆς σω-
φροσύνης κλοπήν τε καὶ λῃστείαν αὐτοῖς ἀπε-
λαύνειν ἐφήσομεν; εἰ δὲ καί τις ἀνάσχοιτο ἐν τῷ
ἑαυτοῦ οἴκῳ τινὰ πορνοβοσκοῦντα, καὶ τοιαύτης προϊ-
στάμενον ἐργασίας ἔχειν, καὶ μὴ, ταῦτα προσαγγελ-
θέντα μαθὼν, τῆς οἰκήσεως αὐτοῦ ἐξελάσειεν, ἴστω καὶ
decē librarū auri ὑποστησόμενος ποινὴν, καὶ περὶ

ornamentorum forsan aut alimenti decipere, vt etiam inuitæ sustineant. Non enim permittimus quicquam fieri tale: sed etiam nunc omnia talia breuiter competenti cura disponimus, statuẽtes etiam reddi eis omnem quam contigerit cautionem occasione sceleris huius exponi: & neque permittimus scelestos lenones si quid dederunt eis, hoc ab eis auferre: sed etiam ipsos lenones iubemus extra hanc fieri felicissimam ciuitatem, tanquam pestiferos, & communes castitatis vastatores factos, & liberas ancillásque requirentes & deducentes ad huiusmodi necessitatem, & decipientes, & habentes educatas ad vniuersam confusionem. Præconizamus itaque quia si quis decætero præsumpserit inuitam puellam assumere, & habere ad necessitatem nutritam, & fornicationis sibi deferentem quæstum: hunc necesse esse à spectabilibus prætoribus populi huius felicissimæ ciuitatis comprehensum, omnia nouissima sustinere supplicia. Si enim pecuniariorum eos furtorum & latrociniorum emendatores elegimus: quomodo non multo magis castitatis furtum & latrocinium eos coercere permittimus? Si quis autẽ patiatur in sua domo quendam lenonem & huiusmodi præpositum operationis habere, & hæc denuntiata cognoscens, nõ etiam domo sua expulerit: sciat se & decẽ librarũ auri sustinere pœnam, & cir-

αὐτὴν ἐνδιαιωμένων τὴν οἴκησιν. εἰ δὲ καί τις συγγραφὴν τὸ λοιπὸν ἐπὶ τούτοις τολμήσειε λαβεῖν, ἢ ἐγγυητὴν, ἴστω μηδὲν μὲν ὄφελος τῆς τοιαύτης ἔχων ἐγγύης, ἤτοι συγγραφῆς. καὶ γὰρ ὁ μὲν ἐγγυητὴς ἔνοχος οὐκ ἔσται, ἡ δέ γε συγγραφὴ παντοίως ἄκυρος μενεῖ. καὶ αὐτὸς, καθάπερ εἰπόντες ἔφθημεν, τὴν εἰς τὸ σῶμα τιμωρίαν ὑποστήσεται, καὶ τῆς μεγάλης ταύτης ὡς πορρωτάτω πόλεως ἐξελαθήσεται. τὰς γὰρ δὴ γυναῖκας σωφρονεῖν μὲν βουλόμεθά τε καὶ εὐχόμεθα, μὴ μὴν ἀκούσας εἰς ἀσελγῆ βίον κατάγεσθαι, μηδὲ ἀσεβεῖν ἀναγκάζεσθαι. πᾶσαν γὰρ πορνοβοσκίαν καὶ γίνεσθαι κωλύομεν, καὶ γενομένην κολάζομεν· διαφερόντως μὲν ἐπὶ ταύτης τῆς εὐδαίμονος πόλεως, καὶ ἐν τῇ ταύτης περιοικίδι, οὐδὲν δὲ ἧττον καὶ ἐν τοῖς ἔξω τόποις ἅπασι τοῖς τε ἐξ ἀρχῆς τῆς ἡμετέρας οὖσι πολιτείας, τοῖς τε νῦν παρὰ τοῦ δεσπότου θεοῦ δεδωρημένοις ἡμῖν. καὶ μάλιστά γε ἐν ἐκείνοις· διότι τὰς τοῦ θεοῦ δωρεὰς ἃς περὶ τὴν ἡμετέραν ἐποιήσατο πολιτείαν, βουλόμεθα, φυλάττεσθαι καθαρὰς πάσης τοιαύτης ἀνάγκης, καὶ τῆς παρὰ τοῦ δεσπότου θεοῦ περὶ ἡμᾶς δωρεᾶς εἶναί τε καὶ διαμένειν ἀξίας. πεπιστεύκαμεν γὰρ εἰς τὸν δεσπότην θεὸν, καὶ ἐκ ταύτης ἡμῶν τῆς περὶ τὴν σωφροσύνην σπουδῆς μεγάλην ἔσεσθαι τῇ ἡμετέρᾳ πολιτείᾳ προσθήκην, τοῦ θεοῦ πάντα ἡμῖν αἴσια διὰ τῶν τοιούτων παρεχομένου πράξεων. ¶ Ὅπως ἂν οὖν ὑμᾶς πρῶτοι ἡμέτεροι πολῖται τῆς σώφρονος

ἡμῶν

ea ipsam periclitaturum habitationem. Si quis autem conscriptionem decætero in talibus præsumpserit, aut fideiussorem acceperit: sciat nullam quidem se vtilitatem huiusmodi fideiussionis aut conscriptionis habere. etenim fideiussor quidem obligatus non erit, conscriptio vero omnino inualida manebit, & ipse (sicut prædiximus) in corpore supplicium sustinebit: & à magna hac longißimè ciuitate expelletur. Mulieres itaque caste quidem viuere volumus & oramus: non autem inuitas ad luxuriosam vitam deduci: nec impie agere cogi. omnino enim lenocinium & fieri prohibemus, & factum punimus, præcipuè quidem in hac felicißima ciuitate, & in eius circuitu: nihilo minus autem & in locis foris positis omnibus, & quæ ab initio nostræ sunt reipublicæ: & quæ nunc à domino Deo donata sunt nobis: & maximè in illis: eo quòd Dei dona quæ circa nostram fecit rempublicam, volumus conseruari pura ab omni tali necesßitate: & domini Dei circa nos munera esse & permanere digna. Credimus enim in domino Deo etiam ex hoc nostro circa castitatem studio, magnum fieri nostræ reipublicæ incrementum: Deo nobis omnia prospera per talia opera conferente.

EPILOGVS.

¶ Quatenus ergo vos primi nostri ciues casta

ἡμῶν ἀπολαύσητε διατυπώσεως, διὰ τοῦτο τῷ δὲ τῷ θείῳ κηρύγματι χρώμεθα, ὅπως ἂν εἰδείητε τὴν ἡμετέραν περὶ ὑμᾶς σπουδὴν, καὶ τὸν περὶ τὴν σωφροσύνην τε καὶ εὐσέβειαν πόνον ἡμῶν· δι' ὧν ἐν ἅπασιν ἀγαθοῖς φυλαχθήσεσθαι τὴν ἡμετέραν πολιτείαν ἐλπίζομεν.

Ἐγράφη τὸ ἰσότυπον τῷ ἐνδοξοτάτῳ μαγίστρῳ, μετὰ τῆς παραλλαγῆς ταύτης.

Ὅπως ἂν ἅπασι ταῦτα γίνοιτο φανερὰ τοῖς τὴν ἡμετέραν ἔχουσι πολιτείαν, ἡ τοίνυν σὴ ὑπεροχὴ τὸν δε ἡμῶν δεξαμένη τὸν νόμον, ἐν ἁπάσῃ τῇ ὑπηκόῳ διὰ προσταγμάτων οἰκείων τοῦτον ἅπασι φανερὸν καταστησάτω· ὡς ἂν μὴ μόνον ἐπὶ ταύτης τῆς εὐδαίμονος πόλεως ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς ἔξω φυλάττοιτο τόποις, τῷ δεσπότῃ τῶν ὅλων θεῷ αὐτ' ἄλλης τινὸς εὐωδίας προσαγόμενος. *Dat. Kal. Decemb.* CONSTANTINOP. BILIS. V. C. CONS.

Περὶ τῶν ἐκδίκων.

Διάταξις ιε.

ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ ΙΟΥΣΤΙΝΙΑΝΟΣ Αὔγουστος Ἰωάννῃ τῷ ἐνδοξοτάτῳ ἐπάρχῳ τῶν πραιτωρίων, τὸ δεύτερον ἀπὸ ὑπάτων καὶ πατρικίῳ.

hac nostra fruamini dispositione: propterea hac sacra prædicatione vtimur, vt sciatis nostrum circa vos studium, circa castitatem atque pietatem labores nostros, per quos in omnibus bonis custodiri nostram rempublicam speramus.

Scriptum exemplar gloriosissimo magistro, mutatis ad hũc modũ verbis.

V*T ergo omnibus hæc manifesta fiant in nostra habitantibus republica, tua sublimitas hanc nostram suscipiens sacram legem, in omni ditione præceptis propriis eam vniuersis insinuet: vt non solum in hac felicissima ciuitate, sed etiam in prouinciarum custodiatur locis: domino omnium deo pro alio quodam odore suauitatis oblata. [Data* [a] *Constantinopolitanis ciuibus nostris.] Dat. Kal. Decemb. Constantinopoli, Belisario* v. c. *Cos.*

[a] Proposita. in manuscrip.

DE DEFENSORIBVS CIVITATVM.

TIT. II.

NOVELLA CONSTITVT. DECIMAQVINTA.

Imper. Iustinianus August. Ioanni gloriosissimo præfecto prætoriorum, iterum exconsuli & Patricio.

Εἰ μὴ θᾶττον ἐπανάγοιμεν καὶ τὸ φρόντισμα τῶν ἐκδίκων εἰς τὴν προσήκουσαν τάξιν, οὐδὲ αὐτῆς ἔτι τῆς τῶν παλαιῶν ὀνομάτων εὐπορήσοιμεν ἀληθείας. ἄλλοις μὲν γὰρ ἄλλα δέδοται παρὰ τῆς παλαιότητος ὀνόματα, σημαντικὰ σαφῶς τῶν πραγμάτων· τουτὶ δὲ τὸ τῶν ἐκδίκων καθαρῶς ἀποφαίνει τὴν ἀρχαιότητα τινὰς ἐπιστῆσαι τοῖς πράγμασιν, οἵπερ ἐκ πάσης αὐτὰ τῆς ἀδικίας ἐκδικήσουσιν ἐλεύθερα. τοιγαροῦν καὶ διὰ τοῦτο τῇ πατρίῳ φωνῇ defensoras αὐτοὺς καλοῦμεν, ὅπως ἂν ἀπαλλάξαιεν κακῶν τοὺς ἀδικουμένους. νῦν δὲ τοῦτο τὸ τῶν ἐκδίκων πολὺ δὴ πεπατημένον ἐστὶν ἐν πολλοῖς τῆς ἡμετέρας πολιτείας μέρεσι, καὶ οὕτω καταπεφρονημένον, ὡς ἐν ὕβρει μᾶλλον ἤπερ ἔν τινι κεῖσθαι σεμνότητι. τοιγαροῦν γίνονται μὲν ἄνδρες ἀφανεῖς, τὰς δὲ ἐπ' αὐτοῖς ψήφους οἴκτῳ μᾶλλον ἤπερ ἐπιλογῇ πορίζουσιν. οἷς γὰρ οὐκ ἔτι τροφὴ καὶ βίος αὐτάρκης, οὗτοι τὰς τῶν ἐκδίκων ἐρανιζόμενοι χειροτονίας, ἐπὶ τοῦτο παρίασι τὸ φρόντισμα, καὶ ἀντ' ἄλλου τινὸς παιγνίου ταῖς τῶν ἀρχόντων ἔκκεινται γνώμαις. ἀμέλει παύουσί τε αὐτοὺς ἡνίκα ἂν βουληθεῖεν, ἢ οὐδὲν ἢ σμικρότατα ἐγκαλέσαντες, ἄλλους τε εἰς τὴν ἐκείνων ἐμβιβάζουσι τάξιν, τοποτηρητὰς δῆθεν αὐτοὺς ἐκδίκων ποιοῦντες. καὶ τοῦτο τοῦ ἔτους πολλάκις ἐπὶ πλείοσιν ἀνθρώποις πράττοντες. ὥστε καὶ οἱ ταξεῶται,

καὶ

PRAEFATIO.

NISI velociter reuocemus curam defensorum per competens officium: nec ipsam vlterius antiquorum nominum habebimus veritatem. aliis siquidem alia data sunt ab antiquitate nomina significatiua à parte rerum: hoc autem defensorum nomen purè demonstrat antiquitatem aliquos præposuisse rebus, quatenus ex omni eas iniustitia vindicarent, liberas. Siquidem & propter hoc paterna voce defensores eos vocamus, quatenus eripiant à malis iniustitiam patientes. Nunc autem hoc defensorum nomen valde conculcatum est in multis nostræ reipublicæ partibus: & ita cōtemptum, vt in iniuria quidem potius quàm in qualibet iaceat honestate. siquidem fiunt viri quidem obscuri, decreta vero super eis misericordia magis quàm electione conficiuntur. quibus enim non est victus & vita sufficiens, isti defensorum emendicantes ordinationem, ad hanc accedunt curam: & pro alio quodam lusu, iudicum subiacent voluntatibus. Denique remouent eos quando voluerint, aut nihil aut paruissimum delinquentes: & alios in illorum prouehunt officium, quasi loci seruatores eos defensorum facientes: & hoc in anno frequenter in pluribus hominibus agentes, vt & officiales,

& ciuit

καὶ οἱ τῶν πόλεων ἄρχοντες, καὶ οἱ ταύτας οἰκοῦντες, ἐν ἐσχάτῃ καταφρονήσει τὸν ἔκδικον ἔχουσι. τὰ δὲ δὴ πραττόμενα παρ' αὐτοῖς, ἐν ἴσῳ τοῖς ἀπράκτοις ἐστίν. εἰ γὰρ μὴ ἐπιτάξαιεν οἱ τῶν ἐπαρχιῶν ἄρχοντες, οὐδ' ἂν τολμήσαιεν τινὰ πρᾶξιν ὑπομνημάτων συστήσασθαι παρ' ἑαυτοῖς οἱ πάντα δουλεύοντες αὐτοῖς ἔκδικοι, τοῖς ἐκείνων νεύμασι προσέχοντες μόνοις. εἰ δὲ δὴ καί τινα πραχθείη, πρῶτον μὲν καὶ ταῦτα πιπράσκουσιν, ἔπειτα οὐδενὸς ὄντος ἀρχείου καθ' ὃ τὰ πραττόμενα παρ' ἑαυτοῖς ἀποτίθεται, παραπόλλυται τὸ πραττόμενον. καὶ οὐκ ἂν εὕροις παρ' αὐτοῖς χρόνων πλειόνων ὑπόμνημα παντελῶς οὐδέν· ἀλλ' εἰς κληρονόμους τε αὐτῶν καὶ τὰς ἄλλας διαδοχὰς οἱ τούτων δεόμενοι ζητοῦσι τὰ πεπραγμένα· καὶ τούτων τὰ μὲν εὑρίσκουσιν οὐδεμιᾶς ἄξια πίστεως ὄντα, τὰ δὲ καὶ ἐξαπόλλυται, καὶ διαπίπτει τοσοῦτον ὡς ἐν ἴσῳ τοῖς μηδὲ γινομένοις εἶναι. ἡμᾶς τοίνυν, ἐπειδὴ τὰ τῶν ἀρχόντων εὖ διεθήκαμεν, καὶ μείζους τε τὰς ἐπικρατείας αὐτῶν ἐν τοῖς ἔθνεσιν ἐποιήσαμεν, καὶ πορρωτέρω γε αὐτοῖς ἐστι τὰ τῆς πόλεων ἐπωψίας, διὰ τοῦτο ᾠήθημεν χρῆναι καὶ τὸ τῶν ἐκδίκων καταστήσασθαι. γένοιτο γὰρ ἂν οὕτω τις ἁρμονία χρηστή, εἴπερ ἀρχόντων λάβοιεν τάξιν οἱ τῶν πόλεων ἔκδικοι· καὶ ὁ τῆς ἐπαρχίας ἡγούμενος δοκοίη τις ἀρχῶν εἶναι μᾶλλον ἀρχόντων, καὶ ταύτῃ σεμνότερος

& ciuitatum iudices, & harum habitatores, in nouissimo contemptu defensores habeant. Quæ verò aguntur ab eis, ad instar non actorum sunt. si enim imperauerint prouinciarum iudices, nequaquam præsumunt quædam gesta monumentorum conficere apud semetipsos per omnia seruientes eis defensores, [&] illorum nutibus intendentes solis. Si verò quædam conficiantur, primùm quidem etiam hæc venundant: deinde cum nullum habeant archiuum, in quo gesta apud se reponant, deperit quod conficitur: & nequaquam inuenies apud eos plurium temporum poni monumentum vllum penitus: sed ad heredes eorum, aut alias successiones his monumentis egentes, gesta quærunt: & horum quæ quidem inueniuntur, nulla fide sunt digna: alia verò etiam pereunt, & intantum cadunt, vt in similitudine non actorum sint. Nos igitur quoniam de iudicibus bene disposuimus, & maiores potestates eorum in gentibus fecimus, & procul ab eis est inspectio ciuitatum: propterea credimus oportere etiam de defensoribus constituere. fit enim sic congruentia vtilis, si iudicum sumant officium, ciuitatum defensores: & prouinciæ præses videbitur quidem iudex iudicum potius esse, & ex hoc honestior,

τερ🙰 τῶν ἔμπροσθεν φαίνεσθαι. ὅσῳ γὰρ ἂν τις ἄρχοι κρειττόνων, τοσούτῳ μείζων αὐτὸς καὶ σεμνότερος ἐστί.

ΚΕΦΑΛ. α.

Τέως οὖν ἐκεῖνο πρῶτον νομοθετητέον, ὥστε μηδενὶ τῶν πάντων εἶναι παῤῥησίαν, τὴν τοῦ ἐκδίκου χειροτονίαν ἀπωθεῖσθαι, ἀλλὰ ἀμοιβαδὸν ἅπαντας τοὺς σεμνοτέρους τῶν πόλεων οἰκήτορας ταύτην αὐταῖς τὴν λειτουργίαν ἐκπληροῦν. τοῦτο γὰρ δὴ κἀν τοῖς ἔμπροσθεν χρόνοις κρατεῖν τε καὶ πολιτεύεσθαι μεμαθήκαμεν· οὐδενὸς, οὐδ' ἂν εἰ τετιμημένο🙰 εἴη τῇ τῶν μεγαλοπρεπεστάτων ἰλλουστρίων ἀξίᾳ, τοῦτο διωθεῖσθαι συγχωρουμένου· οὐδ' ἂν εἰ στρατείαν ἔχοι σεμνὴν, οὐδ' ἂν εἰ τι προΐσχοιτο προνόμιον ἐκ θείων αὐτῷ τύπων, κἂν εἰ πραγματικοὶ καθεστήκοιεν, πεφιλοτιμημένον· ἀλλὰ κατὰ κύκλον τῶν οἰκητόρων τῆς πόλεως, ὧν τις ἐστὶ καὶ λόγο🙰, ταύτην ἐκπληρούντων· καὶ ἐπειδὰν ὁ κύκλο🙰 παύσηται, πάλιν ἐπανιέντων εἰς τὸ φρόντισμα, καὶ τῇ πόλει τὴν εἰρημένην φροντίδα λειτουργούντων. ὥστε τὸν ἐν ἑκάστῃ πόλει ἔκδικον, ἄρχοντα μᾶλλον ἢ ἔκδικον εἶναι δοκεῖν, ψήφῳ μὲν σὺν ὅρκῳ γινόμενον πάντων κοινῇ τῶν κατὰ τὴν πόλιν ἐκείνην ὄντων οἰκητόρων, ἀλλὰ μὴ τῶν ἐνταῦθα διαγόντων.

¶ Ὅρκον δὲ παρέχοντα ὡς ἅπαντα πρὸς τὸν νόμον καὶ τὸ δίκαιον πράξει κοινῇ. βεβαιούμενον 1

ſtior præcedentium apparere. quanto enim quilibet præeſt melioribus, tanto maior ipſe & honeſtior eſt.

Vt nulli incolarum liceat defenſoris officium reſpuere.

CAP. I.

INterim illud ſciendum eſt prius, vt nulli hominum ſit licentia defenſoris ordinationem declinare: ſed inuicem vniuerſi nobiliores ciuitatum habitatores hoc miniſterium eis adimpleant. hoc enim & in prioribus temporibus valuiſſe, & in republica geſtum didicimus. Nulli, nec ſi honoratus ſit magnificentiſſimorum illuſtrium dignitate, hoc declinare concedimus: nec ſi militiam habeat honeſtam: neque ſi proferat priuilegium ſuum ex diuinis formis: vel ſi pragmatici ſint collati: ſed ſecundum circulum habitatoribus ciuitatis, quorum aliqua ratio eſt, hoc implentibus: & dum circulus expletur, rurſus reuertentibus ad ſolicitudinem, & ciuitati prædictam curam miniſtrantibus: vt in vnaquaque ciuitate defenſor iudex potius quàm defenſor eſſe videatur: decreto quidem cum iureiurando factus omnium poſſeſſorum in illa ciuitate conſiſtentium, ſed non in hac vrbe degentium.

1 ¶ *Iuſiurandum verò præbens, quòd omnia ſecundum legem ac ius agat & omnium com-*

mun

βαινόμενον δὲ, καθάπερ ἡμᾶς νῦν φαμὲν, ἐκ προστάξεως τῶν ἐνδοξοτάτων ἡμῶν ὑπάρχων εἰς δικαστήριον δὲ ἄρχοντα μόνον, καὶ παυόμενον τοῦ φροντίσματος. οὐκ ἔχοντος ἄδειαν τοῦ λαμπροτάτου τῆς ἐπαρχίας ἄρχοντος παύειν αὐτὸν, ἀλλ᾽ εἴ τι δοκοίη πράττειν οὐκ ὀρθὸν, μηνύειν εἰς τοὺς ἐνδοξοτάτους ἐπάρχους· ὥστε ἐκεῖθεν αὐτῷ γίνεσθαι τὴν τοῦ φροντίσματος ἀπαλλαγὴν ὅθεν καὶ δίδοται.

ΚΕΦΑΛ. β.

Μηδεμιᾶς οὔσης παρρησίας τῷ τὴν ἀρχὴν ἔχοντι, ἢ αὐτοῖς τοῖς ἐκδίκοις, τοποτηρητὰς ἐκδίκων ποιεῖν, ἀλλὰ καὶ τοῦτο πᾶσιν αὐτοῖς ἀπηγορεῦσθαι τρόποις. ἀλλὰ μηδὲ οἰκίας τοποτηρητὰς ἐν ταῖς πόλεσι τοὺς λαμπροτάτους ἄρχοντας ἐκπέμπειν, πλὴν αὐτῶν τῶν ἐκδίκων, οὓς τὴν τῶν ἀρχόντων τάξιν πληροῦν ἐν ταῖς πόλεσι βουλόμεθα· αὐτούς τε ἐν ἅπασιν ἐπιμελεῖσθαι τῶν πόλεων ἐν αἷς εἰσί.

ΚΕΦΑΛ. γ.

Πράττεσθαί τε παρὰ τοῖς ἐκδίκοις καὶ διαθηκῶν ἐμφανίσεις καὶ δωρεῶν, καὶ πᾶν ἔτι τῶν τοιούτων ἐστὶν ὑπομνημάτων ἴδιον· οὐ δυναμένου τοῦ λαμπροτάτου τῆς ἐπαρχίας ἄρχοντος κωλύειν τὸ πράττεσθαι μέλλον, ἢ προστάττειν ὡς οὐ βούλοιτό τι πραχθῆναι, ἢ πραχθὲν μὴ ἐκδοθῆναι. οὐδὲ γὰρ τοιούτου τινὸς αὐτῷ παντελῶς ἐξουσίαν δίδομεν, τῶν ἀτοπωτάτων εἶναι νομίζοντες, πράγματα ἀναγκαῖα διαπί-

muniter: confirmandus autem sicut nunc ex præcepto gloriosissimorum nostrorum præfectorum: in biennio verò administrans solo, & remouendus à cura: non habente licentiam clarissimo prouinciæ iudice remouendi eum: sed si quid videatur agere non rectè, nuntiare ad gloriosissimos præfectos, vt inde ei fiat curæ priuatio, vnde etiam datur.

CAPVT II.

NVlla existente licentia administratori, aut ipsis defensoribus vices agentes defensorum facere: sed etiam hoc omnibus eis interdicimus modis. Sed neque proprias vices agentes per ciuitates clarissimos iudices destinare, nisi ipsos defensores, quos iudicum officium complere in ciuitatibus volumus: ipsos quoque in omnibus diligentiam adhibere ciuitatibus in quibus sunt.

Vt omnia monumenta apud defensores insinuentur.

CAP. III.

ET agi apud defensores testamentorum insinuationes, & donationum, & quidquid aliud est monumentorum proprium: non valente clarissimo prouinciæ iudice prohibere quod agendum est, aut præcipere quia nō velit aliquid agi, aut actum non edi. non enim huiusmodi alicuius ei omnino potestatem damus: absurdissimum existimantes, necessariis rebus

διαπίπτειν τοῖς ἀνθρώποις διὰ τὰς τῶν ἀρχόντων ἴσως ἀλόγους ὁρμάς τε καὶ προστάξεις. ἀλλὰ καὶ πράττειν ἅπερ ἂν τις βουληθείη, καὶ ἐκδιδόναι· κἂν εἰ τὸ πραττόμενον ἅπτοιτο τοῦ τῆς ἐπαρχίας ἐπάρχοντος, ἤ τινος τῶν δυνατῶν, μηδὲ τοῦτο κωλύειν. δεῖ γὰρ οὕτω διαγίνεσθαι τοὺς ἐπὶ τῶν ἀρχῶν ἤ τινος δυνάμεως ὄντας, οὐχ ὥστε κωλύειν τινὰ γίνεσθαι κατ' αὐτῶν πρᾶξιν, ἀλλ' οὕτως ἄμεμπτον τὸν ἑαυτῶν παρέχεσθαι τρόπον, ὡς μηδενὶ διδόναι καιρὸν τῆς κατ' αὐτῶν μέμψεως. καὶ εἴτε ἐνδημοίη ταῖς πόλεσιν ἄρχων, εἴτε μὴ, μὴ κωλυέσθω τις πράττειν καὶ παρὰ τοῖς ἐκδίκοις τινὰ ὑπομνήματα ἐφ' οἷς ἂν βούλοιτο, πλὴν ἐκείνων μόνων ὅσα δικαιοδοσίας δεῖται, καὶ αὐτῆς τῆς τῶν ἀρχόντων αὐθεντίας ἤρτηται.

Ἔπειτα καὶ τοῖς τὰς δημοσίας εἰσπράξεις ἔχουσι τοὺς τῶν πόλεων ἐκδίκους πᾶσιν ἐπαμύνειν τρόποις· κἂν εἰ δέοι προφάσει τῆς τῶν ἀγνωμόνων συντελῶν ἀπουσίας ὑπομνήματα πρᾶξαι, καὶ τοῦτο ποιεῖσθαι προθύμως· κἂν εἰ παραγίνεσθαι καὶ τοὺς ἀκοσμοῦντας ἰδεῖν, καὶ αὐτοῖς τούτοις μαρτυρῆσαι· κἂν εἰ δημοτικὸν παῦσαι θόρυβον, καὶ τὴν τῶν ἀρχόντων ἐπέχειν τάξιν, καὶ μάλιστα ὅταν ἀπῶσι τούς τε ταξεώτας τοὺς ἐπιχωρίους, οἳ κατὰ τὴν πόλιν εἰσὶν ἐκείνην καθ' ἣν ὁ ἔκδικος ἐστὶν, ὑπακούειν αὐτῷ καὶ βοηθεῖν· ὥστε ἀπόντων τῶν ἡγουμένων τῶν ἐθνῶν, μηδὲν δοκεῖν ἐλλείπειν ταῖς πόλεσιν

cedere homines propter iudicum fortè irrationabiles motus atque præceptiones, sed etiam agere quæcunque voluerit & edere: & licet quod agitur, tangat prouinciæ præsidem, aut quemlibet potentium, neque hoc prohibere. Oportet etenim sic agere eos qui in administrationibus sunt, aut in qualibet potestate, non vt prohibeant quædam fieri contra se gesta: sed ita inculpabilem suum præbeant modum, vt nulli detur tempus querimoniarum aduersus eos: & siue affuerit ciuitatibus iudex, siue non, nequaquam prohibeatur quispiam agere apud defensores quædam monumenta in quibuscunque voluerit, præter illa sola quæ iurisdictione egent, & ex ipsa iudicum auctoritate pendent.

1 ¶ *Deinde & his qui publicas exactiones habent, ciuitatum defensores omnibus auxiliari modis, & si opus fuerit occasione contemptus contumaciæ tributariorum, monumenta conficere: & hæc fieri velociter iubemus, & interesse, vt inordinatè agentes videant, & his ipsis testimonium perhibere, vel publicum remouere tumultum, & absolutè iudicum obtinere ordinem, & maximè quando absunt: & officiales prouinciæ quicunque in ciuitate sunt illa in qua defensor est, obedire illi, & adiuuare: vt absentibus præsidibus gentium, nihil videatur deesse ciuitatibus*

ἐπὶ τῆς ἐκείνων παρουσίας, ἐκ δὲ τῆς ἐπιχωρίου τά-
ξεως ἔχειν καὶ ταχυγράφον αὐτοῖς ὑπουργοῦντα,
καὶ δύο ταξεώτας, οἳ τὰ παρ' αὐτῶν ψηφιζό-
μενα πληρώσουσι. ¶ Δικάζειν τε ταῖς δίκαις ἁ-
πάσαις ταῖς χρηματικαῖς, μέχρι χρυσῶν τριακο-
σίων· οὐ δυναμένων τῶν ὑποτελῶν ἕλκειν τοὺς
αὐτοὺς ὑπευθύνους παρὰ τοὺς λαμπροτάτους τῶν ἐπαρ
χιῶν ἄρχοντας, εἴπερ εἴσω τῆς εἰρημένης τῶν τριακο
σίων νομισμάτων ποσότητος ἡ δίκη καθεστήκοι.

ΚΕΦΑΛ. δ.

ΑΛλὰ μηδὲ δι' αὐτὸ τοῦτο τοὺς δικάζοντας
πλείονος ἀποτιμᾶσθαι τὴν δίκην, ἵνα συν-
τρίψωσι τοὺς εὐθυνομένους, καὶ μὴ τῷ τῆς πόλεως
ἐκδίκῳ, ἀλλὰ τῷ τῆς χώρας προσαγάγοιεν ἄρχον
τι. ἀλλ' εἴ τι τοιοῦτο πράξαιεν, καὶ ἡ ψῆφος δείξειεν
ἐλάττονα τὴν δίκην εἶναι τῶν τριακοσίων χρυσῶν
καὶ ἐξεπίτηδες ηὐξῆσθαι διὰ τὸ παρὰ τῷ τῆς ἐπαρ
χίας ἄρχοντι, ἀλλὰ μὴ τῷ τῆς πόλεως ἐκδίκῳ κα-
τεξετασθῆναι μόνον τὸν ἐνάγοντα, τῇ πάσῃ τῆς
δίκης ὑποβάλλεσθαι ζημίᾳ.

ΚΕΦΑΛ. ε.

ΚΑΙ μὴν καὶ τὰς παρὰ τῶν ἐκδίκων ἐκκλή-
τους ἐπ' αὐτοὺς φέρεσθαι τοὺς ἄρχοντας· εἰ
δέ τι πράξαιεν ὑβριστικὸν περὶ τοὺς ἐκδίκους οἱ
ταξεῶται, τηνικαῦτα τοὺς τῶν ἐπαρχιῶν ἡγουμένους
ἀμύνειν, καὶ σωφρονίζειν τοὺς ταξεώτας. ἄδειαν γὰρ
δίδομεν τοῖς ἐκδίκοις, εἰ τούτου ῥαθυμήσαιεν οἱ
τῶν ἐθνῶν ἡγούμενοι, τῷ θρόνῳ τῆς σῆς ὑπεροχῆς
ταῦτα προσαγγέλλειν, ὥστε αὐτόθεν δίδοσθαι

βοήθει

ſub illorum præſentia. Ex prouinciali autem officio habere & exceptorem eis adminiſtrantem,& duos officiales, qui ea quæ ab eis decernuntur, adimpleant.

3 ¶ *Et iudicare in cauſis omnibus pecuniariis vſque ad aureos trecentos: non valentibus noſtris ſubiectis trahere ſibimet obligatos ad clariſsimos prouinciarum iudices, ſi vſque ad prædictam trecentorum ſolidorum quantitatem lis conſiſtat.*

CAP. IIII.

SEd neque pro hoc ipſo actores amplius æſtimare litem,vt conterant reos, & non ciuitatis defenſori, ſed prouinciæ deferant iudici. Sed ſi quid tale egerint,& ſententia manifeſtet minorem eſſe litem trecentorum aureorum, & ſtudio auctam, vt apud prouincialem iudicem, & non ciuitatis defenſorem examinaretur: ſolum actorem omni litis ſubdi diſpendio.

CAP. V.

ET à defenſoribus appellationes ad ipſos fieri iudices. Si verò egerint aliquid iniurioſum circa defenſores officiales: tunc prouinciarum præſides vlciſci & caſtigare officiales[poſsint.] Licentiam enim damus defenſoribus,ſi hoc neglexerint præſides gentiũ, ſedis tuæ eminentiæ huc nunciare,vt inde detur

βοήθειαν αὐτοῖς, καὶ ἐκδίκησιν πρέπουσαν· καὶ ταῖς ἀληθείαις ἐκδίκους αὐτοὺς εἶναι κατὰ τῶν ἁμαρτανόντων, ἔχοντας ἀρχικῆς σεμνότητος μίμημα. ¶ Κἂν εἰ διαπιστεῖν συμβαίη πόλεως ἔκδικον, εὐθὺς ἐφ' ἕτερον φέρεσθαι τὴν ψῆφον, τὸν ἐκ τοῦ κύκλου καλούμενον, μετὰ τῶν ἔμπροσθεν εἰρημένων ὅρων· καὶ ἔχεσθαι μὲν εὐθὺς τῆς φροντίδος, τὴν δὲ ψῆφον μηνύεσθαι καὶ κυροῦσθαι παρὰ τῆς σῆς ὑπεροχῆς. καὶ μηδέποτε τοῖς ἐκδίκοις τοποτηρητὴν μὲν, καθάπερ εἰπόντες ἔφθημεν, διδόσθαι· ἵνα μὴ πάλιν τῇ πρόσθεν ἀταξίᾳ δῶμεν δῆθεν εὔλογον ἀφορμήν. 1

¶ Προστάξεις δὲ ποιησάσθω ἡ σὴ ὑπεροχὴ καθ' ἑκάστην ἐπαρχίαν, ὥστε ἐν ταῖς πόλεσιν οἴκημά τι δημόσιον ἀφορισθῆναι, καθ' ὃ προσῆκόν ἐστι τοὺς ἐκδίκους τὰ ὑπομνήματα ἀποτίθεσθαι· προβαλλομένου τινὸς κατὰ χώραν ὃς τὴν τούτων ἕξει φυλακὴν, ὥστε ἀδιάφθορα μένειν αὐτὰ, καὶ θᾶττον εὑρίσκεσθαι παρὰ τῶν ἐπιζητούντων· καὶ εἶναί τι παρ' αὐτοῖς ἀρχεῖον, καὶ τὸ μέχρι νῦν ἁμαρτηθὲν ἐν ταῖς πόλεσιν ἐπανορθοῦν. 2

ΚΕΦΑΛ. ϛ.

ΟΤΙ δὲ καὶ οἱ ἔκδικοι τῶν πόλεων παντοίως ἄμισθοι γενήσονται, καὶ ὑπὲρ τῶν προσταγμάτων αὐτῶν, εἰ μὲν αἱ πόλεις μείζους εἶεν, τέσσαρες μόνοι δοθήσονται χρυσοῖ τῷ δικαστηρίῳ τῆς σῆς ὑπεροχῆς· εἰ δὲ ἐλάττους, τρεῖς

auxilium eis, & vindicta competens: & re vera defensores eos esse contra delinquentes, habentes iudiciariæ claritatis & honestatis imi-
1 *tationem.* ¶ *Et si cadere contigerit ciuitatis defensorem: mox ad alium deferri decretum, qui ex circulo vocatur, cum dudum dicto iureiurando, & suscipere quidem mox curam: decretum verò nunciari & confirmari à tuo culmine: & nequaquam defensoribus vices agētes (sicut prædiximus) dari: ne rursus priori confusioni demus quasi rationabilem occa-*
2 *sionem.* ¶ *Præcepta verò faciat tua eminentia per vnamquamque prouinciam, vt in ciuitatibus habitatio quædam publica distribuatur, in qua conueniens est defensores monumenta recondere, eligendo quendam in prouincia qui horum habeat custodiam: quatenus incorrupta maneant hæc & velociter inueniantur à requirentibus, & sit apud eos archiuum: & quod hactenus prætermissum est in ciuitatibus, emendetur.*

CAPVT VI.

Qvia verò etiam defensores ciuitatum extra omne commodum fiunt: & pro decretis eorum, si quidem ciuitates maiores sunt, quatuor solummodo dabuntur aurei foro tuæ sublimitatis: si verò minores, tres: sicut

ἤδη τοῖς ἡμετέροις διατέτακται νόμοις. εἰ δέ τινας σιτήσεις ἔχουσι δημοσίας, καὶ αὐτὰς κατὰ τὸ συνήθες λήψονται.

¶ Ἀκροάσονται γε μὴν καὶ τῶν ἐλαφροτέρων ἐγκλημάτων, καὶ σωφρονισμῷ προσήκοντι παραδώσουσι· καὶ τοὺς ἐπὶ τοῖς μείζοσιν ἐγκλήμασιν ἁλισκομένους φρουρήσουσι, καὶ ἀναπέμψουσι πρὸς τὸν τῆς ἐπαρχίας ἡγούμενον. οὕτω γὰρ ἀπολαύσει καὶ πόλις ἑκάστη φροντίδος ἀρχικῆς, καὶ τὸ σύμπαν ἔθνος, ὑπὸ μείζονι τεταγμένον ἄρχοντι, μείζονος αἰσθήσεται προνοίας. καὶ ὑποτεμοῦνται πολλὰ τῶν ἀρχικῶν φροντίδων οἱ τῶν πόλεων ἔκδικοι, εἰς αὐτοὺς ταῦτα μετατιθέντες, καὶ ἐπικουφίσουσι τοῖς ἄρχουσι τὰς ὑπὲρ τῶν ὅλων μερίμνας, αὐτοὶ τὰ κατὰ μέρος παύοντες, καὶ τὰ τῶν ἀδικουμένων ἢ τῶν ἀμφισβητούντων διαλύοντες· καὶ σεμνούς, καθὰ πολλάκις εἴρηται, τοὺς ἐν ταῖς ἀρχαῖς ὄντας ἀποφαίνοντες. εἰ δὲ καὶ ἀγνωμονοῖντο παρά τινων οἱ δημόσιοι φόροι, τοὺς τῶν ἐθνῶν ἡγουμένους τοῖς ἐκδίκοις ἐπιτάττειν τὰς κατὰ τῶν ἀγνωμονούντων εἰσπράξεις, ἵνα κατὰ τοῦτο αὐτοῖς βοηθοῖεν. εἰ δέ τις ἐκδίκου παρὰ ταῦτα γένοιτο χειροτονία, ἢ παραιτοῖτό τις τὴν τοῦ ἐκδίκου προβολὴν ἐπ' αὐτὸν ἰοῦσαν, εἴτε ἀξιώματος, εἴτε στρατείας, εἴτε προνομίου, εἴτε ἑτέρου τινὸς προφάσει, οὗτος ἔστω quinque librarum auri ὑποκείμενος ποινῇ, καὶ οὕτως μετὰ τὴν ταύτης ἔκτισιν,

εἰς

iamdudum nostris constitutum est legibus. si verò quædam salaria[a] *habent publica etiam hæc secundum consuetudinem percipient.*

[a] Iulia. vertit, annonas.

2 ¶ *Audient quoque leuiora crimina, & castigationi competenti contradent: & eos qui in maioribus criminibus capiuntur, detrudent in carcerem, & mittent ad prouinciæ præsidem. sic enim fruetur ciuitas vnaquæque cura iudiciali: & omnis gens sub maiori constituta iudice, maiorem sentiet prouidentiam: & rescindentur plurimæ iudicum curæ, cum ciuitatum defensores in semetipsis eas imponunt, & leuigant præsidum quas pro omnibus hominibus habent solicitudines, ipsi particulariter remouentes ea quæ vim patientibus inferuntur, aut dubitationes soluentes, & honestos (sicut sæpe dictum est) eos qui in administrationibus sunt demonstrantes. Si verò etiam detineantur ab aliquibus publicæ functiones: gentium præsides defensoribus imperabunt contra detentores exactiones: vt & secundum hoc eos adiuuent. Si qua verò defensoris præter hæc fiat ordinatio, aut renuerit aliquis defensoris officium in semetipsum veniens, siue dignitatis siue militiæ siue priuilegij siue alterius cuiuspiam occasione: iste quinq; librarum auri subiectus pœnæ, etiam sic post eius exactionem*

εἰς ἔργα τῆς πόλεως προχωροῦσαν, ἀναγκασθήσεται τὸ τοῦ ἐκδίκου διανύσαι φρόντισμα. προσήκει γὰρ ἑκάστῳ τῶν σεμνοτέρων λειτουργεῖν ταῖς πόλεσιν αἷς οἰκεῖ, καὶ ταύτην αὐταῖς ἀποτιννύναι τῆς οἰκήσεως τὴν ἀμοιβήν.

Τὰ τοίνυν παραστάντα ἡμῖν, καὶ διὰ τοῦδε τοῦ θείου δηλούμενα νόμου, ἡ σὴ ὑπεροχὴ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ὧν ἄρχει ποιῆσαι φανερὰ διὰ προσταγμάτων οἰκείων σπουδασάτω. ὅπως ἂν γινώσκοιεν ἅπαντες ὅτι καὶ τῶν μεγίστων καὶ τῶν μέσων καὶ τῶν σμικροτάτων ἡμῖν μέλει· καὶ οὐδὲν ἐστι τοιοῦτον ὅπερ ἔξω τῶν ἡμετέρων φροντίδων ποιούμεθα. μέτρον δὲ ποιησάσθω ἡ σὴ ὑπεροχὴ τῶν οἰκείων προστάξεων τὸ ἐντεῦθεν ἤδη τοὺς τῶν ἐθνῶν ἡγουμένους παρασκευάσαι καθ' ἑκάστην πόλιν τοὺς εὖ ὑπολήψεως ἔχοντας, ὀνομασθῆναι ἐκδίκους, κατὰ τὸν κύκλον, ὡς εἴρηται· καὶ ψήφους γενέσθαι κοινὰς μεθ' ὅρκων ἐπ' αὐτοῖς· καὶ ἀπογραφῆναι τὸν εἰρημένον κύκλον· καὶ οὕτω κατὰ διετίαν ὑπεισιέναι τὸ φρόντισμα τοὺς ἐφεξῆς· καὶ εἴπερ διαπέσοι τὶς ἐξ αὐτῶν, ἕτερον ἀντεισάγεσθαι, ἀεὶ μὲν τῆς ψήφου μεθ' ὅρκου γινομένης, αὐτοῦ δὲ, ἡνίκα ἂν μέλλοι τοῦ φροντίσματος ἀντέχεσθαι, τὸν ὡρισμένον ὅρκον ὑπέχοντος, καὶ τῆς προβολῆς αὐτοῦ γινομένης παρά τε τοῦ θεοφιλεστάτου ἐπισκόπου, καὶ τοῦ εὐαγοῦς κλήρου, καὶ τῶν ἄλλων τῶν κατὰ τὴν πόλιν ὑπολήψεως

αὐτε

ad opera ciuitatis proficientem cogatur defensoris implere solicitudinem. Conuenit enim vnumquemque nobilium semper functionem agere ciuitatum quas inhabitat, & hanc eis conferre habitationis repensationem.

EPILOGVS.

¶ *Quæ igitur placuerunt nobis, & per hanc sacram insinuata sunt legem, tua sublimitas in prouinciis quibus præest, facere manifesta per progrãmata propria studeat: quatenus cognoscant omnes quia & maximorum & mediocrium & paruulorum nobis cura est: & nihil est tale quod à nostra solicitudine remoueamus. Partem verò faciat tua eminẽtia suorum præceptorum: vt ex hoc iam gentium præsides præparent secundum vnamquamque ciuitatem eos qui bonæ opinionis sunt, nominari defensores secundum circulum (sicut iam dictum est) & decreta fieri communia cum iureiurãdo in eis habito, & describere prædictũ circulum: & ita per bienniũ subintrare curam eos qui subsequũtur: & si ceciderit quispiã ex eis, alium introduci: semper quidem decreto cum iureiurando faciendo: ipsóque dum futurus fuerit curam suscipere, definitum iusiurandum subeunte, & electione eius facienda à Deo amabili episcopo, & venerabili clero, & aliis in ciuitãte bonæ opinioni*

stud

ἀντιχομένων. ὅπερ καὶ νῦν εὐθὺς γίνεσθαι προσήκει, πάντων, ὡς εἴρηται, κατὰ τὸν δὴ ἡμῶν τὸν γενικὸν προϊόντων νόμον. τοὺς δὲ νῦν ὄντας ἐκδίκους, εἰ μὲν ἄριστοι φανεῖεν, καὶ αὐτοὺς ἐγγραφῆναι τῷ κύκλῳ, καὶ διετίαν πληρῶσαι τὸ φρόντισμα· καὶ εἰ μὲν ἤδη διετίαν ἐπὶ τοῦ φροντίσματος ἔχουσι, παύσασθαι τῆς τῆς ἐκδίκου φροντίδος· (πλὴν εἰ μὴ βούλοιντο κοινῇ ψήφῳ ἔχεσθαι αὐτὸν εἰς ἑτέραν διετίαν τῆς αὐτοῦ ἐπιτηδεύσεως) εἰ δὲ οὔπω τὴν διετίαν ἐπλήρωσαν, ἄξιοι δὲ φαίνοιντο τοῦ κοινωνῆσαι τῷ κύκλῳ, πληροῦν τὸν λειπόμενον χρόνον, μηδένα δὲ περαιτέρω τούτου τὰς πόλεις ἐκδικεῖν· ἀλλὰ μέχρι τούτου μόνον ἵστασθαι τοῦ χρόνου. πλὴν εἰ μὴ τὸ κοινὸν τῆς πόλεως ἀντιλέγοι τοῦ ἔθνους ἐπιψηφίσασθαι αὐτόν. καὶ τούτου δὲ γινομένου, ἑτέραν διετίαν ἀντιλαμβάνεσθαι τοῦ φροντίσματος, καὶ πάντως αὐτὸ κατατίθεσθαι· καὶ τότε πάλιν γίνεσθαι ὅταν αὐτὸς αὐτὸν ὁ κύκλος εἰς ταύτην ἀγάγοι τὴν τάξιν. ὥστε μὴ τῇ συνεχείᾳ καὶ τῷ διηνεκεῖ τοῦ φροντίσματος, καὶ τῷ κατά τινα μηχανὴν αὐτὸ καθ' ἕκαστον ἀνανεοῦν, γίνεσθαι τισὶν ἀπέραντον τὴν εἰρημένην διοίκησιν. τούτων ἁπάντων κρατούντων εἰς τὸν ἅπαντα χρόνον, ἐπειδήπερ μετὰ πάσης αὐτὰ σπουδῆς τε καὶ ἀγρυπνίας καὶ τῆς πρὸς τὸν θεὸν συντονίας, ἐξευρόμενοί τε καὶ τοῖς ἡμετέροις ὑπηκόοις κεχαρίσμεθα. DAT. XVI. KAL. AVG. CONSTANT. BILIS. V. C. CONS.

Περὶ

ſtudentibus : quod etiam nunc mox fieri conuenit, omnibus (ſicut dictum eſt) ſecundum hanc noſtram generalem procedentibus legem. Nunc autem defenſores exiſtentes, ſi quidem placiti videantur, etiam ipſos inſcribi circulo, & biennio complere curam: & ſi quidem iam biennium in ea cura habent, remoueri defenſoris ſolicitudine : niſi tamen voluerint communi decreto teneri eos biennio in eodem officio. Si verò nondum biennium impleuerint, digni verò videantur communicare circulo, impleant reliquum tempus, vltra quod nullus ciuitatem defendat: ſed vſque ad hoc ſolum ſtet tempus : niſi cuncta ciuitas reluctante nullo elegerit eum : & hoc facto, alio biennio ſuſcipiat ſolicitudinem, & modis omnibus deponatur : & tunc rurſus fiat, quando ipſe eum circulus ad hunc adduxerit ordinem : ne frequentia & continuatione curæ, & per quandam machinationem illud ſemper renouando, fiat aliquibus infinita prædicta gudernatio. His omnibus valituris in omne tempus : quoniam cum toto hoc ſtudio & vigilantia & domini Dei intuitu adinuenimus, & noſtris ſubiectis contulimus. Datum decimoſexto Kalendas Auguſt. Conſtantinop. Biliſario Viro Clariſſimo Conſule.

Περὶ τοῦ τοὺς κληρικοὺς ἐξ ἑτέρας ἐκκλησίας μετατίθεσθαι εἰς ἑτέραν, εἰς τὸν τῶν ἐλλειπόντων κατὰ τοῦτον ἀριθμόν.

Διάταξις ις.

ΟΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΑΝθιμίῳ τῷ θειοτάτῳ καὶ μακαριωτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ, καὶ οἰκουμενικῷ πατριάρχῃ.

ΝΟΜΟΝ ἔναγχος ἐγράψαμεν περὶ τοῦ μέτρου τῶν χειροτονιῶν, καὶ τοῦ μὴ προσήκειν ἐκκεχυμένας αὐτὰς εἶναι, μήτε ἐπὶ τῆς ἁγιωτάτης μεγάλης ἐκκλησίας τῆς εὐδαίμονος ταύτης πόλεως, μήτε ἐν ταῖς ἄλλαις· ὃν δὴ καὶ κύριον εἶναι καὶ κρατεῖν κατὰ πᾶσαν τὴν αὐτοῦ παρακελευόμεθα δύναμιν. ἐπειδὴ δὲ σκοπὸς ἡμῖν ἐστιν εἰς τὸ συστεῖλαι μὲν τὰς χειροτονίας, ἐντεῦθεν τε τῇ ἁγιωτάτῃ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ τὸ ὑπερβάλλον τῆς δαπάνης εἰς μέτριόν τι καὶ φορητὸν περιστῆσαι ποσόν, ὅπως ἂν τὸ πλῆθος αὐτῇ τῶν δαπανημάτων ἐλαττωθείη· διὰ τοῦτο, πᾶσαν περινοστοῦντες ὁδόν, καὶ ἐπὶ τὸν παρόντα νόμον ἐληλύθαμεν, οὐδὲν μὲν ἀλλοιοῦντες τοῦ προτέρου, ἀλλ' ἐκ τῆς αὐτῆς ὁρμώμενοι προαιρέσεως, ἔτι δὲ μᾶλλον τὴν ἁγιωτάτην μεγάλην ἐκκλησίαν ὀνῆσαι δυνάμενοι. Θεσπίζομεν γάρ, εἴπερ ἔν τισι τῶν ἁγιωτάτων ἐκκλησιῶν, ὧν αὐτὴ ἡ ἁγιωτάτη μεγάλη

ἐκκλη-

DE MENSVRA ORDINANDORVM CLERICORUM,

TIT. III.

NOVEL. CONSTIT. XVI.

Idem Imper. Anthemio [a] sanctissi. & beatissi. archiepiscopo Constantinopolitano, & vniuersali patriarchæ.

[a] Hic à Trapezũte trãslatus fuit in sedem Constantinopolitanã. Niceph. lib. 17. ca. 7.

LEGEM *nuper scripsimus de mensura ordinationum, & vt non competeret effusas eas esse neque in sanctissima maiore ecclesia huius fœlicissimæ ciuitatis, neque in aliis: quam etiam firmam esse, & valere secundum omnem suam volumus virtutem. Quia verò intentio nobis est abbreuiare quidem ordinationes, huic autem sanctissimæ maiori ecclesiæ excellentem expensam ad mediocrem quandam atque portabilem reducere quantitatem, quatenus multitudo ei expẽsarum minuatur: propter hoc omnẽ circumeuntes viam, ad præsentem venimus legem: nihil quidem aliud existentem à priore, sed ex eius procedentẽ voluntate, adhuc autẽ amplius sanctissimæ maiori ecclesiæ prodesse valentem. Sancimus enim, si in quibusdã sanctissimarum ecclesiarum (quarum ipsa sanctissima maior*

ecclesia

ἐκκλησία τὴν διοίκησιν καὶ τὰς δαπάνας ἀ-
λεῖτο, συμβαίη πρεσβύτερον ἢ διάκονον ἢ ἀνα-
γνώστην ἢ ψάλτην τελευτῆσαι, μὴ ἕτερον εὐ-
θὺς ἔξωθεν ἐπεισάγεσθαι, ἀλλὰ σκοπεῖν πόσον
ἐστὶ τηνικαῦτα τὸ μέτρον τῶν ἐκεῖσε λειτουρ-
γούντων εὐλαβεστάτων κληρικῶν· καὶ εἰ μὲν
οὔπω τὸ τῶν κληρικῶν ἠλαττώθη μέτρον, ἀλλ'
ἔτι πλεονάζουσιν ὅσον πρὸς τὸ ἄνωθεν ὡρισμένον
καὶ τὸ καλούμενον στατοῦτον, μηδεμίαν γίνεσθαι
ἀντ' αὐτοῦ χειροτονίαν, μέχρις ἂν ὁ ἀριθμὸς εἰς
ἑαυτὸν ἀποκαταστάιη· εἰ δὲ ἠλάττωται τὸ πλῆ-
θος, ὥστε ἀνάγκην εἶναι, διὰ τὸ μὴ ἐλλεῖψαι τὸ
στατοῦτον, ἕτερον ἀντὶ τοῦ τελευτήσαντος εἰ-
σαχθῆναι κληρικὸν, σκοπεῖν τὴν μακαριότη-
τα τὴν σὴν εἴ τις ἐστὶν ἐν ταῖς ἄλλαις ἐκκλη-
σίαις ταῖς παρὰ τὴν ἁγιωτάτην μεγάλην ἐκ-
κλησίαν περιττὸς τοῦ αὐτοῦ τάγματος κληρι-
κὸς, κἀκεῖθεν ἀντικαθιστᾷν ἕτερον, ἀλλὰ μὴ
νέαν ποιεῖσθαι τὴν χειροτονίαν. οὕτω γὰρ ἐκ τοῦ
περιττεύοντος ἀεὶ τοῦ ἐλλείποντος ἀναπλη-
ρουμένου, ἡ καλή τε καὶ θεοφιλὴς ἐπιτεθήσεται
τῷ πράγματι συμμετρία, κἀντεῦθεν ἡ ἁγιωτά-
τη μεγάλη ἐκκλησία κατὰ μικρὸν τῶν ὀφλη-
μάτων ἀπαλλαγήσεται. ἐπείτοιγε εἰ τὸ μὲν
ἐνδέον ἀναπληροῖτο ταῖς ἐπεισαγωγαῖς ταῖς
ἔξωθεν, τὸ δὲ περιττεῦον μὴ μειοῖτο, πολύς τε
καὶ ἀπέραντος διελεύσεται χρόνος ἕως ἅπαν τὸ
περιττεῦον ἐλαττωθείη.

¶ Η τοίνυν σὴ μακαριότης τὰ διὰ τὴν τῶν [1]
ἁγιωτά-

eccleſia gubernationem & expenſas ſuſcepit) contigerit aut presbyterum, aut diaconum, aut lectorem, aut cantorem mori, non alium mox extrinſecus introduci, ſed conſiderare quanta tunc eſt menſura ibidem miniſtrantium reuerendißimorum clericorum. Et ſi quidem nondum clericorum minuta menſura eſt, ſed adhuc abundant quantum ad id quod ſuperius definiuimus, & vt vocant ſtatutum, nullam fieri pro eo ordinationem, donec numerus in [remedio] ipſo reſtituatur. Si verò ſic deminuta multitudo eſt, vt neceßitas ſit, ne deſit ſtatutus numerus, alium pro moriente introduci clericum: conſiderare beatitudinem tuam, ſi quis eſt in aliis eccleſiis citra ſanctißimam maiorem eccleſiam, ex abundanti eiuſdem ordinis clericus: & exinde reſtituere aliũ, & non nouã facere ordinationem. Sic enim dum ex eo quod plus eſt, ſemper hoc quod defuit, impletur: bona & Deo amabilis imponitur cauſæ menſura: & ſic ſanctißima maior eccleſia paulatim debitis liberabitur. Alioqui ſi quod defuerit quidem, compleatur introductionibus extraneis: quod verò plus eſt, non minuatur: plurimum & indefinitum tranſiet tempus, donec omne quod plus eſt, minuatur.

EPILOGVS.

¶ *Tua igitur beatitudo, ea quæ propter*

ἁγιωτάτων ἐκκλησιῶν ὠφέλειαν εἰκότως ἡμῖν παραστάντα, ἔργῳ καὶ πέρατι παραδοῦναι σπουσάτω. καὶ γὰρ εἴ τι γένοιτο παρὰ ταῦτα, γινώσκειν ἀνάγκη τὸν παρὰ τίνος ἡμῶν τὸν νόμον δέξασθαι τὴν χειροτονίαν θαρροῦντα, ὡς οὐδὲν ἐντεῦθεν ὄφελος ἕξει, ὅτι λογισθήσεται τοῖς εὐλαβεστάτοις οἰκονόμοις τὰ τῆς περὶ τοῦτο τὸ μέρος γινομένης τῇ ἁγιωτάτῃ ἐκκλησίᾳ δαπάνης· ἀλλ᾽ αὐτοὶ τὸ ἐντεῦθεν ἐπιγνώσονται βλάβος, οἴκοθεν τοῦτον τῆς ἑαυτῶν ῥαθυμίας ἀπολαμβάνοντες τὸν καρπόν. Dat. XVII. Kal. Aug. Constantinop. D N. Bilis. V. C. CONS.

sanctissimarum ecclesiarum vtilitatem rectè nobis placuerunt, operi effectuique contradere festinet. Etenim si quid fiat præter hoc: scire necesse est eum qui contra hanc nostram legem suscipere ordinationem præsumpserit, nihil hinc vtilitatis habiturum: neque reputabitur à reuerendissimis œconomis in hac parte facta sanctissimæ maiori ecclesiæ expensa: sed ipsi ex hoc cognoscent damnum, à semetipsis hunc suæ neglige̅tiæ recipientes fructum. Dat. Idib. August. Constantinop. post consulatum Belisarij v.c.

DE MANDATIS PRINCIPVM.

TIT. IIII.

NOVELLA CONSTITVT. DECIMASEPTIMA.

Imp. Iustinianus August. Triboniano quæstori sacri nostri palitij & exconsuli.

PRAEFATIO LATINA.

Deest in Græcis.

EX libris antiquis qui iura Romani nominis continebant, non ignorat tua sublimitas, quanta de mãdatis principum legumlatores in suo quisque volumine conscripserunt. Quia igitur nobis reparantibus omnem vetustatem iam deperditam ac deminutam, placuit etiam omnibus iudicibus nostris, qui minores vel medias administrationes gerunt, siue inter correctores, siue inter consulares, siue inter spectabiles ordinentur, non solum codicillos præstare, sed etiam mandata dare, quibus inspectis omnia gubernare laudabiliter poßint: ideo librum mandatorum composuimus, qui subter per vtramque linguam annexus est: vt detur administratoribus nostris secundum locorum

eorum qualitatem, in quibus Romana vel Græca lingua frequentatur, ſcire eorum ſanctionem: vt nihil ex his audeant præterire, ſed ſaluberrimas diſpoſitiones noſtras obſeruantes, in perpetuum noſtras prouincias, noſtróque imperio ſubiectos gubernare feſtinent. Illuſtris igitur auctoritas tua, ad quam quæſtoria pertinet cenſura, eadem mandata & in libris legum tranſcribi, & in ſacro laterculo deponi præcipiat: quatenus ex his vnà cum codicillis ſuſcipiendis, adminiſtratores quemadmodum poſſint reipublicæ ſubuenire, non ignorent. Dat. XVI. *Kal. Maij poſt conſulatum Biliſarij* V. C. *Conſulis.*

De mandatis principis.

Διάταξις ιζ.

ΕΝ ΟΝΟΜΑΤΙ ΤΟΥ ΔΕΣΠότου Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ θεοῦ ἡμῶν, αὐτοκράτωρ Καῖσαρ Φλάβιος Ἰουστινιανὸς, Ἀλαμανικὸς, Γοτικὸς, Φραγγικὸς, Γερμανικὸς, Ἀντικὸς, Ἀλανικὸς, Βανδαλικὸς, Ἀφρικανὸς, εὐσεβὴς, εὐτυχὴς, ἔνδοξος, νικητὴς, τροπαιοῦχος, ἀεισέβαστος, αὔγουστος.

Ἤδη μὲν ἐν τῷ γενικῷ τῆς ἡμετέρας εὐσεβείας νόμῳ πάντα διηγόρευται, ἐφ' οἷς προσήκειν ἐπὶ τοὺς τὰς ἀρχὰς παραλαμβάνοντας, ταύτας διοικεῖν, μεμνημένους τῶν ὅρκων ὧν ἐπὶ τούτοις παρέχουσιν. ἀναγκαῖον δὲ ὅμως ᾠήθημεν καὶ σοὶ παραλαμβάνοντί σοι τὴν ἀρχὴν ἐπισκῆψαι τὰ πρέποντα, κατὰ τοῦτο δὴ τὸ τοῖς προγόνοις τῆς πολιτείας ἡμῶν ἐξευρημένον, οἳ τοῖς εἰς τὰς ἀρχὰς στελλομένοις ῥητὰ παρεῖχον παραγγέλματα, (*mandata principis* αὐτὰ καλοῦντες) καθάπερ ἰχνῶν αὐτοὺς διακυβερνᾶν τὰς ἀρχάς.

ΚΕΦΑΛ. α.

Δεῖ τοίνυν σε καθαρῶς παραλαμβάνοντα τὴν ἀρχὴν, καὶ δόσεως ἁπάσης χωρὶς, πρὸ τῶν ἄλλων ἁπάντων καθαρὰς φυλάττειν θεῷ τε καὶ ἡμῖν καὶ τῷ νόμῳ τὰς χεῖρας, καὶ μηδενὸς ἅπτεσθαι κέρδους, μήτε μείζονος, μήτε ἐλάττονος· μηδὲ σεσοφισμένην τινὰ

ποιεῖσθαι

IN NOMINE DOMINI

Iesv Christi Dei nostri Imperator Cæsar Flauius Iustinianus Alamanicus Gotthicus Francicus Germanicus Anticus Alanicus Vandalicus Africanus, pius felix, gloriosus victor, triumphator, semper adorandus Augustus.

IAM quidem in generali nostræ pietatis lege omnia declarata sunt, in quibus conueniens est administrationes accipientes, eas gubernare, memorantes iusiurandum quod super his præstatur. Necessarium tamen existimauimus etiam nunc percipienti tibi administrationem, designare quod à progenitoribus reipublicæ nostræ adinuentum est: qui ad administrationes directis certa præcepta dabant, mandata principum ea vocantes, secundum quæ oporteret eos gubernare administrationes.

Vt gratis creati magistratus, gratuitas quoque manus seruēt erga Deum, Imperatorem & legem. CAP. I.

OPortet igitur te purè sumentem administrationem, & sine omni suffragio, præ omnibus aliis mūdas seruare Deo nobísq; & legi manus, & nullum contingere lucrum, neq; maius, neq; minus, neq; captiosum quiddā

Hic incipit liber mandatorum. Ita reperi in manusc.

ποιεῖσθαι κατὰ τῶν ὑπηκόων ἐμπορίαν, ἀλλ' ἀρκεῖσθαι μόνοις τοῖς παρὰ τοῦ δημοσίου σοι χορηγουμένοις· καὶ διά τε σαυτοῦ διά τε τῶν περί σε καθαρὸν αὐτοῖς πανταχόθεν φυλάττειν τὸ δίκαιον· καὶ σπεύδειν πρῶτον μὲν τοὺς δημοσίους φόρους ἀπαιτεῖν ἀγρύπνως, μηδὲν ἐλλείποντα τῆς περὶ τὸ δημόσιον προνοίας, ἀναζητεῖν τε μή τι τὸ δημόσιον ἠλάττωται, καὶ περιποιεῖν αὐτῷ πανταχόθεν τὰ οἰκεῖα. ὥσπερ γὰρ τοῖς ἰδιώταις ἀδικουμένοις βοηθοῦμεν, οὕτω καὶ τὸ δημόσιον ἀνεπηρέαστον μένειν βουλόμεθα. οἱ γὰρ δὴ συντελεσταὶ, πάσης ἄλλης ἐπηρείας ἐλεύθεροι φυλαττόμενοι, ῥαδίως τε καὶ ἐκ προχείρου καταθήσουσι τοὺς φόρους· καὶ ἅπερ εἰς κλοπὰς πρότερον διδόντες, ἔμενον ἐποφείλοντες ἔτι τὰ δημόσια, ταῦτα νῦν αὐτοῖς τοῖς δημοσίοις τιθέντες, ἀπαλλαγήσονται ῥαδίως τῶν ἐπὶ τοῖς φόροις ὀφλημάτων.

ΚΕΦΑΛ. β.

Ἔπειτα προσῆκόν ἐστί σε προνοεῖν τοῦ μὴ τοὺς δήμους τῶν πόλεων ἐν ἀλλήλοις στασιάζειν, ἀλλὰ πᾶσαν εἰρήνην εἶναι ταῖς πόλεσιν, ἐκ τοῦ τὴν ἰσότητα κἀνταῦθα τοῖς ἡμετέροις ὑπηκόοις φυλάττειν· καὶ μήτε κέρδους, μήτε πάθους τινὸς ἕνεκεν πρός τι τῶν μερῶν ἀποκλίνειν.

ΚΕΦΑΛ. γ.

Ἔστω σοὶ καὶ τρίτον σπούδασμα, τὸ τῶν δικῶν μετὰ πάσης ἰσότητος ἀκροᾶσθαι, καὶ τὰς μὲν

βραχ

contra subiectos facere negotiatione: sed contentum esse solis à fisco tibi ministratis, & tam per te, quàm per eos qui circa te sunt, purum eis vndique seruare ius: & festinare. Primùm quidem fiscalia tributa exigi vigilanter, nihil deminuens circa publicam curam requirere, ne fortè fiscus inde minuatur, & saluare ei vndiq; quæ propria sunt. Sicut enim priuatos iniustitiam passos adiuuamus, sic & publicum illæsum manere volumus. Collatores namque omni alia calumnia liberi conseruati, facilè & in promptu soluent tributa: & qui in furta prius dantes, manebant debentes adhuc fiscalia, ex nunc ipsis fiscalibus exsoluentes liberabunt facilè se tributis.

Vt caueant magistratus ne quæ seditiones excitentur, & quieti publicæ omnium ordinum inuigilent. CAP. II.

Deinde conueniens est te prouidere, vt nulli populi ciuitatũ alterutris seditiones faciant, sed omnẽ pacem esse Dei ciuitatibus, dum æquitas etiam hinc nostris subiectis seruatur, & neque lucri neque passionis alicuius causa ad aliquam partium declinatur.

Vt breuiores & viliores causæ sine scripto decidantur, & sportularum modus seruetur. CAP. III.

Sit tibi quoque tertium studium, lites cum omni æquitate audire, & omnes quidem

βραχυτέρας, καὶ ὅσαι μάλιστα τῶν εὐτελεστέρων εἰσίν, ἀγράφως τέμνειν τε καὶ κρίνειν, καὶ ἀπαλλάττειν ἀνθρώπους τῆς πρὸς ἀλλήλους φιλονεικίας, καὶ μὴ συγχωρεῖν αὐτοὺς μηδὲν περαιτέρω τῶν περιεχομένων τῇ θείᾳ ἡμῶν διατάξει, προφάσει δικαστικῶν δαπανημάτων, ζημιοῦσθαι· εἰ γε ὅλως ἱκανοὶ πρὸς δίοσιν καθεστᾶσιν. ἐπείτοιγε καὶ πρῶτα τῶν δικῶν ἀκροάσασθαι, καὶ μὴ συγχωρεῖν ἐκ ῥαθυμίας τοὺς τῆς ἐπαρχίας, ἧς ἄρχεις, εἰς ταύτην τρέχειν τὴν εὐδαίμονα πόλιν, καὶ ἡμᾶς ἐνοχλεῖν. ἴσθι γὰρ ὡς εἴτις ἔλθοι καὶ προσέλευσιν ἡμῖν ποιήσοιτο, καὶ παρ' ἡμῶν ἐρωτώμενος εἰ πρότερόν σοι προσῆλθεν, εἶτα φήσειε καὶ προσελθεῖν καὶ τοῦ δικαίου μὴ τυχεῖν, καὶ τοῦτο ἀληθὲς εὕροιμεν, εἰς σε τὴν ἀγανάκτησιν τρέψομεν· εἰ μέντοι μὴ προσελθών σοι, παραγενέσθαι τῇ βασιλίδι ταύτῃ θαῤῥήσειε πόλει, καὶ ἀντιπέμψομεν αὐτὸν σὺν ἐπιτιμήσει πάσῃ, καὶ ἀποκρίσεως οὐ μεταδώσομεν.

ΚΕΦΑΛ. δ.

Ἔπειτα προσῆκόν ἐστί σε, καὶ τοὺς ἐνταῦθα φοιτῶντας, εἴτε μαγιστριανοὺς, εἴτε δὴ οἱουσδήποτε δικαστηρίου, μὴ συγχωρεῖν ἀδικεῖν, μήδε ὑπερπράττειν τοὺς ἡμετέρους ὑπηκόους. ἀλλ' εἴτις προσέλθοι τοιοῦτό τι μεμφόμενος, τοῦτο καὶ ἐπεξιέναι καὶ τὸ ἀζήμιον αὐτοῖς περιποιεῖν. καὶ μηδὲ συγχωρεῖν τινὶ

breuiores, & quęcunque maximè vilium sunt, ex non scripto decidere, & iudicare, & liberare omnes alterna contentione, & non permittere in aliquo vltra quàm continetur sacra nostra constitutione, occasione causalium expensarum damnificari, si tamen sufficientes in datione consistant: alioqui etiam gratis lites audire, & non permittere ex negligentia de prouincia alicuius præsidis quemquam ad hanc currere fœlicissimam ciuitatem, & nobis molestum esse. Scito namque quia si quis veniat, & aditionem nobis faciat, & à nobis interrogatus si prius te adiit, deinde te dicat adiisse, & quod iustum est non impetrasse, & hoc verum inueniamus: in te indignationem conuertemus. Si verò cum te non adierit, venire ad hanc regiam præsumpserit ciuitatem, & remittemus eum cum omni correctione, & responsum non dabimus.

Ne præsides permittant executores aut magisterianos aliquid formarum & portuum causa exigere.

CAP. IIII.

DEinde competens est te etiam hinc venientes, siue ex magisteriano, siue ex quolibet foro, non permittere lædere, nec superexigere subiectos nostros. Sed si quis adierit tale aliquid questus: hoc & exequi, & indemnitatem ei procurare, & neque permit-

tere

τινὶ προτεινομένῳ προστάξεις οἱουδήποτε δικαστηρίου (ταύτας δὴ τὰς ἐξ ἔθους φοιτώσας, ὁλκῶν τε ὑδάτος ἕνεκεν, καὶ λιμένων, καὶ ὁδοστρωσιῶν, καὶ γεφυρῶν, καὶ εἰκόνων, καὶ τειχῶν, καὶ οἰκημάτων καταστροφῆς, ὡς ἐν δημοσίῳ τόπῳ γινομένων, καὶ ἑτέρων τοιούτων) ζημιοῦν τοὺς ἡμετέρους ὑπηκόους. οὐ γὰρ βουλόμεθα, οὐδὲ κατὰ τοιαύτην πρόφασιν, οὐδεμίαν αὐτοῖς ἐπάγεσθαι ζημίαν. αὐτὸς δὲ ἁπάντων τούτων προνοήσεις, ζημίας ἅπαντα πράττειν χωρίς. εἰ δέ τις τοιοῦτό τι προστεταγμένον ἔλθοι, παντελῶς οὐ προσέξεις αὐτῷ. πλὴν εἰ μὴ θεῖον ἡμέτερον πραγματικὸν δείκνυσι τύπον ὑπὲρ τούτων γεγραμμένον· καὶ τότε γραμμὴν δέξῃ μὲν τὸν τοιοῦτον τύπον, οὐ μήν τι πράξεις ἐξ αὐτοῦ, πρὶν ἂν εἰς ἡμᾶς μηνύσας, δευτέραν ὑπὲρ τούτων ἐπιτροπὴν ἡμετέραν προσλάβοις. ¶ Ἀλλὰ καὶ τῆς ἀφθονίας τῶν ἐπιτηδείων καὶ τῶν ἔργων τῶν πόλεων ἐπιμελήσῃ παρασκευάζων ἐκ τῶν πολιτικῶν χρημάτων αὐτοὺς, ἅτε πατέρας, τὰ ἀναγκαιότατα τῶν ἔργων ποιεῖν· καὶ γεφυρῶν ὁμοίως καὶ ὁδῶν, καὶ λιμένων (ἐν οἷς ὅλως εἰσὶ τόποις τῆς ἐπαρχίας, ἧς ἄρχεις, λιμένες) καὶ τειχῶν ἐπιμελεῖσθαι. καὶ ἔτι ὅλως ὅ, τι τῷ δημοσίῳ καὶ ταῖς πόλεσι συμφέρον, βουλεύσῃ τε καὶ πράξεις καὶ μηνύσεις. ¶ Ἕξεις δὲ ὑπακούοντάς σοι καὶ τοὺς κατὰ τὴν ἐπαρχίαν στρατιώτας, ἐν οἷς ἂν αὐτῶν χρῄζοις εἰς ὑπουργίαν δικαίαν. οὓς εἰ πλημμελοῦντας εὕροις, ὑποθήσεις σωφρονισμῷ

πρέπον

tere alicui proferenti præcepta cuiuscunq; fori, hæc videlicet quæ solenniter diriguntur, formarum* etiam aquæ causa, & portuū, & itinerum sternendorum, & imaginum, & murorum, & domuum destructionis tāquam in publico factarum, & aliarum talium, dānificare nostros subiectos. Non enim volumus nec per talem causam vllum eis inferri damnum. Ipse verò omnium horum prouidebis sine damno omni gestum. Si quis autē cui tale aliquid iussum est, veniat: omnino non respicias eum, nisi sacram nostram pragmaticā ostendat formam pro hoc scriptam. tunc tu suscipiens quidem talem formam: non autem aliquid agens ex ea antequam ad nos nuncians, secundam præceptionem nostram suscipias.

* ὀλκῶν. rectè & doctè.

2 ¶ Sed etiam pro vbertate necessariorum, & operum ciuitatum diligentiam habebis, procurans ex ciuilibus pecuniis patres* quæ valde necessariæ sunt operum facere, & pontium, similiter & viarum, & portuum, in quibus omnino sunt locis prouinciæ cui præsides: portuúmque & murorum curam habebis: & quicquid omnino est publico & ciuitatibus vtile, & cogitabis, & facies, & nunciabis.

* Senatores intelligit, decuriones &c. antea partes, pessimè.

2 ¶ Habebis autē obedientes tibi & qui in prouincia sunt milites, in quibus eorum opus habueris ad ministerium iustum. Quòd si delinquentes inueneris: sub omni castigatione

decenti

περιποίῃ. καὶ πρόσγε ἐκ τῆς σιτήσεως αὐτῆς τὸ ἱκανὸν γίνεσθαι τοῖς ἠδικημένοις παρασκευάσεις.

ΚΕΦΑΛ. ι.

ΟΥ̓ συγχωρήσεις δὲ προνομίαις τισὶ χρῆσθαι τοὺς ἀδικοῦντας· ἀλλ' ἐκεῖνο μόνον αὐτοῖς εἰς βοήθειαν φυλάξεις, τὸ πανταχόθεν καθαροὺς τῶν ἐπαγομένων καὶ ἀνευθύνους φανῆναι. φόνους δὲ καὶ μοιχείας καὶ παρθένων ἁρπαγὰς καὶ ἐφόδους καὶ ἀδικίας οὕτω μετὰ σφοδρότητος μετελεύσῃ, κολάζων τοὺς ἁμαρτάνοντας, κατὰ τοὺς ἡμετέρους νόμους, ὡς τῇ κατ' ὀλίγον τιμωρίᾳ τοὺς ἄλλους ἅπαντας σώζειν. ¶ Μάλιστα δὲ τῶν ταξεωτῶν τῶν σαυτοῦ κρατήσεις, οὐκ ἐφιεὶς αὐτοῖς τοὺς ὑπηκόους τοὺς ἡμετέρους λεηλατεῖν, οὐδὲ δοκεῖν μὲν ἄρχεσθαι παρὰ σοῦ, ταῖς ἀληθείαις δὲ τῆς σῆς ἄρχειν γνώμης. ¶ Σπουδάσεις δὲ καὶ πάρεδρον, καὶ εἴ τις ἔτι τῶν περί σε, λαμβάνειν ἄνδρα χρηστὸν, καὶ καθαρεύοντα πανταχόθεν, καὶ ἀρκούμενον τοῖς παρὰ τοῦ δημοσίου. καὶ εἴ γέ τις παρ' ἐλπίδας γένοιτο, καὶ οὐχ εὕροις αὐτὸν φυλάττοντά σοι πίστιν δικαίαν, τὸν μὲν ἀπελάσεις, ἑτέρῳ δὲ χρήσῃ παρέδρῳ, τὸν νόμον καὶ τὸ δίκαιον μετὰ καθαρῶν φυλάττοντι τῶν χειρῶν.

¶ Τοιοῦτον δὲ παρέξεις σαυτὸν ἅπασι δημοσίᾳ τε καὶ ἰδίᾳ, ὥστε φοβερώτατον μὲν εἶναι τοῖς ἁμαρτάνουσι καὶ τοῖς ἀγνωμονοῦσι πρὸς τὸ δημόσιον, ἡμερώτατον δὲ καὶ πρᾶον ἅπασι

τοῖς

decenti insuper ex emolumentis eorum satisfieri læsis procurabis.

De criminibus.

CAP. V.

NOn permittas priuilegiis aliquibus vti nocentes: sed illud solum eis in auxilium obseruabis, vt vndique puri horum quæ eis inferuntur, & innoxij videantur. Homicidia autem, & adulteria, virginúmq; direptiones, & inuasiones, & oppreßiones, ita cum vehementia corrige, puniens delinquentes secundum nostras leges, vt paulatim supplicium alios omnes faciat saluos.

1 ¶ *Præcipue verò officiales tuos retinebis, non permitttens eis subiectos nostros deprædari: neque vt illi officiales videantur quidem subiecti tibi, pro veritate autem tuæ præsint voluntati.*

2 ¶ *Festinabis etiam consiliarium* [a] *& quicunque fuerit circa te, aßumere virum optimum, & purum vndique, & contentũ iis quæ à fisco dantur. & si quid præter spem accesserit, & non inueneris eum custodientem tibi fidem iustam: illum quidem expelles: alio verò vtêris consiliario, legem & iustitiam cum puris seruante manibus.*

[a] πάρεδρον vertit cõsiliarium, vt & Iulianus: Haloander autẽ assessorẽ.

3 ¶ *Talem verò præbebis temetipsum omnibus & publicè, & priuatim, vt terribilis quidem sis delinquentibus, & indeuotis circa fiscalia: mansuetißimus autẽ & mitis omnibus*

plac

τοῖς ἐπιεικεστέροις καὶ συγνώμοσι, καὶ παντελῆ αὐτοῖς εἰσάγειν πρόνοιαν.

ΚΕΦΑΛ. ϛ.

Ἀλλὰ μηδὲ τούτους δεῖ τοὺς καλουμένους λόγους προχείρως διδόναι σπεύδειν ἐπὶ πλείονα χρόνον, ἀλλὰ καὶ μετ᾽ ἐξετάσεως, καὶ ἐν χρόνῳ συμμέτρῳ, καὶ οὐχ᾽ ὑπερβαίνοντι τριάκοντα προθεσμίαν ἡμερῶν, ὥστε μὴ ἐντεῦθεν ἀπεράντους εἶναι τοῖς ἀνθρώποις τὰς πρὸς ἑαυτοὺς φιλονεικίας. εἰ δὲ καί τινα ὑπὸ τὸν καλούμενον λόγον ποιήσαιο, εἶτά τις προσέλθοι κατ᾽ αὐτοῦ, ἄξεις μὲν αὐτὸν, φυλάττων τὸν δεδομένον αὐτῷ λόγον· ἐξετάσεις δὲ τὴν ὑπόθεσιν τοῦ λόγου πανταχόσε σωζομένου, καὶ εἴπερ καὶ ψῆφον κατ᾽ αὐτοῦ δικήσειεν, καταδικάσεις αὐτὸν, καὶ δυοῖν αὐτῷ προθήσεις αἵρεσιν, ἢ εἰ βούλεται τῷ δεδομένῳ λόγῳ καθαρῶς ἀπειπεῖν, καὶ πρᾶξαι τὰ κριθέντα· ἢ, εἰ μὴ τοῦτο, τοῖς ἱεροῖς αὐτὸν ὅροις ἀποκαταστήσεις, κἀκεῖσε τὸν ἐκβιβασμὸν ἐπάξεις σωφρόνως, καὶ μετὰ τῆς ὀφειλούσης τοῖς ἀναγκαίοις ὅροις αἰδοῦς.

ΚΕΦΑΛ. ζ.

Οὔτε δὲ ἀνδροφόνοις, οὔτε μοιχοῖς, οὔτε παρθένων ἅρπαξιν ἁμαρτάνουσι τὴν ἐκ τῶν ὅρων φυλάξεις ἀσφάλειαν· ἀλλὰ κἀκεῖθεν ἐξελκύσεις, καὶ τιμωρίαν αὐτοῖς ἐπάξεις. οὐ γὰρ

placidis & deuotis, & paternam eis exhibens prouidentiam.

De fide publica aut securitate non passim danda.

CAP. VI.

Sed neque hæc quæ dicuntur, verba [a] *id est iusiurandum, promptè dare festines, in amplius tempus: sed & cum examinatione in tempore mediocri, & non transcendente triginta dierum inducias, ne ex hoc infinitæ sint hominibus adinuicem contentiones. Si verò etiam aliquem sub nuncupato verbo feceris: deinde aliquis adierit aduersus eum: deduces quidem eum, custodiens datum ei verbum: & examinabis negotium, verbo vbique seruato. & si etiam contra eum sententia necessaria sit, condemnabis eum: & duorum propones electionem, vtrum velit dato verbo absolutè abrenunciare, & agere quæ iudicata sunt, an non. Certè si hoc non: sacris eum terminis restitues, & ibi executionem inferes temperatè, & cum debita venerabilibus locis reuerentia.*

[a] λόγυς. Fidē publicā vertit Iulianus, & Haloāder securitatis promissiones.

Vt termini sanctorum homicidis &c. non prosint.

CAP. VII.

Neque autem homicidis, neq; adulteris, neq; virginū raptoribus delinquentibus terminorum [b] *custodies cautelā: sed etiam inde extrahes, & supplicium eis inferes. Non enim*

[b] τ̄ ὅρων. sic etiam terminos vertit Iulianus.

τῶν τὰ τοιαῦτα ἁμαρτανόντων φείδεσθαι προσή-
κει, ἀλλὰ τῶν περιόντων, ἵνα μὴ τοιαῦτα ὑπὸ τῶν
τολμηροτέρων πάσχοιεν. ἄλλως τε ἡ ἐκ τῶν ἱε-
ρῶν ἀσφάλεια οὐ τοῖς ἀδικοῦσιν, ἀλλὰ τοῖς ἀδι-
κουμένοις δέδοται παρὰ τοῦ νόμου· καὶ οὐκ ἂν εἴη
δυνατὸν ἑκάτερον ἰσχυρίζεσθαι τῇ παρὰ τῶν
ἀσύλων τόπων ἀσφαλείᾳ, καὶ τὸν ἀδικοῦντα καὶ
τὸν ἀδικούμενον. ¶ Τὰς δὲ τῶν δημοσίων φόρων
εἰσπράξεις καὶ ἔνδον τῶν ἱερῶν γίνεσθαι μετὰ
τῆς πρέποντος παρασκευάσεις. ἐπειδήπερ ὁ τῶν
δημοσίων λόγος καὶ στρατιώταις καὶ ἰδιώταις, καὶ
αὐτοῖς τε τοῖς ἱεροῖς καὶ ὅλῃ τῇ πολιτείᾳ συμφέ-
ρων τε καὶ ἀναγκαιότατος ἐστίν. ἐπαμυνοῦσι δέ σοι
πρὸς τοῦτο οἱ θεοφιλέστατοι τῶν ἐκκλησιῶν ἔκδικοι
καὶ οἰκονόμοι, οὐδένα τῶν τοὺς δημοσίους φόρους κατὰ
χώραν ἀπαιτουμένων ἀφαιρούμενοι τῆς εἰσπρά-
ξεως. ἀλλ᾽ οὐδὲ συγχωροῦντες βίαιον ἢ στασιῶδές
τι παθεῖν τοὺς τὸν ἐκβιβασμὸν ἐπάγοντας, γινώσ-
κοντας ὡς εἴ τι τοιοῦτο πράξαιεν, οἴκοθεν τὸ ἱκα-
νὸν ποιῆσαι τῷ δημοσίῳ καταναγκασθήσονται.

ΚΕΦΑΛ. κ.

Ἀναγκάσεις δὲ τοὺς δημοσίους πράκτορας,
ἤτοι τοὺς ἀπαιτητὰς, ἐν ταῖς ἑαυτῶν ἀπο-
χαῖς φανερὰ ποιεῖν ἅπαντα ἐφ᾽ οἷς αὐτὰς δι-
δόασι· τουτέστι τό, τε ποσὸν τῶν ζυγοκεφάλων, ἢ
ἰούγων, ἢ ἰουγαλίων, ἢ ὅπως δήποτε ἂν αὐτὰ κα-
τὰ χώραν καλοῖεν. καὶ ὑπὲρ τίνων αὐτὰ καὶ ποίων
χωρίων ἀπαιτοῦσι, καὶ τὸ τῶν διδομένων ποσὸν, εἴτε
ἐν εἴδεσιν, εἴτε ἐν χρυσίῳ· ἀπειλῶν αὐτοῖς καὶ
ζημίαν

talia delinquentibus parcere competit, sed hoc patientibus: vt non talia à præsumptoribus patiantur. Deinde templorum cautela non nocentibus, sed læsis datur à lege: & non erit possibile vtrumque tueri cautela sacrorum locorum, & lædentem, & læsum. ¶ *Publicorum verò tributorum exactiones etiam intra templa decenter fieri procurabis: quoniam fiscalium ratio & militibus, & priuatis, ipsisq; templis, & cunctæ reipublicæ vtilis & necessaria est. Auxiliabuntur autem tibi ad hoc etiam deo amabiles ecclesiarum defensores, & œconomi: nullum horum qui fiscalia tributa exiguntur, abripientes exactioni, sed neque permittentes violentũ aut seditiosum aliquid pati exactionem inferentes: scientes quia si quid tale gesserint, de suo satisfacere fisco cogentur.*

Vt cogant exactores tributorum in apochis suis exprimere quantitatem zygocephalorum.

C A P. VIII.

Coges autem publicos exactores[a] *in suis de susceptis manifesta facere omnia in quibus ea dederunt, nempe quantitatem Zygocephalorum*[b], *aut iugorum, aut iugalium, aut quolibet modo per regiones nuncupantur: & pro quibus hæc & quælibet prædiis exiguntur, & datorum quantitatem, siue in speciebus, siue in auro. Et interminaberis eis &*

[a] vet. exequutores.

[b] Significant zygocephala iumentorum capita iugo illigata. hîc auté ponuntur pro eo quod iuncti boues vno die exarare possunt, vt iugorũ appellatio apud Varronē, & alios.

ζημίαν μεγάλην, καὶ χειρὸς ἀφαίρεσιν, εἰς τὸ πα-
ραγγελλόμενον μὲν ἀεὶ, μέχρι δὲ νῦν μὴ φυλα-
χθὲν, μὴν τοῦ λοιποῦ γοῦν πᾶσι φυλάξαιεν τρόποις.
εἰ δὲ, ὡς εἰκὸς, ἀποφυγὴν ἐξεύροιεν τινα, λέγον-
τες μὴ δύνασθαι τὴν τῶν ἰούγων ἐντιθέναι ποσό-
τητα, μάλιστα μὲν κακουργεῖν αὐτοὺς νομίζομεν,
πλὴν ἀλλὰ μηδὲν ἐντεῦθεν βλαπτέσθω μήτε
τὸ δημόσιον, μήτε οἱ συντελεῖς. τὸ μὲν γὰρ δη-
μόσιον ἀπροκρίτως ἅπαντα τὰ οἰκεῖα λαβέτω,
καὶ τὰς ἐξ ἔθους γινομένας ἀποδείξεις λαμβανέ-
τωσαν οἱ ταῦτα κατατιθέντες, μηδὲν ἀπαιτού-
μενοι πλέον· πρᾶγμα δὲ μηδ᾽ ὁτιοῦν κατα-
βλαπτέσθω. καὶ ἡ μὲν κατὰ τὸ σύνηθες συντέ-
λεια καταβαλλέσθω παρ᾽ αὐτῶν, καὶ εἰσφερέσθω
τῷ δημοσίῳ, μηνυέσθω δὲ εἰς τοὺς ἐνδοξοτά-
τους ἡμῶν ὑπάρχους τὰ περὶ τούτων, πρότερον
ἀναγκαζομένων τῶν κλεισιτόρων τὰς καλουμένας
ἐνθέσεις ἀκριβεῖς διδόναι, ὥστε ἐκεῖθεν γίνεσθαι
τὴν τοῦ πράγματος διάκρισιν. οὕτω τέως τῶν κα-
τὰ συνήθειαν διδομένων δημοσίων, ἀμέμπτως
εἰσκομιζομένων ὅπερ ἂν (ἐπὶ τοῖς ἀμφισβητου-
μένοις) οἱ ἐνδοξότατοι ἡμῶν ὕπαρχοι κρίνοιεν
ἐπὶ τοῖς στασιαζομένοις, τοῦτο κρατεῖν. ἀνάγκην
ἐχόντων τῶν πρακτόρων, μετὰ τὸ γνωσθῆναι τὴν
ἀλήθειαν τὴν ἐπὶ τοῖς ζητουμένοις, καὶ ἐπ᾽ ἐκείνοις
τοῦ λοιποῦ τὸ ποσὸν τῶν ὄντων ζυγοκεφάλων, καὶ τῶν ἀλ-
λων ἁπάντων, κατὰ τὸ παρ᾽ ἡμῶν ἤδη διατεταγ-
μένον, ταῖς ἀποδείξεσιν ἐντάττειν. ¶ Οὐ συγχωρή- 2
σεις δὲ οὐ βουλευταῖς, οὐ κανσουαλίοις, ἡνίκα πράσεις
γίνονται

magnum damnum, & manus amputationem, si hoc quod præcipitur quidem semper, vsque nunc autem non custoditum est, non deinceps omnibus seruent modis.

Si verò (vt assolet) declinationem inueniant aliquam, dicentes non posse iugorum poni quantitatem: maximè quidem eos malignari putamus: sed tamen nihil hinc lædatur fiscus, nec collatores. fiscus etenim sine præiudicio omnia sua percipiat, & solenniter celebrata suscepta percipiant ij qui hæc exoluerint, nihil exigendi amplius. Causa verò in nullo lædatur, & secundum consuetudinem quidem tributa soluantur ab eis, & inferantur fisco. Nuncietur autem ad gloriosissimos nostros præfectos de istis primitus cogendis censualibus nuncupatas expositiones * *subtiliter dare, vt ex hoc fiat causæ diiudicatio: & sic interim secundum consuetudinem quidem datis fiscalibus inculpabiliter inferendis, quicquid in iis quæ dubitantur, gloriosissimi nostri præfecti iudicauerint, in iis quæ controuersa sunt, hæc valere: necessitatem habentibus exactoribus post cognitam veritatem super his quæstionibus, & in illis decætero quantitatem Zygocephalorum & aliorum omnium describere, secũdum quod à nobis iam ordinatum est.* ¶ *Non permittas autem curialibus, aut censualibus, dum vendita* * *sunt*

* ἐκθέσεις. Budæus ait esse designationes. male autẽ Haloander vertit regesta.

* al. venditiones fiunt prædiorũ eorum, aut aliæ diuisiones, aut in alias personas, &c.

prædia eorum, aut in alias personas mutatur possessio, tergiuersationibus vti quibusdam, & non transferri à vẽditoribus ad emptores prædia: sed coges eos omnino facere mutationes sine damno. Si verò dixerint minus idoneos esse emptores, & propterea non fieri migrationem: hoc ipsum examinabis sine quolibet damno: & si quidem idonei fuerint emptores, coges fiscalium præsules omnibus modis & sine quolibet damno celebrare transpositionem. Si verò pro veritate eos inueneris nõ satis idoneos, coges venditores hoc ipsum profiteri ad gesta, quia periculo eorum transpositio fit fiscalium tributorum in eos qui ab ipsis emunt: hoc quod etiam in Oriente nouimus in multis fieri gentibus. Sic enim neque fiscus nocebitur, & fiscalia tributa à possessoribus inferentur, vt non alij quidem sint possessores, alij verò collatores. Oportet enim maximè contra possessores fieri collationes: sed non contra non detinentes neque possidentes terras.

De profectionibus præsidum, ne prouinciales angariis &c. vexent &c.

CAP. IX.

ILlud tamen te volumus nosse, quia siquãdo præceperimus ad alias fortè proficisci te prouincias: competens est contentum te iis quæ de fisco largiuntur, non gratis expendere:

δαπανῶν, μηδὲ τοὺς ἡμετέρους ὑπηκόους ἐπιτρίβειν, ἀλλ᾽ ἐξ ὧν ἐπὶ τῆς ἐπαρχίας ὢν ἐδαπάνας, ἐξ αὐτῶν καὶ εἰς ἑτέρας γινόμενον χώρας ποιεῖσθαι τὰς δαπάνας· μηδὲ ἀγγαρείαις τοὺς συντελεστὰς ἐπιτρίβοντα, μηδέ σε, μηδὲ τὴν πειθομένην σοὶ τάξιν, ἀλλ᾽ οἰκείοις μὲν ὑποζυγίοις, οἰκείᾳ δὲ δαπάνῃ ποιεῖσθαι τὴν πορείαν. αὐτοῦ τούτου φυλαττομένου, κἂν εἰ μὴ ὑπερόριος γίνοιο, ἀλλὰ τὰς τῆς ἐπαρχίας, διά τινα πρόφασιν ἀναγκαίαν, περινοστοίης πόλεις.

ΚΕΦΑΛ. ι.

Τοὺς γὰρ δὴ καλουμένους τοποτηρητὰς δίδοναι τοὺς ἄρχοντας ἐν ταῖς πόλεσι τῆς ἐπαρχίας ἧς ἡγοῦνται (κἂν εἰ ſpectabiles, κἂν εἰ λαμπρότατοι, κἂν εἰ ἡγέμονες ὦσιν) πᾶσιν ἀπαγορεύομεν τρόποις. ἀλλὰ μηδὲ εἰ στρατιῶται τινὲς ἕποιντό σοι, μηδὲ ἐκείνοις προῖκα συγχωρεῖν δαπανᾶν, ἀλλ᾽ ἐκ τῶν οἰκείων σιτήσεων. εἰ δὲ μὴ τοῦτο πράξαιεν, ἀλλ᾽ ἐκ τῶν συντελεστῶν δαπανήσαιεν, καὶ ἀγγαρείας λάβοιεν, πᾶν ὅσον ἂν ζημιοῖτο τὸ ὑπήκοον, τοῦτο ἐκ τῶν αὐτῶν σιτήσεων εἰσπράξας, οἰκείῳ κινδύνῳ τοῖς ἠδικημένοις ἀποσώσεις.

ΚΕΦΑΛ. ια.

Οὐ μὴν οὐδὲ προφάσει θρησκειῶν τι καὶ αἱρέσεων ζητήσεως, συγχωρήσεις τινὶ τὴν ἐπαρχίαν λυμαίνειν, ἢ ἄλλως τοιαύτην τινὰ πρόσταξιν ἐγχειρισθῆναι ἐπὶ τῆς χώρας ἧς ἄρχεις. αὐτὸς δὲ

προνοῶ

neque nostros subiectos atterere: sed ex quibus in prouincia consistens expendebas, ex his ipsis & ad alias proficiscentem regiones facere expensas: neque angariis [a] collatores affligentem, neque te, neq; obediens tibi officium: sed propriis quidem subiugalibus propriáque expensa agere iter, hoc ipso custodiendo vel si non vltra terminos properes prouinciæ: sed propter quandam occasionem necessariam circumeas ciuitates.

[a] Quid significent hæ duæ dictiones, angaria & parangaria, declarat Alciatus in l. hac nostra, de præpositis sacri cubiculi. lib. 12. Codicis.

CAP. X.

EOs autem qui vocantur loci seruatores, dare iudices in ciuitatibus prouinciæ cui præsident (licet spectabiles viri, vel clarissimi, vel præsides sint) omnibus interdicimus modis. Sed neque si milites aliqui sequantur te, neq; illos gratis permittas expendere, sed ex propriis emolumentis. Si verò non hoc egerint, sed ex tributis expenderint, & angarias acceperint: omne quicquid damnificabuntur subiecti, hoc ex eorum emolumentis exigens, proprio periculo læsis seruabis.

Vt præses oblatas sibi de religione iussiones contemnat.

CAP. XI.

NEque occasione religionum, hæresúmque quæstionis, permittas alicui prouinciam cõmouere, aut aliter quandam præceptionem [b] iniungi prouinciæ cui præsides. ipse verò

[b] iussionẽ.

προνοήσεις μετὰ τοῦ προσήκοντος καὶ τοῦ συμφέροντος τοῖς δημοσίοις, καὶ τοῦ τὰ τοιαῦτα ἀνερευνᾷν, καὶ μὴ συγχωρεῖν τι παρὰ τὰς ἡμετέρας γίνεσθαι προστάξεις προφάσει θρησκειῶν. εἰ δὲ κανονικὸν εἴη τὸ ἐπιζητούμενον, ἅμα τῷ μητροπολίτῃ τῆς ἐπαρχίας ταῦτα διακρίνειν, εἴτε ἐπίσκοποι ἀμφισβητοῖεν, εἴτε ἕτεροί τινες, καὶ τῷ πράγματι διδόναι θεοφιλῆ τε καὶ πρέποντα ὅρον· ὃς καὶ τὴν πρέπουσαν τιμὴν τῇ ὀρθοδόξῳ φυλάξει πίστει, καὶ τὸ ἀζήμιον περιποιήσει τοῖς δημοσίοις, καὶ τοῖς ἡμετέροις ὑποτελέσι τὸ ἀνεπηρέαστον φυλάξει.

ΚΕΦΑΛ. ιβ.

ΔΕΙ δέ σε καὶ τούτου πᾶσαν τίθεσθαι πρόνοιαν, τοῦ, ἡνίκα τὶς ἄξιος φανείη ποινῆς, ἐκεῖνον μὲν κολάζειν, τῶν δὲ πραγμάτων αὐτοῦ μὴ προσάπτεσθαι, ἀλλὰ συγχωρεῖν ταῦτα τῷ γένει καὶ τῷ νόμῳ καὶ τῇ κατ' ἐκεῖνον φέρεσθαι τάξει. οὐ γὰρ τὰ πράγματα ἐστὶ τὰ πλημμελοῦντα, ἀλλ' οἱ τὰ πράγματα κεκτημένοι. οἱ δὲ ἀντιστρέφοντες τὴν τάξιν, τοὺς μὲν ἀξίους ποινῆς ἀφιᾶσι, τὰ δὲ ἐκείνων ἀφαιροῦνται πράγματα, ἑτέρους ἀντ' αὐτῶν τιμωρούμενοι, οὓς ὁ νόμος ἴσως ἐπὶ τὴν ἐκείνων καλεῖ διαδοχήν.

ΚΕΦΑΛ. ιγ.

ΠΡοστασίας δὲ ἀδίκους, ἃς μανθάνομεν ἐν ταῖς ἡμετέραις ἐπαρχίαις γίνεσθαι, πᾶσι

μέλλει δὲ

prouidebis, cum competenti vtilitate fiscalibus, & quæ alia sunt perscrutari: & non permittere aliquid contra nostras fieri præceptiones occasione religionum. Si vero canonicum sit quod quæritur: vnà cum metropolita prouinciæ hoc disponere & decernere, siue episcopi dubitent, siue alij quidam: [a] *& causæ dare deo amabilem & decibilem terminum: qui & decenter orthodoxam custodiat fidem, & indemnitatem procuret fiscalibus, & nostros subiectos seruet inuiolatos.*

[a] Hoc tẽpore Iustinianus fauebat Anthemio Eutychianistæ, pro cuius hæreseos inquisitione frequentes legatos mittebat pontifex Romanus, multíque ea occasione vexabantur. Niceph. lib. ecclesiasti. histo.

De capitali crimine damnatis, vt bona eorum non publicentur, sed propinquis relinquantur.

CAP. XII.

Oportet autem te & in hoc omnem ponere prouidentiam, cum aliquis dignus apparuerit pœna, illum quidem punire, res autem eius non contingere, sed sinere eas generi, & legi, & secundum illam, ordini. Non enim res sunt quæ delinquunt: sed qui res possident: at illi reciprocant ordinem. eos quidem qui digni sunt pœna, dimittunt: illorum autem auferunt res, alios pro illis punientes, quos lex fortè ad illorum vocauit successionem.

De iniustis patrociniis prohibendis.

CAP. XIII.

Patrocinia quoque iniusta, quæ cognoscimus in nostris prouinciis fieri, omnibus

corrige

μετελθούσῃ τρόποις· οὐ συγχωρῶν οὐδενὶ τοὺς ἑτέρων βίους ἐνεργολαβεῖν, οὐκ οἰκειοῦν ἑαυτῷ τὰ χωρία τὰ μηδαμόθεν αὐτῷ προσήκοντα, οὐκ εἰς τὴν ἑτέρων βλάβην ἐπαγγέλλεσθαι προστασίαν, οὐχ ὅπως ἂν ἀποστεροίη τὸ δημόσιον, τὴν ἐπ' αὐτὸ ἰσχὺν ἀντιτάττειν. ἀλλὰ μηδὲ ἔστω σοί φροντὶς, ὁποίας ἂν ἔχοιεν οἱ ταῦτα πράττοντες δυναστείας. ἀρκέσει γάρ σοι διὰ πάντων πρὸς τελεωτάτην ἰσχὺν ὅ,τε νόμος, ἥ τε τῆς βασιλείας εὐμένεια.

ΚΕΦΑΛ. ιδ.

Ἀλλὰ καὶ τοὺς εἰσδεχομένους ἀλλοτρίους γεωργοὺς, οὕτω μισούσθω, οὕτως ἀναγκάσεις θᾶττον ἀποδοῦναι τοὺς ληφθέντας κακῶς, ὡς εἰ μέχρι πολλοῦ μείνειαν ἀπειθοῦντες, ἅπαν ὅσον ἄπορον τῆς ἐπαρχίας ἐστὶ, τοῦτο ταῖς ἐκείνων κτήσεσιν ἐπιθήσεις. Εἰ δὲ ἐν ἑτέραις ἐπαρχίαις οἱ γεωργοὶ λέγοιντο καθεστάναι, γράμμασι χρήσῃ δημοσίοις πρὸς τοὺς τῶν ἐπαρχιῶν ἐκείνων ἡγουμένους· ὥστε αὐτοὺς τοὺς ἐν αὐταῖς, πεφευγότας γεωργοὺς συνομολογοῦντας ἢ ἐλεγχομένους παραδίδοσθαι τοῖς κεκτημένοις, καὶ ἐπανάγεσθαι πρὸς τὴν ἐπαρχίαν ἧς ἄρχεις, καὶ τοὺς ἀπειθοῦντας σφοδρότερον μετιέναι τῇ τῶν ἀπόρων ἐπιβολῇ. προσῆκον γάρ ἐστι τὸν τὰ τοιαῦτα σπεύδοντα, τὸ ἐντεῦθεν ἄτοπον καὶ τὴν τῶν πραγμάτων ἐλάττωσιν ἐπὶ τῆς ἑαυτοῦ περιουσίας μαθεῖν, ὅπως ἂν ἐλαττούμενος γινώσκοι πόσον ἐστὶ τὸ ἀδικεῖν τε καὶ πλημμελεῖν εἰς ἑτέρους. τοῦτο δὲ πράξεις, εἴτε οἱ τὰ χωρία κεκτημένοι κατὰ χώραν

εἰσὶν,

corrige modis, non sinens vlli aliorum vitas in se suscipere, non ampliare sibi prædia nullo modo ei competentia, non in aliorum læsionem promittere patrocinium, non quemadmodum fraudant fiscum, suam virtutem obiicere. Neque sit tibi cura, cuiuslibet sint hæc agetes dominij. sufficit enim per omnia tibi ad perfectam fortitudinem, & lex, & imperij fauor.

De alienis colonis & capite censitis, vt nemo eos suscipere audeat.

CAP. XIIII.

SEd etiam suscipientes alienos agricolas " *sic odio habebis, sic compelles cito reddere quod suscipiunt male, vt si plurimum manserint inobedientes, omne quicquid in onus* " *prouinciæ est, illorum possessionibus hoc impones. Si verò in aliis prouinciis agricolæ dicantur esse constituti, literis vtêris publicis ad prouinciarum præsides, vt in eas fugientes agricolas confitentes aut conuictos tradant possessionibus, & reuocentur ad prouinciam cui præsides: & inobedientes vehementer corripies, minus idoneorum adiectione.*

" γεωργὺς Iul. vertit colonos siue capite cēsitos & adscriptitios.

" ἄπορον τῆς ἐπαρχίας. rectè, quam tum ad sententiā.

Competens enim est, talia studentem, hinc onus & rerum deminutionem in sua facultate cognoscere: vt minoratus cognoscat quātum est lædere & delinquere in alios. Sed hoc ipsum age siue prædia possidentes in prouincia

sint,

εἰσὶν, εἴτε τινῶν ἑτέροις προσηκόντων φροντισαὶ καθεστήκοιεν. δεῖ γὰρ καὶ τοὺς κεκτημένους, ἐκεῖνα μόνον ἔχειν ἅπερ αὐτοῖς δίδωσιν ὁ νόμος, καὶ τοὺς προνοοῦντας τῶν ἀλλοτρίων, ἐκείνων προΐστασθαι μόνον ἅπερ κατὰ μίσθωσιν ἢ καθ' ἕτερον νόμιμον αὐτοῖς παραδέδοται τρόπον· τῶν δὲ ἀλλοτρίων ἀπέχεσθαι, καὶ μὴ προνοεῖν. μήτε ἑτέρων, ἀδικεῖν δὲ ἄλλους, καὶ ἑαυτοῖς κέρδος ἀσεβὲς ἐντεῦθεν πορίζειν.

ΚΕΦΑΛ. ιε.

Σανίδας δὲ ἐπιτιθέναι χωρίοις ἀλλοτρίοις, ἢ ἐργαστηρίοις ἐν πόλεσι διακειμένοις, καὶ ἐπιγράφειν τὰς ἑαυτῶν προσηγορίας, οὔτω τοῖς τολμῶσιν ἐπικίνδυνον κατάστησις, ὡς γινώσκειν ὅτι ταῦτα πράττοντες, αὐτοὶ τὴν ἑαυτῶν περιουσίαν προσάψουσι τῷ δημοσίῳ. εἰ γὰρ πρᾶγμα μόνῃ τῇ βασιλείᾳ καὶ τῷ δημοσίῳ διδομένον φορῶτό τις ὑφαρπάζειν, ἐν τοῖς ἑαυτοῦ μανθανέτω τὴν πεῖραν· καὶ τοῖς αὐτοῦ πράγμασι τίτλων ἐπιτιθεμένων δημοσίων, γινέσθω τοῖς ἄλλοις παράδειγμα σωφροσύνης· εἴπερ εἰ τῶν αὐτῶν ἅψαιντο κακῶν, ταῖς ὁμοίαις ποιναῖς ὑποπέσοιντο. Ταῦτα τοίνυν ἅπαντα φυλάξεις, γινώσκων τὴν ἡμετέραν περί σε προαίρεσίν τε καὶ γνώμην, ὁποία μέν τις ἔσται πλημμελοῦντός σου, ὁποία δὲ εὐδοκιμοῦντος καὶ τοῖς ἡμετέροις ἀκολουθοῦντος παραγγέλμασί τε καὶ νόμοις.

ΚΕΦΑΛ. ιϛ.

Ἅμα δὲ ἐπιβαίης τῆς χώρας, συγκαλεσάμενος ἅπαντας τοὺς ἐν τῇ μητροπόλει καθεστῶτας,

sint, siue aliquorum aliis competentium gubernatores sint. Oportet etenim & possessores illa solum habere quæ eis dat lex, & gubernatores alienarum illis præesse solummodo, quæ per conductionem aut alium legitimum eis sunt tradita modum: extraneis autem abstinere: & non prouidere quidem aliis, lædere verò alios, & sibimet lucrum impium ex hoc acquirere.

De titulis affixis alienis prædiis.

CAP. XV.

TItulos autem imponere prædiis alienis, aut ergasteriis in ciuitatibus constitutis, & superscribere sua vocabula ita præsumentibus periculosum esse scias, vt agnoscant, quia hæc agentes ipsi suam substantiam applicabũt fisco. Si enim causam soli imperio & fisco datam tentauerit aliquis arripere, in suis agnoscat experimentũ: & suis rebus titulis impositis publicis, fiat aliis exemplum abstinentiæ: qui si iisdem implicentur malis, similibus subdentur pœnis. Hæc igitur omnia obserua, sciens nostrã circa te voluntatem atque sententiam, qualis quidem erit delinquente te, qualis autem probato, & nostra sequente præcepta, ac legis.

Quid primum facere debeant præsides, cum prouinciam ingrediuntur.

CAP. XVI.

MOx autem vt ingredieris prouinciam, cõuocatis omnibus in metropoli cõstitutis,

στῶτας (φαμὲν δὲ τόν τε θεοφιλέστατον ἐπίσκοπον, τόν τε εὐαγῆ κλῆρον, τοὺς τε ἐν τέλει τῆς πόλεως) ἐμφανῆ καταστήσεις ταῦτα ἡμῶν τὰ θεῖα παραγγέλματα ἐπὶ πράξεως ὑπομνημάτων. καὶ προθήσεις τε τὸ ἰσότυπον αὐτῶν δημοσίᾳ, οὐ μόνον ἐπὶ τῆς μητροπόλεως, ἀλλὰ καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις τῆς ἐπαρχίας πόλεσι, πέμπων αὐτὰ διὰ ταξεωτῶν σῶν, ζημίας χωρίς. ὥστε ἅπαντας γινώσκειν ἐφ' οἷς παρέλαβες τὴν ἀρχὴν, καὶ ὁρᾷν εἰ ταῦτα φυλάττεις, καὶ τῆς ἡμετέρας ἄξιον σαυτὸν ἀποδεικνύεις κρίσεως.

ΚΕΦΑΛ. ιβ.

ΤΑῦτα γὰρ φυλαττόμενα παρὰ σοῦ, ποιήσει σοὶ τὴν παροῦσαν ἀρχὴν χρονιωτέραν τε καὶ εὐκλεεστέραν, εἴ γε, πρὸς τοῖς ἄλλοις, μηδὲ ὁπλοφορεῖν τῶν οὐχὶ στρατιωτῶν τινὶ συγχωρήσεις. ταῦτά σε θεῷ καὶ τοῖς νόμοις καὶ ἡμῖν προσφιλῆ καταστήσει. κἀκείνου δὲ προνοήσεις, ὥστε εἴ τις τῶν τοὺς δημοσίους θορύβους ἀνιστάντων πειραθείη ποτὲ τῆς μεγάλης ταύτης πόλεως ἀποφυγεῖν, ἢ μόνος ἢ καὶ μεθ' ἑτέρων, καὶ γενέσθαι κατὰ τὴν ἐπαρχίαν ἧς ἄρχεις, ἀνιχνεῦσαι τὰ περὶ τούτου, καὶ ἐξετάζειν σὺν ἀκριβείᾳ πάσῃ, καὶ ἐν ἀσφαλεῖ καθιστᾶν, καὶ μηνύειν ἐνταῦθα, εἰ τῶν πολλάκις ἐπιζητουμένων εἴη προσώπων. ὥστε καὶ ἄγεσθαι κατὰ ταύτην τὴν εὐδαίμονα πόλιν, καὶ ποινὰς ὑπέχειν ἃς ὁ νόμος ἐπὶ τῶν τοιούτων διέταξεν. *Dat.* XVI. *Kal. Maij. Constantinop.* BILIS. V. C. CONS.

Ὥστε

tis (dicimus autem deo amabili episcopo, & venerabili clero, & nobilibus ciuitatis) insinuabis hæc nostra sacra præcepta sub gestorum insinuatione: & propones exemplar eorum publicè, non solum in metropoli, sed etiam in aliis prouinciæ ciuitatibus, transmittens ea per officiales tuos sine damno: vt omnes cognoscant in quibus suscepisti cingulum, & videant si hoc conseruas, & nostro dignum temetipsum ostendis iudicio.

De armis. CAP. XVII.

H*Æc enim conseruata apud te faciunt præsentẽ tibi cingulũ diuturniorem, & gloriosiorem, siquidem super alia, neque armis vti non militantem permittes aliquem. Hæc te & deo & legibus, & nobis charissimũ constituunt. Sed & illud prouidebis, vt si quis eorum qui populum in turbas solicitant tentarit aliquando ab hac magna ciuitate fugere, aut solus, aut cum aliis, & venerit in prouinciam cui praees: quatenus inuestigare de hoc, & examinare cum omni subtilitate & cautela [cures], & vbi constiterit, nunciare hoc, si fortè digna inquisitione sint personæ, & adduci ad hanc felicissimam ciuitatem, & pœnas sustentare quas lex de talibus constituit. Datum* XVI. *Kalend. Maij, Constantinopol. Belisario* V. C.

Deest in man. vt & in Græc.

ὥστε τὴν νόμιμον μοῖραν τῶν παίδων εἶναι, εἰ μέχρι μὲν τεσσάρων εἴησαν οἱ παῖδες, οὐγκίας δ'· εἰ δὲ ὑπὲρ τοὺς τέσσαρας εἰσὶν οἱ παῖδες, οὐγκίας ϛ. καὶ ὅτι ἐξ ἀδιαθέτου οἱ φυσικοὶ παῖδες, γνησίας μὴ ὑπούσης γονῆς, δύο οὐγκίας λαμβάνουσι σὺν τῇ μητρί. καὶ ὅτι καὶ ἐκ διαθήκης καὶ ἐξ ἀδιαθέτου ἁρμόττει ἡ συνεισφορά, εἰ μὴ κωλύσει ῥητῶς ὁ testator. καὶ περὶ διαιρέσεως γινομένης ἀπὸ γονέων εἰς παῖδας. καὶ περὶ τοῦ ἀρνουμένου τὴν ἰδίαν συγγραφήν. καὶ περὶ ἑτέρων κεφαλαίων.

Διάταξις ιη.

ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ ΙΟΥΣΤΙΝΙΑνὸς Αὔγουστος Ἰωάννῃ τῷ ἐνδοξοτάτῳ ἐπάρχῳ τῶν ἱερῶν τῶν ἕω πραιτωρίων, τὸ δεύτερον ἀπὸ ὑπάτων καὶ πατρικίῳ.

ΗΔΝ μὲν τῇ μεγάλῃ ταύτῃ καὶ (ὡς ἄν τις εἴποι καλῶς) παρὰ θεοῦ συστάσῃ πολιτείᾳ, τῇ Ῥωμαίων φαμέν, πολλὰ περὶ διαθηκῶν διεσπούδασταί τε, καὶ μεστὰ τὰ τῶν νόμων βιβλία τῶν τοιούτων καθέστηκε. καὶ οὐ μόνον οἱ πάλαι σοφοὶ ταῦτα γεγραφήκασιν, οὐδὲ ἡ τῶν εὐσεβῶν μοναρχῶν ἐξουσία. ἀλλὰ καὶ ἡμῖν ἤδη τῶν πρὸ ἡμῶν αὐτοκρατόρων οὐδενὸς ἐλάττους καταβέβληνται περὶ τούτου νομοθεσίαι. τὸν δὲ θεὸν ἐννοοῦντες ἀεί, καὶ ὅπως ἂν ἄριστοί τι αὐτῷ

φαινοίμε

DE TRIENTE ET SEMISSE, ET SVCCESSIONIBVS filiorum & nepotum naturalium: & collationibus, vel distributionibus, necnon & literarum aut numerationum atque rerum ex quibus detinent,[a] inficiationibus.

[a] al. detinetur.

TIT. V.

NOVELLA CONSTITVT. DECIMAOCTAVA.

Imper. Iustinianus August. Ioanni gloriosissimo præfecto sacrorum per Orientem prætoriorum, iterum exconsuli & patricio.

PRAEFATIO.

IAM *quidem magnæ huic, & vt ita quis dicat, bene à deo constitutæ reipublicæ (dicimus Romanorum) plurima de testamentis disposita sunt, & pleni legum codices de talibus consistunt, & non solum sapientes antiqui hæc scripserunt, aut piorum potestas imperatorum: sed etiam à nobis iam non aliquo priorum principum minus legislationes prolatæ sunt. Deum verò semper considerantes, & quatenus ei placiti*

Hæc lex vndecim habet capita, vt not. reperi in vetere manuscr.

φαινοίμεθα, καί τι τῶν εἰς ἡμᾶς ἀγαθῶν ἄξιον πράττοιμεν, πειρώμεθά τι προσεξευρίσκειν ἀεὶ τῇ φύσει τὸ ἀκόλουθον, καὶ τὰ πρόσθεν ἐπανορθούμενον. πολλάκις τοίνυν καὶ ἄλλοτε τεθαυμάκαμεν ἀνθ᾽ ὅτου τοῖς γνησίοις καὶ συγγνώμοσι τέκνοις, οἷς ἔχουσι χάριν οἱ γονεῖς, τὸ καταλιμπανόμενον (ὃ ἤδη καὶ χρέος καλοῦσι) μόνον τριούγκιον ὥρισαν ἐξ ἀνάγκης καταλιμπάνεσθαι· τὸ λοιπὸν δὲ ἐν τῇ γνώμῃ τῶν γονέων ἀπόκειται, καὶ λήψονται μὲν καὶ συγγενεῖς ἅπαντα, καὶ οἵ γε ἔξωθεν καὶ μετ᾽ ἐλευθερίας οἰκέται· οἱ παῖδες δὲ, εἰ καὶ πολλοὶ καθεστήκοιεν, εἰ καὶ μηδὲν προσκρούοιεν τοῖς γονεῦσι, καταδουλοῦνται, καὶ τὸ τριούγκιον διαιρήσονται μόνον, κἂν εἰ δέκα τυχὸν, κἂν εἰ πλείους ἔσεν· καὶ πένητες ἔσονται παῖδες πατρὸς ἕως ἔζη πλουτοῦντος.

ΚΕΦΑΛ. α.

Ταῦτα ἡμᾶς ἐκίνησαν ἐπανορθῶσαι τὸν νόμον, καὶ μὴ περιιδεῖν αὐτὸν μέχρι παντὸς ἐρυθριῶντα· ἀλλὰ τοιούτῳ διορίσαι τὸ πρᾶγμα τρόπῳ, ὥστε εἰ μὲν ἑνός ἐστι παιδὸς πατὴρ, ἢ μήτηρ, ἢ δυοῖν, ἢ τριῶν, ἢ τεσσάρων, μὴ τριούγκιον αὐτοῖς καταλιμπάνειν μόνον, ἀλλὰ τὴν τρίτην τῆς ἑαυτοῦ περιουσίας, τουτέστιν οὐγκίας τέσσαρας, καὶ τοῦτο εἶναι τὸ διωρισμένον μέτρον ἄχρι τοῦ ῥηθέντος ἀριθμοῦ. εἰ δὲ ὑπὲρ τοὺς τέσσαρας ἔχει παῖδας,

τὴν

videamur, & aliquid bonorum dignum in nobis agamus: nitimur aliquid adinuenire semper & naturæ consequens, & quod possit priora corrigere. Frequēter igitur & alia vice mirati sumus, quomodo legitimis & beneuolis filiis, quibus agunt gratias parentes, quibúsq; quod relinquitur, iam etiã debitum vocant: solum triuncium definierunt[a] ex necessitate relinqui: reliquum verò iacet in voluntate parentum: & capiunt quidem cognati omnia, & extranei, vel cũ libertate serui: filij verò licet multi consistant: etiam si nihil offenderint parentes, confunduntur: & triuncium diuidunt solum, vel si decem fortè aut amplius fuerint: & paupperes erunt filij patris donec vixerit idonei.[b]

[a] Niceph. lib. 5. eccl. hist. c. 31. ait hunc quadrantem à D. Marco fuisse definitũ, sed id existimo potius tralatitiè cõstitutum quàm nouè.

[b] i. diuitis.

De legitima portione liberis relinquenda, id est triente si intra quaternarium numerum consistant: aut semisse, si quaternarium numerum excedant. CAP. I.

HAec nos mouerunt corrigere legem, & non eam despicere semper erubescentes: taliq; modo determinare causam, vt si quidem vnius est filij pater aut mater, aut duorum vel trium, vel quatuor: non triuncium eis relinqui solum, sed etiam tertiam propriæ substantiæ partem: hoc est vncias quatuor: & hanc esse definitam mensuram vsq; ad prædictũ numerum. Si verò vltra quatuor habuerint filios,

τὴν ἡμίσειαν τῆς πάσης περιουσίας αὐτοῖς κατα-
λιμπάνεσθαι μοῖραν, ὥστε ἑξαύγκιον εἶναι πάν-
τως τὸ ὀφειλόμενον ἑκάστῳ, κατ' ἴσον τὸ τε-
τραύγκιον τυχὸν ἢ τὸ ἑξαύγκιον διαιρούμενον.
καὶ τοῦτο οὐκ ἐν ἀδίκῳ περιστάσει πραγμάτων. εἰ-
κὸς γὰρ κἀνταῦθα τοὺς ἄλλους ἀδικηθῆναι, τῶν
μὲν τὰ καλλίονα, τῶν δὲ τὰ χείρονα λαμβανόν-
των. ἀλλὰ τοῦτο δὴ τὸ ἐπιβάλλον ἑκάστῳ διὰ
πάντων ἴσον εἶναι ἐν ποιότητί τε καὶ ποσότητι, εἴτε
τις αὐτὸ κατὰ τρόπον ἐνστάσεως, εἴτε κατὰ πρεσ-
βείου (ταυτὸν δέ ἐστιν εἰπεῖν) καὶ φιδεϊκομμίσσου
καταλιμπάνει πρόφασιν. πάρεστι γὰρ αὐτῷ τὸ λοι-
πὸν, ὀκταύγκιον τυχὸν ἢ ἑξαύγκιον, ἔχειν, καὶ φιλο-
τιμεῖσθαι καθ' ὅσον ἂν βουληθείη, ἢ τοῖς παισὶν
αὐτοῖς, ἢ τισι τῶν ἔξωθεν· καὶ τῆς φύσεως πρότερον θε-
ραπευθείσης τὰ εἰκότα, οὕτως ἐπὶ τὰς ἔξω φιλο-
τιμίας χωρεῖν. τούτου κρατοῦντος ἐφ' ἁπάντων τῶν
προσώπων, ἐφ' ὧν ἐξ ἀρχῆς ὁ τοῦ πάλαι τετάρτου
τῆς *de inofficioso* νενομοθέτηται λόγος.

ΚΕΦΑΛ. β.

Ἐξῃρήσθω δὲ ἡμῖν ὁ περὶ τῶν βουλευτῶν ἀρ-
τίως τεθειμένος νόμος, ὃς τοῖς παισὶ τῶν βου-
λευτῶν ἢ καὶ ταῖς βουλευταῖς γεγαμημέναις θυ-
γατράσιν ἐνναύγκιον πάντως δίδοσθαι βούλε-
ται, τοῦ λοιποῦ τριουγκίου παρὰ τῶν γονέων κατ'
ἐξουσίαν διοικουμένου· πάντων τῶν ἄλλων
τῶν περὶ τῆς *de inofficioso* κειμένων νόμων,
καὶ μάλιστα τῶν ἡμετέρων, ἐπὶ τῆς ἑαυτῶν
φυλαττομένων ἰσχύος, ἐπί τε τῶν ἀχαρίστων
παίδων,

mediam eis totius substantiæ relinqui partem: vt sexuncium sit omnino quod debetur: singulis ex æquo quadriuncium vel sexuncium diuidendo: & hoc non sub iniusta circunstãtia rerum (forsan enim ob hoc etiã alij iniustitiam patiuntur, & aliis quidem meliora, aliis verò deteriora percipientibus) sed quod contigerit vnumquemque per omnia æquum esse in qualitate & quantitate, siue quis illud institutionis modo, siue per legati, idem est dicere & si per fideicommißi, relinquat occasionem. licebit enim ei reliquũ octuncium forte aut sexunciũ habere: & largiri sicut voluerit filiis ipsis, aut cuilibet extraneorum: & natura primo curata competenter, sic ad extraneas largitates accedere: hoc obseruando in omnibus personis in quibus ab initio antiquæ quartæ ratio de inofficioso lege decreta est.

Vt legitima portio filiorum curialium sit dodrans.

CAP. II.

EXcipiatur autem à nobis de curialibus nuper posita lex, quæ filiis curialibus aut filiabus curialibus nubẽtibus noniuncium omnino dari vult, reliquo triuncio à parẽtibus secundum potestatem dispensando: omnibus aliis de inofficioso positis legibus, & præcipue nostris, in sua virtute seruandis, & de ingratis

παίδων, ἐπί τε τῶν μὴ τοιούτων· πλὴν κατὰ μόνον τὸ ποσὸν, ὅπερ κατὰ τὸ παρὸν ηὐξήσαμεν, κατὰ πάντας τοὺς προκειμένους ὅρους.

ΚΕΦΑΛ. γ.

Κωλύομεν δὲ κἀκεῖνο, βαρύ τε ὂν, καὶ ἔχον μέν τινα νόμιμον ἀφορμὴν, εἰς δεινὴν δὲ ἐμπίπτον ἀπώλειάν τε καὶ πικρίαν. ἴσμεν γάρ τινας διαθήκας, καθ' ἃς οἱ τελευτῶντες οὐ πατρικῶς οὐδὲ ὡς ἄνδρας ἐχρῆν, ἀλλὰ σφόδρα μαλθακῶς καὶ ὑποκεκλιμένως ἐποιήσαντο τὰς ἐνστάσεις. τινὲς μὲν γὰρ γυναιξὶ πάντα κατέλιπον τῶν ἑαυτῶν πραγμάτων τὸν οὐσόφρουκτον, τοῖς δὲ παισὶ τὴν δεσποτείαν γυμνήν. ὥστε οἶμαι σπούδασμα εἶναι τῆς τοιαύτης διαθήκης τὸ τὴν γυναῖκα καὶ τὴν δεσποτείαν προλαβεῖν, τῶν παίδων ἴσως λιμῷ φθειρομένων. πόθεν γὰρ ἂν ἐν μέσῳ καὶ διοικοῖντο καὶ τὴν ἐφήμερον ἔχοιεν δίαιταν, οὐδενὸς αὐτοῖς καταλελειμμένου; γυναικείας ὀργῆς ἴσως καὶ ἀλόγου παρεμπιπτούσης, ἥτις αὐτῶν καὶ τὴν καθ' ἡμέραν ἀφαιρεῖται διοίκησιν. οὐκ ἔξεσται τοίνυν τὸ λοιπὸν οὐδενὶ παντελῶς παῖδας ἔχοντι, τοιοῦτό τι πράττειν, ἀλλὰ πάντως αὐτοῖς τοῦ νομίμου τούτου μέρους, ὅπερ νῦν ἀφωρίσαμεν, καὶ τὴν χρῆσιν καὶ τὴν ἐπικαρπίαν πρὸς τῇ δεσποτείᾳ καταλιμπανέτω, εἰ βούλεται παίδων οὐκ εὐθὺς λιμῷ τελευτώντων, ἀλλὰ καὶ ζῆν δυναμένων καλεῖσθαι πατήρ.

καὶ

filiis, & de naturalibus, præter solam quantitatem quam ad præsens auximus secundum omnes prædictas definitiones.

Si liberis suis pater nudam proprietatem, & vxori vsumfructum omnem reliquerit.

CAP. III.

PRohibemus autẽ & illud graue existens, & habens quidem aliquam legalem occasionem, in duram tamen incidens crudelitatem & amaritudinem. Nouimus enim aliqua testamenta secundum quæ morientes, non paternè, nec vt viros oportebat, sed nimis molliter atq; remissè fecerunt institutiones vxoribus: siquidem illis omnem reliquerunt suarũ rerum vsumfructum, filiis autem proprietatem nudam. Quamobrem arbitror studium esse huiusmodi testamentis, vxores etiam proprietatem acquirere, filiis fortè fame pereptis. Vnde enim & in medio gubernentur, & cotidianum habeant cibum, nihil eis derelicto, vxoris ira, forsan & irrationabili, intercidẽte, quæ eis etiam cotidianam gubernationem abripiat? Non licebit igitur decætero vlli omnino filios habenti, tale aliquid agere: sed modis omnibus eis huius legitimæ partis quam nunc deputauimus, & vsumfructũ insuper & proprietatem relinquat, si vult filiorum nõ repente fame morientium, sed viuere valentium vocari pater.

καὶ ταῦτα πάντα φαμὲν οὐκ ἐπὶ πατρὸς μόνου, ἀλλὰ καὶ μητρὸς, καὶ πάππου, καὶ προπάππου, καὶ τῶν παρεζευγμένων ἑκάστῳ θηλείων προσώπων, μάμμης φαμὲν καὶ προμάμμης, εἴτε πρὸς πατρὸς, εἴτε πρὸς μητρὸς εἶεν.

ΚΕΦΑΛ. δ.

Οὐδὲ ἐκεῖνο φυλαττόμενον τὸ λοιπὸν ἐπὶ τοῖς ἐγγόνοις καὶ προεγγόνοις, τοῖς οὐχὶ καὶ ἰδίοις καὶ ὑπεξουσίοις, ὥστε παρὰ τὸ τρίτον ἔχειν αὐτοὺς τῆς μοίρας ἣν τοῖς αὐτῶν γονεῦσιν περιοῦσιν ἔδει καταλιπεῖν τοὺς διαθεμένους. οὐ γὰρ ἐξαιροῦμεν ἔτι τοὺς ἐγγόνους τοὺς ἀπὸ παιδὸς τοῦ πρὸς πατρὸς πάππου γινομένους, ὥστε ἐκείνους μὲν τέλειον λαμβάνειν τὸ μέρος, ὅσον ἂν ὁ αὐτῶν πατὴρ ἔλαβεν περιών. τοὺς δὲ ἐγγόνους τοὺς ἀπὸ τοῦ πάππου διὰ μέσης θυγατρὸς γινομένους, ἢ τοὺς ἀπὸ τῆς μάμμης πρὸς πατρὸς ἢ πρὸς μητρὸς, παρὰ τὸ τρίτον λαμβάνειν. ἀλλὰ μίαν τάξιν ἐφ' ἅπασι τίθεμεν ἐγγόνοις καὶ προεγγόνοις, οὐκ ἀνεχόμενοι τὸ θῆλυ τοῦ ἄρρενος ἐν τοῖς τοιούτοις ἐλαττοῦν. οὐδὲ γὰρ τὸ ἄρρεν αὐτὸ καθ' αὐτὸ, οὐδὲ τὸ θῆλυ μόνον πρὸς τεκνογονίαν αὐταρκές· ἀλλ' ὥσπερ ἑκάτερον συνήρμοσεν ὁ Θεὸς πρὸς τὴν τῆς γενεσιουργίας χρείαν, οὕτω καὶ ἡμεῖς τὴν αὐτὴν ἑκατέρῳ φυλάττομεν ἰσότητα. ¶ Ἀλλ' οὐδὲ μέχρι τούτου στησόμεθα τὸν νόμον. ταῦτα γὰρ φαμὲν καὶ ἐπ' ἐκείνων τῶν παίδων εἴπερ ἐκ γάμων εἰσὶ

γνησίων,

Et hæc omnia dicimus non in patre ſolo, ſed & in matre & auo & proauo, & adiunctis vnicuiq; fœminarum perſonis, id eſt auia & proauia, ſiue paternæ ſiue maternæ ſint.

Quemadmodum liberi ab inteſtato per fœmininum ſexum deſcendentes ſuccedere debeant.

CAP. IIII.

NEque illo[a] decætero ſeruãdo in nepotibus & pronepotibus nõ ſuis, & ſub poteſtate conſtitutis, minus tertia parte eos habere, quam eorũ parentibus viuẽtibus oportebat relinquere teſtatores. Non enim excipimus vlterius nepotes qui ex filio paternis auis accreſcunt, vt illi quidem integrã accipiant partem, quantã eorum acciperet pater viuens: nepotes autẽ ab auo per mediam filiã venientes, aut auia paterna vel materna, minus tertia accipiant: ſed vnũ ordinẽ in omnibus ponimus nepotibus & pronepotibus: non ferentes fœminã à maſculo in talibus minui. Neq; enim maſculus ipſe in ſe, neque fœmina ſolum ad natiuitatis propagationem ſufficiens eſt: ſed ſicut vtrunq; eorum coaptauit deus ad generationis opus, ita etiam nos eandem vtriſque ſeruamus æqualitatem.

[a] Quemadmodum ab inteſtato liberi per fœminnũ ſexum deſcẽdẽtes parẽtibus ſuis ſuccedere beant. Hęc olim inſcriptio irrepſerat in textũ, quã nũc ſuſtuli.

1 ¶ Sed nec vſque in hoc ſtatuimus legẽ. Hæc enim dicimus & in illis filiis qui ex nuptiis ſunt

legit

γνησίων, εἰ καὶ μὴ προῖκες τοῖς γάμοις ἀκολουθήσαιεν, ἀλλὰ διάθεσις ὡμολογημένη καὶ σαφὴς μεταξὺ τῶν συνοικούντων οὖσα, τοῖς παισὶ διδοίη τὸ γνήσιον. προῖκα μὲν γὰρ ἀποτελεῖ γάμος, γάμον δὲ προῖκες οὐ ποιοῦσιν, ἀλλ' ἡ τῶν συνοικούντων ἀμοιβαία διάθεσις. ταυτὸ δὲ κρατείτω καὶ ἐπὶ τῶν ἐκ μεταγενεστέρας διαθέσεως μετὰ προικώων, κατὰ τὰς ἡμετέρας διατάξεις, γενομένων γνησίων. καὶ οὗτος μὲν ἔστω νόμος ταῖς γνησίαις γοναῖς.

ΚΕΦΑΛ. ς.

Βλέψωμεν δὲ δή τι καὶ πρὸς μόνην τὴν φύσιν φιλάνθρωπον. πολλοὶ γὰρ ἐνοχλοῦσιν ἡμᾶς ἀεὶ, καὶ ἱκετεῖαι συχναὶ, καὶ δακρύοντες παῖδες· καὶ ἀεὶ μέν τι φιλάνθρωπον ὁρίζομεν, ἀλλ' ὅτι μὴ μετὰ νόμου τοῦτο πράττομεν, ἐρυθριῶμεν. ὥστε τῷ πράγματι καὶ νόμον προσθέντες, αὐτοὶ μὲν ὄχλους ἀποσεισόμεθα, δώσομεν δὲ ἅπασιν ἔχειν τὴν ἐκ τοῦ νόμου βοήθειαν. ὅτι μὲν γὰρ διατίθεσθαι τοῖς τῶν φυσικῶν παίδων πατράσι καὶ ἐπ' αὐτοῖς δεδώκαμεν, γνησίας μὲν ὑπούσης γονῆς, ἄχρι μιᾶς μόνης οὐγκίας, ἣν ἕξουσιν ἅμα τῇ μητρὶ, τοῦτο ὅπερ καὶ ἔμπροσθεν ἦν· παίδων δὲ οὐκ ὄντων γνησίων, καὶ μέχρι τοῦ ἡμίσεως τῆς περιουσίας ὅλης· τοῦτο λέγουσιν οἱ παρ' ἡμῶν τεθειμένοι νόμοι, οὐκ ἐν διαθήκῃ μόνον τοῖς πατράσιν ἐφιέντες τοῦτο πράττειν, ἀλλὰ παρ' ταῖς ἄλλαις φιλοτιμίαις, ἃς καὶ

legitimis, licet non sint secutæ nuptias dotes, sed affectus indubitatus & manifestus inter coniuges existens filios præstet esse legitimos. Dotem etenim celebrant nuptiæ: nuptias autem dotes non faciunt, sed coniunctorum affectus. Hoc idem obtineat & in iis qui ex posteriori affectu cum dotibus secundum nostras constitutiones, legitimi fiunt. & hæc sit sanctio legitimæ soboli.

De concubinis & naturalibus liberis quomodo hi ab intestato succedant.

CAP. V.

Consideremus autem aliquid ad solã naturam clemens. Multi namque molesti sint nobis semper, precésq; crebræ, & flentes filij. Et semper equidẽ clemẽs aliquid definimus: sed quia non hoc cũ lege agimus, erubescimus: ideóq; causæ etiam legẽ adiicientes, ipsi quidem populos remouebimus: dabimus autem omnibus habere ex lege remedium. Quia enim testari naturalium filiorum patribus etiam ipsis dedimus, legitima quidem existente prole, vsque ad vnam solam vnciam, quã habebunt vnà cum matre: (hoc quod etiam prius fuit) filiis autem non existentibus legitimis, vsq; ad medietatem totius substãtiæ: hoc dicunt à nobis positæ leges, non in testamentis solum patribus concedentes hoc agere, sed etiam aliis munificẽtiis quas

&

περιόντες διωροῦνται. τὸ δὲ δὴ παρὸν περὶ τῶν ἐξ ἀδιαθέτου τι διαλέξεσθαι, καὶ ἐκ καινῆς ὑφηγήσασθαι νῦν. εἰ γάρ τις τελευτῶν, γνησίας αὐτῷ παντελῶς γονῆς οὐχ ὑπούσης, παίδων φαμὲν ἢ ἐγγόνων, ἢ τῆς ἐφεξῆς διαδοχῆς, οὐδὲ νομίμου γαμετῆς, εἶτα τελευτήσοι μὴ διαθέμενος τὴν οὐσίαν, καὶ ἀφίκοιτο συγγένεια τύχοι, ἢ καὶ ἐλευθερωτὴς ἴσως, τὴν διακατοχὴν κατασείων τε καὶ ἐπανατεινόμενος, ἢ καὶ τὸ ἡμέτερον ταμεῖον (οὐδὲ γὰρ ἐκείνου τό γε ἐπὶ τούτου φειδόμεθα) εἴη δὲ αὐτῷ κατὰ τὸν οἶκον, ἕως περιῆν, ἐλευθέρα τε γυνὴ ἐν παλλακῆς σχήματι συνοῦσα, καὶ παῖδες ἐξ αὐτῆς (τοῖς γὰρ τοιούτοις μόνοις ταῦτα νομοθετοῦμεν ἔνθα παντελῶς ἀναμφισβήτητος ἐστὶν ἥ τε τῆς παλλακῆς κατὰ τὸν οἶκον σχέσις, ἥ τε τῶν νόθων ἐκεῖσε γονή τε καὶ τροφὴ) δίδομεν αὐτοῖς καὶ ἀδιαθέτων τῶν γονέων τελευτώντων, δύο τῆς πατρῴας οὐσίας ἔχειν οὐγκίας, ἅμα τῇ μητρὶ μεριζομένας, ὁπόσοιπερ ἂν εἶεν οἱ παῖδες· ὥστε ἑνὸς παιδὸς πρὸς ἀναλογίαν καὶ τὴν μητέρα λαμβάνειν. καὶ ταῦτα φαμὲν εἰ μιᾷ παλλακῇ συνοικοίη, καὶ παῖδας ἐξ ἐκείνης σχοίη, ἢ καὶ προαπελθούσης τῆς παλλακῆς θανάτῳ τυχὸν ἢ χωρισμῷ, οἱ παῖδες αὐτῷ κατὰ τὴν οἰκίαν εἶεν. τότε γὰρ δίδομεν αὐτοῖς τὴν ἐξ ἀδιαθέτου πρὸς τὸ διούγκιον κλῆσιν. εἰ δὲ ἐκκεχυμένα τὰ τῆς ἐπιθυμίας αὐτῷ γίνοιτο, καὶ ἄλλας ἐπ' ἄλλαις ἐπεισάγοι τῇ προτέρᾳ παλλακάς. καὶ πλῆθος ἔχοι γυναικῶν πορνευομένων (οὕτω γὰρ εἰπεῖν κάλλιον)

καὶ

& superstites donant. præsens autem lex [a] *de iis quæ ab intestato sunt, loquitur, & noui aliquid introducit.*

[a] al. constitutio.

Nunc enim siquis moriens legitima sibi penitus sobole non existente (filiorum dicimus aut nepotum, aut cæteræ successionis) neque vxore legitima, proinde moriatur non disposita substantia, & veniat cognatio forsan, aut certe manumissor bonorum possessionem mouens, & insurgens, aut etiam nostrum ærarium: (nec enim illi quantum ad hoc parcimus) sit autem ei domi donec viuit, libera mulier in habitu concubinæ cum eo degens, & filij ex ea: (talibus enim solis hæc sancimus, vbi omnino indubitatæ sunt siue concubinæ in domo habitæ, siue naturalium ibidem proles) & nutrimentum damus eis, & intestato parentibus morientibus duas habere vncias paternæ substantiæ, cum matre partiendas, quanticunque fuerint filij, ita vt pro portione vnius filij & mater accipiat. Et hæc dicimus si vni concubinæ cohabitauerit, & filios ex ea habuerit: aut prædecedente cõcubina morte forsan aut diuisione, filij domi sint: tunc enim damus eis ab intestato duarum vnciarum successionem. Si autem confusa concupiscentia ita fiat, vt alias superinducat priori cõcubinas, & multitudinem habeat cõcubinarum fornicantium (sic enim dicere melius est)

& ex

καὶ ἐξ αὐτῶν παιδοποιούμενος τελευτήσειε, πολλὰς ὁμοῦ καταλιπὼν παλλακάς· μισητὸς μὲν ἡμῖν ὁ τοιοῦτος, πόῤῥω δὲ τοῦδε τοῦ νόμου καθάπαξ ἀπελαυνέσθω. ὥσπερ γὰρ εἴ τις νομίμῃ συνοικοίη γυναικὶ, ἄλλας ἐπεισαγαγεῖν οὐκ ἂν δύναιτο, τοῦ συνοικεσίου συνεστῶτος, καὶ ἐξ αὐτῶν νομίμως παιδοποιεῖσθαι. οὕτως οὐδὲ μετὰ τὴν γνωριζομένην τῷ νόμῳ καθ' ὃν εἰρήκαμεν τρόπον παλλακὴν, καὶ τοὺς ἐξ ἐκείνης παῖδας δώσομεν, εἰ καί τι πάρεργον ἡδονῆς ἄλλο ποιήσαιτο, καὶ τοῦτο εἰς τὴν διαδοχὴν εἰσάγεσθαι τὴν αὐτοῦ, εἰ τελευτήσειεν ἀδιάθετος. εἰ γὰρ μὴ τοῦτο νομοθετήσαιμεν, ἀδιάκριτα μὲν ἔσται τὰ τῶν γυναικῶν, τίνος μᾶλλον ἢ τίνος ἔλαττον ἐρᾷ, ἀδιάκριτα δὲ τὰ τῶν παίδων. καὶ ἡμεῖς οὐ δίδομεν τοῖς ἀσελγαίνουσιν, ἀλλὰ τοῖς σωφρονοῦσι τὸ νόμιμον. οὐ διαφερόμεθα δὲ περὶ τῶν παίδων, εἴτε ἄῤῥενες εἴτε θήλειαι καθεστήκοιεν. ὥσπερ γὰρ ἡ φύσις οὐδὲν περὶ τὰ τοιαῦτα τεχνολογεῖ, οὕτως οὐδὲ ἡμεῖς ἄλλον ἐπ' ἀῤῥένων καὶ ἄλλον ἐπὶ θηλειῶν κατὰ τοῦτο τίθεμεν νόμον. κρατήσει δὲ καὶ οὗτος ὁ νόμος ἡμῖν ἐπὶ τοῖς ἐφεξῆς, καὶ μάλιστα πάντων οὗτος. ἐπειδὴ γὰρ, παρὰ τὸ κεκρατηκὸς οὐκ ὀρθῶς ἄνωθεν, πολλά τε ἐπηνώρθωσε καὶ εἰσηγήσατο, καὶ τὸ προειληφὸς οὐκ ἂν ἐκ τοῦ μήπω γεγονότος κανονίζοιτο, ταῦτα ἡμῖν περὶ τῶν εἰρημένων διαδοχῶν νενομοθετήσθω.

ΚΕΦ.

& ex eis filios faciens moriatur, multas ſimul relinquens concubinas: odibilis quidem nobis eſt iſte, qui talis eſt: procul autem omnibus modis ab hac lege expellatur. Sicut enim quis legitimæ vxori coniunctus alias ſuperinducere non poterit matrimonio conſiſtente, & ex eis legitimos filios procreare: ſic neq; poſt cognitam (quemadmodum diximus) concubinam, & ex illa filios, dabimus ſi aliud opus libidinis egerit, etiam hoc ad ſucceſsionem eius introduci, ſi mortuus fuerit inteſtatus. Nam ſi hoc non conſtituimus, indiſcretæ erunt mulieres quam magis, aut quam minus amauerint: indiſcreti etiam filij, & nos non præbemus luxuriantibus, ſed castè viuentibus legem. Non autem diſtinguimus de filiis ſiue maſculi ſiue fœminæ ſint. Sicut enim natura nihil circa hoc arte ratiocinatur: ita nec nos alteram in maſculis, & alteram in fœminis ſecundum hoc ponimus legem.

Valebit itaque hæc lex nobis in futuris, & maximè omnium hæc: quoniam earum quæ dudum non rectè tenebant, plurima & emendauit, & explanauit: & quod præteriit, non poteſt ab ea quæ nondum erat, regulæ ſubiici. Hæc à nobis de prædictis ſucceſſionibus ſunt ſancita.

De collationibus.

CAP. VI.

ΚΕΦΑΛ. ϛ.

Κἀκεῖνο δὲ καλῶς ἔχειν ᾠήθημεν τῷδε περιλαβεῖν τῷ νόμῳ. τῶν γὰρ ἔμπροσθεν νόμων βουλομένων ἐπὶ τῶν συνεισφορῶν, εἰ μὲν διαθήκης χωρὶς τελευτήσειαν οἱ γονεῖς, τὰς συνεισφορὰς κατὰ τὴν αὐτῶν δύναμιν γίνεσθαι· εἰ δὲ ἐπὶ διαθήκαις, μηδὲν εἰπόντες περὶ αὐτῶν, [illegible] τὰς συνεισφορὰς γίνεσθαι, ἀλλὰ καὶ τὰ πράγματα ἔχειν τὰ κατὰ προῖκα τυχὸν ἢ καθ' ἕτερον τρόπον διδόμενα, καὶ τῶν καταλελειμμένων ἀντιλαμβάνεσθαι· ἡμᾶς θεσπίζομεν μὴ εἶναι παντελῶς τοιαύτην περίληψιν· ἀλλ' εἴτε τὶς ἀδιάθετος τελευτήσειεν, εἴτε ἐπὶ διαθήκαις (ἐπειδήπερ ἄδηλόν ἐστι μή ποτε ἐκλαθόμενος τῶν διδομένων, ἢ ὑπὸ τῆς ἐν τῷ θανάτῳ ταραχῆς στενοχωρούμενος οὐκ ἐμνήσθη τούτου) πάντως εἶναι τὰς συνεισφορὰς καὶ τὴν ἑκατέρων ἰσότητα κατὰ τὸ ἤδη διατεταγμένον. εἰ μὴ ῥητῶς ἐπισκήψειεν αὐτὸς βούλεσθαι μὴ γενέσθαι συνεισφοράν· ἀλλ' ἔχειν τὸν ἀναγκαζόμενον ἐκ τοῦ νόμου συνεισενεγκεῖν καὶ τὸ ἤδη δεδομένον, καὶ τοῖς ἐκ τῆς διαθήκης χρῆσθαι δικαίοις· πάντων τῶν ἔμπροσθεν περὶ συνεισφορῶν ἡμῖν νενομοθετημένων, ἐπὶ τῆς ἑαυτῶν μενόντων ἰσχύος.

ΚΕΦΑΛ. ζ.

Καὶ τὸ πολλάκις δὲ ἡμῖν δικάζουσι παραστὰν, ἀναγκαῖον ἐνομίσθη νῦν μέρος γενέσθαι τοῦ παρόντος νόμου. πολλάκις γάρ τινες πλειόνων παίδων καθεστῶτες γονεῖς, εἶτα δοκοῦντες οὐδὲν τὰ πράγματα διαιρεῖν, ὅπως ἂν ἀδελφικῶς

αὐτοὺς

Illud quoque bene ſe habere credimus hac lege complecti. prioribus enim legibus volentibus in collationibus ſi quidem ſine teſtamento morerentur parentes, collationes ſecundum earum virtutem fieri: ſi vero teſtati nihil dicentes de eis, locum non fieri collationibus, ſed res habere per dotem forte, aut alio modo datas: & quæ ſunt relicta, defendere: nos ſancimus non eſſe omnino talem opinionem: ſed ſiue quiſpiam inteſtatus moriatur, ſiue teſtatus, quoniam incertum eſt ne forſan oblitus datorum, aut præ tumultu mortis anguſtiatus, huius non eſt memoratus: omnino eſſe collationes, & exinde æqualitatem, ſecundum quod olim diſpoſitum eſt, niſi expreſſim deſignauerit ipſe; ſe velle non fieri collationem: ſed habere eum qui cogitur ex lege conferre, & quod iam datum eſt, & ex iure teſtamenti: omnibus quæ prius de collationibus à nobis ſancita ſunt, in ſua virtute manentibus.

Si res ſuas pater inter liberos diſtribuere voluerit.

CAP. VII.

Et quod ſæpe nobis iudicantibus placuit, neceſſarium credimus nunc partem fieri præſentis legis. Frequēter enim quidā plurimorum filiorum conſtituti patres, deinde putantes mox ſubſtantiā diuidere, vt à fraterno

αὐτοὺς ἀπαλλάξαιεν ἔριδος, εἰς μείζους ἔτι καὶ χαλεπωτέρας αὐτοὺς φιλονεικίας ἐξάγουσι. δέον γὰρ, εἴπερ τοῦτο ἐβούλοντο, ῥητῶς ἅπαντα διελεῖν ἐν ταῖς διαθήκαις ταῖς ἑαυτῶν, ἤ, εἰ μὴ τοῦτο, μερίδας γοῦν ποιήσασθαι, καὶ ὑποσημειώσασθαι ταύτας, καὶ οὕτως ἀναμφισβήτητον εἶναι τοῖς παισὶ τὴν διαίρεσιν· οἱ δὲ οὐ τοῦτο ποιοῦσιν, ἀλλὰ μέρος μὲν δι' ἑαυτῶν αὐτοὶ γράφουσι, καὶ οὐδὲ τοῦτο συνεχὲς, ἀλλ' ἴσως παρεγγεγραμμένον ἑτέροις τισὶ γράμμασι, καὶ ἐν ἀπογραφῇ τινὶ παρερριμμένη καὶ φυλακῆς οὐδεμιᾶς ἠξιωμένη κείμενον. τὸ δὲ λειπόμενον μέρος οὐκ ἔτι τῆς ἐκείνων ἐστὶ χειρὸς, ἀλλ' ὑπογραφέως τινὸς ἴσως διαφθαρέντος, ἢ καὶ τοῦ τυχόντος· κἀντεῦθεν αὐτοῖς δικῶν ἀφορμαὶ μυρίαι, πότερον ταῦτα γνώμη πέπρακται τοῦ πατρὸς, ἢ τινος ἐστὶν ἔριδός τε καὶ φιλονεικίας τεχνίτου ἐργάτου, καὶ πρός τινος τῶν μὲν ἐρῶν χάριν γεγραφότος. ταῦτα ἡμᾶς ἐνοχλεῖν τοῖς λοιποῖς τοὺς ἡμετέρους ὑπηκόους οὐ βουλόμενοι, θεσπίζομεν, εἴ τις βούλοιτο τὰ οἰκεῖα πράγματα τοῖς παισὶ διελεῖν, ἢ πάντα, ἢ καί τινα τυχὸν καταλιπεῖν ἐξαίρετα, ταῦτα μάλιστα μὲν, εἰ δυνατὸν εἴη, λεγέτω ἐν τῇ διαθήκῃ, καὶ ἀναμφισβήτητον διδότω τοῖς παισὶ τὴν ἐντεῦθεν ὠφέλειαν. εἰ δὲ τοῦτο οὐ πράττοι διά τινας ἀνάγκας (αἳ πολλαὶ περιεστᾶσιν ἀνθρώπους) ἀλλ' ἔξεστι νεμήσεις ποιήσασθαι τῶν πραγμάτων ἅπερ ἂν διανεμηθῆναι βουληθείη, καὶ ὑποσημήνασθαι πάσαις, ἢ αὐτὸν, ἢ τοὺς παῖδας ἅπαντας ὑπογράψαι παρασκευά-

certamine eos præseruent: ad maiores adhuc & sæuiores eos contentiones adducunt. Cum enim oporteret, si hoc vellent, aut aperte omnia diuidere in testamentis suis: aut si non hoc vellent, partes facere, & eas subscribere, & sic indubitatam dare filiis diuisionem: at illi non hoc faciunt, sed partem quidem aliquam per se ipsi scribunt, & neque hanc continue, sed forte interscriptam alterius cuiuspiam literis, & in descriptione abiecta, & nulla custodia digna positam: residua vero pars nequaquam illorum est manus, sed subscriptoris cuiuspiam forte corrupti, aut cuiuscunque: & hinc illis litium occasiones decies milies[a]*, vtrum hæc voluntate gesta sint patris, an alicuius artificis operarij certaminis & contentionis, & ad fauorem partis alicuius scribentis.*

[a] μυρίαι ad verbū expressit. Haloander autē vertit mille.

Hæc nos molestare decætero nostros subiectos nolentes, sancimus, siquis voluerit suas res filiis aut diuidere aut omnes, aut etiam aliquas forte relinquere præcipuas: has maxime quidem, si poßibile est, dicat in testamento, & indubitatam det filiis hinc vtilitatem.

Si autem hoc non agat propter aliquas neceßitates, quæ plurimæ circumaßistūt hominibus: licet tamē descriptiones facere rerū quas partiri voluerit: & subscribere omnibus aut ipsum, aut filios vniuersos subscribere præparare.

ρασκευάσας, ὧν μεταξὺ τὰ πράγματα διαιρεῖ· κἀντεῦθεν τῷ πράγματι εἶναι πίστιν ἀναμφισβήτητον. καὶ τὸ κατὰ τοῦτο γινόμενον τὸ σχῆμα, κύριόν τε ἔστω καὶ ἰσχυρὸν, καὶ ἑτέρας οὐ δεόμενον ἀσφαλείας. εἰ δέ τις τοῦτο οὐ πράξειεν, ἀλλὰ διεσκεδασμένην οὕτως, καὶ ἐν τοῖς πλείστοις ἀμάρτυρον ὑπογραφὴν ποιήσαιτο, ἴστω μηδὲν ἐντεῦθεν τοῖς παισὶ παρέξων ὄφελος. ἀλλ' ὡς οὐδενὸς γινομένου, διαιρήσονται τὴν οὐσίαν οἱ παῖδες, ταῖς ἀδήλοις καὶ κατὰ τὸ πλεῖστον ἀμαρτύροις γραφαῖς οὐκ ἀκολουθοῦντες· οὐδὲ τὴν ὑπόθεσιν κρινόντων (οὓς δὴ τῆς *familiæ herciscundæ* καλοῦσιν οἱ νόμοι δικαστὰς) ἕπεσθαι τούτοις ἀναγκαζομένων. δεῖ γὰρ προνοεῖν ἀκριβῶς τῆς τῶν παίδων ἀσφαλείας, καὶ μὴ τὸ μὲν ἀσφαλίζεσθαι, τὸ δὲ καταλιμπάνειν πλανώμενον, δυσκολωτέρων ἔτι καὶ ἀλύτων, πολλάκις δὲ καὶ εἰς ἐγκλήματα φερουσῶν αἰτιῶν ἀφορμὴν παρεχόμενον. περὶ μὲν οὖν διαδοχῶν τε καὶ συνεισφορῶν καὶ τῶν ἄλλων τῶν προειρημένων μέχρι τοῦδε νενομοθετήσθω.

ΚΕΦΑΛ. η.

Ἡ δὲ περὶ τὴν ἀγνωμοσύνην γινομένη παρά τινων σπουδὴ, ἀναγκαῖον ἡμῖν ἐποίησε τὴν τοῦ δήμου πάλαι νομοθεσίαν ἀποδέξασθαι, ἣν διά τινος τῶν οἰκείων ἔγραψε δημάρχων, τὴν τοῦ Ακυϊλίου προσηγορίαν ἐξ ἐκείνου δεξαμένην, καθ' ἣν ἐξ ἀρνήσεως διπλαῖς ὑπέβαλε ταῖς εἰς πράξεσι τοὺς ἀγνωμονεῖν τε καὶ ἀρνεῖσθαι πειρωμένους. ὅπου γε δὴ καὶ ἄλλαι τινὲς ἀγωγαὶ πρὸς

inter quos res diuidet, & ex hoc cauſæ dare indubitatam fidem. & quod ſecundum hanc ſit ſpeciem, ratum ſit atque firmum, aliáque cautela non indigens. Si vero aliquis hoc non egerit, ſed diſperſam (ſic vt plerumque) ſine teſtimonio ſubſcriptionem fecerit: ſciat nihil hinc filiis ſeſe præbiturum vtilitatis: ſed quaſi nihil ſit factum, diuident ſubſtantiam filij, incertas & plerunque ſine teſtimonio conſcriptiones non ſequentes: neque iudicibus cauſæ (quos iudices familiæ erciſcundæ leges appellant) has ſequi cogendis. Oportet enim prouidere ſubtiliter cautelæ filiorum, & non aliud quidem minuere, aliud ſub errore relinquere: quod difficilium, inſuper & inſolubilium, crebro etiam crimina ferentium cauſarum occaſionem præſtat. De ſucceſsionibus itaque & collationibus & aliis quæ prædicta ſunt, vſque in hoc ſancitum ſit.

Si quis prolatam manum ſuam negauerit. CAP. VIII.

Studium vero maleuolentiæ quod fit ab aliquibus, neceſſariam nobis fecit plebis denuo legiſlationem approbare, quã per quendam ſuorum protulit tribunorum, & quæ Aquiliæ nũcupationem ab illo ſuſcepit: ſecundum quam pro abnegatione duplicibus ſubdebat exactionibus maleuolentes, & abnegare tentantes: vbi etiam aliæ quædam actiones

πρὸς τὴν αὐτὴν ὥρμησαν τάξιν. ἀλλ' ἡ κατὰ μικρὸν δοκοῦσα φιλανθρωπία λέληθε τὴν τῶν πονηροτέρων ἀγνωμοσύνην ἐκθρέψασα. διὸ δὴ καὶ ἡμῖν ἀναγκαίως ἔδοξεν ἔχειν τὰς ἀπρεπεῖς τε καὶ οὐκ εὐσχήμονας τῶν ἀρνήσεων τῇ ῥηθείσῃ ζημιῶσαι ποινῇ. εἰ γὰρ προφέροιτο τινὸς συγγραφή, ὁ δὲ αὐτὴν ἐξαρνοῖτο, καὶ ταῦτα γράμματα ἔχουσαν αὐτοῦ, ὡς ἀναγκασθῆναι τὸν διώκοντα πράγματα ὑπομεῖναι περὶ τὴν σύστασιν αὐτῆς· ἢ τὰ μὲν γράμματα δέχοιτο, φήσοι δὲ μὴ καταβεβλῆσθαι τὸ χρέος αὐτῷ, καὶ συσταίη τοῦτο νομίμοις τρόποις ὁ διώκων· τὴν καταδίκην κατ' αὐτοῦ διπλασίαν ἐφ' ἑκατέρου θέματος γίνεσθαι θεσπίζομεν· οὐχ ὅτι τοῖς πικροτέροις τῶν νόμων ἡδόμεθα, ἀλλ' ὅτι τὰς δίκας διὰ τούτων ἐλάττους ἀποτελοῦμεν, ὥστε τῷ δέει τῆς ποινῆς θᾶττον αὐτοὺς λέγειν ἅπερ ὁμολογεῖν προσήκει. ἐπὶ μὲν οὖν τῶν τοιούτων πᾶσι τρόποις τὰς καταδίκας τοῦτον βουλόμεθα φέρεσθαι τὸν τρόπον· καὶ εἰ παρὰ ταῦτα τι πράξειε δικαστής, γινωσκέτω ὡς παραβαίνων τὸν νόμον αὐτὸς ἐνέξεται ταῖς ἐντεῦθεν ποιναῖς. ταῦτα δὲ φαμέν, εἰ μὴ περὶ τὰς ἀποδείξεις ὁ διώκων ἀπορῶν, ὅρκῳ τοῦ φεύγοντος τὴν μέχρι νῦν ἄρνησιν λυθῆναι βουληθείη. εἰ γάρ τι τοιοῦτο πράξειεν, εἰ μὲν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς μετὰ τὴν ἄρνησιν ἐπαγάγοι τὸν ὅρκον, κἀκεῖνος εὐθὺς ὁμολογήσειε τὸ εἰς ἄρνησιν ἐνεχθέν, ἀκινδύνως τό γε εἰς τὸ διπλάσιον ἔσται. εἰ δὲ μακροτέρας γινομένης τῆς δίκης, τηνικαῦτα ὁ διώκων ἐπαγάγοι τὸν ὅρκον,

ad eundem coaptata sunt ordinem. sed paulatim mutata clementia, ablata est, quæ consueuit iniquorũ enutrire maleuolẽtiam. quamobrem etiam nobis necessarium visum est indecentes & turpes abnegationes prædictæ pœnæ subiicere.

Si enim protulerit aliquis scripturam, alter autem eam negauerit, cum hæc literas eius habeat, ita vt neceßitatem patiatur actor causas pati circa probationem eius, aut literas quidem suscipiat, dicat autem non solutum debitum sibi, & probauerit hoc legitimis modis actor: condemnationem aduersus eum duplicem in vtroque casu fieri sancimus: non quia amarioribus legibus delectamur, sed quia lites eorum minores efficimus: quatenus timore pœnæ citius dicant quod confiteri competit. In talibus itaque omnibus modis condemnationem hoc fieri volumus modo: & si præter hæc egerit, iudicem scire, quia transcendens legem ipse tenebitur his pœnis. Hæc autem dicimus nisi probationibus actor abrenuncians, sacramento rei vsque nunc abnegationem factam solui voluerit. Si enim tale aliquid egerit: si quidem mox ab initio post abnegationem intulerit iusiurandum, & ille continuo confessus fuerit quod in negationem deductum erit, sine periculo erit quantum ad duplum. Si vero lõgiori facta lite, tunc actor inferat sacramentum,

ὅρκον, ὁ δὲ καὶ οὕτω τὸ ἐπαγόμενον ὁμολογήσειε, τὸ μὲν τοῦ διπλασίονος αὐτὸν ἐλευθεροῦμεν ποινῆς, πᾶσαν δὲ τὴν δαπάνην τὴν μέχρι τότε γενομένην, διὰ τὰς ἀποδείξεις τῷ ἐνάγοντι ὅρκῳ τούτου κρινομένην, καταβάλλειν τὸν τὴν ἀρχὴν μὲν ἀρνησάμενον, ὕστερον δὲ ὁμολογήσαντα κελεύομεν. εἰ δέ τις τὴν ἀρίθμησιν ἐπ' αὐτῶν γενέσθαι τῶν χρημάτων ἀρνησάμενος, εἶτα ὕστερον χρήσαιτο καταβολαῖς παρ' αὐτοῦ γενομέναις, τῷ τοιούτῳ μηδὲν ὄφελος εἶναι τῶν ταῖς ἀληθείαις καταβεβλημένων θεσπίζομεν, ἀλλ' ὁλόκληρον αὐτὸν τὸ χρέος ἀπαιτεῖσθαι κελεύομεν, καὶ ταύτην μόνην ὑπέχειν τῆς ἀρνήσεως τὴν ποινήν· τοῦτο ὅπερ καί τις τῶν πρὸ ἡμῶν αὐτοκρατόρων ἔτυχε διαταξάμενος, οὐδενὸς τῶν δικαζόντων οὐδὲ πρὸς τοῦτο ὑποκατακλινομένου, ἀλλὰ τὴν ἀκρίβειαν τοῦ νόμου φυλάττοντος. εἰ δὲ καὶ ὁ φεύγων προσκομίσειε γράμματα τοῦ διώκοντος, εἶτα ἐκεῖνος ταῦτα ἀρνηθείη, ὁ δὲ συσταίη τούτοις, μὴ μόνον ἐκεῖνο λογιζέσθω περὶ οὗ τὰ τῆς ἀρνήσεως ἦν, ἀλλὰ καὶ τοσοῦτον ἕτερον προσκατατιθέσθω. κἀνταῦθα δὲ ὁ περὶ τῆς τοῦ ὅρκου δόσεως ὁμοίως ἤδη ἐπὶ τοῦ ἐνάγοντος εἰσαγέσθω λόγος.

ΚΕΦΑΛ. θ.

Εἰ δὲ ἡ δίκη πράττοιτο διὰ κηδεμόνων (οἷα καθεστῶσα προσώπων ἃ κηδεμόνων δεῖται) τὰς τοιαύτας τῶν ἀρνήσεων ποινάς, ὅταν ἐπ' οἰκείοις αὐτῶν τῶν κηδεμόνων γίνοιντο γράμμασι, μὴ κατὰ τῶν κηδεμονευομένων, ἀλλὰ κατ' αὐτῶν φέρεσθαι τῶν τὴν ἀσχήμονά τε καὶ ἀπρε-

πῆ ταύτην

at ille etiam sic quod infertur profiteatur: de dupli quidem eum eximimus pœna: omnes verò expensas quæ vsque tunc factæ sunt propter probationes, actori, iureiurando eius definitas, exoluere eum qui ab initio quidem negauit, postea vero confessus est, iubemus. Si quis autem adnumerationem in se factā pecuniarum negans, postea vtatur solutionibus à se factis: tali homini nullam vtilitatem horum quæ verè soluta sunt, esse sancimus: sed totum eum debitum exigi præcipimus, & hanc solam sustinere negationis pœnam: hoc quod etiam quidam ante nos imperator[a] constituit: nullo iudicantium neq; in hoc flectendo; sed integritatem legis custodiente. Si autem etiam reus proferat literas actoris, deinde ille eas neget, at ille probet eas: non solum illud reputetur de quo negatio fuit, sed etiam tantum aliud adiiciatur. Hic quoque de iurisiurandi datione similiter etiam in actore introducatur ratio.

[a] Zeno nempe.

De tutore vel curatore inficiatore.

CAP. IX.

SI verò lis agatur per curatores[b], nimirum pertinens ad personas, quæ curatoribus indigent, huiusmodi negationis pœnam, quando in ipsorum curatorum fuerit literis, non aduersus eos quorum sunt curatores, sed aduersus eos ferri, qui turpem & indecentem hanc negat

[b] Hic locus antea mēdosus sic ex Græco est restitutus.

τῶν ταύτην ἄρνησιν ποιησαμένων. εἰ δέ τις ἑτέρα καταδίκης αὔξησις ἢ εἰς τὸ διπλοῦν, ἢ εἰς τὸ τριπλοῦν, ἢ εἰς τὸ τετραπλάσιον παρὰ τῶν ἀρχαίων νόμων ἢ τῶν βασιλικῶν εἰσῆκται διατάξεων, μενέτω μὲν ἐκείνη κατὰ τὸ οἰκεῖον σχῆμα, καθάπερ αὐτὴν ἡμεῖς ἐν τοῖς ἡμετέροις ἰνστιτούτοις καὶ διγέστοις καὶ τῷ τῶν διατάξεων ἐνομοθετήσαμεν βιβλίῳ· τὸ δὲ νῦν τοῦτο προσθήκη τοῖς προτέροις ἔστω.

ΚΕΦΑΛ. ι.

Κἀκεῖνο δὲ στασιασθὲν ἐν δικαστηρίοις, οἰόμεθα χρῆναι κάλλιον ἤπερ ἅπαντες οἱ πρὸ ἡμῶν, διαρθρῶσαί τε καὶ τάξαι. εἰ γάρ τις ἐγκαλοῖτο πράγματα κατέχειν ἑτέρου, φάσκοι δὲ οὐκ εἶναι τὰ πράγματα ἐκείνου, περὶ οὗ φησὶν ὁ διώκων, ἀναγκασθείη δὲ ὁ τὴν ἀγωγὴν ποιούμενος, ἢ συμβολαίοις, ἢ μάρτυσιν, ἢ ἑτέροις πόνοις χρήσασθαι πρὸς τὸ δειχθῆναι τὰ πράγματα ἐκείνου καθεστάναι, εἶτα ὕστερον ὁ μέχρι παντὸς διαρνηθεὶς ἐκείνου ταῦτα μὴ γενέσθαι, χρήσασθαι βουληθείη τοῖς ἐξ ἐκείνου δικαίοις, καὶ φάσκοι ὡς ἐξ ὑποθηκῶν ἢ ἑτέρων αἰτιῶν εἰς ἐκεῖνο τὸ πρόσωπον ἀναφερομένων, κυριώτερος ἐστὶ τοῦ τὴν δίκην κινοῦντος· αἱ μὲν ἄλλαι πᾶσαι σχολαζέτωσαν γνῶμαι, αἱ τοῖς πρὸ ἡμῶν παραστᾶσαι, μετρία δέ τις καὶ φιλάνθρωπος, καὶ αὐτοῦ τοῦ πράγματος ἐστοχασμένη ποινὴ τοῖς ἀρνηθεῖσιν ἐπαγέσθω. ὑπὲρ γὰρ τῆς περὶ ταῦτα ἀρνήσεως, καὶ τῶν τοῦ διώκοντος πόνων καὶ λεγομένης ἔτι τῆς δίκης, ἐπὶ τὸν διώκοντα μετατιθέσθω τῶν πραγμάτων, περὶ ὧν ἡ ζήτησις γέγο-

negationem fecerunt. Si vero aliud condemnationis augmentum aut in duplum, aut in triplum, aut in quadruplum ab antiquis legibus, aut principum introductum eſt conſtitutionibus: maneat quidem illud ſecũdum propriam formam, ſicut nos illud in noſtris inſtitutis & digeſtis & conſtitutionum libro ſancimus: hoc autem nunc augmentum priorũ ſit.

De improbis poſſeſſorum exceptionibus. CAP. X.

ILlud quoque in iudiciis arbitramur oportere melius quàm omnes ante nos determinare & conſtituere. Si quis enim conuentus fuerit res habere alterius: ille vero dicat res non eſſe illius de quo dicit actor, & cogatur qui actionem infert, aut documentis, aut teſtibus, aut aliis vti laboribus, vt oſtendat res illius eſſe: poſtea vero is qui ſemper abnegauerat illius hoc non fuiſſe, vti voluerit illius iure, & dicere quia ex hypotheca aut aliis cauſis in illã perſonam relatus, propinquior eſt quàm ille qui cauſam mouet: aliæ quidem ſententiæ vacent quæ prioribus noſtris placuerunt: mediocris autem quædam & clemẽs & ipſi cauſæ conueniens pœna abnegãtibus inferatur. pro abnegatione namque circa hoc, & actoris laboribus dum adhuc cauſa dicitur, ad actorem transferatur rerũ de quibus eſt quæſtio facta,

poſſeſ-

νειν, ἢ νομὴν ἀλλ' ἔχοντος τὴν ταύτην ἀποδιδόντος, εἴ τινα δίκαια ἔχει, εἰς ἐκείνου τοῦ προσώπου, περὶ οὗ πρότερον τὴν ἄρνησιν ὑπέμεινε, προσήκοντα αὐτῷ ταῦτα προΐεσθαι, καὶ τοῦ νέμου καὶ τοῦ δικαίου τυγχάνειν, τοῦ ποινῆς ἐν μόνῃ τῇ μεταστάσει τῆς νομῆς πειρασαμένης. ταῦτα ἡμῖν ὑπέρ τε διαδοχῶν καὶ συνεισφορῶν καὶ νεμήσεων, καὶ τῆς τῶν δικαζομένων ἀσφαλείας, καὶ τὸ τὰ τῶν δικῶν ἐλαττῶσαι πλήθη καὶ διηνεκῆ καὶ νενομοθέτηται καὶ ἐκ τοῦ λοιποῦ χρόνου κρατήσει. ὅπως ἂν καὶ τὰς διαδοχὰς εἰδεῖεν, καὶ τὰς συνεισφορὰς μὴ ἀγνοοῖεν, καὶ περὶ τὰς νεμήσεις μὴ στασιάζοιεν· καὶ μήτε προχείρως ταῖς τῶν οἰκείων γραμμάτων ἐπιτηδεύοιεν ἀρνήσεσιν οἱ πονηρεύεσθαι βουλόμενοι, μήτε τὰς ἀριθμήσεις διαρνοῖντο, μήτε ὕστερον ἴσως καταβολαῖς χρῷντο, μήτε τὰ διὰ ὧν κατέχουσι τὰ πράγματα διαρνοῖντο προσώπων, ἀλλὰ μέτριοί τε καὶ ἐπιεικεῖς καὶ ἀληθεῖς ἐκ τῶν πραγμάτων φαινόμενοι, μετρίας ἀπολαύοιεν καὶ τῆς δίκης.

ΚΕΦΑΛ. ια.

Τὸ δὲ πονηρῶς παρά τινων ἀμφισβητηθὲν ἐπί τισι τῶν ἡμετέρων διατάξεων, καὶ ἐν δίκαις μὲν πολλαῖς κινηθέν, δίκαιον δὲ ὂν μηκέτι ζητεῖσθαι, τῷ παρόντι προσάπτομεν νόμῳ. διαταξαμένων γὰρ ἡμῶν ὡς εἴ τις βλέψειε πρὸς γυναῖκα φιλανθρώπως, καὶ ταύτην εἰσοικίσαιτο προικῴων συμβολαίων χωρίς, εἶτα καὶ ποιήσαιτο παῖδας, ὕστερον δὲ γαμικήν τινα πρὸς αὐτὴν ἀναλάβοι διάθεσιν, καὶ γράψειε συμβόλαια.

possessio: licentiam habente eo qui hanc reddet, si qua iura habeat ex illa persona de qua prius negationē passus est, competentia sibi hæc proponere, & legum iustitiam promereri, pœna in sola translatione possessionis cōstituta. Hæc à nobis pro successionibus, & collationibus, & distributionibus, & litigantium cautela, & vt multitudo litium minuatur, & inuenta sunt & sancita: & decætero tenebunt: quatenus & successiones agnoscant, & collationes non ignorent, sed circa distributiones non resultent: & neque petulantes suarum literarum abnegationibus insiliant malignari volentes, neque annumerationes abnegent, neque postea forsan solutionibus vtantur, neque res ex quibus detinent abnegent personis, sed mediocres & mites ex causis ostensi, mediocri etiam potiantur iudicio.

Quomodo concubinæ seruilis cōditionis constitutæ, legitimæ vxores fiant. CAP. XI.

QVod autem ab aliquibus maligne dubitatur, in quibusdam nostris constitutionibus, & in iudiciis quidē plurimis motum est: cum sit iustum vlterius non quæri, præsenti coniungimus legi. Constituentibus enim nobis vt si quis respexerit aliquam mulierem clemens, & hanc sortiatur absque dotalibus documentis, deinde faciat filios: postea vero maritalem ad eam receperit affectum, & scripserit

huius

βόλαια τοιαῦτα, καὶ παιδοποιήσει· μὴ μόνον τοὺς μετὰ ταῦτα τεχθέντας παῖδας, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἔμπροσθεν, καθιστᾶναι γνησίους. καὶ, διὰ τὴν τῶν σοφιζομένων τε καὶ κακούργως ἑρμηνευόντων δεινότητα, καὶ ἑτέραν γραψάντων διάταξιν, ὡς ταῦτα βουλόμεθα κρατεῖν, εἰ καὶ δεύτερον μὴ γένοιντο μετὰ τῶν προικώων παῖ[illegible], ἢ γενόμενοι τελευτήσαιεν, εἶτα εὗρόν τινες καὶ ἑτέραν ἀμφισβήτησιν, μὴ δεχόμενοι ταῦτα κρατεῖν καὶ ἐπὶ τῶν ἀπελευθέραις συνοικησάντων. καίτοιγε τοῖς ὀρθῶς ἐστοχασμένοις τοῦ ἡμετέρου σκοποῦ καὶ τοῦτο ἦν ἔχειν ἤδη νενομοθετημένον. εἰ γὰρ ὁ πρὸς ἀπελευθέραν οὐ καθάπαξ ἐκεκώλυτο γάμος, πρόδηλον ἦν ὡς καὶ ἐπ' ἐκείναις ταῦτα κρατεῖν ἠβουλόμεθα. πλὴν ἀλλ' ἐπειδὴ τοῦτο ὅλως ἠμφισβήτηται, θεσπίζομεν, εἴ τις γαμετὴν οὐκ ἔχων γνησίαν, ἢ παῖδας νομίμους, πρὸς θεράπαιναν οἰκείαν σχοίη, κατά τινα βελτίονα γνώμην, καὶ δὴ καὶ παιδοποιήσειεν ἐξ αὐτῆς ἐν δουλείᾳ καθεστώσης, ὕστερον δὲ ἐλευθερίᾳ τιμήσει καὶ τὴν θεράπαιναν καὶ τοὺς φύντας, καὶ δίκαιον αὐτοῖς χρυσῶν αἰτήσει δακτυλίων, καὶ πρός γε καὶ παλιγγενεσίας, καὶ πρὸς τοὺς εὐγενεῖς κατὰ τούτους ἀντενέγκοι τοὺς τρόπους, καὶ τὸν γάμον βεβαιώσειεν, ὕστερον δὲ καὶ γαμικὰ γράψει συμβόλαια· καὶ ἢ γένοιτο παῖδες μετὰ ταῦτα, ἢ καὶ μὴ γένοιντο (ἵνα τὰ ἑκατέρας ἡμῶν διατάξεως συλλάβοιμεν θέματα) ἔστω καὶ ἡ γυνὴ γνησία καὶ οἱ παῖδες ὑπεξούσιοι, καὶ σοῦοι, καὶ ἐξ ἀδιαθέτου κληρονόμοι τῷ γεγεννηκότι.

φαμὲν

huiuſmodi inſtrumenta, & fecerit filios: non ſolum eos qui poſt hoc nati fuerint filij, ſed etiam priores eſſe legitimos, & propter circunuenientium & maligne interpretantium calliditatem, etiam iam aliam ſcribentibus conſtitutionem: quia hæc volumus tenere, licet ſecundi non ſint nati poſt dotem filij, aut exiſtentes moriantur: adinuenerunt quidã etiam aliam dubitationem, non recipientes hæc tenere in iis qui libertabus copulantur: cum vtique rectè coniicientibus noſtram intentionem, etiam hoc fuerit iam ſancitum.

Si enim ad libertam non omnino nuptiæ prohibentur: certum fuit quia etiam in illis hæc tenere volumus. Sed quoniam vtique hoc dubitatum eſt: ſancimus, ſi quis vxorem non habens legitimam, aut filios legitimos ad ancillam propriam habuerit quandam meliorem ſententiam, & filios protulerit ex ea in ſeruitute conſtituta: poſtea vero libertate honorauerit & ancillã & natos, & ius eis aureorum petierit annulorum & regenerationis, & inter ingenuos ſecundum iuſtos reduxerit modos, & nuptias conſummauerit, poſtea vero nuptialia conſcripſerit documenta, & aut fuerint filij poſtea, aut non fuerint (vt vtriuſq; noſtræ conſtitutionis ampiectamur caſus) ſit & vxor legitima, & filij ſub poteſtate ipſius, & ſui & ab inteſtato heredes genitori:*

* i. natalĩũ reſtitutionis.

φανερὸν δὲ τοὺς πρὸ τῶν προικώων τεχθέντας, τῶν ἔδδων, δι' ὧν εἰς σύγγενειαν κατὰ τὸ προειρημένον ἀφίκοντο, καὶ τῆς μετὰ ταῦτα τῶν προικώων ποιήσεως τὸ γνήσιον αὐτοῖς χαριζομένων.

Η τοίνυν σὴ ὑπεροχὴ τὰ καλῶς ἡμῖν καὶ ὁσίως παραστάντα, καὶ ὑπὲρ τῆς τῶν ἡμετέρων ὑπηκόων ἀπραγμοσύνης ἐξευρημένα ἐν ἅπασι τοῖς ἔθνεσιν οἷς ἄρχεις, διὰ κηρυγμάτων οἰκείων ποιησάτω φανερά. ὥστε γινώσκειν αὐτοὺς ὡς οὐδεμία μεγίστη φροντίς, δι' ὧν ἀεί τι προστίθησιν ὁ Θεὸς τοῖς ἡμετέροις σκήπτροις, ἔξω καθίστησιν ἡμᾶς τῆς ὑπὲρ αὐτῶν ἐπιμελείας τε καὶ προνοίας. Dat. Kalen. Mar. Constantinop. BILIS. V. C. CONS.

Περὶ τῶν πρὸ τῶν προικώων συμβολαίων τικτομένων παίδων.

Διάταξις ιθ.

Ο ΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΙΩάννῃ τῷ ἐνδοξοτάτῳ ὑπάρχῳ τῶν ἱερῶν τῆς ἕω πραιτωρίων, τὸ δεύτερον ἀπὸ ὑπάτων καὶ πατρικίῳ.

Ηλθεν εἰς ἡμᾶς, ἀμφισβήτησιν ματαίαν τισὶν ἐμπεσεῖν εἰς τὰ νομοθετηθέντα παρ' ἡμῶν περὶ τῶν παίδων τῶν

(dicimus autẽ eos qui ante nuptias nati sunt:) his viis per quas ad ingenuitatẽ, secundũ quod prædictum est, venerũt, & celebratione postea dotalium, ius legitimorum eis præbentibus.

EPILOGVS.

¶ Tua igitur excellentia, quæ bene nobis & sanctè visa sunt, & pro nostrorum quiete adinuenta, omnibus gentibus quibus præes, per præcepta propria faciat manifesta: vt agnoscant quia nulla maxima cura per quam semper aliquid adiicit deus nostris sceptris, extra nos consistit pro eorum solicitudine & prouidentia. Dat. Kal. Maij, * *Constantinop. post consulatum Belisarij* v. c. *Cos.*

* Hæc & itẽ Græca subscriptio veræ sunt, licet diuersæ, vt patet ex Nou. 66. inst.

DE FILIIS ANTE DOTALIA INSTRVmenta natis.

TIT. VI.

NOVELLA CONSTITVT. DECIMANONA.

Imper. Iustin. August. Ioanni gloriosissi. sacrorum per Orientem prætoriorum præfecto, iterum exconsuli & patricio.

PRAEFATIO.

PERVENIT *ad nos, dubitationem vanam quibusdam incidisse, si quod sancitum est à nobis de filiis*

τῶν γενομένων πρὸ τοῦ τῶν προικώων ποιήσεως,
ὕστερον τῶν προικώων γενομένων, οὐκ εἰς τοὐπίσω
φέρεται ἐπὶ τῶν μὴ ψήφῳ ἢ διαλύσει τετιμημέ-
νων ζητήσεων. καί τοι γε ἡμῶν, ὅτε κατὰ μέρος
ἐτίθεμεν τοὺς νόμους, ῥητῶς κατὰ τὴν πρώτην
διάταξιν τὴν ταῦτα νομοθετοῦσαν, μνησθέντων
ὡς εἴτε περίεισιν αὐτοῖς οἱ πατέρες, εἴτε ἐτελεύ-
τησαν, οὔπω μέντοι τὰ κατὰ τὰς τοιαύτας ζη-
τήσεις ἢ ψήφοις ἢ διαλύσεσιν ἔλαβον πέρας,
πάντως οὕτω κρίνεσθαι ὡς ὁ ἡμέτερος λέγει νό-
μος. ὃν ἀναπληροῦντες, καὶ δεύτερον τεθείκα-
μεν νόμον, τὰ αὐτὰ κρατεῖν θεσπίζοντες καὶ εἰ
μὴ μετὰ τὰ προικῶα γένωνται παῖδες, ἢ γενό-
μενοι τελευτήσουσιν, οὐδὲν ἧττον καὶ τοὺς πρὸ τῶν
προικώων τεχθέντας γνησίους εἶναι. καὶ ἐπὶ ταύ-
της ὁμοίως τῆς δευτέρας ἡμῶν διατάξεως προστε-
θείκαμεν, χρῆναι τὴν αὐτὴν νομοθεσίαν καὶ
εἰς πρεσβυτέρους ἀναφέρεσθαι χρόνους ἐξαιρουμέ-
νων ἐκείνων τῶν ὑποθέσεων, ὅσας ἢ δικαστικὴ ψῆ-
φος ἢ διάλυσις ἐκρίνεν. ἀλλ᾽ ἐπειδή τινες,
μετὰ τούτους ἡμῶν τοὺς σαφεῖς νόμους, τολμηρᾷ
διανοίᾳ τὴν ἡμετέραν ἐθάῤῥησαν παρερμηνεῦ-
σαι νομοθεσίαν, καὶ τρίτην ἠναγκάσθημεν θεῖναι
διάταξιν, δι᾽ ἧς παρεκελευσάμεθα, κἂν εἰ νο-
μίμην ἐσχηκώς τις γαμετὴν καὶ γνησίους ἐκ
ταύτης παῖδας, εἶτα, ταύτης τελευτησάσης, ἢ τοῦ
συνοικεσίου repudio διαλυθέντος, ἔσχε παῖδας
ἔκ τινος πρὸς ἣν ὁ γάμος οὐκ ἀπηγόρευται· με-
τὰ δὲ τὸ τούτους τεχθῆναι, προικῶα συνέταξεν
πρὸς

procreatis ante dotalium celebrationem, poštea dotalibus factis: non etiam in præteritum feratur in iis quæ non decreto aut transactione sunt terminatæ quæstionibus. Nobis vtique cum particulariter poneremus leges, expreßim in prima constitutione quæ hoc sanciuit memorantibus, vt siue superſint eis patres, siue defuncti ſint, nondum tamen huiuſmodi quæstiones aut ſententiis aut transactionibus ſuſceperunt terminum: omnino ita iudicari ſicut noſtra dicit lex, quam complentes, etiam ſecundam poſuimus legem, eadem valere ſancientes etiam ſi non poſt dotes procreentur filij, aut procreati moriantur, nihilo minus & ante dotes natos legitimos eſſe: & in hanc quoque ſecundam nostram conſtitutionem ſimiliter adiecimus oportere eius legis lationem & ad ſeniora referri tempora, exceptis illis cauſis, quas aut iudicialis ſententia, aut tranſactio terminauit.

Sed quoniam quidam poſt has noſtras claras leges audaci mente noſtram præſumpſerunt male interpretari legiſlationem & ſenſum: tertiam coacti ſumus exponere conſtitutionem, per quā iuſsimus, ſi quis legitimam vxorē habens, & legitimos ex ea filios: deinde ea moriente, aut matrimonio repudio ſoluto, habuerit filios ex aliqua ad quam nuptiæ non interdicuntur: poſtquam vero hi nati ſunt, dotalia confecerit

πρὸς ταύτην συμβόλαια, γνησίους καὶ τοὺς οὕτως
αὐτῷ γενομένους παῖδας ὑπάρχειν. ἀλλὰ κατὰ
ταύτην ἡμῶν τὴν διάταξιν ἣν προστεθείκαμεν
ῥητῶς, κρατεῖν τὴν τούτων νομοθεσίαν καὶ ἐπ'
ἐκείνοις ὧν οἱ πατέρες ἔτι περίεισιν, ἢ ἐτελεύτη-
σαν μέν, τὰ δὲ τῆς φιλονεικίας οὐδὲ δικαστικὴ ψῆ-
φος, οὐδὲ φιλικὴ κατέλυσε σύμβασις. ἐντεῦθεν
τινὲς ὑπέλαβον ἡμᾶς ἢ μηδαμῶς ἐθέλειν τὰ
ταῖς μνημονευθείσαις περιεχόμενα νομοθεσίαις
περὶ τῶν πρὸ τῆς ποιήσεως τῶν προικώων τεχθέντων
παίδων, κρατεῖν καὶ ἐπ' ἐκείνοις τοῖς ἤδη πρὸ
τῆς τοιαύτης νομοθεσίας τεχθεῖσι καὶ μάλιστα ἐκ
τοῦ τὸ περὶ τούτου μέρος, τὸ ἐν τῇ πρώτῃ καὶ
δευτέρᾳ διατάξει κείμενον, ἀφαιρεθῆναι παρ'
ἡμῶν ἐν τῇ τοῦ κώδικος συνθήκῃ. ὅπερ ἀτόπως
ὑπώπτευσαν. δικαιότατα γὰρ τῆς τε πρώτης καὶ
δευτέρας τοῦτο ἀφειλόμεθα διατάξεως, καὶ τῇ
τρίτῃ ὃ προστεθείκαμεν. ἐν μὲν γὰρ ταῖς κατὰ
μέρος τεθείσαις νομοθεσίαις ἀναγκαῖον ἦν ἴσως
τὴν τοιαύτην παραλαμβάνειν εἰς τοὐπίσω τῆς νο-
μοθεσίας ἀναφοράν· ἐν δὲ τῷ παντὶ συναθροίσ-
ματι τῶν νόμων, κατὰ τὸν ἐπώνυμον ἡμῶν κώ-
δικα, εἰκότως περιαιρεθῆναι τὰ τοιαῦτα προ-
σετάξαμεν, ὥστε μὴ πλῆθος περιττὸν τοῖς βι-
βλίοις ἐγγραφῆναι. ἐπὶ δὲ τῆς τρίτης διατάξεως
ὃ προστεθήκαμεν περὶ τῶν χρόνων, ὡς ἅπασι φα-
νερώτατον ὂν χρῆναι τὰ προστεθέντα δι' ἑρ-
μηνείας ἐπ' ἐκείνων κρατεῖν ἐφ' ὧν καὶ τοῖς
ἑρμηνευθεῖσι νόμοις γίνεται χώρα.

ΚΕΦ

in eam documenta: legitimos etiam ita ei natos filios existere. Sed quia in ipsa nostra constitutione non adiecimus aperte valere huiusmodi legislationem etiam in illis quorum patres adhuc supersunt, aut defuncti quidem sunt, contentio autem neq; iudiciali sententia, neque amicabili interuentione decisa est: hinc quidam arbitrati sunt nos nullatenus velle ea quæ in memoratis continentur legislationibus de filiis qui ante celebrationem dotium nati sunt, valere etiam in illis qui ante huiusmodi legislationem nati sunt, & maximè eo quòd huius pars in prima & secunda constitutione posita, ablata sit à nobis in Codicis compositione. Quod absurde arbitrati sunt.

Iustißimè namque & primæ & secundæ hoc subtraximus constitutioni, & tertiæ non adiecimus. in particularibus namque positis legislationibus necessarium erat forte hanc accipere in præterito legislationis relationē: in omni vero coaceruatione legum Codicis cognominis nostri rectè abscindere talia proposuimus: quatenus non multitudo superflua in Codice scriberetur.

Tertia vero constitutione non adiecimus aliquid de temporibus: cum omnibus manifestum sit oportere ea quæ adiecta sunt, per interpretationem in illis valere in quibus interpretatis legibus sit locus.

ΚΕΦΑΛ. α.

Ἐπειδὴ δὲ ὅλως ἐφάνησάν τινες καὶ περὶ τοῦ οὕτω φανερῶν ἀμφισβητεῖν ἐγχειροῦντες, ἤτοι πλανώμενοι, καὶ τόνδε προστιθέμενοι τὸν νόμον, θεσπίζοντες τὴν ἐν ταῖς εἰρημέναις τρισὶ διατάξεσι γενομένην παρ' ἡμῶν νομοθεσίαν κρατεῖν ἐφ' ὧν καὶ ῥητῶς τῷ πρώτῳ τεθέντι παρ' ἡμῶν νόμῳ προσεγράψαμεν· τουτέστιν εἴτε περιεῖναι συμβαίνει τοὺς τῶν τοιούτων παίδων πατέρας, εἴτε καὶ τελευτῆσαι, οὔπω δὲ τὰ περὶ τῆς τοιαύτης ὑποθέσεως ἢ ψήφῳ ἢ διαλύσεσι πέρας λαβεῖν. ὥστε κατὰ τοῦτο τὰς τοιαύτας ὑποθέσεις ὑπὸ τοὺς παρ' ἡμῶν τεθέντας ἄγεσθαι νόμους. ἐξαιρουμένων ἐκείνων τῶν ὑποθέσεων, ὅσαι περ ἔφθησαν, πρὶν τοὺς παρ' ἡμῶν τεθῆναι νόμους, ἢ ψήφῳ δικαστῶν ἢ διαλύσει κριθῆναι. ¶ Τὰ τοίνυν παραστάντα ἡμῖν καὶ διὰ τοῦδε τοῦ θείου δηλούμενα νόμου, ἡ σὴ ὑπεροχὴ φανερὰ πᾶσι καταστῆσαι σπουδάσατω. Dat. XVI. *Kal. April. Constantinop. post Bilis.* V. C. CONS.

Περὶ τῶν ὑπηρετουμένων ὀφφικίων ἐν τοῖς ἄκροις τῶν ἐκκλήτων.

Διάταξις κ.

Ο ΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΙΩΑΝΝῌ τῷ ἐνδοξοτάτῳ ὑπάρχῳ τῶν ἱερῶν πραιτωρίων, τὸ δεύτερον ἀπὸ ὑπάτων καὶ πατρικίῳ.

ΗΔΗ

Vt caput vltimum Nou. XII. ad præterita pertineat nondũ iudicata aut transacta. CAP. I.

Qvia verò omnino emerserunt quidam & de sic manifestis se dubitare contendentes, vel errantes: hanc adiecimus legem, sancientes in prædictis tribus constitutionibus factam à nobis legislationem valere, in quibus etiam expreßim primæ positæ à nobis legi adscripsimus: hoc est, siue superesse contigerit taliũ filiorum patres, siue mori: nondum vero huiusmodi negotio aut decreto aut transactione finis acceptus est: secundũ hæc tales causæ ad leges à nobis positas deducantur: exceptis illis negotiis quæ cõtigit ante leges à nobis positas aut decreto iudicũ aut transactione determinari.

EPILOGVS.

¶ Quæ igitur nobis placuerunt, & præsente sacra declarata sunt lege, tua sublimitas manifesta omnibus facere studeat. Dat. XV. Kal. Aug. Constãtinop. post consulatũ Belisarij V. C.

DE ADMINISTRANTIBVS OFFICIA* IN SACRIS appellationibus. TIT. VII.

NOVEL. CONSTIT. XX.

Imp. Iustin Aug. Ioanni gloriosiss. sacrorum prætoriorum præfecto, iterum exconsuli & patricio.

* Legendum officiis, ex Græcis & manuscr.

Ἤδη μὲν θεῖον ἐποιησάμεθα νόμον περὶ τῶν ἐφέσεων διαλεγόμενον, τίνα χρὴ παραφυλάττεσθαι τρόπον ἐπ' αὐταῖς, καὶ ἕως εἴς τινας φέρεσθαι τὰς ἐκκλήτους· ὃν πρός τε τὴν σὴν ὑπεροχὴν, πρός τε τὸν ἐνδοξότατον ἡμῶν καὶ ἐπέμψαμεν κοιαίστωρα. ἐπειδὴ δὲ πολλὴ γέγονεν ἀμφισβήτησις περὶ τῶν ὑπηρετουμένων ταύταις ὀφφικίων, τῶν μὲν ἐκ τοῦ θείου τῶν ἐπιστολῶν σκρινίου, τὰς τῶν spectabilium δικαστῶν οἰκειουμένων ἐν ταῖς ἐκκλήτοις ὑπηρεσίας· τῶν δὲ ἐκ τοῦ θρόνου τῆς σῆς ὑπεροχῆς μέγιστα δουλευόντων ἀδικεῖσθαι, ἐπεὶ μεταβεβλημένου τοῦ σχήματος, οὐκέτι μόνοι ταῖς ἐκκλήτοις ὑπηρετοῦσι ταῖς ἀπὸ τῶν λαμπροτάτων τῶν ἐπαρχιῶν ἀρχόντων ἐρχομέναις εἰς μόνον τὸ σὸν δικαστήριον, καθάπερ πρότερον ἦν, ἡνίκα ἐν θείῳ μὲν καὶ αὐτὸς ἠκροῶ δικαστηρίῳ, ὑπηρετεῖτο δὲ ἡ τάξις ἡ σή· ἀλλὰ διὰ τὸ τῶν spectabilium σχῆμα, ἐν τάξει θείου ἀκροατηρίου τῆς ὑποθέσεως κινουμένης, καὶ συνακροωμένου τῇ σῇ ὑπεροχῇ καὶ τοῦ ἐνδοξοτάτου ἡμῶν κοιαίστωρος, καὶ ἑκατέρου μέρους τὸ πᾶν οἰκειουμένου, καὶ συναχθέντων παρά τε τῇ σῇ ὑπεροχῇ καὶ τῷ ἐνδοξοτάτῳ ἡμῶν κοιαίστωρι πολλάκις τῶν τε ἐκ τῶν θείων σκρινίων, οἵπερ ταῖς ἐφέσεσιν ὑπηρετοῦνται, τῶν τε ἐκ τῆς τάξεως τοῦ θρόνου τοῦ σοῦ, τέλος εἴς τινα τύπον τὸ πρᾶγμα περιέστη, ὃν ἀγράφως εἰς ἡμᾶς ἤγαγε. τὸ πρᾶγμα δὲ καὶ ἡμῖν οὐκ ἀπὸ τρόπου γεγονὸς ἔδοξε

PRAEFATIO.

IAM *quidem sacram fecimus legem de appellationibus, eloquentem quem oportet seruari modum super eis, & vnde ad quos fieri appellationes quasq; deceat: quam tam ad tuam celsitudinem, quàm ad gloriosissimum misimus quaestorem. Quia vero plurima facta est dubitatio de administrantibus eis officiis: cum hi qui ex sacro quidem epistolarum scrinio sunt spectabilium iudicũ, vindicarent sibi appellationis ministeriũ: qui vero ex sede tuae sunt celsitudinis, maximè dicerent se laedi, si mutato schemate, nequaquã soli appellationibus ministrarent iis quae à clarissimis prouinciarũ iudicibus veniunt ad solũ tuum iudicium, (sicut prius erat dũ in diuino quidem ipse audires cõsistorio, ministraret vero officium tuũ) sed propter spectabiliũ schema, in ordine sacri auditorij negotio moto, & pariter audiẽte tua celsitudine cũ gloriosissimo nostro quaestore, vtriusq; partis totũ sibimet applicarent: congregatis apud tuam celsitudinem & gloriosissimũ nostrum quaestorem saepius & iis qui ex sacris scriniis appellationibus ministrant & qui ex tuae sedis celsitudine & officio: nouissimè ad quandam formã causa perducta est, quam ex non scripto ad nos deduxistis. Causa vero nobis non incongrua visa placuit:*

&

καὶ τέως, ἐπειδήπερ Παφλαγονία καὶ Ονορίας διῃρημέναι πρότερον εἰς ἄρχοντας δύο, εἰς ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν περιέστησαν, τὸ τοῦ πραίτορος ὄνομα προσλαβόντα, τοῦτο ἀναμφισβητήτως ἔδοξε τὸ σχῆμα τῇ σῇ προσήκειν ἀρχῇ. ταυτὸ δὲ τοῦτο καὶ ἐπὶ τοῦ ποτε δύο Πόντων, τουτέστιν Ἑλενοπόντου τε καὶ πόντου Πολεμωνιακοῦ. κἀκεῖσε γὰρ δύο καθεστώτων ἔμπροσθεν ἀρχόντων, νῦν δὲ ἑνὸς τοῦ μοδεράτωρος γεγονότος, κεκοσμημένου καὶ αὐτοῦ τῇ τῶν περιβλέπτων ἀξίᾳ, πάλιν ταῦτα συνέβαινε, καὶ εἰς τὸ σὸν μόνον δικαστήριον φέρεσθαι τὰς ἀπὸ τῶν ἐκκλήτων δίκας ἐχρῆν, κατὰ μόνους τοὺς ὅρους τῆς περὶ τῶν ἐκκλήτων διατάξεως.

ΚΕΦΑΛ. α.

Συνῆρσε τοίνυν ἅμα μὲν τοῖς ὑπουργοῦσιν ἑκατέρᾳ τῶν ἀρχῶν, ἅμα δὲ ὑμῖν ἀμφοτέροις, καὶ πρός γε καὶ ἡμῖν ὀρθῶς ἔδοξεν ἔχειν τὸ παραστὰν ἡμῖν, ὥστε μόνην τὴν τάξιν τῆς σῆς ὑπεροχῆς ταῖς τοιαύταις ὑπηρετεῖν ἐκκλήτοις, καθάπερ καὶ πρότερον ἦν, εἰ καὶ ἐν σχήματι θείου ἀκροατηρίου λέγοιντο, καὶ παρῇ καὶ ὁ ἐνδοξότατος ἡμῶν κοιαίστωρ, καὶ μετέχοι τῶν πραττομένων.

ΚΕΦΑΛ. β.

Ἀλλὰ μὴν ἐπείπερ ὁ τῆς πρώτης Καππαδοκίας ἡγούμενος πρότερον εἰς τὴν σὴν ἀρχὴν ἑώρα μόνην, κἀκεῖσε τὸ τῶν ἐφέσεων ἐφέρετο· νῦν δὲ εἰς τὸ τοῦ περιβλέπτου ἀνθυπάτου μεταβέβληται σχῆμα, οὐδὲν ἧττον προσῆκόν ἐστι, καὶ τῆς ἀρχῆς ἐκείνης ἔφεσιν

& interim quoniã Paphlagonia & Honoria diuisæ prius in iudices duos, in vnũ eundémq; reductæ sunt prætoris nomen suscipientem: hoc indubitate placuit schema tuo competere cingulo. Hoc idem & in duobus aliquando positu, hoc est, Hellespõto, & ponto Polemoniaco. nam & illic duobus constitutis prius iudicibus, nunc autẽ vno moderatore facto, & decorato etiam ipso spectabilium dignitate, rursus hoc proueniebat: & ad tuum solummodo iudicium ferri appellationum lites oportebat, secũdum terminum tamen constitutionis de appellationibus.

Vt sola cohors P P. ministret in eius appellationibus.

CAP. I.

COmplacuit igitur simul iis quidem officiis vtriusque administrationis, simul autem vobis ambobus, insuper & nobis rectè se habere visum est, solum officium tuæ celsitudinis talibus ministrare appellationibus, sicut & prius fuit, & in schemate sacri auditorij dicantur, & adsit gloriosissimus noster quæstor, & particeps sit gestorum.

CAP. II.

SEd etiam quoniam primæ Cappadociæ præses prius ad tuum cingulum respiciebat solum, & tibi appellationes ferebantur: nunc autem in spectabilis proconsulis figuram mutatus est: nihilo minus cõpetens est & illam

admin-

ἔφεσιν δεχομένης, καὶ ἀναπεμπομένης τῆς δίκης ἐνταῦθα, κατὰ τὴν θείαν ἡμῶν διάταξιν, ἐν τάξει θείου ἀκροατηρίου αὐτὴν ἀγωνίζεσθαι, συνόντος καὶ τοῦ ἐνδοξοτάτου ἡμῶν κοιαίστωρος, καὶ συνακροωμένου τῆς ὑποθέσεως, μόνης δὲ τῆς τάξεως ὑπηρετουμένης τῆς σῆς, ἐπειδὴ καὶ πρότερον τοῦτο νενόμιστο. εἰ γὰρ καὶ ὁ περίβλεπτος κόμης τῶν οἰκείων συναναμίχθη νῦν τῇ ἀρχῇ, ἀλλ' οὖν οὐδὲ πρότερον πολλαὶ τινες ἐκινοῦντο δίκαι παρ' αὐτῷ, οὐδὲ ἐκ τοῦ δικαστηρίου τοῦ κατ' αὐτὸν ἐφέρετό τις σχεδὸν ἔφεσις ἐνταῦθα· νῦν δὲ δὴ καὶ τὰ περὶ τὰς ταμιακὰς διοικήσεις καὶ ἑτέροις τισὶ παρεδώκαμεν· καὶ οὐ δεῖ παρὰ τοῦτο ἐλαττωθῆναι τὸν σὸν θρόνον, ἀλλ' ὁμοίως τὴν σὴν ὑπηρετεῖσθαι τάξιν μόνην ταῖς ἐνταῦθα φερομέναις ὑποθέσεσι.

ΚΕΦΑΛ. γ.

Ταυτὸ δὲ τοῦτο καὶ ἐπὶ τῆς τῆς Ἀρμενίας ἀνθυπάτου· ἐπειδὴ πρότερον ἀρχὴν αὐτὴν ὀρδιναρίαν ἔμβαθμον ποιήσαντες, νῦν οὐδὲν αὐτῇ προσθέντες, εἰς τὸ τῆς ἀνθυπατείας μετηγάγομεν σχῆμα. καὶ γὰρ δὴ καὶ ταῖς ἐκεῖθεν δίκαις ἡ τῆς σῆς ὑπεροχῆς ὑπηρετήσεται τάξις, τῆς δίκης μὲν ἐν τάξει θείου ἀκροατηρίου, καθάπερ εἰπόντες ἔφθημεν, κινουμένης, παρ' ἀμφοτέροις δὲ ὑμῖν ἐξεταζομένης· οὐδὲν δὲ ἧττον τῆς τάξεως τῆς σῆς ὑπηρετουμένης τῷ πράγματι, καθάπερ καὶ πρότερον ἦν, ἡνίκα μόνον τὸ τῆς ἀρχῆς τῆς καλουμένης ὀρδιναρίας εἶχε σχῆμα, μείζονα τάξιν οὐ προσλαβοῦσα.

administrationem appellationem suscipientem & mittentem, hic litem secundum nostram sacram constitutionem in ordine sacri nostri auditorij eam examinari: præsente quoq; gloriosissimo nostro quæstore, & pariter audiente negotium, solo officio ministrante tuo: quoniam & prius hoc solitum erat. nam etsi spectabilis comes domuum permixtus est, tamen neq; pridem multæ quædam mouebantur causæ apud eum: neq; ex iudicio eius ferebatur aliqua penè appellatio hic. Nũc autem quæ circa ærarij dispensationem sunt, & aliis hæc quibusdam tradidimus: & non oportet ob hoc minui sedem tuam: sed similiter tuum ministrare officium solum hic delatis negotiis.

CAP. III.

HOc ipsum etiam in Armeniæ procõsule: quoniam prius administrationẽ eam ordinariã facientes, & nunc nihil ei addentes, in proconsulis figurã mutauimus. Etenim inde venientibus litibus tuæ celsitudinis ministrabit officium; lite quidem in ordine sacri auditorij (sicut prædiximus) mouenda apud eos: apud autem ambos vos examinanda: nihilo minus autem officio tuo ministrante causæ, sicut prius fuit dum solum administrationis ordinariæ haberet schema, maiore ordine non suscepto.

CAP.

ΚΕΦΑΛ. δ.

Επειδὴ δὲ καὶ Λυκαονίαν καὶ Πισιδίαν καὶ Ἰσαυρίαν ὑπὸ ἄρχουσι πρότερον τεταγμένας, καὶ τὰς ἐκκλήτους ἀναπεμπούσας εἰς τὸν θρόνον τὸν σὸν, νυνὶ κοσμηθῆναι τῇ τῶν πραιτώρων ἀρχῇ συμβέβηκεν (εἰ καὶ δοκεῖ πως συναναμεμίχθαι τις αὐτῇ καὶ στρατιωτικὴ τάξις. ἐπειδὴ πρότερον καὶ δοὺξ ἐφ' ἑκάστης τούτων ἐπαρχίας ἦν) ἀναγκαίως ἡμῖν ἔχειν ἔδοξε, διὰ τὸν καινισμὸν τοῦτον, μόνῳ δὴ τῷ θρόνῳ τῷ σῷ καὶ τῷ ἐνδοξοτάτῳ κοιαίστωρι παραδοῦναι τὴν τῶν ἐφέσεων ἐξέτασιν· δοῦναι δὲ φιλανθρωπότερον τῇ τάξει τῇ σῇ καὶ τοῖς ἐπὶ τούτῳ πραττομένοις ὑπηρετεῖσθαι. ὥστε εἴτι γέγονε τοιοῦτον ἔμπροσθεν, ἢ καὶ ὕστερον γένηται, τὴν αὐτὴν τῷ πράγματι τάξιν ὑπεῖναι θεσπίζομεν.

ΚΕΦΑΛ. ε.

Επειδὴ δὲ δύο καθαρῶς ἦσαν ἀρχαὶ ἔτι κόμητος τῆς ἑῴας, τοῦτ' ἄρχοντος αὐτῆς τῆς πρώτης Συρίας· καὶ αἱ μὲν τῆς πολιτικῆς ταύτης ἀρχῆς ἐφέσεις εἰς τὸν σὸν ἐφέροντο θρόνον, τῆς τάξεως ὑπηρετούσης μόνης τῆς σῆς· αἱ δὲ τοῦ κόμητος τῆς ἑῴας, οἷα σπεκταβιλίου, κατὰ τὸ τῶν θείων ἀκροατηρίων σχῆμα, εἴς τε θρόνον τὸν σὸν, εἴς τε τὸν ἐνδοξότατον κοιαίστωρα, μόνιον τῶν ἐκ τῶν θείων σκρινίων ὑπηρετουμένων.

ΚΕΦΑΛ. ϛ.

Ἀλλὰ τοῦτο ἐν τούτῳ τῷ μέρει καλῶς ἡμῖν ἔδοξεν ἔχειν, ἐπὶ ταύτης δὴ τῆς ἀρχῆς κοινὴν δοῦναι τὴν ὑπουργίαν τοῖς τε ἐκ τοῦ τῶν θείων

CAP. IIII.

QVoniam verò Lycaoniam, & Pisidiam, & Isauriam sub iudicibus primitus constitutas, & appellationes destinantes ad sedem tuam, nunc decorari prætorum cingulo contingit: licet videatur quodammodo permixtum quoddam ei etiam militare officium: quoniã prius & dux in vtraq; harum prouinciarum fuit: necessario nobis se habere placuit propter hanc nouitatem, soli sedi tuæ & gloriosissimo quæstori tradere appellationũ examinationem: cedere quoque clementius tuo officio, vt iis quæ super hoc aguntur, ministrent. vnde siue aliquid factum est tale prius, siue etiam postea fiat: eundem ordinem causæ imponi sancimus.

CAP. V.

QVia vero duæ fuerunt ministrationes puræ & comitis Oriẽtis, & iudicis primæ Syriæ: & ciuiles quidẽ huius administrationis appellationes ad tuam referebantur sedem, officio administrante solummodo tuo: comitis autem Orientis, vtpote spectabilis, in sacrarum auditionum figura, ad sedem tuam & gloriosissimi quæstoris veniebat, solis qui ex sacris sunt scriniis ministrantibus.

CAP. VI.

SEd hoc in hac parte nobis bene se habere visum est, in hac videlicet administratione commune dare ministeriũ & iis qui ex sa-

ἐπιστολῶν σκευίω τοῖς τε ἐκ τῆς τάξεως τῆς σῆς ὑπεροχῆς. τὸ γὰρ δὴ τῶν πρόσθεν δύο βικαρίων, τῆς τε Ποντικῆς τῆς τε Ἀσιανῆς, παντελῶς καινισθὲν, καὶ εἰς τὴν ἀρχὴν μόνης ἐπαρχίας μιᾶς μεταστὰν (Γαλατίας φαμὲν καὶ Φρυγίας Πακατιανῆς) φοιτάτω μὲν πρός τε τὴν σὴν ὑπεροχὴν, πρός τε τὸν ἐνδοξότατον κοιαίστωρα, μόνην δὲ τὴν ὑπηρεσίαν δεχέσθω τῆς τάξεως τοῦ θρόνου τοῦ σοῦ.

ΚΕΦΑΛ. ζ.

Κἀκεῖνο μέντοι θεσπίζομεν, ὥστε ἐν τούτῳ δὴ τῶν ἀρχῶν τῶν νῦν παρ' ἡμῖν ἐξευρεθεισῶν, καὶ μεταβαλουσῶν τὸ ἀρχαῖον σχῆμα (εἴτε αὐτόθεν κατὰ τὴν φύσιν τῆς οἰκείας δικάσαιεν ἀρχῆς, εἴτε καὶ ἐκ παραπομπῆς ἡμετέρας) ταυτὸ φυλάττεσθαι σχῆμα καὶ ἔνθα μόνην ὑπηρετεῖν τὴν τάξιν τῆς σῆς ὑπεροχῆς ἐθεσπίσαμεν.

ΚΕΦΑΛ. η.

Ὁμοίως εἴτε ἐκ παραπομπῆς, εἴτε ἐκ τῆς τοῦ δικαστηρίου φύσεως ἡ ἔφεσις ἀνέλθοι, τὴν τάξιν τῆς σῆς ὑπεροχῆς ὑπηρετεῖσθαι ταῖς ἐφέσεσι θεσπίζομεν· εἴτε ἐκ παραπομπῆς ἡμετέρας, ὁμοίως τῆς τάξεως ἔσται τῆς σῆς.

ΚΕΦΑΛ. θ.

Ἐφ' οἷς τε κοινὴν εἴπομεν τήν τε τῶν τάξεων, τήν τε ἐκ τῶν θείων σκευίων ὑπουργίαν, ὁμοίως τὴν κοινότητα φυλάττομεν, εἴτε ἐκ παραπομπῆς, εἴτε κατὰ τὸ τεταγμένον ἐν τῷ δικαστηρίῳ.

crarum epistolarũ scrinio sunt, & qui ex officio tuæ celsitudinis. quod enim prius duorũ vicariorum fuit Pontica & Asia, & omnino innouatum est, & in vnius administrationẽ solius prouinciæ mutatum (dicimus autem aliud Galatiæ, aliud autem Phrygiæ Pacatianæ) veniat quidem tam ad tuam celsitudinem, quàm ad gloriosissimum quæstorem: solum autẽ modo ministerium suscipiat officium sedis tuæ.

CAP. VII.

ILlud tamen sancimus, vt ex administrationibus nunc à nobis adinuẽtis, & mutantibus antiquũ schema, siue hoc ipsum secundum naturã propriæ iudicetur administrationis, siue etiam ex delegatione nostra: idẽ seruetur schema: & ibi solum administrare officium tuæ celsitudinis sancimus.

CAP. VIII.

SImiliter siue ex delegatione, siue ex cinguli natura appellatio veniat, officium tuæ celsitudinis ministrare appellationibus sancimus: siue etiam ex delegatione nostra, similiter officij erit tui.

CAP. IX.

IN quibus autem cõmune diximus & tuorum officiorũ, & sacri scrinij ministerium, similiter cõmune seruamus, siue ex delegatione, siue (secundum quod dispositum est) in iudicio,

καστηρίῳ γένοιτο τὰ τῆς ἐξετάσεως. Ἐπ' ἐκείνων μέντοι τῶν δικῶν ἃς οὐ σπεκταβίλιοι δικασταὶ κρίνουσιν, ἀλλὰ συνήγοροι μόνον, ἐφ' ὧν ἐφέρετο τὰ τῆς ὑποθέσεως, εἴς τε τὸν θρόνον τὸν σὸν, εἴς τε τὸν ἐνδοξότατον ἡμῶν κοιαίστωρα, τῶν καθωσιωμένων λιβελλισίων ὑπηρετουμένων αὐτοῖς. ἐπειδὴ μηδὲν παντελῶς ἐπὶ ταύταις κεκαίνισται, τὸ παλαιὸν φυλάττομεν σχῆμα. ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων τῶν οὐ καινισθέντων τὰ τῆς παλαιᾶς ὑπουργίας μένειν ἐφ' ἑαυτῶν διατάττομεν, οὐδενὸς νεωτέρου γινομένου. ὁ γὰρ ἐπισυμβὰς καινισμὸς ἄλλως πως χρῆναι γίνεσθαι καὶ τὸ τῶν ὑπουργούντων ὑπέδειξε σχῆμα.

¶ Τὰ τοίνυν παραστάντα ἡμῖν καὶ διὰ τοῦδε τοῦ θείου δηλούμενα νόμου ἡ σὴ ὑπεροχὴ ἔργῳ καὶ πέρατι παραδοῦναι σπουδασάτω. *Dat. XV. Kal. April. Constantinop. post Bilis. v. c.* CONS.

Περὶ Ἀρμενίων, ὥστε καὶ αὐτοὺς ἐν πᾶσι τοῖς Ῥωμαίων ἀκολουθεῖν νόμοις.

Διάταξις κα.

Ο ΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ

Ἀκακίῳ τῷ μεγαλοπρεπεστάτῳ ἀνθυπάτῳ Ἀρμενίας.

ΤΗΝ ἀρμενίων χώραν τελείως εὐνομεῖσθαι βουλόμενοι, καὶ μηδὲν τῆς ἄλλης ἡμῶν διεστάναι πολιτείας, ἀρχαῖς τε Ῥωμαϊκαῖς ἐκοσμήσαμεν, τῶν προτέρων αὐτὴν ἀπαλλάξαντες ὀνομάτων,

σχήμα

fiat examinatio. Super illis tamen litibus quas non spectabiles iudices iudicant, sed aduocati solum: referatur negotiũ tam ad sedem tuam, quàm ad gloriosissimum quæstorẽ, deuotissimis libellensibus ministrãtibus eis: quoniã dum nihil omnino super istis innouatum sit, antiquã seruamus figuram, sicut etiã in aliis omnibus õn innouatis antiqua ministeria manere in semetipsis disposuimus, nulla nouitate facienda. accedẽs nanq; nouatio aliter quodã modo oportere fieri etiam ministrantiũ ostendit figuram.

EPILOGVS.

¶ *Quæ igitur placuerunt nobis, & per hanc sacram declarata sunt legem: tua celsitudo omnibus faciat manifesta edictis destinatis à se: vt omnes cognoscant quæ nobis sunt placita. Dat.* XV. *Kal. April.* C.P.P.C. *Bilis.* V.C.

DE ARMENIIS,

TIT. VIII.

NOVEL. CONSTIT. XXI.

Imp. Iusti. Aug. Aracio Proconsuli Armeniæ.

ARMENIORVM *regionem bene legibus gubernari volentes, & nihil ab alia nostra differre republica, & administrationibus eam Romanis ornauimus, prioribus eam liberantes nomini-*

σχήμασί τε χρῆσθαι τοῖς Ῥωμαίων συνεθίσαμεν· θεσμούς τε οὐκ ἄλλους εἶναι παρ' αὐτοῖς ἢ οὓς Ῥωμαῖοι νομίζουσιν, ἐτάξαμεν. καὶ ᾠήθημεν χρῆναι ῥητῷ νόμῳ κἀκεῖνο ἐπανορθῶσαι, τὸ κακῶς παρ' αὐτοῖς ἁμαρτανόμενον, καὶ μή, κατὰ τὸ βαρβαρικὸν ἔθος, ἀνδρῶν μὲν εἶναι τὰς διαδοχὰς τῶν τε γονέων τῶν τε ἀδελφῶν, τοῦ τε ἄλλου γένους, γυναικῶν δὲ οὐκ ἔτι· μηδὲ χωρὶς προικὸς αὐτὰς εἰς ἀνδρὸς φοιτᾶν, μηδὲ ἀγοράζεσθαι παρὰ τῶν συνοικεῖν μελλόντων. τοῦτο ὅπερ βαρβαρικώτερον μέχρι τοῦ νῦν παρ' αὐτοῖς ἐνομίσθη, οὐκ αὐτῶν μόνων ταῦτα ἀγριώτερον δοξασάντων, ἀλλὰ καὶ ἑτέρων ἐθνῶν οὕτως ἀτιμασάντων τὴν φύσιν, καὶ τὸ θῆλυ περιυβρισάντων, ὡς οὐ παρὰ Θεοῦ γενόμενον, οὐδὲ συντελοῦν τῇ γενεσιουργίᾳ, ἀλλ' ὡς εὐτελές τε καὶ ἠτιμασμένον, καὶ πάσης ἔξω προσῆκον καθεστάναι τιμῆς.

ΚΕΦΑΛ. α.

Θεσπίζομεν τοίνυν διὰ τοῦδε τοῦ θείου νόμου, ὥστε καὶ παρὰ Ἀρμενίοις τὰ αὐτὰ κρατεῖν ἅπερ καὶ παρ' ἡμῖν, προφάσει τῆς τῶν θηλειῶν διαδοχῆς, καὶ μηδεμίαν εἶναι διαφορὰν ἄῤῥενός τε καὶ θηλείας· ἀλλ' ὥσπερ ἐν τοῖς ἡμετέροις νόμοις τέτακται κατὰ ποῖον μὲν σχῆμα κληρονομοῦσι γονεῖς, ἤγουν πατέρα καὶ μητέρα, καὶ πάππον καὶ μάμμην, καὶ τοὺς ἔτι πορρωτέρω, ἢ καὶ τοὺς μετ' αὐτοὺς, τουτέστιν υἱὸν καὶ θυγατέρα, ὅπως τε αὐτοὶ κληρονομοῦνται· οὕτω καὶ παρὰ Ἀρμενίοις εἶναι,

bus & figuris vti Romanorũ assueuimus, sanctionésque non alias esse apud eos quàm quas Romani nominant, disposuimus & existimauimus oportere expressa lege illud quoque corrigere quod male apud eos delinquebatur & non secundam barbaricam gẽtem virorum quidem esse successiones tam parentum quàm fratrum & alterius generis, mulierum vero nequaquã. neq; sine dote eas ad viros venire, nec emi à maritis futuris, quod barbarice hactenus apud eos seruabatur, non ipsis solummodo hæc ferocius sentientibus, sed etiam aliis gentibus ita exhonorantibus naturam & fœmineum iniuriantibus genus, tanquam non à deo sit factum nec seruiat natiuitati, sed tanquam vile & exhonorandum & extra omnem competentem honorem.

CAP. I.

Sancimus itaque per hanc sacram legem & apud Armenios hæc ipsa tenere quæ & apud nos occasione successionis fœminarũ, & nullam esse differentiam masculi & fœminæ, sed sicut & in nostris legibus dispositum est secundum quam figuram heredes existant parentum, hoc est patris & matris & aui & auiæ & adhuc longius vel eos qui post ipsos sunt, hoc est filij & filiæ, & quemadmodum ipsi hereditatem transmittant, ita apud Ar-

εἶναι, καὶ μηδὲν τὰ Ἀρμενίας νόμιμα τῶν Ῥωμαίων διεστάναι. εἰ γὰρ τῆς ἡμετέρας πολιτείας εἰσὶ, δουλεύουσί τε ἡμῖν μετὰ τῶν ἄλλων ἐθνῶν, καὶ πάντων ἀπολαύουσι τῶν ἡμετέρων, οὐ δή που μόναι παρ' αὐτοῖς αἱ θήλειαι τῆς παρ' ἡμῖν ἰσότητος ἐκβληθήσονται, ἀλλὰ πᾶσιν ἐν ἴσῳ τὰ τῶν ἡμετέρων ἔσται νόμων, ὅσα τε ἐκ τῶν παλαιῶν συνηθροίσαμεν, καὶ ἐν τοῖς ἡμετέροις ἐτάξαμεν ἰνστιτούτοις τε καὶ διγέστοις· ὅσα τε ἐκ τῆς βασιλικῆς νομοθεσίας τῶν τε ἔμπροσθεν αὐτοκρατόρων καὶ ἡμῶν τε αὐτῶν ἀπογέγραπται.

ΚΕΦΑΛ. β.

Ταῦτα τοίνυν ἅπαντα κρατεῖν εἰς τὸν ἅπαντα θεσπίζομεν χρόνον, ἀρχόμενα ἐκ προοιμίων τῆς παρούσης τεσσαρεσκαιδεκάτης ἐπινεμήσεως, καὶ αὐτῆς, καθ' ἣν τόνδε γράφομεν τὸν νόμον. τὸ γὰρ καὶ τὰ παλαιότερα περιεργάσασθαι, καὶ πρὸς τοὺς ἄνω χρόνους ἀνελθεῖν, συγχύσεως μᾶλλον ἢ νομοθεσίας ἐστίν. ἀλλ' ἐκ τῶν χρόνων, καθάπερ εἰπόντες ἔφθημεν, τῆς παρούσης τεσσαρεσκαιδεκάτης ἐπινεμήσεως, καὶ αὐτῆς, καὶ κατὰ τὸν ἑξῆς ἅπαντα χρόνον αἱ διαδοχαὶ μενέτωσαν ὅμοιαι τῶν ἐκ πάσης αἰτίας εἰς διαδοχὰς φερομένων, ὁμοίως μὲν ἐπὶ γυναικῶν, ὁμοίως δὲ ἐπὶ ἀνδρῶν τοῦ λοιποῦ φυλαττομένων. τὸ δὲ ἔμπροσθεν γινόμενον ἅπαν μένειν ἐπὶ τοῦ προτέρου σχήματος ἐῶμεν, εἴτε ἐπὶ γενεαρχικῶν εἴτε ἐπὶ τῶν ἄλλων γέγονεν, οὐδ' ὁτιοῦν ἐπικοινωνούντων τῶν θηλειῶν προσώπων ἐπὶ τοῖς ἤδη διακομισθεῖσι

menios esse, & nihil Armeniorum leges à Romanorum differre. Si enim nostræ reipublicæ sunt seruiúntque nobis cũ aliis gentibus & omnibus nostris fruuntur, nequaquam solæ apud eos fœminæ nostra æquitate repellentur, sed omnibus sub æquitate nostra erunt leges quascunque & ex veteribus collegimus & in noſtris posuimus Inſtitutis atque Digestis & quæcunque ex Imperiali legislatione tam priorum Imperatorum quàm nostra conscripta sunt.

CAP. II.

HAec igitur omnia valere per omne tempus sancimus incipientia à principiis præsentis quartædecimæ indictionis, & huius, secundum quam hanc scripsimus legem. Nam & antiquiora perscrutari & ad superiora tempora ascendere confusionis magis quàm legislationis est. sed ex temporibus sicut prædiximus præsentis quartædecimæ indictionis tantum & in subsequenti vniuerso tempore successiones maneant similes ex omni causa quæ in successionibus relata est, similiter in mulieribus similiter in viris de cætero seruandæ. Quod autem prius factum est omne manere in priori figura sinimus, siue in progenitorialibus siue in aliis factum est, nibil omnino communicantibus fœmineis personis super iam di-

τιμηθῶσι γενεσιαρχικοῖς χωρίοις, ἢ ταῖς γενομέναις διαλοχαῖς, μέχρι τῆς τρισκαιδεκάτης ἐπινεμήσεως, καὶ αὐτῆς. ἀλλ' ἐκ τοῦ ῥηθέντος χρόνου, τουτέστιν ἀπὸ τεσσαρεσκαιδεκάτης ἐπινεμήσεως, κρατεῖν τὰ παρ' ἡμῶν νομοθετηθέντα θεσπίζομεν.

¶ Τὰ τοίνυν παραστάντα ἡμῖν, καὶ διὰ τοῦδε τοῦ θείου δηλούμενα νόμου, ἡ σὴ μεγαλοπρέπεια, καὶ οἱ μετ' αὐτὴν τῆς ἀρχῆς ἀντιληψόμενοι παραφυλάττειν εἰς τὸ διηνεκὲς σπουδασάτωσαν. Dat. XV. KALEN. APRIL. CONSTANTINOP. POST BILIS. V. C. CONS.

Περὶ τῶν δευτερογαμούντων. Διάταξις κβ.

Ο ΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ Ιωάννῃ τῷ ἐνδοξοτάτῳ ὑπάρχῳ τῶν ἱερῶν τῆς ἐω πραιτωρίων, τὸ δεύτερον ἀπὸ ὑπάτων, καὶ πατρικίῳ.

ΠΟΛΛΟΙ μὲν ἤδη καὶ ποικίλοι τίθενται νόμοι παρ' ἡμῶν, καὶ ἑκάστῳ μέρει τῶν πρότερον ἡμῖν νομοθετηθέντων μὲν ἢ διαταχθέντων, δοξάντων δὲ ἡμῖν ἔχειν οὐκ ὀρθῶς, τὴν ἐπὶ τὰ κρείττω διδόντες ὁδὸν, καὶ ὑφηγούμενοι τοῖς ὑπηκόοις ὃν προσήκει διαζῆν τρόπον.

uisis progenitorialibus prædiis aut factis successionibus vsque ad tertiamdecimam indictionem & hanc, sed ex memorato tempore, hoc est quartadecima indictione valere quæ à nobis sunt legislata sancimus.

EPILOGVS.

¶ *Quæ igitur placuerunt nobis, & per hanc sacram declarata sunt legem tua, magnificentia & qui post eam administrationem susceperint, in perpetuum custodire festinent. Datum* XV. *Kalend. April. post Bilisarij* V. C. *Consulatum.*

COLLATIO QVARTA.

DE NVPTIIS.

TIT. I.

NOVEL. CONSTIT. XXII.

Idem Imper. Ioanni gloriosissi. sacrorum per Orientem prætoriorum præfecto, iterum exconsuli & patricio.

PRAEFATIO.

PLVRIMAE *quidem iam variæq; positæ sunt leges à nobis vnicuiq; parti prius à nobis sancitorum quidem, aut dispositorum, visorum autem nobis habere non rectè, ad meliora dantes viam, & exponentes subiectis quo competat degere*

modo

πορ· τὸ δὲ νῦν τοῦτο τὸ παρ' ἡμῶν γινόμενον νόμος τίς ἐστι κοινὸς, τῷ πάντων ἡγεμονωτάτῳ τῶν πραγμάτων τὴν προσήκουσαν τάξιν ἐπιτιθείς. εἰ γὰρ ὁ γάμος οὕτως ἐστὶ σεμνὸν, ὡς τῷ ἀνθρωπίνῳ γένει δοκεῖν ἀθανασίαν ἐπιτεχνητὴν εἰσηγεῖσθαι, καὶ ἐκ τῆς παιδοποιΐας ἀνανεούμενα τὰ γένη μένειν διηνεκῆ, τῆς τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίας, καθ' ὅσον ἐστὶ δυνατὸν, τῇ καθ' ἡμᾶς τὸ ἀθάνατον χαριζομένης φύσει· εἰκότως ἡμῖν περισπούδαστα τὰ περὶ τῶν γάμων ἐστί. τὰ μὲν γὰρ ἄλλα τῶν νομοθετημάτων οὐ πᾶσι προσήκει οὔτε ἀνθρώποις, οὔτε πράγμασιν, οὔτε καιροῖς· τὸ δὲ περὶ τῶν γάμων σπούδασμα πάσης ἐστὶν, ὡς εἰπεῖν, τῆς ἀνθρωπίνης γονῆς, δι' ἧς καὶ ἀνανεοῦται μόνης, καὶ πλείονος τῶν ἄλλων φροντίδος καθέστηκεν ἄξιον. Ἡ μὲν οὖν παλαιότης οὐ σφόδρα τὰ περὶ τῶν προτέρων ἢ τῶν δευτέρων περιειργάζετο γάμων, ἀλλ' ἐξῆν καὶ τοῖς πατράσι καὶ ταῖς μητράσιν εἰς πλείους ἀφικνεῖσθαι γάμους, καὶ κέρδους οὐδενὸς ἀφαιρεῖσθαι· καὶ τὸ πρᾶγμα ἦν ἐν ἀπλότητι συγκεχυμένον. ἐκ δὲ τῶν τοῦ μείζονος Θεοδοσίου χρόνων πλείων φροντὶς γέγονε τῆς περὶ ταῦτα τεχνολογίας· ἕως περιελθοῦσα διὰ τῶν ἐφεξῆς βασιλέων, εἰς Λέοντα τὸν τῆς εὐσεβοῦς μνήμης ἀφίκετο, ἄνδρα γενναίως τε καὶ ἀνδρικῶς καὶ τὰ περὶ τούτων κατὰ τὸ πλεῖστον νομοθετήσαντα. ἡμεῖς δέ γε ἐν τῇ τῶν διατάξεων συνθήκῃ πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα περὶ τούτων διωρίσαμεν, ᾠήθημεν δὲ χρῆναι νῦν, βουλαῖς τελειοτέραις τὸ πρᾶγμα κατασκεψάμενοι, καί τινα ἐπανορθῶσαι

οὐ τῶν

modo. hoc autem quod nunc à nobis fit, lex quædam est communis omnibus & propria, rebus competẽtem ordinem ponens. Si enim matrimonium sic est honestum, vt humano generi videatur immortalitatem artificiosè introducere, & ex filiorum procreatione renouata genera manent: iugiter dei clementia, quantum est possibile, nostræ immortalitatem donante naturæ, rectè nobis studium est de nuptiis. Alia namque omnia quæ sancita sunt à nobis, non omnibus competunt nec hominibus nec rebus nec temporibus: studium vero nuptiarum totius est (vt ita dicatur) humanæ sobolis: ex quo etiam renouatur solo: & ampliori quàm alia solicitudine dignum est. Antiquitas equidem non satis aliquid de prioribus aut secundis perscrutabatur nuptiis, sed licebat & patribus & matribus & ad plures venire nuptias, & lucro nullo priuari: & causa erat in simplicitate confusa. Maioris autem Theodosij temporibus amplior solicitudo facta est circa huius rei tractatum, donec circumiens per cæteros imperatores, in Leonem piæ memoriæ peruenit, virum fortiter atque viriliter etiam de istis plerumq; sancientem. Nos autem in constitutionum compositione multa quidem & alia de istis decreuimus: existimauimus autem oportere nunc consiliis perfectioribus causam considerantes etiam quædam corrigere

non

οὐ τῶν ἄλλων μόνον, ἀλλ' ὅλως καὶ τῶν παρ' ἡμῶν αὐτῶν νομοθετηθέντων. οὐ γὰρ ἐρυθριῶμεν ἔτι κάλλιον καὶ ὧν αὐτοὶ πρότερον εἴπομεν προσεξευρόμενοι, τοῦτο νομοθετεῖν, καὶ τὴν προσήκουσαν τοῖς προτέροις δευτέραν ἐπιθεῖναι διόρθωσιν οἴκοθεν, ἀλλὰ μὴ παρ' ἑτέρων ἀναμένειν ἐπανορθωθῆναι τὸν νόμον.

ΚΕΦΑΛ. α.

Δεῖ τοίνυν ταῦτα προειρήσθω τοῦδε τοῦ νόμου· καὶ πρῶτον ἐκεῖνο, τὸ πάντα μὲν, ὁπόσα ἐν τοῖς ἔμπροσθεν νενομοθέτηται εἴτε παρ' ἡμῶν, εἴτε τῶν πρὸ ἡμῶν, ταῦτα κρατεῖν ἕκαστον κατὰ τοὺς οἰκείους χρόνους, οὐκ ἔχοντα οὐδεμίαν ἐκ τοῦ παρόντος νόμου καινισμὸν, ἀλλ' ἐπὶ τῶν οἰκείων θεμάτων κρατοῦντα καὶ πολιτευόμενα, καὶ τὰς ἑαυτῶν ἐκβάσεις ἐκ τῶν ἤδη τεθέντων ἀναμένοντα νόμων, καὶ οὐδὲν κοινωνοῦντα τῷ παρόντι νόμῳ· τὸν δὲ παρόντα νόμον ἐκ τοῦ νῦν κρατεῖν ἐπὶ πᾶσι τοῖς ἐσομένοις θέμασι, καὶ ἐπὶ πάντων τῶν μετὰ ταῦτα γάμων, εἴτε προτέρων, εἴτε τῶν ἐφεξῆς, ἐπί τε τῶν ὕστερον ἐσομένων εἴτε γαμικῶν κερδῶν, εἴτε διαδοχῶν ἐκ τῶν παίδων. καὶ γὰρ τὸ μὲν προειληφὸς ἅπαν τοῖς ἤδη γεγραμμένοις καταλιμπάνομεν νόμοις. τὸ δὲ μέλλον διὰ τοῦ παρόντος ἀσφαλιζόμεθα νόμου, ὥστε εἴτε πρῶτοι εἴτε δεύτεροι γίγνονται γάμοι, εἴτε τοῖς γονεῦσι διαδοχαὶ τῶν ἐκ τοῦ πρώτου γάμου παίδων, εἴτε κέρδη ἐκ προικῴων ἢ προγαμιαίων δωρεῶν, ἢ δι' ἄλλας αἰτίας

non aliorum solummodo, sed etiam quæ à nobisipsis sancita sunt. Non enim erubescimus siquid melius etiam horum quæ ipsi prius diximus, adinueniamus, hoc sancire, & competentem prioribus imponere correctionem, nec ab aliis expectare corrigi legem.

CAPVT I.

DVo igitur hæc præmittantur huic legi: & primum illud, vt omnia quidẽ quæcunque in prioribus sancita sunt, siue à nobis, siue à prioribus nostris, hæc valeant singula secundum propria tempora, non habentia vllam ex præsenti lege nouitatem: sed & in suis casibus valitura atq; tractanda: & suos euentus ex iis quæ iam positæ sunt legibus expectãtia: & nihil communicantia præsenti legi. Præsentem vero legẽ exnũc valere volumus in omnibus futuris casibus, & in omnibus postea nuptiis, siue prioribus, siue deinceps, & in posteris aut futuris siue nuptialibus lucris siue successionibus quæ ex filiis sunt. etenim quod quidem omne iam præcessit, conscriptis relinquimus legibus: quod vero futurũ est, per præsentem munimus legem. Vnde siue secundæ prouenerint nuptiæ, siue parentibus successiones ex prioris matrimonij filiis, siue lucra ex dotibus, aut antenuptialibus donationibus, aut ex alia* causa:

* al. ex præsenti lege.

αἰτίας· εἴτε ὄντων ἐκ τοῦ δευτέρου γάμου παίδων, εἴτε καὶ μή· ἐν τοῖς ἔμπροσθεν χρόνοις ταῦτα παραφυλαττέσθω κατὰ τοὺς ἑαυτῶν ἕκαστα χρόνους καὶ ἀπολαυέτωσαν οἵτε ἄνδρες αἵ τε γυναῖκες τῆς ἔμπροσθεν νομοθεσίας, εἴτε πρὸς δευτέρους ἦλθον γάμους, εἴτε καὶ μέχρι τῶν πρώτων ἔστησαν, εἴτε διεδέξαντο τοὺς παῖδας, εἴτε τι τῶν πάντων ἔπραξαν τοῖς προτέροις ἀκολουθοῦντων νόμοις. τοὺς γὰρ ἐκείνοις πιστεύσαντας, καὶ οὕτως συμβαλόντας οὐκ ἄν τις αἰτιάσαιτο διὰ τί μὴ καὶ τὸ μέλλον ἠπίσταντο, καὶ τῷ φαινομένῳ μὲν καὶ τῷ πολιτευομένῳ παντάπασιν ἠπίστουν, τὸ δὲ οὔπω γινόμενον ἐδεδίεσαν. ὁ δὲ ἐφεξῆς χρόνος ἐν τοῖς μετὰ ταῦτα τικτομένοις θέμασιν, ἐν ἑνὶ πάντα τῷ δε τῷ νόμῳ κείμενά τε καὶ συνηθροισμένα θεασάσθω, ὁπόσα περὶ τῶν ἐσομένων, ὡς εἴρηται, γάμων προσήκει κρατεῖν. ἓν μὲν οὖν τοῦτο προειρήσθω τοῦ νόμου.

ΚΕΦΑΛ. β.

Δεύτερον δὲ ἐκεῖνο, ὥστε ἅπαντα ὁπόσα ἐκ τῆς νῦν ἡμέρας ὁ διατιθέμενος διατάττοι περὶ τῶν τοιούτων, εἴτε ἀνὴρ, εἴτε γυνὴ καθεστήκοι, ταῦτα κρατεῖν. νομοθετείτω μὲν γὰρ ἕκαστος ἐπὶ τοῖς ἑαυτοῦ τὰ εἰκότα, καὶ ἔστω νόμος ἡ τούτου βουλὴ, καθάπερ καὶ ὁ παλαιότατος ἡμῖν τῶν νόμων, καὶ πρῶτος σχεδὸν τὴν πολιτείαν ῥωμαίοις διατάξας φησὶ (φαμὲν δὲ τὸν δυοδεκάδελτον)

κατὰ

causa: siue existentibus ex secundo matrimonio filiis, siue etiam non: in prioribus temporibus hæc seruentur secundum sua singula tempora: & fruātur tam viri quàm mulieres prioris legis latione, siue ad alias venerint nuptias, siue etiam vsque ad priores steterint: siue successerint filiis, siue aliquid omnium egerint priores sequentes leges. Illis enim credentes, & ita contrahentes nullus culpabit quare non futurum sciuerunt: & hoc quod videbatur quidem & tractabatur omnibus modis, crediderunt: quod vero nondum factum erat, non formidauerunt. [Vnde illa quidem omnia maneāt suum seruantia ordinem]: deinceps vero tempus in posterioribus pariendis casibus omnia in vna hac lege posita atque collecta respiciat quaecunque de futuris (sicut dictum est) nuptiis competunt valere. Vnum itaque hoc præmittatur legi.*

Inclusa in Græco non leguntur.

*primum.

CAP. II.

Secundum vero illud, vt omnia quaecunque ex hodierna die testator disposuerit de talibus, siue vir siue mulier consistat, hæc valeant. Disponat itaque vnusquisque super suis vt dignum est: & sit lex, eius voluntas: sicut & antiquissima nobis lex & prima pene reipublicæ Romanorum disponens ait, (dicimus autem duodecim tabularum)

κατὰ τὴν ἀρχαίαν καὶ πάτριον γλῶτταν οὑτωσί που λέγων, *uti legaßit quisque de re sua, ita ius esto.* οὐδενὸς δυναμένου παρὰ τὴν ἐκείνου γνώμην, οὐδ' ἂν εἰ θεῖον πράττοι τύπον, οὐδ' ἂν εἴτι τῶν πάντων, ἕτερόν τι παραδιατυποῦν ἐπὶ τοῖς ἀλλοτρίοις.

¶ Εἰ δὲ μηδὲν ὁ διατιθέμενος εἴποι ἢ διατυ- 1
πώσειεν ὅπερ μὴ τοῖς ἤδη κειμένοις καὶ κρατοῦσι προκατείληπται νόμοις, μήτε τι παρὰ τοὺς καθόλου νόμους διατάττοι, τηνικαῦτα ὅδε ἡμῖν ὁ νόμος κείσθω, πάντα καθ' ὅσον ἀνθρώπῳ δυνατὸν περιλαμβάνων καὶ διαβαίνων ἐν βραχεῖ, καὶ τὰ ἐπὶ τοῖς πρώτοις ἐπανορθούμενος γάμοις καὶ τὰ ἐπὶ τοῖς δευτέροις, καὶ τὰ ἐπὶ ταῖς διαδοχαῖς καὶ ταῖς λύσεσι τῶν γάμων, εἴτε ἐκ θανάτων, εἴτε ἐκ διαζεύξεως· καὶ τὰ πρὸ τοῦ πενθίμου χρόνου, καὶ μετ' ἐκεῖνον· καὶ μίαν τινὰ συνέχειαν ποιούμενος παντὸς δὴ τούτου τοῦ συγγράμματος καὶ νομοθεσίας, πάλαι μὲν ἀρξαμένην, ἐκ πέντε δὲ μάλιστα καὶ πεντήκοντα καὶ ἑκατὸν ἐτῶν συχνότερόν τι κινηθεῖσαν, καὶ κατὰ μέρος ἀθροισθεῖσάν τε ἅμα, καὶ τῷ κατὰ μικρὸν συνδεῖσθαί τε πρὸς ἑαυτὴν καὶ συγκολλᾶσθαι, συγχυθεῖσαν ἐν πλείστοις, καί τινος ἀεὶ δεομένην ἐπανορθώσεως, καθαράν τε καὶ σύμφωνον ἑαυτῇ παντοίως ἀποφαίνων.

secundum antiquam & patriam linguam ita dicens: Vti legaßit [a] *quisque de sua re, ita ius esto. nullo valente citra illius voluntatem, nec si sacram impetret formam, nec si quidpiam aliud omnium, aliquid aliter disponere in rebus alienis.* ¶ *Si vero nihil testator dixerit aut disposuerit quod non iam positis & valentibus praeoccupatum sit legibus, nec aliquid contra vniuersales leges ordinauerit: tunc haec nobis lex posita sit omnia quantum est homini poßibile comprehendens, & transiens in breui, & ea quae in prioribus erant corrigens nuptiis, & quae in secundis: & ea quae in successionibus, & in solutionibus nuptiarum siue ex morte, siue ex separatione: & ea quae ante luctuosum tempus sunt, & post illud:* [b] *& vnam quandam continuationem faciens totius huius conscriptionis atque legislationis: olim quidem inchoatam, ex quinque vero praecipuè & quinquaginta & centum annis frequentius motam, & particulariter correctam simul, & paulatim colligatam ad semetipsam & cohaerentem, confusam in plurimis, & quadam semper egentem correctione, purámque & consonam sibi omnino declarans.*

[a] vel legaßet.

[b] Intelligit tépus quod intercessit inter l. fœminae. C. de secun. nup. datá Syagrio & Eucherio Coss. anno Christi. 381. & hanc legem datã post cósulatú Bilisarij anno Christi. 536. quod quidem tempus exactè est annorum 155.

Quae res constituat nuptias, quae dissoluat.

CAP. III.

ΚΕΦΑΛ. γ.

Γάμον μὲν οὖν διάθεσις ἀμοιβαία ποιεῖ, τῆς τῶν προικῴων γε οὐκ ἐπιδεομένη προσθήκης. ἐπειδὰν δὲ ἅπαξ συνέλθοι, εἴτε ἐπὶ ψιλῇ γαμικῇ διαθέσει, εἴτε καὶ ἐπιδόσει προικὸς καὶ τῆς διὰ τὸν γάμον δωρεᾶς, δεῖ τῷ πράγματι πάντως ἀκολουθῆσαι καὶ λύσιν αὖθις ἢ ἀνεύθυνον, ἢ μετὰ ποινῆς. ἐπειδὴ τῶν ἐν ἀνθρώποις παρακολουθούντων τὸ δεθὲν ἅπαν λυτόν. τὸ δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἀπροίκων συμβολαίων διαλυομένων, καὶ ποινὴν ἴσως ἀκολουθεῖν, τοῦτο ἡμεῖς ἐξεύρομεν πρῶτοι.

ΚΕΦΑΛ. δ.

Διαλύονται δὲ ἐν ζωῇ τῶν συμβαλλόντων γάμοι, οἱ μὲν συναινοῦντος ἑκατέρου μέρους (ὑπὲρ ὧν οὐδὲν ἐνταῦθα διαλεκτέον) τῶν συμφώνων τὸ πρᾶγμα καθάπερ ἂν ἑκατέρῳ δόξειε διοικουμένων· οἱ δὲ κατὰ πρόφασιν εὔλογον, οἳ δὴ καὶ bona gratia καλοῦνται· οἱ δὲ αἰτίας ἁπάσης χωρίς. οἱ δὲ καὶ μετὰ αἰτίας εὐλόγου.

ΚΕΦΑΛ. ε.

Κατὰ μὲν οὖν πρόφασιν ἄμεμπτον, ὅταν ἄσκησιν θάτερον ἕληται τῶν μερῶν, πρὸς τὴν ἐπὶ τὰ κρείττω μεταβαίνειν ὁδὸν, καὶ τὸν ἐν ἁγνείᾳ βίον αἱρούμενον· τηνικαῦτα γὰρ

νόμος

Nuptias itaque affectus alternus facit, dotalium non egens augmento. cum enim semel conuenerit sub puro nuptiali affectu, siue etiam oblatione dotis & propter nuptias donationis: oportet causam omnino sequi etiam solutionem aut innoxiam, aut cum pœna: quoniam eorum quæ in hominibus subsequuntur, quicquid ligatur, solubile est. Vt autem etiam super indotatis matrimoniis distractione facta, pœna merito subsequatur: hoc nos adinuenimus primi.*

βασιλ. lib. 8 tit. 4. cap. 52. extat.

* præterquam in illustrib. addit gl. Græc. ex Nou. 17. ca. 4.

De diuortiis bona gratia factis, & aliis modis.

CAP. IIII.

Distrahuntur itaque in vita contrahentium matrimonia. Alia quidem consentiente vtraq; parte: pro quibus nihil hic dicendum est, pactis causam sicut vtrique placuerit, gubernantibus. Alia vero per occasionem rationabilem, quæ etiam bona gratia vocatur. Alia vero citra omnem causam. Alia quoque cum causa rationabili.

Prima causa iusta soluendi matrimonij. CAP. V.

Secundum occasionem itaque inculpabilem, quando conuersationem altera eligit pars, ad meliorẽ migrans vitam, & sub castitate conuersationem concupiscens. tunc enim

νόμος καὶ ἄλλος ἡμέτερος λέγει παῤῥησίαν
εἶναι καὶ ἀνδρὶ καὶ γυναικὶ, πρὸς τὰ κάλλίω
μεθισταμένοις, διαλύειν τὸ συνοικέσιον, καὶ ἀνα-
χωρεῖν μετά τινος βραχείας ὑπολειπομένης
τῷ καταλελειμμένῳ παραμυθίας. ἐπεὶ γὰρ ἂν
συμφωνήσειαν οἱ συμβάλλοντες ἀπὸ τελευτῆς
γίνεσθαι κέρδος, τοῦτο ἔχειν δεῖ τὸν καταλε-
λειμμένον παρὰ θατέρου, εἴτε ἀνὴρ, εἴτε γυνὴ
καθεστήκοι. διότι καὶ οὗτος, τό γε ἐπὶ τῷ συνοι-
κήσαντι, δοκεῖ τελευτᾶν, ἑτέραν ἀνθ' ἑτέρας
βίου πορείαν ἑλόμενος.

ΚΕΦΑΛ. ϛ.

ΚΑὶ κατὰ πρόφασιν δὲ ἀναγκαίαν τε καὶ
εὔλογον διαλύεται γάμος, ὅταν τις
οὐχ οἷός τε εἴη συνεῖναι τῇ γυναικὶ, καὶ τὰ παρὰ
τῆς φύσεως ἀνδράσι δεδομένα πράττειν, ἀλλὰ διε-
τία μὲν, κατὰ τὸν περὶ τούτου πρώην παρ' ἡμῶν γε-
γραμμένον νόμον, παραδράμοι ἐκ τοῦ τοῦ γάμου
καιροῦ· ὁ δὲ ὅτι ταῖς ἀληθείαις ἐστὶν ἀνὴρ οὐ δεί-
κνυσι. πάρεστι γὰρ τῇ γυναικὶ ἢ τοῖς γε αὐτῆς
πατράσι διαζευγνῦναι τὸ συνοικέσιον, καὶ στέλλειν
διαζύγιον, εἰ καὶ μὴ βούλοιτο τοῦτο ὁ συνοικῶν.
κἀνταῦθα ἡ μὲν προὶξ (εἴτις ἐστὶν ὅλως ἐπιδεδο-
μένη προίξ) ἀκολουθήσει τῇ γυναικὶ, καὶ ἀποδώσει
ταύτην ὁ ἀνὴρ, εἴ γε τύχοι λαβών· ἡ δὲ διὰ τὸν γά-
μον ἤτοι πρὸ τοῦ γάμου δωρεὰ μενεῖ παρὰ τῷ
ἀνδρὶ, οὐδὲν οἴκοθεν ζημιουμένῳ. τοῦτον δὴ τὸν νόμον
ἐπανορθοῦμεν βραχείᾳ τινὶ προσθήκῃ. οὐ γὰρ διετίαν
ἀριθμεῖσθαι μόνην τὴν ἐξ αὐτοῦ τοῦ καιροῦ τῆς συνα-
φείας-

lex alia nostra dicit licentiam esse viro & mulieri ad meliora migranti, transigere matrimonium, & abscedere, quodam breui dimisso ei qui relinquitur solatio. quodcunque enim pacti fuerint contrahētes ex morte fieri lucrum, hoc habere oportet eum qui dimittitur ab altero, siue vir, siue mulier sit: eo quòd & iste quantum ad matrimonium videtur mori, aliud pro alio vitæ eligens iter.

Secunda causa.

CAP. VI.

PEr occasionem quoq; necessariam & non irrationabilem distrahitur matrimoniū, quando aliquis impotens fuerit coire mulieri, & agere quæ à natura viris data sunt: si biennium quidem secundum de hoc à nobis pridem scriptam legem transcurrat ex nuptiarū tempore: ille vero quia pro veritate est vir, non ostendat. licebit enim mulieri aut eius patribus disiungere matrimonium, & mittere repudium, vel si noluerit hoc maritus. & hic si quidem dos (si quæ omnino data sit,) sequetur mulierem: & reddet hanc vir si contigit eam accipi: propter nuptias autem seu antenuptias donatio manet apud virum nihil de suo damnificādum. Hanc itaq; legē corrigimus breui quadam adiectione. non enim biennium numerari solum ex ipso tempore copulationis,

φείας. ἀλλὰ τριετίαν βουλόμεθα. καὶ γὰρ ἐδιδάχθημεν ἐκ τῶν ἐπισυμβάντων ἐν μέσῳ, τινὰς πλείονα ἢ καὶ κατὰ διετίαν χρόνον οὐκ ἰσχύσαντας, ὕστερον ἱκανοὺς ὀφθέντας ὑπηρετήσασθαι τῇ τεκνογονίᾳ.

ΚΕΦΑΛ. ζ.

Ἀλλὰ καὶ τὸ τῆς αἰχμαλωσίας τοιοῦτόν ἐστιν, ὁποῖον bona gratia διαλύειν τὸν γάμον. εἴτε γὰρ ἀνδρὶ συμβαίη τοιοῦτον ἀτύχημα, τῆς γυναικὸς ἐν τῇ πολιτείᾳ μενούσης, εἴτε αὖθις γυνὴ μὲν εἰς αἰχμαλωσίαν ἀπίοι, μένοι δὲ ὁ ἀνὴρ ἐν πολιτείᾳ· ὁ μὲν ἀκριβής τε καὶ λεπτὸς λόγος διαλύει τὸν γάμον (δουλείας γὰρ ἅπαξ ἐπιγινομένης θατέρῳ, ἡ τῆς τύχης ἀνισότης τὴν ἐκ τῶν γάμων ἰσότητα μένειν οὐ συγχωρεῖ) πλὴν ἀλλὰ φιλανθρωπότερον τὰ τοιαῦτα θεωροῦντες, ἕως μὲν ἔστι φανερὸν περιεῖναι ἢ τὸν ἄνδρα ἢ τὴν γαμετὴν, μένειν ἄλυτα τὰ συνοικέσια συγχωροῦμεν· καὶ οὐκ ἐλεύσονται πρὸς δευτέρους γάμους οὔτε γυναῖκες οὔτε ἄνδρες, εἰ μὴ βούλοιντο δοκεῖν κατὰ προπέτειαν τοῦτο πρᾶξαι, καὶ ὑποπεσεῖν ταῖς ποιναῖς, ὁ μὲν τῇ τῆς πρὸ γάμου δωρεᾶς ζημίαν ἐκτίσει, ἡ δὲ τῆς προικός. εἰ δὲ ἄδηλον καθεστήκοι πότερον περίεστιν ἢ μὴ τὸ εἰς πολεμίους ἀφικόμενον πρόσωπον, τηνικαῦτα πενταετίαν μενετέον, εἴτε τῷ ἀνδρὶ, εἴτε τῇ γυναικί. μεθ' ἣν εἴτε σαφῆ γένοιτο τὰ τῆς τελευτῆς, εἴτε ἄδηλα μένοι,

γαμεῖν

sed triennium volumus. edocti namq; sumus ex iis quæ ante [*] hæc prouenerunt, quosdam amplius quàm biennium temporis non valentes, postea potentes ostensos ministrare filiorum procreationi.

* Inter hæc.

CAP. VII.

SEd etiam captiuitatis casus talis est, quale est bona gratia distrahere matrimonium. siue enim contingat tale infortunium viro, muliere in republica manente, siue rursus mulier quidem in captiuitatem ducatur, maneat autem vir in republica: scrupulosa quidem & subtilis ratio trāsigit nuptias: (seruitute namque semel superueniente alteri personæ, fortunæ inæqualitas æqualitatem ex nuptiis manere non sinit) attamen humanius talia contemplantes, donec quidem est manifestum superesse aut virū, aut vxorem, manere insoluta matrimonia sinimus: & nō venient ad secūdas nuptias neq; mulieres, neq; viri, nisi voluerint videri ausu temerario hoc egisse, & pœnis succumbere: illū quidē ante nuptias donationis dicimus exactioni, illam vero dotis. Si vero incertum sit vtrum superest, an non, quæ ad hostes persona deuenit: tunc quinquenniū [*] expectandū est siue à viro, siue à muliere: post quod, siue manifestum de morte fiat, siue incertū maneat,

* Iure cano. expectatur donec fuerit certificatum de morte: vt extra de spon. & matrimo. ca. in præsentia.

γαμεῖν ἔξεστιν ἀκινδύνως. καὶ τοῦτο γὰρ δὴ ταῖς καλουμέναις bona gratia διαλύσεσι παρὰ τῶν πρὸ ἡμῶν συνηρίθμηται· καὶ ἡμεῖς δὲ εἰς τοῦτο σύμφαμεν. ὥστε ἐνταῦθα οὐδὲ διαζυγίῳ γίνεται καιρὸς, οὕτω τῶν προσώπων διεστώτων ἀλλήλων. καὶ οὐδεὶς ἐντεῦθεν κερδανεῖ, οὔτε ὁ ἀνὴρ τὴν προῖκα, οὔτε ἡ γυνὴ τὴν προγαμιαίαν δωρεάν· ἀλλ᾽ ἕκαστος ἐπὶ τῶν οἰκείων μένει.

ΚΕΦΑΛ. η.

ΤΟ δὲ πρότερον ἐκ τῆς τῶν νόμων αὐστηρίας εἰσηγμένον ἡμεῖς φιλανθρώπῳ λύομεν συγχωρήσει. εἰ γὰρ ἐκ ψήφου δικαστικῆς εἰς μέταλλόν τις ἢ ἀνὴρ ἢ γυνὴ δουλεῦσαι προσετάχθη (ὁποῖον νῦν ἐστι τό, τε ἐν Προικοννήσῳ, τό, τε ἐν τῇ καλουμένῃ Γύψῳ) δουλεία μὲν ἦν, κατὰ τὸ παρὰ τῶν παλαιῶν νομοθετηθὲν, ἐπὶ τῆς τιμωρίας ἐπαγομένη, διεζεύγνυτο δὲ ὁ γάμος, τῆς τιμωρίας τὸν καταδεδικασμένον ἐχούσης ἑαυτῇ δουλεύοντα· ἡμεῖς δὲ τοῦτο ἀνῄρημεν, καὶ οὐδένα τῶν ἐξ ἀρχῆς εὖ γεγονότων ἐκ τιμωρίας γίνεσθαι συγχωροῦμεν οἰκέτην. οὐ γὰρ ἂν μεταβάλοιμεν ἡμεῖς τύχην ἐλευθέραν εἰς δουλικὴν κατάστασιν, οἵ γε καὶ τῶν ἔμπροσθεν δουλευόντων ἐλευθερωταὶ σπουδάζοντες εἶναι. μενέτω τοίνυν ὁ γάμος ἐνταῦθα μηδὲν ἐκ τῆς τοιαύτης ψήφου βλαπτόμενος, οἷα μεταξὺ προσώπων ἐλευθέρων συνεστώς.

nubere licebit sine periculo. hoc enim & in nuncupatis bona gratia transactionibus, à præcedentibus connumeratum est. nos quoque in hoc consentimus, vt hic neque repudio fiat opus, ita personis distantibus ab alterutris, & nullus ex hoc lucrabitur, neque vir dotem, neque mulier antenuptialem donationem: sed vnusquisque in suis manebit.

CAP. VIII.

Quod [a] *autem prius ex legum seueritate introductum est, nos clementi cessione resoluimus. Si enim ex decreto iudiciali in metallum aliquis aut vir aut mulier dari iussus esset (quale nunc est in Proconneso* [b]*, & in appellata Gypso) seruitus quidem erat & ab antiquis legislatoribus sancita, & ex supplicio illata: separabatur vero matrimonium, supplicio possidente damnatum, sibíq; seruientē. nos autem hoc remittimus: & nullum ab initio bene natorum ex supplicio permittimus fieri seruum. Neq; enim mutamus nos formam liberam in seruilem statum: qui etiam dudum seruientium manumissores esse festinauimus. Maneat igitur matrimonium hoc nihil ex tali decreto læsum, vtpote inter personas liberas consistens.*

[a] Hîc §. tollit seruitutem pœnę: itaque corrigit §. pœnæ. instit. qui. mo. ius pa. potest. sol.

[b] Insula Propōtidis ante Cyzicū, quæ & Elaphōnesus dicebatur. Pli. li. 5. c. vlti.

Quarta causa seu quartus modus dissoluendi matrimonij Bona gratia.

CAP.

ΚΕΦΑΛ. θ.

Εἰ δὲ ψῆφος δικαστικὴ τὸν ἀπελεύθερον ἢ τὴν ἀπελευθέραν ἢ τοὺς τούτων παῖδας καταδουλώσειε, συνίσταται μὲν ἐξ ἀρχῆς ὁ γάμος, ἡ δὲ ὕστερον ἐπιφανεῖσα δουλεία διαζεύγνυσιν αὐτοὺς ἀπ' ἀλλήλων, ὡσανεὶ τελευτῆς ἀκολουθησάσης· ἐπείπερ οἱ πρὸ ἡμῶν φασὶ τὴν ἐπιγινομένην δουλείαν οὐ μικρῷ διεστάναι θανάτου. ὥστε ἐντεῦθεν τὸ μὲν οἰκεῖον ἕκαστος ἀπολαμβανέτω, τὸ δὲ ἀπὸ τελευτῆς μόνον τοῖς ἐλευθέροις περιγινέσθω σύμφωνον, τοῦ λοιποῦ πρὸς τὸν καταδουλώσαντα χωροῦντος.

ΚΕΦΑΛ. ι.

Εἰ δὲ εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς οἰηθείη τις ἐλευθέρῳ συνάπτεσθαι προσώπῳ, εἶτα ἐκεῖνο δοῦλον ὕστερον ἀποφανθείη καθεστὼς, οὐ φήσομεν λύεσθαι τὸν γάμον, ἀλλ' αὐτὸ τὴν ἀρχὴν οὐδὲ γάμον γενέσθαι, παρὰ τὴν ἔμπροσθεν ἡμῖν εἰρημένην αἰτίαν, τὴν τῆς περὶ τὴν τύχην ἀνισότητος. ὥστε οὐδὲ κέρδος ἐκ γάμου θεωρητέον, οὐδέ τι τοιοῦτο, ἀλλὰ ψιλὴν τῶν προσηκόντων διὰ τῶν προσφόρων ἀγωγῶν ἀνάδοσιν. ταῦτα δὲ διορίζομεν, καὶ τὸν τοιοῦτον οὐκ εἶναι φαμὲν γάμον, εἴπερ τὸ πρᾶγμα τύχης ἀδηλίᾳ διοικήσειε μόνῃ· μηδὲ συναινέσεως τοῦ δεσπότου, μηδὲ κακουργίας αὐτοῦ τινὸς, μηδὲ ῥαθυμίας ἐλεγχομένης.

ΚΕΦ

CAP. IX.

SI vero decretum iudiciale libertum aut libertam, aut horum filios in seruitutem redigat: constat quidem ab initio matrimonium, postea vero apparens seruitus separat eos ab inuicem, tanquam morte secuta: quoniam præcedentes nos, dicunt superuenientem seruitutem non procul à morte differre. idcirco hoc quidem quod proprium est, vnusquisque recipiat: placitum verò solum quod ex morte est, liberis acquiratur: reliqua verò veniant ad eum qui redigitur in seruitutem

CAP. X.

SI vero ab initio putauerit aliquis liberæ iungi personæ, illa verò famula postea declaretur existens: non dicimus solui matrimonium, sed ab ipso initio neque matrimonium fieri, secundum prius à nobis dictam causam, propter inæqualitatem fortunæ: vnde neq; lucrum ex matrimonio contemplandum esse, neque aliquid tale, sed puram rerum competentium per congruas actiones redditionem. Hæc autem decernimus: & tale non esse dicimus matrimonium, si causam animus incertus disponat solum, neq; consensu domini, neque malignitate eius aliqua, neque negligentia conuicta.

CAP.

ΚΕΦΑΛ. ια.

Εἰ γὰρ ἐξέδωκεν ὡς ἐλευθέραν τὴν ἑαυτοῦ θεράπαιναν ὁ δεσπότης, ὁ δὲ ἐλεύθερος ὢν, καὶ πιστεύσας τῷ διδόντι, ταύτην ἔλαβεν, ἴσως καὶ προικώων γινομένων συμβολαίων, ἢ μηδὲ γινομένων μὲν, τῆς δὲ αὐτοῦ γνώμης τὸ πρᾶγμα διοικησαμένης· οὐκ ἂν εἴη δίκαιον τὸν τοιοῦτον μὴ συνιστάναι γάμον, ἀλλὰ σιωπηρὰν ἐλευθερίαν ἀκολουθεῖν, εἴτε τῷ ἀνδρὶ, εἴτε τῇ γυναικί. καὶ τοιούτου τινὸς παρὰ τοῦ δεσπότου γεγονότος, θεσπίζομεν ἀναρπάζεσθαί τε τὸν τοιοῦτον ἢ τὴν τοιαύτην εἰς εὐγένειαν, καὶ τὸ πρᾶγμα ὡς ἐπ' ἐλευθέροις τε καὶ τοῖς εὖ γεγονόσι κρίνεσθαι. εἰ δὲ αὐτὸς μὲν οὐ συναρμόσειε τὸν γάμον ὁ θατέρου τῶν προσώπων δεσπότης, εἰδείη δὲ τὸ γινόμενον, καὶ ἐξεπίτηδες ἀποκρύπτοι, ἵνα ὕστερον πρᾶγμα ῥάψειε τῶν συναφθέντων θατέρῳ· τιμωρούμεθα τὴν τοιαύτην, εἴγε σαφῶς ἀποδειχθείη, κακουργίαν, καὶ ἀφαιρούμεθα τὴν δεσποτείαν τῶν οὕτω πονηρῶς βεβουλευμένων. καὶ ἔστω πάλιν καὶ τοῦτο γάμος ὥσπερ ἂν εἰ συνῄνεσεν ὁ κεκτημένος τὴν ἀρχήν. καὶ ὁ μὲν ἐκπιπτέτω τῆς δεσποτείας, αὖθις δὲ εἰς εὐγένειαν ἀναρπαζέσθω τὸ δοῦλον πρόσωπον, τοιούτου συμβαίνοντος ἀποτελέσματος, οὗ εἴπερ συνῄνεσεν ἢ εἴπερ ἐκακούργησεν ὁ κεκτημένος. πρόδηλον οὖν ὡς καὶ οἱ παῖδες οἱ ἐκ τῶν τοιούτων γάμων, ἐλεύθεροί τε καὶ εὐγενεῖς κατὰ τόνδε ἡμῶν ἔσονται τὸν νόμον.

CAP. XI.

NAm si tradiderit tanquam liberam suam ancillam dominus: ille autem liber existens, & credens tradenti hanc accipit, forsan etiam dotalibus celebratis documentis, aut neque celebratis quidem, eius autem voluntate causam gubernante: non erit iustum, tale non constare matrimonium: sed tacitam libertatem sequi, siue virum, siue mulierem. Et cum tale aliquid à domino fit: sancimus & rapi talem virum aut fœmina mad ingenuitatem, & causam tanquam super liberis & ingenuis iudicari.

Si verò ipse quidem non celebrauerit nuptias, alterius personæ dominus, sciat autem quod agitur, & ex studio taceat, vt postea causam sarciat alteri coniunctorum: vlciscimur huiusmodi, si aperta probetur nequitia: & priuamus dominum ita malignè cogitantem: sítque rursus hoc etiam matrimonium, tanquam si consensisset dominus ab initio: & ille quidem cadat dominio, ad ingenuitatem verò seruilis persona rapiatur: hoc ipso eueniente effectu, siue consensit, siue malignatus est dominus. Palam itaque est, quia etiam filij ex talibus nuptiis, liberi & ingenui secundum hanc nostram erunt legem.

CAP.

ΚΕΦΑΛ. ιβ.

Καὶ πολλῷ μᾶλλον ταῦτα κρατείτω, εἴπερ ἔτυχεν ἤδη τὸν οἰκέτην ἢ τὴν θεράπαιναν ἢ νοσοῦντας ἀποπεμψάμενος, ἢ καὶ καταφρονήσας αὐτῶν, καὶ ἀποβαλὼν τὴν ἐπὶ τῇ δεσποτείᾳ κατ' αὐτῶν γνώμην. ἐκεῖνοι γάρ, ὡς ἤδη καθεστῶτες ἐλεύθεροι, καὶ κατὰ τὸν ὡσανεὶ *pro derelicto* τίτλον, ἑαυτῶν ἀλλ' οὐχ ἑτέρου ὄντες, οὐκ ἂν ὕστερον ἐνοχλοῖντο παρὰ τῶν τὸ κεκτῆσθαι τούτους πάλαι μισησάντων.

ΚΕΦΑΛ. ιγ.

Deportatiων μέντοι, εἰς ἣν μετεχώρησε καὶ ἡ παλαιὰ πυρός τε καὶ ὕδατος ἀπαγόρευσις (ἣν *aqua & igni interdictionem* ἐκάλουν οἱ ἡμέτεροι νόμοι) οὐ διαλύει τὰ συνοικέσια. τοῦτο γὰρ δὴ καὶ τῷ θειοτάτῳ πρώην ἔδοξε Κωνσταντίνῳ, φιλάνθρωπόν τι πρᾶγμα, καὶ ὑφ' ἡμῶν μὲν ἀποδεχθέν, τοῦ δὲ παρόντος οὐ προσαπτόμενον νόμου. ὥστε οὐδὲ τὰ ἀποτελέσματα ῥητέον τῷ γε ἐπὶ τῆς οἰκείας μένοντι τάξεως πράγματι.

ΚΕΦΑΛ. ιδ.

Ἴσμεν δὲ δὴ καὶ τὸν τῆς δὲ ἡμῶν τῆς εὐδαίμονος πόλεως οἰκιστὴν (τὸν τῆς θείας φαμὲν λήξεως Κωνσταντῖνον) γεγραφότα νόμον, καθ' ὃν εἴ τις ἐπὶ στρατοπέδου γίνοιτο, καὶ σιγήσειε πρὸς τὴν γαμετὴν ἐπὶ τετραετῆ χρόνον, καὶ μηδ' ὁτιοῦν αὐτῇ γένηται παρ' ἐκείνου σύμβολον τῆς περὶ αὐτὴν διαθέσεως,

τηνικαῦ-

CAP. XII.

ET multo potius hæc valeant, si contigit dudum seruum aut ancillam seu languentes dereliquisse, seu etiam contempsisse eos, aut etiam amisisse super dominio aduersus eos voluntatem. Illi namque ꝛ. pote iam constituti liberi, & secundum pro derelicto titulum sui, & non aliorum existentes, non in posterum inquietabuntur ab iis qui possidere eos olim odio habuerunt.

lib. 28. βασιλικ. titu. 4. ca. 49.

CAP. XIII.

DEportatio tamen * in quam migrauit, & antiqua ignis & aquæ interdictio [quam aqua & igni interdictionem vocant nostræ leges] non soluit matrimonia. hæc enim & sacratissimo pridem placuit Constantino clemens quædam causa, & à nobis quidem probata est, præsenti verò non copulata legi. vnde neque effectus causæ dicendi sunt, cum in suo maneat ordine.

* al. quidem.

Quintus modus disiungendi matrimonij Bona gratia.

CAP. XIIII.

NOuimus autem & huius nostræ fœlicissimæ ciuitatis cōditorem (diuinæ memoriæ dicimus Constantinum) scripsisse legem secundum quā si quis in expeditione fuerit, & tacuerit ad vxorē per quadrienniū, & nullum ei fiat ab illo signum eius circa eam affectus:

τηνικαῦτα ἄδειαν εἶναι τῇ γυναικὶ πρὸς δευτέρους ἀφικνεῖσθαι γάμους, διδασκαλίαν ἐπιδούσῃ πρότερον τῷ τὴν στρατηγίαν ἔχοντι, καὶ αὐτὸ τοῦτο ἐκμαρτυραμένῃ. καὶ εἴτι τοιοῦτο γένοιτο, αὐθεντικῶς τε ἡ γυνὴ πρὸς ἀνδρὸς ἑτέρου μεταβήσεται, καὶ οὐ ζημιωθήσεται μὲν τὴν προῖκα, οὐκ ἔτι δὲ τὴν προγαμιαίαν κερδανεῖ δωρεάν. Ταῦτα μὲν οὖν ὁ θειότατος Κωνσταντῖνος. σφόδρα δὲ ἡμῖν ἀώρως ἔχειν ἡ τοιαύτη διάταξις δοκεῖ. τὸ γὰρ πράξεσι πολεμικαῖς ἐνησχολημένῳ τῷ γήμαντι γυναικὸς ἐπάγειν στέρησιν, οὐχ ἧττόν ἐστι ποινὴ τοῦ παρὰ πολεμίοις ἁλῶναι. ὥστε μὴ πρότερον εἰς ἀνδρὸς φοιτάτω δευτέρου ἡ τοιαύτη γυνὴ ὁποίαν ὁ νομοθέτης οὗτος ὑπέθετο, πρὶν ἂν καὶ δεκαετὴς διέλθοι χρόνος, καὶ αὐτὴ διενοχλήσειε τὸν ἄνδρα, στέλλουσα γράμματα, ἢ διά τινων ῥήμασι χρωμένη πρὸς αὐτόν. ὁ δὲ ἢ σαφῶς ἀπείποι πρὸς τὸν γάμον τὸν αὐτῆς, ἢ καθάπαξ σιγήσειε. τηνικαῦτά τε διδασκαλίαν ἐπιδοίη ἢ τῷ ἐνδοξοτάτῳ στρατηγῷ, ἢ τῷ περιβλέπτῳ δουκί, ἢ τῷ λαμπροτάτῳ τριβούνῳ, ὑφ᾽ οὓς ὁ στρατιώτης ἐκεῖνος ἐστι. τό τε γὰρ ἄδειαν αὐτῇ δίδομεν καὶ ἱκετηρίαν ἀνατεῖναι βασιλεῖ, κἀκεῖθεν τοῦτο ἐπιτραπῆναι. ἴστω δὲ ὡς εἰ παρὰ ταῦτα τι πράξειεν, ὡς προπετῶς γημαμένη ὑποπεσεῖται ταῖς ἐκ τοῦ νόμου ποιναῖς. ¶ Αἱ μὲν οὖν ἐπιρρέουσαι τῶν γάμων διαλύσεις (ἃς γενικῷ τινι λέγω ὑπὸ τὴν bona gratia γινομένην διάζευξιν αἰτίων) τοιαῦταί τινες εἰσίν.

ΚΕΦ

tunc licentia sit mulieri ad secundas nuptias veniendi, offerenti prius libellum militiæ principi, & hoc ipsum testificanti. & si hoc fiat, inculpabiliter mulier ad virũ alterum transiet, & non damnificabitur quidem dote: non tamen antenuptialem donationem lucrabitur. Hoc itaque sacratissimus Constantinus.

Vehementer autem nobis immaturè habere illa constitutio videtur. actibus enim bellicis occupato marito, vxoris priuationem inferre non minor est pœna, quàm ab hostibus capi. Ideóq; non prius ad virum veniat secundum huiusmodi mulier quam legislator iste proposuit, quàm etiam decennij transeat tempus: & hæc importuna quidem sit viro mittens literas, aut per aliquos verbis vtens ad eum: ille verò aut apertè renuat nuptias eius, aut absolutè conticeat: tunc quoque libellum offerat aut gloriosissimo magistro militum: aut spectabili duci, aut clarissimo tribuno, sub quibus ipse " miles est. tunc enim licentiam damus & preces porrigere imperatori, & inde hoc promereri. al. ille.

Sciat autem quia si citra hoc aliquid egerit: tanquam temerariè nubens legitimis pœnis subiacebit.

1 ¶ *Mitiores itaque nuptiarum solutiones, tanquam generali quadam ratione sub bona gratia factis disiunctionibus, sciendum est tales esse quodammodo.*

ΚΕΦΑΛ. η.

Αἱ δὲ ἐφεξῆς αἰτίαι ζητοῦσιν ἰδεῖν ἢ παρὰ τοῦ ἀνδρὸς, ἢ παρὰ τῆς γυναικὸς γινομένην, ἵνα ζημιώσωσι τὸν προαιτίῳ τῇ τῶν παρ' αὐτοῦ διδομένων ἐκπτώσει. προικὸς φαμὲν, ἢ διὰ γάμον δωρεᾶς. ἀλλὰ τούτων τῶν αἰτιῶν οἱ μὲν ἀρχαιότεροι πολλοὺς ἐποιοῦντο καὶ διαφόρους καταλόγους· Θεοδόσιος δὲ ὁ νέος τὰς μὲν ἐκεῖθεν λαβὼν, τὰς δὲ αὐτὸς προσεξευρὼν, τὴν περὶ repudiων ἔγραψε διάταξιν. ἡμῖν δὲ καὶ ἕτεραι τινὲς προσεξευρέθησαν αἰτίαι, ἃς ὀρθῶς ἔχειν συνείδομεν εἰς αἰτίαν ἀντενεγκεῖν τοῦ ταύταις ὑποπεσόντος.

Εἰ τοίνυν, κατὰ τὴν Θεοδοσίου τοῦ τῆς εὐσεβοῦς λήξεως διάταξιν, ἰσχύσειεν ἡ γυνὴ δεῖξαι τὸν συνοικήσαντα ἢ μοιχείαν ἁμαρτόντα, ἢ ἔνοχον καθεστῶτα φόνου, ἢ μαγγανείαις τε καὶ ἀγυρτίαις ἐσχολακότα, ἢ τῷ χαλεπωτάτῳ πάντων ἁμαρτημάτων ἐπικοινωνήσαντα πλημμελήματι (φαμὲν δὲ τῷ μηχανήσασθαί τι κατὰ τῆς βασιλείας αὐτῆς) ἢ καταδικασθέντα παραποιήσεως, ἢ τάφους διορύξαντα, ἢ ἔκ τινος τῶν ἱερῶν οἴκων τι σεσυληκότα, ἢ λῃστρικὸν ἐπανῃρημένον βίον, ἢ τοὺς λῃστεύοντας ὑποδεχόμενον, ἢ ἕνα τῶν καλουμένων ἀπελατῶν, οἷς ἐστι φροντὶς τοῖς ἀλλοτρίοις ἐφεδρεύειν ὑποζυγίοις, ἢ βοσκήμασι, καὶ ταῦτα μεθιστᾶν

ἐπέρωθε-

Causæ repudiorum.

CAP. XV.

Caetera verò causam quærunt inspicere, aut à viro, aut ab vxore factam: vt damnificent temerarium in casu eorum quæ ab eo data sunt: dotis dicimus, aut propter nuptias donationis. Sed harum causarum antiquiores quidem faciebant plurimos diuersósque tractatus: Theodosius autem iunior alias quidem causas deinde sumens, alias autem & ipse adinueniens, de repudiis scripsit constitutionem: à nobis autem & aliæ quædam adinuentæ sunt causæ, quas rectè habere perspeximus ad culpam referri eius qui succubuerit. [1] *¶ Si igitur secundum Theodosij piæ memoriæ constitutionem valuerit mulier ostendere maritum aut adulterio delinquentem, aut reum homicidij, aut veneficij, aut seditionibus occupatum, aut (quod pessimum omnium peccatorum est) communicantem delicto, (dicimus autem machinatum aliquid contra ipsum imperium) aut condemnatum falsitatis, aut sepulchra effodientem, aut ex aliqua sacrarum domuum aliquid rapuisse, aut latrocinij sectantem vitam, aut latrocinantes suscipientem, aut vnum eorum qui appellantur abigei, (quibus est cura alienis insidiari animalibus aut iumentis, & ea transponere*

Prima causa & deinceps, cæteræ.

ἑτέρωθι· ἢ ἐξελέγξειεν ἀνδραποδιστὴν καθεστῶτα, ἢ οὕτως ἀσελγῶς βιοῦντα ὡς ἐν ὄψεσι τῆς γαμετῆς ἑτέραις συνδιαφθείρεσθαι (ὅπερ μάλιστα γυναῖκας, οἷα περὶ τὴν εὐνὴν ἠδικημένας, ἀγριαίνειν ποιεῖ, καὶ μάλιστα δὴ τὰς σώφρονας) ἢ εἴπερ ἐπιβουλευομένη παρὰ τοῦ ἀνδρὸς δείξει περὶ τὴν σωτηρίαν αὐτὴν, ἢ φαρμάκοις, ἢ ξίφει, ἢ καθ' ἕτερον τοιοῦτόν τινα τρόπον (πολλαὶ δὲ ἀνθρώποις αἱ πρὸς κακίαν ὁδοί) ἢ καὶ μάστιξιν ὑπ' αὐτὴν χρῷτο· εἰ τοίνυν γυνὴ τοιοῦτό τι δεῖξαι δυνηθείη, ἄδειαν αὐτῇ δίδωσιν ὁ νόμος καὶ repudio χρῆσθαι, καὶ ἀφίστασθαι τοῦ γάμου, καὶ τὴν προῖκα λαμβάνειν, καὶ τὴν προγαμιαίαν δωρεὰν ἅπασαν· οὐ μόνον εἰ πάσας ὁμοῦ δείξει τὰς αἰτίας, ἀλλ' εἰ καὶ καθ' αὐτὴν μίαν. καὶ αὖθις ἄδειαν δίδωσι τῷ ἀνδρὶ τὴν γυναῖκα ἀποπέμπειν εἰ μοιχευομένην εὕροι, ἢ μαγγανεύουσαν, ἢ ἐξαμαρτάνουσαν φόνον, ἢ ἀνδραποδισμὸν, ἢ τυμβωρυχίαν· ἢ ἱερόσυλον οὖσαν, ἢ συσπεύδουσαν λῃσταῖς, ἢ συλλῃστεύουσαν· ἢ τἀνδρὸς ἀγνοοῦντος, ἢ καὶ κωλύοντος, χαίρουσαν τοῖς μεθ' ἑτέρων οὐδὲν αὐτῇ προσηκόντων συμποσίοις· ἢ καὶ ἄκοντος τοῦ ἀνδρὸς, εὐλόγου προφάσεως χωρὶς, ἀπόκοιτον γινομένην· ἢ παρὰ τὴν αὐτοῦ γνώμην ἱπποδρομίαις χαίρουσάν τε καὶ παραγινομένην· ἢ θεάτροις παραβάλλουσαν (φαμὲν δὲ τοῖς ἔνθα σκηνικαὶ καὶ τὰ τοιαῦτά ἐστιν, ἢ καὶ ἔνθα θηρίοις πρὸς ἀνθρώπους ἡ μάχη) ἢ

ἐπιβουλ

alibi) aut probet plagiarium esse, aut ita luxuriosè viuentem, vt inspiciente vxore cum aliis corrumpatur (quod maximè mulieres nuptas, vtpote circa cubile stimulatas exasperat, & præcipuè castas) aut si insidias se passam à viro probet circa ipsam salutem aut venenis, aut gladio, aut per alium aliquem talem modum (multæ namque hominibus ad malitiam viæ sunt) aut etiam si flagellis super ea vtatur: Si igitur mulier tale aliquid ostendere potuerit, licentiam ei dat lex repudio vti, & nuptiis abstinere, dotémque percipere, & antenuptialem donationem totam, non solum si omnes simul probauerit causas, sed etiam si secundum se vnam. Et rursus licentiam dat viro mulierem abiicere, si adulteram inueniat, aut veneficam, aut delinquentem homicidium, aut plagiariam, aut sepulchrorum violatricem, aut sacrilegam existentem, aut fauentem latronibus, aut viro nesciente vel etiam prohibente gaudentem con uiuiis aliorum nihil sibi competentium: vel etiam inuito viro citra rationabilem causam foris pernoctantem, aut extra eius voluntatem Circensibus congaudentem, & spectaculis inhærentem, aut theatris aduenientem (dicimus autẽ vbi scena & talia sunt, aut etiã vbi bestiis aduersus homines pugna est) aut

ἐπιβουλὰς αὐτῷ ῥάπτουσαν τὰς ἐκ φαρμάκων, ἢ ξίφους, ἢ καθ' ἕτερον γινομένας τρόπον, ἐξ ὧν περὶ τὸ ζῆν ὁ κίνδυνος. ἢ καὶ συνεπισταμένην τοῖς τυραννίδα μελετῶσιν, ἢ καὶ παραποιήσεως ἔνοχον καθιστῶσαν, ἢ τὰς τολμηρὰς αὐτῆς χεῖρας ἐπάγουσαν αὐτῷ. καὶ γὰρ δὴ τοιούτου τινὸς γεγονότος, δίδωσιν ὁ νόμος οὗτος ἀποπέμπεσθαι ἀνδρὶ τὴν γαμετὴν, κἂν εἰ μίαν τούτων καὶ μόνην δείξειεν αἰτίαν· καὶ κερδαίνειν μετὰ τὴν προῖκα, τὴν δὲ προγαμιαίαν δωρεὰν ἔχειν.

¶ Εἰ δὲ καὶ θάτερον αὐτῶν προσώπων ἀλόγως ῥεπούδιον πέμψειεν, αὐτῷ τούτῳ τῷ διαζεῦξαι τὸν γάμον λόγου χωρὶς, ὑπεύθυνον ἔσται ταῖς ἔμπροσθεν ἡμῖν εἰρημέναις ποιναῖς· πρὸς τῷ τὴν γαμετὴν ὑπεύθυνον ὅλως ἐκ τῶν εἰρημένων αἰτιῶν ἢ τῆς ἀλόγου πομπῆς γινομένην, καὶ εἰς πενταετίαν ὅλην πρὸς δεύτερον ἐλθεῖν κωλύεσθαι συνοικέσιον, καὶ τὸν πρὸ τῆς πενταετίας γάμον, μὴ ἀνεύθυνον εἶναι μὴ γάμον. ἀλλὰ πᾶς, φησὶν, ὁ βουλόμενος προσίτω, καὶ κατηγορείτω τοῦ γινομένου ὡς παρὰ τὸν νόμον τολμηθέντος.

ΚΕΦΑΛ. ιϛ.

Εἰ δὲ καὶ εὐλόγως ἡ γυνὴ τὸ ῥεπούδιον πέμψει, καὶ κρατήσει τῶν ἀγώνων, ἢ ὁ ἀνὴρ ἀλόγως αὐτὴν ἀποπεμψάμενος ὑποπέσοι ταῖς ποιναῖς· κερδαινέτω μετὰ τὰ κέρδη τὰ ἔμπροσθεν εἰρημένα, ἐρυθριάτω δὲ, πρὶν ἐνιαυτὸν ὑπερβῆναι, πρὸς

insidias sibi facientem ex venenis, aut gladio, aut alio factas modo, ex quibus circa vitam periculum est, aut etiam consciam tyrannidem meditantibus, aut falsitatis ream constitutam, aut audaces eius manus inferentem sibi: scilicet tali aliquo facto dat lex haec viro abiicere mulierem, si vel vnam horum & solam probauerit causam: & lucrari quidem dotem, antenuptialem verò habere donationem.

1 ¶ *Si verò altera harum personarum irrationabiliter repudium miserit, & hoc ipsum soluendi matrimonium sine ratione: subdita erit dudum à nobis dictis pœnis. Insuper etiam vxor rea omnino ex memoratis causis pro irrationabilis repudij mißione facta, & in quinquennium totum ad secundum venire prohibetur matrimonium, & ante quinquennium nuptias non esse sine reatu, neque legitimas vocari: sed omnis volens adeat & accuset factum tanquam contra legem præsumptum.*

CAPVT XVI.

SI verò etiam rationabiliter mulier repudium miserit, & in certaminibus vicerit, aut vir irrationabiliter eam abiiciẽs subiacuerit pœnis: lucretur quidem lucra primitus dicta: erubescat autem ante annum completum

πρὸς δευτέρους φοιτᾶν. ὅπερ σὺ παραφυλακτέον ἡμῖν ἐστ' ἀνδρες. τῷ γὰρ εὐλόγως ἐκκρατηκότι τῶν τοιούτων ἐγκλημάτων, ὅπου γε καὶ τῷ μὴ κεκρατηκότι, καὶ παραχρῆμα γαμεῖν ἔξεστιν· ἐπεὶ μηδεμία περὶ τὴν τῆς γονῆς σύγχυσιν εὐλόγως ἐστὶν ὑπόνοια. ὅπερ ἐπὶ τῆς γυναικὸς νῦν τὴν πρὸ τοῦ ἐνιαυτοῦ συνάφειαν εἰκότως ἀπείργει. καὶ τοσοῦτόν ἐστι τὰ τῆς κωλύσεως ἐντεῦθεν, ὅτι κἂν εἰ bona gratia διαλυθῆναι συμβαίη τὸν γάμον, ἀλλὰ καὶ οὕτως, ἐκ τῆς Αναστασίου τοῦ τῆς εὐσεβοῦς λήξεως διατάξεως, εἰς ἐνιαυτὸν ἡ κώλυσις τῶν δευτέρων γάμων ταῖς γυναιξὶν ἐπιτέτακται. ¶ Ταύτας μὲν οὖν τὰς I αἰτίας ἡμῖν ὁ Θεοδόσιος ἀφηγήσατο· ἡμεῖς δὲ ἐκ τῶν παλαιῶν λαβόντες καὶ ἑτέρας προστεθήκαμεν τρεῖς. εἰ γὰρ ἡ γυνὴ τοσαύτῃ κατέχοιτο πονηρίᾳ, ὡς καὶ ἐπιτηδὲς ἀμβλῶναι, καὶ τὸν ἄνδρα λυπῆσαι, καὶ ἀφελέσθαι τῆς ἐπὶ τοῖς παισὶν ἐλπίδος, καὶ τοσαῦτα τὰ τῆς ἀκολασίας ἐστὶν, ὡς καὶ ἀνδράσι κατὰ τρυφῆς πρόφασιν συλλούεσθαι· ἢ καὶ ἕως συνέστηκε τὸ πρὸς τὸν ἄνδρα συνοικέσιον, πρὸς ἑτέρους περὶ γάμων ἑαυτῆς διαλέγοιτο, ἄδεια δίδοται παρ' ἡμῶν τοῖς ἀνδράσι, πέμπειν αὐταῖς ῥεπούδια, καὶ κερδαίνειν τὰς προῖκας, καὶ τὰς προγαμιαίας ἔχειν δωρεὰς, ὡς ἤδη καὶ τούτων τῶν αἰτιῶν εὐλόγως διαλύειν δυναμένων τὸν γάμον, καὶ ὑπὸ τὴν αὐτὴν ἀγομένων τάξιν, ὑφ' ἣν τὰς ποινὰς ἡ Θεοδοσίου τῆς εὐσεβοῦς λήξεως ἄρισε διάταξις.

ΚΕΦ.

ad secunda vota venire. Quod non obseru in-dum nobis est in viro irrationabiliter obtinente talia lucra: cum & non obtinenti etiam repente nuptias facere licet: quoniam nulla circa sobolis confusionem rationabilis est suspicio, quod in mulieribus ante anni completionem rectè prohibetur: & tanta est prohibitio ex hoc, quia licet bona gratia dissolui matrimonium contingat, tamen etiam ex Anastasij piæ memoriæ constitutione, in annum prohibitio secundarum nuptiarum mulieribus instituta est.

1 ¶ *Has itaque causas nobis Theodosius explanauit: nos autem ex veteribus sumentes, & alias adiecimus tres. Si enim mulier tanta teneatur nequitia, vt etiam ex studio abortum faciat, virúmque contristet, & priuet spe filiorum: vel tanta libido est, vt etiam cum viris voluptatis occasione lauetur: aut etiam dum adhuc constat matrimonium cum viro, ad alios de nuptiis suis loquatur: licentia datur à nobis viris mittere eis repudia, & lucrari dotes, & antenuptiales habere donationes: vtpote etiam his causis rationabiliter soluere valentibus matrimonium: & sub eundem deferentibus ordinem, sub quem & pœnas Theodosij diuinæ memoriæ definiuit constitutio.*

CAP.

ΚΕΦΑΛ. ιζ.

Ἐναπογράφῳ δὲ ἀλλοτρίῳ γαμεῖν ἐλευθέραν οὐκ ἔξεστιν, οὔτε ἀγνοοῦντος, οὔτε εἰδότος, οὔτε συναινοῦντος τοῦ κεκτημένου. ἀλλὰ κἂν εἴ τι τοιοῦτο παρὰ τοῦ ἐναπογράφου πραχθείη, πάρεστι τῷ δεσπότῃ καὶ αὐτῷ καθ' αὑτό, καὶ διὰ τοῦ τῆς χώρας ἄρχοντος, σωφρονίζειν τε πληγαῖς μετρίαις τὸν ταῦτα πράξαντα ἐναπόγραφον, καὶ ἀφέλκειν ἀπὸ τῆς μάτην αὐτῷ συνούσης. ὥστε οὐδὲ γάμος ἐστὶ τὸ γινόμενον, οὐδὲ ἐπίδοσις προικὸς, οὐδὲ προγαμιαίας δωρεᾶς, ἀλλὰ ψιλὴ τοῦ γεγονότος κακῶς ἐπανόρθωσις. ¶ Οὕτω μὲν οὖν τὰ συνοικέσια διαλύεται, περιόντων ἔτι τῶν ταῦτα συμβαλόντων, καὶ χρηματικαὶ αἱ ποιναὶ περὶ τὴν προῖκά πως καὶ τὴν προγαμιαίαν σχεδὸν ἵστανται δωρεάν. 1

ΚΕΦΑΛ. ιη.

Ἀλλ' ἡμῖν τι καὶ ἕτερον προσεξεύρηται, τὸ καὶ τὰς ἀπροίκους συναφείας, ἀλόγως γινομένων τῶν διαιρέσεων, σωφρονισμῷ παραδοῦναι προσήκοντι. εἰ γάρ τις ἀγάγοιτο γαμετήν, ἢ καὶ γυνὴ πρὸς ἄνδρα ἔλθοι, γαμικῆς μὲν ληφθείσης προαιρέσεώς τε καὶ γνώμης, οὐ μὴν ἀκολουθησάσης προικὸς, ἢ προγαμιαίας δωρεᾶς (ἔνθα δὴ καὶ προπετέστερον γίνεσθαι τὰς λύσεις συνέβαινε, μηδ' ἑνὸς ἐντεῦθεν ὑπόντος κατὰ τοῦ προπετευσαμένου κινδύνου) διάταξιν ἐγράψαμεν λέγουσαν ὡς ἄν τις ἀνεξουσίαν γυναῖκα, γνώ-

μῃ γοῦ

TIT. XVII.

ADscriptitio autem alieno nubere liberam non licet, neque ignorante, neque sciente, neque consentiente possessore: sed licet aliquid tale ab adscriptitio geratur, licebit domino & ipsi per se & per prouinciae iudicem castigare plagis mediocribus hoc agentem adscriptitium, & abstrahere ab ea quae frustra ei coniuncta est. vnde neque nuptiae sunt quod factum est, nec oblatio dotis, nec antenuptialis donationis: sed pura facti mali correctio. [1] *¶ Sic itaque matrimonia dissoluuntur viuentibus adhuc iis qui ea contraxerunt: & pecuniariae poenae circa dotem & sponsalitiam consistunt donationem.*

CAPVT XVIII.

SEd à nobis aliquid etiã aliud adinuentum est, vt etiam indotata matrimonia irrationabilibus factis diuisionibus castigationi tradantur competenti. Si quis enim duxerit vxorem, aut etiam mulier ad virũ veniat, nuptiali quidem assumpta voluntate atq; sententia, non tamen secuta dote, aut spõsalitia largitate (vbi quoq; praesumptiuè fieri solutiones contingebat, nullo ex hoc contra temerarium sequente periculo) constitutionem scripsimus dicentem: Si quis sub potestate constitutam mulierem

volun

μὴ γενόμενων, ἢ καὶ αὐτεξουσίαν τυχὸν ἀγάγηται, μήτε προικὸς ἐπιδοθείσης, μήτε συμβολαίων τοιούτων γινομένων, ὁ μὲν γάμος ἔστω γάμος, κἂν εἰ προικῷα μὴ συγγραφείη· μὴ διὰ τοῦτο δὲ ὁ ἀνήρ, τοῦτο ὅπερ ἐστὶ πολλῶν ἴσμεν γινόμενον, ἐκδιωκέτω τῆς οἰκίας τὴν γαμετὴν, χωρὶς μιᾶς τῶν ἔμπροσθεν εἰρημένων εὐλόγων αἰτιῶν, ἅστε Θεοδόσιος, ἅστε ἡμεῖς ἠριθμήσαμεν. εἰ δέ τι τοιοῦτο γίνηται, καὶ ἢ χωρὶς αἰτίας αὐτὴν ἀποπέμψηται τῆς οἰκίας, ἢ καὶ αὐτὸς εὔλογον αἰτίαν παράσχοι τῷ τὴν γυναῖκα ἀποχωρῆσαι τῆς πρὸς αὐτὸν συνοικεσίας· τὸ τέταρτον μέρος τῆς ἰδίας περιουσίας ἀναγκαζέσθω καταβαλεῖν αὐτῇ. ἀλλὰ μέχρι μὲν τετρακοσίων χρυσίου λιτρῶν τὴν περιουσίαν ἔχων, ἑκατὸν λίτρας ζημιούσθω, τουτέστι τῷ τετάρτῳ τῆς περιουσίας μέρει. καὶ ἐλάττονα δὲ ταύτης, καθ' ὅσον ἂν τὸ τετάρτου ποιῇ ποσότης. εἰ δὲ καὶ μείζονα τῆς εἰρημένης τῶν τετρακοσίων τῶν χρυσίου λιτρῶν ποσότητος εἰς περιουσίαν ἔχοι, μὴ πλέον τῶν ἑκατὸν τῶν χρυσίου ζημιούσθω λιτρῶν. πρὸς γὰρ δὴ τὴν μεγίστην ἐπίπαν ἀποβλέψαντες προῖκα, τὸν νόμον τοῦτον ἐγράψαμεν· οὐσίαν εἰκότως ἐκείνην κατὰ τοὺς ἡμετέρους νόμους οἰηθέντες εἶναι, ἥπερ ἂν καθαρὰ χρεῶν διαφαίνοιτο. καὶ ὁ γε λόγος ἐκ τῶν αὐτῶν αἰτιῶν ἐξ ἀντιστρόφου χωρείτω, καὶ εἴπερ ἡ γυνὴ παρ' αἰτίαν οἰκείαν ἀποχωρήσει τοῦ ἀνδρὸς, ἄπροικος καθεστῶσα, ἢ καὶ πέμψειεν αὐτῷ δίχα τινὸς αἰτίας εὐλόγου ῥεπούδιον, ταῖς αὐταῖς

ἐν ἄλλα

voluntate parentum, aut etiam sua potestatis fortè ducat vxorem, neque dote oblata, neque instrumentis dotalibus factis: nuptiæ quidem sunt, licet dotalia instrumenta non sint conscripta: vt non ob hoc vir (quod in multis nouimus factum) expellat domo vxorem sine vlla prius dictarum rationabilium causarum, quásque & Theodosius, quásque & nos enumerauimus.

Si quid autem tale fiat, & aut sine causa eam abiiciat domo, aut etiam ipse rationabilem causam præstet vt mulier separetur ab eius matrimonio: quartam partem propriæ substantiæ cogatur exoluere ei: & vsque ad quadringentas quidem auri libras substantiam habens, centum libris damnificabitur, hoc est quarta substantiæ parte. minorem autem hac in quantum quartæ facit quantitas. Si verò etiam maiorem prædictæ quadringentarum auri librarum quantitatis substantiam habeat: non amplius centum auri damnificetur libris. ad maximam namque plerumque respicientes dotem, legem hanc scripsimus: substantiam illam merito secundum nostras leges existimantes esse, quæ pura debitis videatur. Ratio quoque ex ipsis causis è contrario procedat. Et si mulier per culpam propriam separetur à viro indotata existens: aut etiam mittat ei sine aliqua causa rationabili repudium: iisdem

in

ἐν ἅπασιν ὑποκεῖσθαι ποιναῖς. καὶ εἰ μὲν κατ' αἰτίαν αὐτῆς ὁ γάμος λυθείη, τὴν πενταετίαν φυλακτέον τῇ γυναικὶ, καὶ δευτέροις οὐχ ὁμιλήσει γάμοις· εἰ δὲ κατ' αἰτίαν τοῦ συνοικοῦντος, ἢ καὶ bona gratia διαλυθείη (ἴσως γὰρ καὶ τοῦτο) τὸν ἐνιαυτὸν φυλαττέτω, διὰ τὸ τοῦ σπέρματος ἀσύγχυτον, ἵνα διὰ πάντων ἡμῖν ὁ νόμος τέλειος ᾖ.

ΚΕΦΑΛ. ιθ.

ΕΣτι δέ τι καὶ ἕτερον ἡμῖν δυσσεβές τε ἅμα καὶ χάριν ἐξευρημένον, ἔνθα καὶ ῥεπουδίων σταλέντων οἱ γάμοι μένουσιν ἔτι. τὰς γὰρ τῶν ὑπεξουσίων πονηρίας περὶ τοὺς πατέρας κωλύοντες, ἐπειδή τινας εὕρομεν ἐξεπίτηδες ῥεπούδια γράφειν σπεύδοντας, καὶ πέμπειν ταῖς αὐτῶν γαμεταῖς, ἢ καὶ τοὐναντίον, μηδεμιᾶς εὐλόγου παντελῶς ὑπούσης αἰτίας διαλύειν τοὺς γάμους, ὥστε τοὺς αὐτῶν γονεῖς ὑποβάλλεσθαι ταῖς ἐκτίσεσι τῆς προικὸς, ἢ τῆς πρὸ γάμου δωρεᾶς, ὡς δὴ διαλυθέντος τοῦ γάμου (καὶ αὐτοὶ μὲν ἴσως λάθρα συνῴκουν ἀλλήλοις, ἀπῄτουν δὲ οἱ γονεῖς ἐζημιωμένοι, καὶ ταύτην τῆς περὶ τοὺς παῖδας φιλανθρωπίας ἔχοντες τὴν ἀμοιβὴν) νόμον ἐγράψαμεν, βουλόμενον μήτε ὑπεξουσίους μήτε ἐμαγκιπάτους παῖδας, μήτε ἄῤῥενας μήτε θηλείας, δύνασθαι διαλύειν τοὺς γάμους εἰς τὴν τῶν οἰκείων βλάβην πατέρων, ἢ μητέρων, οἳ

τὰς

in omnibus subiaceat pœnis. & si quidem per culpam eius matrimoniũ soluatur, quinquennium obseruandum est mulieri, & secundis non copulabitur nuptiis. Si verò per causam vel culpam mariti, aut etiam bona gratia distrahatur: merito & hic annum custodiat, propter seminis confusionem: vt per omnia nobis lex perfecta sit.

CAP. XIX.

EST *quoque quoddam*[a] *& aliud à nobis piissimum simul & gratum adinuẽtum, vbi etiam repudiis missis nuptiæ cõsistunt adhuc. eorum namque qui sub potestate sunt calliditates circa parentes habitas prohibemus: quoniam quosdam inuenimus ex studio repudia scribere festinantes, & mittere suis vxoribus, aut etiam ex diuerso, & nulla rationabili penitus existente causa soluere matrimonia, vt eorum parentes subiaceant exactioni dotis, aut sponsalitiæ largitatis, quasi soluto matrimonio: & ipsi quidem forsan latẽter miscentur alterutris, discedunt autem parentes damnificati, & hanc suæ ad filios humanitatis habẽtes recompensationem. Ideóq; legem scripsimus, volentem neque sub potestate constitutos, neque emancipatos filios, neque masculos neq; fœminas posse distrahere matrimonia in suorum læsionem patrum aut matrum, qui.*

[a] veter. quiddam.

τὰς προῖκας ἢ τὰς προγαμιαίας δωρεὰς ἐπιδεδώκασιν, ἢ ἐπεδέξαντο, μόνοι ἢ καὶ μετὰ τῶν παίδων· ἀλλ' ὥσπερ ἐν τῇ συστάσει τῶν γάμων ἀναμένομεν τὴν τῶν πατέρων συναίνεσιν, οὕτως οὐδὲ διαλύεσθαι τοὺς γάμους συγχωροῦμεν ἐπὶ τῇ τῶν γονέων βλάβῃ, παρὰ τὴν ἐκείνων γνώμην. ἀλλ' εἰ καὶ πεμφθείη ῥεπούδιον, ἁρμόζειν κατ' αὐτῶν τὴν εἴσπραξιν τῶν ποινῶν οὐ συγχωροῦμεν, εἴτε αὐτοὶ δεδώκασι ταῦτα ἢ ὑπεδέξαντο, ἢ καὶ συνυπεδέξαντο. οὐδὲ γὰρ ἂν ἔχοι λόγον, τὸν μὲν πατέρα παρὰ γνώμην τοῦ παιδὸς μὴ δύνασθαι διαλύειν τὸν γάμον, τοῖς δὲ παισὶν ἐπιτρέπειν, ἴσως καὶ ἐλάττοσι τὴν ἡλικίαν οὖσι, καὶ μηδὲ τὸ συμφέρον ἐπισταμένοις, λύειν παρὰ τὴν τῶν πατέρων γνώμην τὸν γάμον, κἀντεῦθεν τοὺς πατέρας ἀδικεῖν. τοῦτο δὲ οὖν μὲν ἀρξάμενος ὁ φιλοσοφώτατος ἐθέσπισε Μάρκος, Διοκλητιανὸς δὲ τούτῳ κατηκολούθησεν, ἡμεῖς δὲ ὁμοίως ἀπεδεξάμεθα. καὶ ἔστι τέλος ἡμῖν τοῦτο τῶν διαζεύξεων αἳ περιόντων τῶν συνοικούντων γίνονται.

ΚΕΦΑΛ. ιγ.

Τὸ δὲ ἐφεξῆς τῶν γάμων τέλος ὁ πάντα ὁμοίως διαλύων ἐνδέχεται θάνατος· ὥστε εἴτε θανάτῳ τοῦ ἀνδρὸς διαλυθείη τὸ συνοικέσιον, εἴτε τελευτῇ τῆς γυναικὸς, κέρδος γίνεσθαι τῷ μὲν ἀνδρὶ τὴν προῖκα, κατὰ τὸ τοῖς γαμικοῖς συμβολαίοις περιεχόμενον σύμφωνον· τῇ γυναικὶ δὲ τὴν προγαμιαίαν

δωρεὰν,

dotes aut antenuptiales donationes obtulerunt, aut susceperunt soli, aut etiam cum filiis: sed sicut in contractu nuptiarum expectamus patrum consensum, ita neq; transigere matrimonia sinimus in parentum læsionem citra illorum voluntatem: sed si mittatur repudium, competere cõtra eos exactionem pœnarum non sinimus, siue ipsi dederunt hoc vel susceperunt, siue etiam cum aliis susceperunt. Non enim habet rationem, parentem quidem citra voluntatem filij non posse transigere matrimonium: filiis autem permittere forsan & in minori ætate constitutis, neque quod vtile sit scientibus, citra patrum voluntatem soluere matrimonium, & ex hoc parentes lædere. Hoc autem bene quidem inchoans philosophissimus sanciuit Marcus: Diocletianus autem hunc secutus est: nos autem similiter approbauimus. sitq; terminus nobis hic disiunctionum, quæ superstitibus contrahentibus fiunt.

CAPVT XX.

DEinceps autem matrimoniorum terminum, quæ omnia similiter soluit, expectat mors. Vnde siue morte viri soluatur matrimoniũ, siue fine mulieris, lucrũ sit viro quidem in dote secundũ quod nuptialiũ instrumentorum continetur pacto: mulieri verò ex nu-

δωρεὰν, καθάπερ ἂν καὶ πᾶσι λέξεσιν ἐξ ἀρχῆς τοῖς συμβάλλουσιν· οὐ κωλυομένων μὲν τῶν ἀνίσων κατὰ τὸ ποσὸν ἐπιδόσεων, κωλυομένων δὲ τῶν ἀνίσων συμφώνων. τοῦτο ὅπερ ὁ μὲν γενναιότατος Λέων ἐν τοῖς οἰκείοις ὀρθῶς ἔγραψε νόμοις· ἡμεῖς δὲ αὐτὸ παραλαβόντες, ἔτι σαφέστερον διετάξαμεν. εἰ γὰρ ὁ μὲν πλεῖον ὁ δὲ ἔλαττον ἐν τῷ κέρδει συμφωνήσειεν, ἄδηλον ἦν ὁποῖον δεῖ τὸ κρατοῦν εἶναι, πότερον τὸ πλεῖον, ἢ τὸ ἔλαττον, τῆς ἀμφισβητήσεως ἑκατέρωθεν ὁμοίως ἀνισταμένης. ὥστε ἡμῖν ἔδοξε τὰς ἀμετρίας ἀποστρεφομένοις, πρὸς τὸ ἔλαττον καθελκύσαι τὸ πλεῖον ἐν τῷ συμφώνῳ, ὡς μὴ τῷ μὲν ἐξεῖναι τρίτον, τῷ δὲ τυχὸν τέταρτον τοῦ κέρδους συμφωνεῖν, ἀλλ' εἴ τι τοιοῦτο γένοιτο, ἐφ' ἑκατέρου παραλαμβάνεσθαι, καὶ ἐφεξῆς ὁμοίως ἐπὶ τῶν μερῶν. ὃ μὴν ἐπὶ τῆς συμπεφωνημένης ἑκατέρωθεν ποσότητος.

¶ Λυθέντος τοίνυν τοῦ γάμου κατὰ τὰς ἔμπροσθεν ἁπάσας διαζεύξεις, εὔδαιμον μὲν καὶ μακάριον ἑκατέρῳ τῶν συμβαλόντων μένειν ἐπὶ τῆς προτέρας εὐνῆς, καὶ μὴ τὴν γενομένην γονὴν τοῖς ἐφεξῆς συνοικεσίοις ἴσως λυπεῖν. καὶ εἴ γε τοῦτο πράξειεν, καὶ ἐπὶ τῶν προτέρων στῆεν γάμων, ἕξουσι μὲν τὰ οἰκεῖα, τουτέστι προῖκα μὲν ἡ γυνή. προγαμιαίαν δὲ δωρεὰν ὁ ἀνὴρ (οὐδὲ πολυπραγμονούντων ἡμῶν τοῦτο ὅπερ ἐπὶ τῶν δευτέρων ἐστὶ γάμων) λήψονται

ptiali donatione, sicut & ibi conuenerit à principio contrahentibus: non prohibendis quidem inæqualibus secundum quantitatem oblationibus: prohibendis autem inæqualibus pactis. hoc quod fortissimus quidem Leo in suis conscripsit legibus, nos autem hoc sumentes, adhuc clarius ordinauimus. Si enim alter quidem amplius, alter verò minus in lucro paciscatur: incertum erit quale oportet esse quod teneat, vtrum quod plus, an quod minus, dubitatione ex vtroque similiter insurgente. Vnde nobis placuit immoderationes auersantibus, ad minus pertrahere quod in pacto plus est, & non alij quidem licere tertiam, alij autem forsan quartam lucri pacisci: sed si quid tale fiat, quarta in vtroque percipienda, & deinceps similiter in partibus: non tamen in constituta ex vtroque quantitate.

1 ¶ *Soluto igitur matrimonio secundum prædictas omnes disiunctiones, fœlix quidem & beatum est vtrique contrahentium perdurare in priori coniugio, & non procreatam sobolem sequentibus matrimoniis forsitan contristare. & si hoc egerint, & in prioribus steterint nuptiis: habebunt quidem propria, hoc est dotem quidem mulier: sponsalitiam verò largitatem vir: nihil perscrutantibus nobis hoc quod super secundis est nuptiis.*

ψονται δὲ τὰ κέρδη, ὁ μὲν ἀνὴρ τὰ ἐκ τῆς προικὸς, ἡ δὲ γυνὴ, τὰ ἐκ τῆς πρὸ γαμικῆς δωρεᾶς, καὶ ἔσονται ταῦτα αὐτοῖς οἰκεῖα, οὐδὲν σχεδὸν τῆς ἄλλης αὐτῶν διαφέροντα κτήσεως. ὥστε ἐν ὅσῳ περίεισι, πᾶσαν ἄδειαν ἕξουσιν ἐκποιήσεως ἐπ' αὐτοῖς, ὡς ἐπὶ τοῖς ἄλλοις οἷς οἴκοθεν ἐξ ἀρχῆς εἶχον· εἰ δὲ καὶ τελευτῶεν, παρέστιν αὐτοῖς καὶ ληγάτοις καὶ φιδεϊκομμίσσοις τὰ πράγματα ταῦτα εἰς ἑτέρους μεταστῆσαι. καὶ γὰρ δὴ τὰς τοιαύτας ἐκποιήσεις ἐφήκαμεν ἡμᾶς, διάταξιν ὑπὲρ τούτων γεγραφότες. ¶ Εἰ μέντοι τοὺς μὲν παῖδας ἔκ τινος μοίρας γράψαιεν κληρονόμους, ἐξωτικοὺς δὲ ἐξ ἑτέρας, μένοι δὲ τὰ τοιαῦτα πράγματα ἢ καί τινα ἐξ αὐτῶν ἀνεκποίητα, οὐ παρὰ τοῦτο ἐκποιεῖσθαι ταῦτα δοκεῖ, ἐπειδή τις καὶ ἕτερος γέγραπται κληρονόμος· ἀλλὰ μέντοι καὶ ταῦτα τοῖς παισίν. οὐδὲ γὰρ εἰ γράψαιεν πάντας τοὺς παῖδας κληρονόμους, ἐξ ἀνίσων μέντοι μερῶν ταῦτα κατὰ τὰς κληρονομικὰς λήψονται μοίρας, ἀλλ' ἐξ ἴσης διαιρήσονται πρὸς τὸν ἀριθμὸν τὸν ἑαυτῶν. ὥσπερ κἂν εἰ μηδένα αὐτῶν γράψαιεν κληρονόμον, ἀλλ' ἐξωτικοὺς ἅπαντας, αὐτοῖς τοῦ ἱκανοῦ δι' ἑτέρων τρόπων γινομένου, λήψονται ταῦτα, καίτοι μὴ κληρονομοῦντες τοῦ γονέως. ἔδοξε γοῦν ἡμῖν κατὰ πρόληψιν ὁ πατὴρ, ἐν ᾧ μὴ ζῶν ἐκποιήσειεν ἢ καὶ ῥητῶς ὑπέθοιτό τι τῶν πραγμάτων τούτων, ἢ τελευτῶν μὴ ῥητῶς εἰς ἕτερον αὐτὰ μεταθείη, βούλεσθαι μᾶλλον φυλάττειν

τοῖς

Percipient autem lucra: vir quidem ex dote: mulier autem ex antenuptiali donatione. * *& erunt hæc eis propria, nihil penè ab alia eorum differentia possessione. vnde donec vixerunt, omnem licentiam habebunt alienationis super his, sicut in aliis quæ de suo ab initio habuerunt. Si verò etiam moriantur: liceat eis & legatis & fideicommissis res has in alios migrare. talem quippe alienationem permisimus nos constitutionem pro his conscribentes.*

* Hîc ab Haloandro interserebatur pars Nou. 127. vt fratrũ filij. sed perperã.

2 ¶ *Si verò filios ex aliqua parte scripserint heredes, extraneos autem ex alia: maneant autem tales res, aut etiam quædam earum non alienatæ: non ob hoc alienatæ hæ videbuntur, quoniam aliquis etiam alter scriptus est heres: sed maneant etiam hæc filiis.* *Non enim si scripserit omnes filios heredes ex inæqualibus partibus, has secundum hereditarias accipient portiones: sed ex æquo diuident secundum numerum suum: sicut etiam si nullum eorum scripserit heredem, sed extraneos omnes, eis per alios modos satisfactione habita, percipient eas, cum vtiq; non sint heredes parentum. Placuit enim nobis per præsumptionem, quia pater dum non viuens alienauerit, aut expreßim obligauerit aliquid harum rerum, aut moriens non expreßim in aliũ eas transposuerit, voluerit magis seruare*

τοῖς πᾶσιν, ὡς διὰ αἰτίας ἐκείνων αὐτῷ προσγινόμενα, ἀλλὰ μὴ εἰς τοὺς ἔξωθεν ἄγειν. καὶ δοθήσεται ταῦτα τοῖς παισὶ, γέρας ἐξαίρετον ἐκ τοῦ ἡμετέρου νόμου, κἂν εἰ μὴ κληρονομοῖεν ἢ τοῦ πατρὸς, ἢ τῆς μητρὸς, ἢ ὁποτέρου· κἂν εἴ τινες μὲν αὐτῶν κληρονομοῖεν, τινὲς δὲ παραιτοῖντο. τοῦτο γὰρ ἡμῖν ὀρθότερον τῶν προτέρων ἔδοξεν ἔχειν. ὥστε εἴπερ γέρας ἐστὶν ἐκ τοῦ νόμου καταφερόμενον εἰς αὐτοὺς, μηδεμιᾷ προσθήκῃ μήτε ἐπιβολοῦσθαι, μήτε ἐλαττοῦσθαι, πλὴν εἰ μὴ τὴν αἰτίαν αὐτοὶ δοῖεν οἱ παῖδες τῆς ἑαυτῶν ἐλαττώσεως.

ΚΕΦΑΛ. κα.

Εἰ γάρ τις ἐξ αὐτῶν ἀχάριστος φανείη, τὸ γέρας τοῦτο τοῖς ἄλλοις δίδομεν τοῖς οὐδέν τι τοιοῦτο πράξασιν, ἵνα καὶ τοὺς ἄλλους παιδεύσωμεν τοὺς γονεῖς τιμᾶν, καὶ πρὸς τὸ τῶν ἀδελφῶν παράδειγμα βλέπειν. Ὥστε εἰ τοσοῦτον ἀτύχημα τῷ τῶν παίδων εἴη γονεῖ, ὡς ἅπαντας ἀχαρίστους εἶναι, ἐπὶ τοὺς κληρονόμους ἐρχέσθω ταῦτα τοῦ τελευτήσαντος, ὡς τῆς ἐκείνου περιουσίας ὄντα· οὐ δυναμένων τῶν παίδων ἐκ τοῦ παρ' αὐτῶν ἠτιμασμένου γονέως γέρας ἔχειν· ὅπερ ἡμεῖς αὐτοῖς διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν οὐ δίδομεν. ¶ Εἰ δὲ τῶν παίδων οἱ μὲν ἐν ζῶσι καθεστήκοιεν, οἱ δὲ ἀπέλθοιεν μὲν, παῖδας δὲ καταλίποιεν, τὸ τοῦ τελευτήσαντος μέρος τοῖς ἐκείνου δίδομεν παισὶν, εἰ κληρονομοῖεν τοῦ πατρός· ἐπεί τοιγε ἐπὶ τοὺς ἀδελφοὺς ἄγομεν. Καὶ ταύτῃ δὴ τὸν νόμον ἡμῶν τελειοῦντες, βουλόμεθα τοῦτο κρατεῖν οὐκ ἐπὶ προικὸς

μόνον,

filiis, tanquam ex causa illorum sibimet acquisitas, & non ad extraneos deducere. & dabuntur hæc filiis honore præcipuo ex nostra lege, licet non fiant heredes aut patris, aut matris, aut vtriusque: vel si quidam torũ fiant heredes, alij verò repudient. hoc enim nobis rectius quàm prioribus placuit habere. Vnde si præmium est ex lege descendens in eos: nulla adiectione neque turbetur, neq; minuatur, nisi fortè causam ipsi dent filij suæ deminutionis.

De ingratis liberis.

CAPVT XXI.

SI quis enim ex eis ingratus videtur, præmium hoc aliis damus nihil tale agẽtibus: vt & alios corripiamus parentes honorare, & ad fratrum exemplum respicere. Vnde si tantum infortunium filiorum sit sobolis, vt omnes ingrati sint: ad heredes venient hæc defuncti, tanquam illius substantiæ constituta: non valentibus filiis ex parente à se exhonorato præmium habere: quod nos eis propter hanc causam non damus.

1 ¶ *Si verò filiorum alij quidem inter viuos sint, alij verò defuncti quidem sint, filios autem relinquant: defuncti portionem illius damus filiis, si heredes sint patris: alioqui ad fratres deducimus. Et ideo legem nostram perficientes, volumus hæc valere non super dote*

μόνον, οὐδὲ ἐπὶ προγάμου δωρεᾶς, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν ἐν ἀπροίκοις συνοικεσίοις παρὰ τῆς διατάξεως ἡμῶν εἰσαγομένων κερδῶν. κἀκεῖνα γάρ, εἰ μὴ πρὸς δευτέρους ἔλθοιεν γάμους οἱ πατέρες, ἀλλὰ φυλάξαιεν, ἔσται τῶν παίδων, καθ' ὅνπερ ἔμπροσθεν εἰρήκαμεν τρόπον. οἱ μὲν οὖν πρότεροι γάμοι καὶ τὰ ἐντεῦθεν κέρδη τε καὶ αἱ παρατηρήσεις μέχρι τούτου τετυπώσθωσαν.

ΚΕΦΑΛ. κβ.

Εἰ δέ τινες τοῖς ἔμπροσθεν οὐκ ἀρκεσθέντες γάμοις, πρὸς δευτέρους ἔλθοιεν, ἀνάγκη τῷ νόμῳ τούτους ὑποθέσθαι ἢ ἄπαιδας ὄντας ἐκ τῶν προτέρων, ἐκ δὲ τῶν δευτέρων παιδοποιουμένους· ἢ τοὐναντίον, ἄπαιδας μὲν ἐκ τῶν δευτέρων, πατέρας δὲ ἐκ τῶν προτέρων· ἢ ἄπαιδας ἀμφοτέρωθεν, ἢ πατέρας ἑκατέρωθεν. εἰ μὲν οὖν ἄπαιδες μένοιεν ἐκ τῶν προτέρων ἢ καὶ ἐξ ἀμφοτέρων τῶν γάμων, οὐδεμία πολυπραγμοσύνη περὶ τὰ δεύτερα· ἀλλ' ἄνδρες μὲν ἀπελεύσονται παντοίως πάσης παρατηρήσεως ἐλεύθεροι, γυναιξὶ δὲ μόνον ἐπικείσεται δέος τὸ μὴ πρὸ τοῦ ἐνιαυσιαίου χρόνου πρὸς τὸ δεύτερον ἐλθεῖν συνοικέσιον· ἢ γινώσκειν ὡς εἴ τι τοιοῦτο πράξαιεν, καὶ ἀώρους συναλλάξαιεν γάμους, ὑφέξουσι ποινάς, ἄλλας μέν, εἴπερ ἄπαιδες ἐκ τῶν προτέρων ὦσι συνοικεσίων, μείζους δὲ εἰ καὶ παῖδες ὑπάρχοιεν. εἰ μὲν γὰρ

οὐχ

solùm, neque super sponsalitia largitate: sed etiam super indotatis matrimoniis: ex constitutione nostra introductis lucris. nam & illud, nisi ad secundas veniant nuptias parentes, sed seruent, erit filiorum quo dudum diximus modo. Primæ siquidem nuptiæ, & hinc lucra & obseruationes, vsque ad hoc disposita sint.

De secundis nuptiis.

CAPVT XXII.

SI qui verò prioribus non contenti nuptiis, etiam ad secundas venerint: necesse est legi hos se supponere, aut sine filiis existentes ex prioribus, ex secundis autem filios habentes: aut etiam ex diuerso sine filiis quidem ex secundis, parentes autem ex primis: aut sine filiis ex ambobus, aut parentes ex vtroque. Si igitur sine filiis mãserint ex prioribus, aut etiã ex ambabus nuptiis, nulla perscrutatio circa nuptias secundas est: sed viri quidẽ ibunt omnino omni obseruatione liberi: mulieribus autẽ solummodo imminebit metus, vt non ante annale tempus ad secundum veniant matrimonium: aut sciant, quia si quid tale gesserint, & immaturas contraxerint nuptias, subibunt pœnas: alias quidem si sine filiis ex prioribus sint matrimoniis: maiores autem si etiam filij sint. Si enim

οὐχ ὕπεστι γονή, τὸ τῆς ἀτιμίας εὐθὺς ἀκολουθήσει, καὶ ἔσται παντοίως ἡ γυνὴ διὰ τὴν τῶν γάμων σπουδὴν ἠτιμασμένη, καὶ οὐδὲ λήψεταί τι τῶν παρὰ τοῦ προτέρου καταλελειμμένων αὐτῇ συνοικεσίου, οὔτε ἀπολαύσει τῆς προγαμιαίας δωρεᾶς, οὐδὲ τῷ συνοικοῦντι κατὰ τὸν δεύτερον γάμον περαιτέρω τῆς τρίτης τῆς οἰκείας περιουσίας ἐπιδώσει μοίρας. οὐ μὴν οὐδὲ τῆς ἔξωθεν αἰσθήσεται φιλοτιμίας, οὐδὲ λήψεται παντελῶς παρ' οὐδενὸς τῶν ἔξωθεν οὐ κλῆρον, οὐ φιδεϊκομμίσσον, οὐ ληγάτον, οὐ mortis causa δωρεάν· ἀλλὰ ταῦτα ἐλεύσεται, ἢ μένει παρὰ τοῖς κληρονόμοις τοῦ τελευτήσαντος, ἢ καὶ συγκληρονόμοις αὐτῆς, εἴ γε ἠδύνατο κληρονομεῖν ὅλως· οἷα ταύτης οὐδ' ὁτιοῦν ὄφελος ἐχούσης. ἀλλ' εἰ γεγραμμένοι καὶ ἕτεροι τύχοιεν κληρονόμοι, εἴτε καὶ ἐξ ἀδιαθέτου καλοῖντο, πρὸς ἐκείνους ἐλεύσεται τὰ τῇ τοιαύτῃ γυναικὶ καταλελειμμένα. οὐ γὰρ τὸ δημόσιον αὐτὰ οἰκειώσεται (μήποτε δόξωμεν, τὰ τοιαῦτα σωφρονίζοντες, τῆς τοῦ δημοσίου προνοεῖν ὠφελείας) ἀλλ' οὕτω μὲν τὰ παρὰ τῶν ἔξωθεν αὐτῇ καταλελειμμένα, πρὸς ἑτέρους χωρήσει· τὰ δέ γε παρὰ τοῦ πρότερον συνοικήσαντος, ἀφίξεται, παρ' αὐτῆς ἀφαιρούμενα, πρὸς τὰ δέκα πρόσωπα τῆς τοῦ καταλιπόντος ἀνδρὸς συγγενείας τὰ τῷ ἐδίκτῳ περιεχόμενα· τουτέστιν ἀνιόντας τε καὶ κατιόντας, καὶ τοὺς ἐκ πλαγίου, μέχρι δευτέρου βαθμοῦ, τῶν βαθμῶν ἐπὶ τῆς οἰκείας φυλαττομένων τάξεως. ὧν οὐχ ὑφεστώτων, ἐπὶ τὸ ταμιεῖον ἐλεύσεται.

¶ Ἀλλ' οὐδὲ πορρωτέρω κληρονομίαν ἐξ ἀδιαθέτου

τῶν

non est soboles, infamia mox sequetur: & erit omnino mulier propter nuptiarum festinationem infamis: & neque percipiet aliquid horum quæ à priore relicta sunt ei consortio: neque fruetur sponsalitia largitate, neque marito secundarum nuptiarum vltra tertiam suæ substantiæ offeret partem: sed neque extrinsecus sentiet largitatem: neq; percipiet penitus ab vllo extraneorum, non hereditatem, non fideicommissum, non legatum, non mortis causa donationem: sed hæc veniant aut maneant apud heredes defuncti, aut coheredes eius, si poterat heres esse, vtpote ea nullam vtilitatem habente.

Sed si scripti & alij sint heredes, siue etiam ab intestato vocentur: ad illos venient quæ tali mulieri derelicta sunt. non enim fiscus hæc vindicabit: (ne aliquo modo videamur talia corripientes, fisci prouidere vtilitati) sed illa quidem quæ extrinsecus ei derelicta sunt, ad alios venient: quæ verò à priore marito sunt ab ea sublata, venient ad decem personas relinquentis cognationis, quæ edicto continentur: hoc est ascendentes & descendentes, & ex latere vsque ad secundum gradum: gradibus in suo seruandis ordine. Quibus non existentibus, ad ærarium venient.

2 ¶ *Sed neque longius hereditas ab intestato*

prop-

τῶν οἰκείων αὐτῆς ὑπεισελεύσεσθαι συγγενῶν, ἀλλὰ μέχρι τρίτου βαθμοῦ θεωρουμένους πανταχόθεν στήσεσθαι μόνον τὰ τῆς διαδοχῆς αὐτῇ· οἱ πορρωτέρω δὲ ὄντες ἑτέρους ἕξουσι κληρονόμους. καὶ ἥ γε πρὸ τῶν ἄλλων αὐτῇ ποινῶν ἐπαχθεῖσα, φαμὲν δὲ τὴν ἀτιμίαν, εἰ μὲν ἄπαις ἐκ τῶν προτέρων εἴη γάμων, λέλυται βασιλέως γράμμασι κελεύοντος· εἰ δὲ παῖδες ὑπεῖεν οἱασδήποτε γονῆς, ἔξεστι μὲν αὐτῇ βασιλέως ὑπὲρ τῆς ἀτιμίας δεῖσθαι, οὐ μὴν ὄφελός τι τῶν ἀντιγραφομένων ἔχειν. πλὴν εἰ μὴ βούλεται τὴν ἐκ τῆς βασιλείας ἔχειν ὠφέλειαν, καὶ τῶν ἄλλων ἀπαλλαγῆναι ποινῶν, τοῖς ἐκ τοῦ προτέρου γάμου παισὶ τὴν ἡμίσειαν τῆς οἰκείας περιουσίας δωρουμένη μοῖραν καθαρῶς, αὐρίσιως ἁπάσης χωρίς, καὶ οὐδὲ τὴν χρῆσιν παρακατέχουσα, ἀλλὰ πάσης τῆς οὐσίας τῆς παρούσης ὅτε πρὸς τοὺς δευτέρους ἐφοίτα γάμους, κατὰ τὴν ἡμίσειαν, καθάπερ εἰπόντες ἔφθημεν, διϊσταμένη μοῖραν τοῖς ἔμπροσθεν γινομένοις παισί. καὶ διαιρήσονται τοῦτο οἱ παῖδες ἅπαντες ἐξ ἴσης, κἂν παῖδας μὲν ἔχοιεν, εἰς τοὺς ἑαυτῶν παραπέμψουσι παῖδας (δεῖ γάρ τι καὶ τοῖς παλαιοῖς προσθεῖναι νόμοις) εἰ δὲ οὐκ ἔχοιεν, τὰ τοῦ τελευτήσαντος ἢ τῶν τελευτησάντων μέρη λήψονται πάντες ἀναλόγως οἱ τούτων ἀδελφοί. εἰ δὲ πάντες ἀπέλθοιεν, ἐχέτω παραψυχὴν τῆς ἑαυτῆς δυσκληρίας ἡ μήτηρ, τὸ ταῦτα πάλιν ἀναλαβεῖν. καὶ ταῦτα φαμὲν εἴπερ ἀδιάθετοι τελευτήσαιεν οἱ παῖδες. οὐδὲ γὰρ ἐπὶ τοῖς ἅπαξ γινομένοις αὐτῶν

propriorum eius veniet cognatorum, sed vsque ad tertium gradum inspiciendum vndique stabit solum successio eius: longius autem existentes, alios habebunt heredes: & quæ præ aliis ei pœnis infertur, dicimus autem infamiam, si quidem sine filiis ex prioribus fuerit nuptiis, soluitur imperatoris literis iubentibus.

Si verò ei filij fuerint cuiuscunque sexus, licebit quidem ei imperatori pro infamia supplicare: non tamen vtilitatem aliquam rescriptorum habere.

Si tamen voluerit ex imperio habere vtilitatem, & aliis liberari pœnis: ex priore matrimonio filiis mediam suæ substantiæ donet portionem purè, & sine omni conditione, & neque vsum retineat: sed omnis substantiæ quam habuerit, quando ad secundas veniebat nuptias, mediam (sicut diximus) cedens partem prius procreatis filiis. Et diuident hæc filij omnes ex æquo: & filios quidẽ habentes, ad suos transmittent filios. (oportet enim aliquid etiam veteribus adiici legibus) si vero non habuerint defuncti filios: defunctorum portiones accipient omnino pro portione eorum fratres. si verò omnes defuncti sint: habeat consolationem suæ infœlicitatis mater, vt ea rursus recipiat. & hoc dicimus, si intestati moriantur filij. non enim in iis quæ semel facta sunt,

αὐτῶν ἤρξομεν αὐτοὺς διαθήκας γράφειν, ἢ περιόντας ὃν βούλονται ταῦτα διατιθέναι τρόπον. Αἱ μὲν οὖν ἐπικείμεναι ποιναὶ ταῖς πρὸ τοῦ πενθίμου γημαμέναις χρόνου τοιαῦταί πως εἰσί, καὶ τρεῖς ὑπὲρ τούτων διατάξεις τὰς ἔμπροσθεν γεγραμμένας, μιᾷ τινὶ ταύτῃ παρωθήκῃ ὅδε ἡμῖν ὁ νόμος μετὰ τῆς προσηκούσης ἀπήγγειλε προσθήκης.

ΚΕΦΑΛ. μγ.

Εἰ δὲ ἀναμείνειε μὲν τὸν χρόνον ἡ γυνή, καὶ ταύτῃ διαφύγοι τὰς εἰρημένας ποινάς, ἐπὶ δεύτερον δὲ ἀφίκοιτο συνοικέσιον, τῶν προτέρων ἀμελήσασα γάμων, εἰ μὲν οὐκ ἔχει παῖδας (εἰρήσθω γὰρ καὶ αὖθις) ἀκίνδυνον ἅπαν τὸ ἐντεῦθεν· εἰ δὲ ὑπείη γονή, καὶ παῖδας ὁ νόμος ἐντεῦθεν ἀτιμασθέντας ἴδοι, τηνικαῦτα πάσης φιλοτιμίας παρὰ τοῦ ἀνδρὸς εἰς αὐτὴν ἐλθούσης, κατὰ τὸ τῆς δεσποτείας ἀφαιρεῖται μέρος, μόνην αὐτῇ καταλιπὼν τὴν χρῆσίν τε καὶ ἐπικαρπίαν. Καὶ ταῦτα δὲ νενομοθετήσθω καὶ ἐπὶ τῆς προγαμιαίας δωρεᾶς, καὶ ἐπὶ πάσης ἑτέρας φιλοτιμίας, εἴτε ἐν ζωῇ παρὰ τοῦ ἀνδρὸς εἰς αὐτὴν γινομένης, ἢ καὶ ἐκ διαθήκης, ἢ *mortis causa* δωρεᾶς· εἴτε ἐνστάσεως εἴη μέρος, εἴτε πρεσβεῖον, εἴτε φιδεικόμμισσον, καὶ, γενικῶς εἰπεῖν, ἅπας αὐτὴν ἐπιλείψει δεσποτείας τρόπος ἐπὶ τοῖς παρὰ τοῦ προτέρου ἀνδρὸς εἰς αὐτὴν ἀφιγμένοις, καὶ οἱ παῖδες αὐτὰ λήψονται, καὶ τῆς

sunt, prohibemus eos testamenta conscribere, aut superstites quo volunt hoc modo disponere. Igitur imminentes pœnæ ante luctus nubentibus tempus, tales quodammodo sunt: & tres pro his constitutiones prius scriptas, vna quadam hac interpositione, hæc nobis lex competenti protulit adiectione.

Si mulier ad secundas nuptias post annum luctus transierit, & de lucro dotis & ante nuptias donationis.

CAPVT XXIII.

SI verò expectet quidem tempus mulier, & propterea effugiat prædictas pœnas: ad secundum verò veniat matrimonium, priores negligens nuptias: si quidem non habeat filios, dicatur etiam denuo, sine periculo est totũ ex hoc. Si verò sit soboles, & filios ex hoc exhonoratos viderit lex: tunc omni largitate à viro ad eam veniente, eam secundum proprietatis priuat partem, solùm ei derelinquens vsumfructum. Et hæc sancita sunt etiam super antenuptiali donatione, & super omni largitate: siue cum viueret, à viro ad eam veniente, aut etiam ex testamento, aut mortis causa donatione: siue institutionis sit pars, siue legatum, siue fideicommissum. Et generaliter dicendum est, quòd omnis eam deserit proprietatis modus in iis quæ à priori viro in eã venerunt: & filij ea percipiẽt,

καὶ τῆς δεσποτείας ἔσονται κύριοι κατὰ τὸν καιρὸν εὐθὺς καθ' ὃν ἡ μήτηρ συνῴκησεν ἄλλῳ. καὶ ταῦτα κοινὰ γυναικός τε καὶ ἀνδρὸς ἐπιτίμια κείσθω. εἰ γὰρ δὴ ἐκεῖνος παῖδας ἔχων δευτέραν αὐτοῖς ἐπεισαγάγοι γαμετὴν, οὐ τὸ ἐκ τῆς προικὸς ἀπολαύσει κερδῶν κατὰ δεσποτείας λόγον, οὐ φιλοτιμίαν ἄλλην παρὰ τῆς γυναικὸς λαβὼν, ταύτην ἕξει βεβαίως, πλὴν ὅσον χρῆσθαι καὶ καρποῦσθαι μέχρι περιῇ μένον. κἀνταῦθα γὰρ οἱ παῖδες, εἰ καὶ ὑπεξούσιοι καθεστήκοιεν, ἀλλ' οὖν κύριοι κατὰ δεσποτείαν τῶν τοιούτων ἔσονται, παραγινομένων εὐθὺς εἰς αὐτοὺς ἅμα τῇ τῆς δευτέρας γαμετῆς συναφείᾳ. καὶ οὐ διαφερόμεθα περὶ τῆς προικὸς, ἢ τῆς πρὸ γάμου δωρεᾶς, πότερον αὐτοὶ ταύτην δεδώκασιν οἱ γήμαντες, ἤτινες ἄλλοι ὑπὲρ αὐτῶν τοῦτο ἔπραξαν, εἴτε τῶν ἐκ γένους, εἴτε καὶ τῶν ἔξωθεν. κἂν εἰ δοκῇ πως συναναιρεῖσθαι καὶ ἡ προγαμιαία δωρεὰ τῇ προικί.

ΚΕΦΑΛ. κδ.

Ἀλλὰ τὸ νομοθετηθὲν ἐπὶ τῶν ἐντεῦθεν εἰς τοὺς γήμαντας περιερχομένων κερδῶν, καὶ οὕτω κύριον ἔστω. καὶ οὕτως ἀσφαλὴς τῶν τοιούτων ὁ νόμος αὐτοῖς γενήσεται φύλαξ· ὅτι περ οὐδὲ ἐκποίησιν οὐδεμίαν ἐφίησι τοῖς γονεῦσιν ἐπὶ τοῖς τοιούτοις, οὐδὲ ὑποθήκην· ἀλλὰ κἂν εἴ τι πράξαιεν οἱ γονεῖς, εὐθὺς τὴν αὐτῶν ὑποτίθησιν αὐτοῖς περιουσίαν, οὐχ ὥστε κωλύειν τοὺς γονεῖς ἐπ' αὐτοῖς τι πράττειν ὧν βούλονται (αἰσχύνεται

γὰρ

& proprietatis erunt domini secundum tempus mox quo mater coniuncta est alij viro. & hæc communis mulieris & viri mulcta sit posita. nam si & ille filios habens, secundam eis superinduxerit vxorem: non ex dote fruentur lucris secundum proprietatis rationem. nam largitatem aliam à muliere percipiens, hăc habebit firmam: præterquam" quòd licet vti & frui donec aduixerit solum. & ij quoque filij licet sub potestate constituti sint, sed tamen domini secundum proprietatem talium erunt venientium mox in eos simul cum secundæ vxoris coniunctione. Et non discernimus de dote, & ante nuptias donatione, vtrum ipsi hanc dederint pro se contrahentes, an aliqui alij pro eis hoc egerint, siue ex genere, siue etiam extrinsecus: licet videatur quodammodo comprehensa & antenuptialis donatio in dote.

al. præter quantum licet vti frui.

CAP. XXIIII.

SEd quod sancitum est super lucris hinc venientibus ad nubentes, etiam sic ratum sit: & ita certa talium lex eis erit cauens, vt neque alienationem vllam permittat parentibus in talibus, neque hypothecam: sed vel si quid egerint parentes, mox eorum obligat eis substantiam: non vt probibeat eos aliquid agere in iis quæ voluerint. erubescit

γὰρ ὁ νόμος σωφρονιστὰς τοὺς παῖδας τοῖς γεννήσασιν ἐπιστῆναι) ἀλλ' ἐκείνους μὲν ἐρυθριᾷ, διαπειλεῖ δὲ τοῖς λαμβάνουσιν, ὡς οὐδὲν αὐτοὺς τὸ ληφθὲν ὀνήσει. καὶ ἴστωσάν γε καὶ ἐκ τοῦδε ἡμῶν τοῦ νόμου, ὡς κἂν εἴ τινα παρὰ τῶν τοιούτων γονέων ἀγορασίαν ποιήσαιντο, κἂν εἰ λάβοιεν δωρεάν, κἂν εἴ τι τῶν πάντων πράξαιεν, ἐν ἴσῳ τοῖς μήτε πεπραγμένοις μήτε γεγραμμένοις ἔσαι τὸ γινόμενον. ἐκδικήσουσι γὰρ αὐτὰ πάντως οἱ παῖδες, κληρονόμοι τε αὐτῶν καὶ διάδοχοι παρά τε κληρονόμων ἐκείνων καὶ διαδόχων οὐκ ἄλλως ἀποκλειόμενοι, πλὴν εἰ μὴ τριακονταετὴς παρέλθοι χρόνος· καὶ ἡ κατοχὴ κυρίους τοὺς λαβόντας καταστήσει, ἀρχομένου τοῖς παισὶν τοῦ χρόνου τρέχειν ἐξ ὅπερ αὐτεξούσιοι φανεῖεν ὄντες, ἢ γινόμενοι. πλὴν εἰ μή τις ἀνήβου ἡλικία προσβοηθήσειεν ἔτι.

ΚΕΦΑΛ. κς.

Ἐλαύνεται δὲ τὰ τοιαῦτα τῶν κερδῶν εἰς τοὺς παῖδας ἅπαντας τοὺς ἐκ τῶν προτέρων γάμων. οὐ γὰρ ἐφίεμεν τοῖς γονεῦσι τὴν οὐκ ὀρθῶς ἐπεισηγμένην ἐκλογὴν εἰς αὐτοὺς ἐνδείκνυσθαι, οὐδὲ τῷ μὲν τῶν παίδων διδόναι, τὸν δὲ ἀτιμάζειν· ἅπαντες γὰρ τοῖς δευτέροις ὁμοίως ἠτιμάσθησαν γάμοις. ἄλλως τε εἴπερ ἁπάντων τῶν παίδων ὁμοίως κληρονομοῦσιν οἱ γονεῖς, καὶ οὐ τὸν μὲν διαδέχονται, τὸν δὲ οὐχ ὁμοίως, ἀνθ' ὅτου μὴ καὶ αὐτοὶ πᾶσιν ἐξίσης, τό γε

ἐπὶ

enim lex castigatores filios genitoribus statuere. Illos quidem erubescit: interminatur autem accipientibus tanquam nihil eis quod accipiunt prosit. & sciant ex hac nostra lege, quia vel si quam à talibus parentibus comparationem fecerint, vel si acceperint donationem, vel si quid omnium egerint: tale erit quale nec gestum, nec scriptum, quod factum est. Vindicabunt enim ea omnino filij heredésque eorum, & successores ab heredibus illorum & successoribus, non aliter excludendi, nisi tricennale transeat tempus, & detentatio dominos accipientes constituat: incipiente filiis tempore currere ex quo sua potestatis apparuerint existentes, aut facti:* nisi tamen aliqua impubes ætas adiuuet adhuc.*

* morte patris puta.
* Emancipatione scilicet.

CAPVT XXV.

V*Enient autem talia lucra ad filios omnes ex prioribus nuptiis. Non enim permittimus parentibus, non rectè introductam electionem in eos, neque alij quidem filiorum dare, alium verò exhonorare. omnes enim secundis similiter exhonorati sunt nuptiis. Sed quemadmodum omnium filiorum similiter heredes existũt parentes, & non alij quidem succedunt, alij verò non: cur non similiter & ipsi omnibus ex æquo quantum*

ἐπὶ τούτῳ, προσφέρονται, ἀλλὰ τοὺς μὲν ἐπιλέγονται, τοὺς δὲ παρορῶσιν; ὥστε κατὰ τὴν ἀναλογίαν ἕκαστος τῶν τοιούτων κερδαινέτω. καὶ εἰ σχοίη παῖδας, εἰς αὐτοὺς τοῦτο παραπεμπέτω. οἱ δὲ τοῦτο ἐν ἀλλήλοις διαιρείσθωσαν, αὐτοὶ μὲν κατὰ τὸ μέτρον ὁπόσοι καθεστᾶσιν, οὐ μέντοι τὸ τοῦ πατρὸς ὑπερβαίνοντες μέρος.

ΚΕΦΑΛ. κϛ.

Ἐπειδὴ δὲ ἀκύρους ἀπεφηνάμεθα τὰς ἐκποιήσεις τὰς παρὰ τῶν γονέων ἐπὶ τοιούτοις γινομένας, λεπτοτέραν ἐπιθεῖναι προσήκει τῷ πράγματι τάξιν. εἰ μὲν γὰρ πάντες περίεισιν οἱ παῖδες οἱ ἐκ τῶν προτέρων φύντες γάμων, καὶ προτελευτήσειεν αὐτοῖς ὁ γονεύς, ἄκυρα παντοίως μενεῖ τὰ τῆς ἐκποιήσεως, κατὰ τὸ ἔμπροσθεν ἡμῖν εἰρημένον· εἰ δὲ τελευτήσαιεν πάντες, καὶ πάλιν εἰς ἀπαιδίαν τὸ πρᾶγμα περισταίη, τηνικαῦτα ἤδη ἀποτελέσματος κύριον ἔσται τὸ ἐκποιηθέν. τίς γὰρ ἂν αὐτὸ καὶ ἀνατρέψειε, τῶν παίδων, οἷς δὴ καὶ μόνοις τοῦτο ἐφυλάξαμεν, οὐχ ὑπόντων; Ἀλλ' ἐνταῦθά τις ἡμᾶς πρώην εἰσῆλθεν ἔννοια λεπτή τε καὶ μεμεριμνημένη, καὶ τὸ μέσον ἀμφοῖν τῶν θεμάτων περιεργαζομένη. ἐπειδὴ γὰρ πάντων μὲν ὑπόντων τῶν παίδων, καὶ προτελευτήσαντος τοῦ γεγεννηκότος, οὐδὲν ὑπολέλειπτο μέρος αὐτοῖς ἐκ τῶν κερδανθέντων, πάντων δὲ τελευτησάντων, ὅλον εἰς αὐτοὺς ἐπανήει,

δήσκει

ad hoc conferant, sed alios quidem eligant, alios verò despiciant? Ideóque secundum portionem vnusquisque hoc lucretur: & si habeat filios, ad eos hæc transmittat: illi verò hæc inter alterutros partiantur: ipsi quidem secundum mensuram quanti consistant, non tamen patris transcendentes portionem.

De lucro dotis & ante nuptias donationis ex pacto non existentium liberorum, vide supra No. 2. cap. 2.

CAPVT XXVI.

QVoniam autem infirmas declarauimus alienationes à parentibus super talibus factas: subtiliorem imponere conuenit causæ ordinem. Si enim omnes supersint filij ex prioribus nati nuptiis, & præmoriatur eis parens: infirma omnino manebit alienatio, secundum quod prius à nobis dictum est. Si verò moriantur omnes, & rursus ad orbitatem causa veniat: tunc ex effectu ratum erit quod alienatum est. Quis enim hoc etiam infringat filiis, (quibus videlicet solis hoc seruauimus) non existentibus? Sed hic quidam nobis pridem ingressus est sensus subtilis & solicitus, & medium vtrorunque casuum pertractans.

Quia enim omnibus quidem existentibus filiis, & præmoriente genitore, nulla relinquebatur pars eis ex lucratis rebus: omnibus autem morientibus, totum in eos reuertebatur:

διεσκεψάμεθα μέσην τινὰ τῷ πράγματι τάξιν ἐπινοῆσαι, ὥστε εἰ πλειόνων ὄντων παίδων τελευτήσειεν εἷς, εἰ μὲν ἔχοι παῖδας, ἐπ᾽ ἐκείνους φέρεσθαι τὸν κλῆρον τοῦτον, ὅπερ πολλάκις εἰρήκαμεν· εἰ δὲ οὐκ ἔχοι παῖδας, μὴ πάντως εἰς τοὺς ἀδελφοὺς τὸ πᾶν ἔρχεσθαι· ἀλλ᾽ ὅσον ἐκ τοῦ συμφώνου τοῦ ἐξ ἀπαιδίας ἐγίνετο τῷ γεγεννηκότι, τοῦτο αὐτὸν κερδαίνειν, τὸ λοιπὸν δὲ συγχωρεῖν ἔρχεσθαι ἐπὶ τοὺς τοῦ παιδὸς διαδόχους, εἴτε ἀδελφοὶ καθεστήκοιεν, εἴτε ἐξωτικοὶ τυχόν. ὅπερ μάλιστα ἐπὶ μητρὸς συμβαίνει, εἴτε διάθοιντο εἰς τὰς αὐτῶν περιουσίας, εἴτε καὶ ἀδιάθετοι τελευτήσαιεν. καὶ τοῦτο δὲ ἡμεῖς ἐγράψαμεν ἡμετέρῳ νόμῳ, μεμνήσαντές τε αὐτὸ καὶ ἐξευρόντες πρῶτοι, καὶ φιλανθρώπως νομοθετήσαντες, ὥστε κἀνταῦθα εἴπερ ἐκποιήσειεν ὁ γονεὺς πρὶν εἰς δευτέρους ἀφικέσθαι γάμους, εἶτα τελευτήσειε τῶν παίδων εἷς, κατὰ τοσοῦτον ἔῤῥωται μόνον τὰ ἐκποιηθέντα, καθ᾽ ὅσον εἰς τὸν ἐκποιήσαντα κατὰ τὸ ἐξ ἀπαιδίας περιέρχεται σύμφωνον. ἐπεί τοιγε κατὰ τὰ ἄλλα μέρη ὁπόσα εἰς τοὺς τοῦ παιδὸς κληρονόμους χωρεῖ, παντοίως ἄκυρον ἔσται. ὥστε ἐκποιήσεως γενομένης, μένει τὸ πρᾶγμα ἐν μετεώρῳ, ταῖς ἐφεξῆς συμμεταβαλλόμενον τύχαις, καὶ ἢ τελείως ἐξ ἀρχῆς ἀκυρουμένης τῆς ἐκποιήσεως, ἢ τελείως ἰσχυούσης, ἢ κατὰ μέρος μὲν ἀκυρουμένης, κατὰ μέρος δὲ ἱσταμένης.

¶ Καὶ ἐπὶ τούτων δὲ δὴ τῶν κερδῶν, ὅσα 1 πρὸς

cogitauimus medium quendam causæ ordinem inuenire. vnde si pluribus existentibus filiis moriatur vnus: si quidem habet filios, ad illos ferri hereditatem: hoc quod sæpe diximus. Si verò non habeat filios: non omnino ad fratres totum venire: sed quantum ex pacto non existentium filiorum acquirebatur generanti, hoc eum lucrari: reliquum vero concedere in filij venire successores, siue fratres sint, siue extranei forte (quod maximè in matre contingit) siue disponant suas substantias, siue etiam intestati moriantur. & hoc nos scripsimus in nostra lege, cogitantes illud & inuenientes primi, & clementer sancientes. Quapropter etiam si hæc alienauerit parens antequam ad secundas veniat nuptias, deinde moriatur vnus filiorum: intantum valet solummodo quod alienatum est, quantum ad alienantem ex pacto non existentium filiorum peruenit: alioqui secundum alias partes quæcunque ad filij heredes veniunt, omnino infirma erunt: vnde alienatione facta manet causa in suspenso, sequentibus committenda fortunis, & aut perfectè ab initio infirmanda alienatione, aut perfectè valente, aut particulatim quidem infirmanda alienatione, particulatim verò constante.

1 ¶ *Et super iis quoque lucris quæcunque*

πρὸς τοὺς δευτέρους ἐρχομένων γάμους τῶν γονέων λαμβάνουσιν οἱ παῖδες, οὐ περιεργαζόμεθα πότερον κληρονομοῦσιν ἢ τοῦ προτελευτήσαντος γονέως, ἢ τοῦ δευτέρου τελευτῶντος· οὐδὲ εἴ τινες μὲν κληρονομοῦσι, τινὲς δὲ οὐχί· ἀλλὰ, καθάπερ ἔμπροσθεν εἴπομεν, γέρας αὐτοῖς διδόμενον τοῦτο ἐξ ἴσου λήψονται αὐτοὶ μὲν περιόντες, σὺν αὐτοῖς δὲ καὶ οἱ τοῦ τελευτήσαντος παῖδες, τὸ τοῦ γεγεννηκότος λαμβάνοντες μέρος. πανταχοῦ μέντοι τῆς ἀχαριστίας, καθὰ καὶ ἔμπροσθεν εἴπομεν, ἐμποδὼν πρὸς τὸ τοιοῦτο κέρδος ἱσταμένης τῷ τοιούτῳ παιδί. τοὺς γὰρ κατὰ τῶν ἀχαρίστων κειμένους οὐχ ὑπερβαίνομεν νόμους, ταύτῃ καὶ τοὺς γονεῖς τιμῶντες, καὶ τοὺς παῖδας εἰς εὐσέβειαν ἄγοντες. ὥσπερ γὰρ τὰ τῆς ἐπιλογῆς ἐκωλύσαμεν, καὶ πᾶσιν δίδομεν ὁμοίως τὰ τοιαῦτα γέρα, οὕτω τὸ τῆς ἀχαριστίας οὐκ ἀναιροῦμεν. πρόδηλον δὲ ὡς ἀχάριστον προσήκει νοεῖν τὸν ἢ περὶ ἀμφοτέρους τοὺς γονέας, ἢ πάντως περὶ τὸν ὕστερον τελευτῶντα γενέσθαι φανερῶς ἀποδεικνύμενον.

ΚΕΦΑΛ. κζ.

Ἄριστα δὲ ἡμῖν Λέων ὁ τῆς θείας λήξεως δοκεῖ σκέψασθαι τὰ περὶ τῶν ἐπιδόσεων, ὧν εἰς τὰ δεύτερα ποιοῦνται συνοικέσια οἱ ταῦτα συμβάλλοντες· φησὶ γὰρ ὡς εἴπερ ἐκ τοῦ προτέρου γάμου παῖδας ἔχοιεν οἱ γονεῖς, εἶτα εἰς δεύτερον ἢ καὶ

ad secunda venientibus vota parentibus percipiunt, non perscrutamur vtrum heredes existant aut præmorientis parentis, aut secundi morientis, nec si alij quidem heredes existant, alij verò non: sed sicut superius diximus, præmium eis damus hoc, siue heredes fiant, siue etiam non: & hoc ex æquo percipiant ipsi quidem superstites: cum eis autem & defuncti filij genitoris accipientes partem: vbique tamen ingratitudine (sicut prædiximus) impedimenta ad tale lucrum faciente huiusmodi filio. Contra ingratos enim positas non transcendimus leges, taliter & parentes honorantes, & filios ad pietatem deducentes. Sicut enim electionem prohibemus, & denuo omnibus similiter damus talia præmia: sic ea quæ de ingratitudine sunt, non interimimus. Palam verò est, quia ingratum intelligi eum oportet, qui circa ambos parentes, aut omnino circa posterius morientem factus apertè monstratur.

De non alienanda nisi portione vnius. CAP. XXVII.

OPtimè verò nobis Leo diuæ memoriæ videtur cogitasse de oblationibus quas in secunda faciunt matrimonia, qui ea contrahūt. Ait enim, quia si ex priori matrimonio filios habeant parentes, deinde ad secundum,

aut

ἢ καὶ ἐφεξῆς χωροῖεν συνοικήσειν, οὐ δύναν-
ται οὔτε εἰς τὴν μητρυιὰν οἱ πατέρες, οὔτε εἰς
τὸν πατρωὸν αἱ μητέρες, κατὰ τὸν τῆς ζωῆς
χρόνον, τὴν οἱανοῦν ποιεῖσθαι φιλοτιμίαν, ἢ
ἐν τελευτῇ τι καταλιμπάνειν· πλὴν ἢ τοσοῦ-
τον, ὅσον ὁ εἷς παῖς, ἢ θυγάτηρ, μόνος ὤν, ἐκ
τοῦ φύσαντος ἔχει. εἰ δὲ πολλοὶ παῖδες εἶεν,
καὶ ἕκαστος ἴσον ἔχοι μέρος, οὐ πλέον τοῦ εἰς
ἕκαστον ἀφικνουμένου ἢ ὁ πατρωὸς ἢ ἡ μητρυιὰ
παραλήψονται. εἰ δὲ ἄνισα τὰ καταλελειμ-
μένα τυγχάνοι, τοσοῦτον ἀνάγκη μόνον εἰς
τὴν μητρυιὰν ἢ τὸν πατρωὸν ἔρχεσθαι ἐξ οἱ-
ασδήποτε φιλοτιμίας τοῦ γονέως, εἰς ὅσον ὁ τὸ
ἔλαττον ἔχων παῖς ἐκ τῆς ἐκείνου περιουσίας
λαμβάνει, ἢ ἀπὸ τελευταίας βουλήσεως κατα-
λειφθὲν, ἢ καὶ ἐν ζωῇ διδόμενον. δηλαδὴ τῆς
πρώην τετάρτης, νυνὶ δὲ τρίτης, ἢ ἡμισείας,
κατὰ τὸν ἡμέτερον νόμον, μοίρας πάντως τῷ
παιδὶ καταλιμπανομένης, ἢ διδομένης· εἰ
μὴ πάλιν ὁ τῆς ἀχαριστίας ἐναντιῷτο λόγος.
ταυτοῦ τούτου φυλαττομένου καὶ ἐπὶ πάππου καὶ
μάμμης, καὶ προπάππου καὶ προμάμμης, καὶ
ἐγγόνων ἀρρένων ἢ θηλειῶν, καὶ προεγγόνων
ὁμοίως, εἴτε ὑπεξούσιοι τυχὸν εἴτε ἐμαγκιπά-
τοι καθεστήκοιεν, ἐκ τῆς πατρῴας ἢ μητρῴας
κατιόντες σειρᾶς. καὶ τοῦτο διορίσας, ὀρθῶς ἐπή-
γαγεν, ὅτι τὸ πλεῖον τοῦ καταλειφθέντος ἢ δοθέν-
τος ὅλως, ἢ τῇ μητρυιᾷ ἢ τῷ πατρωῷ, ὡσανεὶ μή-
τε γραφὲν, μήτε καταλειφθὲν, ἢ δοθὲν ἢ δωρηθὲν,

ἁρμόσει

aut deinceps veniant matrimonium: non possunt neque in nouercam patres, neque in vitricum matres, secundum vitæ tempus quamlibet facere largitatem, aut in morte relinquere, nisi tantum quantum vnus filius aut filia solus existens ex generante habeat. Si verò multi filij sunt, & vnusquisque æqualem habet portionem: non amplius quàm ad singulos venit, aut vitricus aut nouerca percipiat. Si verò inæqualia quæ relinquuntur, fuerint: tantum necesse est solum ad nouercam aut vitricum venire ex quacunque largitate parentis, in quantum qui minus habet filius, ex illius substantia percepit, aut ex nouissima voluntate dimissum, aut in vita datum: quippe dudum quarta, nunc autem tertia, aut media secundum nostram legem portione omnino filio relinquenda, aut danda nisi rursus ingratitudinis ratio contradicat. Hoc idem obseruando & in auo, & in auia, & proauo, & proauia, & nepotibus masculis, aut fœminis, & pronepotibus similiter: siue sub potestate forsan, siue emancipati consistant, ex paterna vel materna linea descendentes.

Et hoc decernens rectè intulit: quia quod plus est in eo quod relictum aut datum est omnino aut nouercæ aut vitrico, ac si neque scriptum, neque relictum, aut datum, vel donatum,

com

ἁρμόσει τοῖς παισί, καὶ μεταξὺ τούτων μόνων ἐξ ἴσης διαιρεθήσεται. τὸ γὰρ δεῖν καὶ τοὺς ἐκ τοῦ δευτέρου γάμου παῖδας μετέχειν καὶ τούτων, γέγραπται μὲν ἐπί τινος διατάξεως, οὐ μὴν καὶ νῦν ἡμῖν ἀρέσκει· ἀλλὰ τοῖς ἐκ τοῦ προτέρου γάμου παισί, δι' οὓς καὶ παρατετήρηται, διδόσθω μόνοις, οὐδεμιᾶς μηχανῆς οὔτε δι' ὑποβολιμαίων προσώπων οὔτε κατ' ἄλλην αἰτίαν παραλαμβάνεσθαι δυναμένης. τοιοῦτο δὲ τὸ περιττὸν διαιρήσονται πρὸς ἀλλήλους οἱ κεχαρισμένοι παῖδες τοῖς γονεῦσιν, οὐχ οἱ ἀχάριστοι περὶ τούτους δεικνύμενοι, καὶ ἀχαριστίας τοιαύτης ὑπεύθυνοι καθεστῶτες ὁποίαν οἱ νόμοι ζητοῦσι. τοὺς γὰρ τοιούτους καὶ τῆς ἐντεῦθεν ὠφελείας ἀφαιρούμεθα, μήποτε τῆς ἐλπίδος ὑποφαινομένης τῆς ἐντεῦθεν κτήσεως, κατὰ τῶν γονέων χωροῖεν καὶ θρασύνοιντο, καὶ τοὺς τῆς φύσεως ἀτιμάζοιεν νόμους. πρόδηλον δὲ ὡς κἀνταῦθα, εἴτις τούτων τελευτήσειεν εἰς ὃν τὸ περιττὸν ἐφέρετο, παίδων ὑπόντων, οἱ τοῦ τελευτήσαντος παῖδες τοῦτο λήψονται, κατὰ μὲν τὸ οἰκεῖον πλῆθος, πρὸς δὲ τὸ τοῦ τελευτήσαντος μέρος.

ΚΕΦΑΛ. κα.

Ἐπειδὴ δὲ τοῖς μέχρι νῦν νόμοις ἀδιάκριτόν ἐστι πότε προσήκει τὸ πλεῖον θεωρεῖν, ἆρα κατὰ τὸν τῆς ἐπιδόσεως καιρὸν, ἢ κατὰ τὸν τῆς τοῦ γάμου διαλύσεως, κράτιστον

competit filiis: & inter eos solos ex æquo diuiditur, vt oportet. Namque ex secundis nuptiis filios participari etiam horum, scriptum quidem in quadam constitutione est: non tamen etiam nunc nobis placet: sed ex priori matrimonio filiis, propter quos & obseruatum est, detur solis: nulla machinatione neque per suppositas personas, neque per aliquam aliam causam interponi valente. Hoc autem quod plus est, diuident adinuicem grati filij parentibus: non ingrati circa hos approbati, per ingratitudinem huiusmodi obnoxij constituti qualem leges quærunt. tales namque etiam hac vtilitate priuamus, ne fortè propter spem huius possessionis contra parentes accedant, & proterui sint, & naturæ iniurientur leges. Palàm quoque est, quoniam & hic, si quis horum moriatur, ad quos, quod plus est, deducebatur, filiis existentibus: defuncti filij hoc accipient secundum propriam quidem multitudinem, ad defuncti vero partem.

CAPVT XXVIII.

QVia verò hactenus legibus indiscretum est, quando conueniat quod plus est inspicere, vtrum secundum oblationis tempus, an secundum matrimonij solutionem optimum

κράτιστον ἡμῖν ἔδοξεν εἶναι τὸν τῆς τελευτῆς τοῦ δευτερογαμήσαντος γονέως παρατηρεῖν καιρόν. γράφουσι μὲν γὰρ ἄνθρωποι καὶ ὧν ἔχουσι πλείονα, γράφουσι δὲ καὶ ἐλάττονα. αἱ δὲ ἐπισυμβαίνουσαι τύχαι τὰς ἐναντίας ἐκβάσεις ὡς ἐπίπαν ἐργάζονται. ὥστε, ἵνα μὴ περὶ ταῦτα πλανώμεθα, τὸν καιρὸν ἐκεῖνον σκεπτέον καθ' ὃν ὁ δευτερογαμήσας τελευτᾷ, καὶ τὴν ἀναλογίαν τὴν ἐκεῖθεν ληπτέον, καὶ πρὸς ἐκείνην τὸ πλεῖον σκοποῦντας, ἀφαιρεῖσθαι τὸ ὑπερβαῖνον προσήκει, καὶ τοῖς παισὶ προσνέμειν. ἐπὶ πᾶσι τοῖς τοιούτοις οὐ τῆς ἐξ ἀρχῆς δόσεως ἢ γραφῆς θεωρουμένης, ἀλλὰ τοῦ καλουμένου ἐκεῖσε σκοπουμένου.

ΚΕΦΑΛ. κθ.

Αλλ' οὐδὲ ἐκεῖνο ἡμῖν παραλειπτέον, ὅπερ ὀρθῶς ἔχειν Θεοδόσιος ὁ τῆς εὐσεβοῦς λήξεως ὁ νέος διετάξατο, φήσας ὅτι περ ἐὰν γυνὴ παιδοποιησαμένη πρὸς δεύτερον ἔλθοι γάμον, κἀκεῖθεν αὐτῇ γένοιντο παῖδες ἕτεροι, εἶτα καὶ ὁ δεύτερος ἀνὴρ τελευτήσειε, τὰ μὲν αὐτῆς οἰκεῖα πράγματα οἱ ἐξ ἀμφοτέρων τῶν γάμων παραλήψονται παῖδες, ἀδιαθέτου δὲ τῆς μητρὸς τελευτώσης, ἐξ ἴσης καὶ ὁμοιοτάτης διανεμήσεως ἔσται. τὴν μέντοι πρὸ γάμου δωρεὰν ἑκατέρα γονὴ τὴν τοῦ οἰκείου λήψεται πατρός· καὶ ἐξ ὁλοκλήρου μὲν οἱ τοῦ προτέρου γάμου παῖδες τὴν ἐκείνου κερδανοῦσι δωρεάν, ἐξ ὁλοκλήρου δὲ οἱ ἐκ τῶν δευτέρων φύντες

σπερμάτ

optimum nobis visum est esse, mortis binubi parentis obseruari tempus. Scribunt itaque homines & horum quæ habent, amplius: scribunt autem & minus: euenientes autem fortunæ, contrarios euentus sæpius operantur. Vnde vt non circa hoc erremus, tempus illud considerandum est, secundum quod binubus moritur, & portio inde sumenda: & secundum eam id quod plus est contemplantes, auferre quod transcendit oportet, & filiis applicare: in omnibus talibus non ab initio donatione, aut scriptura respicienda, sed qui vocatur euentus considerandus est.

Vt primi matrimonij filij cum aliis filiis capiant lucra.

CAP. XXIX.

NEc illud quoque nobis relinquendum est, quod rectè habendum Theodosius piæ memoriæ iunior constituit, dicens, quia si mulier filiis procreatis ad secundas veniat nuptias, & exinde ei nascantur filij: deinde etiam secundus vir moriatur: eius quidẽ proprias res ex ambobus matrimoniis percipient filij intestata matre moriente, ex æqua & simili diuisione: antenuptialẽ verò donationẽ vtraq; soboles proprij accipiet patris: & ex solido quidem prioris matrimonij filij illius lucrabuntur donationem: ex solido quoque ex secundis nati

σπερμάτων, τῆς παρ' ἐκείνου γενομένης ἀπολαύσουσι φιλοτιμίας, κἂν εἰ μὴ πρὸς τρίτον συνοικέσιον ἦλθεν. τί γὰρ τοῦτο τοὺς προτέρους ὀνήσει; τί δὲ βασκαίνουσιν οἱ πρότεροι παῖδες τοῖς δευτέροις, εἰ μὴ κἀκεῖνοι τρίτοις ὑβρίσθησαν γάμοις; καὶ ἁπλῶς ἑκάστη γονὴ τὴν τοῦ οἰκείου γονέως λαμβανέτω προγαμιαίαν δωρεάν· καὶ ὅλως, τῶν πρώτων παίδων διὰ τὴν δευτερογαμίαν λαβόντων, οἱ δεύτεροι πάντως αὐτὴν ἐχέτωσαν, κἂν εἰ μὴ τρίτοις ὡμίλησεν ἡ δευτερογαμήσασα γάμοις· ὥστε μὴ δοκεῖν κατὰ τοῦτο τῶν ἀδελφῶν ἐλαττοῦσθαι. Εκ δὲ τῆς τῶν πραγμάτων ἀκολουθίας, ταυτὸ καὶ ἐπὶ πατέρων ἔστω δευτερογαμησάντων, καὶ φυλαττέσθω τοῖς μὲν ἐκ τοῦ προτέρου γάμου παισὶ, διὰ τὴν δευτερογαμίαν, ἡ κερδανθεῖσα προῖξ, τοῖς δὲ δευτέροις τὰ ἐκ τῶν δευτέρων· κἂν εἰ μὴ πρὸς τρίτους ὁ πατὴρ ἀφίκετο γάμους.

¶ Τὰ δέ γε λοιπὰ ὁπόσα ἐπὶ τῶν τοιούτων ἐκέρδανεν ἢ ὁ πατὴρ, ἢ ἡ μήτηρ, ἐκ τῆς δευτερογαμίας, ἢ κατὰ ληγάτον τυχὸν, ἢ φιδεικόμμισσον, οὐ μὴν εἰς τρίτους ἐληλύθασι γάμους, ταῦτα συναναχραθέντα τῇ αὐτῶν περιουσίᾳ, καὶ ὑπὸ τρίτων οὐ σαλευθέντα γάμων, μενέτω παρ' αὐτοῖς ἀκίνητα, καὶ εἰς τὰς αὐτῶν, ὡς οἰκεῖα, διαδοχὰς ἀφικνείσθω, καὶ παρὰ τελευτώντων ὃν βούλονται διοικείσθω τρόπον.

ΚΕΦ.

feminibus, ab illo facta fuentur magnificentia, licet non ad tertium illa mulier matrimonium venerit. Quid enim hoc prioribus prosit? quid autem inuideant priores filij secundis, si non & illis tertiis iniuriam passi sunt nuptiis? Et absolutè vnaquæque soboles proprij parentis accipiat sponsalitiam largitatem: & omnino prioribus filiis propter secundas nuptias accipientibus, & secundi liberi modis omnibus eam habeant: quamuis quæ secundas contraxit nuptias, ad tertia minime migrauerit vota. Ex rerum verò consequentia hoc ipsum & in patribus fit secundas nuptias facientibus: & seruetur quidē ex priori matrimonio filiis propter secunda vota lucrata dos: secundis quoque licet non ad tertia pater peruenerit vota. 1 ¶ *Reliqua verò quæcunque in talibus lucratus est pater aut mater ex secundis nuptiis, aut per legatum forsan, siue fideicommissum: non tamen ad tertias venerunt nuptias: hæc cōmixta eorum substantiæ, & à tertiis non mutilata matrimoniis, maneant apud eos immota: & ad eorum, velut propria, successiones perueniant, aut etiam à superstitibus quo volunt disponantur modo.*

Vt quoquo modo per diuortium solutum sit matrimonium, lucra omnia primi matrimonij seruentur filiis illius matrimonij.

ΚΕΦΑΛ. λ.

Ἐπειδὴ δὲ τὰ κέρδη πανταχοῦ κατὰ τὴν τοῦ λόγου συνέχειαν εἰς τὰς ἀπὸ τελευτῆς διαζεύξεις ἐνομοθετήσαμεν, βραχεῖ τινι λόγῳ κἀκεῖνο προστίθεμεν, ὡς ὁπόσα κερδαίνοιεν οἱ γονεῖς, ῥεπουδίῳ διαλυθέντος τοῦ γάμου, εἴτε bona gratia σταλέντος, εἴτε καὶ ἄλλως, εἴτε κατὰ προικὸς, εἴτε κατὰ προγαμιαίας δωρεᾶς πρόφασιν, ταῦτα κατὰ μίμησιν τῶν ἀπὸ τελευτῆς κερδῶν ἅπαντα φυλάττεσθαι τοῖς παισί. ταυτοῦ τούτου φυλαττομένου καὶ ἐπὶ τῶν ἀπροίκων γαμετῶν, ἔνθα ἡ παρ᾽ ἡμῶν τεθεῖσα διάταξις τὴν προπέτειαν ἐτιμωρήσατο. καὶ οὐ διαφερόμεθα παρὰ τίνος αἰτίαν ὁ γάμος τῷ ῥεπουδίῳ διαλέλυται. ὁπωσδήποτε γὰρ ἂν ἔχοι τὸ πρᾶγμα, φυλάττεται, καὶ ἐπ᾽ ἐκείνων τὸ κερδανθὲν τοῖς ἐκ τῶν γάμων ἐκείνων παισὶν ἐξ ὧν προῆλθον οἱ παῖδες· εἴτε οἱ πρῶτοι διελύθησαν γάμοι ῥεπουδίῳ, εἴτε καὶ οἱ δεύτεροι· κἂν εἰ τρίτος δὴ ἠκολούθησε γάμος.

ΚΕΦΑΛ. λα.

ΤΑ δὲ περὶ αὐξήσεων ἢ μειώσεων προικῶν ἢ προγαμιαίων δωρεῶν, εἴρηται μὲν τισι τῶν ἔμπροσθεν νόμων. ἡμῖν δὲ ἐξείργασταί τι τελειότερον, οἵ γε καὶ συνεστώτων τῶν γάμων τὰς διὰ

τῶν

CAP. XXX.

Quia vero lucra vbique secundum rationis frequentiam in disiunctiones ex morte sancimus: breui quodam sermone & illud adiicimus, quia quacunque lucrati fuerint parentes repudio soluto matrimonio, siue bona gratia misso, siue etiam aliter, siue per dotis siue per sponsalitiæ largitatis occasionem: hæc ad instar ex morte lucrorum, omnia seruentur filiis: hoc idem custodiendo etiam super indotatis vxoribus, vbi à nobis posita constitutio protacitatem punit. Et non discernimus ex cuius culpa matrimonium repudio sit solutum. Quocunque enim modo se habeat causa, seruatur etiam quod lucratum est ex illis nuptiis, filiis qui ex his processerunt siue prima soluta sint matrimonia repudio, siue etiam secunda: licet tertiæ non secutæ sint nuptiæ.

Vt liceat augere vel deminuere dotem vel donationem propter nuptias primi matrimonij: secundi vero, si non supersint liberi ex primo.

CAP. XXXI.

De augmentis autē aut de minutionibus dotium aut antenuptialium donationum dictum est quidē aliquibus prioribus legibus: à nobis autem perfectius perscrutatum est: qui etiam consistentibus matrimoniis propter

τῶν γάμων δωρεὰς οὐκ αὔξεσθαι μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐξ ἀρχῆς δίδοσθαι προσετάξαμεν· καὶ ὥσπερ αὔξεσθαι συνεχωρήσαμεν, οὕτω καὶ μειοῦσθαι τῶν συνελθόντων βουλομένων ἐφήκαμεν. ἀλλὰ τοῦτο (τὸ τῆς μειώσεως φαμὲν) εἰ δεύτερος γίνοιτο γάμος, οὐκ ἐφήσομεν (ἵνα μή τι τῇ Λέοντος τοῦ τῆς εὐσεβοῦς λήξεως προσκρούσωμεν διατάξει) κἂν παῖδες ἐκ τοῦ προτέρου γένοιντο γάμου. εἰ γὰρ ἄμετρον ἐπιδοίη τὴν προῖκα ἢ τὴν προγαμιαίαν δωρεὰν ὁ γονεὺς, ἢ ἕτερόν τι φιλοτιμήσαιτο, εἶτα αἰσθόμενος ποῖ φέρεται τὰ τοῦ νόμου, συστείλειε τὸ γινόμενον, καὶ ἐλαττώσειε τὴν προῖκα ἢ τὴν προγαμιαίαν δωρεὰν, οὐκ ἔτι κύριος ἔσται τοῖς παισὶ τὸ δοθὲν, ἀλλ' ἐξέσται κερδαίνειν ἢ τῷ πατρῴῳ ἢ τῇ μητρυιᾷ, τῶν παίδων κατὰ τοῦτο ἀδικουμένων.

ΚΕΦΑΛ. λβ.

Εἰ δὲ μόνον οὐσόφρουκτον πραγμάτων ἢ ὁ ἀνὴρ τῇ γαμετῇ, ἢ ἡ συνοικοῦσα τῷ γήμαντι κατὰ τελευταίαν δοίη βούλησιν, ὁ μὲν πρὸ ἡμῶν ἔλεγε νόμος, εἰ πρὸς δευτέρους ἀφίκοιντο γάμους, ἢ ὁ πάτηρ ἢ ἡ μήτηρ, αὐτίκα τῆς καταλειφθείσης χρήσεως ἐκπίπτειν, ὥσπερ πρότερον ἐξέπιπτον τῆς δεσποτείας, καὶ παραχρῆμα τοῖς παισὶν αὐτὴν ἀποκαθίστασθαι· εἰ δὲ ἄνηβοι τυχὸν οἱ παῖδες εἶεν, καὶ μετὰ τῶν ἐμμέσων καρπῶν. τοῦτο γὰρ ἔδοξε τῷ νόμῳ· ἡμῖν

δὲ οὐ

nuptias donationes nō augeri solum, sed etiam à principio dari præcipimus. & sicut augeri permisimus, ita quoque minui contrahentibus volentibus concessimus. Sed hoc quod de deminutione dictum est, si secundæ fiant nuptiæ, non permittemus, vt non aliquo modo Leonis piæ memoriæ offendamus constitutionem, cum filij ex prioribus fuerint nuptiis. Si enim immensam obtulerit dotem, aut antenuptialem donationem parens, aut aliquid largiatur aliud: deinde sentiens quò ferat lex, abbreuiet quod factum est, & deminuat dotem aut antenuptialem donationem, nequaquam lucrum erit filiis quod datum est, sed licebit lucrari aut vitricum aut nouercam, filiis secundum hoc læsis.

De vsufructu vxori à marito relicto vel donatione ante contractum matrimonium.

CAPVT XXXII.

SI verò solum vsumfructum rerum aut vir vxori, aut coniunx marito per nouissimam dederit voluntatem: ante nos quidem dicebat lex, * *si ad secundas veniret nuptias aut pater, aut mater, statim relicto vsu cadere, sicut prius cadebat proprietate, & repente illum filiis restitui: si verò impuberes forsan filij fuissent, etiam cum medij temporis fructibus. hoc enim videbatur legi. Nobis*

* Theodosij.

δὲ ὃ σφόδρα τοῦτο ἤρεσεν, ἀλλὰ βουλέμεθα, κἂν ἡ χρῆσις δοθείη, ἢ κατὰ φιλοτιμίαν ἢ mortis causa δωρεᾶς γινομένης, ἢ καὶ inter vivos, ἐν οἷς ἔξεστι καὶ δωρεῖσθαι, καταλειφθείη, καὶ ὁ λαβὼν εἰς δευτέρους ἀφίκοιτο γάμους· μένειν καὶ οὕτω τὴν χρῆσιν ἄχρις οὗ περιῇ ὁ τοῦτον ἔχων τὸν σώφρονα. εἰ μὴ ῥητῶς αὐτὸς ὁ τὴν δωρεὰν, ὡς εἴρηται, πεποιημένος, ἢ ὁ τοῦτον καταλιπὼν, εἴτε ἄῤῥην, εἴτε θήλεια, φήσοι βούλεσθαι, πρὸς δευτέρους ἀφικνουμένου γάμους τοῦ τὸν σώφρονα λαβόντος, λύεσθαί τε αὐτὸν καὶ πρὸς τὴν οἰκείαν ἐπαναστρέφειν δεσποτείαν. ἀλλὰ ταῦτα μὲν περὶ τῶν κατὰ φιλοτιμίαν διδομένων φαμέν.

ΚΕΦΑΛ. λγ.

Εἰ μέντοι ἐν προικὶ ἢ προγαμιαίᾳ δωρεᾷ πραγμάτων σώφρων δοθείη, οὐδὲν παντελῶς καινίζομεν, ἀλλὰ τὰ ἤδη νενομοθετημένα κρατείτω, καὶ μενέτω παρὰ τοῖς εἰληφόσιν, ἄχρις οὗ περιῶσιν· κἂν εἰ μυριάκις ἐναντίον τί βουληθεῖεν οἱ τελευτήσαντες. τὸ γὰρ ἐκ τοῦ νόμου διδόμενον κέρδος ἰδιώτης ἀφελέσθαι παντάπασιν οὐκ ἰσχύει.

ΚΕΦΑΛ. λδ.

Ἐπειδὴ δὲ ὅλως εἰς μνήμην τῶν περὶ τῶν σωφρόνων νόμων ἀφικόμεθα, κἀκεῖνο προσαναμίξαι τῷ νόμῳ καλὸν, ὅπερ τισὶν ἔμπροσθεν

autem non satis hoc placuit: sed volumus, vel si vsusfructus detur per largitatem, aut mortis causa donationẽ factam inter viuos, in quibus licet etiam donari: si relinquatur, & accipiens ad secundas veniat nuptias, manere sic quoq; vsum, donec superſit qui hunc habet vsumfructum: nisi expreßim ille qui donationem (sicut dictum est) fecit, aut hunc reliquit, siue masculus, siue fœmina, dixerit velle, ad secundas veniente nuptias eo qui vsumfructum accepit, solui eum, & ad suam reuerti proprietatem. Sed hæc quidem de iis quæ per largitatem dantur, diximus.

Si vſusfr. dotis nomine vel propter nuptias donationis conſtituatur.

CAP. XXXIII.

SI autem in dotem aut in sponsalitiam largitatem rerum vsusfructus detur, nil penitus innouamus: sed dudum sancita teneant, & maneant apud accipientes donec viuunt, licet decies milies cõtrarium aliquid velint morientes. Quod enim ex lege datum est lucrum: priuatus auferre modis omnibus non valebit.

De rebus maternis vel nuptialibus lucris vt in his pater non amittat vſumfructum. CAP. XXXIIII.

QVoniam omnino ad memoriã de vsufructu legum venimus: illud quoq; misceri legi bonum est, quod tribus pridem dictum est

ἄρμὴαι διατάξεσιν, ὡς πάντων ὁ πατὴρ τῶν εἰς τοὺς παῖδας ἀφικνουμένων, εἴτε ἐκ μητρῴας σειρᾶς, εἴτε ἐκ γαμικῆς τῶν παίδων αἰτίας, εἴτε ἀλλαχόθεν, τὸν ὑσούφρουκτον ἔχει, κἂν εἰ πρὸς δευτέρους ἔλθοι γάμους. τὴν γὰρ χρῆσιν αὐτῷ, ἄχρις οὗ περίεστι, μένειν ἀδιάπτωτον καὶ οἱ πρὸ ἡμῶν ἅπαντες βούλονται νόμοι, καὶ ἐπὶ τοῖς μητρῴοις, καὶ ἐπὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασι· καὶ ἡμεῖς σύμφαμεν. ὁ δὲ τῶν *castrensium* & *quasi castrensium peculiorum* διῃρήσθω λόγος.

ΚΕΦΑΛ. λε.

ΜΗτηρ μέντοι δωρησαμένη τι τῷ παιδὶ τῶν οἰκείων, εἴπερ εἰς δευτέρους ἔλθοι γάμους, οὐκ ἂν δύναιτο κατὰ πρόφασιν ἀχαριστίας τὸ δεδομένον ἀνατρέπειν. οὐ γὰρ ἐκ καθαρᾶς δοκεῖ γνώμης τὴν ἀχαριστίαν εἰσάγειν, ἀλλὰ τὸν δεύτερον γάμον ἐννοοῦσα, ἐπὶ ταύτην ἐλθεῖν τὴν σκῆψιν προείληπται. πλὴν εἰ μὴ καθαρῶς ὁ παῖς ἢ περὶ τὴν ζωὴν αὐτὴν ἐπιβουλεύων τῇ μητρὶ, ἢ χεῖρας ἐπιβάλλων ἀσεβεῖς, ἢ περὶ τὴν τῆς οὐσίας ὅλης ἀφαίρεσιν πράττων τι κατ' αὐτῆς ἀποδεικνύοιτο.

ΚΕΦΑΛ. λϛ.

ΟΥ ΜΗΝ συγχωροῦμεν ταῖς γυναιξὶ πρὸς δεύτερον ἀφικνουμέναις γάμον, ἔτι βούλεσθαι ταῖς τῶν πρότερον συνοικησάντων

constitutionibus: quòd omniũ pater horum quæ ad filios veniũt, siue ex materna linea, siue ex nuptiali filiorum causa, siue aliunde, vsumfructum habeat, licet ad secundas veniat nuptias. Vsum namq; eorum donec viuunt manere sine casu etiam ante nos omnes volunt leges, & in maternis, & in aliis omnibus: & nos similiter dicimus. Castrensium verò & quasi castrensium iam peculiorum excipiatur ratio.

Si mulier res quas filiis donauerit, quasi ab ingratis post secundas nuptias reuocare voluerit.

CAP. XXXV.

MAter tamen donans aliquid filio de suo, si ad secundas venerit nuptias, non poterit per occasionem ingratitudinis reuocare quod datũ est. Nõ enim ex pura videtur voluntate ingratitudinẽ introducere, sed secũdas nuptias considerans, ad hanc venisse cogitationem putabitur: nisi tamẽ aperte filius aut circa vitam ipsam insidians matri, aut manus inferens impias, aut circa substantiæ totius ablationem agens aduersus eam aliquid declaretur.

Vt secundo marito copulata mulier, prioris viri dignitatibus vel priuilegiis non vtatur.

CAPVT XXXVI.

NOn tamẽ pmittimus mulieribus ad secundas veniẽtibus nuptias, adhuc velle prio-

σάντων ἀξίαις ἢ προνομίοις χρῆσθαι· ἀλλ' εἰς ὅσον ἂν μετὰ τὸν πρότερον ἀφίκοιντο γάμον, ἐκείνου στεργέτωσαν τὴν τύχην. ἡ γὰρ τῶν ἔμπροσθεν ἐπιλελησμένη, οὐκ ἂν αὖθις ἐκ τῶν ἔμπροσθεν βοηθοῖτο.

ΚΕΦΑΛ. λζ.

Χάριεν δὲ κἀκεῖνο καὶ οὐδὲ συμβαῖνε ἔξω τῷ τῆς θείας λήξεως Αλεξάνδρῳ, πρὸς πολλοῖς ἑτέροις τῶν ἀρχαίων νομοθετῶν, διώρισθαι· ὥστε εἴ τις ἐλευθερώσειε θεράπαιναν, εἶτα ἀγάγοιτο αὐτὴν γαμετὴν, ἡ δὲ, ὡς ἔοικεν, ὑπερμαζῶσά τε καὶ τρυφῶσα, διαλύσειε τὸ πρὸς τὸν ἐλευθερωτὴν συνοικέσιον, οὐκ ἐφίησιν ὁ νόμος πρὸς δευτέρους γάμους ἐλθεῖν, ἄκοντος τοῦ πρότερον γήμαντος, ἀλλὰ τὸν ἐφεξῆς γάμον πορνείαν ἡγεῖται καὶ φθορὰν, ἀλλ' οὐ γάμον, οὐδὲ συνάφειαν. ὡς ἧς ὕβρεις οὐκ εὐπρεπὴς τῷ τὴν ἐλευθερίαν ἐπιθέντι προσγίνεται.

ΚΕΦΑΛ. λη.

ΤΑΥΤΟΥ δὲ δὴ βασιλέως κἀκεῖνο εὑρόντες ἄξιον τῆς ἑαυτῶν ἡγησάμεθα μέρος ποιήσασθαι νομοθεσίας, ὡς ἐπειδὴ πάντων ἡ μήτηρ ἀξιοπιστοτέρα πρὸς τὴν τῶν παίδων ἀναγωγὴν ἐδόκει, δίδωσιν αὐτῇ καὶ τοῦτο ὁ νόμος, εἰ μὴ πρὸς δευτέρους φοιτήσειε γάμους.

rum maritorum dignitatibus aut priuilegiis vti: sed ad quale post priorem venerint matrimonium, illius amplectantur fortunam. quae enim priorum oblita est: non rursus ex prioribus adiuuabitur.

De libertinis mulieribus quae patronis suis coniunctae sunt.

CAP. XXXVII.

I*Vcundum quoque illud, & non extra pietatem, à diuae memoriae Alexandro super alios plurimos antiquorum legislatorũ determinatum est, vt si quis manumiscrit ancillam, deinde eam ducat vxorem: at illa (vt videtur) elata & epulata soluerit circa manumissorem matrimonium; non sinit lex ad secundas nuptias venire inuito priore marito: sed deinceps nuptias, fornicationem iudicat & corruptionem, sed non nuptias, nec matrimonium, ex quo iniuriae non decentes ei qui libertatem imposuit, fiunt.*

CAP. XXXVIII.

E*Iusdem quoque principis illud inuenientes, dignum putauimus partem nostrae facere sanctionis. quoniam omnium mater fide dignior ad filiorum educationem videbatur, dat ei etiam hoc haec lex, nisi ad secundas accesserit nuptias.*

Si adhuc constante matrimonio dotem maritus vxori suae persoluerit.

CAP.

ΚΕΦΑΛ. λθ.

ΤΑΣ δὲ δὴ προῖκας ἃς ἂν λάβοιεν οἱ συνοικοῦντες, ἢ διδόασι προχείρως ταῖς γυναιξὶ, συνεστώτων ἔτι τῶν συνοικεσίων. πλὴν ἐξ αἰτιῶν ἃς ὁ νόμος ἠρίθμησεν. ἐπεί τοιγε εἴτι τοιοῦτο πράξαιεν, μίμησις δωρεᾶς τὸ γενόμενον αὐτόθεν εἶναι δοκεῖ, καὶ εἰ τελευτήσειεν ἡ γυνὴ, καὶ ἀναλήψονται τὰς προῖκας οἱ δεδωκότες αὐτὰς ἀώρως ταῖς γυναιξὶν ἄνδρες παρὰ τῶν κληρονόμων τῶν γυναικῶν, μετὰ τὸν ἐν μέσῳ καρπῶν, αὐτοί τε καὶ κληρονόμοι αὐτῶν· καὶ ἕξουσιν εἰς κέρδος κατὰ τὸ συμπεφωνημένον. καὶ εἰ πρὸς δευτέρους ἀφίκοιντο γάμους οἱ ἄνδρες, φυλάξουσιν ἀνεκποίητα ταῦτα τοῖς παισὶν, τοῦτο δὴ τὸ καθ' ὅλου διατεταγμένον. εἰ μέντοι μὴ τύχοιεν λαβόντες οἱ συνοικοῦντες τὰς προῖκας, ἔτι συνεστῶτος τοῦ συνοικεσίου, καὶ μετὰ τελευτὴν αὐτὰς τῶν γαμετῶν, κατὰ τὸν νόμον, ἐκ τῶν ἐκείνων λήψονται κληρονόμων, καθάπερ ἡ γραφὴ βούλεται τοῦ προικῴου.

ΚΕΦΑΛ. μ.

ΕΙ δὲ ἐπιτροπεύοι γυνὴ τῶν παίδων, πρόδηλον ὡς ἀνήβων καθεστώτων, διομοσαμένη μὴ πρὸς δεύτερον ἔρχεσθαι γάμους, εἶτα καταφρονήσασα, καὶ τῆς προτέρας εὐνῆς, καὶ τῶν ὅρκων, εἰς ἀνδρὸς ἔλθοι δευτέρου, μὴ πρότερον ἐπίτροπόν τε αἰτήσασα, καὶ τοὺς λογισμοὺς παρασχομένη, καὶ καταβαλ-

CAP. XXXIX.

*Dotes autem quas acceperint contrahentes, non dabunt facilè mulieribus constantibus adhuc matrimoniis, nisi tantum ex causis quas lex enumerauit. alioqui si quid tale gesserint: instar donationis, quod agitur, hoc ipso esse videtur. Et si moriatur mulier: recipient dotes qui dederunt eas immaturè mulieribus mariti, ab heredibus mulierum, cum medij temporis fructibus, ipsi & heredes eorum, & habebunt in lucrum secundum pactum. Et si ad secundas venerint nuptias viri, seruabũt sine alienatione hæc filiis: hoc videlicet quod generaliter constitutum est. Si verò non contigerit accipere contrahentes dotes, adhuc constante matrimonio: etiam post mortem vxorum secundum legem ab illarum percipient heredibus, sicut scriptura vult dotis.**

* rectius, dotalis instrumenti.

Si mulier filiorum suorum tutelam administrauerit, & ad secundas migrauerit nuptias.

CAPVT XL.

Si autem tutelam gerat mulier filiorum (palam est, quia impuberum existentium) iurans non ad secundas venire se nuptias, deinde contemnens & prius connubiũ & iusiurandum, ad maritum veniat secundum, non prius tutorem petens, & rationem reddens, &

exol

ταβαλοῦσα πᾶν ὅσον ἐντεῦθεν ὀφείλει, οὐ μόνον τὰ αὐτῆς ὑποθήκην ἔχειν ὁ νόμος συγχωρεῖ τοῖς παισίν, ἀλλὰ καὶ τὴν τοῦ γήμαντος οὐσίαν ὑπάγει ταῖς ὑποθήκαις, αὐτῇ τε ἀπαγορεύει τὴν τοῦ παιδὸς διαδοχήν, ἀνήβου τελευτῶντος, εἰ καὶ ἐξ ὑποκαταστάσεως ὁ πατὴρ αὐτὴν ἐλθεῖν πρὸς τὴν τοῦ παιδὸς εἴποι διαδοχήν. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν οἱ πρὸ ἡμῶν. ἡμεῖς δὲ θαυμάζομεν εἰ γυναῖκα οὕτως ἀσεβῆ καθεστῶσαν ὡς καὶ αὐτόθεν ὅρκων ἀμελῆσαι, καὶ οὕτω πρὸς ἄωρον γάμον ἐλθεῖν, τριῶν τῶν μεγίστων ἠμελημένων, θεοῦ τε, καὶ τῆς τοῦ τελευτήσαντος μνήμης, καὶ τῆς τῶν παίδων στοργῆς, οὕτως ὀλίγαις ὑπέβαλον ποιναῖς· καὶ τὴν μὲν πρὸ τοῦ πενθίμου γημαμένην χρόνου, καὶ οὐδὲ πάντως μητέρα παίδων καθεστῶσαν, τιμωροῦνται πικρῶς· ἀλλὰ κἂν εἰ παῖδας οὐκ ἔχοι, διὰ μόνην τὴν σεμνότητα ταῦτα πράττοντες· γυναῖκα δὲ οὕτως ἐκκεχυμένην ἐπιθυμίαις, οὐ ταῖς αὐταῖς γοῦν ὑπέβαλον ποιναῖς, ὁποίας ὑπομένουσιν αἱ πρὸ τῶν πενθίμων χρόνων εἰς ἑτέρου συνοικέσιον ἀποκλίνασαι. ὥστε νομοθετοῦμεν τὰς οὕτως ἐπιορκεῖν τοῦ λοιποῦ τολμώσας γυναῖκας, πρὸς ταῖς ἤδη προειλημμέναις ποιναῖς, καὶ ταύτας ὑφίστασθαι πάσας ἃς ἔμπροσθεν εἴπομεν ἐπὶ τῶν πρὸ τοῦ πενθίμου χρόνου γαμουμένων γυναικῶν, τήν τε ἀτιμίαν, καὶ τὰ ἄλλα πάντα ταύταις ἐπάγοντες· καὶ λύσιν αὐταῖς τῶν ποινῶν διδόντες τὴν αὐτὴν ἥπερ κἀκείναις, τὸ δεῖσθαι

βασιλ.

exoluens omne quicquid hinc debet: non solum quæ eius sunt, in hypothecam habere lex permittit filiis: sed etiam mariti substantiam trahit cum hypothecis: ipsi quoque interdicit filij successionem impuberis morientis: licet ex substitutione pater eam venire ad filij dixerit successionem.

Sed hoc quidem priores nostri. [a] *Nos autem miramur quòd mulierem sic impiam constitutam, vt etiam hoc ipso iusiurandum negligeret, & sic ad immaturas nuptias deueniret, tribus maximis neglectis, Deo, & defuncti memoria, & charitate filiorum: ita paruis subdiderunt pœnis: & illam quidem quæ ante luctuosum nubit tempus, & nec omnino mater filiorum consistit, puniunt amare: & licet filios non habeat, propter solam honestatem hoc agunt: mulierem verò sic effusam concupiscentiis, vel non ipsis subdiderunt pœnis quas sustinent quæ ante lugubre tempus ad secunda vota declinauerunt. Ideoq; sancimus eas quæ sic peierare,* [b] *decætero præsument mulieres: super dudũ præcedentes pœnas, & has sustinere omnes, quas primitus diximus super his mulieribus quæ ante lugubre tempus nubunt: & infamiã & omnia alia his inferentes: & solutionem pœnarum eis dantes, eandem quam etiam illis, vt supplicent*

[a] Theod. & Valen. in l. omnem. C. ad Tertul. quæ lex sumpta est ex Nouel. Theodosij quæ extat integra. Inde sumpta l. matres. C. quando mul. tute. officio.

[b] Sic in Græc. & manusc. antea pestiferè.

βασιλέως, καὶ τὴν ἡμίσειαν μοῖραν διδόναι τοῖς παισὶ τῶν οἰκείων, οὐδὲ τῆς χρήσεως παρ' αὐταῖς μενούσης. καὶ ἁπλῶς ἴσην αὐτὴν τίθεμεν, διὰ τὴν τῶν γάμων ἀωρίαν, τῇ πρὸ τοῦ πενθίμου χρόνου γημαμένῃ. εἰ δὲ καὶ τῶν φυσικῶν ἐπίτροποι εἶεν παίδων (καὶ γὰρ δὴ καὶ τοῦτο δεδώκαμεν αὐτῇ) ἀλλ' οὖν εἰς ἀνδρὸς ἐλθοῦσαι, καὶ μὴ ταῦτα πράξασαι ἅπερ ἔμπροσθεν εἴρηται, ταῖς αὐταῖς ὑποκείσθω ποιναῖς. Πρόνοια δὲ ἔστω κατὰ μὲν τὰς ἐπαρχίας, τοῖς τῶν ἐθνῶν ἡγουμένοις, ἐνταῦθα δὲ, τῷ ἐνδοξοτάτῳ ἐπάρχῳ τῆς εὐδαίμονος ταύτης πόλεως, ἅμα τῷ πραίτωρι ᾧ τούτου μέλει τοῦ μέρους, ὥστε βουλομένης εἰς γάμους ἐλθεῖν τῆς ἐπιτροπευούσης γυναικὸς, καὶ προβληθῆναι τοῖς νέοις ἐπίτροπον, καὶ τοὺς λογισμοὺς ὑποδέξασθαι, καὶ ὅπερ ἡ μήτηρ ὀφείλῃ προφάσει τῆς διοικήσεως, τοῦτο ἀποδοῦναι.

ΚΕΦΑΛ. μα.

Ἀρέσκει δὲ ἡμῖν ἡ Ζήνωνος τοῦ τῆς εὐσεβοῦς λήξεως διάταξις, βουλομένη τὸν πατέρα, εἰ κελευσθείη τῷ οἰκείῳ παιδὶ πρεσβεῖον ὑπὸ αἵρεσιν ἢ ἡμέραν δοῦναι, μὴ ἄλλως ἀπαιτεῖσθαι τὴν ὑπὲρ τῆς δόσεως τῶν πρεσβείων ἀσφάλειαν (ταύτην δὴ τὴν legatorum seruandorum causa καλουμένην) πλὴν εἰ μὴ δευτέροις ὁ πατὴρ ὁμιλήσειε γάμοις. ἔστω γὰρ καὶ τοῦτο τοῖς δευτερογαμοῦσιν ἐπιτίμιον.

imperatori, & mediam portionem dent filiis, suarum rerum neque vsufructu apud eas manente: & simpliciter æqualem eam ponimus propter nuptiarum immaturitatem, ei quæ ante lugubre tempus nupserit. Si verò etiam naturalium tutelam gerat filiorum, (nam hoc quoque præbuimus ei) tamen ad virum veniens, & non hæc agens quæ prius dicta sunt, iisdem subiaceat pœnis. Prouidentia verò fit per prouincias quidem agentium præsidibus, hic autem gloriosissimo præfecto fœlicissimæ huius vrbis vnà cum prætore, cui huius vrbis cura est, vt volente ad nuptias venire tutelam gerente muliere, & ordinetur minoribus tutor, & rationes suscipiantur: & quod mater debet occasione gubernationis, hoc reddatur.

Si sub conditione pater vel mater legatum liberis suis reliquerit, confirmat legem Zenonianam. Cont.

CAPVT XLI.

PLacet quoque nobis Zenonis piæ memoriæ constitutio, volens, patrem, si iubeatur proprio filio legatum sub conditione aut die dare, non aliter exigi pro donatione legatorum cautionem hanc, videlicet quæ legatorum seruandorum causa vocatur: nisi secundas pater contraxerit nuptias. sit enim & hæc secundò nubentibus pœna.

ΚΕΦΑΛ. μβ.

ΑΛΛᾺ κἂν εἴτις ἐν τοῖς εὐλαβεστάτοις τῶν κληρικῶν (τοῖς ὑπὲρ τὸν ἀναγνώστην ἢ ψάλτην φαμὲν) ὅλως ὁμιλήσειε γάμοις, τοῦτον ἐκ τῆς ἡμετέρας διατάξεως ἐκπίπτειν τῆς ἱερωσύνης διεταξάμεθά τε καὶ βουλόμεθα. εἰ μέντοιγε ἀναγνώστης ὢν καὶ γήμας, εἶτα διά τινα ἀπαραίτητον ἀνάγκην εἰς δευτέρους ἀφίκοιτο γάμους, οὐκ ἔτι πρὸς τὰ μείζω τῆς ἱερωσύνης ἀναβήσεται γέρα, ἀλλ' αὐτοῦ μενεῖ παρὰ τῇ γυναικὶ, τὴν ὑπὲρ ἐκείνης προκρίνας σπουδὴν τῆς ἐπὶ τὰ βελτίω προόδου. εἰ δὲ ἐν ἰδιώταις ὢν, ἐπὶ χειροτονίαν ὑποδιακόνου ἢ διακόνου ἢ πρεσβυτέρου ἐλθεῖν βούλοιτο, εἶτα φανείη γυναῖκα ἔχων μὴ ἐκ παρθενίας αὐτῷ συνοικήσασαν, ἀλλ' ἢ διεζευγμένην ἀνδρὸς, ἢ ἄλλως οὐκ ἐξ ἀρχῆς εὐθὺς αὐτῷ νομίμως συνελθοῦσαν, ἢ καὶ αὐτὸς πρὸς δευτέρους ἀφίκοιτο γάμους, οὐ τεύξεται τῆς ἱερωσύνης, ἀλλὰ κἂν εἰ λαθὼν εἰς τοῦτο ἔλθοι, πάντως αὐτῆς ἐκπεσεῖται.

ΚΕΦΑΛ. μγ.

ΤῸ δὲ ἐφεξῆς πρᾶγμα ἔστι μὲν παλαιὸν, καὶ πολλὰς μὲν δεξάμενον ἐπανορθώσεις, οὐ παρ' ἑτέρων μόνων, ἀλλ' ἤδη καὶ ὑφ' ἡμῶν, οὐ

μὴν

De clericis qui nuptias contrahere non possunt. Supra Nouel. 6.

CAP. XLII.

Sed & si quis inter reuerendissimos constitutus clericos (vltra lectorem aut cantorem dicimus) omnino contraxerit nuptias: hunc ex nostra constitutione cadere sacerdotio constituimus atq; volumus. Si verò lector existens, & nuptias faciens, deinde propter aliquam ineuitabilem necessitatem ad secundas veniat nuptias, nequaquam ad maioris sacerdotij ascendet culmen: sed illic manebit apud mulierem, affectum illius præponens meliori prouectui. Si verò cum sit laicus, ad ordinationem subdiaconi, aut diaconi, aut presbyteri venire voluerit, deinde appareat mulierem habens non ex virginitate sibi copulatam, sed aut disiunctam à marito, aut aliter non ab initio mox sibi legitimè coniunctam: aut etiam ipse ad secundas venerit nuptias: non impetrabit sacerdotium, sed & licet latenter ad hoc venerit, omnino eo cadet.

Si maritus ita reliquerit vxori, si ad secundas nuptias non transeat: & ad legem Iuliam Miscellam.

CAP. XLIII.

Qua verò nunc sequitur causa, est antiqua, & multas quidẽ suscipiẽs correctiones non ab aliis solum, sed etiam à nobis: non

μὲν πρὸς τὴν εἰς ἄκρον ἑαυτοῦ παραγινόμενον ὀρθότητα· ἣν νῦν μεταδιώκοντες, τὰ παρόντα νομοθετοῦμεν. ὁ γὰρ καλούμενος Iulios Miscellas παλαιὸς νόμος ἀρχαῖος, τὸ τῆς παιδοποιΐας προβαλλόμενος σπούδασμα, ἐπέτρεπε ταῖς γυναιξὶν, εἰ καὶ ὁ ἀνὴρ κωλύοι, καί τι καὶ ὑπὲρ τούτου καταλιμπάνοι, ὑπὲρ τοῦ μὴ πρὸς δεύτερον ἀφικέσθαι γάμον, ὅμως καὶ εἰς ἀνδρὸς φοιτᾶν, καὶ ὀμνύειν ὡς παίδων ἕνεκα τοῦτο πράττοι, καὶ τὸ καταλελειμμένον λαμβάνειν· καὶ ταύτην μὲν εἰς ἐνιαυτὸν ἐδίδου ταῖς γυναιξὶ τὴν ἄδειαν, τούτου δὲ παρελθόντος, εἴπερ ἠβουλήθη λαβεῖν τὸ καταλελειμμένον, οὐκ ἄλλως ἦν ταῖς γυναιξὶ τοῦτο λαβεῖν, πρὶν ἂν ἀσφάλειαν ἐκθοῖντο ὡς ἐπὶ δεύτερον οὐκ ἐλεύσονται γάμον. ἀλλὰ ταύτην δὴ τὴν προσθήκην οὐκ αὐτὸς ὁ Iulios Miscellas ἐξεῦρεν, ἀλλὰ Quintos Mutios Scaeuolas προνομοθετήσας ἐτύγχανεν. ἐπὶ πάντων δὴ τῶν ἠρτημένων εἰς τὰς τῶν πραγμάτων κωλύσεις, τὰς τοιαύτας ἐπινοήσας ἀσφαλείας. Ἡμεῖς τοίνυν ὁρῶντες τὰς πολλὰς δὴ γυναῖκας ἐπιθυμίᾳ γάμων, οὐ διὰ παιδοποιΐαν, ἀλλὰ διὰ τὴν τῆς φύσεως ἀνάγκην, καὶ ὀμνύσας, καὶ γαμουμένας, καὶ παραβαινούσας τὰς τῶν τελευτώντων γνώμας, ᾠήθημεν τὴν ἀρχὴν τινὸς τὸ θειότερον θεραπεῦσαι μέρος, καὶ τὴν ἐπιορκίαν αὐταῖς κωλῦσαι· καὶ μὴ οὐ συγχωρῆσαι τοιούτους ὅρκους ὑπέχειν, ἐφ' οἷς πάντως τὸ τῆς ἐπιορκίας πρόχειρον. καὶ γὰρ οὐδὲ ἐκεῖνο προσέκειτο τῷ νόμῳ, τὸ δεῖν

τὰς

tamen ad summam sui veniens rectitudinem: quam nunc sectantes, præsentia sancimus. Lex enim quæ vocatur Iulia Miscella, lex antiqua, lex vetusta, filiorum procreationis præponens studium, permittebat mulieribus, licet vir prohiberet, & aliquid ob hoc relinqueret, quatenus non ad secundas veniret nuptias, tamen & ad virum venire, & iurare quia filiorum causa hoc ageret: & quod relictum erat, acciperet. & hanc quidem in annum dabat mulieribus licentiam. Eo autem transeunte, si vellet accipere relictum, non aliter licebat mulieri hoc accipere, antequam cautionem exponeret, quòd ad secundas non veniret nuptias. sed hanc quoque adiectionem ipse Iulius Miscellus haud[a] inuenit, sed Quintus Mutius Scæuola hoc præsanciuerat, super omnibus quippe pendentibus in causarum prohibitionibus huiusmodi adinueniens cautionem.

[a] antea, adinuenit, non rectè.

Nos igitur videntes plurimas mulieres desiderio nuptiarum, non propter filiorum procreationem, sed propter necessitatem & iurantes & nubentes, & transcendentes morientium voluntates, existimauimus prius interim sacratiorem mederi partem, & periurium eis cohibere, nec sinere talia subire iuramenta, in quibus omnino periurium promptum est. Nam nec illud inerat legi, vt oporteret

τὰς ἄπαιδας ὅσας γυναῖκας τοῦτον ὀμνύειν τὸν ὅρκον, ἀλλὰ καὶ παῖδας ἐχούσαις προὔκειτο τὰ τῶν ὅρκων, θεόν τε ὁμοῦ καὶ τὴν τοῦ κατοιχομένου λυποῦντα ψυχήν. καίτοι γε τὸ μὲν τῆς ἐπιορκίας πρόχειρον ἦν, τὸ δὲ τῆς παιδοποιΐας ἐν τοῖς τῆς τύχης ἀπέκειτο δώροις. ἐπειδὴ τοίνυν τοῦτο ἡμετέρῳ τεθεσπίκαμεν νόμῳ, τὸν ὅρκον αὐτῶν ἀφελόντες, καὶ τὴν τοιαύτην ἐπιτρέψαντες λῆψιν, ἐνοήσαμεν ὡς θάτερον ἡμῖν τῶν πραγμάτων παραλέλειπται, τὸ δεῖν καὶ τὴν τοῦ κατοιχομένου θεραπεῦσαι ψυχήν. διὸ δὴ τὸν παρόντα τίθεμεν νόμον. οὐ γὰρ βουλόμεθα τὰς τῶν τελευτώντων οὐδὲν ἄτοπον ἐχούσας βουλὰς διαπίπτειν. εἰ μὲν γὰρ ἐφάσκομεν δεῖν τὴν γυναῖκα πάντως τοῦ ἀνδρὸς ἐπιτάξαντος μὴ γαμεῖν, τοῦτο φυλάττειν, εἶχεν ἄν τι πικρὸν ἴσως ὁ νόμος. νῦν δὲ δευτέρου προσόντος, τοῦ, εἴπερ βουληθείη γαμεῖν, μὴ λαβεῖν τὸ καταλελειμμένον, τῆς εἰς ἔσχατον ἀτοπίας ἐστὶ περιιδεῖν τὴν γνώμην τοῦ τελευτήσαντος οὕτω κινδυνεύουσαν, ὥστε αὐτῇ δοῦναι παῤῥησίαν καὶ γαμεῖσθαι καὶ λαμβάνειν τὸ καταλελειμμένον, καὶ διὰ πάντων λυπεῖν τὸν πρότερον συνοικήσαντα.

ΚΕΦΑΛ. μδ.

Ὥστε θεσπίζομεν, ἥτις κωλύσει τὴν γαμετὴν πρὸς ἕτερον ἐλθεῖν συνοικέσιον, ἢ καὶ

sine filiis existentes mulieres hoc iurare sacramentum: sed etiam filios habentibus hoc adiacebat iusiurandum, quod Deum simul & defuncti animam contristaret: cum vtiq; periurium quidem esset in promptu: filiorum verò procreatio in fortunæ muneribus [a] *iaceret. Quia igitur hac nostra sancimus lege iusiurandum eis auferentes, & talem permittentes relictorum perceptionem: considerauimus (quoniam alterum quoque à nobis prætermissum est) oportere & defuncti animæ mederi. Quapropter præsentem ponimus legem. non enim volumus deficientium nihil illicitum habentes voluntates frustrari. Si enim diceremus oportere mulierem omnino viro præcipiente non nubere, hoc custodire: pro amaritudine habuisset hoc merito lex: nunc autem cum secundo præsto sit lex, scilicet vt si voluerit nubere, accipiat quod relictum est: nouißimi sceleris est despicere voluntatem defuncti ita fluctuantem, vt ei detur licentia nubendi, & accipiendi quod relictum est, & per omnia contristandi priorem maritum.*

[a] Sic ex Græc. restit. ante, in casu sine muneribus reiaceret, mẽdosè.

CAPVT XLIIII.

VNde sancimus, si quis prohibuerit vxorem ad aliud venire matrimonium, sine

καὶ ἡ γαμετὴ τὸν ἄνδρα (ταυτὸν γάρ ἐστιν ἑκάτερον) καὶ ὑπὲρ τούτου τι καταλίποιεν, ὡς ἐκ δυοῖν χάρισιν ἔχειν τῶν συνοικούντων τὸν ἕτερον, ἢ πρὸς γάμον ἐλθεῖν, καὶ ἀποτάξασθαι τῇ λήψει, ἢ, εἴπερ τοῦτο οὐ βούλοιτο, ἀλλὰ τιμᾷ τὸν τελευτήσαντα, πάντως ἀποσχέσθαι τῶν ἐφεξῆς γάμων. ἀλλ' ἵνα μὴ τὸ πρᾶγμα μετέωρον ᾖ, καὶ μετὰ χρόνους ἴσως μακροὺς ἐπανίοι πάλιν ἡ εἴσπραξις, διὰ τοῦτο καλῶς ἡμῖν ἔδοξεν ἔχειν ὁρίσαι τὸ πρᾶγμα, καὶ ἔσω μὲν ἐνιαυτοῦ μὴ εἶναι παντελῶς ἀπαίτησιν τοῦ καταλελειμμένου (πλὴν εἰ μὴ τρόπῳ ἱερωσύνης ἐπιγινομένῳ θατέρῳ τῶν προσώπων, εὐθὺς δοίη τὴν λῆψιν, ὡς οὐκ ἔτι γάμων οὔσης ἐλπίδος) εἰ μέντοι διαδραμεῖν συμβαίη τὸν ἐνιαυσιαῖον χρόνον, δίδομεν μὲν τῷ προσώπῳ τούτῳ λαβεῖν τὸ καταλειφθέν· οὐχ ἁπλῶς δὲ οὐδὲ οὕτως· ἀλλ' εἰ μὲν ἀκίνητον εἴη τὸ πρᾶγμα, μὴ ἄλλως τοῦτο λαμβάνειν πλὴν εἰ μὴ διωμοσίαν ἐκθοῖτο, καὶ ὑποθήκην ὑπόθοιτο τὰ ἑαυτοῦ πράγματα (τοῦτο ὅπερ καὶ σιωπηρῶς ἐκ τοῦδε τοῦ νόμου δίδομεν) ὡς εἰ πρὸς δεύτερον ἔλθοι γάμον, ἀποδίδωσι τὸ διδόμενον τοιοῦτον ὁποῖον παρείληφεν, ἀποδιδοὺς καὶ οὓς ἔλαβεν ἐν μέσῳ καρπούς· εἰ δὲ κινητὸν εἴη τὸ πρᾶγμα, εἰ μὲν εὐπόρως ἔχοι τὰ τῆς περιουσίας τῷ προσώπῳ τῷ βουλομένῳ λαβεῖν, δίδοσθαι τὸ καταλειφθὲν ἐπὶ τῇ αὐτῇ ἀσφαλείᾳ, καὶ ταῖς αὐταῖς ὑποθήκαις· ἀλλ' εἰ μὲν ἕτερον τι τῶν κινουμένων

εἴη,

etiam vxor maritum:(idem namque est vtrinque) & pro hoc aliquid reliquerit: vnam ex duabus conditionem habere contrahentium alterum: aut ad nuptias venire, & abrenuntiare præceptioni: * *aut, si hoc noluerit, sed honorat defunctum, omnino abstinere decætero nuptiis. Sed vt non causa suspensa sit, & post tempora forsitan longa reuertatur rursus exactio: propterea bene nobis visum est huius rei determinare causam, & vsque ad annum quidem non esse penitus petitionem relicti: nisi tamen modus sacerdotij adueniens alteri personarum statim præbeat exceptionem: vtpote nequaquam nuptiarum existente spe. Si verò transire contigerit annale tempus: damus quidem personæ huic accipere quod relictum est: non absolutè tamen, nec simpliciter: sed si quidem immobilis fuerit res, non aliter hanc accipere, nisi iuratoriam cautionem exposuerit, & supposuerit suas res (hoc quod tacitè ex hac lege damus) vt si ad secundas venerit nuptias, reddat quod datum est, tale quale percepit restituens, & quos accepit in medio fructus. Si verò mobilis fuerit res: si quidem idoneam habeat substantiam persona volens accipere, dari quod relictum est, sub eadem cautione & iisdem hypothecis.*

* al. perceptioni.

Sed si quidem aliquid aliud mobilium fuerit:

εἴη, τοιοῦτον ἀποδίδοσθαι ὁποῖον εἴληφεν, ἢ τὸ
τῆς ἐλαττώσεως θεραπεύειν μέσον. εἰ δὲ χρή-
ματα εἴη, καὶ μετὰ τόκων ἀποδιδόναι ὧν ἐκεῖ-
θεν λαβεῖν ἰσχύσειεν, ὅρκῳ τοῦ ἀναδιδόντος
τούτου κρινομένου. εἰ δὲ οὐκ ἐδάνεισε μὲν, συγ-
χρήσατο δὲ, τὸν ἀπὸ τρίτου ἑκατοστῆς ἀποδι-
δότω τόκον. εἰ μὴ σφόδρα δὲ εὐπόρως ἔχοι, καὶ
ἐγγυητὴν τούτων προσαπαιτείσθω. εἰ δὲ οὐκ
ἰσχύσει τὸν ἐγγυώμενον δοῦναι, τηνικαῦτα ἐπὶ
διωμοσίᾳ καὶ ὑποθήκῃ, κατὰ τὸ εἰρημένον τῶν
ὄντων αὐτῷ πραγμάτων μέτρον, λαμβανέτω
μὲν τὸ καταλελειμμένον, εὐθὺς δὲ ἅμα τῷ
πρὸς δευτέρους γάμους ἐλθεῖν, τοῦτο ὑπὸ τοῦ
δέοντος ἐκδικείσθω, παρ' οἱῳδήποτε φανείη
προσώπῳ, ὡς αὐτὸ τὴν ἀρχὴν οὐδὲ δοθῆναι
δόξαν. ὅπερ ἐπὶ παντὸς τῆς ἀναδόσεως θέ-
ματος, εἴτε κινητὸν, εἴτε ἀκίνητον εἴη τὸ μελ-
λὸν ἀναδίδοσθαι, κρατεῖν θεσπίζομεν. Εἰ
δὲ χρυσίον εἴη τὸ καταλελειμμένον, ἀπόρως
δὲ ἔχοι πρὸς ἐγγύην, καὶ οὐδὲ αὐτὸς ἀξιό-
χρεως εἴη τοῦτο καταπιστευθῆναι, μενεῖ μὲν
παρ' ἐκείνῳ τὸ ἐξ οὗ καταλέλειπται, τὸν δὲ
ἐκ τρίτης ἑκατοστῆς αὐτῷ τόκον τελέσει. ὃν
μέχρι τότε καταβαλεῖ ἕως ἂν δευτέροις ἐκεῖ-
νος ὁμιλήσειε γάμοις (ὅτε καὶ τὰ τῆς ἀναδό-
σεως τῶν καταβεβλημένων τόκων λήψεται χώ-
ραν) ἢ γένοιτο φανερὸν οὐκ ἔτι δύνασθαι τοῦτον
πρὸς γάμον ἐλθεῖν, εἴτε κατὰ τρόπον ἱερωσύνης
(τηνικαῦτα γὰρ αὐτῷ δώσει τὸ καταλειφθὲν)

ἢ καὶ

fuerit: tale restitui, quale recepit: aut deminutionis medeatur partem. Si verò pecuniæ fuerint, etiam cum vsuris quas inde percipere valuerit: iureiurando restituentis hoc iudicando. Si verò non mutuauerit quidem, sed vsus est: tertiæ centesimæ reddat vsuras. Si vero non valde locuples fuerit: etiam fideiussorem hunc exigi. Si autem non valuerit fideiussorem dare: tunc sub iuratoria cautione, & hypotheca (secundum quod dictum est) suarum rerum accipiat quidem quod relictum est: mox autem vt ad secundas nuptias venerit, hoc ab eo qui dedit, vindicetur; apud quamcunque apparuerit personam, tanquam si ab initio neq; datum fuisse videretur. quod in omni restitutionis casu, siue mobile siue immobile sit quod futurum est reddi, valere sancimus. Si verò aurum[a] *fuerit quod relinquitur: minus idoneè verò se habeat ad fideiußionem: & nec ipse dignus sit cui hoc credatur: manere quidem apud illum à quo relictum est: tertiam vero centesimæ eius vsuram præstari: quam vsque tunc soluat, donec aut secundas ille contrahat nuptias (quando & restitutio præstitarum vsurarum suscipiet facultatem) aut fiat manifestum nullatenus posse istum ad nuptias peruenire, siue secundum modum sacerdotij (tunc enim ei dabit quod relictum est) siue*

[a] sic ex Græc. antea, vsus, pessimè.

ἢ καὶ θανάτῳ. λήψονται γὰρ αὐτὸ πάντως οἱ τούτου κληρονόμοι, οὐδὲν οὐδὲ τῶν δεδομένων τόκων ἀναδιδόντες. τὴν αὐτὴν δὲ εἰσάγομεν παρατήρησιν καὶ τὸν αὐτὸν λογισμὸν, καὶ εἰ μὴ οἱ συνοικοῦντες ἀλλήλοις ὑπὸ τοιαύτην καταλίποιεν αἵρεσιν, ἀλλ' ἕτερός τις ἔξωθεν ἢ ἀνδρὶ ἢ γυναικὶ ὑπὸ τοιαύτην αἵρεσιν δοθῆναί τι βουληθείη, δηλαδὴ τῶν τυχηρῶν περιστάσεων κατὰ τὴν ἑαυτῶν φύσιν καὶ τοὺς ἐπ' αὐτοῖς νόμους ἐπὶ τῶν δόσεών τε καὶ ἀναδόσεων θεωρουμένων. Ταῦτα τοίνυν ἐκ τῶν ἤδη γενομένων παρ' ἡμῶν προφάσει τοῦ Ιουλίου Miscellου διατάξεων ἀμείβομεν. τὰ ἄλλα δὲ ἔστω κύρια κατὰ τοὺς ὅρους καὶ τὰ θέματα, καθάπερ ταῦτα ὑφηγησάμεθα. αἱ δὲ εἰρημέναι παρ' ἡμῶν ἀσφάλειαι διδόσθωσαν, εἰ μὲν ἐνστάσεως εἴη μέρος, ἢ πρεσβεῖον, τοῖς κληρονόμοις, ἢ ὑποκαταστάτοις, ἢ ἐκείνοις ἀφ' ὧν ταῦτα καταλέλειπται· εἰ μέντοι mortis causa δωρεά, πάντως τοῖς κληρονόμοις. εἰ δὲ ἐξ ὁλοκλήρου κατὰ τοιαύτην αἵρεσιν γραφείη τις κληρονόμος, τοῖς ὑποκαταστάτοις, εἴγε εἶεν, ἢ πάντως γοῦν τοῖς ἐξ ἀδιαθέτου πρὸς τὸν κλῆρον καλουμένοις τοιαύτας ἀσφαλείας παρεχέτω· ἵνα πανταχόθεν ὁ νόμος ἔχῃ τὴν οἰκείαν τελειότητα. πλὴν εἰ μὴ πολλάκις ὁ διαθέμενος καὶ τοῦτο ἐπιτρέψειε, φήσας ἄδειαν ἔχειν τὸν ᾧ καταλέλοιπεν ἢ τὴν ἔνστασιν τὴν μερικὴν ἢ τὴν ἐξ ὁλοκλήρου, ἢ τὸ πρεσβεῖον, ἢ τὸ φιδεϊκόμμισσον, ἢ τὴν mortis

causa

siue morte. accipient enim hoc omnino eius heredes, nihil neque de datis vsuris reddentes. Hanc ipsam autem introducimus obseruantiam & eundem intellectum, etiam si non coniuges alterutris sub tali reliquerint conditione: sed aliquis alius extraneus siue viro siue mulieri sub tali conditione dari quid voluerit, scilicet, fortuitorum casuum: secundum suam naturam lege super his tam in præstandis quàm in restituendis conseruata. Hæc igitur ex iam nuper factis à nobis occasione Iuliæ Miscellæ constitutionibus retribuimus: alia verò sint firma secundum terminos & casus secundum quod hæc exposuimus. Præfatæ autem à nobis obseruationes dentur, (si institutionis sit pars aut legatum,) heredibus aut substitutis, aut illis à quibus hæc relicta sunt: si quidem mortis causa donatio: omnino heredibus.

Si verò ex asse secundum talem conditionem conscribatur quis heres: substitutis, si fuerint, aut omnino iis qui ab intestato vocantur ad hereditatem, huiusmodi obseruationes præstentur, vt vndique lex habeat propriam perfectionem: nisi fortè testator & hoc præcipiat, dicens licentiam habere eum cui dereliquit, siue per institutionem particularem, siue ex asse, aut per legatum, vel fideicommissum, siue per mortis

causa,

causa δωρεὰν, καὶ λαβεῖν τὸ καταλελειμμένον, καὶ μηδεμίαν ἀσφάλειαν διδόναι. τηνικαῦτα γὰρ ἀκολουθητέον τῇ τοῦ τελευτήσαντος γνώμῃ. περισπούδαστον γὰρ ἡμῖν ἐστι τὰς τῶν τελευτώντων φυλάττειν μετὰ τοῦ νόμου βουλήσεις.

ΚΕΦΑΛ. με.

Ἐπειδὴ δὲ μικρῷ πρόσθεν τὰ περὶ τῆς φυλακῆς τῶν πραγμάτων ἐλέγομεν, καὶ τὴν Λέοντος ἐπιστάμεθα τοῦ τῆς εὐσεβοῦς λήξεως διάταξιν ἐπὶ τῶν δευτέρων γάμων· εἴπερ ἡ πρὸς τούτους ἐλθοῦσα γυνὴ μὴ δυνηθείη δοῦναι τὴν ἐξ ἐγγύης ἀσφάλειαν, τὴν ὅτι τοῖς παισὶν ἀποκαθίστησι τὰ πράγματα, τὸ τρίτον μέρος τῆς ἑκατοστῆς λαμβάνειν· ἡμεῖς τὸ πρᾶγμα ἔτι κάλλιον ἐτάξαμεν τοῖς παρ' ἐκείνοις, τόγε ἐπὶ τούτῳ, τεταγμένοις τὴν προσήκουσαν ἐπαγαγόντες ὑποδιαίρεσιν. καὶ θεσπίζομεν (τοῦτο ὅπερ ἔμπροσθεν ἡμῖν ἐπί τινος εἴρηται διατάξεως) ἵνα εἴ τις ἐπιδοίη πράγματα κατὰ προγαμιαίαν δωρεὰν, εἰ μὲν ἅπαντα ἀκίνητα καθεστήκοι, μένοι ἡ τούτων χρῆσις παρὰ τῇ μητρὶ, πρὸς δευτέρους ἐλθούσῃ γάμους (καὶ αὐτὴ ταῦτα ἐκλέγοι, καὶ μὴ παραιτοῖτο μηδὲ ἀπαιτοίη τοὺς παῖδας ὑπὲρ τῆς τούτων ἀποτιμήσεως τόκον· ἀλλ' ἐπιμελοῖτό τε αὐτῶν καθ' ὅσον ὁ νόμος δίδωσι τοὺς τῆς χρήσεως ὄντας κυρίους, φυλάττοι τε ταῦτα κατὰ τοὺς νόμους τοῖς παισὶ περιοῦσιν· ἢ, εἰ πάντες τελευτήσαιεν, κατὰ τὸν

causa donationem & accipere quod relictum est, & nullam cautelam dare. tunc enim sequenda est defuncti voluntas. studij enim nostri est, defunctorum conseruare secundum legem voluntates.

De administratione donationis propter nuptias. Idem dictum fuit supra Nouel. 2. cap. 4.

CAPVT XLV.

*ET quia parum antea * de cautela rerum ediximus, & Leonis nouimus diuæ memoriæ constitutionem de secundis nuptiis, si ad eas veniens mulier non valeat dare fideiussionis cautelam, quia filiis restituat res, tertiam partem centesimæ accipere: nos causam adhuc melius ab ea constituimus, illius * super hoc statutis competentem adiicientes subdiuisionem. Et sancimus (hoc quod pridem à nobis in quadam dictum est constitutione) vt si quis offerat res propter antenuptialẽ donationem: si quidem omnes immobiles cõstitutæ sunt, maneat earum vsus apud matrem ad secũdas venientem nuptias: & eadem hæc eligat, & non recuset, neq; exigat à filiis pro æstimatione earum vsuras: sed diligentiam earum habeat secundum quod lex dat vsus dominis cõstitutis. conseruet autem hæc secundum leges filiis superstitibus: aut si omnes moriantur, secundum*

* addita legebatur, nullo sensu.

* antea leg. quod enim, mendosè.

τὸν ἡμέτερον νόμον, τοῦ μὲν ἐξ ἀπαιδίας casu τῇ μητρὶ, τοῦ δὲ λειπομένου τοῖς τῶν παίδων κληρονόμοις φυλαττομένου) εἰ δὲ πᾶσα καθεστήκοι τυχὸν ἐν χρήμασιν ἢ ἄλλοις κινητοῖς πράγμασιν ἡ προγαμιαία δωρεὰ, τὸ τρίτον τοῦ τόκου μέρος λαμβάνουσαν τὴν μητέρα σὺν τῇ ἤδη νενομοθετημένῃ ἀσφαλείᾳ, μὴ ἀπαιτεῖν παρὰ τῶν παίδων χρυσίον. πλὴν εἰ μὴ ἄφθονος ἡ τοῦ ἀνδρὸς εἴη περιουσία, καὶ ἔχοι καὶ χρυσίον καὶ ἄργυρον, καὶ ἐσθῆτα, καὶ εἴτι καταγεγραμμένον ἦν τῇ μητρί. τηνικαῦτα γὰρ τὴν ἐπιλογὴν τῇ μητρὶ δώσομεν, εἴ γε βούλοιτο τὰ πράγματα λαβεῖν, καὶ δοῦναι τὴν ἐξ ἐγγύης ἀσφάλειαν, εἴτε καὶ τὸν εἰρημένον κομίζεσθαι τόκον· ἀπὸ τρίτης φαμὲν ἑκατοστῆς, κατά τε τοὺς ἔμπροσθεν νόμους, κατά τε τὸν ἡμέτερον νόμον. εἰ δέ γε ἀνάμιξ εἴη τὰ πράγματα, καὶ ἡ δωρεὰ τὸ μὲν ἐν χρήμασι, τὸ δὲ ἐν ἀκινήτοις ἔχοι πράγμασι, τὰ μὲν ἀκίνητα πάντως μένειν παρὰ τῇ μητρὶ, διὰ τὸ τὴν ἀποτροφὴν ἔχειν ἐκεῖθεν· ἐπὶ δὲ τοῖς κινητοῖς ταῦτα κρατεῖν ἅπερ ἐνομοθετήσαμεν ἔμπροσθεν, εἴπερ ἐτύγχανεν ἐν κινητοῖς πάντα τὰ τῆς προγαμιαίας δωρεᾶς καθεστῶτα. προνοούσης τῆς γαμετῆς ὥστε μὴ ῥᾳθυμῆσαι ἢ ἀμελῆσαι τῶν ἀκινήτων, μηδὲ ἐλάττω ταῦτα ποιῆσαι, ἀλλ' οἵαπερ ἔλαβεν ἀποδοῦναι.

noſtram legem caſu[a] *filiorum non exiſtentium, matri, reliquo remanentibus filiorum heredibus conſeruando. Si verò vniuerſa conſtituta eſt fortè in pecuniis, aut aliis mobilibus rebus antenuptialis donatio: tertiam*[b] *partem vſurarum accipiente matre, cum prius ſancita cautela non exigi à filiis aurum, niſi fortè ſine inuidia ſit viri facultas, & habeat aurum & argentum, & veſtes, & quicquid conſcriptum eſt matri. damus etenim tunc electionem matri, ſi velit res accipere, & dare fideiuſſoriam cautionem, ſiue prædictas accipere vſuras: dicimus autem ex tertia parte centeſimæ tam ſecũdum anteriores leges, quàm etiam ſecundum noſtras. Si verò permixtæ ſint res, & donatio tam in pecuniis quàm in immobilibus rebus ſit: immobiles quidem omnino manere apud matrem, propter quod alimenta habeat exinde: in rebus vero mobilibus illa tenere, quæ pridem ſanciuimus, ſi*[c] *contigerit in mobilibus rebus omnia antenuptialis donationis eſſe conſtituta: prouidente muliere quòd non negligat immobilia, neque imminuta hæc faciat: ſed qualia accepit, reſtituat.*

[a] antea, tã ſine filiis caſu morieti, &c. peſſimè.

[b] Sic reſtitui, prius leg. tantam.

[c] Ab hoc loco vſque ad finem periodi omnia corruptiſſima erãt, quæ ſic ex Græco reſtitui.

De ſucceſſione matrum in bonis filiorum pro qua parte fiat, & quomodo.

ΚΕΦΑΛ. μϛ.

Ἐντεῦθεν ἡμᾶς ἕτερος καλεῖ λόγος, ὁ περὶ τῆς τῶν παίδων διαδοχῆς, ἣν ἂν λάβοιεν αἱ δευτέροις ὁμιλεῖν μέλλουσαι γάμοις. ἤδη μὲν οὖν καὶ περὶ τούτων γέγραπται νόμος ἡμῖν, πρὸς Ἑρμογένην τὸν τῆς ἐνδόξου μνήμης, μάγιστρον τῶν θείων ἡμῶν γενόμενον τάξεων, ἀντιγεγραμμένος, κατὰ τὴν Βελισαρίου τοῦ ἐνδοξοτάτου προελθὼν ὑπατείαν, τὴν πρὸ δεκαπέντε καλανδῶν ἀπριλλίων· καθ᾽ ὃν ἐθεσπίσαμεν, τὰς μητέρας ἐπὶ τὸν τοῦ παιδὸς τοῦ μὴ καταλιπόντος παῖδας, μετὰ τῶν αὐτοῦ τοῦ τελευτήσαντος ἀδελφῶν, ἀπραγμόνως καλεῖσθαι κλῆρον· καὶ τούτου μετὰ τῆς χρήσεως καὶ τὴν δεσποτείαν μετέχειν βεβαίως, εἴτε πρὸ τοῦ κλήρου, εἴτε μετὰ τοῦτον δευτέροις ὡμίλησαν γάμοις· ἀντιλέγοντες δὲ ἐκείνου τοὺς νόμους οἱ περὶ τοῦτον ἐναντίον τι διηγόρευον. ταύτην ἡμῶν τὴν νομοθεσίαν κυρίαν καὶ νῦν μένειν ἐπὶ μόναις ταῖς ἤδη πρὸς δεύτερον ἐλθούσαις γάμον θεσπίζομεν, καί τινας τῶν οἰκείων διαδεξαμέναις παίδων, ἐν βεβαίῳ τε αὐταῖς φυλάττεσθαι καὶ κατὰ τὸν ἑξῆς χρόνον· εἴτε πρὸ τῶν γάμων, εἴτε μετὰ τοὺς γάμους τὸν κλῆρον εἰς αὐτὰς τοῦ παιδὸς κατενεχθῆναι συνέβη. τὰ δὲ ἐν ταῖς μετὰ ταῦτα εἰς δευτέρους φοιτώσαις ἄνδρας οὗτος ἡμῖν ὁ παρὼν νόμος τυπούτω τε καὶ διαθεσμοθετείτω. Οὐκοῦν ἀνάγκη τὸν παῖδα τελευτῶντα, εἴτε ἄῤῥενα, εἴτε θήλειαν, ἢ ἐπὶ διαθήκαις τελευτῆσαι, ἢ τούτων χωρίς,

CAPVT XLVI.

Hinc nos alia euocat ratio quæ de filiorum successione est: quam accipient quæ ad secundas veniunt nuptias. Iam pridem enim de his scripta est lex à nobis ad Hermogenem gloriosæ memoriæ magistrum sacrorum nostrorum factum * *officiorum rescripta, Belisarij gloriosi præcedens consulatum, septimodecimo Kalendas Aprilis,* * *per quam sanciuimus matres ad filij non relinquentis liberos, cum eius qui mortuus est fratribus, sine cautione* * *vocari successionem, & eius cum vsu etiam proprietatem habere firmam: siue priusquam heres relinquatur, siue postea ad secundas venerit nuptias: auferentes leges quæ de his contrarium quid præcipiebant. Hanc autem nostram sanctionem firmam etiam modo manere super solas personas parentum, quæ dudum ad secundum venerint matrimonium, sancimus: & quasdam propriorum accipientes filiorum, firmè eis seruantes, & secundum deinceps tempus: siue ante nuptias, siue post nuptias hereditatem in eas filij descendisse contigerit. De his autem quæ post hæc ad secundum veniunt virum: ita nobis præsens lex disponatur & sanciatur. Ergo necesse est filio moriente, siue masculo, siue fœmina, siue testatus moriatur, siue etiam sine hoc:*

* id est qui fuit. nunc autem est Basilides, vt ex fine huius l. intelligetur.

* ex hoc loco ego superius restitui verã subscriptionem diei & consulis legis Nouel. in ordine secũdæ supra e. lib.

* vet. cautione.

* Sic melius, antea, de hoc.

τέως οὖν τὰ ἐκ διαθηκῶν εἰπόντες, οὕτως ἐπὶ τὴν ἐξ ἀδιαθέτου τάξιν ἀφιξόμεθα. ¶ Εἰ τοίνυν νομίμως ὁ παῖς διαθέμενος, καταλείψει τῇ μητρὶ τὴν οὐσίαν, ἢ καὶ μοῖραν ταύτης τινά, ταύτην ἐκείνη λαμβανέτω διὰ τὴν γραφὴν (ἐπειδὴ πανταχοῦ φυλάττεσθαι τὰς τῶν τελευτώντων βουλόμεθα γνώμας) καὶ ἐχέτω τὸ καταλελειμμένον, ἢ δεδομένον, καὶ κατὰ δεσποτείαν καὶ κατὰ χρῆσιν. ὥσπερ γὰρ ἐξῆν καταλιμπάνειν τινὶ τῶν ἔξωθεν, καὶ οὐδὲν τὸν κληρονόμον ὁ δεύτερος ἐκείνης ἔβλαπτε γάμος· οὕτω καὶ τῇ μητρὶ καταλιπὼν ἢ καταλιποῦσα εἴτε ἔνστασιν, εἴτε πρεσβεῖον, ὀρθῶς καταλιμπανέτω καὶ κατὰ δεσποτείαν καὶ χρῆσιν· εἴτε ἐκ τῶν ἔξωθεν αὐτῷ προσγινομένων εἴη πραγμάτων, εἴτε καὶ ἐκ τῶν πατρῴων· οὐδὲν πρὸς τοῦτο τῶν ἀδελφῶν ἀντιλέγειν δυναμένων. 1

¶ Εἰ δὲ ἀδιάθετος ὁ παῖς τελευτήσειεν, ἤδη πρὸς δευτέρους ἐλθούσης τῆς μητρὸς γάμους, ἢ καὶ ὕστερον ἐρχομένης, καλείσθω μὲν καὶ αὐτὴ μετὰ τῶν τοῦ παιδὸς ἢ τοῦ παιδὸς ἀδελφῶν, in capita (δηλονότι κατὰ τὴν ἡμετέραν διάταξιν) ἐξ ἀδιαθέτου, πρὸς τὴν ἐκείνου διαδοχήν. ἀλλ᾽ ὅσα μὲν ἐκ πατρῴας οὐσίας εἰς τὸν παῖδα περιῆλθον, τούτων μόνην ἐχέτω τὴν χρῆσιν, εἰς δευτέρους ὅλως ἢ πρότερον ἢ ὕστερον ἀφικομένη γάμους. εἰς δὲ τὰ λοιπὰ πάντα πράγματα ὁπόσα ἔξωθεν ἦν τῷ παιδὶ περὶ τὴν τοῦ παιδὸς διαδοχήν, ἐρχέσθω κατὰ τὴν κλῆσιν τὴν ἡμετέραν, ἣν αὐτίκα ἐροῦμεν, 2

τινὸς

interim ea quæ ex testamento sunt dicentes, ita ad ordinem qui ab intestato est, veniamus.

1 ¶ *Si igitur legitimè filius testatus fuerit, & relinquat matri substantiam, siue partem eius aliquam: hanc illa accipiat per scripturam (quia vbique custodire morientium volumus voluntates) & habeat quod dimissum est, aut datum, & secundum proprietatem, & secundum vsum. Sicut enim licebat relinquere alicui extraneorum, & nihil heredi secundæ mulieris nocebant nuptiæ: ita & matri relinquens, siue institutionem, siue legatum, rectè derelinquat & dominium, & vsum, siue ex rebus quæ extrinsecus aduenerunt, fuerit facultas, siue ex paternis: nihil ex hoc fratribus contradicere valentibus.*

2 ¶ *Si autem intestatus filius moriatur iam ad secundas veniente matre nuptias, aut postea veniente: vocetur quidem & ipsa cũ filij aut filiæ fratribus* [a] *secundum nostram constitutionem ab intestato ad eius successionem. Sed quanta quidem ex paterna substantia ad filium peruenerunt, eorum solummodo habeat vsum ad secundas omnino siue prius siue postea veniens nuptias: in residuis vero omnibus rebus quæ aliunde erant filio præter paternam successionem, veniat secundum vocationem nostram, quam statim dicemus,*

[a] in capita, additur in Græco, quod in omnib. nusc. deest.

τινὸς ἐπανορθώσεως καὶ αὐτῆν διομένων. καὶ ταῦτα φαμὲν ἐπὶ τοῖς πράγμασι τοῖς ἔξω τῆς προγαμιαίας δωρεᾶς. τὰ γὰρ ἐπ' ἐκείνοις νενομοθετημένα παρ' ἡμῶν καὶ πρός γε παρὰ τῆς Λέοντος τῆς θείας λήξεως διατάξεως, ἀκέραια φυλάττομεν, ἐφ' οἷς μόνη ἡ μήτηρ ἕξει τὴν χρῆσιν καὶ ἐπικαρπίαν. ἀλλ' ἐπὶ τοῖς ἄλλοις πράγμασι ταῦτα νομοθετοῦμεν, καὶ τῷ ἑξῆς παραδιδομεν χρόνῳ, ὅσα μετὰ τὴν προγαμιαίαν δωρεάν ἐστιν ἐκ πατρὸς ἀφικόμενα τῷ παιδὶ, ἢ ἐξ ἄλλων αἰτιῶν, ἐπί τε τῆς ἐκ διαθήκης, ἐπί τε τῆς ἐξ ἀδιαθέτου κλήσεων· τῆς κατὰ τῶν ἀχαρίστων παίδων λόγου πανταχόθεν καὶ ἐπὶ τούτοις τοῖς πράγμασι φυλαττομένου, ὅταν ἀληθεῖς αἰτίαι τῆς ἀχαριστίας δεικνύοιντο. τῶν ἄλλων ἁπάντων, ὁπόσα περὶ διαδοχῆς εἴρηται γονέων ἐπὶ τοῖς παισὶν, ἢ παίδων ἐπὶ τοῖς γονεῦσιν, ἀκεραίων φυλαττομένων. ¶ Τὴν δὲ ἀχαριστίαν ἐνταῦθα σκοποῦμεν οὐ μόνον πρὸς τὴν μητέρα, κατὰ τὸ ἔμπροσθεν ἡμῖν εἰρημένον, ἀλλὰ καὶ πρὸς αὐτὸν τὸν ἀδελφὸν τὸν τελευτήσαντα. ΚΕΦΑΛ. μζ.

Ἐπειδὴ μέντοιγε ἴσμεν πολλὰς τοῖς ἀδελφοῖς πρὸς ἀλλήλους γινομένας φιλονεικίας, ἐκεῖνον μόνον, ὡς ἀχάριστον περὶ τὸν ἀδελφὸν γινόμενον, μετέχειν τούτου τοῦ κέρδους οὐ συγχωροῦμεν, ὃς ἂν ἢ θάνατον ἐπιβουλεύσῃ τῷ ἀδελφῷ, ἢ ἐγκληματικὴν ἐπενέγκοιτο κατ' αὐτοῦ γραφὴν, ἢ τῆς οὐσίας αὐτῷ σπουδάσειε ἐπαγαγεῖν ἀφαίρεσιν. τὸ γὰρ ἐκείνου μέρος εἴς τε

τοὺς

quadam correctione & ea indigere. Et hæc dicimus in rebus quæ extra nuptialem donationem sunt. Quæ enim in illis sancita sunt à nobis, & à Leonis diuæ memoriæ constitutione, integra conseruamus: in quibus solum mater habeat vsumfructum. Sed in aliis rebus hæc sancimus, & deinceps ipsi tradimus, quæcunque post nuptialem donationem sunt à patre venientia filio, aut ex aliis causis, tam ex testamento, quàm ab intestato successionibus: ratione contra ingratos filios vndique & super istis rebus seruata, quando manifestæ causæ ingratitudinis demonstrantur: aliorum omnium quæ de successionibus dicta sunt parentum in filiis, aut filiorum in parentibus, 3 intactis manentibus. ¶ Ingratitudinem autem hic consideramus non solum ad matrem, secundum pridem à nobis dictum: sed etiam aduersus eundem ipsum fratrem defunctum.

CAPVT XLVII.

E*T quoniam scimus multas fratribus adinuicem factas contentiones: illum solum tanquã ingratum circa fratrem effectum, participari hoc lucrũ non concedimus, qui mortem voluit fratri, aut criminalem inducere contra eum inscriptionem, aut substantiæ ei properauit inferre iacturam. eius enim portio tam ad*

τοὺς λοιποὺς ἀδελφοὺς καὶ τὴν μητέρα ἔρχεσθαι. καὶ
αὐτὸς ὁ νόμος ἐπὶ ταῖς τῶν παίδων διαδοχαῖς, αἷς
αἱ μητέρες διαδέχονται τοὺς παῖδας, κείσθω, τὴν
παρ' ἡμῶν γενομένην ὑποδιαίρεσιν εἰσηγούμενος
ταῖς εἰς τὸν ἑξῆς χρόνον δευτέρῳ συνοικεῖν μελλού-
σαις ἀνδρί. ταῖς γὰρ δὴ πρὸς δεύτερον ἐλθούσαις
συνοικέσιον, καὶ τῆς εὐεργεσίας τοῦ μνημονευθέντος
νόμου ἡμῶν τυχούσαις, ἀρκείτω τὰ πρὸς αὐτὰς ἐκ
τῆς τῶν παίδων ἐλθόντα διαδοχῆς, εἴτε ἐκ διαθη-
κῶν, εἴτε δὲ ἀδιαθέτου, ἔχειν βεβαίως κατά τε
δεσποτείαν καὶ χρῆσιν καὶ ἐπικαρπίαν, καὶ ἐκποιεῖν
καὶ διατιθέναι καὶ παραπέμπειν καθ' ὃν ἐθέλοιεν
τρόπον· οὐδὲν αὐταῖς ἐμποδὼν κατά τινα χρόνον
τοῦ παρόντος ἱσταμένου νόμου. ¶ Κἀκεῖνο δὲ κύριον 1
τοῖς ἐκ τοῦ προτέρου γάμου μενέτω παισίν, ὅπερ ἐπὶ
τῆς εἰρημένης ἡμῖν διατέτακται νομοθεσίας. ὥστε
εἰ τὴν προγαμιαίαν δωρεάν, ἣν ἡ μήτηρ τελευτή-
σαντος αὐτῇ τοῦ συνοικοῦντος ἐκέρδανε, συμβέβηκεν
εἰς τὸν τελευτήσαντα τῶν παίδων περιελθεῖν, καὶ διὰ
τοῦτο μέρος αὐτὴν τῆς ἐκείνου γενέσθαι κλη-
ρονομίας, τὴν μητέρα, μηδὲ καθ' ὅσον κλη-
ρονομεῖ τοῦ παιδὸς, τῆς δεσποτείας τῶν ταύ-
της τῆς πρὸ γάμου δωρεᾶς πραγμάτων ἀ-
πολαύειν, μόνην δὲ ἔχειν τὴν τούτων, ἐφ' ἴ-
σον περίεστι, χρῆσιν καὶ ἐπικαρπίαν. κρα-
τείτω τοίνυν καὶ τοῦτο τοῖς ἐκ τῶν προτέ-
ρων γάμων κεχαρισμένοις παισί, πλὴν εἰ
μὴ πρὸ τοῦ ῥηθέντος νόμου δικαστικὴ ψῆ-
φος ἢ διάλυσις μεταξὺ τῶν μερῶν γενομένη

περὶ

reliquos fratres, quàm ad matrem veniat. Et hæc lex supra filiorum successionibus, quibus cum matre succedunt filij, maneat, illam quæ à nobis facta est subdiuisionem introducens iis quæ futuro tempore matrimonio secundo sunt sociandæ ° *viris. Quæ enim iam ad secundum* ° *matrimonium peruenerunt,[& beneficio memoratæ nostræ legis potitæ sunt* °*] his liceat successionem, siue per testamentum, siue ab intestato habere firmè, & secundum dominium, & secundum vsumfructum, & alienare, & testari, & transmittere secundum quem voluerint modum, nihílque sit eis impedimento quolibet tempore ex præsenti constituta lege.*

° Antea, futuræ vl tris de matris successione, nescio quo sensu.

° Inclusa deerant quæ addidi ex Græco.

2 ¶ *Illud autem firmum, ex primo matrimonio filiis maneat, quod super his per prædictam à nobis constitutum est sanctionem. Quòd si antenuptialem donationem, quam mater moriente marito lucrabatur, contigerit ad morientem filium peruenire, & propterea partem ei illius fieri hereditatis: matrem neque secundum quod succedit filio, dominium eorum, scilicet antenuptialis donationis rerum perfrui: solum autem habere horum, quandiu superest, vsum & vsumfructum. Maneat igitur & hoc his qui ex prioribus nuptiis sunt filiis condonatum: nisi fortè ante prædictam constitutionem iudicialis sententia & transactio inter partes facta,*

de

περὶ τούτων τι διωρίσατο.

¶ Ἐπειδὴ δὲ ἡ μήτηρ ἐξεκλείετο μὲν ὑπὸ παιδὸς ἄῤῥενος (τοῦτο ποιοῦντος τοῦ δόγματος ὃ Τερτυλλιάνειον καλοῦσι) θυγατράσι δὲ συνανεπέμπετο. ἡμεῖς οὖν ἐπιζητοῦντες τὸ τῶν παίδων δίκαιον, ἀλλ' αὐτόθεν αὐτῇ legitima δίκαια δόντες, ἐκαλέσαμεν αὐτὴν καὶ μετὰ τῶν ἀῤῥένων ἀδελφῶν τοῦ τελευτήσαντος, κατὰ τοσοῦτον καθ' ὅσον ἀριθμὸν οἱ παῖδες εἰσίν· ὥστε καὶ αὐτὴν μοῖραν ἔχειν τοσαύτην ὅσην ἕκαστος τῶν ἀδελφῶν· εἰ δὲ καὶ ἀνάμιξ ἄῤῥενές τε καὶ θήλειαι καθεστήκοιεν, ταυτὸ τοῦτο διατυπώσαντες. Εἰ μέντοι μήτηρ καὶ θήλειαι μόναι καθεστήκοιεν, ἐκεῖ τὸ δόγμα τὴν μὲν ἡμίσειαν μοῖραν ἐδίδου τῇ μητρὶ, τὴν δὲ λειπομένην ἡμίσειαν ἐδίδου ταῖς ἀδελφαῖς, ὅσαι δήποτε καθεστήκοιεν. ὅπερ ἐπειδὴ μὴ πρότερον ἐπηνωρθώσαμεν, νῦν ἄγομεν ἐπὶ τὴν προσήκουσαν διόρθωσιν, καὶ ἐπὶ τούτου τοῦ θέματος καλοῦντες αὐτὴν πρὸς ἀναλογίαν τῶν παίδων· ὥστε ὅσον ἑκάστη τῶν θυγατέρων ἔχει, τοσοῦτον μόνον καὶ αὐτὴν κομίζεσθαι. καὶ ἐπὶ παντὸς θέματος εἰς τοῦτο φερομένου, in virilem portionem (τοῦτο δὴ τὸ τοῦ νόμου) καὶ ἡ μήτηρ ἀφικνείσθω, εἴτε μόνοι καθεστήκοιεν ἄῤῥενες, εἴτε μόναι θήλειαι, εἴτε καὶ ἀνάμιξ ἑκατέρα γονή.

ΚΕΦ

de his aliquid statuerit. ¶ *Et quoniam mater excludebatur quidem à filio masculo, hoc faciente senatusconsulto quod Tertullianum vocant: filiabus autem commiscebatur: nos non quærentes filiorum ius, sed exinde ei legitima iura dantes, vocamus quidem eam etiam cum masculis fratribus morientis in tantum in quantum numerus filiorum fuerit: quatenus & ea partem habeat tantam quantam vnusquisque fratrum. Si verò permixti masculi & fœminæ fuerint: hoc ipsum disponentes. Si verò mater & filiæ solæ consistant, ibi senatusconsultum mediam quidem partem dabat matri: residuam verò mediam sororibus, quantæcunque extitissent. Quod quoniam non primitus correximus, modò adducimus ad competentem correctionem, & in isto casu vocantes eam pro rata filiarum: quatenus quantum vnaquæque filiarum habet, tantum solummodo & ea accipiat: & in omni casu hic relato, in virilem portionem (hoc quod legis est) etiam mater veniat: siue consistant soli masculi, siue solæ fœminæ, siue etiam permixta vtraque soboles.*

Vt parentes studeant æqualitatem inter liberos primi & secundi matrimonij seruare.

CAP.

ΚΕΦΑΛ. μη.

Ἐκεῖνο δὲ ἔτι προσθεῖναι τῷ νόμῳ δίκαιον ᾠήθημεν. εἰ γὰρ τελευτήσειεν ἢ ἀνὴρ, ἢ γυνὴ παῖδας ἔχοντες ἔκ τε τῶν προτέρων ἔκ τε τῶν δευτέρων γάμων, οὓς μετὰ τόνδε ἡμῶν συναλλάξειεν τὸν νόμον (ἐπὶ γὰρ δὴ τούτων τὰ παρόντα διατάττομεν) τὰ μὲν ὅσα ἐπὶ τοῖς κέρδεσι τοῖς ἐκ τῶν γάμων παραφυλάττεσθαι χρῆ, ταῦτα ἐνομοθετήσαμεν, καὶ πρός γε διεκρίναμεν τὰς μοίρας ἃς ἀνάγκη τοὺς γονέας τοῖς γνησίοις καὶ μὴ ἀχαρίστοις καταλιμπάνειν παισίν. αὐτοὺς δὲ δὴ τοὺς φύσαντας οὐ δίκαιον ἂν εἴη πρὸς τὴν δευτέραν ὅλως ἀποκλῖναι γονὴν, καὶ τὸ ἐκ τοῦ νόμου μόνον καταλιπόντας τοῖς προτέροις μέρος, τἄλλα πάντα ἐπὶ τοὺς δευτέρους ἀγαγεῖν, ἀλλὰ καί τι καὶ τοῖς προτέροις προσθεῖναι. εἰ μὲν γάρ τινα ἐκ τῶν δευτέρων ἔχοιεν γάμων, ἢ καὶ τῶν πρώτων τυχὸν, οὕτω περισπούδαστον, οὕτως ἀγαπώμενον, ὥστε βούλεσθαι ὑπερφέρειν αὐτὸν τοὺς ἄλλους ἐν τῇ κτήσει, δίδομεν ἄδειαν τοῦτο πράττειν· μὴ μὴν καθάπαξ τοὺς μὲν προτέρους παῖδας ἐλαττοῦν, τοὺς δευτέρους δὲ αὔξειν. ἀλλὰ μηδὲ ἐν σφόδρα μεγάλῳ ποιεῖσθαι τὴν παραύξησιν, μηδὲ καθάπαξ ἐπιλελῆσθαι τῶν ἔμπροσθεν γάμων, μηδὲ βεβαιοῦν τὰ τοῖς πρὸ ἡμῶν περὶ τῶν τοιούτων, εἰρημένα· ἀλλὰ προνοεῖν μὲν καὶ τῶν δευτέρων προνοεῖν δὲ καὶ τῶν πρώτων, ἐνθυμουμένους ὅτι παῖδες ἄμφω καθεστᾶσι, καὶ οὕτω ποιουμένους τὴν τῶν διαδοχῶν ἐν ταῖς διαθήκαις διαίρεσιν. εἰ γὰρ ἀδιαθέτων αὐτῶν τελευτώντων, ὁ νόμος

ἅπαντας

CAP. XLVIII.

Illud quoque super hoc adiicere legi iustum existimauimus. Si enim moriatur vir aut mulier filios habentes & ex prioribus & ex secundis nuptiis, quas post hanc nostram contraxerint legem: (in his enim præsentia disponimus) quæ quidem super lucris ex nuptiis seruari oportet hoc sanximus, insuper & decreuimus portiones quas necesse est parentes legitimis & non ingratis relinquere filiis: ipsos tamen genitores non erit iustum ad secundam omnino declinare prolem, & quod ex lege est, tantummodo relinquentes prioribus, alia omnia ad secundos deducere, sed aliquid & prioribus adiicere. Nam si aliquem ex secundis habeant nuptiis, aut etiam ex primis forsan, ita festiuum, ita dilectum, vt velint præponere eum aliis in possessione: damus licentiam hoc agendi: non tamen omnino priores quidem filios minuere, secundos autem augere: sed neque vehementer magnificare augmentum, nec omnino obliuisci priorum matrimoniorum: neque infirmare ea quæ à præcedentibus nos de talibus dicta sunt: sed prouidere quidem & secundis, prouidere autem & primis: cogitantes, quoniam filij ambo sunt: & ita facientes successionum in testamentis diuisionem. si enim intestatis eis mortuis lex omnes

ἅπαντας δὲ ἴσου καλεῖ, προσῆκεν ἐστὶν αὐτοὺς μεμνημένους τοῦ νόμου, μὴ σφόδρα μεγάλαις αὐτοὺς συστέλλειν ταῖς ἐλαττώσεσιν, αἰδουμένους τὸν νόμον. οὕτω γὰρ ἔσονται πατέρες ἀγαθοί, καὶ τῆς ἡμετέρας ἄξιοι νομοθεσίας· καὶ δίκαιοι μὲν ἔσονται μόνον τὸν νόμον φυλάττοντες, εἰ δέ τι καὶ ὑπὲρ τὸν νόμον καταλίποιεν, ἔσονται δίκαιοί τε ἅμα καὶ φιλάνθρωποι πατέρες. καὶ οὐ ταῦτα φαμὲν μεταξὺ ἀχαρίστων τε καὶ τῶν εὐχαριστουμένων παίδων (τὰ γὰρ περὶ τῶν ἀχαρίστων ἤδη πολλάκις εἴρηται) ἀλλὰ περὶ τῶν μᾶλλον ἢ ἧττον ἀγαπωμένων. ὡς πολὺ τὸ διάφορόν ἐστιν ἀχαριστίας τε καὶ εὐχαριστίας, καὶ τῆς οὐχ ὁμοίας τιμῆς. τοῦτο δὲ δὴ τὸ μέρος τὸ περὶ τῆς ἰσότητος τῶν παίδων τῶν ἐκ πρώτου καὶ δευτέρου συνοικεσίου γινομένων συμβουλεύοντες μᾶλλον ἢ νομοθετοῦντες φαμέν. ἐπείτοιγε ἅπαξ αὐξήσαντες τὴν δὲ ἀδιαθέτου μοῖραν τὴν πάντως τοῖς παισὶ καταλειφθησομένην, καὶ ἄχρι μὲν τεσσάρων παίδων τετραούγκιον πάντως ὁρίσαντες, εἰ δὲ ὑπὲρ τοὺς τέσσαρας, ἄχρι τοῦ ἡμίσεως τῆς οὐσίας πάσης μέρους. ἱκανὴν ἤδη δεδώκαμεν τοῖς παισὶ παραμυθίαν, οὐκ ὀλίγῳ μέτρῳ τὴν παλαιὰν αὐτοῖς στενοχωρίαν λύσαντες.

¶Ἔστω τοίνυν ὁ παρὼν νόμος τῷ μέλλοντι χρόνῳ νομοθετῶν, καθὰ πολλάκις εἰπόντες ἔφθημεν, καὶ οὐδὲν τῶν ἔμπροσθεν προσαπτόμενος, ἀλλὰ συνειλεγμένος πανταχόθεν καὶ συνεσπειραμένος ὑπὸ μίαν συνέχειαν, καὶ ἅπαντα σχεδὸν τὰ περὶ δευτέρων ἀπαγ I

omnes ex æquo vocat: competens est eos imitantes legem, non vehementer magnis eos abbreuiare minutionibus, erubescentes legem. sic enim erunt boni patres, & nostra digni legislatione: & iusti quidem erunt solam legem custodientes. Si quid autem etiam supra legem reliquerint: erunt iusti simul & humani patres: & non hæc dicimus inter gratos & ingratos filios (de ingratis enim iam sæpius dictum est) sed de iis qui magis aut minus diliguntur: cum vtique multa differentia sit ingratitudinis, & gratiarum actionis, & dissimilis honoris. Hanc itaque partem de æquitate filiorum ex priore & secundo matrimonio venientium, adhortantes potius quàm sancientes dicimus: alioqui semel augentes ab intestato partem omnino filiis relinquendam: & vsque ad quatuor quidem filios, quatuor vncias omnino definientes: si autem vltra quatuor sint, vsque ad mediam substantiæ partem: idoneum iam dedimus filiis solatium, non ex parua mẽsura antiquam eorum angustiam resoluẽtes. 1 ¶ *Sit igitur præsens lex futuro tempori sanciens, sicut sæpius dicẽtes præuenimus, & nihil priorũ tangens, sed collecta vndiq; & complexa sub vna continuatione, & omnia penè de secundis pronuncians nuptiis: & priora quidem prioribus in sua virtute seruãs, quæ verò ab ea disposita sunt, futuris secundis*

ἀπαγγέλλων γάμων· καὶ τὰ μὲν πρότερα τοῖς ἔμπροσθεν ἐπὶ τῆς ἑαυτῶν φυλάττων ἰσχύος, τὰ δὲ παρ' αὐτοῦ διατατόμενα τοῖς ἐσομένοις δευτέροις εἰσηγούμενος γάμοις· καὶ νέαν τινὰ πανταχόθεν καὶ ἀπηκριβωμένην εἰσάγων τοῖς ζητοῦσιν ὠφέλειαν, πασῶν τῶν ἐπὶ τοῖς τοιούτοις κειμένων διατάξεων, ἐπὶ τοῖς ἐσομένοις μετὰ τόνδε ἡμῶν τὸν νόμον γάμοις, καὶ τοῖς ἐξ αὐτῶν συμβαινόντων σχολαζουσῶν. ταύτης δὴ τῆς μιᾶς διατάξεως τῷ μέλλοντι χρόνῳ, κατὰ τὸ παρ' ἡμῶν διωρισμένον, ἐπὶ τοῖς περιεχομένοις αὐτῇ θέμασιν ἀντὶ πασῶν ἀρκούσης. ¶ Ταῦτα τοίνυν ἡ σὴ ὑπεροχὴ πᾶσι τοῖς ἔθνεσι τοῖς ὑπὸ τὴν σὴν τελοῦσιν ἀρχὴν τῷ συνήθει τρόπῳ φανερὰ γενέσθαι προσταξάτω· ὥστε ἅπαντας γινώσκοντας ὡς μείζονα πόνον ὑποστάντες ἢ ὅσον ἐχρῆν τῆς βασιλικῆς περιῤῥεόμενον φροντίσιν, ὅμως οὐδὲν ἔμπροσθεν τῆς αὐτῶν ἐποιησάμεθα σωτηρίας· ὡς μὴ πολλαχόθεν ἐρανίζεσθαι τὸ δίκαιον, ἀλλ' ἅπαν ὁρῶντας εἰς ἓν ἠθροισμένον τὸ περὶ τούτου τῆς νομοθεσίας μέρος, γινώσκειν ὡς καὶ τὸ πρότερον τοῖς ἤδη τεθεῖσιν ἐφυλάξαμεν νόμιμον, καὶ τῷ μέλλοντι χρόνῳ τὴν προσήκουσαν ἐπιτεθείκαμεν ἁρμονίαν.

Ἐγράφη τὸ ἰσότυπον Πατρικίῳ τῷ ἐνδοξοτ. ἐπάρχῳ τῆς εὐδαίμονος ταύτης πόλεως. Ἐγράφη τὸ ἰσότυπον Βασιλίδῃ τῷ ἐνδοξοτ. μαγίστρῳ τῶν θείων ὀφφικίων, ἀπὸ ἐπάρχων, ὑπάτῳ καὶ πατρικίῳ. Ἐγράφη τὸ ἰσότυπον Στρατηγίῳ τῷ ἐνδοξοτ. κόμητι τῶν θείων largitionων, ἀπὸ ὑπάτων, καὶ πατρικίῳ.

Ἐγράφη

explanans nuptiis, & nouam quandam vndique ac subtilißimam introducens quaerentibus vtilitatem: omnibus quae super talibus posita sunt constitutionibus, in futuris post hanc nostram legẽ nuptiis, & quae ex his euenerint, vacantibus: hac videlicet vna constitutione futuro tempori, secundum quod à nobis definitum est, in iis qui continentur in ea casibus, pro cunctis sufficiente.

EPILOGVS.

¶ *Haec igitur tua celsitudo omnibus gentibus quae sub tuo sunt cingulo, solenni modo manifesta fieri praecipiat: vt omnes agnoscentes quia maiorem laborem sustinentes quàm oportet imperialibus incurrere cogitationibus, tamen nihil prius illorum duximus* * *salute, ne vndique emendicent quod iustum est: sed omnes videntes in vnum collectam de hac legislatione partem, sciant quia & priorem iis quae iam posita sunt, seruauimus legem: & futuro tempori competentem posuimus congruentiam, Datum* XV. *Kalen. Augusti, Constantinopol. post Belis.* v. c. *Cos.*

* pro nostra fecimus, antea, inscitè prorsus.

SCRIPTVM *exemplum Patricio gloriosissimo praefecto huius almae vrbis. Scriptum exemplum Basilidae gloriosiss. magistro sacrorũ officiorum exprafecto, exconsule & patricio.*

Εγράφη τὸ ἰσότυπον Τρεβονιανῷ τῷ ἐνδοξοτάτῳ κοιαίστωρι τὸ δεύτερον, καὶ ἀπὸ ὑπάτων. legi. Εγράφη τὸ ἰσότυπον Γερμανῷ τῷ ἐνδοξοτάτῳ στρατηγῷ τοῦ θείου πραισέντου, ἀπὸ ὑπάτων καὶ πατρικίῳ. legi. Εγράφη τὸ ἰσότυπον Τζίττα τῷ ἐνδοξοτάτῳ στρατηγῷ τοῦ θείου πραισέντου, ἀπὸ ὑπάτων καὶ πατρικίῳ. legi. Εγράφη τὸ ἰσότυπον Μαξεντιανῷ τῷ ἐνδοξοτάτῳ στρατηγῷ τοῦ θείου πραισέντου, καὶ ἀπὸ ὑπάτων. legi. Εγράφη τὸ ἰσότυπον Φλώρῳ τῷ ἐνδοξοτάτῳ κόμητι τῶν θείων πριβάτων, καὶ ἀπὸ ὑπάτων. legi. Ἡ τοίνυν σὴ ὑπεροχὴ τὰ παραστάντα ἡμῖν γινώσκουσα, ἐν τῷ δικαστηρίῳ τῷ σῷ φανερὰ καταστησάτω τοῖς τε συνηγόροις, τοῖς τε ἄλλοις ὧν ἄρχει, ὥστε κατὰ ταῦτα τέμνεσθαι τὰς ὑποθέσεις. οὐ μὴν προθήσεις δημοσίᾳ τὴν δὲ ἡμῶν τὴν θείαν διάταξιν, ἀρκοῦντων τῶν περὶ τούτου παρ᾽ ἡμῶν γεγραμμένων πρὸς τοὺς ἐνδοξοτάτους ὑπάρχους τῶν ἱερῶν ἡμῶν πραιτωρίων. Νόμος γραφεὶς Ιωάννῃ τῷ ἐνδοξοτάτῳ ἐπάρχῳ τῶν ἱερῶν τῆς ἕω πραιτωρίων, τὸ δεύτερον ἀπὸ ὑπάτων, καὶ πατρικίῳ.

Dat. XV. KAL. APRIL. CONSTANTINOP. POST BILIS. V. C. CONS.

Περὶ

Scriptum exemplum Triboniano gloriosissimo quæstori iterũ & exconsule. Scriptum exemplum Germano gloriosissimo magistro equitum sacri Præsentis, exconsule & patricio. Scriptum exemplum TZigæ gloriosissimo magistro peditum sacri Præsentis, exconsule & patricio. Scriptum exemplum Floro gloriosiss. comiti sacrarum rerum priuatarum & exconsule. Tua igitur excellentia cognoscens ea, quæ nobis placuerunt, in iudicio tuo insinuet tam aduocatis, quàm aliis, quibus praees, secundum hanc nostram constitutionem sufficientibus his, quæ hac de re à nobis scripta sunt ad Ioannem gloriosissim. sacrorum per Orientem prætoriorum præfectum, iterum exconsule & patricium. Dat. XV. *Kal. April. Constantinop. post Bilisarij* V. C. *Cons.*

DE APPELLATIONIBVS, ET INTRA QVAE tempora debeat appellari.

TITVLVS II.

Hanc legem non habent Scringeriana & Haloandrina editiones, sed eius tantùm argumentum & summam: quod argumēto est hanc uulgarem translationem ex meliore & integriore archetypo desumptam, quàm ullam aliam editionem. sed & omnes Nouellæ Latinæ desunt in illis nouis editionibus.

NOVELLA CONSTITVT. VICESIMATERTIA.

Imperator Iustinianus August. Triboniano * gloriosissimo quæstori iterum, & exconsuli.

* al. illustri magistro officiorū & quæstori sacri palatij, sic in optimo manuscr.

PRAEFATIO.

ANteriorum legum acerbitati plurima remedia imponentes, & maximè hæc circa appellationes facientes, in præsenti ad huiusmodi beneficium peruenire

uenire duximus esse necessarium. Antiquitati etenim cautum erat, vt si quis per se litem exercuerit, & fuerit condemnatus: intra duos dies tantummodo licentiam appellationis haberet. si autem per procuratorem causa ventilata sit, & in triduum proximum eam extendi. Ex rerum autem experientia inuenimus hoc satis esse damnosum. plures enim homines ignaros legum subtilitatis, & putantes in triduum esse prouocationes porrigendas, in promptum periculum incidisse, & biduo transacto causas perdidisse. vnde necessarium duximus huiusmodi rei competenter mederi.

CAPVT I.

ET sancimus omnes appellationes, siue per se, siue per procuratores, seu per defensores, vel curatores vel tutores ventilentur: posse intra intra decem dierum spacium à recitatione sententiæ numerandum, iudicibus ab iis quorum interest offerri: siue magni, siue minores sint (excepta videlicet sublimissima prætoriana præfectura) vt liceat homini intra id spacium plenißimè deliberare, siue appellandum ei sit, siue quiescendum: ne timore instante opus appellatorium frequentetur: sed sit omnibus inspectionis copia, quæ indiscussos hominum calores potest refrenare.

De consultationibus.

CAPVT II.

Sic Iulia. epitomator distinxit.

AD hæc sancimus, si quando lis speratur in nostrum inferri consistorium: si fortè contigerit imperatoriam maiestatem occupatam publicis causis ex mundanis prouisionibus, non posse conuocare patres quatenus causa agitetur: non ex hoc litem periclitari. Quod enim vitium est litigantium, si culmen imperatorium occupetur? vel quis tantæ est auctoritatis, vt nolentem principem poßit ad conuocandos patres cæterósque proceres coarctare? Sed si quid tale euenerit, causa intacta permaneat donec imperator sua sponte motus & conuocari proceres iusserit, & litem inferri patiatur, & omnia secundum morem procedere.

De appellationibus in Aegypto, Asia, Ponto, &c.

CAPVT III.

ILlud etiam in tertio capitulo disponendum est, quod antiquitas bene statuit, nouitas autem neglexit. Cum enim veneranda vetustatis auctoritas ita magistratus digesserit, vt alij maiores, alij medij, alij minores sint, & appellationes à minoribus iudicibus non solum ad maximos iudices remitterentur, sed ad spectabilium iudicum tribunal, quatenus

tenus & ipsi sacro auditorio adhibito litem exercerent: nouitas autem hoc deliquerit: euenit vt super minimis causis maximi nostri iudices inquietentur: & homines propter minimas causas magnis[a] *fatigentur dispendiis: vt forsitan totius litis æstimatio ad sumptus iudiciales non sufficeret. Ideóque sancimus, si quando ex Aegyptiaco tractu, vel adiuncta ei vtraque Libya prouocatio speratur, vsque ad decem librarum auri quantitatem: non in hanc regiam vrbem eam venire, sed ad præfectum augustalem, qui audiat, & causam dirimat vice sacri cognitoris: nulla ei [penitus] post definitiuam sententiam appellatione porrigenda.*

[a] al. maximis.

1 ¶ *Similíque modo quoties in Asiana diœcesi vel Pontica tale aliquid emerserit, vsque ad prædictam quantitatem decem librarum auri, appellationes ad viros spectabiles, comites fortè, vel proconsules, vel prætores, vel moderatores, quibus specialiter easdem lites peragendas deputauimus, remittantur: quatenus & hi ad similitudinem præfecti augustalis vice sacri cognitoris intercedant, & causas sine spe quidem appellationis, dei tamen & legum timore proferant decidendas. Orientalem autem tractum causas appellatione suspensas, & vsque ad decem librarum auri quantitatem limitatas, ad virũ spectabilem*

[a] al. similiter.

comitem Orientis mittere: simili modo [a] *audientiam & finem eis impositurum.*

Vt à spectabilibus ad illustres appelletur.

CAPVT IIII.

ILlo videlicet obseruando, vt viri spectabiles duces, vel alij spectabiles iudices, non ad alios eadẽ spectabilitate decoratos iudices suas transmittant appellationes in litibus, quantæcunque sint quantitatis (cum non oporteat ad compares iudices appellationes referri, sed à minore iudicio in maius tribunal ascendere) sed ad illustrißimam præfecturam, illorum appellationes, cuiuscunque sint quantitatis (vt dictum est) dirigantur, qui vnà cum viro excelso pro tempore quæstore eas dirimat; vtroque officio subministrante, id est tam ex sacris scriniis more solito, quàm præfecto prætorio. Ita tamen hæc sancimus, vt nec à ducibus, vel aliis spectabilibus iudicibus, quibus forte, etsi priuati sint, imperialis maiestas causas iniunxerit, appellatio ad memoratos spectabiles iudices currat: ne causa non gradatim procedere, sed perperam videatur. Sed à præsidibus quidem prouinciarum, & iudicibus à nobis datis, si non sint spectabiles iudices: intra memoratam quantitatem referetur. Si autem vel illustres sint dati à nobis iudices,

iudices, quibus apices dignitatum super spectabilitatem sunt, vel duces, qui omnimodo spectabilitate sunt decorati: vel ij qui à principe delegati sunt, spectabilem habeant dignitatem: eorum appellationes sub quacunque quantitate in hanc regiam vrbem ad competentes antiquo more iudices referantur: omnibus aliis quæ de appellationibus statuta sunt vel ab antiqua prosapia, vel ab auctoritate anteriorum constitutionum, vel à nostra humanitate, intactis illibatísque custodiendis. Datum Kalend. Iulij Constantinop. post Bilis. v.c. Cons.

DE

DE APPELLATIONIBVS, AD QVEMNAM REMITTANTUR, si res ob quam appellatio instituitur, non supra auri libras decem valeat.

Epitome superioris.

NON *principalis litigator duntaxat, verumetiam procurator ejus, defensor quoque & curator & tutor, intra decem dies à lata sententia prouocare potest. A prætoriorum præfectis prouocare non licet.*

CAP. I.

SI *dum principi appellationis causam audire non vacat, legitimum tempus decurrat, nullum hinc liti præiudicium gignitur. Quando ad principem eiúsque consilium prouocatur, si lis ipsa decem libras auri non exuperet, illam in Aegyptiaco tractu, & adiuncta ei vtraque Lybia, præfectus Augustalis audiet & cognoscet: in Orientali autem tractu, comes Orientis: in Pontico verò & Asiatico, spectabiles comites, proconsules, prætores, & denique moderatores, siquidem hoc specialiter ipsis iniunctum fuerit. Qui omnes sacrum habebunt auditorium, neque quisquam eorum sententiam de appellationis causa latam poterit detrectare.*

CAP.

ΚΕΦΑΛ. β.

ΤΑΣ ἐκ τῶν προφάσεων τῶν περιβλέπτων ἀρχόντων γινομένας ἐκκλήτους, εἴτε ὑπερβαίνουσι τὸ ποσὸν τῶν δέκα τῶν χρυσίου λιτρῶν, εἴτε καὶ ἐλαττοῦνται περὶ τοῦτο, καὶ ὁ ἔπαρχος τῶν πραιτωρίων ἅμα τῷ κοιαίστωρι ἐξεταζέτω, ἑκατέρας αὐτοῖς ὑπουργούσης τάξεως.

Περὶ τοῦ ἄρχοντος ἤγουν τοῦ πραίτωρος Πισιδίας.

Διατάξις κδ.

ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ ΙΟΥΣΤΙΝΙΑνὸς Αὔγουστος Ἰωάννῃ τῷ ἐνδοξοτάτῳ ὑπάρχῳ τῶν ἱερῶν τῆς ἕω πραιτωρίων, τὸ δεύτερον ἀπὸ ὑπάτων, καὶ πατρικίῳ.

ΚΑΙ τοὺς πάλαι Ῥωμαίους πεπιστεύκαμεν οὐκ ἄν ποτε δυνηθῆναι τοσαύτην πολιτείαν ἐκ μικρῶν καὶ ἐλαχίστων ἀρχῶν συστήσασθαι, καὶ πᾶσαν ἐξ αὐτῆς τὴν οἰκουμένην, ὡς εἰπεῖν, προσλαβεῖν τε καὶ καταστήσασθαι, εἰ μὴ μείζοσιν ἄρχουσιν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις πεμπομένοις σεμνότεροί τε ἐντεῦθεν ἐφάνησαν, καὶ παρέσχον αὐτοῖς ἐξουσίαν ὅπλων τε καὶ νόμων· καὶ πρὸς ἑκάτερον εἶχον αὐτοὺς ἐπιτηδείους τε καὶ ἀξιοχρέους καθεστῶτας. οὓς δὴ καὶ πραίτωρας ἐκάλουν, ἐκ τοῦ

CAPVT II.

QVando à spectabilibus præsidibus prouocabitur, siue res litigiosa plus decem libris auri, siue minus valeat, prætoriorum præfectus vnà cum quæstore, ipsis vtraque cohorte ministrante, de illa cognoscito.

DE PRÆSIDE PISIDIÆ.

TIT. III.

NOVELLA CONSTITVT. VIGESIMAQVARTA.

Imp. Iustin. A. Ioanni gloriosiss. sacrorum per Orientem prætoriorum præfecto, iterum exconsule & patricio.

PRAEFATIO.

NVNQVAM *sanè credidimus, veteres Romanos ex paruis adeóque minutissimis principiis tam amplam constituere rempublicam, & totum exinde terrarum orbem (pene dixerimus) sibi adiungere, & premere ac tueri imperio potuisse, nisi maioribus in prouincias magistratibus missis, plus ea re dignitatis sibi comparassent, simúlque illis armorum iuxta ac legum potestatem fecissent, neque non ad vtrumque accommodatos & idoneos habuissent, quos quidem Prætores vocabant, appellatione illis*

πρὸ τῶν ἄλλων ἁπάντων ἦσαν καὶ παρατάττεσθαι, ταύτην αὐτοῖς δόντες τὴν προσηγορίαν· ἐπιτρέψαντές τε αὐτοῖς καὶ τὰ πολιτικὰ διοικεῖν, καὶ τὰ περὶ τῶν νόμων γράφειν· ὅθεν καὶ τὰ δικαστικὰ καταγώγια, πραιτώρια καλεῖν ἔταξαν, καὶ πολὺς νόμος ἐκ τῆς τῶν πραιτώρων ἐξεχύθη φωνῆς· πολλοί τε πραίτωρες, οἱ μὲν Σικελίαν, οἱ δὲ Σαρδὼ τὴν νῆσον, οἱ δὲ Ισπανίαν, οἱ δὲ ἄλλην κατεκτήσαντό τε καὶ διῳκήσαντο θάλατταν τε καὶ γῆν.

ΚΕΦΑΛ. α.

ΤΑῦτα ἐννοοῦντες ἡμεῖς, καὶ τὴν παλαιότητα πάλιν μετὰ μείζονος αὔξης εἰς τὴν πολιτείαν ἐπαναγαγόντες, καὶ τὸ Ρωμαίων σεμνύναντες ὄνομα, καὶ ὁρῶντες ὡς ἐν ταῖς τῶν ἐπαρχιῶν τραχυτέραις, διπλῆς τινὸς μέχρι νῦν τελλομένης ἀρχῆς, οὐδεμία πρὸς τέλειον αὐτάρκης τις ἦν· διὰ τοῦτο ἔν τισιν ἐπαρχίαις ἡμῶν, ἐν αἷς ἄρχων τε πολιτικὸς ἦν, καὶ στρατιωτικὸς ἄλλος, ἀεὶ μὲν πρὸς ἀλλήλους φιλονεικοῦντες, ἀεὶ δὲ μαχόμενοι, οὐχ ὅπως τι πράξαιεν τοὺς ὑπηκόους ἀγαθὸν, ἀλλ᾽ ὅπως ἐπὶ πλεῖον αὐτοὺς ἐπιτρίψαιεν· ᾠήθημεν χρῆναι πρὸς ἕν τι σχῆμα συναγαγεῖν ἑκατέραν ἀρχὴν τῆς Πισιδίας, τὴν πολιτικήν τε ἅμα καὶ στρατιωτικήν· καὶ δοῦναι τῷ ταύτην ἔχοντι τὴν ἐξουσίαν, τὴν τοῦ πραίτωρος πάλιν προσηγορίαν. ὥστε αὐτὸν

καὶ

ex eo indita, quòd cæteris omnibus præirent & præponerentur: permiſſa ſcilicet eis tam rei bellicæ adminiſtratione, quàm legum perſcriptione. Vnde & ea loca in quibus publicè magiſtratus vel ius reddere, vel habitare ſolebant, Prætoria appellare, & vt pleræque in rempublicam leges ex viua prætorum voce inferrentur, conſtituerunt. Et multi prætores partim Siciliam, partim Sardiniam inſulam, partim Hiſpaniam, partim terra maríque alij aliud vel imperio adiecerunt, vel rexerunt.

CAPVT I.

H*Aec nos in animo reputantes, & vetuſtatem denuo maiore cum flore & venuſtate quaſi poſtliminio reducẽtes in rempublicam, Romano præterea nomini dignitatem addentes, & videntes quòd duplici in aſperiores prouincias magiſtratu ad hunc vſq; diem deſtinato, neuter ad plenum ſua ſorte contentus fuerit, ſed ex ea cauſſa per quaſdã noſtras prouincias, in quibus tã ciuilis quàm militaris magiſtratus exiſtit, ſemper inter ſe rixentur, ſemper pugnent, non quò ſubditis boni aliquid faciãt, ſed quò eos magis atterant: è re fore putauimus, ſi vtrumq; magiſtratũ tam ciuilem quàm militarem in vnam formã cõtrahamus, imponamúſq; denuo ei qui hanc poteſtatem habebit, appellationem Prætoris, vt idem*

καὶ τῶν στρατευμάτων τῶν ἐπὶ τῆς χώρας ὅπλων, κατὰ τὴν ἄνωθεν αὐτῷ ταχθεῖσαν ἐπωνυμίαν, ἡγεῖσθαι, καὶ προβεβλῆσθαι τῶν νόμων (καὶ τοῦτο δὲ ἄνωθεν τῶν πραιτώρων ἴδιον ἦν) καὶ ἔχειν μὲν τὰς ἑκατέρας ἀρχῆς σιτήσεις, τάξει δὲ χρῆσθαι μιᾷ ταξεωτῶν ἑκατόν. ἀρκέσουσι γὰρ αὐτοὶ τοσοῦτοι πραιτωριανῆς τῆς τάξεως καλουμένης, καὶ ἐκ προβατοριῶν (τουτέστιν ἐκ δοκιμασιῶν) ἐντεῦθεν προσφόρως φοιτωσῶν γινομένης. οὕτω γὰρ ἔσται σεμνὸς, οὕτω φοβερὸς τοῖς λῃστεύουσιν, οὕτω τοῖς ἀδικοῦσιν ἀπαραίτητος, εἰ μετὰ πλείονος ἐξουσίας ἅπαντα πράττοι. τὸ μὲν καθαραῖς χρῆσθαι ταῖς χερσὶν, ἤδη τοῦ παρ' ἡμῶν ἔναγχος τεθέντος νόμου κελεύσαντος ἁπάσαις ταῖς ἀρχαῖς, αὐτοῦ δὲ πειθομένου τε ἐκείνῳ καὶ τὸν ὅρκον ὑπέχοντος, καὶ κατ' αὐτὸν διακυβερνῶντος τὰ πράγματα. τοῖς τε ὅπλοις χρωμένου, τά τε πολιτικὰ κατὰ τοὺς ἡμετέρους διατάττοντος νόμους. ὥστε εἰ καὶ τῶν ἐνδοξοτάτων τις ὑπατικῶν ἐπὶ τὴν ἀρχὴν ἔλθοι, καὶ τοῦτο μίμημα τῶν ἔμπροσθεν εἶναι, καθὸ διεκληροῦντο τὰς ἐπαρχίας ἄνδρες ὕπατοί τε καὶ ἐξ ὑπάτων, καὶ πραίτωρες μικρῷ τῶν ὑπάτων ἐλαττούμενοι καὶ οὕτω κατὰ μικρὸν τῶν Ῥωμαίων ηὔξησαν ὄνομα, καὶ τοσοῦτον πεποιήκασιν ὅσον οὐδεμιᾷ παντελῶς ἑτέρᾳ τῶν ἄλλων πολιτειῶν δέδωκεν ὁ Θεός. ὅπερ ἐπὶ τῆς Πισιδῶν χώρας ἄρξασθαι πρῶτον βουλόμεθα. διότι καὶ τοῖς ἔμπροσθεν χρονογράφοις εἰρημένον εὑρήκαμεν, τὸ πρώην

ἁπάσης

& militaribus copiis quæ per prouinciã ſunt, ſecundum cognomentum antiquitus illis impoſitum praeat, & præficiatur legibus. ſiquidem & hoc initio Prætorum erat proprium. & cum vtriuſque officij annonas habeat, vna tantum cohorte vtatur ex centum cohortalibus (tot enim ei ſufficient) quæ Prætoriana cohors appelletur, & per probatorias conuenienter hinc procedentes conſtituatur. Ita enim dignitate plenus erit, ita latrocinia exercentibus terribilis, ita iniuſtis ineuitabilis, ſi maiore cum poteſtate omnia conficiat. & cum lex iam pridem à nobis poſita iubeat omnes omnino iudices puris vti manibus, ei obtemperet, & præſtito iuramento, ſecundum hanc res gubernet, tam armis vtens, quàm ciuilia ſecundum noſtras leges ordinans. Vnde tametſi ex glorioſiſſ. Conſulibus aliquis ad hanc adminiſtrationem accedat, nihilo minus in hoc imitatio quædam priorum eluceat, qua videlicet prouincias ſortientes Coſſ. conſularéſque viri, & non multo illis inferiores Prætores, paulatim Romanorum nomen ita auxerunt, & tam amplum effecerunt, quantum nulli vnquam alij reipublicæ ſeu imperio conceſſit deus. Id quod in Piſidarum regione initium primum ſumere volumus, propterea quòd *veteres annalium ſcriptores prodidiſſe inuenimus, olim Piſidarum*

ἁπάσης ἐκείνης τῆς γῆς τὸ Πισιδῶν ἔθνος ἐξάρχειν. καὶ νῦν δὲ δὴ τὴν ἐπαρχίαν ταύτην δεῖσθαι μείζονος καὶ σφοδροτέρας ἀρχῆς πιστεύομεν· ἐπειδήπερ καὶ κῶμαι μέγισται κατ' αὐτήν εἰσὶ καὶ πολυάνθρωποι, καὶ πολλάκις πρὸς αὐτοὺς στασιάζουσαι τοὺς δημοσίους φόρους. καὶ τοῖς γε λῃστρικοῖς ἐκείνοις καὶ ἀνδροφόνοις χωρίοις, ἅπερ ἐπί τινος ἀκρωρείας λύκου κεφαλῆς καλουμένης ἵδρυται, λυκοκρανίας τε οἰκητήριον ὀνομάζεται, τὴν ἀρχὴν ταύτην ἐφιστάναι. καὶ νῦν μὲν οὐ κατὰ τάξιν νέμιμον ἐπ' αὐτὴν χωρεῖν, ἀλλὰ κατά τινος ἐπιδρομῆς σχῆμα, τῆς δὲ ἀρχῆς μιγνυμένης, καὶ συντιθεμένης εἰς ταυτὸ τῶν τε στρατιωτικῶν τῶν τε ἀρχικῶν παρασήμων, ἑπομένου τε αὐτῷ καὶ τοῦ στρατιωτικοῦ πλήθους παντὸς ὁπόσον τῆς ἐπαρχίας ἐστὶ, καὶ πρός γε τῆς πολιτικῆς τάξεως ὅλης (σεμνῆς τε ἤδη τοῦ προσηγορίας αὐτοῦ καθεστώσης, καὶ τετιμημένης τῇ τοῦ πραίτωρος ἐπωνυμίᾳ) τίς οὐκ ἂν αὐτὸν φρίξειεν, τίς δὲ οὐκ ἂν αἰδεσθείη, ὁμοῦ μὲν τοὺς νόμους, ὁμοῦ δὲ τὰ ὅπλα θεωρῶν εἰς ταυτὸ συνιόντα; καὶ αὐτόθεν αἱρέσεως προκειμένης ἢ κατακοῦσαι τῶν νόμων, καὶ θαρρεῖν τε καὶ σώζεσθαι, ἢ μόνον ἀντιβλέψαντας, εὐθὺς ἀπολωλέναι, τῶν ὅπλων ἐγγύθεν ἐπικουρούντων τοῖς νόμοις;

ΚΕΦΑΛ. β.

ΔΕῖ τοίνυν τὴν ἀρχὴν παραλαμβάνοντα ταύτην (προῖκα δὲ αὐτὴν αὐτῷ δίδομεν ἀεὶ,

gentem vniuersæ illius terræ summum tenuisse imperium, & iam nunc maiore & vehementiore hanc prouinciam magistratu indigere (nam & maximi in ea pagi sunt, & multi homines, & qui sæpenumero ob ipsa publica tributa seditiones mouent) & prædatricibus illis & sanguinariis regionibus, quæ supra voracitatem & quandam insatietatem lupini capitis collocatæ sunt, & Lycocranitarum habitaculum vocantur, hunc magistratum præficiendum credimus, qui iam inde ordine legitimo in eam progrediatur. Ac si hic magistratus sub specie quadam incursionis misceatur, componantur etiam in vnum tam militaria, quàm præsidalia insignia. & omnes eam militares copiæ sequantur, quæ in prouincia sunt, ad hæc tota ciuilis cohors venerando iam vocabulo appelletur, & prætoris cognomento honoretur, quis ipsum non abhorreat? quis non reuereatur, simul in vnum leges & arma coire spectans, & indidem conditione proposita, vt aut legibus obtemperet, si bono esse animo & seruari velit, aut vt vel primo statim intuitu pereat, armis in proximo leges corroborantibus?

CAPVT II.

OPortet igitur, vt qui hunc magistratum suscipit (semper autē gratis eum

μὲν ἀεὶ, καὶ ἐπ' οὐδενὶ παντελῶς μισθῷ. ὅπως ἂν καὶ αὐτὸς ἀδωροδόκητος μένοι, καὶ τοῖς ἐκ τοῦ δημοσίου μόνοις ἀρκούμενος· τοῦτο ὅπερ καὶ ὁ πρῶτος ἡμῶν λέγει νόμος) ὥστε χρῆσθαι τοῖς ὑπηκόοις ὡς ἐν τῷ προτέρῳ διετυπώσαμεν νόμῳ, δικαίως τε καὶ καθαρῶς, καὶ μετὰ τοῦ δραστηρίου φιλανθρώπως· καὶ ἀνδροφονίας τε καὶ μοιχείας ἐξελαύνειν τῆς χώρας, καὶ παρθένων ἁρπαγὰς, καὶ ἀδικίαν ἅπασαν. καὶ τοὺς ταῦτα πλημμελοῦντας κατὰ τοὺς ἡμετέρους κολάζειν νόμους. καὶ ἐρυθριᾶν γε μηδ' ἕνα τῶν ἀδικούντων, κἂν εἰ τῶν μειζόνων εἴη, μηδὲ ὑποκατακλίνεσθαι τοῖς ὠφελεῖν μὲν οὐδ' ὁτιοῦν, προφάσεις δὲ ἀσεβείας παρέχεσθαι δυναμένοις· ἀλλὰ διὰ πάντων τηρεῖν τὸ δίκαιον, καὶ ἀποβλέπειν εἰς τοὺς ἡμετέρους νόμους, καὶ δικάζειν κατ' αὐτοὺς, καὶ τοὺς ὑπηκόους τοὺς ἡμετέρους κατ' ἐκείνους ποιεῖν ζῆν τε καὶ πολιτεύεσθαι, καὶ πρὸς Θεὸν ἀφορᾶν, καὶ τὸ ἡμέτερον δέος· ἕτερον δὲ μηδὲν παντάπασιν ἐννοεῖν. ὥστε μηδὲ ἐκ τῆς ἐπαρχίας φοιτᾶν ἐνταῦθα συχνὸν, καὶ ἐπὶ πράγμασι μετρίοις ἡμᾶς ἐνοχλεῖν· ἀλλ' αὐτὸν πρότερον ἀκροᾶσθαι πάντων, καὶ διακρίνειν αὐτὰ, καὶ μεμνημένον τῆς σεμνότητος ἣν αὐτῷ δεδώκαμεν, ὥστε χρῆσθαι τῷ πράγματι ὡς ἀνυπεύθυνον ἑαυτῷ τὴν ἀρχὴν γενέσθαι· γινώσκοντα ὡς εἴπερ τις αὐτῷ προσελθὼν, εἶτα μὴ τύχοι τῶν δικαίων, καὶ ἀναγκασθείη ταῦτα ἡμῖν προσαγγέλλειν, ὁ ἀγὼν αὐτῷ τὸ λοιπὸν πρὸς ἡμᾶς

ἔσται

& absque vlla datione pecuniæ ipsi conferimus, vt & ipse per omnia sordibus abstineat, & his solis quæ ex publico soluuntur, contentus sit, id quod etiam prima nostra lex dicit) iustè & purè & cum quadam asperitate humaniter se erga subditos gerat, quemadmodum in priore lege disposuimus, homicidia, adulteria, raptus virginum, omne deniq; maleficium prouincia expellat, & qui ea deliquerint, secundum nostras leges puniat, neminem præterea maleficorum reuereatur, etsi de potentioribus sit, neq; his se submittat, qui nullam de se vtilitatem, at benè nefarias de se occasiones præbere possunt: sed per omnia ius ipsum tueatur, & ad nostras leges respiciat, & secundum eas iudicet, & vt subditi nostri secundum illas vitā suáq; studia instituant efficiat. insuper ad deum quoque & nostri timorem respiciat, neque præterea quidquam omnino in animo cogitet. Item vt neque crebro ex prouincia huc commeet, neque immodicis literis nos interpellet, sed in omnibus prior ipse audientiam accommodet, eáque disceptet: & memor, quantam illi dignitatis magnitudinem dederimus, ita se hac in re gerat, vt pro gesto magistratu caussam dicere necesse non habeat, sciens, quòd si quis eo adito ius suum non consequatur, compellatúrque hæc ad nos referre, pro eo deinceps certamen illi nobiscum

ἔσται. ἡμεῖς γὰρ ὥσπερ αὐτὸν τετιμήκαμεν τῇ τῆς ἀρχῆς αὐξήσει, οὕτως, εἴπερ αὐτὸν εὕροιμεν ἀναξίως τοῦ ἡμετέρου σκοποῦ χρώμενον τοῖς παραδιδομένοις αὐτῷ, Θεῷ τε ὑπηρετούμενοι, καὶ τοῖς νόμοις ἀμύνοντες, προσηκόντως αὐτὸν μετελευσόμεθα, εἴτε εὕροιμεν ἢ ἐκλείποντα τυχὸν, ἢ χάριτος ἢ ἀπεχθείας ἡττημένον, ἢ τοὺς ἡμετέρους παραβαίνοντα νόμους. βουλόμενοι γὰρ τὸ ὑπήκοον ἀνορθῶσαι, καὶ τὰ μέχρι νῦν θεραπεῦσαι κακὰ, χρημάτων τε ὑπεριδόμενοι μεγάλων, καὶ πρὸς ταύτην ἰδεῖν τὴν διατύπωσιν ἐσπεύσαμεν.

ΚΕΦΑΛ. γ.

ΔΕῖ δὲ αὐτὸν μὴ μόνον τῶν ἔμπροσθεν ἡμῖν εἰρημένων προνοεῖν, ἀλλὰ καὶ αὐτῆς κήδεσθαι τῆς τῶν πόλεων ἀφθονίας, καὶ τοῦ μηδὲν τοῖς πολίταις ἐκλείπειν. ἐπισκοπεῖν δὲ καὶ τὰ τῶν πόλεων ἔργα, καὶ μὴ συγχωρεῖν μηδὲ κατὰ τοῦτο αὐτὰς ἑαυτῶν ἐλάττους γίνεσθαι. ἀλλὰ καὶ τοὺς τῶν ὑδάτων ὁλκοὺς καὶ γεφύρας καὶ τείχη καὶ ὁδοὺς σπουδάζειν ἐπανορθοῦν· καὶ μὴ συγχωρεῖν τοῖς ἑκάστοτε φοιτῶσι πράκτορσι τοὺς ἡμετέρους ὑπηκόους κατά τι βαρύνειν· μηδὲ ταύτας δὴ τὰς ἐξ ἔθους πονηροῦ γινομένας προστάξεις παραλαμβάνειν, ὅσαι περὶ τειχοποιΐας τε καὶ ὁδοστρωσίας, καὶ ἄλλας μυρίας αἰτίας προΐασιν ἐκ τῶν θρόνων τῆς σῆς ὑπεροχῆς. τού-

τωρ

futurum est. Quemadmodum enim iurisdictionis augmento ipsum honorauimus, ita rursus si præter intentionem & opinionem nostram tradita eum administratione abuti deprehenderimus, competenti ipsum animaduersione persequemur, tam deo in hoc subseruientes, quàm opem ferentes legibus, siue furta eum fecisse, siue gratia fortè aut inimicitiis superatum, siue leges nostras transgressum esse deprehenderimus. dum enim subditos iterum exigere, & his malis, quæ vsque adhuc exstiterunt, mederi volumus: & magnas opes despeximus, & ad hanc dispositionem oculos conuertere properauimus.

CAPVT III.

POrrò non tantum ad hæc eum prospicere oportet, quæ antè à nobis dicta sunt, sed etiam curare, vt affluens rerum copia sit in vrbibus, ne quid ciues deficiat. Inspiciat etiam in ciuitatibus opera, neque in hoc seipsos à se vinci patiatur. sed & aquarum ductus, & pontes, & muros, & itinera publica refici studeat: neq; committat, vt exactores qui illuc commeant, in aliquo subditos nostros prægrauent. neque iussiones illas, quæ improbato more fieri solitæ, ex thronis excellentiæ tuæ de refectione murorum, de sternendis itineribus publicis, déque aliis plus mille causis procedunt, suscipiat.

των γὰρ ἁπάντων ἕνεκεν, καὶ εἴ τι τοιοῦτον ἕτερον, οὐδενὶ συγχωρήσει τοὺς ὑπηκόους τοὺς ἡμετέρους ἀδικεῖν· οὐδὲ προσελεύσεται ψῆφος τῶν θρόνων τῶν σῶν τοιοῦτό τι λέγουσα· (καὶ γὰρ ἤδη τοῦτο κεκωλύκαμεν) ἀλλ᾽ αὐτὸς μὲν ἁπάντων ἐπιμελήσεται· εἰ δέ τινα ἡμεῖς κατὰ θεῖον ἡμῶν πραγματικὸν τύπον στείλαιμεν, ὃν ἴσως πρὸς τὴν σὴν καταπέμψομεν ἀρχὴν, ἐκεῖνος προσεξετάσει τὸ παρ᾽ ἡμῶν ἐγκελευόμενον· ἑτέρῳ δὲ οὐδενὶ παντελῶς ἄδεια γενήσεται λεηλατεῖν τὸ ὑπήκοον. ὅπως ἂν τὰς ἐπαρχίας ἴδοιμεν πάλιν ἀνθρώπων μεστὰς, πάλιν τοῖς ἑαυτῶν πολίταις κομώσας, καὶ μὴ συῤῥέον ἐνταῦθα πλῆθος ἀνθρώπων, εἰς τὴν ἑαυτῶν γῆν ἐπανελθεῖν διὰ τὴν τῶν ἀρχόντων κακίαν μὴ θαῤῥούντων. Διὰ τοῦτο τοίνυν θεσπίζομεν, τὴν σὴν ὑπεροχὴν μηκέτι διῃρημένας ἔχειν τὰς τοῦ Πισιδῶν ἔθνους ἀρχὰς, ἀλλὰ μίαν εἶναι τὴν ἐν αὐτῇ τοῦ περιβλέπτου πραίτωρος ἀρχὴν, αὐτὴν μὲν στρατιωτικὴν, αὐτὴν δὲ πολιτικὴν καθεστῶσαν· καὶ ὁμοίως μὲν τῶν δημοσίων τε καὶ πολιτικῶν φροντίζουσαν, ὁμοίως δὲ τῶν στρατιωτῶν ἡγουμένην, ὥστε τῇ δι᾽ ἀλλήλων βοηθείᾳ καὶ τὴν ἀρχὴν ἐκ τῶν ὅπλων ἰσχυρὰν εἶναι, καὶ τὴν ὁπλιτεύουσαν τάξιν κεκαλλωπίσθαι τῷ νόμῳ. οὐδὲ γὰρ ἔτι στάσις ἔσται κατὰ τὰς πόλεις ἀνδρὸς ἐφεστῶτος τοιούτου τὸ λοιπὸν, ὃς ἄξιος ἡμῖν ἑκατέρας ἀρχῆς νενόμισται.

Omnium enim horum caussa, & si aliud praeterea eius generis, *nemini permittet, vt subditos nostros iniuriis afficiat, neque prodibit de thronis tuis sententia quæ tale quid dicat (iam enim hoc prohibuimus) sed solus ipse omnium curam geret. Si verò ex sacræ nostræ legis sententia pragmaticam aliquam formam dirigamus, quam fortè ad tuam emittamus præfecturam, examinabit ille prius, quæ inibi à nobis iubentur. nemini autem alij omnino copia fiet deprædandi subditos, quo magis aliquando prouincias iterum refertas hominibus, iterum suis ciuibus efflorescentes, neq; vndique huc confluentem videamus hominum multitudinem, qui propter improbitatem præsidum in suam patriam reuerti non audeant. Ideoque sancimus ne amplius excellentia tua Pisidicæ gentis magistratus pro diuisis habeat, sed vt vnum in ea sit spectabilis Prætoris officium, quod idem & militare & ciuile existat: quod similiter & publicarum ciuiliúmque rerum curam gerat, & militibus præeat, vt mutuo auxilio & iurisdictio ex armis vires colligat, & cohors armata condecoretur lege. Neque enim deinceps aliqua per vrbes orietur seditio, si talem decætero virum præfecerimus, qui vtroque nobis officio dignus putabitur.*

CAP.

ΚΕΦΑΛ. δ.

Πάντα τοίνυν ὁπόσα τὸ δημόσιον ἐχορή-
γει, ταῦτα, κατὰ τὴν ὑποτεταγμένην ἀ-
πογραφὴν τῷδε τῷ θείῳ ἡμῶν νόμῳ, δίδοσθαι
τῷ περιβλέπτῳ καλουμένῳ πραίτωρι, καὶ τοῖς
ἀμφ' αὐτόν· ὥσπερ προσκεῖσθαι καὶ τὸ τῆς θείας
ἡμῶν προσηγορίας βουλόμεθα σύμβολον· καὶ ἔστω
πραίτωρ Ἰουστινιανὸς, ὁ Πισιδίας γινόμενος ἄρ-
χων. ὑπακουέτω τε ἡ πραιτωριανὴ τάξις αὐτῷ,
γινομένη ἐκ προβατοριῶν, καθάπερ εἰπόντες ἔφθη-
μεν· ὁμοίως δὲ καὶ τοῖς πολιτικοῖς καὶ τοῖς στρα-
τιωτικοῖς ἀνθρώποις τε καὶ πράγμασιν ἐνασχο-
λουμένη. καὶ πρός γε ἡ τῶν δημοσίων εἴσπραξις
τὸν ἄρχοντα τοῦτον τήν τε τάξιν ὀφείλει τὴν αὐ-
τοῦ· καὶ πάντα ἔχειν τὰ τῆς ἀρχῆς παράσημα, ὁπό-
σα καὶ νῦν ἔχει, δίφρον τε ἐξ ἀργύρου, καὶ πέλεκυν,
καὶ ῥάβδους· ἕξει τε ἐπὶ τοῖς στρατιώταις, καὶ ad
responsum. καί τοι γε καὶ αὐτόθεν αὐτῷ δίδομεν
τὴν τῶν ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ στρατιωτῶν ἡγεμονίαν·
ὥστε αὐτοὺς καὶ κοσμεῖν καὶ τάττειν, καὶ παρασκευά-
ζειν ἐπεξιέναι μὲν τοῖς λῃστεύουσιν, ἡμέρους δὲ καὶ
σώφρονας τοὺς ὑπηκόους πρὸς ἀλλήλους ἀποτελεῖν·
καὶ μήτε τὰς πόλεις στασιάζεσθαι συγχωρεῖν, μήτε
τὰς κώμας ἀπαυθαδιάζεσθαι πρὸς τὸ δημόσιον·
ἔχειν τε ἐφ' ἅπασι τὴν ἐξουσίαν, ἐξῃρημένου παν-
τελῶς οὐδ' ἑνός. εἶναι δὲ καὶ ταύτην τὴν ἀρχὴν
ἐν ταῖς μέσαις τεταγμένην, καὶ ἐν τῷ τῶν περιβλέ-
πτων ἀρχόντων ἀριθμῷ γεγραμμένην. ὥστε
ὅσα ἐπὶ τῶν πάλαι μὲν βικαρίων, νῦν δὲ κομήτων

CAPVT IIII.

Quæcunque igitur fiscus erogaturus est, ea secundum subiectam huic sacræ nostræ legi descriptionem spectabili prætori, circáque ipsum versari solitis præstari iubemus. Vnde & sacræ nostræ appellationis notã præponi volumus, & qui Pisidiæ præses erit, is Prætor Iustinianeus esto. Obtemperet autem illi Prætoriana cohors, ex probatoriis (vti diximus) constituẽda, quæ similiter tam ciuilibus quàm militaribus hominibus iuxta & rebus occupata sit. Ad hæc publicorũ quoque tributorũ exactio hunc præsidem cohortémque eius respiciet, & omnia magistratus habebit insignia, quæ etiam modò habet, sellam scilicet curulem ex argẽto, securim quoque, *& fasces. habebit etiã inter milites Adresponsum. adeóq; & eo ipso principatum illi inter milites qui ibi locorũ sunt, tribuimus, vt ipsos & pulchrè regat, & cogat in ordinem, instruátq;, vt non solũ latrocinantes persequantur, sed etiam subditos inter se mansuetos & modestos reddant. neque item committat, vt seditiones moueantur in vrbibus, aut comites quidquam ad fiscum spectans diuellant, sed supra omnes potestatem habeat, nemine prorsus excepto. Collocatus autem hic magistratus sit in mediis, & in numerum spectabilium descriptus. Vnde quæcunq; in vicariis olim, hodie in comitibus Iustin*

Ἰουστινιανῶν τῆς τε Πακατιανῆς Φρυγίας, τῆς τε πρώτης Γαλατίας ἐστὶ, καὶ τοῦ περιβλέπτου κόμητος τῆς ἕω, καὶ τῶν περιβλέπτων ἀνθυπάτων, ταῦτα καὶ ἐπ᾽ αὐτῷ καθιστάναι, καὶ εἶναι αὐτὸν περίβλεπτον ἄρχοντα· καὶ τὰς ἐφέσεις τὰς παρ᾽ αὐτοῦ γινομένας, ἐνταῦθα στέλλεσθαί τε καὶ ἐξετάζεσθαι, καθάπερ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τῶν σπεκταβιλίων ἀρχόντων· εἰσάγεσθαί τε ἐν τῷ δικαστηρίῳ τῶν ἐνδοξοτάτων ὑπάρχων, συνακροωμένου τῆς ὑποθέσεως καὶ τοῦ ἐνδοξοτάτου κοιαίστωρος τοῦ θείου ἡμῶν παλατίου. διότι τὴν ἀρχὴν, εἰ καί τι στρατιωτικὸν εἶχεν, ἀλλ᾽ οὖν ὅλην πρὸς τὸ νομιμώτερον μεταβαλοῦσαν σχῆμα, δεῖ ταύτην ἔχειν ἀναγκαίως τὴν τάξιν τὴν μέχρι νῦν ἐπὶ τῶν σπεκταβιλίων ἀρχόντων πεφυλαγμένην, κατὰ τὸ κεκρατηκὸς ἄνωθεν ἔθος.

ΚΕΦΑΛ. ι.

Ἐπειδὴ δὲ ἔναγχος θείαν διάταξιν γράψαντες, τὰς ἄχρι πεντακοσίων νομισμάτων ἐφεσίμους δίκας, ἃς ὑπὸ τοῖς περιβλέπτοις ἄρχουσιν ἐν τάξει θείου δικαστηρίου κατεξετάζεσθαι νενομοθετήκαμεν· θεσπίζομεν, εἰ τοιαύτη τις γένοιτο δίκη, κατὰ τὴν Πισιδίαν μέντοι μόνον, εἴτε ἐκ παραπομπῆς ὑμετέρας, εἴτε ἐκ τινος τῶν ἐνδοξοτάτων ἡμῶν ἀρχόντων (εἰ μὴ περίβλεπτος ὁ δεδομένος εἴη δικαστὴς) μὴ πρὸς τὸν περίβλεπτον Ἰουστινιανὸν

κόμητα

Iustinianeis Pacatianæ Phrygiæ & Galatiæ primæ, item spectabili comite Orientis, & spectabilibus proconsulibus sunt, ea & in hoc existant: sitq; & ipse spectabilis magistratus, & appellationes quæ apud ipsum interponuntur, mittantur huc & examinẽtur, sicut in cæteris spectabilibus fieri solet magistratibus: introducantúrq; in iudicium gloriosissi. præfectorum, in cognitionem caussæ, adhibito etiam gloriosissimo quæstore sacri nostri palatij: propterea quòd tametsi is magistratus nonnihil in se habet militare, tamen quia prorsus in ciuilem & legitimam mutatus est formam, ideo necessario eundem tenere ordinem debet, qui pro consuetudine iam olim obtinente in spectabilibus magistratibus obseruatus est.

CAPVT V.

Q*Voniam verò nuper sacra constitutione cōscripta promulgauimus, vt caussæ appellationum* quæ quidẽ quingentorum aureorũ summam non excedant *à spectabilibus præsidibus huc deuolutæ, in habitu & ordine sacri auditorij examinentur, sancimus, vt si qua eiusmodi caussa emergat, scilicet in Pisidia dumtaxat, ex delegatione siue nostra, siue alicuius gloriosissimorum nostrorum procerum, nisi qui datus est iudex, spectabilis sit, vt non ad spectabilem Iustinianeum*

comit

κείμενα τῆς Πακατιανῆς Φρυγίας (τοῦτο ὅπερ πρώην νενομοθετήκαμεν) φοιτᾷν, ἀλλ' ἐπ' αὐτὸν φέρεσθαι τὴν ἔφεσιν τῆς ἐπαρχίας τῆς αὐτοῦ· αὐτόν τε αὐτῆς ἀκροᾶσθαι κατὰ θείου ἀκροατηρίου σχῆμα (καὶ γὰρ δὴ καὶ τούτῳ σεμνύνομεν τὴν ἀρχήν) αὐτόν τε αὐτῇ τέλειον ἐπιτιθέναι θεσπίζομεν τύπον, οὐκ ἀναπεμπόμενον πρὸς ταύτην τὴν εὐδαίμονα πόλιν· ὅπως ἂν μὴ μικρῶν ἕνεκεν προφάσεων μεγάλας οἱ δικαζόμενοι ταραχάς τε καὶ ζημίας ὑπομένοιεν.

ΚΕΦΑΛ. ϛ.

Ὅπως δὲ ἂν εἰδεῖεν καὶ οἱ παραλαμβάνοντες τήν τε τοῦ πραίτωρος ἀρχὴν, τάς τε ἄλλας τὰς παρ' ἡμῶν ἐξευρημένας τε καὶ ἐξευρησομένας, κατὰ τίνα προσήκει τρόπον διακυβερνᾷν τὰς ἀρχὰς, συνείδομεν μὴ μόνον αὐτοῖς παρέχειν τὰ σύμβολα τῆς ἀρχῆς ἐν τοῖς καλουμένοις κωδικέλλοις, ἀλλὰ καὶ ἐγγράφειν τὸν τρόπον καθ' ὃν διοικήσειαν τὴν ἀρχήν· ἅπερ οἱ πρὸ ἡμῶν νομοθέται mandata principis ἐκάλουν. ὥστε αὐτοὺς πρὸς ταῦτα ἀποβλέποντας, τὴν οἰκείαν ἀπευθύνειν ἀρχὴν, καὶ ταύτῃ τοὺς ἡμετέρους ὑπηκόους διὰ πάντων ὠφελεῖν. τοιγαροῦν καὶ ἀποτεθήναι κατὰ τὸ θεῖον ἡμῶν λατέρκουλον τὰ τοιαῦτα θεῖα μανδάτα δικελευσάμεθα· ὅπως ἂν ἅμα τοῖς κωδικέλλοις διδοῖτο τοῖς ἄρχουσι, τόν τε ὅρκον παρεχομένοις ὃν ἐπὶ τῆς θείας ἡμῶν διατάξεως ἐγράψαμεν, τὰ ἄλλα τε ἅπαντα οὕτω διοικουμένοις ὡς ἡμεῖς ἐτάξαμεν.

ὑποτε

comitem Pacatianæ Phrygiæ (id quod prius lege determinauimus) proficiſcatur, ſed ad ipſum deferatur in ſua prouincia interpoſita appellatio, & ipſe de ea cognoſcat in habitu ſacri auditorij (cohoneſtamus etenim magiſtratum hoc etiam) & perfectam illi formam imponat, non remittendam ad hanc almam vrbem, ne fortè paruis de cauſsis magnas bonorum ſuorum perturbationes & damna litigatores ſuſtineant.

CAPVT VI.

VT autem qui vel hoc prætoris, vel alia à nobis inuenta & inuenienda officia ſuſcipiunt, cognoſcant quo tandem modo prouincias eos gubernare conueniat, viſum nobis eſt, non tantum ſigna eis præbere adminiſtrationis in codicillis (vt vocãt) ſed etiam modum præſcribere, ſecundum quem prouinciam adminiſtrent (quæ quidem, qui nos anteceſſerunt legiſlatores, conſulta quædã præſidalia appellabant) vt ad hæc intentis oculis propriam dirigant adminiſtrationem, pérque hanc omni ex parte ſubditis noſtris proſint. Vnde & id genus ſacra mandata iuſsimus in ſacro laterculo reponi, vt vnà cum codicillis præberentur præſidibus, tum iuſiurandum, quod in ſacra noſtra conſtitutione deſcripſimus, præſtantibus, tum omnia alia, vt nos ordina-

ὑποτιθήσεται δὲ καί τις ἀπογραφὴ παρ' ἡμῶν. τῷ δὲ τῷ θείῳ νόμῳ, δηλοῦσα τί μὲν προσῆκον ἐστι τὸν γινόμενον παρέχειν προφάσει τῶν τῆς ἀρχῆς συμβόλων, εἴτε ἐν τῷ θείῳ λατερκούλῳ, εἴτε ἐν τῷ δικαστηρίῳ τῶν ἐνδοξοτάτων ὑπάρχων· τί δὲ τὸ διδόμενον αὐτῷ τε καὶ τὸ παρέδρῳ καὶ τοῖς περὶ αὐτόν· οὕτω τε τῆς παρ' ἡμῶν περὶ τὰς ἀρχὰς προνοίας ἅπασι φανερᾶς γινομένης, ἐκεῖνον ἡμῖν καθαρὰν καὶ πανταχόθεν διαλαμπομένην τὴν ἑαυτοῦ παρέχειν ὑπουργίαν.

¶Τοῦτον δὲ δὴ τὸν νόμον δείξει μὲν ἅπασιν ἡ τῶν θείων ἡμῶν διατάξεων ἀνάγνωσις (καὶ γὰρ δὴ καὶ τοῦτον ἐκάστοι γραφῆναι παρεκελευσάμεθα) αὐτὸς δὲ εἰς ἔργον ἄξεις, ὅπως ἂν μένῃ διὰ παντὸς ἐν αὐτοῖς τοῖς ἔργοις ἐκλάμπων τε καὶ φαινόμενος. Dat. XV. Kal. Iun. Constantinop. Bilis. V. C. CONS.

Δεῖ παρέχεσθαι τῷ πραίτωρι Πισιδίας, αὐτῷ μὲν ὑπὲρ ἀννόνων καὶ καπίτων, καὶ λοιπῆς παραψυχῆς, sol. CCC. τῷ αὐτοῦ παρέδρῳ, sol. LXXI. τῇ αὐτοῦ τάξει, auri lib. II. Δεῖ δὲ αὐτὸν παρέχειν προφάσει συμβόλων οὕτως. τοῖς περιβλέπτοις χαρτουλαρίοις τρισὶ τοῦ θείου κουβουκλείου, sol. IX. τῷ πριμικηρίῳ τῶν λαμπροτάτων σεβαστῶν νοταρίων, καὶ τοῖς λατερκουλισίοις, sol. XXV. τῷ αὐτοῦ βοηθῷ, sol. III. τῇ τάξει τῶν ἐνδοξοτάτων ὑπάρχων, ὑπὲρ προστάγματος καὶ πάσης ἑτέρας αἰτίας, sol. LX.

Περὶ

simus, administrantibus. Subiicietur autem à nobis huic sacræ legi quædam etiam descriptio, quæ exprimat quid ipsum cum deligitur præbere conueniat occasione codicillorum officij: siue in sacro laterculo, siue in foro glorosissimorum præfectorũ, *quid rursum illi, item adsessori, & circa ipsum versari solitis porrigatur ex publico: vt omnibus nota facta prouidentia quam circa officia gerimus, ille incontaminatum nobis & vndique spectatum suum exhibeat ministerium. Hanc sanè legem tum sacrarum nostrarum constitutionum lectio monstrabit (iussimus enim & hanc inter eas describere) tum ipse ad effectum deduces, vt perpetuo in ipsis factis reluceat conspiciatúrque.*

Oportet Prætori Pisidiæ annonarum, & capituum, ac reliqui solatij titulo præberi solid. 300. eius adsessori solidos 72. eius cohorti aureos 52. Rursum pro codicillis administrationis oportet ipsum præbere sic. Spectabilibus tribus chartulariis sacri cubiculi, solid. 9. primicerio clarißimorum tribunorum notariorum & laterculensibus, solidos 45. eius adiutori, solidos 3. cohorti gloriosiß. præfectorum pro iußionibus & omni alia caussa, solidos 60.

Περὶ τοῦ πραίτωρος Λυκαονίας.

Διάταξις κε.

ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ ΙΟΥΣΤΙΝΙΑ-νὸς Αὔγουστος Ἰωάννῃ τῷ ἐνδοξοτάτῳ ὑπάρχῳ τῶν ἱερῶν τῆς ἕω πραιτωρίων τὸ δεύτερον ἀπὸ ὑπάτων, καὶ πατρικίῳ.

ΤΟ Λυκαόνων ἔθνος μείζονι τῆς νῦν οὔσης ἀρχῆς κατακοσμῆσαι δίκαιον ᾠήθημεν, ἀποβλέποντες εἰς τὰς πρώτας ἀρχὰς ἔνθεν αὐτὸ συστῆναι παρέδοσαν ἡμῖν οἱ τὰ παλαιὰ συγγράφοντές τε καὶ διηγούμενοι· καὶ ὅτι συγγενέστατόν ἐστι Ῥωμαίοις, καὶ σχεδὸν ἐκ τῶν αὐτῶν συνῳκισμένον προφάσεων. Λυκάονι γὰρ τῷ πρώτῳ Ἀρκαδίας τῆς ἐν Ἑλλάδι βεβασιλευκότι, καὶ τὴν Ῥωμαίων οἰκῆσαι γέγονε γῆν, καὶ τοὺς πρώτους Οἰνώτρους προσλαβόντι, τῇ Ῥωμαίων ἀρχῇ δοῦναι προοίμιον (φαμὲν δὲ ταῦτα δὴ τὰ παλαιά, τὰ πολλῷ τῶν Αἰνείου τε καὶ Ῥωμύλου χρόνων πρεσβύτερα) καὶ ἀποικίαν ἐπὶ τὰ τῇδε στείλαντι μέρη, μοῖράν τινα τῆς Πισιδίας ἀφελέσθαι, ταύτῃ τε δοῦναι τὴν αὐτοῦ προσηγορίαν, Λυκαονίαν τε ἐξ αὐτοῦ καλέσαι τὴν χώραν· δίκαιον τοίνυν ἂν εἴη καὶ αὐτὴν ἀρχὴν κατακοσμῆσαι, τὰ παλαιὰ τῆς Ῥωμαϊκῆς

τάξεως

DE PRÆTORE LYCAONIAE. TIT. IIII.

NOVEL. CONSTIT. XXV.

Imp. Iustin. A. Ioanni gloriosissi. sacrorum per Orientem prætoriorum, præfecto, iterum exconsuli & patricio.

PRAEFATIO.

CUM ad prima illa principia, ex quibus Lycaonum gentem, antiquarum rerum scriptores & enarratores constitisse tradiderunt, respicimus, & quòd maximam cum Romanis affinitatem habeat, quódque ex eadem fermè occasione in vnum coacta sit, maiore, quàm hactenus, magistratu eam exornare, iustum putauimus. Siquidem vsu venit, vt olim Lycaon, qui Arcadiæ in Hellade rex fuit, & Romanum solum incoleret, & assumptis quondam Oenotriis Romano Imperio daret veluti principium (dicimus autem vetera illa, quæ longo ante tempore Aeneæ & Romuli ætates præcesserunt) & deducta in hasce partes colonia, Pisidiæ bonam partẽ adimeret, eique deinde suum nomen inderet, & regionẽ ex se Lycaoniam appellaret. Inde adeo iustum fuerit & ipsam magistratu adornare, cui veteris apud Romanos

τάξεως ἐπιγραφομένην σύμβολα· καὶ τοὺς αὐτῆς νῦν ἡγουμένους (τόν τε ἄρχοντα φαμὲν τὴν πολιτικὴν ἀρχὴν, τόν τε ἐφεστῶτα τοῖς ὅπλοις) εἰς ἕν τι συναγαγεῖν, καὶ τῇ τοῦ πραίτωρος κοσμῆσαι προσηγορίᾳ· ὄνομα γὰρ τοῦτο πάτριον τῇ Ῥωμαίων ἀρχῇ, καὶ πρό γε αὐτῶν τῶν ὑπάτων κατὰ τὴν μεγάλην τῶν Ῥωμαίων πολιτευσάμενον πόλιν. Ῥωμαῖοι γὰρ οἱ πάλαι τοὺς σφῶν αὐτῶν στρατηγοὺς, πραίτωρας ὠνόμαζον, τῶν στρατευμάτων τε ἡγεῖσθαι παρεῖχον, καὶ τοῖς ὑπ' αὐτοῦ γραφομένοις ἐπείθοντο νόμοις· καὶ ἦν ἀρχή τις ἐξ ἀμφοῖν κεκραμένη, καὶ ἐν ἑαυτῇ περιφέρουσά τε καὶ δεικνῦσα τήν τε ἐν ταῖς παρατάξεσιν ἰσχὺν, τήν τε ἐν τοῖς νόμοις εὐκοσμίαν.

ΚΕΦΑΛ. α.

Ἐπειδὴ τοίνυν κἀνταῦθα σκοπὸς ἡμῖν εἰς ἕν τι συναγαγεῖν ἀμφοτέρας, διὰ τοῦτο εἰκότως αὐτῷ καὶ τὴν τοῦ πραίτωρος δίδομεν προσηγορίαν. ὅπως ἂν συνεστοιχοῖτο ταῖς ψυχαῖς τῶν ἀκουόντων, ἅμα τῇ προσηγορίᾳ τοῦ πραίτωρος, καὶ ἡ τῆς ἀρχῆς κατάστασίς τε καὶ φύσις· καὶ ὅτι περ οὐχ ἁπλῆ τις ἐστὶν, οὐδὲ πρὸς ἓν ἀφορῶσα μόνον, ἢ τὸ τῶν ὅπλων, ἢ τὸ τῶν νόμων, ἀλλ' ἑκατέραν συνεφέλκεται τάξιν, καὶ ἔστιν ἐν μὲν τοῦ στρατιωτικοῦ σφοδρά τε καὶ ἰσχυρά, διὰ δὲ τοῦ νόμου προσηνής τε καὶ ἥμερος· καὶ κατὰ τοῦτο προσφερομένη ῥᾳδίως τοῖς μὲν ἀδικοῦσι,

σφοδρὸ

instituti signa & notæ inscribantur, & illos qui hoc ipsam tempore regunt (de præside ciuilis iurisdictionis loquimur, & eo cui armorum cura commissa est) in vnum contrahere, & prætoris appellatione decorare. Est enim hoc nomen quasi iure patrio Romani imperij proprium, & ante ipsos etiam Coss. in ampla Romanorum repub. vsui habitum. Nam veteres Romani suos imperatores prætores appellabant, simúlque illis præbebant, vt militaribus præirent copiis, & descriptis ab illis parebant legibus. & prorsus erat hic magistratus ex ambobus contemperatus, præ se ferens & ostentans tam in instruenda acie robur, quàm in ferendis legibus rectum & decentem ordinem.

CAPVT I.

Quoniam igitur propositum nobis est etiam hic vtramque administrationem in vnam contrahere, propterea optimo illi iure prætoris appellationem imponimus, vt vnà cum prætoris appellatione audientium animis insonet ipsius quoque magistratus substãtia ac natura, & quòd non simplex sit, neq; ad vnam aliquam rem tantummodo (nempe vel arma, vel leges) respiciat, sed simul vtrumque ad se munus ex æquo attrahat, quódq; per copias militum vehemens & robustus, per legem lenis & mansuetus sit: & per hãc caussam maleficia

σφοδρότερον, τοῖς δὲ ἐπιεικεστέροις, νομιμώτερόν τε καὶ σωφρονέστερον. καὶ οὐδὲ ἁπλῶς τοῦτο πράττομεν, οὐδὲ ὀνομασίᾳ προσέχομεν μόνον, ἀλλὰ τῇ χρείᾳ καὶ τὰς ἀρχὰς συμμετροῦμεν. ἀνδρῶν γάρ ἐστιν ἰσχυρῶν ἡ χώρα, καὶ Ἰσαυρίας οὐδενὶ διέστηκε μέσῳ. οἷα δὲ μεσόγειός τε οὖσα καὶ ἀνειμένη καὶ ἱππόβοτος, πολλοὺς μὲν ἄνδρας, πολλοὺς δὲ ἵππους ἐκτρέφει· κωμῶν τέ ἐστιν αὐτῇ πλῆθος μεγάλων, καὶ ἀνδρῶν ἐπιτηδείων ἱππεύειν τε καὶ τοξάζεσθαι, καὶ ῥᾳδίων πρὸς τραχυτέρας ἀνίστασθαι γνώμας, καὶ ὅπλων ἅπτεσθαι προχείρως· καὶ τῆς μὲν στρατιωτικῆς ἀρχῆς ἴσως οὐκ ἐπιστρέφεσθαι, διότι τὰ τῆς καταστάσεως αὐτῶν ἰδιωτικὴν ἐπιγράφεται τύχην, τὴν μόναις ταῖς πολιτικαῖς ἀρχαῖς ὑποκεκλιμένην· αὐτῆς δὲ δὴ πάλιν καταφρονεῖν, διότι τὸ τῷ νόμῳ προσέχειν μόνῳ, μὴ μετὰ τοῦ δραστηρίου τεταγμένῳ, φοβερὸν οὐχ ὁμοίως τοῖς θρασυτέροις ἐστί. Ταῦτα ἡμᾶς ἀνέστησεν εἰς τὸ καὶ ταύτην μίαν ἀποφῆναι τὴν ἀρχήν, καθάπερ ἐν Πισίδαις ἐπράξαμεν· καὶ δοῦναι καὶ ταύτῃ τὴν τοῦ πραίτωρος προσηγορίαν, μετὰ τῆς ἐξ ἡμῶν προσθήκης. καὶ γὰρ δὴ καὶ τοῦτον, πραίτωρα Ἰουστινιανὸν Λυκαονίας προσαγορεύεσθαι βουλόμεθα, ὥσπερ δὴ καὶ Πισιδίας τὸν ἄλλον· τάξιν τε ἑκατέραν εἰς ταυτὸ συνάγομεν, ἧ τε ὁ πολιτικὸς ἧ τε ὁ στρατιωτικὸς ἄρχων ἐφίστατο. πραιτωριανὴν δὲ καὶ ταύτην ὀνομάζομεν, ἵνα

quidem vehementiorem, probioribus verò ciuiliorem se & moderatiorem exhibeat. Neque hoc sine caussa agimus, aut solam appellationem attendimus, sed ex vsu ac necessitate magistratus quoque metimur. Nam fortes ea regio viros habet, neque in vllo differt ab Isauria in medio, vt quæ mediterranea, aprica, equorum altrix existens, tum multos viros, tum multos equos enutriat. magnus quoque in ea numerus est magnorum pagorum, & virorum ad equitandum, ad sagittãdum, ad animos sine negotio & celeriter excitãdos, ad arma promptè tractanda, denique tam ad militare imperium fortè auersandum, quia illorum status priuatam ipsis fortunã & solis ciuilibus magistratibus subditã adscribit, quàm ad hoc rursus ciuile scilicet *contemnendũ, quia soli obtemperare legi, quæ non itẽ strenuitatem quãdam adiunctã habeat, audacioribus formidabile est, idoneorũ. Hæc nos permouerunt vt hunc quoq; magistratum quemadmodum apud Pisidas fecimus, coadunatum redderemus, & nostro apposito nomine Prætoris ei appellationẽ inderemus. volumus etenim & hũc Prætorẽ Iustinianeũ Lycaoniæ appellari, quomodo sanè & Pisidiæ, & aliorũ. Deinde vtramq; etiã cohortem in vnam contrahimus, &* cui ciuilis, & cui militaris magistratus præfuit, ac Prætorianã illã appellamus, *constituendã ex*

προβαλλομένων ἐντεῦθεν κατὰ τὸ νενομισμένον προϊουσῶν γινομένων, ὅπερ οὖν καὶ πρώην οἱ Λυκικοὶ ταύτας ἐκομίζοντο, τῆς θείας τῶν λιβέλλων σκευῆς. καὶ εἰς ἀνδρῶν ἑκατὸν τὸν ἀριθμὸν αὐτῇ συμμετρουμένων, καὶ διδομένων αὐτῷ τὰς ἑκατέρας ἀρχῆς σιτήσεις, παρέδρῳ τε καὶ τοῖς λοιποῖς ἅπερ φανερὰ καταστήσομεν ἐκ τῆς ὑποκειμένης ἀπογραφῆς σῆς δὴ τῇ θείᾳ ἡμῶν διατάξει. ἐχέτω γε μὴν καὶ ad responsum, ἤτοι ἀποκρισιαρίους, πρὸς τὴν στρατιωτικὴν εὐκοσμίαν. καίτοι γε καὶ ἄλλως αὐτὸν ἄρχειν τῶν ἐπὶ τῆς εἰρημένης ἐπαρχίας ἱδρυμένων στρατιωτῶν θεσπίζομεν.

ΚΕΦΑΛ. β.

ΚΑὶ στέλλομέν γε τὸν τῆς ἀρχῆς ἀντιλαψόμενον ταύτης, τῶν παρ' ἡμῖν εὐδοκιμούντων ἕνα, τῶν ἐκ τοῦ καταλόγου τῶν ἡμετέρων ἀρχόντων, ὅθεν καὶ τὸ παλαιὸν οἱ πραίτωρες ἐξεφοίτων, καὶ τοῖς σφῶν αὐτῶν πόνοις τὴν πολιτείαν ἐκόσμουν, ποτὲ μὲν ἐπὶ τῆς ἰταλιώτιδος μένοντες γῆς, ποτὲ δὲ ἐπὶ τοὺς ἔξω τόπους στελλόμενοι. ἔστω γὰρ ὁ τοιοῦτος αὐτὸς ἑαυτοῦ μεμνημένος ἀεί, καὶ ὅθεν αὐτῷ τὰ τῆς ἀρχῆς συνέστηκε, σεμνός τε τοῖς ὑπηκόοις, φοβερός τε τοῖς λῃστεύουσι καὶ ἀδικοῦσι, καὶ μετὰ πλείονος παῤῥησίας ἅπαντα πράττων. πρόδηλον γὰρ ὡς καθαραῖς μὲν χρήσεται ταῖς χερσίν· ἐπεὶ καὶ ἄμισθον παραλαμβάνει τὴν ἀρχήν. καὶ ἄλλως ὁ παρ' ἡμῶν τεθεὶς ἔναγχος νόμος ἁπάσαις ταῖς ἀρχαῖς ταῖς ἐγγεγραμμέναις αὐτῷ σαφῶς ἐπιτάττει χερῶν τε κρατεῖν (ἐφ' ᾧ

δὴ

probatoriis, more solito ex sacro libellorum scrinio, ex quo olim & duciani eas ferebant, procedentibus, mensurámque illius ad centum vsq; virorum numerũ extendimus, & vtriusq; magistratus annonas illi adsignamus, sed & adsessori & reliquis. quæ quidem ex subiectis sacræ huic nostræ constitutioni descriptionibus clara faciemus. Habeat item Adresponsum, siue apocrisiarios, *vt inter milites omnia rectè gerantur atq; ordine. adeóque & aliis eum militibus, qui per dictam prouinciam stationes agunt, imperitare sancimus.*

CAPVT II.

Mittemus sanè, qui id officij suscepturus est, vnum aliquem de probatis, & de numero nostrorum procerum, vnde & olim prætores procedebant, suísque laboribus adornabant rempublicam, nunc residentes in solo Italico, nunc proficiscentes ad loca forensia. Ac talis quidem semper sui ipsius memor, & vnde illi hæc administratio accesserit, venerandum se præbeat subditis, horrendum latrocinantibus & maleficis, omnia maiore cum fiducia peragens. Neq; dubium quin puris vtetur manibus, quandoquidem & officiũ gratis suscipit: & alioqui lex nostra nuper à nobis lata, omnibus omnino magistratibus in ipsa descriptis præcipit, vt manus contineant (qua de

caussa

δὴ καὶ τὸν ὅρκον ὑπέχουσι) καὶ κατὰ τοὺς ἡμετέρους νόμους δικάζειν τε, καὶ νέμειν τοῖς ὑπηκόοις ἰσότητά τε καὶ δικαιοσύνην. οὕτω καὶ οἱ πάλαι Ῥωμαῖοι τὸ πολίτευμα κατακοσμήσαντες, πάσης ἑτέρας πολιτείας ἐκράτουν. τίς γὰρ οὐκ ἂν τὴν ἀρχὴν ταύτην αἰδεσθείη τε ἅμα καὶ φρίξειεν, ὁρῶν αὐτὴν ὑπὸ διπλοῦ σχήματος φρουρουμένην; καὶ ῥᾳδίως μὲν τὰ ἐκ τοῦ νόμου διατάττουσαν, ῥᾷστα δὲ, εἴτι παραβαθείη τοῦ νόμου, τοῦτο τοῖς ὅπλοις ἐπανορθοῦσαν; ¶ Ἅπερ δὲ 1 τῷ κατὰ Πισιδίαν προηγόρευται πραίτωρι, κατὰ τὸν περὶ ἐκείνου γεγραμμένον νόμον, ταῦτα καλῶς ἔχειν ᾠήθημεν προαγορεῦσαι καὶ τούτῳ. δεῖ γὰρ αὐτὸν τὴν ἀρχὴν παραλαμβάνοντα ταύτην, πανταχόθεν ἄμισθον οὖσαν, καὶ αὐτὸν ἀδωρότατον εἶναι· καὶ ἀρκεῖσθαι μόνοις οἷς τὸ δημόσιον δίδωσι, καθὰ καὶ ὁ περὶ τῶν ἀρχῶν ἤδη τεθειμένος διαλέγεται νόμος, καθαρῶς τε καὶ δικαίως χρῆσθαι τοῖς πράγμασι· καὶ ὥσπερ αὐτῷ μεμιγμένα τὰ τῆς ἀρχῆς ἐστιν, οὕτως αὐτῷ καὶ τὴν τῆς ψυχῆς ἁρμονίαν κεκρᾶσθαι, ποτὲ μὲν ὀξυτέροις τε καὶ ἐπιτεταμένοις, ποτὲ δὲ πρᾳοτέροις τε καὶ ἀνειμένοις τοῖς φθόγγοις.

¶ Καὶ μισείτω μὲν ἅμα καὶ κολαζέτω μοιχείαν 2 ἅπασαν, καὶ πρός γε ἐκείνοις, ἀνδροφονίαν· καὶ ἔτι σφοδρότερον τὰς τῶν παρθένων ἁρπαγάς. καὶ τοὺς ἀδικοῦντας, εἰ μὲν ἀθεράπευτα νοσοῖεν, καθάπαξ κολαζέτω· εἰ δὲ μετριώτερα, πρὸς

τὸ

caussa & iuramentum præstant) & secundum leges nostras diiudicent, omnémque æquitatem & iustitiam subditis impertiant. Eo pacto cum reipublicæ suæ statum veteres Romani exornarent, omnibus aliis rebus publicis potiti sunt. Quis enim hunc magistratum non reuereatur simul & horreat, videns duplici eum forma excubias agere, tum vt quæ lex iubet, facile ordinet, tum verò si quid de lege violetur, vt hoc armis corrigat?

1 ¶ *Quibus autem de rebus Prætorem Pisidiæ in lege quæ de ipso cōscripta est, appellauimus, de iisdem pulchrum putauimus & hunc appellare. Oportet enim vt cum vndique gratuitum hoc officium suscipiat, ab omnibus & ipse sordibus alienissimus sit, his solis contentus, quæ fiscus præstat, prout iam ante de præsidalibus officiis lata lex differit: vt item in rebus gerendis syncerum & iustum se præbeat, ac quomodo administrationis ratio permista est, ita & ipse harmoniam animi sui nunc acutioribus & intentis, nunc lenioribus & remissis sonis contemperet.*

2 ¶ *Odio quoque habeat & puniat omne adulterium, ad hæc homicidium, sed multo his vehementius raptus virginum. Cæteros etiam maleficos, si quidem incurabili morbo laborāt, citra exceptionē puniat: si verò mediocriter, ad meliorem*

τὸ κρεῖττον μεθαρμοζέτω. ἐρυθριάτω δὲ τῶν ἀδικούντων μηδένα, κἂν εἰ πλούσιος, κἂν εἴ τινος ἀξίας ἐπείληπται μείζονος. διὰ τοῦτο γὰρ δὴ καὶ ἐκ τῶν σεμνοτέρων αὐτὸν καταλόγων στελλόμεθα, ὅπως ἂν οἴκοθεν ἔχοι τὸ μηδενὶ προσέχειν ἑτέρῳ, πλὴν ἡμῖν τε καὶ τοῖς νόμοις· καὶ δικάζειν μὲν κατ᾽ ἐκείνους, τὸ δὲ ὑπήκοον ἁρμόζειν εἰς τὸ κατ᾽ αὐτοὺς πολιτεύεσθαι.

ΚΕΦΑΛ. γ.

Καὶ μηδὲ ῥαθυμεῖν, μήτε ἀδικεῖν· ὥστε μή τινας ἐκ τῆς ἐπαρχίας ἧς ἄρχει, καταλιμπάνειν μὲν τὴν χώραν, διὰ τὰς ἀδικίας τὰς ἐκεῖσε, συνεχῶς δὲ ἡμῖν ἐνοχλεῖν. ἀλλ᾽ αὐτὸς ἀκροατὴς γινέσθω πρότερον τῶν προσαγγελλομένων, καὶ ταῦτα διακρινέτω, καὶ ἀεὶ μεμνήσθω τῆς παραδεδομένης αὐτῷ παρ᾽ ἡμῶν τιμῆς, καὶ οὕτω χρήσθω τοῖς ἀρχικοῖς πόνοις, ὡς ἐπαινετὴν αὐτῷ καὶ ἀνυπεύθυνον γίνεσθαι τὴν ἀρχήν. Ἐκεῖνο σαφῶς ἐπιστάμενος, ὡς εἰ μέν τις ἔλθοι πρὸς ἡμᾶς, μὴ προσαγγείλας αὐτῷ τὰ οἰκεῖα πάθη, καὶ ἀποπειραθεὶς εἴγε τυγχάνοι τῶν δικαίων, τοῦτον αὐτῷ πέμψομεν, ἀποκρίσεως αὐτῷ μεταδόντες οὐδεμιᾶς· εἰ δὲ προσαγγείλειεν, εἶτα τῶν δικαίων μὴ τυχὼν, εἰς ἡμᾶς καταδράμοι, οὐκέτι ἡμεῖς οὐκ ἐκείνῳ τὸ λοιπὸν, ἀλλ᾽ αὐτῷ τῷ τὴν ἀρχὴν ἔχοντι δικασταὶ γνωσόμεθα· καὶ ὥσπερ αὐτῷ

meliorem frugem transponat. Insuper neminem improbè agentium reuereatur, etsi diues, etsi maiore aliqua dignitate præditus sit. propterea enim de numero præstantiorum electum ipsum mittimus, vt pro sua potentia necesse non habeat cuiquam alij attendere, quàm nobis & legibus, secundum quas & ipse iudicet, & subditos vitam instituere procuret.

CAPVT III.

Sed neque socordiæ se dedat, neque alicui iniuriam faciat, ne eius prouinciæ homines cui præest, propter iniurias illic acceptas regionem suam relinquãt, & continuè nobis hic facessant negocia. Quin ipse prius audientiam his quæ ad eum referuntur, præbeat, eáque disceptet: & vsque memor honoris quem illi detulimus, ita administrationis laboribus se exerceat, vt laudem inde, & à rationibus gesti magistratus reddẽdis dicendáq; caussa immunitatem consequatur. Illud certò sciens, quòd si quis nos adeat referens domesticam sibi rem incommodis affectam esse, si quidem expertus apud eum, ius suum obtinuisset, hunc ipsum sine aliquo dato responso remittemus. si verò cum prius ad ipsum retulisset, deinde non obtento iure suo, ad nos decurrat, tunc non illi nos in posterum, sed ei qui magistratu fungitur, iudicium constituemus. & quemadmodum

ampliorem

αὐτῷ μείζονα πεποιήκαμεν τὴν τιμὴν, οὕτω καὶ εἴπερ εὕροιμεν ῥαθυμοῦντα, καὶ τοῖς παραδεδομένοις ἀμελῶς χρώμενον, ἀμυνούμεθα τοῖς νόμοις, καὶ προσηκόντως αὐτὸν μετελευσόμεθα. καὶ ὥσπερ ἐκεῖνος οὔτε τοὺς ἡμετέρους λόγους, οὔτε τοὺς νόμους, οὔτε τὸ τῆς ἀρχῆς ἐρυθριᾷ σχῆμα, οὕτως οὐδὲ ἡμεῖς αὐτὸν ἐρυθριάσομεν, ἀλλ' ἀπαντήσομεν αὐτῷ καθ' ὃν αὐτὸς τρόπον τοῖς τῆς ἀρχῆς πράγμασι χρήσηται, καὶ εἴτε χερσὶν οὐ καθαραῖς αὐτὸν χρώμενον λάβοιμεν, ἢ πρός τι πάθος ἀποβλέποντα, ἢ τοὺς ἡμετέρους παραβαίνοντα νόμους, ἡμεῖς αὐτῷ κατὰ νόμον ἐπιστήσομεν τὰς εὐθύνας. οὐδὲ γὰρ χρημάτων ἐφεισάμεθα, οὐδὲ ἑτέρου τῶν πάντων οὐδενὸς, ἵνα τὸ ὑπήκοον περισώσωμεν.

ΚΕΦΑΛ. δ.

ΔΕῖ δὲ αὐτῶν καὶ τῆς τῶν πόλεων εὐκοσμίας προνοεῖν· καὶ πρῶτον μὲν στάσεως ἀπαλλάττειν τὰς ὑπ' αὐτῷ τεταγμένας πόλεις, τὴν ἰσότητα πανταχοῦ διασώζοντα, καὶ τοῦ μηδὲν τοῖς ὑπηκόοις ἐνδεῖν πᾶσαν τιθέμενον πρόνοιαν.

¶ Ἀλλὰ μηδὲ τῶν ἔργων τῶν πόλεων ἀμελεῖν, ὅπως ἂν μηδὲ κατὰ τοῦτο ἐλαττοῖντο μηδὲ οἱ τῶν ὑδάτων ὀλκοί, μηδὲ αἱ τῶν γεφυρῶν πάροδοι, μηδὲ ἡ τῶν τειχῶν ἀσφάλεια, μήδε ἡ τῶν ὁδῶν ἐπιμέλεια· ἀλλὰ πάντα ἐπανορθοῦν, ἢ καὶ εἰς ἡμᾶς μηνύειν, ὅπως 1

ἂν

ampliorem ei honorem reddidimus, ita & si socordiæ eũ se dare, & his quæ in ipsum contulimus, negligentius vti deprehenderimus, opem feremus legibus, & conuenienti eum animaduersione persequemur. & quemadmodum ille neque verba nostra, neque leges, neque formam & gradum magistratus veretur, ita neque nos ipsum verebimur, sed perinde ei obuiabimus, vt & ipse rerum administratione vtetur. & siue sordidis eum manibus vti, siue ad affectum aliquem respicere, siue leges nostras transgredi deprehenderimus, nos vigore legis ad facti sui rationem reddendam eum sistemus. neq; enim vt subditos seruaremus, pecuniis, aut quapiam aliarum rerum, quæ nobis suppeterent, pepercimus.

CAPVT IIII.

Oportet præterea ipsum prouidere, vt omnia rectè atque ordine fiant in ciuitatibus. & primum quidem vt ciuitates sub ipso collocatæ seditionibus careant, ex omni parte æquitatem conseruans, & summo studio prospiciens ne nimium subditis indulgeat, & fræna relaxet. ¶ Deinde neq; opera in ciuitatibus negligat, ne per hanc caussam deminuantur vel aquarum ductus, vel ipsorum pontium trãsitus, vel murorũ munitio, vel cura itinerũ, sed omnia reficiat, aut saltẽ ad nos referat, vt

ἂν τὰ μὲν ἐκ τῶν πολιτικῶν πόρων, τὰ δὲ ἐξ ἡμῶν ἐπανορθοῦν ἰσχύσει.

Παρατηρεῖν δὲ τὸ μηδὲ τοῖς ἑκάστοτε φοιτῶσιν ἐκ τῶν ἀρχόντων πράκτορσιν ἄδειαν εἶναι τοὺς ἡμετέρους ὑπηκόους κατά τι ζημιοῦν ἢ βαρύνειν· μηδὲ ταύτας δὴ τὰς συνειθισμένας ἐπιφερομένους προστάξεις, αἵπερ πρώην ἐκ τῶν σῶν προῄεσαν θρόνων, πορθοῦσαι τοὺς ἐν μετριότητι ζῶντας, καὶ ἐπιτάττουσαι ποτὲ μὲν τειχῶν ἐπισκευὰς, ποτὲ δὲ ὁδῶν ἐπιμελείας, ποτὲ δὲ εἰκόνων τε καὶ γεφυρῶν καὶ λιμένων καὶ ὅλως δημοσίων ἀνανεώσεις, καὶ τόπων δῆθεν δημοσίων ἀφαιρέσεις, καὶ οἰκημάτων, ὡς οὐκ ἐν δέοντι κτισθέντων, καταστροφὰς, καὶ ἕτερα τούτων ἔτι προχειρότερα πρὸς συκοφαντίαν. ἀλλ' αὐτὸς μὲν τούτων ποιήσῃ πρόνοιαν, πράττων ἅπαντα ζημίας χωρίς· εἰ δὲ συνείδοιμεν ἡμεῖς καὶ μείζονος ἐποψίας δεῖσθαι τὸ πρᾶγμα, θείῳ πραγματικῷ χρησόμεθα τύπῳ. ὃν δὴ καὶ πρὸς τὴν σὴν ἀρχὴν, εἰ συνείδοιμεν, καταπέμψομεν, κατ' αὐτήν τε καὶ ἑτέρῳ τινὶ ταύτην ποιήσασθαι τὴν ζήτησιν. οὕτως ἀναπνεύσει ποτὲ τὸ ὑπήκοον, οὕτως ἀνθήσουσιν αὖθις αἱ πόλεις, καὶ αὔξησις τοῖς οἰκοῦσι ταύτας ὡς πλείστη γενήσεται. καὶ οὐ τὰς πατρίδας ἀποφεύξονται, καθάπερ τι τῶν φοβερωτάτων, διὰ τὴν τῶν ἀρχόντων κακίαν, οἰκεῖν ἐν τοῖς ἑαυτῶν ἀναλαβόμενοι.

partim ex ciuilibus ea reditibus, partim noſtra liberalitate queant reficere.

2 ¶*Neque item committat vt exactoribus, qui à noſtris hinc proceribus commeant, ſit in aliquo damnum ſubditis noſtris inferendi licentia, aut vt hi ſubditos noſtros grauent qui conſuetas illas iuſsiones adferunt, quæ olim ad ſubuerſionem eorum qui mediocriter vitam inſtituerant, de thronis tuis procedebant, nunc iniungentes murorum reparationes, nunc curam itinerum, nunc imaginum, pontium, portuum, aquæductuum publicorũ renouationes, locorum denique publicorum ablationes, & ædium quaſi in ſolo non iuſto exædificatarum demolitiones, & id genus alia magis ad nectendas calumnias expedita: ſed ipſemet hæc ad animi ſui curam reuocabit, omnia peracturus abſque diſpendio. Si verò nobis viſum fuerit maiore eam rem inſpectione indigere: ſacra pragmatica forma vtemur,* quam ſane & ad tuum magiſtratum, ſi videbitur, mittemus, *qua ſecundum ipſum alteri quoq; hanc inquiſitionem iniungamus. Ita aliquando reſpirabunt ſubditi, ita denuo effloreſcent ciuitates, ita qui eas incolunt, magnum incrementum capient, neq; de patriis ſedibus diffugient, rerum ſuarum incolatum propter præſidum improbitatem quaſi terriculamentum aliquod metuentes.*

ΚΕΦΑΛ. ε.

ΔΕῖ τοίνυν τὴν σὴν ὑπεροχὴν εἰδέναι τὴν ἀρχὴν ταύτην μίαν τὸ λοιπὸν, ἀλλ' οὐ διπλῆν καθεστῶσαν. ὥστε ἅπαντα ὁπόσα τὸ δημόσιον ἐδίδου πρότερον ἑκατέρᾳ τῶν ἀρχῶν, ταῦτα κατὰ τὴν ὑποτεταγμένην ἀπογραφὴν τῷδε τῷ θείῳ ἡμῶν νόμῳ δώσεις αὐτῷ καὶ τοῖς ἀμφ' αὐτὸν, καὶ τῇ γε αὐτοῦ τάξει, καθὰ καὶ μέχρι νῦν ἐδίδοτο. ¶ Καὶ ἡ τῶν δημοσίων εἴσπραξις αὐτῷ τε ἐπικείσεται καὶ τοῖς πειθομένοις αὐτῷ στρατιωτικοῖς ταξεώταις, τὰ παράσημά τε ἑκατέρας ἀρχῆς ἕξει, καὶ εἰ τὰ μάλιστα στρατιωτικός ἐστιν· ἀλλ' ὃν ἐπί τε ἀπήνης ἀργυρᾶς καθεδεῖται, καὶ ἡγήσονται πελέκεις αὐτοῦ (ὑπατικῆς γὰρ δὴ καὶ τοῦτο σύμβολον ἀρχῆς) ῥάβδοι τε ὁμοίως αὐτοῦ προπομπεύσουσι, θεραπεύσει τε αὐτὸν καὶ τὸ στρατιωτικὸν ἅπαν τὸ κατὰ τὴν χώραν ἱδρυμένον. ᾧ μελήσει καὶ τὸ λῃστρικὸν ἐκκόπτειν, καὶ τοῖς ἀδικουμένοις βοηθεῖν, καὶ σώφρονας τοὺς ἡμετέρους ὑπηκόους πρὸς ἀλλήλους ἀποτελεῖν.

¶ Ἀλλ' οὐδὲ τοῖς κομήταις συγχωρήσει πρὸς τοὺς δημοσίους ἀνανεύειν φόρους. ἐν δὲ ταῖς περιβλέπτοις ἀρχαῖς καὶ αὕτη τετάξεται· καὶ εἰ τυχὸν ὁ παραλαβὼν αὐτὴν ἀξίας εἴη μείζονος. τὸ μὲν γὰρ τῶν ἡγησομένων ἔσται τοιοῦτον ὁποῖον ἂν ἡμᾶς ἐπιτηδείως ἔχειν πρὸς τὴν ἀρχὴν ἐγκρίναιμεν. αὐτὴν δὲ δὴ τὴν ἀρχὴν προσῆκόν ἐστιν ἐν ταῖς περιβλέπτοις ἀριθμεῖσθαι,

CAPVT V.

Scire igitur oportet excellentiã tuam, quòd vnus & simplex hic magistratus, non duplex futurus sit, vt omnia quæ fiscus vtrique prius officio præbebat, ea secũdum descriptionẽ sacræ huic nostræ legi subiectam, tam ipsi det, quàm circa ipsum versari solitis, & cohorti eius, quemadmodũ & hactenus præbita sunt.

1 ¶ *Et publicorum tributorũ exactio ipsi simul & obtemperantibus ei prætorianis cohortalibus incumbet: habebítque vtriusque officij insignia, tametsi plurima militaria sunt. tamen & in vehiculo sedebit argenteo, & præcedet ipsum securis (nam & hoc consularis imperij signum est) similiter & fasces ipsi cum solennitate præibunt: obseruabítque eum vniuersus exercitus qui per eam prouinciam stationes habet, cui curæ erit, vt & latrocinia resecet, & iniuria effectis opituletur, & subditos nostros mansuetos inter se & modestos reddat.*

2 ¶ *Sed neque comitibus permittet, vt ad publica tributa annuant, animúmve adiiciãt. Sed & inter spectabiles ipse collocabitur: tametsi qui eam administrationem susceperit, maioris fortè sit dignitatis, si quidem dignatio eorũ, qui prouincias regunt, talis futura est, qualem nos ad quamque administrationem idoneam fore iudicauerimus. Ipsum verò propter imperium quod gerit, conueniens est inter spectabiles*

μέσθαι, καθάπερ ἀνθύπατοί τε καὶ ὁ τῆς ἑῴας
κόμης καὶ ὁ Γαλατίας τε καὶ ὁ τῆς Φρυγίας
εἰσίν. ¶ Ὥστε καὶ ἀκροάσεται δικῶν κατὰ τὴν
ἐπαρχίαν τὴν αὐτοῦ καὶ χρηματικῶν καὶ ἐγκληματικῶν, καὶ τῶν ὑπὲρ ἐλευθερίας, καθάπερ καὶ πάσαις
ἔξεστι ταῖς ἀρχαῖς. καὶ τάς γε ἐφέσεις τὰς κατὰ τῶν
ἀποκρίσεων αὐτοῦ γινομένας ἐξετάσουσιν ἐνταυθοῖ, κατὰ τὸ πάλαι κεκρατηκός, ἐπὶ τῶν περιβλέπτων ἀρχόντων, οἵτε ἐνδοξότατοι τῶν ἱερῶν ἡμῶν
πραιτωρίων ὕπαρχοι, ὅ, τε ἐνδοξότατος κοιαίστωρ,
τοῦτο τὸ ἄνωθεν παραδεδομένον, διότι πολιτικώτερα τὰ τῆς ἀρχῆς ἤδη γέγονεν, ἀναμιχθέντα τοῖς
νόμοις, ὡς δὴ καὶ αὐτὴν τῶν ὅπλων ἀρχὴν βουλόμεθα.

ΚΕΦΑΛ. ϛ.

Κατὰ δὲ τὸν ἔναγχος παρ' ἡμῶν τεθέντα
νόμον, εἴτις δίκη πεντακοσίων νομισμάτων οὐχ ὑπερβαίνοι ποσὸν κατὰ τὴν ἐπαρχίαν
τὴν αὐτοῦ, εἶτα ἐφέσιμος παρὰ τοῦ δικάζοντος γένοιτο, ταύτης οὐχ ὁ τῆς Πακατιανῆς Φρυγίας ἄρχων, καθάπερ πρότερον εἰρήκαμεν, ἀλλ' αὐτὸς
ἀκροάσεται· εἴτε ἐκ παραπομπῆς ἡμετέρας, εἴτε
ἐκ τινος τῶν ἐνδοξοτάτων ἡμῶν ἀρχόντων ἡ
δίκη παραδοθείη τινί, μὴ περιβλέπτῳ μέντοι καθεστῶτι· διὰ τοὺς λογισμοὺς οὓς δὴ τῇ
περὶ τῶν ἐκκλήτων ἔναγχος τεθείσῃ προσγράψαμεν διατάξει. καὶ ἔσται καὶ κατὰ τοσοῦτο σεμνός, ὅτι καὶ θεῖον ἀκροατήριον ἕξει, καὶ ἐπιθήσει τῇ
δίκῃ πέρας, οὐκ ἔτι κατὰ τὸ παλαιὸν ἐνταυθοῖ
στελλομένῃ. ὅπως ἂν μὴ διὰ μικρὰς προφάσεις,

ζημιῶν

numerari, inter quos & proconsules & comites Orientis, Galatiæ & Phrygiæ sunt.

3 ¶ *Vnde & ipse caußis quæ in eius mouentur prouincia, tam pecuniariis, quàm ciuilibus & liberalibus audientiam præbebit, vti id genus magistratibus licet. Appellationes quoque contra eius sententias interpositas examinabunt hic ex more qui iam pridem in spectabilibus magistratibus obtinuit, tam gloriosiß. sacrorum nostrorum prætoriorum præfecti, quàm gloriosißimus quæstor (prout iam inde ab initio traditum est) eò quòd alter iam magistratus ciuilior factus sit admistis legibus, quas etiã in ipsa arma imperium habere volumus.*

CAPVT VI.

Secundum legem verò nuper à nobis positam, si quæ caussa intra prouinciam suam mota, quingentorũ aureorum quantitatem non excedat, quæ per prouocationem deinde à suo transferatur iudice, de hac non Pacatianæ Phrygiæ comes (vt prius diximus) sed ipse cognoscet, etsi ex delegatione, siue nostra, siue alicuius gloriosißimorum nostrorum procerum caussa alicui commissa sit, modò propter rationes quas nuper in constitutione de appellationibus lata præscripsimus, spectabilis non sit: & caussæ finem imponet, non (vt olim) post etiam huc mittendæ, ne ob paruas occasiones

ζημιῶν μεγάλων τὸ πρᾶγμα τοῖς ἡμετέροις ὑπηκόοις ἀφορμὰς παρέχοιτο. Ταῦτα δὲ καὶ ἡμεῖς αὐτῷ ποιήσομεν φανερά. διεσπέδασται γὰρ τῷ ἡμετέρῳ κράτει μὴ μόνον αὐτοῖς παρέχειν τὰ σύμβολα τῶν ἀρχόντων ἐκ τῶν καλουμένων κωδικέλλων, ὁποῖα τοῖς σπεκταβιλίοις ἄρχουσιν ἐπιδίδοται· ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν βασιλικῶν παραγγελμάτων, ἅπερ mandata principis οἱ πρώην ἐκάλουν βασιλεῖς τε καὶ νομοθέται. ἅπερ γράψαντες ἡμεῖς ἀποτεθῆναι κατὰ τὸ θεῖον ἡμῶν λατέρκουλον παρεκελευσάμεθα· ὅπως ἂν ἐκεῖθεν ἀεὶ διδοῖντο ταῖς ἀρχαῖς ἅμα τοῖς κωδικέλλοις· καὶ οἱ μὲν αὐτοῖς διδοῖεν τὴν ἀρχὴν, τὰ δὲ τὸν ἐκείνης ῥυθμίζοι τρόπον. Εκ δὲ δὴ τῆς ὑποκειμένης ἀπογραφῆς τῷδε τῷ θείῳ ἡμῶν νόμῳ δῆλον ἔσται τί μὲν προσῆκόν ἐστιν αὐτὸν γινόμενον προφάσει τῶν τῆς ἀρχῆς παρέχειν συμβόλων, τί δὲ αὐτῷ τε καὶ παρέδρῳ, καὶ τοῖς περὶ αὐτὸν χορηγεῖσθαι. εἰ δὲ καί τινας ἄρχοντας τῶν πλησίων αὐτῶν ἐπαρχιῶν ἀμελοῦντας εὕροις περὶ τὸ δημόσιον, οὐχ ἕτερον ἐκπέμψεις, ἀλλ᾽ αὐτοῖς τοῖς σπεκταβιλίοις ἄρχουσιν ἐνοχλήσεις, ὥστε αὐτοὺς ἐπιτεθῆναι τοῖς ἐκ γειτόνων ἄρχουσιν, εἰ ῥαθυμοῖεν, καὶ παρασκευάζειν ταῦτα πᾶσιν εἰσκομίζειν τρόποις.

¶ Τὸν τοίνυν παρόντα νόμον ἡμεῖς μὲν ἀποτεθῆναι τῷ τῶν θείων ἡμῶν διατάξεων 1

παρισ

magnorum ea res dispendiorum subditis nostris ansam præbeat. Hæc autem & nos illi manifesta faciemus. Siquidem studio habet potentia nostra, non tantum vt administrationis signa eis ex codicillis (quos vocant) præbeamus, qualia spectabilibus magistratibus attribui solent, sed etiam ex mandatis principalibus, quæ veteres olim principes & legislatores responsa præsidibus edita vocabant. quæ cum nos descripsissemus, iussimus in sacro nostro reponi laterculo, vt inde semper vnà cum codicillis præbeantur magistratibus: ac hi quidem ipsum conferant officium, illa verò dirigant administrandi officij rationem. Cæterùm ex descriptione quæ sacræ huic nostræ legi subiicitur, clarum erit tum quid ipsum, cum deligitur, occasione codicillorum officij præstare conueniat, tum etiam quid ipsi simul & adsessori, ac cohorti eius è publico erogabitur. Sed & si quos vicinarum ei prouinciarũ præsides circa tributariam rationem negligentes inueneris, non alium emittes, sed ipsos spectabiles præsides fatigabis, vt vicinarum prouinciarum præsidibus, si socordiæ se dedant, immineant, & procurent quo magis ea omnibus in publicum modis inferant.

EPILOGVS.

¶ *Præsentem itaque legem nos quidem sacrarum nostrarum constitutionum volumini*

παρεσκευάσαμεν βιβλίῳ· αὐτὸς δὲ δεξάμενος, κατ' αὐτὸν ἅπαντα πρᾶξον, ἀθάνατον ἀεὶ παρέξοντα τῆς ἡμετέρας εὐεργεσίας τὴν μνήμην. *Dat.* XV. KAL. IVN. CONSTANTINOP. BILIS. V. C. CONS.

Δεῖ παρέχεσθαι τῷ πραίτωρι Λυκαονίας οὕτως. αὐτῷ μὲν ὑπὲρ αὐννόνων καὶ καπιτατιόνων, καὶ λοιπῆς παραψυχῆς, *sol.* CCC. τῷ αὐτοῦ παρέδρῳ, *sol.* LXXII. τῇ αὐτοῦ τάξει *auri lib.* II. Δεῖ δὲ αὐτὸν παρέχειν προφάσει συμβόλων οὕτως. τοῖς περιβλέπτοις χαρτουλαρίοις τρισὶ τοῦ θείου κουβουκλείου, *sol.* VIII. τῷ πριμικηρίῳ τῶν λαμπροτάτων τριβούνων νοταρίων, καὶ τοῖς λατερκουλισίοις, *sol.* XXIIII. τῷ αὐτοῦ βοηθῷ, *sol.* III. τῇ τάξει τῶν ἐνδοξοτάτων ἡμῶν ὑπάρχων, ὑπὲρ προσταγμάτων καὶ πάσης ἑτέρας αἰτίας, *sol.* XI.

Περὶ τοῦ πραίτωρος Θρᾴκης.

Διάταξις κϛ.

ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ ΙΟΥΣΤΙΝΙΑνὸς Αὔγουστος Ἰωάννῃ τῷ ἐνδοξοτάτῳ ὑπάρχῳ τῶν ἱερῶν τῆς ἕω πραιτωρίων, τὸ δεύτερον ἀπὸ ὑπάτων, καὶ πατρικίῳ.

Ἐκεῖνο τῶν ἀνωμολογημένων ἐστίν, ὅτι περ εἴ τις τὴν Θρᾳκῶν ὀνομάσειε χώραν, εὐθὺς συνεισέρχεται τῷ λόγῳ καί τις ἀνδρεία, καὶ στρατιωτικοῦ πλήθους καὶ πολέμων καὶ μάχης ἔννοια. ταῦτα γὰρ

ἐγγυῆ

iußimus inseri, ipse verò ea suscepta, omnia ex illius præscripto agas, immortalem perpetuò beneficij nostri memoriam præ se ferentis.

OPORTET *Lycaoniæ Prætori in hunc modum præberi. Ipsi quidem annónarum capituum & reliqui solatij nomine, solidos 300. eius adsessori, solid. 72. eius cohorti, aureos 52. Rursum oportet eũ præbere spectabilibus chartulariis sacri cubiculi per caussam codicillorum, sol. 9. primicerio clarißimorum tribunorum notariorum & laterculensibus, solid. 24. eius adiutori, sol. 3. cohorti gloriosiß. præfectorum pro iußionibus & omni alia caussa, solidos 60.*

DE PRÆTORE THRACIÆ.

TITVLVS V.

NOVEL. CONSTIT. XXVI.

Imper. Iustin. A. Ioanni gloriosiss. sacrorum per Orientem prætoriorum præfecto, iterum exconsuli & patricio.

PRAEFATIO.

ILLVD *in confesso est, quòd si quis Thracum regionẽ nominet, statim vnà cum dicto virilitas quædam animum, & militarium copiarum, bellorum ac pugnæ cogitatio subeat. Sunt enim*

ista

ἐγγενῆ τε καὶ πάτρια τῇ χώρᾳ καθέστηκεν ἐκείνῃ. ὥς τε ἡμῖν πρότερον γέγονεν ἔννοια καὶ τὰ περὶ ἐκείνων καταστήσασθαι τῶν τόπων, καὶ νῦν ἐπὶ τοῖς βεβουλευμένοις ἤδη τὸν παρόντα τίθεμεν νόμον. ἐπὶ γὰρ τοῦ Μακροῦ τείχους δύο τινὰς καθῆσθαι καὶ βικαρίους ὀνομάζεσθαι σύνισμεν ἅπαντες, τὸν μὲν στρατιωτικῶν ἡγούμενον τάξεων (πολλαὶ δὲ αἱ κατὰ τὸν τόπον ἐκεῖνον δυνάμεις) τὸν δὲ τοῖς πολιτικοῖς πράγμασιν ἐφεστῶτα. ἄμφω δὲ οὗτοι πληροῦσιν, ὁ μὲν τὴν τῶν ἐνδοξοτάτων ὑπάρχων ἑκάστοτε τάξιν, ὁ δὲ τὴν τῶν ἀνδρειοτάτων στρατηγῶν. ὁμονοοῦσι δὲ οὐδέποτε πρὸς ἀλλήλους, ἀλλὰ τὸ μὲν δημόσιον ἑκάστῳ καὶ σιτήσεις χορηγεῖ, καὶ τὴν ἄλλην δίδωσι παραψυχήν· οἱ δὲ μίαν ἔχουσι διηνεκῆ τε καὶ ἀτελεύτητον πρᾶξιν, τὸ φιλονεικεῖν πρὸς ἀλλήλους ἀθάνατα.

ΚΕΦΑΛ. α.

Ἔδοξε τοίνυν ἡμῖν ἔχειν ὀρθῶς τοῦτο, ὅπερ καὶ ἐν ἑτέροις πεποιήκαμεν ἔθνεσι (καίτοιγε οὐχ οὕτω μαχίμοις, οὐδὲ στρατιωτικῆς φρουρᾶς δεομένοις) τοῦτο κἀνταῦθα πρᾶξαι· καὶ τούτων δὴ τῶν ἀρχῶν ἑκατέραν εἰς ταυτὸ συνελκῦσαι, ὥστε μὴ τὸν μὲν ἐπὶ τῶν πολιτικῶν εἶναι πραγμάτων, τὸν δὲ στρατιωτῶν καὶ μόνων ὑπάρχειν· ἀλλὰ μίαν ἀρχὴν ἐγκαταστῆσαι τῷ τόπῳ σεμνήν τινα καὶ αἰδοῦς ἀξίαν. ἥπερ ὁμοίως τῶν πολιτικῶν ἐκείνου πραγμάτων ἐπιμελήσεται, τῆς τε τῶν

στρατιω

ista ingenita & quasi patrio quodam iure huic regioni attributa. Itaq; & prius à nobis suscepta est cogitatio redigendi in meliorem statum ea quæ illa loca concernunt, & hoc tempore de his quæ longo iam agitauimus consilio, præsentem legem tulimus. Duos sanè vicarios nomine ad Longum murum sedere omnes scimus, quorum alter militares cohortes regit (est enim magna vis militum eo in loco) alter præfectus est negociis ciuilibus. At cum ambo vices illic impleant, hic quidem gloriosiss. præfectorum, ille vero magnanimorum magistrorum militiæ, nunquam tamen inter se consentiunt: sed tametsi suas vnicuique fiscus annonas separatim suppeditat, & alia præbet solatia, nihilo minus vnum hoc sibi negocij perpetuo & indesinenter sumunt, vt contentiones inter se immortales exerceant.

CAPVT I.

R*Ectè igitur atque ordine visum nobis est hic quoq; facere, quod apud alias gentes, quanquam nō ita efferas, non ita militaris custodiæ indigentes, fecimus: & vt non hic quidem ciuilibus negociis præsit, ille vero inter milites & solos imperitet, vtrumq; officiū in vnū contrahere, & præficere ei loco grauem aliquem & reuerentia dignum magistratum, qui ex æquo tam ciuilia illic negocia curet, quàm*

de

στρατιωτῶν δυσκοσμίας φροντιεῖ. ὁ μὲν γὰρ τῆς ἐπαρχίας ἡγούμενος ἐν ἑτέροις τισὶν ἐπὶ τόποις, μόλις ἐκείνοις ἀρκῶν. ¶ Ἡ δὲ τῶν τειχῶν τούτων φυλακή, καὶ ἡ περὶ τοὺς τόπους ἐκείνους διοίκησις καὶ εὐταξία τε καὶ στρατηγία δεῖταί τινος ἀνδρὸς ἀγαθοῦ, καὶ πρὸς ἑκάτερον ἔχοντος ἐπιτηδείως, στρατιώτας τε κοσμεῖν, καὶ νόμων ἐξάρχειν. τί ποτε ἂν οὖν ὄνομα τούτῳ πρόσφορον ἐκ τῆς ἀρχαιότητος θείημεν; ἢ ποίαν λαβόντες προσηγορίαν τῷ τὴν ἀρχὴν ἔχοντι ταύτην ἁρμοσαίμεθα; ἢ οὐκ αὐτόθεν ἐστὶ φανερὸν ὡς καὶ οὗτος πραίτωρ ὀνομασθήσεται, τὴν τῆς ἡμετέρας εὐσεβείας προσλαμβάνων ἐπωνυμίαν, καθάπερ ὁ Πισιδίας τε ἡγούμενος, καὶ ὁ Λυκαονίας ἐξάρχων ὠνόμασταί τε καὶ γέγονε παρ᾽ ἡμῶν. εἰ γὰρ ὁ πραίτωρ ὁ Ῥωμαίων, στρατηγός τε ὁμοῦ καὶ νομοθέτης, ταύτην ἐπὶ τῆς οἰκείας ἀρχῆς εἶχε τὴν τάξιν, τῶν ἀνωμολογημένων ἐστὶν ὅτι πρεπωδέστατον ἂν εἴη τὸ πραίτωρος ὄνομα τῇ τῆς ἀρχῆς ταύτης προσηγορίᾳ. στρατιωτῶν μὲν γὰρ ἡγήσεται πλήθους, ἰδιώτας δὲ οὐκ ὀλίγους ὑποκειμένους ἕξει, οἷς τὰ ἐκ τῶν ἡμετέρων διατάξεων νέμων. καὶ δεῖ γε τοῖς τόποις ἀνδρὸς ἀγαθοῦ τά τε πολιτικὰ τά τε πολεμικά. καὶ γὰρ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν χρόνοις ἀεί τινες ἄνδρες στρατιωτικοὶ τῶν ἐπὶ μεγίστων ἀξιωμάτων ὄντες, τῶν τε ἐκεῖσε δυνάμεων ἐξηγοῦντο, τοῖς τε ἄλλοις ἅπασιν ἐβοήθουν. εἰ καὶ μὴ στρατιῶται τινές, ἰδιῶται δὲ ἐτύγχανον ὅμως. αἱ γὰρ ἐπιδρομαὶ τῶν βαρβάρων

οὐ μετ

de venusto & decenti ordine militum solicitus sit. Nam qui prouinciam moderatur, is in aliis 1 *versatur locis, vix illis sufficiens.* ¶ *Si verò horum locorum* * *custodia, omniúmque rerum per ea loca administratio, & in bonum ordinem collocatio, tum etiam militia bono aliquo viro indiget, & qui idoneè tam milites possit excolere, quàm imperitare ex lege: quod tandem illi nomen ex vetustate accommodatum imponemus? aut quam appellationem amplexi, hunc gerenti magistratum aptabimus? an vero re ipsa manifestum non est, quòd quemadmodum Pisidiæ rector, & summus Lycaoniæ magistratus à nobis nominatus institutúsque est, ita & hic prætor nominabitur assumpto pietatis nostræ cognomine? Nam si prætor Romanorum Imperatoris simul & legislatoris locũ in sua republica tenuit: in cõfesso est, quòd nihil perinde huius magistratus appellationem deceat, quàm nomen Prætoris. Siquidẽ & militum copias reget, & paganos subditos non paucos habebit, quibus ex nostris legibus ius reddet. Denique tam ciuiles res, quàm militares in iis locis bono aliquo viro indigent. Nã & anterioribus temporibus semper quidã militares viri in summis constituti dignitatibus, tam militaribus illic copiis præibant, quàm cæteris auxilio erant, quamuis non milites, sed pagani existerent. Barbarorum enim excursiones* non

* Scrimg. murorũ.

οὐ μετρίας χρῄζουσι τῆς ἀντιστάσεως. δεῖ δὲ τὰ κατ' αὐτοὺς ἐπιτετράφθαι τῷ μετὰ τῶν νόμων αὐτῶν ἡγεῖσθαι δυναμένῳ, ὡς πολὺ τὸ διάφορον ὂν τάξεώς τε καὶ ἀταξίας. καὶ ἅπασιν ἐστὶ φανερὸν ὡς τὸ μὲν στρατιωτικὸν, εἰ μόνον εἴη καὶ καθ' αὑτὸ, θρασύτερον ἔσται τοῦ πρέποντος· τὸ δέ γε πολιτικὸν εἰ μὴ τῷ στρατιωτικῷ συναναμίγνυται, καταδεέστερον ἔσται τοῦ μετρίου· τὸ δὲ ἑκατέρωθεν εἰς ταυτὸ συνελθὸν, τοῦτο τελεώτατόν τε καὶ αὔταρκές ἐστι, καὶ πρὸς πόλεμόν τε ὁμοῦ καὶ εἰρήνην διαρκοῦν.

ΚΕΦΑΛ. β.

Οὐκοῦν καὶ τὰ τῆς ἀρχῆς ταύτης συνήφθω, καὶ πραίτωρ οὗτος Ἰουστινιανὸς ἐπὶ Θράκης καλείσθω. σύμβολα δὲ αὐτῷ παρ' ἡμῶν ἔσται, κωδικίλλοι τε φοιτῶντες ἐντεῦθεν, κατὰ τὸ τῶν λοιπῶν σπεκταβιλίων ἀρχόντων σχῆμα, καί τινες καὶ ὑποθῆκαι βασιλικαὶ, τὸν τρόπον ὑφηγούμεναι καθ' ὃν δὴ ἀνύσει τὴν ἀρχήν· ἅπερ οἱ πρὸ ἡμῶν mandata principis ἐκάλουν. μεθ' ὧν ἐπὶ τὴν χώραν ἐξιόντες οἱ τὰς ἀρχὰς διακληρούμενοι, τὸ πρακτέον ἐκεῖθεν ἐλάμβανον, καὶ τὸ πρᾶγμα προὐχώρει καλῶς, καὶ ἦν τοῖς πραίτωρσιν ἐνευδοκιμεῖν ἐπὶ πολλῶν τῆς ἡμετέρας πολιτείας ἐθνῶν· καὶ μάλιστα τῶν ἑσπερίων, ἀφ' ὧν Ῥωμαῖοι προελθόντες, τήν τε ἄρκτον

ὡς

non mediocri opus habent præsidio. Quæ vero illos concernunt, ea cōmitti debent vni alicui, qui secundū leges ipsis præire possit, cū multum intersit inter rectū & peruersum ordinem: & omnibus perspicuum sit, quòd militaris quidem res si sola & per se cōsistat, vltra quàm decet, efferatur audacia: ciuilis vero nisi admistū habeat robur militū, infra mediocritatē auctoritate careat: vtrumq; vero si in idem cum altero concurrat, omnium perfectissimum & absolutissimum sit, quódque tam ad gerendum bellum, quàm ad tuendam pacem sufficiat.

CAPVT II.

IDeóque huius etiam prouinciæ officia copulantor, & Prætor hic Iustinianeus Thraciæ nūcupator. Signa vero magistratus à nobis erunt, tā codicilli hinc procedentes in forma cæterorum spectabiliū magistratuum, quàm monita quædam Imperialia, rationem explicantia qua prouinciæ administrationem perficiat, quæ maiores nostri Mandata Principis nuncuparunt, cum quibus in prouincias proficiscentes qui eas sortiti erant, inde quid facto opus esset, accipiebant. Atque ea res semper & pulchrè excellens habita est, magnúmque nominis splendorem prætoribus addidit apud plurimas reipublicæ nostræ gentes, & maximè Occidentales, à quibus progressi Romani totum (penè dixerimus) Septentrionem,

ὡς εἰπεῖν ὅλην, μεσημβρίας τε καὶ τῆς ἑῴας τὰ πλεῖστα κατεκτήσαντο. Ὅσα τοίνυν ἐν τῷ παρ' ἡμῶν ἔμπροσθεν εἰρημένῳ γέγραπται νόμῳ περὶ τῶν ἀρχῶν, καὶ ὁπόσα τῷ τε Πισιδίας τῷ τε Λυκαονίας διειλέγμεθα πραίτωρι, περί τε τοῦ προσῆκε μὲν αὐτὸν ἐντεῦθεν χειροτονεῖσθαι, προσῆκε δὲ δεῖν τοῖς ὑπηκόοις προσφέρεσθαι τοῖς ἡμετέροις· ἅπασιν ἤδη ἐστὶ φανερά. εἰς ὅλην γὰρ ἄρτι τὴν ὑπήκοον ἐπεφοίτησεν ὁ νόμος, καὶ ἅπασιν ἤδη γέγονε γνωριμώτατος· ᾧ δὴ καὶ ὅρκος ἐγγέγραπται, καθ' ὃν προσῆκόν ἐστι τοὺς ἡμετέρους ἄρχοντας παραλαμβάνοντας τὰς ἀρχὰς, τὴν ἑαυτῶν ψυχὴν ἀνιεροῦν τῷ θεῷ, καὶ φυλάττειν τοὺς ἡμετέρους ὑπηκόους ἐν ἰσότητί τε καὶ δικαιοσύνῃ, πάσης ἀπηλλαγμένους αἰσχροκερδείας τε καὶ δυσμενείας καὶ χάριτος. ¶ Ταξεῶται δὲ αὐτὸν θεραπεύσουσιν οὐ πλείους τῶν ἑκατόν· καὶ ἕξει μὲν τὰ τῆς πολιτικῆς ἀρχῆς σύμβολα, ἕξει δὲ τὰ τῆς στρατιωτικῆς. καὶ παρέσται μὲν αὐτῷ καὶ ad responsum, διὰ τὰς ἐκεῖσε δυνάμεις. ἕξει δὲ ἄδειαν καὶ ἐπιτάττειν αὐταῖς, καὶ τὰ λυσιτελοῦντα τῇ πολιτείᾳ μετ' αὐτῶν ἐργάζεσθαί τε καὶ πράττειν. 1 ¶ Ἡ δὲ τῶν περὶ τοὺς τόπους ἐκείνους τῶν δημοσίων φόρων εἴσπραξις αὐτόν τε καὶ τὴν τάξιν ὀψεῖται τὴν αὐτοῦ. πραιτωριανή τε ἅπασα ἡ τάξις κληθήσεται, τοῖς ἐντεῦθεν στρατευομένη συμβόλοις, ἐκ τῆς θείας τῶν ἐπιστολῶν σκρινίου φοιτῶσιν. ἐφ' ᾧ καὶ ἡ βικαριανὴ πρώην ἐκομίζετο τὰ τοιαῦτα σύμβολα τάξις. 2

ΚΕΦ.

& meridiem, & multo maximam Orientis partem suo adiecerunt imperio. Quæ igitur in dicta à nobis lege de prouincialibus officiis scripta sunt, quæ item de Prætore Pisidiæ & Lycaoniæ disseruimus, vt & ipsi gratis hic designentur, & gratis se vicißim subditorum nostrorum commodis exponant: omnibus manifesta sunt. In vniuersam enim iam imperij nostri ditionem lex prodiit, & apud omnes vulgatißima facta est. Descriptum sanè & iusiurandum est, quo magistratus nostros conueniat, cum officia suscipiunt, animam suam deuouere Deo, & tueri subditos nostros in æquitate & iustitia, ab omnibus sordibus, inimicitiis, gratia, remotißimos.

1 ¶ *Cæterum cohortales ei non vltra centum apparebunt, habebítque tam ciuilis quàm militaris officij insignia. Insuper aderit illi etiã Adresponsum propter copias quæ illic resident, in quas plenum habebit imperium, & quiduis cum illis ad vtilitatem reipublicæ & attentandi & perficiendi licentiam.*

2 ¶ *Publicorum præterea per illa loca tributorum exactio tum ipsum tum cohortem eius respiciet: & tota cohors Prætoriana appellabitur, hinc edendis & ex sacro epistolarum scrinio prodeuntibus probatoriis constituenda, vnde tales olim probatoria Vicariana quoque cohors ferebat.*

ΚΕΦΑΛ. γ.

Μελήσει δὲ αὐτῷ πρῶτον μὲν δώρων καθαρὰς φυλάττειν τὰς χεῖρας, ἔπειτα πᾶσαν ἰσότητα τοῖς ἡμετέροις ὑπηκόοις ἰδίᾳ τε καὶ δημοσίᾳ τηρεῖν, δικαζομένοις τε καὶ συμβόλαια πρὸς ἀλλήλους πράττουσιν, ὥστε στάσιν τε ἅπασαν αὐτῶν ἐξελαύνεσθαι· καὶ τοὺς μὲν στρατιώτας ἀεὶ ταῖς πολεμικαῖς γυμνασίαις ἀποτελεῖν καλλίους τε καὶ προθυμοτέρους, τοὺς ἰδιώτας δὲ ῥυθμίζειν τῷ νόμῳ, δικαίους τε καὶ κακουργίας ἁπάσης ἐλευθέρους ἀποτελεῖν· ὥστε τοὺς μὲν εἰς δικαιοσύνην, τοὺς δὲ εἰς ἀνδρείαν αὔξεσθαι· καὶ εἴ τις γένοιτο πολέμου χρείαν ἐκδεχομένη, ταύτην ῥᾷστα ποιεῖσθαι· τάξεώς τε παρούσης ἑκατέρας, καὶ τῆς μὲν ὑπηρετουμένης ὁπόσα πολιτικοῖς ταξεώταις πρέπει, τῶν δυνάμεων δὲ ἀπροφασίστως τὰς πολεμικὰς ἀνειργόντων ἐφόδους. ¶ Δεῖ δὲ αὐτὸν καὶ τῶν δικῶν, εἴτε εἰς χρήματα βλέποιεν, εἴτε εἰς ἐγκλήματα, εἴτε εἰς ὁποιονοῦν ἄλλο, κατακούειν, καὶ δικάζειν ὀρθῶς καὶ πρὸς τοὺς ἡμετέρους νόμους, καὶ πάθους ἕνεκεν οὐδενός· ὥστε μή τινας ἐκεῖθεν ἐκτρέχοντας τὸ ἡμέτερον ἐνοχλεῖν κράτος. οὐδὲ γὰρ βουλόμεθα τοὺς ἡμετέρους ὑποτελεῖς, καταλιμπάνοντας τὴν χώραν, ἐνταυθοῖ τρέχειν, ὑπὸ τῶν κατὰ χώραν περιορωμένους ἀρχόντων. εἰ γὰρ καὶ ὕστερον μέλλοιμεν ἐκ τῶν αὐτόθεν φοιτώντων ἐνοχλεῖσθαι, πευσόμεθα πάντως τῶν ἀφικνουμένων εἰ ταῦτα προσαγγείλαντες ἔτυχον

τῶν

CAPVT III.

CVræ autem habebit, primum quidem, vt à donis & muneribus puras conseruet manus. deinde vt omnem æquitatem subditis nostris tam publicè quàm priuatim exhibeat, & litigantibus, & inter se contrahentibus, quo omnem ab ipsis controuersiam depellat. *Item vt milites quidem bellicis exercitationibus meliores & alacriores efficiat, paganos vero per legem componat, vt iusti, & ab omni improbitate & malitia immunes reddantur, quo magis hi quidem ad iustitiam, illi vero ad virtutem & fortitudinem progressus faciant: & si belli caussa aliqua fiat excursio, facillimè hanc expediat, vtraque cohorte præsente, illa quidem alteri subministrante in iis quæ ciuiles cohortales decet, copiis vero militaribus citra tergiuersationem 1 hostiles insultus propulsantibus.¶ Oportet insuper, vt etiam in caussis, siue hæ pecunias, siue crimina, siue aliud quiddã concernãt, audientiã præbeat, & rectè secundum leges nostras, & absq; omni affectu iudicet, ne aliqui inde excurrentes, nostram inquietent potentiam. Neque enim volumus, vt collatores nostri, relicta prouincia sua, à prouinciæ præsidibus despecti, huc adcurrant. Nam si posthac nobis ab his qui ex eo loco commeant, negotium fiet, omnino percontabimur adeuntes, si ea renũtiauerint*

τῷ τὴν ἀρχὴν ἔχοντι. καὶ εἰ μὲν μάθοιμεν αὐτοὺς ταῦτα μὴ προσαγγεῖλαι, ὅλῃ ἐπιτιμήσει πάσῃ ζημιοῦμεν αὐτοὺς κατὰ χώραν· εἰ δὲ οἱ μὲν προσήγγειλαν, ὁ δὲ τὴν ἀρχὴν ἔχων ἢ ἐρραθύμησεν, ἢ κατ' ἄλλην αἰτίαν οὐκ εὐπρεπῆ τῶν νόμων ἠμέλησε, τότε ἐπ' αὐτὸν τὴν πᾶσαν τρέψομεν κίνησιν. ὥσπερ γὰρ αὐτῷ δεδώκαμεν χορηγίαν πλείονα, φαμὲν δὲ τῆς ἑκατέρας ἀρχῆς, καὶ ἀνθρώπων αὐτὸν προὐβαλόμεθα τοσούτων· οὕτως, εἰ μάθοιμεν αὐτὸν ἀναξίως περὶ τὴν ἀρχὴν φερόμενον, οὔτε ἐνδώσομεν, οὔτε ἐπὶ μετρίοις στήσομεν τὴν ποινήν· ἀλλ' ὅσον αὐτὸν εἰς ὕψος αἴρομεν συγκοσμοῦντα, τοσοῦτον αὐτῷ παρὰ τοὺς ἡμετέρους τι πράττοντι νόμους ἐπιτιμήσομεν. δεῖ δὲ αὐτὸν πρὸς μηδένα παντελῶς ὑποκατακλίνεσθαι, μηδ' ἂν εἴ τις εἴη τῶν ἐπισήμων, μηδ' ἂν εἰ σφόδρα πλουτοίη. διὰ τοῦτο γὰρ δὴ καὶ σεμνοτέροις παραδίδομεν τὰς τοιαύτας ἀρχὰς, ἵνα μὴ ῥᾳδίως ἐνδιδοῖεν τοῖς ἐκ τοῦ πλουτεῖν βουλομένοις ἀδικεῖν.

ΚΕΦΑΛ. δ.

Ἐπιμελήσεται δὲ καὶ τῶν ἔργων ἁπάντων τῶν ἐκεῖσε, καὶ οὐ συγχωρήσει διαφθαρῆναι οὔτε λιμένας, οὔτε τείχη, οὔτε γεφύρας, οὔτε ὁδοὺς, οὔτε τι τῶν ἄλλων, ἀλλ'

imperium in prouincia gerenti. ac si edocti fuerimus, quòd ista non denuntiarint, cum summa eos increpatione remittemus in prouinciam. si vero illi denunciauerint quidem, at prouinciæ imperium gerens aut per socordiam omisit, aut turpi aliqua de caussa legum rationem non habuit, tunc omnem animi nostri motum in ipsum conuertemus. Quemadmodum enim maiores in illum erogationes fecimus (nimirum vtriusq; officij) tantæq; hominum multitudini eum præfecimus, ita si compertum habuerimus, quòd indignè in hoc versetur officio, neque remisse agemus, neque mediocres pœnas irrogabimus: imò quanto ipsum altius in sublime euehimus si probè se gerat, tanto rursum grauioribus eum percellemus pœnis, si quid contra leges deliquerit. Ad hæc nemini omnino oportet eum succumbere, neque si insigni aliqua dignitate sit præditus, neque si opibus abundet. propterea enim grauioribus viris & auctoritate plenis eiusmodi tradimus officia: ne quid necesse habeant remittere his qui opibus suis freti, aliis velint inferre iniuriam.

CAPVT IIII.

CVrabit quoque omnia illic opera publica, neq; patietur, vt vel portus vel muri, vel pontes, vel itinera, vel denique alia vitium

ἀλλ' αὐτὸς ὁπόσα δυνατὸν ἐκ τῶν πολιτικῶν πόρων ἐπανορθωθῆναι παρασκευαζέτω (καὶ εἴ τι τούτων μείζονος δεόμενον ἐστὶ φροντίδος, τοῦτο εἰς ἡμᾶς μηνυέτω) καὶ τοὺς λογισμοὺς γίνεσθαι κατὰ τοῦτο δὴ τὸ παρ' ἡμῶν νομοθετηθέν. οὐδὲ γὰρ ἔτι βουλόμεθα τινὰς ἐκ τῆς ἀρχῆς ἧσπερ ἐφέστηκας, στέλλεσθαι κατὰ χώραν, τὰς συνήθεις ταύτας ἔχοντας ἐμπορίας, ὑδάτων τε ἀναζητήσεως καὶ κήπων καὶ τειχῶν καὶ εἰκόνων, καὶ τινων τοιούτων, ἅπερ καὶ πάλαι παντελῶς ἀνῃρῆσθαι συνείδομεν. ἀλλ' αὐτὸς μὲν καταξεταζέτω τὰ γινόμενα, καὶ λόγους ὑπέχειν αὐτοὺς κατὰ τὴν θείαν ἡμῶν ποιείτω διάταξιν.

¶Εἰ δέ γε ἡμᾶς συνείδοιμεν ἕτερόν τινα πρὸς τοῦτο στεῖλαι, τοῦτο διὰ πραγματικοῦ πράξομεν τύπου, καὶ πρὸς τὴν σὴν, εἴπερ συνείδοιμεν, ἀρχὴν φερομένου. πανταχόθεν γὰρ τοὺς ἡμετέρους ὑπηκόους διαρπάζοντες, καὶ ἐλευθέρους ποιοῦντες βλάβης, διὰ τοῦτο καὶ χρημάτων ὑπερείδομεν, ὥς που καὶ αὐτὸς οἶσθα, μεγάλων, καὶ τοσαύταις σιτήσεσι τούς τε ἄρχοντας τάς τε τάξεις τούς τε ἀμφ' αὐτοὺς ἐψυχαγωγήσαμεν, ὥς τε μὴ δι' ἔνδειαν τυχὸν ἤ τι τοιοῦτον, ἀπρεπῶν τινῶν ἅπτεσθαι πραγμάτων· ἀλλ' ἐπισήμους τε εἶναι καὶ ἐκ τῆς μεγάλης βουλῆς, καὶ οὕτω φοιτᾶν ἐν τῇ χώρᾳ μετὰ τῆς τοῦ θεοῦ τε καὶ ἡμῶν μνήμης. ὧν εἰ μὴ κατά τινα τρόπον ἐκλάθοιτο, καλλίων ἑαυτοῦ διὰ πάντων ἔσται.

contrahant: sed ipse, quæcumque ex ciuilibus reditibus possunt refici, ea procuret. si quid vero ex his maiore cura indiget, id per suggestionem ad nos referat, & rationes conficiantur, prout iam à nobis lege sancitum est. Neque enim volumus, vt qui solitas hasce negotiationes, item aquarum peruestigationes, & hortorum, murorum, imaginum, aliorúmque id genus reparationes (quæ quidem omnia olim abrogari placuit) exercent, hi à præfectura quam moderaris, mittantur in prouinciam: sed ipse peruestiget ea quæ fieri debeant, & secundum constitutionem nostram rationes illos faciat edere.*

1 ¶ *Quòd si nobis placuerit alium ad hoc dirigere: per pragmaticas formas id efficiemus, quæ (si ita visum sit) ad tuam deferantur præfecturam. Nam vt subditos nostros eripiamus & liberemus dispendiis: propterea & magnā pecuniæ vim (vt ex parte vel ipse nosti) despicimus, & ita amplis annonis tā præsides, quàm cohortes, & circa illos versari solitos consolati sumus, ne per egestatem fortè, aut eiusmodi aliquid, parum decentibus factis occupentur, sed insigni dignitate præditi, & de amplo senatorum ordine sint, & ita cum dei & nostri memoria versentur in prouincia. Quæ si nullo vnquam pacto memoria neque huic exciderint, per omnia seipso pulchrior futurus est.*

¶ Εἰ δὲ ὑπατικοῖς τε καὶ πραιτωριανοῖς ἀνδράσιν οἱ πάλαι Ῥωμαῖοι τὰς ἀρχὰς ἐπίτρεπον, οὐκ ἄπο τρόπου καὶ ἡμεῖς πράξομεν εἰ καὶ τοιούτοις αὐτάς τισι παραδώσομεν, οἵπερ καὶ τὰς ἐπηρείας ἀναστελοῦσι, καὶ τῶν ἐντεῦθεν πρακτόρων τῶν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις γινομένων, καὶ τοὺς ἡμετέρους ὑποτελεῖς πειρωμένων ζημίαις περιβαλεῖν ἀλόγοις, τῆς τοιαύτης ἀνάγκης ἐκλύσειαν. καὶ γὰρ δίδομεν αὐτῷ παῤῥησίαν καὶ ταῦτα πολυπραγμονεῖν, καὶ κωλύειν, καὶ εἰς ἡμᾶς μηνύειν· καὶ τὰ μὲν οἴκοθεν ἐπανορθοῦν, τὰ δὲ θᾶττον πρὸς τὴν ἡμετέραν ἀναφέρειν γνῶσιν· ὥστε ἐφ' οἷς καταδεέστεροι τῶν πραγμάτων εἰσὶν, ἐπὶ τούτοις αὔξεσθαί τε καὶ ἀναπληροῦσθαι τῇ τῆς ἡμετέρας γνώμης τε καὶ κελεύσεως προσθήκῃ.

ΚΕΦΑΛ. ε.

ΤΑῦτα αὐτοῖς καὶ ἐν τοῖς βασιλικοῖς παραγγέλμασιν ὑποθησόμεθα, καὶ μετὰ τῶν συμβόλων αὐτὰ τῶν ἀρχικῶν ἐπιδώσομεν. ὥστε μεμνημένους τῶν ὅρκων οὓς ὑφέξουσι, καὶ τῶν ὑποθηκῶν ἃς αὐτοῖς δώσομεν, ἡμῶν τε καὶ τῆς ἡμετέρας ἐννοίας ἀξίως τὸν οἰκεῖον κατακοσμεῖν βίον, καὶ κυβερνᾷν τὴν ἀρχὴν μετὰ τῶν νόμων τῶν ἡμετέρων. Ταῦτα ἐστὶν ἐφ' οἷς αὐτοῖς παραδίδομεν τὴν ἀρχὴν, δόντες αὐτοῖς, ὡς εἴρηται, καὶ τὸ δικάζειν ἅπασαν ἐξουσίαν χρηματικαῖς τε καὶ ἐγκληματικαῖς καὶ πάσαις ἁπλῶς ὑποθέσεσι, καὶ τὴν ἔκκλητον τὴν αὐτοῖς ἐπιδιδο-

2 ¶ *Ac si veteres Romani consularibus tantum & pretoriis viris prouinciarum administrationes demandarunt, neque nos alienum à bonis moribus faciemus, si talibus eas tradamus, qui exactorum hinc in prouincias tendentium, & præter rationem collatores nostros damnis inuoluere tentantium violentias reprimentes, huiusmodi necesßitatem queant resoluere. Damus etenim ei & curiosius ista indagandi, & prohibendi, & ad nos per suggestionem nuntiandi facultatem, & vt partim ipse per se ea corrigat, partim celerius ad nostram referat notitiam: vt si qua in re imbecilliores sunt, ibi vires crescant, & suppleantur scientiæ & iußionis nostræ accesßione.*

CAPVT V.

H*Aec etiam in sacris ipsos admonebimus mandatis, quæ vnà cum signis magistratus trademus, vt memores iuramentorum quæ præstant, & monitorum quæ illis dabimus, prout nos nostrúmque de illis meretur iudicium, & propriam exornent vitam, & traditum gubernent officium* secundum nostras leges. Quibus ipsis conditionibus magistratũ tradimus, *dãtes illis (vt dictum est) omnem potestatem, vt tam in pecuniariis, quàm criminalibus, & omnibus denique causis iudicent, & appellatio apud ipsos*

inter

ἐπιδιδομένην, ἐπὶ τοὺς ἐνδοξοτάτους ἡμῶν ὑπάρχους, καὶ τὸν ἐνδοξότατον ἄγειν κοιαίστωρα, κοινῇ τῆς ὑποθέσεως ἀκροωμένους, κατὰ τὸ τῶν εἰς τὸ θεῖον τέμενος εἰσαγομένων δικῶν σχῆμα. εἰ δέ τις κατὰ τοὺς τόπους ἐκείνους ἐφέσιμος γένοιτο δίκη τῶν πεντακοσίων ἐλάττων χρυσῶν, εἰ καὶ ἐκ παραπομπῆς ἢ βασιλικῆς ἢ ἀρχικῆς εἴη, καὶ ὁ τὴν δίκην ἐπιτραπεὶς οὐκ εἴη σπεκταβίλιος δικαστὴς, τὴν ἀπ' ἐκείνων τῶν τόπων ἔκκλητον ἐπ' αὐτὸν χωρεῖν, καὶ ἀκούειν αὐτὸν ὡς ἐν θείῳ τεμένει. κοσμοῦμεν γὰρ αὐτοῦ καὶ τούτῳ τὴν ἀρχὴν τῷ τρόπῳ, καὶ ὁμοίαν τίθεμεν τῷ τε περιβλέπτῳ κόμητι τῆς ἕω, ταῖς τε ἀνθυπατείαις, τοῖς τε κόμησι Φρυγίας τε καὶ Γαλατίας· ὥστε καὶ αὐτὴν εἶναι σπεκταβιλίαν, καθάπερ ἐκεῖναι, καὶ ἐπὶ τούτου τοῦ σχήματος ἑστάναι. οὐδὲν τοῦδε ἡμῶν τοῦ νόμου τὴν τοῦ λαμπροτάτου τῆς ἐπαρχίας ἄρχοντος ἐλαττοῦντος ἀρχὴν, ἀλλ' ἐκείνου τε ἐν τοῖς ἄλλοις τῆς ἐπαρχίας τόποις πράττοντος ἅπερ ἴδια τῶν νόμων ἐστὶ, τούτου τε ἐν οἷς ἵδρυται μέρεσι τὴν ἐπιτεταγμένην αὐτῷ παρ' ἡμῶν πληροῦντος φροντίδα.

¶ Ὑποτεθήσεται δὲ παρ' ἡμῶν καὶ ἀπογραφὴ τῷδε τῷ νόμῳ, λέγουσα τί μὲν αὐτῷ προσήκει χορηγεῖν προφάσει τῶν συμβόλων τῆς ἀρχῆς, τί δὲ κομίζεσθαι αὐτόν τε καὶ τοὺς περὶ αὐτὸν ἐκ τοῦ δημοσίου, κατὰ τὴν τῶν σιτήσεων πρόφασιν. ἅπερ καὶ μόνα λαμβάνειν αὐτοῖς ἐφίεμεν, ἀλλοίου παντὸς κέρδους ἀπεχομένους. διὰ τοῦτο γὰρ καὶ

*interposita ad gloriosissi. nostros præfectos & gloriosiss. decurrat quæstorem. qui caussæ communem præbeant audientiam secundum formam earum caussarum, quæ in sacrum introducuntur palatium. Si quam vero caussam minorem quingentis aureis per ea loca prouocatione suspendi contigerit, & si ex delegatione vel nostra vel iudiciaria sit, neque is cui ea caussa delegata est, spectabilis iudex sit, vt ex illis locis appellatio ad ipsum procedat, eámque audiat in forma sacri palatij. Ornamus enim officium eius hoc etiã modo, & æqualem constituimus spectabili comiti Oriẽtis, & procõsulibus & comitibus Phrygiæ & Galatiæ: vt & ipsum** spectabile sit, quemadmodũ harũ regionũ officia sunt, atque in hac forma persistat: vt interim tamen hęc nostra lex clarissi. prouinciæ præsidis officiũ nõ minuat, sed illo in aliis prouincię locis conficiẽte, *quæ quidẽ propria legũ sunt: hoc scilicet demandatã sibi à nobis solicitudinẽ in illis partibus in quibus consistit, implẽte.* ¶ *Subiicietur itẽ à nobis huic legi descriptio, quæ cõmemoret & quid ipsum erogare pro codicillis magistratus, & quid ipsum circáque ipsum versari solitos rursus auferre ex publico cõueniat titulo annonarũ, quas etiã solas, ipsos omni alio extra hanc caussam lucro abstinentes, accipere permittimus. Propterea enim*

* Locus hic erat imperfectus & mutilus.

per

καὶ σεμνοτέρους ποιοῦμεν αὐτοὺς χορηγίαις μείζοσιν, ἵνα καὶ αὐτοὶ ταύτην ἡμῖν ἐπὶ τῶν ἔργων ἀντιδιδοῖεν τὴν ἀμοιβὴν, τοὺς ἡμετέρους ὑπηκόους διὰ πάντων περισώζοντες, καὶ τῶν ὅρκων οὓς ὑφέξουσι μεμνημένοι. Τὸν δὲ δὴ παρόντα νόμον ἕξει μὲν καὶ τὸ τῶν νόμων βιβλίων, καὶ ὁ σὸς δὲ θρόνος δεχόμενός τε καὶ μανθάνων, διηνεκῶς αὐτὸν ἐπ' αὐτῶν φυλαττέτω τ῀ ἔργων. Dat. XV. Kal. Iun. Constantinop. Bilis. V. C. CONS.

Δεῖ δὲ παρέχεσθαι τῷ πραίτωρι Θράκης ὑπὲρ ἀννόνων καὶ καπιτατιόνων, καὶ λοιπῆς παραψυχῆς, sol. CCC. τῷ αὐτοῦ παρέδρῳ, sol. XXII. τῇ αὐτοῦ τάξει, auri lib. VII. Δεῖ δὲ αὐτὸν παρέχειν προφάσει συμβόλων οὕτως. τοῖς περιβλέπτοις χαρτουλαρίοις τρισὶ τοῦ θείου κουβουκλείου, sol. IX. τῷ πριμικηρίῳ τ῀ λαμπροτάτων τριβούνων νοταρίων, καὶ τοῖς λατερκουλισίοις, sol. XXIIII. τῷ βοηθῷ αὐτοῦ, sol. IIII. τῇ τάξει τ῀ ἐνδοξοτάτων ὑπάρχων, ὑπὲρ προσταγμάτων καὶ πάσης ἑτέρας αἰτίας, sol. XI.

Περὶ τοῦ κόμητος Ἰσαυρίας.

Διάταξις κζ.

ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ ΙΟΥΣΤΙΝΙΑ-*νὸς Αὔγουστος Ἰωάννῃ τῷ ἐνδοξοτάτῳ ὑπάρχῳ τῶν ἱερῶν τῆς ἕω πραιτωρίων τὸ δεύτερον ἀπὸ ὑπάτων, καὶ πατρικίῳ.*

Ὅπερ

per maiores erogationes ampliores eos efficimus, vt & ipsi subditos nostros vndiq; conseruantes, & iuramentorum quæ præstare solent, memores, ipsis hanc nobis factis remunerationem reddant. Atque hanc sanè præsentem legem habebit quidem legum volumen, sed thronus tuus susceptam eam & memoriæ mandatam perpetuò conseruet in opere.

OPORTET *autem prætori Thraciæ annonarum, capituum, & reliqui solatij nomine præberi sol. 200. eius adsessori solid. 72. eius cohorti aureos 52. Occasione vero codicillorum præbere oportet eum sic. spectabil. tribus chartulariis sacri cubiculi, solid. 9. primicerio clarissimorum tribunorum notariorum & laterculensibus, solidos 24. cohorti gloriosiss. præfectorum pro iussionibus & omni alia caussa, solidos 40.*

DE COMITE ISAVRIAE.

TITVLVS VI.

NOVELLA CONSTITVT. VIGESIMASEPTIMA.

Imper. Iustinianus August. Ioanni gloriosiss. sacrorum per Orientem prætoriorum præf. & iterum exconsuli & patricio.

PRAEF-

Ὅπερ τισὶ τῶν πρὸ ἡμῶν αὐτοκρατόρων ἐν εἰκόνι καὶ σχήματι κατὰ τὴν Ἰσαύρων χώραν ἦλθεν ἐπὶ νοῦν πρᾶξαι, τοῦτο ἡμεῖς αὐτοῖς τοῖς πράγμασι δι' αὐτῆς τῆς τῶν ἔργων ἰσχύος ἐπί τε Γαλατίας ἐπράξαμεν τῆς πρώτης, ἐπί τε τῆς Πακατιανῆς Φρυγίας, τὴν τῶν πρώην καλουμένων βικαρίων ἀρχὴν ἑνώσαντες ταῖς πολιτικαῖς, καὶ μίαν καταστησάμενοι τάξιν, καὶ διακοσμήσαντες αὐτὰς ὡς ἐχρῆν· καὶ ἑκάστῳ δόντες ἀντὶ τῆς πρώην προσηγορίας τὸ τῶν κομήτων ὄνομα, ὥστε τὸν μὲν, κόμητα Γαλατίας, τὸν δὲ, κόμητα Πακατιανῆς ὀνομάζεσθαι Φρυγίας, παρεπομένης ἑκατέρῳ τούτων αὐτῶν καὶ τῆς ἡμετέρας ἐπωνυμίας.

ΚΕΦΑΛ. α.

Τοῦτο δὴ καὶ κατὰ τὴν Ἰσαύρων πράττομεν χώραν. οὐ γὰρ ἔτι βουλόμεθα τὸν ἐπὶ ταύτης γινόμενον τῆς ἀρχῆς διπλοῖς χρῆσθαι συμβόλοις, καὶ λαμβάνειν μὲν καὶ τὴν τῆς πολιτικῆς ἀρχῆς προσηγορίαν, λαμβάνειν δὲ καὶ τὰ τῆς στρατιωτικῆς ἐξουσίας σημεῖα, καὶ ὄνομα περιφέρειν διπλοῦν, πράγματος ὄντος ἑνός. ἀλλ' αὐτόθεν μίαν εἶναι τὴν ἀρχὴν αὐτῷ τίθεμεν, αὐτὴν μὲν προνοοῦσαν τῶν ὅπλων, αὐτὴν δὲ τῶν δημοσίων ἀντιλαμβανομένην, ἅπαντα δὲ ἔχουσαν ἐφ' ἑαυτῇ, καὶ μιᾷ χρωμένην τάξει, κομητιανήν τε προσαγορευομένην, καὶ κομιζομένην τὰ σύμβολα τῆς στρατείας ἐκ τοῦ θείου τῶν λιβέλλων σκρινίου. ἔσται δὲ καὶ αὐτὴ παντελῶς ἄμισθος, καὶ οὐ

παρέξει

PRAEFATIO.

QVOD *quibusdam antè nos Imperatoribus, vt in Isaurorum regione facerent, per imaginẽ & figurã in mentẽ venit, id nos re ipsa iam per ipsam operum efficaciã tam in Galatia prima, quàm Pacatiana Phrygia confecimus, vicarij officio (vt prius appellabatur) cũ ciuili adunato, & vna vtrinq; coborte constituta, & ipsis (vt oportuit) exornatis, neque non vtrique pro vetere appellatione comitis nomine imposito: vt ille quidem comes Galatiæ primæ nuncupetur, is vero nominetur comes Pacatianæ Phrygiæ, vtrumque horum ipsorum nostro concomitante cognomine.*

CAPVT I.

IDémque *hoc & in Isaurorum prouincia præcipimus. Neque enim volumus, vt qui decætero in hoc consistit officio, duplicibus vtatur codicillis, &* sumat quidẽ ciuilis officij appellationem, sumat vero etiã militaris potestatis signa, *& duplex nomen circumferat, cũ res planè sit eadẽ: sed iã inde vt vnitũ officiũ habeat statuimus, quod ipsum & armis pũideat, & publica in se recipiat, omnia sub se continẽs, & vna coborte vtens, quæ comitiana appelletur: & suæ militiæ probatorias ferat ex sacro libellorum scrinio. Obueniat autem omnino & is magistratus gratis, neque*

παρέξει χρημάτων οὐδεμίαν δόσιν· ἀλλ' αὐτὴ καθαραῖς χρῆσθαι ταῖς χερσὶ, καθάπερ αἱ λοιπαί· καὶ καταπέμψομεν τι καὶ πρὸς αὐτὴν τὸν ἔναγχος παρ' ἡμῶν πεφοιτηκότα νόμον. δώσομεν δὲ αὐτῇ πρὸς τοῖς κωδικίλλοις (οἵπερ αὐτὸν τοῖς σπεκταβιλίοις ἐγγράψουσιν ἄρχουσι) καὶ τὰ θεῖα παραγγέλματα, ταῦτα δὴ τὰ mandata principis, ἤτοι τὰ βασιλικὰ ἐντάλματα, παρά τε τοῖς ἀρχαίοις ὀνομαζόμενα, παρ' ἡμῶν τε αὖθις εἰς πολιτείαν εἰσενεχθέντα. ἐξ ὧν μαθήσεται ὅτι προνοητέον αὐτῷ καθ' ἕκαστον, καὶ τῶν δημοσίων ἁπάντων καὶ τῶν ἰδιωτικῶν συμβολαίων, καὶ τῆς εὐκοσμίας τῆς ἄλλης, καὶ τοῦ κατὰ μηδὲν βλαβῆναι τὸ δημόσιον· καὶ ἁπλῶς ἅπαντα ὅσα προσῆκόν ἐστιν αὐτὸν ποιεῖν, ἐκεῖθεν αὐτῷ γενήσεται φανερά.

ΚΕΦΑΛ. β.

ΙΣΤΩ δὲ μόνον τοσοῦτον, ὅτι καὶ αὐτὸς ἐν τοῖς περιβλέπτοις ἄρχουσι τέτακται, καὶ τῶν ἐφέσεων τῶν παρ' ἐκείνου γινομένων οἵ τε ἐνδοξότατοι ὕπαρχοι τῶν ἱερῶν ἡμῶν ἀκροάσονται πραιτωρίων, ὅ, τε ἐνδοξότατος ἡμῶν κοιαίστωρ καθάπερ αὐγουσταλίου καὶ ἀνθυπάτου, καὶ πραιτώρων τριῶν τῶν νῦν παρ' ἡμῶν ἐγκατασταθέντων Πισιδίᾳ τε καὶ Λυκαονίᾳ, καὶ Θράκῃ, καὶ τοῦ κόμητος τῆς ἑῴας, καὶ πρός γε τοῦ κόμητος τῆς Πακατιανῆς Φρυγίας, Γαλατίας τε πρώτης. εἰ δέ τις τῶν ἐν Ισαυρίᾳ δικῶν ἐλάττων εἴη τῶν πεντακοσίων χρυσῶν, εἶτα ἐφέσιμος γένηται, ταύτης αὐτοὶ ἀκροάσονται κατὰ τὸ τῶν θείων ἀκροα-

τηρίων

quidquam exhibebit numerabitve pecunia. Et vt ipse quoque puris vtatur manibus, quemadmodum reliqui, ad ipsum nuper à nobis editam legē transmittemus. Sed præter codicillos, qui & ipsum inter spectabiles adscripserunt, dabimus ei sacra etiam præcepta, quæ Mādata Principis à veteribus nuncupantur, & à nobis rursus in rempubl. sunt *illata, ex quibus intelliget quæ singulatim ad eius pertineant solicitudinem tam in publicis omnibus, quàm priuatis contractibus. quidquid præterea venustum & decorum est, ne quid fiscus sentiat dispendij, & simpliciter quæcunque ipsum facere conuenit, ex iis illi manifesta fient.*

CAPVT II.

H*Oc vnum sciat, quòd & ipse inter spectabiles magistratus collocatus est & appellationes apud illum interpositas gloriosiss. sacrorum nostrorum prætoriorum præfecti, tum etiam gloriosß. quæstor noster audient, quemadmodum & Augustalis, & proconsulis, & trium prætorum nuper à nobis in Pisidia, Lycaonia, Thracia institutorum,* & comitis Orientis, *& insuper comitis Pacatianæ Phrygiæ & Galatiæ primæ. Quod si qua in Isauria caussa minor quingentis aureis sit, & postea per prouocationem suspendatur, huic & ipse audientiam accommodabit in forma sacrorum*

τηρίων σχῆμα. καὶ γὰρ δὴ καὶ τοῦτο δίδομεν αὐτῷ, σεμνοτέραν αὐτῷ καὶ κατὰ τοῦτο τὴν ἀρχὴν ἀποφαίνοντες.

¶ Ἡ τοίνυν σὴ ὑπεροχὴ κατὰ μίμησιν τῶν εἰρημένων ἀρχῶν καὶ τὰ περὶ αὐτῶν διαταξάτω. ὑποθήσομεν γὰρ αὐτῷ καὶ ἀπογραφὴν τῷδε ἡμῶν τῷ νόμῳ, δηλοῦντες τί μὲν αὐτόν τε καὶ τὴν αὐτοῦ τάξιν καὶ τὸν αὐτοῦ πάρεδρον ἐκ τοῦ δημοσίου προσήκει κομίζεσθαι, τί δὲ προφάσει τῶν ἀρχικῶν διδόναι συμβόλων. καὶ ἴστωσαν οἱ παρ' ἡμῶν ταύτας δὴ τὰς ἔναγχος κατακοσμηθείσας ὑφ' ἡμῶν ἀρχὰς παραλαμβάνοντες, ὡς ὑπισχόμεθα χρήματά τε ὑπὲρ τῶν ἀρχῶν συνεχῶς προσφερόμενα παντελῶς ἀποστερεῖσθαι, αὐτοί τε οἴκοθεν, καὶ τοῖς παρέδροις αὐτῶν ἅπερ οὐκ εἶχον διδόναι, καὶ ταῖς τάξεσι τὰ παρ' ἑτέρων ἀφῃρημένα φιλοτιμήσασθαι, καὶ αὐτοῖς τοῖς ἄρχουσι μείζονα ποιήσασθαι τὴν παραμυθίαν· ἵνα παντάπασι τοὺς ἡμετέρους ὑπηκόους φυλάξωμεν ἀπαθεῖς. εἰ δὲ καί τινας ἄρχοντας τῶν πλησίον αὐτῶν ἐπαρχιῶν ἀμελοῦντας εὕροις περὶ τὸ δημόσιον, οὐχ ἕτερον ἐκπέμψεις, ἀλλ' αὐτοὺς τοὺς σπεκταβιλίους ἄρχοντας ἐνοχλήσεις ὥστε αὐτοὺς ἐπιτιθέναι τοῖς ἐκ γειτόνων ἄρχουσιν, εἰ ῥαθυμοῖεν, καὶ παρασκευάζειν ταῦτα πᾶσιν εἰσκομίζειν τρόποις· ὥστε εἶναι τὴν ἀρχὴν καλλίω τε καὶ πολλῷ τῆς προτέρας ἀμείνω. DAT. XV. KAL. IVN. CONSTANTINOP. BILIS. V. C. CONS.

auditoriorum. Nam & hoc illi concedimus, dignitatis illi pleniorem magistratum in hac etiam parte efficientes.

EPILOGVS.

¶ *Tua igitur excellentia ad prædictorum magistratuum imitationem, ea quoque quæ hunc concernunt, constituat. Subiiciemus enim & descriptionem huic nostræ legi, declarãtes, quid ipsum cohortémq; eius, & eius adsessorẽ ex publico ferre, quid item nomine codicillorum magistratus dare conueniat. Ac nouerint qui hosce à nobis nuper ad nouam pulchritudinẽ redactos magistratus suscipiunt, quòd & pecunias, quæ continuè pro officiis offerebantur, omnino recusare, & quæ non prouenerant, de nostro tam ipsis quàm ipsorum adsessoribus dare, & cohortibus largiri, quæ ab aliis ablata erãt, & ipsis præsidibus maiora adsignare solatia sustinuimus in hoc tantum, vt vndique subditos nostros immunes à dispendiis conseruemus. Quod si quos vicinarum illi prouinciarũ præsides negligentius agere circa tributa publica deprehendas: non alium emittes, sed ipsos spectabiles magistratus fatigabis, vt vicinarum prouinciarum præsidibus, si socordiæ se tradant, immineant: & efficiant, vt omnibus hæc modis inferant, quo magistratus multo pulchrior sit & præstantior, quàm dudum.*

Δεῖ παρέχεσθαι τῷ κόμητι τῆς Ισαυρίας ὑπὲρ ἀννόνων, *sol.* CC. τῷ αὐτοῦ παρέδρῳ, *sol.* XXII. τῇ αὐτῇ τάξει, *auri lib.* II. Δεῖ δὲ αὐτὸν παρέχειν προφάσει συμβόλων οὕτως. τοῖς περιβλέπτοις χαρτουλαρίοις τρισὶ τοῦ θείου κουβικουλαίου, *sol.* XI. τῷ πριμικηρίῳ τῶν λαμπροτάτων τριβούνων νοταρίων, καὶ τοῖς λατερκουλισίοις, *sol.* XXIIII. τῷ βοηθῷ αὐτοῦ, *sol.* III. τῇ τάξει τῶν ἐνδοξοτάτων ὑπάρχων, ὑπὲρ προσταγμάτων καὶ πάσης ἑτέρας αἰτίας, *sol.* XIII.

Περὶ τοῦ μοδεράτωρος Ελενοπόντου.

Διάταξις κη.

Ο ΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ Ιωάννῃ τῷ ἐπάρχῳ πραιτωρίων.

TO καλῶς τε καὶ αὔωθεν ἁρμοσθέν τε καὶ ἡνωμένον, καὶ εἰς τὴν οἰκείαν ἰσχὺν συντεθὲν, χωρὶς εὐλόγου τινὸς αἰτίας καινίζειν ἢ διαιρεῖν οὐκ ἂν εἴη διοικήσεως ἐῤῥωμένης. οὐ γὰρ ἐν ὀνομάτων πλήθει θετέον τὴν ἰσχὺν, ἀλλ' ἐν ἀληθεῖ πραγμάτων ἀποτελέσματι. ὁποῖον δέ τι γεγονέναι περὶ τούτους δὴ τοὺς δύο Πόντους καλουμένους μεμαθήκαμεν· φαμὲν δὴ τόν τε Ελενόποντον, τόν τε Πολεμωνιακὸν Πόντον.

OPORTET *Isauriæ comiti pro annonis præstari sol. 200. eius adsessori, sol. 72. cohorti eius, aureos 52. Oportet item ipsum præbere occasione codicillorum sic. spectabilibus tribus chartulariis sacri cubili, sol. 9. primicerio clarissimorum tribunorum notariorum & laterculensibus, solidos 24. cohorti gloriosiss. præfectorum pro iussionibus, & omni alia caussa, solidos 40.*

DE MODERATORE HELENOPONTI.

TIT. VII.

NOVEL. CONSTIT. XXVIII.

Imp. Iustinianus Augu. Ioanni præfecto prætorio.

PRAEFATIO.

QVOD pulchrè & longo antè tempore concinnatum adunatúmque, & in sua iam firmitate compositũ exstitit: id sanè nouare aut diuidere absque rationabili caussa, confirmati validíque imperij non est. Neque enim in verborum multitudine, sed in vero & iusto rerum effectu robur imperij collocandum est. Et tamen circa duos illos (vt vocant) Pontos, nempe Helenopontum, & Põtum Polemoniacum, tale quiddam

Πόντον. ὑφ' ἑνὶ γὰρ πρώην ἄρχοντι τεταγ-
μένης τῆς χώρας, γεγόνασι δύο, μήτε δημο-
σίας ἀνάγκης τοῦτο κατεπειγούσης, μήτε ἑτέρας
τινὸς προφάσεως εὐλόγου, ἣν ἄν τις καὶ ῥαδίως
ἐξεύροι. καὶ τοσοῦτον μαρτυρεῖται τὸ πρᾶγμα
οὕτως ἔχον, ὡς εἰς τὴν παροῦσαν ἡμέραν ἑνὶ τρα-
κτευτῇ τῶν δημοσίων φόρων τε καὶ διατυπώ-
σεων χρῆσθαι τὰς χώρας ἀμφοτέρας. πόλεις τε
εἴ τις ἀριθμήσει τὰς καθ' ἑκάτερον οὔσας, μό-
λις ἐπαρχίας μιᾶς αὐτάρκες γένοιτο μέτρον· εἴ
γε ὀκτὼ μὲν πόλεις συμπληροῦσι τὸν Ἑλενόπον-
τον, τουτέστιν Ἀμάσειά τε καὶ Ἴβωρα, καὶ Εὐχαΐ-
τα, καὶ πρός γε Ζῆλα καὶ Ἀντράπα, καὶ αἵ γε
πρὸς τοῖς κλίμασι κείμεναι, Σινώπη τε καὶ Α-
μισός, πόλεις ἀρχαῖαι, καὶ μὴν καὶ Λεοντόπο-
λιν ἤδη κἀκείνην ἀριθμητέον ἐν πόλεσι. πέντε
δὲ ἄλλαι τὸν Πολεμωνιακὸν συνέχουσι Πόν-
τον, Νεοκαισάρειά τε καὶ Κώμανα καὶ Τρα-
πεζοῦς καὶ Κερασοῦς καὶ Πολεμώνιον (Πιτυοῦν-
τα γὰρ δὴ καὶ Σεβαστόπολιν ἐν φρουρίοις
μᾶλλον ἀριθμητέον ἢ πόλεσιν) ὥστε μέχρι
τούτων ἑκάτερον εἶναι τῶν Πόντων, μεθ' οὓς
ἥ τε ἡμετέρα καθέστηκε Λαζική, ἐν ᾗ καὶ ἡ
Πετραίων ἐστὶ πόλις, (ὑφ' ἡμῶν τὸ πόλις εἶ-
ναί τε καὶ ὀνομάζεσθαι προσλαβοῦσα, κεχρη-
μένη τε τῷ τῆς ἡμετέρας εὐσεβείας ὀνόματι,
καὶ Ἰουστινιανὴ καλουμένη) Ἀρχαιόπολίς τε
καὶ Ῥοδόπολις, φρούριά τε μέγιστα καὶ ἀρ-
χαῖα. ἐν οἷς δὴ καὶ τὰ παρ' ὑμῶν ἐστιν ἐκ

Περσῶν

factum esse didicimus. Cum enim sub vnū antea præsidem ordinata esset prouincia, duo constituti sunt, neque publica id necessitate exigente, neque alio aliquo rationabili prætextu subsistente, quem expeditè aliquis & facile inueniat. Adeóque amplum eius facti testimonium res ipsa præbet, cum in hodiernum vsque diem vno tantum publicorum tributorum & dispositionum tractatore vtraque vtatur prouincia. Ac si quis vrbes quæ per vtramque sunt, enumeret, vix vnius prouinciæ iusta & sufficiens mensura resultet, si modo Helonopontum quidem octo vrbes implent, hoc est Amasia, Ibora, Euchaita, insuper & Zela, & Andrapa, & Aegæum ad climacas, hoc est gradus situm, Sinopa & Amisus antiquæ vrbes, sed & Leontopolis, quæ & ipsa iā inter vrbes numeratur: aliæ vero quinq; Polemoniacū Pontum continent, Neocæsarea & Commana, Trapezûs, & Cerasûs & Polemoniū. Pitiûs enim & Sebastopolis inter castra potius quàm vrbes numerandæ sunt: vt intra hosce terminos vterque Pontus cōsistat. Post quos tā nostra constituta est Lazica, in qua vrbs Petræon est, quæ nostro beneficio & esse & nominari vrbs cœpit, quàm quæ nostræ pietatis nomine vtitur, & Iustinianea appellatur. Archæopolis quoq; & Rhodopolis maxima & antiqua castra. in quibus planè etiam ea castra sunt, quæ nos à

Περσῶν ἀναληφθέντα φρούρια, Σκάνδεις τε καὶ Σαραπανὶς, καὶ Μουρισιός τε καὶ Λύσιρις, καὶ ἔτι ἕτερον ἡμῖν ἐν Λαζοῖς ἐκπεπόνηται. εἶτα ἡ Τζάνων ἐκδέχεται χώρα, νῦν πρῶτον ἐφ' ἡμῶν ὑπὸ Ῥωμαίων κατακτηθεῖσα, καὶ πόλεις τε καὶ αὐτὴ τὰς μὲν ἄρτι γινομένας δεχομένη, τὰς δὲ ὅσον οὔπω γενησομένας δεξομένη. ἀλλὰ τὰ μετ' ἐκείνην ἔθνη καθεστᾶσι, Σουανοί τε καὶ Σκύμνοι καὶ Ἀψίλαι καὶ Ἀβασγοὶ, καὶ ἕτερα νῦν, θεοῦ δόντος, φίλιά τε καὶ ἡμέτερα.

ΚΕΦΑΛ. α.

ἈΛΛ' εἰς ταῦτα μὲν ὁ περὶ τοὺς τόπους τούτους ἡμᾶς ἤνεγκε λόγος· ἐπανίωμεν δὲ αὖθις ἐπὶ τοὺς πόντους καὶ τὴν ἕνωσιν τὴν αὐτῶν. τούτους γὰρ νῦν ἄμφω τοὺς πόντους τοὺς ταῖς τρισκαίδεκα πόλεσι περιεχομένους εἰς μίαν ἐπαρχίαν αὖθις συνάγομεν, καὶ ἀποδίδομεν αὐτοῖς τῆς μὲν παλαιότητος τὴν ἕνωσιν, τῆς δὲ νεότητος τὴν ἐπωνυμίαν. Ἑλενόποντος γὰρ ἅπας καλείσθω, τοῦτο δὴ τὸ τεθὲν αὐτῷ παρὰ Κωνσταντίνου τοῦ τῆς εὐσεβοῦς λήξεως ὄνομα, προφάσει τῆς σεμνοτάτης αὐτοῦ μητρός· Ἑλένης φαμὲν τῆς εὐσεβοῦς τὴν λῆξιν, ἥπερ ἡμῖν καὶ τὸ θεῖον τῶν Χριστιανῶν ἐξεῦρε σύμβολον. τὸ γὰρ δὴ Πολέμωνος ὄνομα, παλαιοῦ γενομένου τῶν πολλῶν ἐκείνων ἐν Πόντῳ τυράννων, πεπαύσθω. πρῶτον μὲν, ὅτι τυράννου καθειστήκει. δεύτερον δὲ, ὅτι καὶ πόλιν ἐπώνυμον εἶχε, τὸ Πολεμώνιον φαμέν· καὶ ὅτι κάλ

λιον

Persis recepimus, Scandias & Sarapanes & Murisios ac Lusieros, & si quid aliud praeterea à nobis in Lazis elaboratum est. Hanc deinde Tzanorum regio excipit, sub nostro nunc primum imperio Romanorũ ditioni adiuncta, quae & ipsa vrbes partim nuper factas suscepit, partim mox futuras suscipiet. Post istam aliae item gentes consistunt, Suani, & Scymni, & Apsilae, & Abasgi, & aliae, quae omnes (permittente deo) vel nostrae, vel sociae sunt.

CAPVT I.

SEd ad ista quidem nos de his locis institutae oratio detulit. nunc autẽ denuo ad Pontos & illorum vnitionem reuertamur. Ambos enim illos locos, tredecim comprehensos vrbibus, iterum nunc in vnam prouinciam contrahimus, aßignamúsque ipsis tam veterem vnitionem, quàm modernam appellationem. Namq; ab omnibus Helenopõtus nuncupator. quod illi nomen à pientiß. principe Cõstantino impositum est occasione honestiß. suae matris, Helenae scilicet pientiß. mulieris, quae nobis etiã sacrum Christianorum signum inuenit. Vetus enim illud nomen Polemonis, quo plerique in Ponto tyranni vsi fuerunt, dehinc quiescito: primum, quia tyranni exstitit: secundo, quia vrbem de suo nomine appellatam habet, scilicet Polemonium: tum etiam, quia pulchrius

fuerit.

λιον ἂν εἴη τὰς χώρας ἐκ τῶν ὀνομάτων Χριστιανικῶν τε καὶ βασιλικῶν μᾶλλον ἤπερ ἐκ πολέμου καὶ ταραχῆς γνωριζομένων σημαίνεσθαι.

ΚΕΦΑΛ. β.

Πᾶσαι δὲ αἱ τρισκαίδεκα πόλεις ἐπαρχίας ἔστωσαν μιᾶς, ἀφαιρουμένης μὲν οὐδετέρας αὐτῶν τῶν μητροπόλεων (Ἀμασείας τε φαμὲν καὶ Νεοκαισαρείας) τοῦ τῆς μητροπόλεως ὀνόματος· τῶν δὲ θεοφιλεστάτων αὐτῶν ἐπισκόπων τῶν μὲν μητροπολιτῶν ἐνταυθοῖ χειροτονουμένων. τῶν δὲ ὑπ' αὐτοὺς τεταγμένων, ὁμοίως ὑπ' αὐτῶν τῶν τὰς μητροπόλεις ἐχόντων (καθὰ καὶ μέχρι νῦν ἦν) χειροτονουμένων. οὐδὲν γὰρ τῶν περὶ τὴν ἱερωσύνην αὐτῶν καινίζομεν, ἐπειδὴ καὶ ἐπὶ μιᾶς ἐπαρχίας καὶ ὁ πάλαι χρόνος, καὶ οὗτος ὁ νῦν κατακοσμηθεὶς ὑφ' ἡμῶν, οἶδε πολλὰς τοιαύτας καταστάσεις ἐν τοῖς θεοφιλεστάτοις ἐπισκόποις τυγχανούσας. καὶ ἐφηγείσθω γε αὐτῆς ἀνὴρ εἷς, ἄρχων μὲν χώρας ἑκατέρας, μοδεράτωρ δὲ προσαγορευόμενος· ὃν ἄν τις ἁρμοστὴν καλέσειε, τῇ συνηθείᾳ χρώμενος γλώττῃ. ἐπειδὴ καὶ τοῦ μοδεράτωρος ὄνομα ἀρχαῖόν τι ἐστὶ καὶ ῥωμαϊκῇ σεμνότητι πρέπον. καὶ ὅ γε ἁρμοστὴς, ἀρχαῖός τις ἄρχων ἦν, ἐκ Λακεδαίμονος ἐπὶ τὸ ὑπήκοον στελλόμενος.

ΚΕΦΑΛ. γ.

Ὥστε ὁ τὴν ἀρχὴν παραλαμβάνων ταύτην ὀνομαζέσθω μοδεράτωρ Ἰουστινιανὸς Ἑλενο-

πόντου·

fuerit, regiones Christianorum & regum nominibus designare, quàm his quæ polemi, hoc est belli & tumultus præ se notionem ferunt.

CAPVT II.

O*Mnes autem illæ tredecim vrbes vnius sunto prouinciæ, vt tamē neq; alterutri in iis metropoli (Amasiæ scilicet & Neocæsareæ) metropolis nomen detrahatur: & dei amantes earum episcopi, metropolitani quidem in hac vrbe, qui vero sub metropolitanis collocati sunt, ab his qui metropoles sub cura sua habent (vt hactenus in more fuit) ordinentur. nihil enim circa sacerdotiū illarū innouamus, cum multas eiusmodi institutiones inter dei amātissimos episcopos* in vna etiã prouincia *existere, tam vetustum seculum, quàm quod per nos modo exornatur, nouerit. Et cum imperio quidem inducitor illis vnus vtriusque prouinciæ præses, cognomento Moderator, quem quis vulgari lingua vsus Harmosten appellet, quandoquidem & moderatoris nomen vetustum est, Romanáque amplitudine dignum: & ipse Harmostes quidam olim magistratus erat, qui è Lacedæmone hinc inde per omnem eius ditionem dirigebatur.*

CAPVT III.

V*Nde qui id officium suscipit, Moderator Iustinianeus Helenoponti nominator: obtem-*

πόντου· ὑπακουέτω δὲ αὐτῷ καὶ τὸ στρατιωτικὸν τὸ κατὰ τὴν ἐπαρχίαν ἱδρυμένον, ἐχέτω τε καὶ *ad responsum*· πᾶσά τε ὑποκεκλίσθω τύχη, λόγον προνομίας ἀντιτιθέναι μὴ δυναμένη. ἀκροάσθω δὲ καὶ δικῶν χρηματικῶν τε καὶ ἐγκληματικῶν, καὶ τῶν ἄλλων, τῶν μὲν ἐλαχίστων, ἀγράφως τε καὶ προῖκα· τῶν δὲ μειζόνων, ἐγγράφως μὲν, μετὰ δὲ τῆς τεταγμένης κατὰ τὴν θείαν ἡμῶν διάταξιν δαπάνης. καὶ ὅγε τὴν ἀρχὴν ταύτην παραλαμβάνων, τὰς ἑκατέρας ἀρχῆς κομιζέσθω σιτήσεις, συνιούσας εἰς ἑπτακοσίους εἴκοσι πέντε χρυσούς· καὶ τάξει χρήσθω μιᾷ. καὶ ὁ τῶν δημοσίων δρόμος τε καὶ κίνδυνος εἷς καὶ κοινὸς ἔστω κατά τε τοῦ τὴν ἀρχὴν ἔχοντος, κατά τε τῆς τάξεως, εἴπερ εἰς ἓν συνελεύσεται σχῆμα, καὶ ἁρμοσθήσεται πρὸς ἑαυτὴν, καθάπερ ἂν ὑπὸ τοῦ προεστῶτος ταχθείη. καὶ ὁ πάρεδρός γε τῆς ἀρχῆς δύο καὶ ἑβδομήκοντα χρυσοὺς ἐκ τοῦ δημοσίου λήψεται, καὶ ἡ τάξις ἡ ἐξ ἀμφοῖν μία γινομένη τετρακοσίους τεσσαράκοντα ἑπτὰ τρίτον κομιεῖται χρυσοῦς.

ΚΕΦΑΛ. δ.

Ὁ δὲ τὴν ἀρχὴν ἔχων τοποτηρητὰς μὲν κατὰ τὰς πόλεις οὐκ ἐκπέμψει (τοῦτο γὰρ φυλάξεται, καθὰ καὶ τοῖς θείοις ἡμῶν περιέχεται παραγγέλμασιν) αὐτὸς δὲ περινοστήσει

τὰς

obtemperatóque illi per eam prouinciam stationem agentes militares copiæ. Habeto etiam Adresponsum. cuiuscunque conditionis homines omnes se illi submittunto sine vlla prærogatiua priuilegij. Audientiam quoq; præbeto in caussis tam pecuniariis quàm criminalibus & aliis: minimis quidem, sine scripto & gratis: maioribus vero, licet scriptis interuenientibus, eo tamen sumptu, quem sacra nostra præscribit constitutio. Item qui hunc magistratum suscipit, is vtriusque officij annonas ferto, surgentes vsque in septingentos vigintiquinque aureos. vnáque vtitor cohorte, & publicorum tributorum decursio & periculũ idem & commune esto tam contra eum qui officium obtinet, quàm contra cohortem: quandoquidem & ipsa in vnam coibit formam, & inter se conglutinábitur, quemadmodum is ordinauerit, qui supra prouinciam positus est. Sed & magistratus adsessor septuaginta duos ex publico aureos capiet: & cohors ex ambabus prioribus vna facta, quadringentos quadragintaseptem aureos feret, & tremissem.

CAPVT IIII.

INsuper qui hoc fungitur officio, neque vicarios in locum suũ per vrbes dimittet (obseruabitur enim & id, quemadmodum in sacris nostris cõtinetur mandatis) sed ipse oberrando vrbes

τὰς πόλεις, ὑπ' οὐδενὸς νόμου τυχὸν ἢ θείου πραγματικοῦ κωλυόμενος τύπου· κἂν εἴ τι τοιοῦτον ὁ πρότερος ἐπέταττε κρίνος. καὶ ἔσται καὶ ἐπὶ τῶν μητροπόλεων καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἔνθα ἂν τοῦτο συνίδοι (εἴπερ ὅλως ἡ πόλις αὐτάρκης εἴη πρὸς τὴν ὑποδοχὴν τὴν αὐτοῦ) αὐτὸς μέντοι κερδῶν ἀπεχόμενος, καὶ ζημίας ἁπάσης χωρίς. οὐκ αὐτὸς γὰρ, οὐ ταξεώτης, οὐ στρατιώτης ἑπόμενος αὐτῷ, λήψεταί τι παρὰ τῶν συντελῶν, ἢ δαπανήσει προῖκα· καὶ ἢ τοὺς συντελεῖς τοὺς ἡμετέρους ἐπιτρίψει, ἢ τοῖς ἑπομένοις αὐτῷ στρατιώταις αὐτὸ τοῦτο πράττειν ἐφήσει. καὶ γὰρ δὴ καὶ τοῦτο τὸ μέρος τῶν θείων ἡμῶν παραγγελμάτων ἐστίν. αὐτὸς μὲν τόν τε ὅρκον ἐννοῶν ὃν ὤμοσε, καὶ ὅτι προῖκα παραλαμβάνων τὴν ἀρχὴν, καὶ αὔξησιν τοσαύτην ἔχων σιτήσεων, οὐκ ἄν ποτε τολμήσειέ τι λαβεῖν, εἰ μὴ μετὰ μεγάλης ἀπολαῦσαι τούτου τῆς ποινῆς ἐθελήσειεν· οὐδὲ τῇ τάξει τοιοῦτό τι πράττειν ἢ λαβεῖν τι κατὰ τοιαύτην πρόφασιν ἐφιείς. τοὺς δὲ στρατιώτας, εἰ μὴ ταῖς οἰκείαις σιτήσεσιν ἀρκουμένους ἐπιδεῖν παρασκευάσῃ, οὐδὲ αὐτοὺς ἔξω δικαίας ἀγανακτήσεως γενήσεται· ἀναγκασθήσεταί τε ἐκ τῶν σιτήσεων αὐτῶν εἰσπράξας τὴν παρ' αὐτῶν γενομένην ζημίαν, καὶ ταύτην τοῖς συντελέσιν ἀποδοῦναι.

¶ Διὰ τοῦτο γε μὴν βουλόμεθα ταύτας δὴ τὰς [1] ἀρχὰς μείζους τε καὶ σεμνοτέρας εἶναι, πλήθει τε τῶν ὑπηρετούντων (*centum* γὰρ αὐτῷ βουλόμεθα ταξεώτας εἶναι σεμνότητί τε τῆς ἀξίας

(ἐπειδὴ

vrbes lustrabit, nulla omnino lege aut sacra fortè pragmatica forma prohibendus, tametsi praecedens tēpus tale quid iusserit. Statiuáque aget vbicunq; illi visum fuerit, vel in vna metropoleon, vel in aliis vrbibus, si modo ad eius sustentationem vrbs per omnia sufficit. sordium ipse & lucri abstinens, omniáque citra incolarum dispendium gerens. Nam neque ipse, neque cohortalis, neque miles ipsum comitatus à collatoribus aliquid capiet, aut gratis sumptū faciet: aut etiam collatores nostros vel ipse atteret, aut comitātes ipsum milites hoc ipsum agere permittet. hoc etenim & ipsum pars est nostrorum mandatorū. Ipse certè sacramenti memor, quod praestitit, & quòd gratis officium suscipit, quódq; tam magnū annonarum incrementum meruit, nūquam quidquam ausit accipere, nisi magna id cum poena velit restituere: neque vt cohors per eiusmodi occasionem tale quid vel exigat, vel oblatum accipiat, permittens. Et nisi procurauerit, vt milites ipsum annonis suis contenti sequantur, neque ipse iustam indignationem effugiet, irrogatúmque ab ipsis damnum compelletur ex eorum annonis exigere, & hoc collatoribus sarcire.

2 ¶ *Propterea certe maiores hosce magistratus auctoritatísque pleniores tam multitudine apparitorum (centum enim illum cohortales habere volumus) quàm dignitatis magnitudine*

(ἐπειδὴ σπεκ͵λαβιλίαν αὐτῷ ποιοῦμεν τὴν ἀρχὴν) ἵνα ἐν ταῖς ἀνάγκαις ἄρχουσι χρώμεθα σεμνοτέροις, καὶ ταῖς ἡμετέραις κελεύσεσιν ὑπουργεῖν δυνατοῖς. τί γὰρ ἂν καὶ πράξειαν ἄνδρες οἱ κατὰ τὸ πρὸ ἡμῶν σχῆμα ταῖς ἐπαρχίαις ἐφεστῶτες, ὀλίγοι μὲν ὄντες, ἐλαχίστων δὲ ἐξάρχοντες· κομιζόμενοί τε παρὰ τοῦ δημοσίου σφόδρα μέτρια, διδόντες δὲ πολλά, κλέπτειν δὲ ἀναγκαζόμενοι καὶ μίαν ἔχοντες ταύτην σπουδὴν, τὸ τοῖς ἑπομένοις αὐτοῖς δανεισταῖς, προφάσει τῶν περὶ τὴν ἀρχὴν δεδομένων, κατὰ μικρὸν ἀποδιδόναι τὸν ἔρανον; ἐξ ὧν τοὺς ἡμετέρους συντελεῖς εἰώθασι πωλεῖν, ἀσεβεῖς τε ἅμα καὶ κεκινδυνευμένους ἑαυτοῖς εὑρίσκοντες πόρους.

¶ Ταῦτα ἡμᾶς ἐδυσώπησεν οὐ μόνον τοῖς ἐντεῦθεν κέρδεσιν ἀπειπεῖν, ἀλλὰ καὶ οἴκοθεν προσδαπανῆσαι μεγάλα· καὶ εἴπου τισὶν ὤνιον παρὰ τῶν πρὸ ἡμῶν τὸ τῆς ἀρχῆς ἐδίδοτο σχῆμα, τοῦτο ἐξωνήσασθαι, καὶ ἐλευθέρους τοὺς ἡμετέρους ἀφεῖναι συντελεῖς τοῦ τοιούτου δασμοῦ, καὶ οἴκοθεν ἀντεισαγαγεῖν τὴν παραψυχὴν τοῖς λαμβάνουσιν, ἵνα καὶ τούτοις μεταδῶμεν ἐλευθερίας· ἀπήρκει γὰρ ἡμῖν, ὡς ἔοικε τοῦ θεοῦ τοιαῦτα φιλοτιμουμένου, μὴ μόνον Ἄφροις, μηδὲ τοῖς ἔθνεσι τοῖς ἐκεῖσε χαρίσασθαι τὴν ἐλευθερίαν ἀλλὰ καὶ τοὺς κατὰ μέσην ἡμῶν τὴν πολιτείαν ἔτους

ἑκάστῳ

(siquidem spectabilem illi magistratum efficimus) esse volumus, vt necessitatis tempore amplioribus vtamur magistratibus, & qui nostris subseruire possint iussionibus. Quid enim facerent hi, qui vetere forma præfuerunt prouinciis, qui cum paucos circa se haberent, paucissimis ipsi imperitabant, modicáq; admodum ferentes è publico, plurima dantes, rapere cogebantur, & vnum hoc habere studio, vt sequentibus & vndique ipsis imminentibus creditoribus occasione pro officio datorum nonnihil gratiæ referrent & beneficij? Quibus rebus nostros consueuerunt auctionari subditos, impios iuxtà & periculi plenos sibi reditus conquirentes. 2 ¶ *Harum nos rerum indignitas permouit, vt non solum exinde prouenientibus lucris renuntiaremus, sed & de nostro magnos insuper sustineremus sumptus: & si quibus species aliqua magistratus interueniente precio à decessoribus nostris tradita esset, adhibita id medicina curaremus, atque hoc genere tributi collatores nostros redderemus liberos, & officia suscipientibus de nostro solatium introducceremus, quò magis hos quoque libertatis participes efficeremus. Siquidem in parato nobis est, Deo (vt apparet) talia largiente, vt non solum Afros, & quæ ibidē gentes sunt, libertate donemus, sed etiam vt eos de quibus in medi-tullio quodammodo nostræ reipublicæ singulis*

ἑκάστου πιπρασκομένους, καὶ οὐδὲ ὑπὸ ταυτῷ μένειν συγχωρουμένους πρατῆρι, ἀλλὰ κατὰ βραχὺ τῆς ἑτέρων καὶ ἑτέρων ἐξουσίας ἀεὶ γινομένους, ἐλευθερῶσαι τῆς τοιαύτης ζημίας τε καὶ αἰσχύνης. ταύτην ᾠήθημεν ἡμεῖς τὴν χάριν προσήκειν καὶ ἀναθεῖναι θεῷ, τῷ τὸν ἐπὶ τῇ βασιλείᾳ στέφανον ἡμῖν ἐπιθέντι, τῷ τὴν ἀλουργίδα ψήφῳ κοινῇ παρὰ τοῦ πατρὸς ἡμῖν δωρησαμένῳ, τῷ φιλοτιμησαμένῳ τοιαῦτά τε ἐμοῦ καὶ τοσαῦτα ὁποῖα τῶν ἔμπροσθεν δέδωκεν οὐδενί.

ΚΕΦΑΛ. ε.

Δεῖ τοίνυν τὸν ἐπὶ τὴν ἀρχὴν παριόντα ταύτην, εἰδότα πόσων μὲν ἀνδρῶν, πόσων δὲ ἡγήσεται πόλεων, ὅπως δὲ ἔσται σεμνὸς, μεταβαλὼν ἐκ κονσουλαρίας τε καὶ ἡγεμονίας εἰς ἀρχὴν μείζονά τε καὶ σπεκταβιλίαν, φείδεσθαι πανταχοῦ τῶν ὑπηκόων, καὶ φυλάττειν αὐτοὺς ἀζημίους, καὶ καθαραῖς χρῆσθαι πανταχοῦ ταῖς χερσί· καὶ τὸ δημόσιον αὔξειν, καὶ τοῦ συμφέροντος αὐτῷ πᾶσαν τίθεσθαι πρόνοιαν· καὶ τῶν ἰδίᾳ λημμάτων ἀπέχεσθαι, καὶ ταῖς πόλεσι κοινῇ τε καὶ ἰδίᾳ βραβεύειν τὰ δίκαια. πενομένους τε αὐτὰς καὶ ἰᾶσθαι, καὶ κέρδους ἕνεκα μηδ' ὁτιοῦν πράττειν μήτε ἔλαττον μήτε μεῖζον· ἀλλὰ δόξης τε ἀγαθῆς ἐφίεσθαι, καὶ τοῦ διὰ πάντων εὐδοκεῖν, καὶ ἡμῖν ἐν ἅπασι κεχαρισμένον καθεστάναι.

ferme annis noua auctio instituebatur, neque tamen dabatur sub eodem manere cauponatore, sed per modica interualla nunc huius, nunc illius potestati subdebantur, *huiusmodi dispendio & turpitudine liberemus. Hanc nos gratiam deo referendam putauimus, qui Imperij nobis coronam imposuit, qui communi omnium calculo per patrem nostrum purpuram nobis donauit, qui denique tot tantásque in nos liberalitates explicuit, quātas nulli maiorum nostrorum vnquā dedit.*

CAPVT. V.

O*Portet igitur, vt qui ad hoc officij accedit, sciens prudénsque quàm multis hominibus, quàm multis præsideat vrbibus, quàm venerandus item futurus sit, mutata dignitatis forma ex Cōsulari & Correctoria in maiorem magistratum & spectabilē, per omnia subditis parcat, & indemnes ipsos tueatur. puris etiam vbiq; vtatur manibus, & publicum augeat, ad eiusq; commoda omnem referat prouidentiā: priuatim quoq; sordibus & muneribus abstineat: & ciuitatibus publicè simul & priuatim sua iura decernat, oberrādo eas perlustret, & iis medeatur. nihil lucri caussa faciat, neq; paruum, neq; magnum, sed bonū & memorabile nomen appetat, & diligenter sanctéq; per omnia datum iusiurandum obseruet. in omnibus denique gratiosum se nobis exhibeat.*

¶ Τὸ δὲ μάλιστα ἐπὶ τοῦ Πόντου πλημμελούμενον φυλάξει, τὸ μηδενὶ δοῦναι παῤῥησίαν ἢ τίτλους ἐπιθεῖναι χωρίοις, ἢ οἰκήμασιν ἀλλοτρίοις. μόνον γὰρ ἴδιον τοῦτο ἐστι τῶν τε δημοσίων ἐστὶ τῶν τε βασιλικῶν οἴκων ἔστι, ἐστὶ τῶν τε ἡμετέρων ἐστὶ τῆς εὐσεβεστάτης αὐγούστης. εἰ δέ εἰς ἑτέρου τινὸς εὕροι προσηγορίας σανίδας ἀνατιθείσας, αὐτὰς μὲν εὐθὺς καθαιρήσει, αἰσχυνοῦσι δὲ τὸν ταύτας καταπήξαντα· καὶ εἰ μὲν αὐτὸς ὁ λέγων ἑαυτὸν εἶναι δεσπότην τοῦ πράγματος, τοῦτο πράττοι, παραχρῆμα τοῖς ἐκείνου πράγμασι τίτλους ἐπιθήσει δημοσίους, εἰς κεφαλὴν αὐτῷ περιῤῥήξας τοὺς ὑπ' αὐτοῦ τεθέντας τίτλους· εἰ δὲ φροντιστὴς εἴη πραγμάτων ἀλλοτρίων, τοὺς τε τίτλους, καθάπερ εἰπόντες ἔφθημεν, κατεάξει κατὰ τῆς αὐτοῦ κεφαλῆς, βασάνοις τε αὐτὸν ὑποθήσει πικραῖς· ὥστε ταῦτα μανθάνοντα τὸν ἐν προσήκει προσώπῳ, γινώσκειν ὡς οὐκ ἔξεστιν οὔτε δι' ἑαυτοῦ, οὔτε διά τινων δορυφόρων, ἢ πρὸς πλεονεξίαν παραλαμβανομένων, τοὺς ὑπηκόους ἀδικεῖν.

ΚΕΦΑΛ. ϛ.

ΔΕῖ δὲ αὐτὸν ὁμοίως τὸν περίβλεπτον μοδεράτωρα ἀναστέλλειν καὶ τοὺς λῃστεύοντας καὶ τοὺς πλεονεκτοῦντας, καὶ τοὺς γυναῖκάς τε καὶ περιουσίας καὶ ὑποζύγια καὶ τὰ τοιαῦτα ἁρπάζοντας· ὅπως ἂν καθαρὸν φυλάττοι τὸ δίκαιον, καὶ φανείημεν ὀρθῶς ἐπ' αὐτῷ βεβουλευμένοι· καὶ μὴ

2 ¶Cauebit vero etiam, ne quod præcipuè in Ponto committi solet, eius rei cuipiam facultatem det, vt nempe titulos imponat prædiis, *vel alienis ædibus. siquidem hoc solummodo fisci proprium est, & regiarum domuum tam nostrarum, quàm pientissimæ Augustæ. Si verò sub alterius appellatione tabulas siue titulos impositos deprehendat: tam ipsas protinus detrahet, quàm eũ qui illas affixerit, peruestigabit. At si quidem is qui se rei dominum esse dicit, hoc fecerit, extemplo illius rebus publicos imponet titulos, prius his titulis, quos ipse apposuit, ad caput eius impactis confractísque. Si vero alienarum rerum procurator fuerit, tam titulos (vt diximus) ad eius caput confringet, quam modicis* etiã tormentis eum subiiciet, quo magis hæc perdiscens* is, cuius causa id factum fuerit, cognoscat, quod neque ipse per se, neque per certos satellites, aut per eos qui in hoc assumuntur, vt explendæ eius auaritiæ satagant, subditos iniuriis afficere liceat.

* acerbis Græc.

CAPVT VI.

C*Onsimiliter oportet, vt ipse spectabilis Moderator latrocinia exercentes, & habẽdi studio alios defraudantes, mulieres deniq;, bona, iumenta, & eius generis alia rapientes reprimat, quo incontaminatũ ius conseruet, & nos rectè hoc videamur cepisse consilÿ: neque*

τις ἡμᾶς, εἰσέλθοι μετάμελος ὅτι λῃστοδιώ-
κτας τε καὶ βιοκωλύτας ἐπαύσαμεν, τι-
νῶν μὲν κατατρεχόντων τὴν χώραν, αὐτοῦ
δὲ οὐκ ἀμύνοντος. διὰ τοῦτο γὰρ αὐτῷ καὶ
τοὺς στρατιώτας ὑπεθήκαμεν, ἵνα καὶ τὴν ἐ-
κείνων ἔχων χεῖρα, δυσκαταμάχητος τοῖς
ἐπηρεάζουσιν εἴη.

ΚΕΦΑΛ. ζ.

Ταῦτα αὐτῷ συλλήβδην παραινοῦμεν.
τὰ γὰρ δὴ κατὰ μέρος εἴσεται σαφῶς,
ἔκ τε τοῦ πᾶσιν ἐν κοινῷ γεγραμμένου νό-
μου. καθάπερ ἐτάξαμεν τὰς ἀρχὰς, ἔκ τε
τῶν βασιλικῶν παραγγελμάτων, ἅπερ αὐτῷ
διδόντες, ὑφηγησάμεθα κατὰ τίνα τρόπον
διαθήσει τὴν ἀρχὴν καὶ ταῦτα πράττων, ἡμῖν
τε οὐκ ἀποθύμιος ἔσται, θεῷ τε καὶ τῷ νό-
μῳ τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν ἀναθήσει, καὶ ἀγαθὰς
ὑπὲρ ὅλης τῆς διοικήσεως ἕξει τὰς ἐλπίδας.
Ὑποτεθήσεται δὲ καὶ κατάλογος τῷ δὲ ἡ-
μῶν τῷ θείῳ νόμῳ, δι᾽ οὗ γενήσεται φανερὸν
τί μὲν αὐτόν τε καὶ τὸν πάρεδρον καὶ τὴν
τάξιν τὴν αὐτοῦ παρὰ τοῦ δημοσίου προσήκει
λαμβάνειν, τί δὲ αὐτὸν ὑπὲρ τῶν ἀρχικῶν
παρέχειν συμβόλων· ὅπως ἂν ἐπιστάμενος τό,
τε ἐλεύθερον τῆς ἐπιδόσεως τῆς εἰς αὐτὸν γι-
νομένης, τό, τε συνεσταλμένον τῆς παρ᾽ αὐτοῦ
περὶ τὰ σύμβολα προϊούσης δαπάνης, χρῷτο
κατὰ τὸ προσῆκον τοῖς πράγμασι μειζόνων τε

ἐθνῶν

quibusdam per prouinciam grassantibus, ipsis vero eius facti vindictam nõ repetentibus, pœnitentia nos incessat, quòd latrunculatores & violentiarum repressores cessare fecerimus. propterea enim illi etiam milites submisimus, vt illorum manu instructus, difficilius queat ab insultantibus expugnari.

CAPVT VII.

Haec nos illi strictim & sub compendio commendata esse volumus. Nam quæ per partes gerenda sunt, ea manifestè perspiciet tam ex lege, quam cum magistratus ordinaremus, in commune omnibus descripsimus, quàm ex mãdatis principalibus, quibus illi datis explanabimus quomodo magistratũ disponet tractabítque. Atq; hæc agens, nõ solum nobis ingratus non erit, sed etiam deo simul ac nobis animam suam deuouebit, & pro magistratu denique bene gesto bonam remunerationis spem concipiet. Subiicietur autem & quædam recensio huic sacræ nostræ legi, per quam clarum fiet, quid ipsum, & adsessorem, cohortémque eius ex publico percipere, quid item ipsum pro codicillis magistratus præbere conueniat: vt edoctus quanta in ipsum conferatur liberalitas, & ad quantam moderationem impensa pro codicillis ab ipso facienda redacta sit, rebus vt æquum est & rectè vtatur, maiorum

ἐθνῶν καὶ πλειόνων ἀνθρώπων ἐλπίζων ἄρχειν, εἰ τοῖς ἐν χερσὶ χρήσαιτο προσηκόντως.

ΚΕΦΑΛ. ι.

Δίδομεν δὲ καὶ τοῦτο, τὸ τὰς ἐφέσεις τὰς παρ' αὐτοῦ κατὰ τὸ τῶν περιβλέπτων ἀρχόντων σχῆμα, παρά τε τοῖς ἐνδοξοτάτοις ἐπάρχοις, παρά τε τῷ ἐνδοξοτάτῳ ἡμῶν κατὰ λιανσουλτατίωνα κρίνεσθαι κοιαίστωρι· τάς τε δίκας ἐλάττους τῶν πεντακοσίων χρυσῶν ἐν τῇ κατ' αὐτὸν ἐπαρχίᾳ παρά τισι κινουμένας (κἂν εἰ τυχὸν ἐκ παραπομπῆς, μὴ μέντοι παρὰ σπεκταβιλίοις ῥηθεῖεν) ὅταν ἐφέσιμοι γίνοιντο, αὐτὸν ἐν τάξει θείου κατεξετάζειν ἀκροατηρίου. ὥστε αὐτὸν καὶ κατὰ τοῦτο σεμνότερον ὄντα, μεμνῆσθαι τῆς παρ' ἡμῶν δεδομένης αὐξήσεως αὐτῷ, καὶ οὕτω χρῆσθαι τοῖς πράγμασιν ὡς ἄμεμπτον ἑαυτὸν πᾶσι τοῖς ὑπηκόοις, καὶ ἡμῖν αὐτοῖς, καὶ πρό γε ἡμῶν θεῷ τε καὶ τῷ νόμῳ παρέχειν.

Ταῦτα τοίνυν ἅπαντα ἡ σὴ ὑπεροχὴ γινώσκουσα, τοσαύτας τε αὐτῇ τὰς σιτήσεις ἐπιδιδότω, οὕτω τε αὐτὴν ἴστω σεμνὴν γινομένην ὡς πολλοῖς εἰκότως ἔσεσθαι περισπούδαστον, τῇ τοῦ νῦν αὐτῇ δοθέντος παρ' ἡμῶν αὔθους τε καὶ ἀξιώματος ἐπιθυμίᾳ. Dat XV. KAL. AVG. CONSTANTINOPOLI, BILIS. V. C. CONS.

Περὶ

insuper gentium & plurium hominum imperium sperans, si his quæ in manibus habebit, conuenienter vtetur.

CAPVT VIII.

POrrò damus huic quoque, vt appellationes in spectabilium magistratuum forma ab ipso huc transmissæ, tam apud gloriosiss. præfectos, quàm gloriosiss. nostrum quæstorem vice sacræ consultationis disceptentur. At si quæ caussæ minores quingentis aureis apud aliquos in sua prouincia motæ (tametsi ex delegatione fortè) non tamen apud spectabilem actæ, per prouocationem suspendantur: tunc & in hoc grauior venerabiliórque factus, augmenti à nobis in ipsum collati meminerit, & ita in rebus gerendis versetur, vt omnibus subditis & nobis ipsis & ante nos deo simul ac legi irreprehensibilem se præbeat.

EPILOGVS.

¶ Hæc igitur omnia pernoscens excellentia tua, & tam magnas illi annonas addat, & ita amplæ eum dignitatis effectum sciat, vt floris & dignitatis iam nunc à nobis illi traditæ cupiditate multis hunc consequi meritò affectabile sit.

Περὶ τοῦ πραίτωρος Παφλαγονίας.

Διάταξις κθ.

Ο ΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ Ἰωάννῃ ἐπάρχῳ πραιτορίων.

Τὸ Παφλαγόνων ἔθνος ἀρχαῖόν τε καὶ οὐκ ἀνώνυμον καθεστώς, ἀλλὰ τοσοῦτον ὡς καὶ ἀποικίας μεγάλας ἐκπέμψαι, καὶ τὰς ἐν Ἰταλοῖς συνοικίσαι Βενετίας, ἐν αἷς δὴ καὶ Ἀκυληΐα πόλις τῶν ἐπὶ τῆς ἑσπέρας μεγίστη κατῴκισται, καὶ βασιλικὴν πολλάκις δίαιταν δεξαμένη.

ΚΕΦΑΛ. α.

Τὸ τοίνυν Παφλαγόνων ἔθνος ἐπὶ τῶν Ὀνωρίου τοῦ τῆς εὐσεβοῦς λήξεως χρόνων ἐλαττωθὲν, καὶ πόλεις ἀποβαλὸν τινας. καὶ κατ᾽ οὐδεμίαν χρειώδη πρόφασιν, ὕφεσίν τινὰ δεξάμενον, αὖθις ᾠήθημεν χρῆναι πρὸς τὸ πρότερον ἐπαναγαγεῖν σχῆμα, καὶ μίαν πόλιν τὴν Παφλαγονίαν ἀποτελέσαι· καὶ ἅπερ ἐπὶ τῶν δύο πεπράχαμεν Πόντων, ταῦτα καὶ ἐπ᾽ αὐτῇ διατάξασθαι. ὥστε καὶ τὸν τῶν ἐθνῶν τούτων ἔχοντα τὴν ἀρχὴν ἡνωμένην τε δὴ καὶ μίαν ἀντὶ δυοῖν τῶν ἔμπροσθεν (φαμὲν δὲ

DE PRÆTORE PAPHLAGONIAE.

TITVLVS VIII.

NOVEL. CONSTIT. XXIX.

Imp. Iustinianus Augu. Ioanni præfecto prætorio.

PRAEFATIO.

Paphlagonum gẽs, & antiqua, neque ignobilis olim exstitit: in tantum quidem, vt & magnas colonias deduxerit, & sedes in Venetiis Italorum fixerit, in quibus & Aquileia omnium sub occidentem vrbium maxima, & quæ multoties cum ipsis etiam regiis certamen susceperit, condita fuit.

CAPVT I.

Hanc sanè Paphlagonum gentem Honorij pientiss. principis temporibus deminutionem passam, & aliquot amissis vrbibus, nulla vtili de caussa veteris illius contentionis & rigoris remissionem amplexã, nos denuo ad pristinam formam reducendam esse, ipsam quoque Paphlagoniam ad instar vnius ciuitatis redigendam, & quæ in duobus iam Pontis fecimus, eadem putauimus & in ipsa constituenda: vt qui harum gentium adunatum imperium, & vnum ex duobus prioribus

(nempe

μὲν δὲ Παφλαγονίας τε καὶ Ονωριάδος) καλεῖσθαι μὲν πραίτωρα (Ρωμαϊκὸν δὲ καὶ τοῦτο ὄνομα, καὶ τοῖς τὰς ἐπαρχίας ἰθύνουσι πρέπον) τάξει δὲ χρῆσθαι μιᾷ, συναρμοσθείσῃ παρὰ τῶν ἔμπροσθεν δύο τάξεων, ἣν καὶ ἀνδρῶν ἑκατὸν ἀριθμὸς συμπληρώσει. Ἐπιστήσεται δὲ καὶ οὗτος τοῖς τε δημοσίοις ἅπασιν, ὅσα τε Παφλαγόνες, ὅσα τε οἱ πρώην τῆς Ονωριάδος οἰκήτορες ἐτέλουν. καὶ θήσεται πρόνοιαν τῶν πόλεων ἁπασῶν ὧν ἑκατέρα πρότερον εἶχεν ἐπαρχία, τουτέστιν ἐν Ονωριάδι. Προυσιάδος τε καὶ Κρατείας καὶ Αδριανουπόλεως, καὶ Τίου καὶ Κλαυδιουπόλεως καὶ Ηρακλείας. εἰ γὰρ καί τινες αὐτῶν ἐκ Βιθυνίας ἐλήφθησαν πρότερον (ὁποῖον δὴ Προυσία τε καὶ Ηρακλεία καὶ αὐτή γε ἡ μητρόπολις τῆς ἐπαρχίας· φαμὲν δὲ τὴν Κλαυδιούπολιν) ἀλλ' ὅμως ἐπειδήπερ ἅπαξ μετέστησαν, αὖθις ἐπαναγαγεῖν αὐτὰς εἰς Βιθυνοὺς, καὶ συνταράττειν τὸ σχῆμα, πολλῆς ᾠήθημεν εἶναι τῆς πολυπραγμοσύνης. ὥστε αὗταί τε αἱ ῥηθεῖσαι πόλεις ἕξ, πρότερον Ονωριάδος οὖσαι, νῦν μέρος καὶ αὗται Παφλαγονίας ἔσονται. ἐν δὲ Παφλαγόσιν αὐτοῖς ἑξῆς δικαιοδοσίαν πόλεων ἑτέρων ἕξ, τῶν αὐθεν ἐκείνῃ προσηκουσῶν τῇ χώρᾳ· φαμὲν δὲ Γερμανικοπόλεώς τε τῆς πρὸς Γάγγραν, καὶ Πομπηΐου πόλεως, καὶ Δαδύβρων, καὶ Σωρῶν, καὶ Αμάστριδος, καὶ πρός γε τῆς Ιωνοπολιτῶν. δώδεκά τε ἔσονται αἱ πόλεις ἅπασαι τῆς ἐπαρχίας ἁπάσης.

κἀνταῦ

(nempe Paphlagoniæ & Honoriadis) factum tenet, is prætor nuncupetur (quod nomen & ipsum Romanũ est, & prouinciarum rectoribus accommodatũ) & vna vtatur cohorte ex duabus prioribus conglutinata, quam & centum virorũ numerus supplebit. Imminebit autem omnino hic quoque tributis publicis exigendis, tam quæ Paphlagones, quàm quæ Honoriadis olim incolæ pendebant. Præterea omnibus ex æquo vrbibus prouideat, quas vtraq; prius habuit prouincia, hoc est in Honoriade quidem Prusiadi, Cratiæ, Hadrianopoli, Tio, Claudiopoli, & Heracleæ. Tametsi enim ex ipsis quædam, vt Prusias, Heraclea, & ipsa prouinciæ metropolis & caput, Claudiopolis scilicet, ex Bithynia prius illi adsumptæ sunt, tamen ex quo semel eò transmigrarunt, magnæ curiositatis esse putauimus, denuo ipsas ad Bithynos reducere, & veterem perturbare ordinem. Vnde hæ selectæ vrbes & in Honoriade prius existentes, erunt iam nunc & ipsæ pars Paphlagoniæ. Inter ipsos vero Paphlagonas iurisdictionem habebit in alias sex vrbes, quæ iam inde ab initio ad eam prouinciam pertinent, nempe Germanicopolin, Gangram, Pompeiopolin, Dadybros, tumulos Amastridis, & insuper Ionopolin. Et duodecim omnino totius prouinciæ vrbes erunt quantum ad præsens institutum.

Cæter-

κἀνταῦθα δὲ περὶ μὲν τὰς ἱερωσύνας ὀδὲν καινίζομεν, ἀλλ' οἵ τε μητροπολῖται πρώην οἱ τὰς ἱερωσύνας ἐνταῦθα δεχόμενοι, μενῦσιν ἐπὶ τῆς αὐτῆς τάξεως, τῆς ἐπ' αὐτοῖς τό γε ἐπὶ τῷ τύπῳ χειροτονίας ἐκ ἀμειβομένης· ἀλλ' ὑπὸ τῦ μακαριωτάτε πατριάρχε τῆς εὐδαίμονος ταύτης χειροτονέμενοι πόλεως· αὐτοί τε τοὺς ὑφ' ἑαυτὸς χειροτονῦντες, ὃς μέχρι νῦν ἐχειροτόνουν, ὀδὲν ἀλλήλοις περὶ τούτων ἐ διαστασιάζοντες, οὐ διαφερόμενοι. καὶ μία τὸ λοιπὸν ἐπαρχία γενήσεται, πλείες ἔχεσα μητροπόλεις· τῦτο ὅπερ καὶ ἐν ἑτέραις ἡμῶν ἐπαρχίαις ἐςίν.

ΚΕΦΑΛ. β.

Ὁ δὲ τὴν ἀρχὴν ἔχων τῆς ἐπαρχίας πάσης, (Παφλαγονία δὲ ἅπασα καλείσθω, καθὰ καὶ πρότερον ἦν) τάς τε πόλεις περινοςήσει, κωλύοντος ὀδενὸς τῶν ἔμπροσθεν ἴσως ἐπὶ κωλύσει τῶν τοιέτων γεγονότος τύπων· τοποτηρητὰς μέντοι ταῖς πόλεσιν ἐκ ἐκπέμπων (τῦτο γὰρ αὐτῷ παντελῶς ἀπαγορεύομεν· ἐπεὶ τῶν ἀτόπων ἐςὶν ἅμα μὲν αὐτὸν ἐπὶ τῆς ἐπαρχίας χρηματίζειν, ἅμα δὲ ἑτέρῳ τὴν αὐτῦ τάξιν παρὰ τὸν νόμον διδόναι) ἀλλ' αὐτὸς ἅπαντα διοικήσει, τά τε δημόσια εἰσπράξει σὺν πάσῃ προθυμίᾳ, μήτε ὑπερπράττων, μήτε ἐλαττῶν, ἀλλὰ τῆς κατὰ δικαιοσύνην ἰσότητος ἀντεχόμενος· τιθέμενος τε πρόνοιαν τῦ κἄν εἴ τι βέβλαπται τὸ δημόσιον, τῦτο ἐπανορθοῦν· τὰς

πόλεις

Cæterùm circa sacerdotia nihil innouamus, sed metropolitani qui olim sacerdotia hic suscipiebant, tam in eodem manebunt ordine, ipsorum ordinatione quo ad locum non mutanda, sed ab huius almæ vrbis beatiß. patriarchis ordinandi, quàm quos sub se positos hactenus ordinarunt, eos & nunc ordinantes, non de illis inter se dißideant, non confundantur. Et vna decætero fiet prouincia, plures habens metropoles, id quod & in aliis quibusdam nostris existit prouinciis.

CAPVT II.

ENimuero qui totius prouinciæ imperium tenet (appelletur autem tota prouincia, quemadmodum & antè, Paphlagonia) etiam oberrando vrbes lustrabit, nulla id factū prohibente sacra forma olim fortè ad talium prohibitionem composita, sed neque vicarios in locum suū hinc inde per vrbes dimittens. Omnino enim hoc ipsum prohibemus. siquidē turpe est, vt quamdiu ipse in prouincia ius reddit, interim alteri quoque vices suas contra legem committat. Sed ipse omnia dispensabit, & publica tributa summa cum animi promptitudine profligabit, neque plus neq; minus exigens. iustitiæ præterea consentaneam æquabilitatem retinens, simul prouidentiam adhibebit, vt si quid damni fiscus acceperit, id corrigat: simul

πόλεις τε φυλάττων ἀζημίους κοινῇ τε καὶ ἰδίᾳ. καὶ σίτησιν μὲν λαμβάνων ἣν ἑκατέρα πρώην εἶχεν ἀρχὴ, συνιοῦσαν εἰς χρυσοὺς ἑπτακοσίους εἰκοσιπέντε, ἔχων δὲ καὶ τὸν παρεδρεύοντα ἑβδομηκονταδύο νομιζόμενον χρυσοῦς· καὶ τὴν τάξιν τὴν μίαν ἐξ ἀμφοῖν συντιθεμένην, καὶ εἰς ἀνδρῶν ἑκατὸν συνιοῦσαν ἀριθμὸν, καὶ τετρακοσίους τεσσαράκοντα ἑπτὰ τρίτον χρυσοῦς ὑπὲρ παραψυχῆς λαμβάνουσαν παρὰ τοῦ δημοσίου. προῖκά τε δεχόμενος τὴν ἀρχὴν, καὶ προῖκα ταύτην καὶ τὰ κατ' αὐτὴν διανύων. ἡμεῖς γὰρ κἀνταῦθα τοὺς ἡμετέρους ὑποτελεῖς ἐξωνησόμεθα, καὶ τοῖς κομιζομένοις ἐξ ἔθους, προφάσει τοῦ καλουμένου σουφραγίου, δώσομεν αὐτοὶ, τοῦτο ἐκ τῶν φόρων αὐτοῖς τῶν τῆς ἐπαρχίας ἐπιδιδόντες διὰ τοῦ θρόνου τοῦ σοῦ. καὶ οὐ συγχωρήσομεν ὑπὸ σχήματι καὶ προκαλύμματι πράσεως τοὺς ἡμετέρους ὑπηκόους καταδουλοῦσθαι. οὐ γὰρ ἂν οἱ βαρβάρων τοὺς πρώην ὑποτελεῖς ἀπαλλάξαντες, καὶ τὴν ἀρχαίαν εἰς αὐτοὺς ἐπαναγαγόντες ἐλευθερίαν, τοὺς ἐν ἡμῖν αὐτοῖς δουλεύειν ἄλλοις συγχωρήσομεν· ἀλλὰ τῷ δι' ἡμῶν πολλοῖς ἔθνεσιν ἐλευθερίαν φιλοτιμησαμένῳ θεῷ, τούτῳ καὶ ἡμᾶς καθ' ὅσον ἐστὶ δυνατὸν, τὴν τῶν ἀεὶ πιπρασκομένων ὑπηκόων ἡμῶν προσοίσομεν ἐλευθερίαν· οὔτε τοὺς λαμβάνοντας καταβλάπτοντες (ἀντεισάξομεν γὰρ αὐτοῖς τὴν νενομισμένην ἀσφάλειαν) οὔτ' ἐφιέντες

ταῖς

vrbes illæsas tam publicè quàm priuatim conseruet. Annonam quoque, quam vterq; prius magistratus habebat surgentem in septingentos vigintiquinq; aureos capiet. tum adsessorem habebit, qui septuagintaduos ferat aureos: & cohortem vnam ex ambabus compositã, procedentem vsque ad centum virorum numerum, & quadringentos quadragintaseptem aureos & tremissem percipientem è publico. Cúmque gratis officium suscipiat, gratis item hoc ipsum obeat. Nos enim in hac quoque parte subditos nostros redimemus, & his qui ex consuetudine per occasionem suffragij (vt vocant)* aliquid percipiũt, *dabimus ipsi, hoc nimirũ illis per thronum tuum erogantes ex publicis eius prouinciæ tributis: neque patiemur, vt sub specie & velamento auctionis subditi nostri in seruitutem adigantur. Neque enim nos, qui decessorum nostrorum collatores à Barbaris ereptos, ad veterem libertatem reduximus: committemus, vt qui nobis ipsis semper addicti fuerunt, aliis seruiant: quin potius deo, qui multis per nos gentibus libertatem elargitus est, subditorum nostrorum vsque nouis auctionibus oppressorum libertatem (quoad eius fieri potest) quasi donarium aliquod offeremus: neque oblædentes eos qui iam accipiunt (introducemus enim solitam illis ad hoc securitatem) neque item permittentes,*

ταῖς ἀρχαῖς, ὀνόματι τῆς δόσεως, τοὺς ὑπηκόους τοὺς ἡμετέρους, ὥσπερ τι τῶν ἀνδραπόδων, ὠνεῖσθαι μὲν παρὰ τῶν πιπρασκόντων, πιπράσκειν δὲ τοῖς ἀδικοῦσιν. Ἔστω σοὶ τοίνυν καὶ αὕτη τῶν τῆς Ποντικῆς διοικήσεως ἐπαρχιῶν μία, διπλῆ πρότερον (οὐκ ἴσμεν ἀνθ' ὅτου) γινομένη. καὶ καλέσεις μὲν, καθάπερ εἰπόντες ἔφθημεν, τὸν ἐπὶ ταύτης ἡγούμενον, πραίτωρα Παφλαγονίας Ἰουστινιανὸν (ἔξεστι δὲ αὐτὸν ἑλλάδι γλώττῃ καὶ στρατηγὸν καλεῖν.)

ΚΕΦΑΛ. γ.

ΤΩΝ ὅρκων δὲ αὐτὸν ἀναμνήσεις ἀεὶ καθ' οὓς παραλήψεται τὴν ἀρχὴν, ὥστε καθαρὰς ἔχειν τὰς χεῖρας, καὶ μηδὲ κέρδεσιν ἀτόποις ῥυπώσας, ἐφ' ᾧ τὸ δημόσιον ὠφελεῖν τε καὶ αὔξειν δικαίαις τε πανταχόθεν καὶ ἀμέμπτοις προσθήκαις. ὥστε νέμειν τοῖς ἡμετέροις ὑπηκόοις ἰσότητά τε καὶ δικαιοσύνην ἔν τε τοῖς δημοσίοις, ἔν τε τοῖς συμβάλλουσιν, ἔν τε τοῖς δικαζομένοις πρὸς ἀλλήλους. περινοστήσει δὲ ἀζημίως τὰς πόλεις, ὥστε μήτε αὐτὸν, μήτε τὸν πάρεδρον, μήτε τὴν ἑπομένην αὐτῷ θεραπείαν (εἴτε στρατιωτῶν, εἴτε ταξεωτῶν, εἴτε οἰκετῶν) τι κερδαίνειν, ἢ προῖκα δαπανᾶν. δεῖ γὰρ αὐτοὺς μὲν ἐξ ὧν αὐτοῖς δίδομεν ἐκ τῆς δημοσίας σιτήσεων, τὰς δαπάνας ποιεῖσθαι, σὺν μετριότητι προσηκούσῃ ζῶντας· τοὺς δὲ ἑπομένους αὐτοῖς στρατιώτας γινώσκειν ὡς εἰ μὴ ταῖς οἰκείαις ἀρκούμενοι σιτήσεσιν ὁδοιποροῖεν, ἀλλὰ

θαῤῥή

vt datæ pro officio pecuniæ nomine magistratus quasi mancipium aliquod subditos nostros à vendentibus coëmant, & reuendant iniuriam inferentibus. Esto igitur inter Pontici tractus prouincias & hæc vna, duplex antea (haud scimus qua de caussa) facta. appellabúntque (vt diximus) eum qui prouinciæ præerit, Prætorem Paphlagoniæ Iustinianeum. licebit autem Græca ipsum lingua etiam Strategum appellare.

CAPVT III.

PRæterea semper illi in memoriam rediges iusiurandum, cuius interuentu officium suscipiet, vt puras manus, neque turpi lucro sordidas habeat, vt fisci commoda iustis & vndique inculpatis accessionibus augeat, vt subditis nostris æquitatem & iustitiam impertiat tam in causis publicis, quàm priuatis, *siue contrahant, siue iudicio inter se contendant. Vrbes autem absque læsione subditorum lustrabit, vt neque ipse, neq; adsessor, neque quod ipsum sequitur famulitium, siue ex militibus, siue ex cohortalibus, siue ex seruis, aliquid lucretur, aut gratis sumptus faciat. Oportet enim vt tam ipsi ex iis annonis quæ porriguntur ipsi è publico, sumptus faciant, cum conueniente mediocritate agentes vitam: quàm milites, qui ipsos comitantur, cognoscant, quòd si non suis contenti annonis iter faciant, sed*

θαῤῥήσαιεν τοὺς συντελεῖς τοὺς ἡμετέρους ἀδικεῖν, ἢ τισιν αὐτοὺς περιβάλλειν ζημίαις, ἢ προῖκα ποιεῖσθαι τὴν δαπάνην, διὰ τοῦ τὴν ἀρχὴν ἔχοντος τὸ ἀζήμιον ἔσαι τοῖς συντελέσιν ἐκ τῶν ἐκείνων σιτήσεων αὐτοῦ μὲν αὐτὰς ἀπαιτοῦντος, οἰκείῳ δὲ κινδύνῳ τοῖς συντελέσιν ἐξ αὐτῶν περιποιοῦντος τὸ ἀζήμιον.

ΚΕΦΑΛ. δ.

ΕΣΤΩ δὲ καὶ οὗτος ὁ νόμος ἡμῖν ἐπὶ Παφλαγόσι κείμενος, ποιῶν αὐτοῖς τὴν ἀρχὴν σεμνοτέραν καὶ ἐν ταῖς περιβλέπτοις ἀριθμουμένην, καὶ διδοῦσαν κατὰ τῶν στρατιωτῶν τῶν ἐπιχωρίων ἐξουσίαν, ἐν οἷς ἂν αὐτοῖς μετὰ τοῦ δικαίου προστάττῃ, καὶ κατὰ τῶν ἄλλων ἁπάντων τῶν τῆς ἐπαρχίας αὐτῆς χρῆσθαι προνομίᾳ μὴ δυναμένων κἂν εἰ μείζονες, κἂν εἰ τυχὸν ἐλάττονες, κἂν εἰ πραγμάτων προΐσταιντο δυνατοῖς προσηκόντων ἀνθρώποις. Καὶ ἐπιμελήσεταί γε διαφερόντως τῶν κατ᾽ ἐκείνους ῥαδίως ἁμαρτανομένων τοὺς τόπους, τὸ μὴ συγχωρεῖν τίτλους ἐπιτιθέναι χωρίοις τισὶν, ἀναγεγραμμένους εἰς τινος ὄνομα τῶν ἄλλων πλὴν τοῦ δημοσίου τε καὶ τῶν βασιλικῶν οἴκων· ἀλλ᾽ εἴ τι τοιοῦτον εὕροι γινόμενον, τοὺς μὲν τίτλους αὐτίκα καθαιρήσει, τοῖς δὲ ἐκείνου χωρίοις τοῦ ταῦτα ἁμαρτάνοντος, εἴγε παρὼν ταῦτα πράττοι, τίτλους ἐπιθήσει πάντως ὀνόματι τοῦ δημοσίου, πρότερον τοὺς καθαιρεθέντας τίτλους εἰς τὴν ἐκείνου περιῤῥηγνὺς κεφαλήν· εἰ δὲ ἀπὼν εἴη, τὸν τῶν χωρίων προεστῶτα συλλαβὼν, τό σῶμά τε

collatores nostros ausi fuerint tentare iniuriis, aut damnis inuoluere, aut gratis sumptus facere, collatoribus indemnitas futura est ex ipsorum annonis per eum qui magistratu defungitur, vt ipse tam eas repetat, quàm etiam ex illis suo periculo collatoribus indemnitatem afferat.

CAPVT IIII.

ATque hæc sanè lex nobis de Paphlagonibus posita esto, honoratiorem illus magistratum efficiens, vt qui inter spectabiles numeretur, præbens ipsi auctoritatem tam in prouinciales milites (quatenus tamen iustè eis præcipiat) quàm etiam contra alios, nullis eius prouinciæ hominibus priuilegio vti queũtibus, siue maiores, siue minores, siue etiam procurationi rerum ad potentes homines pertinentium præfecti sint. Certè quod facilè per ea loca admittitur, huius rei excellenter curam geret, ne committat, vt aliquorum prædiis tituli apponantur vllum aliud nomen habentes inscriptum, quàm vel fisci, vel regiarum domuum. sed si quid tale factum deprehendat, eos quidem titulos euestigio detrahet: fisci verò nomine prorsus alios titulos prædiis eius qui talia delinquit (si præsens hæc faciat) imponet, prius detractis titulis ad illius caput confractis. Si verò absens sit, prædiorum curatore comprehenso tam corpus

αὐτοῦ βασάνοις ὑποβαλεῖ, τοὺς τίτλους τε καὶ οὕτως εὐθὺς καθαιρήσει, εἰς κεφαλὴν τοῦ προεστῶτος τῶν χωρίων αὐτοὺς κατεάξας. γινώσκων ὡς εἰ τοιοῦτό τι περιίδοι, καὶ μάθοιμεν τίτλους ἐπικεῖσθαι παρά τινων ἐπιτιθέντας ἄλλων πλὴν τοῦ τε δημοσίου τῶν τε βασιλικῶν οἴκων ἡμῶν τε καὶ τῆς εὐσεβεστάτης αὐγούστης, τόν τε ἄρχοντα μαθόντα τὸ γινόμενον περιορᾶν, αὐτὸς ὁ τὴν ἀρχὴν ἔχων ὑποστήσεται δήμευσιν· ὡς παρὸν ταῦτα ῥαδίως κωλύειν, τῷ μεγέθει χρώμενον τῆς ἀρχῆς, ὅμως ἐξεπίτηδες τούτων ὑπερορῶντα.

ΚΕΦΑΛ. ε.

Κἀκεῖνο δὲ θέσθαι πρόνοιαν αὐτὸν βουλόμεθα, τὸ πᾶσι λῃστεύουσιν ἐπεξιέναι, καὶ τοῖς ἁρπάζουσι τοὺς ἀλλοτρίους βίους ἢ καὶ γυναῖκας, καὶ ἄλλα ἐγκλήματα ἐργαζομένοις, συνέχειν τε αὐτοὺς καὶ τιμωρίαις ὑποβαλλεῖν προσηκούσαις, καὶ πᾶσαν ἀδικίαν ἀναστέλλειν, καὶ μὴ συγχωρεῖν ἔν τινι τοὺς ἐπιεικεστέρους ἀδικεῖν. ὥστε μὴ πάλιν ἡμᾶς ἑτέρων δεῖσθαι τῶν τοῖς τοιούτοις ἐπεξιόντων, καὶ πάλιν ἀνέχεσθαι βιοκωλυτῶν, καὶ λῃστοδιωκτῶν, καὶ ἑτέρων τοιούτων ὀνομάτων τε καὶ πραγμάτων. ἅπερ ἡμεῖς ἀποστρεφόμενοι, πρὸς ταύτην αὐτὸν τὴν τάξιν ἠγάγομεν. καὶ οὕτως αὐτῷ σεμνὴν τὴν ἀρχὴν πεποιήκαμεν, ὥστε καὶ τὰς ἐκκλήτους τὰς αὐτῷ

δικά

eius tormentis subiiciet, quàm titulos detrahet: & in capite eos curatoris prædiorum comminuet: sciens quòd si quid eiusmodi negligat, nos verò didicerimus simul aliorum ab aliquibus impositos prædiis titulos hærere, quàm fisci regiarúmq; domum, tam nostrarũ quàm pientiss. Augustæ simul præsidem re ipsa comperta istos per negligentiam omisisse: is qui hunc magistratum obtinet, bonorum suorum publicationem sustinebit, vt qui cùm facile pro magnitudine imperij præsens ista prohibere potuisset, dedita ea opera neglexerit.

CAPVT V.

AD hæc diligenter ibi ipsum locorum prospicere volumus, vt omnes qui latrocinia exercẽt, qui alienas substantias aut etiam vxores rapiunt, qui alia denique patrant crimina, persequatur, comprehendat, & competentibus suppliciis subdat, & omnem prorsus iniustitiam reprimat: neque committat, vt in aliquo probiores & mansuetiores iniuriis afficiant, ne aliis denuo talium persecutoribus opus habeamus, cogamúrque rursus violentiarum repressores, latrunculatores, & alia id genus tolerare nomina simul & negotia quæ nos auersati, ipsum ad hũc ordinem produximus, & ita amplum dignitatísq; plenum magistratum effecimus, vt tam appellationes apud ipsum cùm

δικάζοντι διδομένας, πρός τε τὴν σὴν ὑπεροχὴν καὶ τοὺς κατὰ καιρὸν τὴν αὐτὴν παραληψομένους ἀρχὴν, πρός τε τὸν πανεύφημον κοιαίστωρα τοῦ θείου ἡμῶν παλατίου, οἵπερ κατὰ τάξιν κονσυλτατίωνος αὐτῶν ἀκροάσονται· τὰς δὲ ἐλάττους τῶν πεντακοσίων νομισμάτων δίκας τὰς κατὰ τὴν ἐπαρχίαν τὴν αὐτοῦ κινουμένας, παρά τισιν ἑτέροις σπεκταβιλίοις, εἰ καὶ ἐκ παραπομπῆς ἄγοι, ὅταν ἐφέσιμοι γίνονται, πρὸς ἑαυτὸν ἄγειν, ἐν τῇ τοῦ θείου δικαστηρίου τάξει. ἵνα πανταχόθεν καὶ αὐτὴ συναριθμοῖτο ταῖς ἀρχαῖς ταῖς παρ' ἡμῶν ἐξευρημέναις, καὶ εἰς σεμνότερον ἀναχθείσαις σχῆμα. ἔσονται γὰρ δὴ καὶ αὐταὶ μείζους, καὶ τῶν προτέρων ἀξιολογώτεραι, καὶ ῥαδίως ἡμῖν πρὸς τὰ μείζονα τῶν πραγμάτων ὑπηρετήσονται. μηδὲν γὰρ ἐν μικρῷ καθεστάναι μέγα, καὶ τοῖς πρὸ ἡμῶν εἴρηται, καὶ ἡμῖν γε αὐτοῖς ἐπ' αὐτῶν ἐγκέκριταί τε καὶ δεδοκίμασται τῶν ἔργων. ὑποτεθήσεται τοίνυν ἀπογραφὴ καὶ τῷδε τῷ νόμῳ, δηλοῦσα τί μὲν λήψεται παρὰ τοῦ δημοσίου, τοῦτο μὲν ὁ τὴν ἐπαρχίαν ἰθύνων αὐτὸς, τοῦτο δὲ ὁ πάρεδρος, καὶ ἡ τάξις αὐτοῦ· τί δὲ διδοὺς, τὰ τῆς ἀρχῆς παραλήψεται σύμβολα. ¶ Ὁ δὲ τρόπος καθ' ὃν ἄρξει, [8] κἀνταῦθα μὲν ἐν βραχεῖ διηγόρευται, φανερὸς δὲ αὐτῷ καὶ παρὰ τοῦ νόμου γενήσεται τοῦ περὶ πασῶν τῶν ἀρχῶν ἐν κοινῷ γραφέντος, καὶ παρὰ τῶν βασιλικῶν ἡμῶν παραγγελμάτων, ἅπερ αὐτῷ δώσομεν ὅτε καὶ τὰ τῆς ἀρχῆς διδοίημεν σύμβολα, καὶ τὸν ὅρκον ἀπαιτοίημεν, τοῦτο δὴ τὸ κατὰ τὸν νόμον τὸν ἡμέτερον γεγραμμένον.

indicat, interpositas, ad excellentiam tuam, quique eundem vnquam magistratum suscepturi sunt, & celeberrimum quæstorem sacri nostri palatij, qui in forma consultationis audientiam iis accommodabunt, quàm minores caussas quingentis solidis, in prouincia eius apud aliquos nō spectabiles motas, & si ex delegatione sint, cùm per prouocationē suspenduntur, ad se deducat in habitu & ordine sacri auditorij, vt & ipse inter à nobis inuentos, & iis ampliorem formam redactos magistratus vbique connumeretur. Siquidem & ipsi maiores erunt, & in maiore quàm priores reputatione habebuntur, & facilius nobis vel in maioribus negotiis suum exhibebunt ministerium. Nihil enim in paruo magnū existere tum à nostris dictū est maioribus, tum nos etiam ex ipsis iudicauimus probauimúsq; factis. Subiicietur autē & huic legi descriptio, quæ significet, quid è publico tā is qui prouinciā regit, quàm adsessor & cohors eius accipiet, quo itē dato magistratus codicillos percipiat. 1 ¶ *Ipsa sanè ratio qua magistratum geret, cū hoc loco sub compendio explicata est: tum in lege, quæ de omnibus magistratibus in cōmune descripta est, simul & ex imperatoriis nostris mandatis, quæ ei dabimus cū administrationis codicillos conferemus, & iusiurandum secundum legem nostram in hoc conscriptam exigemus, manifestabitur.*

EPIL

¶ Ταῦτα τοίνυν ἅπαντα ἡ σὴ ὑπεροχὴ γινώσκουσα, τοσαύτας τε αὐτῇ τὰς σιτήσεις ἐπιδιδότω, ὥστε τε αὐτὴν ἴσω σεμνὴν γενομένην ὡς πολλοῖς εἰκότως ἔσεσθαι περισπούδαστον, τῇ τε νῦν αὐτῇ δοθέντος παρ' ἡμῶν αὖθις τε καὶ ἀξιώματος ἐπιθυμίᾳ. Dat. XV. KALENDAS AVGVSTI BILIS. V. C. CONS. 2

Περὶ τοῦ ἀνθυπάτου Καππαδοκίας.

Διάταξις λ.

Ο ΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ Ἰωάννῃ τῷ ἐνδοξοτάτῳ ἐπάρχῳ τῶν ἱερῶν πραιτωρίων τὸ δεύτερον ἀπὸ ὑπάτων, καὶ πατρικίῳ.

ΠΟΣΟΝ ἐστὶ τὸ Καππαδόκων ὄνομά τε καὶ ἔθνος, καὶ ὅπως τὴν ἀρχὴν ἵνα κτηθείη τὰ πράγματα παρέσχε Ῥωμαίοις, οἱ τῆς ἀρχαίας πολυμαθείας οὐκ ἠγνοήκασιν ἐρασταί. τοῦτο γὰρ Πόντου σχεδὸν παντὸς ὑπῆρχε, καὶ ἄνδρες ὀνομαστότατοί τε καὶ φροντίδος ἄξιοι Ῥωμαίοις γενόμενοι, μεγάλως ἐκεῖθεν ἤνθησαν. γῆ τε αὐτοῖς ἐστι πολλή τε καὶ θαυμαστή, καὶ οὕτως

ἀρίστη

EPILOGVS.

¶ *Hæc igitur omnia perdiſcēs excellentia tua, & tam magnas illi annonas ſubminiſtret, & ita ipſum ſciat amplæ dignitatis effectum, vt floris & dignitatis hoc à nobis tempore in illum collatæ cupiditate meritò multis ipſum conſequi ſit affectabile.*

DE PROCONSVLE CAPPADOCIAE.

TITVLVS IX.

NOVEL. CONSTIT. XXX.

Imper. Iuſtin. A. Ioanni glorioſiſſi. ſacrorum per Orientem prætoriorum præfecto, iterum exconſuli & patricio.

PRAEFATIO.

QVAM *amplum nomen Cappadocum gens habeat, & quanta Romanis negotia exhibuerit priuſquam in illorum ditionem redigeretur, non ignorant veteris eruditionis ſtudioſi. Certè olim totius fermè Ponti imperium tenuit, & nominatiſſ. viri, ínque magna apud Romanos reputatione habiti inde* orti valde floruerunt. *Terram præterea habet diffuſam admodum, & mirabiliter præſtantem, & quæ ita maieſtati imper.*

ἀρέσασα τῇ βασιλείᾳ, ὡς καὶ ἀρχὴν ἐπιστῆσαι ταῖς ἐκεῖσε κτήσεσιν ἰδίαν, τῆς πολιτικῆς ἀρχῆς οὐκ ἐλάττω, μᾶλλον μὲν οὖν καὶ μείζω. πολυανθρωποτάτη τε γὰρ καθέστηκε, καὶ πόλιν τε παρέχεται μεγίστην, τὴν τοῦ φιλτάτου Καίσαρος ἡμῖν ἐπώνυμον, τοῦ δόντος ἀρχὴν ἀγαθὴν τῇ καθ' ἡμᾶς μοναρχίᾳ. δι' ὃν ἐν ἅπασι τοῖς τῆς γῆς ἔθνεσιν ὀνομαστότατόν ἐστι τὸ τοῦ Καίσαρος ὄνομα, καὶ ὥσπερ ἡμᾶς ἀντ' ἄλλου τινὸς τῶν τῆς βασιλείας συμβόλων σεμνυνόμεθα.

ΚΕΦΑΛ. α.

Ταύτην δὴ τὴν χώραν ἀρχῇ παραδεδόσθαι μικρᾷ, σφόδρα ἡμῖν ἐφάνη τοῦ προσήκοντος ἀνάξιον. ἄλλως τε καὶ στασιάζουσαν αὐτὴν ἀεὶ πρὸς τὴν ἐφεστῶσαν τοῖς ἡμετέροις οἴκοις θεωροῦμεν ἀρχήν· καὶ μεμερισμένα γε τὰ τῆς πόλεως ἐστί. καὶ τὸ μὲν τὸ ταμειακόν ἐστιν αὐτῆς, ἐλευθερικὸν δὲ καλοῦσι θάτερον. καὶ μία μὲν ἐστιν ἡ πόλις τῷ περιβόλῳ, διπλῆ δὲ ταῖς γνώμαις, ὥστε καὶ στάσεων ἀφορμαὶ καὶ διχονοίας, καὶ εἴ τι κακὸν ἀνθρώποις ἐνοχλεῖ, παρὰ ταύτης ἐστὶν, ὥς γε οἰόμεθα, τῆς προφάσεως. ἣν ἀνελόντες, ἰσχύν τε ἅμα καὶ ὁμόνοιαν τῷ πράγματι δώσομεν. ἧς οὐ μή ποτε ἂν οὐδὲν ἂν ἀνθρώποις γένοιτο κάλλιον.

§ Ταῖς μὲν οὖν ἄλλαις ἀρχαῖς, ἃς ἐναγ- 1 χος ἐν

imperatoriæ placuerit, vt etiam possessionibus, quas illic habet, peculiarem magistratum præfecerit, non minorem ciuili, sed potius maiorem. *Siquidem & populosissima est, & vrbẽ maximam præbet eiusdem cognominis cũ charis. nobis Cæsare, qui summo orbis terrarum arbitrio, quod nos obtinemus, bonum dedit principium: qua etiam de caussa apud omnes terræ populos nominatissimum Cæsaris nomen est, & nos præter omnes alias imperatoriæ maiestatis notas eo gloriamur.*

CAPVT I.

Hanc sanè regionem paruo tradere magistratui, cõtra omne nobis decorum & dignitatem fore visum est, cùm aliàs, tum vero maximè quia semper ipsam aduersus magistratum nostris domibus præfectum seditiones mouere cernimus, & quia factionibus inter se diuisa est ciuitas, quarum alteram tamiacam, quasi fiscalem & ærariam, alteram eleuthericam, hoc est liberam appellant: & cùm existat ambitu murorum vna, duplex est sententiis. Vnde & seditionum & dissensionum occasiones, & si quid omnino mali fatigat homines, id (vti nos arbitramur) ex hac prouenit caussa: qua sublata, robur simul & concordiam negotio addemus, qua nihil vnquam inter homines præclarius exstitit & præstantius. 1 ¶ *Ac cũ aliis magistratibus, quos nuper inter*

χος ἐν Πισιδίαις τε καὶ Λυκάοσι καὶ Θραξὶ κατεστήσαμεν, ἐκ διπλῆς τινος συνόδου τὸ σχῆμά τε καὶ ἄθροισμα καθειστήκει· ταύτην δὲ δὴ τὴν Καππαδόκων μείζονι κατακοσμῆσαι βουλόμενοι σχήματι, τριπλῆν ἐπιτίθεμεν τὴν ἐξουσίαν αὐτῇ. ὁ γὰρ κατὰ ταύτην τὴν ἀρχὴν ἡγήσεται μὲν τοῦ νόμου καὶ τῆς πολιτικῆς ἁπάσης τάξεως, ἡγήσεται δὲ καὶ τῶν στρατιωτῶν, τῶν τε ἐπὶ τῆς εἰρημένης χώρας, τῶν τε ἐν ταῖς ἄλλαις ἐπαρχίαις τῆς Ποντικῆς διοικήσεως ἱδρυμένων, ἐν αἷς τὰ ταμιακὰ χωρία καθέστηκεν, ὥσπερ ἂν εἰ στρατιωτικὸς αὐτόθεν ἐτύγχανεν ἄρχων. δώσομεν δὲ αὐτῷ καὶ τῶν ταμιακῶν ἄρχειν ἀνθρώπων. καὶ πάντες ὁπόσοι τοῦ πρώτου κομητιανοῦ εἰσὶ τάξεως (συμμάχιοί τε φαμὲν, καὶ ἔτι τοιοῦτον ἕτερόν ἐστι) κατακούσονται τούτου. καὶ τριαδικὸν ἔσται τὸ σχῆμα τὸ συνάγον αὐτῷ τὴν ἀρχήν. ὁ γὰρ αὐτὸς πολιτικός τε ἔσται ἄρχων, καὶ στρατιωτικὸς, καὶ τῶν ταμιακῶν ἡγήσεται πραγμάτων. ὑπουργούσης ἑκατέρας αὐτῷ τάξεως, τῆς τε κομητιανῆς (ἥπερ καὶ τὰ οἰκεῖα πράξει, καὶ οὐδὲν ἐπικοινωνήσει τῇ πολιτικῇ τάξει) τῆς τε τοῦ λαμπροτάτου τῆς ἐπαρχίας ἄρχοντος. πᾶσαν δὲ ἀνθυπατείαν γενέσθαι τε καὶ καλεῖσθαι βουλόμεθα, τῆς τάξεως μὲν μίαν ἐχούσης προσηγορίαν, τὴν τῆς ἀνθυπατιανῆς φαμέν. τὰ μέντοι οἰκεῖα διῃρημένως πραττούσης, τῆς τε πρώτης κομητιανῆς, τῆς τε πρώτης πολιτικῆς, ὥστε τὴν μὲν πολιτικὴν ἐπιμελεῖσθαι τῶν δημοσίων τε καὶ πολιτικῶν ἴσα

εἰ.

inter Pisidas, Lycaonas, Thracas instituimus, administrationis forma & acervus ex duarum rerum congressu constitit: tum verò maiore hūc forma adornare cupientes, tertiam etiam potestatem illi adiicimus. Nam is quem huic præficiemus officio, non solum præsidebit legibus, & vniuersæ cohorti ciuili: sed etiam præsidebit militibus tam qui in prædicta regione, quàm qui in aliis Pontici tractus prouinciis, in quibus tamiaca existunt prædia, stationes habent, perinde quasi per ea loca super milites cum imperio positus sit. Permittimus etiam illis in homines tamiacos imperium: & omnes quicunque ad Comitianam prius cohortem pertinebant, siue summarij, siue id genus alij fuerunt, hisce obtemperabunt: & triplici forma conflatum habebit magistratum. siquidem & ciuilis magistratus erit, & militaris, neque non tamiacis quoque rebus præsidebit: vtraque illi cohorte, tam Comitiana, quæ & sua conficiet, neque cum ciuili cohorte habebit commercium, quàm clarissi. prouinciæ præsidis apparente. Vniuersam verò proconsularem fieri appellaríque volumus: vtraque cohorte, tam quæ Comitiana prius, quàm quæ ciuilis vocabatur, tametsi vnam appellationem (nempe proconsularem) obtinet, separatim tamen sua obeunte munera: vt ciuilis quidem curet tributaria & ciuilia, quæ initio semper

εἰς αὐτὴν ἀνήκειν ἄνωθεν ἴσμεν, τὴν δὲ πρώην
κομητιανὴν τάξιν ἐφεστάναι τῇ τῶν βασιλικῶν
πραγμάτων διοικήσει, καὶ τὴν εἴσπραξιν ποιεῖ-
σθαι καθ' ὅπερ νῦν ὑφηγησόμεθα σχῆμα.

ΚΕΦΑΛ. β.

Τὸ μὲν γὰρ τῶν ἐπιτρόπων καὶ τῶν τρακτευτῶν
ὄνομα οὐδὲ εἶναι παντελῶς βουλόμεθα, πρὸς
τὰ ἔμπροσθεν βλέποντες παραδείγματα, καὶ τὴν
πολλὴν αὐτῶν ἐπήρειαν, ἣν τοῖς ἀθλίοις ἐπῆγον
συντελέσιν. ὀνομάζεσθαι δὲ βουλόμεθα κατ' οἰκίαν
ἑκάστην, κινδύνῳ τῆς ὅλης κομητιανῆς τάξεως, καὶ
τῶν δεκατειῶν τῶν προεστώτων (οὓς δὴ μαγίστρους
πρώτους καὶ δευτέρους καλοῦσιν) ἑτέρους τοὺς μετ'
αὐτοὺς εὐθὺς ἀπονεμομένους δεκατρεῖς, ὥσπερ ὡς
εἴρηται, κατ' οἰκίαν ἑκάστην. τούτους δὲ δὴ τοὺς μετὰ
τοὺς προτέρους δεκατρεῖς ποιεῖσθαι τὴν εἴσπραξιν,
καὶ περισώζειν τὰ οἰκεῖα τῷ δημοσίῳ· προνοεῖν δὲ
καὶ τῆς ἀπαθείας τῶν συντελῶν, ἐφ' ᾧ παρὰ μηδενὸς
αὐτοὺς μηδεμίαν ὑφίστασθαι βλάβην· γινώσκον-
τας ὡς ἡ ἐντεῦθεν ἐπιγινομένη ζημία τοῖς ὑπο-
τελέσιν πολλῷ πλείων τὴν αὐτῶν ὀφείλει περιου-
σίαν, οἷα καὶ τοῦ κινδύνου ἐπ' αὐτοὺς φερομένου πά-
σης τῆς δημοσίας εἰσπράξεως. Μηδ' ὁτιοῦν δὲ παρέ-
χειν παντελῶς μηδὲ τοὺς πρώην καλουμένους πρώ-
τους καὶ τοὺς δευτέρους μαγίστρους, μήτε τοὺς μετ'
αὐτοὺς νῦν δεκατρεῖς (οὓς ἐθεσπίσαμεν τὴν αἴτη-
σιν τῶν δημοσίων ποιεῖσθαι) μήτε ἄλλον μηδένα
τῶν τῆς κομητιανῆς τάξεως, τῷ κατὰ καιρὸν περιβλέ-
πτῳ ἀνθυπάτῳ, ἢ προφάσει ὀνομασίας, ἢ ἑτέρας

ad ipsam pertinuisse scimus. quæ vero Comitiana prius cohors erat, imperialium rerum administrationi insistat, & exactionem conficiat, ea scilicet forma quam modo explanabimus.

CAPVT II.

CVratorum etenim & tractatorum ne nomen quidẽ omnino superesse volumus, respicientes ad vetera exempla, & nimiam læsionem quã miseris illi collatoribus induxerũt. sed per singulas domos, & totius Comitianæ cohortis, tredecimque primatium, quos primos & secundos magistros vocant, periculo, alios tredecim, qui statim post illos separati sint, nominari volumus, singulos (vt dictum est) ex singulis ædibus: & post priores tredecim exactioni incumbere, & seruare fisco quæ sua sunt. prospicere item collatorum indolentiæ, & ne quid ab aliquo ipsorum damni sustineant: scientes quòd damnum ex caussa collatoribus irrogatum, multo magis ipsorum facultates respiciet, cùm totius publicæ exactionis periculum ad ipsos deuoluatur. Sed neque eos qui primi & secundi prius magistri vocitãbantur, neque tredecim illos, qui post ipsos modo separati sunt, quos profligationem tributorum facere sanximus, quidquam omnino spectabili pro tempore Proconsuli præbere, vel nominationis titulo, vel quæcunque

διασδήποτε αἰτίας, μόνον ἀνὰ quinquaginta solidorum παρ' ἑκάστου τῶν δικαστειῶν πρακτόρων τοῖς προτέροις τρισκαίδεκα μαγίστροις παρεχομένων.

ΚΕΦΑΛ. γ.

Αὐτοὺς μέντοι τοὺς ἀπαιτητὰς μηδ' ὁτιοῦν κομίζεσθαι πλέον παρὰ τῶν γεωργῶν, ἢ τῶν ὅλως ὑπομενόντων δι' αὐτῶν τὴν εἴσπραξιν, πλὴν τῶν περιεχομένων τοῖς τύποις Νικήτου τοῦ τῆς μεγαλοπρεποῦς μνήμης, καὶ ἀφορισθέντων τοῖς ἀπαιτηταῖς· μὴ δυναμένων αὐτῶν πλάττειν ἐνέματα, καὶ ὑπὲρ τῶν ὀνομάτων τούτων ἐπάγειν ζημίας, ἀσπαστικῶν τε ἴσως, ἢ τρακτευτικῶν, ἢ ἑτέρας οἱασδήποτε προφάσεως, εἴτε εἰς συνήθειάν τινα δῆθεν ἀναφερομένης, εἴτε εἰς οἱανοῦν ἐπήρειαν. τούτων γὰρ πάντων ἐλευθέρους τοὺς ἡμετέρους ὑποτελεῖς φυλάττεσθαι βουλόμεθα. μάλιστα γὰρ αὐτοὺς ἐλευθεροῦμεν τοῦ πονηροῦ τε καὶ ὀλεθρίου δασμοῦ, ὃν τοῖς κατὰ καιρὸν παρέχοντες τρακτευταῖς ἠλαττοῦντο περί τε τὸ δημόσιον περί τε τὰς οἰκείας ἀπογραφάς. ἀλλὰ κἂν εἴτις τύπος ᾖ βουλόμενος παρέχεσθαί τι τοῖς τρακτευταῖς, ἢ μακρὰ συνήθεια, καὶ ταύτην ἀναιροῦμεν. αὐτὸ γὰρ δὴ τὸ τοῦ τρακτευτοῦ περιελόντες ὄνομα, καὶ πᾶν τὸ εἰς αὐτὸν ἀνῆκον εἰκότως συναφαιρούμεθα, ταύτην ἰδικὴν φιλοτιμίαν τοῖς ἡμετέροις ὑποτελέσι διδόντες. εἰ δέ τις θαῤῥήσειε τῶν πρακτόρων ἕτερόν τι λαβεῖν

alia de caussa: si quinquageni solidi aurei ab vnoquoque horum tredecim exactorum primoribus tredecim magistris prabeantur.

CAPVT III.

Porro neque ipsos exactores amplius aliquid à rusticis, aut denique iis qui ab ipsis exactionem tolerant, accipere, quàm quæ formis Nicetæ magnificæ memoriæ continentur, & exactoribus deputata sunt: nequeuntibus ipsis nomina fingere, & damna pro hisce nominibus inducere per caussam Apacticon, seu tractatoriarum, vel quocunque alio prætextu, siue ad aliquam consuetudinem, siue ad quamcunq; vexationem porrigatur. cùm enim ab omnibus illis collatores nostros liberos conseruari volumus: tum improbo etiam & pernicioso tributo eos liberamus, quod pendebant tractatoribus, per quod fiebat vt circa publicum & suas descriptiones idonei non essent. quin & si forma aliqua sit pragmatica, quæ velit tractatoribus aliquid præberi, aut longa consuetudo: etiam hanc tollimus. sublato enim ipso nomine tractatorum, meritò quicquid ad eam caussam peruenit, vnà sustollimus, specialem hanc collatoribus nostris largitatem impartientes. Quod si quis exactorum præter ea quæ forma beatiss. Nicetæ definita sunt, quæ sola ipsos ferre concedimus, aliud quiddam ausus

λαβεῖν παρὰ τὰ διωρισμένα τῷ τύπῳ Νικήτου τοῦ μακαριωτάτου (ταῦτα γὰρ μόνα κομίζεσθαι συγχωροῦμεν αὐτοῖς) ἴστω καὶ τῆς στρατείας καὶ τῆς ἀξίας καὶ οὐσίας ἐκπιπτόμενος τῆς αὐτοῦ.

ΚΕΦΑΛ. δ.

Ἐπειδὴ δὲ εἰκός ἐστιν ἐν τοῖς δέκα καὶ τρισὶ πράκτορσι (διότι κατὰ βαθμὸν εἰς ταύτην προϊέναι τὴν τάξιν αὐτοὺς θεσπίζομεν) οὐκ εἶναι πρὸς τὸ πρᾶγμα ἐπιτήδειον, μένειν μὲν αὐτῷ καὶ οὕτως τὴν ἐκ τοῦ βαθμοῦ πρόσοδον συγχωροῦμεν, θεσπίζομεν δὲ τοὺς δεκατρεῖς τοὺς προτέρας μαγίστρας, καὶ πρός γε τοὺς μετ᾿ αὐτοὺς ἕτερόν τινα βοηθὸν αὐτῷ προσονομάζειν, κινδύνῳ οἰκείῳ καὶ τῶν ὄντων αὐτοῖς πραγμάτων, ὃς τῷ πράγματι χρήσεται προσηκόντως. ὥστε μήτε τὸ δημόσιον ἀδικεῖσθαι διὰ τὴν ἀσθένειαν τὴν ἐκείνου, μήτε ἐκεῖνον ἐκπίπτειν τῆς ἐκ τοῦ χρόνου καὶ τοῦ βαθμοῦ παραμυθίας· δηλαδὴ κινδύνῳ τῶν δεκατρειῶν μαγίστρων καὶ τῶν ἄλλων τῶν μετ᾿ αὐτοὺς, τῆς τοῦ βοηθοῦ τοῦ μὴ πρὸς τοῦτο ἐπιτηδείου προβολῆς γινομένης, ὡς εἴρηται. Καὶ μεγάλην ἡμῖν τοὺς τῶν δημοσίων πράκτορας δεήσει χάριν ὁμολογεῖν, ἀπαλλάττουσιν αὐτοὺς τῶν πολλῶν ἐκείνων ζημιῶν ἃς ἔμπροσθεν τοῖς μαγίστροις παρεῖχον, καὶ τῷ κατὰ καιρὸν περιβλέπτῳ κόμητι, καὶ τῇ αὐτοῦ τάξει. διὰ τοῦτο δὲ αὐτοὺς τούτων ἁπάντων ἠλευθερώσαμεν, ἵνα μηδὲ αὐτοὶ τοὺς ὑποτελεῖς ἀδικοῖεν, μηδὲ τὰς προφάσεις ἐκείνας, ἃς εἰς ἐπήρειαν ἐπινοοῦντες,

introit

fuerit accipere: sciat, tam militia se, quàm dignitate, & sua substantia casurum.

CAPVT IIII.

QVoniam verò fieri potest, vt inter tredecim exactores (siquidem vt gradatim ad hunc perueniant ordinem, sancimus) vnus aliquis ad expediendam exactionem idoneus non sit: concedimus, vt sic quoque reditus quidem ex eo gradu saluus illi permaneat. Cæterum sancimus, vt tredecim illi primores magistri, & insuper qui post ipsos sunt proximi, proprio bonorũ suorum periculo alterũ quempiam illi adiutorem adnominent, qui conuenienter pro illo exactionem expediat: vt neque per illius imbecillitatem iniuria afficiatur fiscus, neque ille temporis & gradus sui solatio defraudetur, promotione videlicet adiutoris eius, qui ad hoc munus idoneus non est, facienda periculo (vt dictum est) tredecim primorum magistrorum, & aliorum qui post illos sunt proximi. Ac magnas merito nobis gratias publicorum tributorum exactores habere oportebit, qui ingentibus illis damnis, quibus antea tam magistris, quàm spectabili pro tẽpore comiti, eiúsq; cohorti obnoxij erant, eos liberauerimus. Propterea autem hisce omnibus eos liberauimus, vt neq; ipsi collatores nostros iniuriis opprimant, neque prætextus excogitent

introitus τὲ καὶ ἕτερα ὀνομάζοντες, τὸν τῶν γεωργῶν καταλύουσι βίον. ἀλλὰ μόνοις ἀρκούμενοι τοῖς παρεχομένοις τοῖς ἐπιτρόποις, κατὰ τὸν τύπον Νικήτου τοῦ τῆς λαμπρᾶς μνήμης, τῶν ἄλλων ἁπάντων ἀπέχοιντο.

ΚΕΦΑΛ. ς.

Αὐτῷ δὲ τῷ περιβλέπτῳ ἀνθυπάτῳ ἁπάντων ὁμοίως ἔσαι φροντὶς, εἴτε καθεστήκοι τὶ πολιτικὸν, εἴτε εἰς τὴν στρατιωτικὴν ἀρχὴν, εἴτε εἰς τὴν ταμειακὴν οὐσίαν βλέπον· καὶ οὐδενὸς ἀμελήσει τῶν πάντων, ἐπειδὴ καὶ μείζονα τῶν ἄλλων ἄρχοντα δοῦναι τῷ τόπῳ βουλόμεθα. νενομισμένον γὰρ τοῖς πάλαι Ῥωμαίοις ὂν τὰς ἐπαρχίας ἀποκληροῦν ἢ τοῖς γινομένοις ὑπάτοις, ἢ τοῖς ἀντ' ἐκείνων στελλομένοις (οὓς ἀνθυπάτους ἐκάλουν) διὰ τοῦτο καὶ τὴν Καππαδόκων ἀρχὴν ἀνθυπατείαν εἶναι βουλόμεθα, ἣ τινι Ῥωμαῖοι πρότερον τὴν ἐν Ἀφρικῇ κατεκόσμουν ἀρχήν. ἣν ἡμεῖς νῦν τοσοῦτον ηὐξήσαμεν, ὡς τὸν παραλαμβάνοντα ταύτην τοῖς ἐνδοξοτάτοις ὑπάρχοις τῶν ἱερῶν ἡμῶν συναριθμῆσαι πραιτωρίων. καλείσθω τε ὁ ταύτης ἡγεμὼν τῇ πατρίῳ φωνῇ, *proconsul Iustinianeus Cappadociæ*. ὥστε καὶ τὸ τῆς ἀρχῆς ἔχειν ἴδιον, καὶ τὸν ἀρχηγέτην συνονομάζειν τῷ πράγματι. δέξαιτο γὰρ ἂν ὁ τῆς ἀρχῆς κρατῶν τὸ τοιοῦτον σχῆμα

introitus illos aut aliter nominantes, quibus rusticorum facultates eneruent: sed his solis contenti, quæ secundum formam Nicetæ claræ memoriæ curatoribus præbebantur, omnibus aliis abstineant.

CAPVT V.

IPsi verò spectabili proconsuli omnium ex æquo rerum cura imminebit, siue ciuile aliquod sit, siue ad militarem magistratum, siue ad potestatem Tamiacam respiciat, neq; quidquam omnium negliget. Ac quoniam maiorem huic loco, quàm cæteris, magistratum attribuere volumus, & veteribus Romanis in more fuit, vt vel designatis consulibus, vel his qui illorum loco proficiscerentur, quos proconsules vocitabāt, prouincias sortirentur: propterea & Cappadocum magistratum proconsulatum esse volumus, quo in Africa prius Romani imperium suum exornarunt. Et in tantum illum nos magistratum auximus, vt eum qui hunc suscipit, gloriosissimis sacrorum nostrorum pratoriorum præfectis connumeremus. Appellatórque patria lingua is qui huic præsidet, Proconsul Iustinianeus Cappadociæ, *vt & appellationem magistratui propriam habeat, & simul ex re ipsa Archegetes, quasi primarius magistratus nominetur. susceperit enim is qui hunc magistratum obtinet, facilè talem*

σχῆμα ῥᾳδίως. ἐπεὶ καὶ πολλὴν ἔχει τὴν ἐξουσίαν, ἐκτεινομένην προφάσει τῆς ταμιακῆς κτήσεως, καὶ εἰς τόπους ἑτέρους· καὶ ὅλως ἔσται σεμνή, τοσούτοις ἐφεστῶσα πράγμασί τε καὶ ἀνθρώποις, καὶ διαθήσει γε συνολώτερον ἅπαντα, τῆς στρατιωτικῆς αὐτῷ παραζευγνυμένης ἰσχύος. τὰ μὲν οὖν πολιτικὰ πράξει κατὰ τοῦτο δὴ τὸ συνειθισμένον· τῶν στρατιωτῶν δὲ ἡγήσεται σφόδρα συνόλως, εἶτα κἀκείνων ὑποκεκλιμένων αὐτῷ. ¶ Προσεχέτω δὲ μάλιστα τὸν νοῦν τῇ τῶν ταμιακῶν διοικήσει πραγμάτων. ἅπερ εἰς οὕτω δεινὴν καὶ πανταχόθεν κεκαπηλευμένην ἐξωλίσθησεν ἀπορίαν, ὡς μηδενὸς ἄξια σχεδὸν αὐτὰ καθεστάναι. τοσαῦτα γὰρ μεμαθήκαμεν ἁμαρτάνεσθαι κατὰ τὴν χώραν, ὅσα μόλις ἀνδρὶ τῶν μεγίστων ἐστὶ πρὸς θεραπείαν εὔκολα. οἱ γὰρ τὰς τῶν δυνατῶν ἐπιτροπεύοντες κτήσεις ἀλλ' ἤδη καὶ ἐρυθριῶμεν εἰπεῖν μεθ' ὅσης ἀλῶνται τῆς ἀτοπίας, καὶ ὡς δορυφόροι τε αὐτοὺς θεραπεύουσι, καὶ πλῆθος ἀνθρώπων οὐ φορητῶν ἀκολουθεῖ, καὶ λῃστεύουσιν ἅπαντες ἀναιδῶς. καὶ θαυμάζομεν ὅπως ἄχρι νῦν τὸ κατ' ἐκείνην ὑπήκοον ἐξήρκεσεν ἀδικούμενον. τοιγαροῦν ἡμέρας ἑκάστης εὐχομένοις τε ἡμῖν καὶ τὰ κοινὰ πράττουσι πλῆθος πρόσεισι Καππαδοκῶν ἀδικουμένων· καὶ πολλοὶ μὲν ἐν αὐτοῖς ἱερεῖς, γυναῖκες δὲ ὡς πλεῖσται· καὶ πάντες ὀδύρονται, καὶ τὴν τῶν οἰκείων ἀφαίρεσιν αἰτιῶνται πραγμάτων. ἐπεὶ μήτις ἐπὶ

1

σιώπη

formam, quādo & potestatem per se magnam, & per caussam Tamiacæ possessionis etiam ad alia loca protensam habeat. In summa tot rebus hominibúsque præsidens dignitate & auctoritate affluet, adiunctísq; militaribus copiis omnia disponet minore negocio. Ciuiles igitur res conficiet more solito: militaribus vero & ipsis commode præibit, nempe & illis se ipsi submittentibus.

1 ¶ Sed cumprimis animum aduertito ad rerum Tamiacarum administrationem, quæ in tam grauem & omnium cauponationibus expositam inopiam delapsæ sunt, vt in nullo ferè amplius precio existant. Tot tantáque enim edocti sumus per prouinciam delinqui, quæ vix amplissimo cuique adhibita medicina curare facile est. Nam qui potentium possessiones procurant (sed pudet nos iam propemodum dicere) quanta cum insolentia passim oberrant, vt stipatores illis inseruiant, vt non ferenda hominum multitudo ipsos sequatur, vt impudenter omnes latrocinentur: miramúrq; sedulò, quomodo eo loci subditi tot perferendis iniuriis suffecerint: Inde adeo quotidie Cappadocum iniuriis oppressorum multitudo occupatos nos & rempublicam tractantes adit, ex quibus multi sacerdotes, plerumque mulieres, qui omnes lamentantur, queruntúrq; res suas sibi ablatas esse, quando nemo in proximo

σύνεγγυς ὁ τὰ τοιαῦτα κωλύειν ἰσχύων. ἡ ταμιακὴ δὲ κτῆσις ἤδη σχεδὸν ἰδιωτικὴ γέγονεν ὅλη, διασπωμένη τε καὶ ἁρπαζομένη σὺν αὐταῖς ταῖς τῶν ἵππων ἀγέλαις. ἀντιφθεγγομένου παντελῶς οὐδενός, ἀλλὰ τὸ στόματος αὐτοῖς ἐμφραττομένου χρυσίῳ. ΚΕΦΑΛ. ϛ.

ΔΙΑ ταῦτα τοίνυν ἵνα τῶν ἡμῖν γνωρισμάτων ἐπιστῆσαι τῇ χώρᾳ ταύτῃ βουλόμεθα, ὅς δὴ ταύτης τῆς τριπλῆς ἡγήσεται τάξεως, μόνος ἐν αὐτῷ τὴν ὅλην περιφέρων ἀρχήν τε καὶ ἐξουσίαν· καὶ χρώμενος μὲν τοῖς παρασήμοις τῆς πολιτικῆς ἀρχῆς, ὄχημά τε ἐξ ἀργύρου καὶ πέλεκυν καὶ ῥάβδους ἔχων, καὶ ὅσα σημεῖα καθέστηκεν ἀρχαῖα τοῦ νόμου. ἐπιτάξει δὲ καὶ τοῖς στρατιώταις, καὶ ἐπιμελήσεται τῶν ταμιακῶν πόρων, ὥστε φοιτᾶν αὐτοὺς ἀνελλιπῶς ἁπάσαις ταῖς ἐπὶ τούτῳ τεταγμέναις ἀρχαῖς· καὶ πολλῷ μᾶλλον εἰς τὰ ἡμέτερα βασίλεια. καθάπερ καὶ νῦν προσέρχονται, προφάσει τῶν τε εἰς ἡμᾶς κομιζομένων τῶν τε εἰς τὴν θειοτάτην καὶ εὐσεβεστάτην αὐγούστην, τὴν ἡμετέραν σύμβιον, ἔντε χρυσίῳ καὶ ἐσθῆτι. οὐδὲν γὰρ ἐκεῖθεν ἐλαττωθῆναι βουλόμεθα. ¶Οὐ μὴν κατὰ τὸ τοιοῦτον δίδοσθαι σχῆμα καθάπερ μέχρι νῦν, ἵν τε κλοπῶν καὶ τῆς τῶν ὑποτελῶν ἐπηρείας, καὶ δόσεως ὀνόματι (ταῦτα γὰρ ἅπαντα καὶ μισοῦμεν, καὶ τῆς ἡμετέρας ἐκβάλλομεν πολιτείας) ἀλλ' ἐξ αἰτιῶν δικαίων τε καὶ νομίμων, ἃς καὶ ὑποτιθῶμεν τῷδε τῷ θείῳ ἡμῶν παρεκελευσάμεθα νόμῳ. ὥστε ταύτας κομιζομένων τὴν

κατὰ

proximo sit, qui huiusmodi prohibere valeat. Tamiaca certe possessio iam penè in formam priuatæ redacta est, tota conuulsa, direptáque vnà cum suis equitiis, nemine omnino reclamante, ore scilicet ipsis auro obstructo.

CAPVT VI.

His igitur de rebus vnum aliquem ex perspectissimis nobis regioni huic præficere decreuimus, qui triplici huic ordini præsit, solus omne in se imperium & potestatem circumferens, ciuilis officij vtens insignibus, habens in vsu vehiculum ex argento, securim, fasces, & quæcumque olim proconsularis imperij fuerunt insignia. præcipiet autem & militibus, & curam geret Tamiacorũ redituum, vt sine vllo detrimento & cessatione omnibus ad hoc ordinatis magistratibus obueniãt, multóque magis ad nostrum palatium, quemadmodum etiamnum occasione eorũ quæ vel nobis, vel sacratissimæ & pientissi. Augustæ con iugi nostræ inferũtur, tam in auro quàm veste ingrediãtur. nihil enim illinc volumus decedere.

1 ¶ Non tamen vt ea forma præbeãtur, qua hactenus, ex rapinis scilicet, & ex titulo læsionis dationísq; collatorum (hæc enim omnia tũ odio prosequimur, tum è nostra eiicimus republica) sed ex iustis legitimísque caussis, quas subiici sacræ huic nostræ legi iussimus, vt eas ferens is

qui

κατὰ καιρὸν ἔχοντα τὴν ἀρχὴν, εἰσφέρειν, ὡς εἴρηται, τὰς quinquaginta τοῦ χρυσίου λίτρας τῇ θειοτάτῃ αὐγούστῃ τῇ ἡμετέρᾳ συμβίῳ. τὴν γὰρ ἀρχὴν προῖκα καθιστῶμεν ἡμᾶς, καὶ ἀδωρότατου τὰς χειροτονίας ἐπ᾽ αὐτῇ τίθεμεν, καὶ ἔσται παντελῶς οὐδὲ εἷς ὃς ὑπὲρ ταύτης τι λήψεται.

¶ Ἀλλὰ καὶ σίτησιν αὐτῷ μὲν ἄχει χρυσίου λιτρῶν viginti δίδομεν, καθὼς ὑποτέτακται. τῷ δὲ αὐτοῦ παρέδρῳ, ἄχει χρυσίου λιτρῶν δύο παρέχομεν. λήψεται δὲ καὶ ἡ τάξις ἑκατέρα τὶ παρὰ τοῦ δημοσίου μέχει νῦν χορηγούμενον, κατ᾽ οὐδὲν παντελῶς ἐλαττούμενον. οὐδὲ γὰρ κατά τι τὴν ἀρχὴν ταύτην ἐλαττοῦμεν, καὶ μάλιστα τοῦ ἐνδοξοτάτου τούτου πραιποσίτου τῶν θείων ἡμῶν κοιτώνων. μένειν γὰρ ἐπὶ Καππαδοκίᾳ καὶ αὐτὴν καὶ τὴν ὑπ᾽ αὐτὴν τῶν καθωσιωμένων παλατίνων σχολὴν ἐπὶ τῆς ὁμοίας ἐξουσίας τε καὶ τάξεως καὶ ταυτοῦ σχήματος θεσπίζομεν· οὐδὲν μέντοι παντελῶς ἐντεῦθεν κομιζομένην, οὔτε λόγῳ συνηθειῶν, οὔτε κοινόνων· οὔτε ἐν χρυσίῳ, οὔτε ἐν ἐσθῆτι, οὔτε ἐν ἑτέροις εἴδεσιν· οὔτε παρὰ τοῦ κατὰ καιρὸν αὐθυπάτου, οὔτε παρὰ τῆς αὐτοῦ τάξεως. οὐ γὰρ ἂν ἄλλως τὸ καθαρὸν φυλαχθείη. ὑπὸ μίαν γὰρ τὸ πρᾶγμα συνάγομεν ἐπὶ τῆς χώρας ἀρχὴν, ἵνα μὴ τῷ διασπᾶσθαι χωλεύῃ.

ΚΕΦΑΛ. ϛ.

Πρόνοιαν τοίνυν καὶ αὐτὸς ὁ παρ᾽ ἡμῶν στελλόμενος θέσθαι πολλὴν τῶν ταμιακῶν κτή-

σεως

qui pro tempore hunc gerit magistratum, sacratissimæ Augustæ cõiugi nostræ quinquaginta *auri libras prout dictum est inferat. Magistratum etenim gratis nos creamus, & ordinationes eius absq; omnibus procedere largitionibus sancimus: neque quisquam erit, qui pro hac quidquam capiet.* 2 ¶ *Sed & annonas ipsi quidem ad viginti vsque auri libras damus, prout subiicitur. adsessori vero eius præbemus ad duas auri libras. capiet item vtraque cohors id quod vsque adhuc è publico suppeditabatur, nullo prorsus modo deminutum. nulla enim re hũc magistratum minuimus**: *& maximè gloriosissi. Præpositi sacri nostri cubiculi. siquidem & hunc & suppositam ipsi deuotissi. Palatinorum scholam in Cappadocia simili cum potestate, ordine & figura manere sancimus: non tamen quidquam exinde ferentem vel consuetudinum vel annonarum titulo, vel in auro, vel in veste, vel in aliis speciebus, neque à* spectabili *pro tempore proconsule, neque ab eius coborte. nam aliter puritas conseruari nequeat. sub vnum enim magistratum, quidquid in ea regione geritur, contrahimus, ne conuulsione ipsa claudicet.*

CAPVT VII.

SAnè Tamiacæ possessionis curam & rationem magnam habebit is ipse, qui ad hoc à nobis officiũ proficiscitur: & circumspiciet, si

qui à

σιας, καὶ ὀφείλαι τὸ παραιρεθὲν τῆς ταμειακῆς
γῆς, καὶ μάτην ὑφ' ἑτέρων κατεχόμενον, εἴτε
ἐν νομαῖς, εἴτε ἐν ἀρωσίμοις, εἴτε ἐν οἰνοφύ-
τοις τόποις, εἴτε ἐν χωρίοις, εἴτε ἐν οἴκοις· καὶ
ἐκδικήσει τῷ πράγματι τὴν ἀρχαίαν γῆν,
οὐδεμιᾶς ἀντιτιθεμένης αὐτῷ χρονίας παρα-
γραφῆς. οὐ γὰρ ἄν τις ἀντιθείη τοιοῦτό τι τῷ
δημοσίῳ, οὐδὲ πρὸς κέρδος πράττων, οὐδὲ
ἵνα τὴν οὐσίαν αὐξήσειεν τὴν αὐτοῦ. τοῦτο γὰρ
ἐλάττωσις μᾶλλον ἤπερ αὔξησις ἐστί, τὸ χερσὶ
ῥυπώσαις χρώμενον οἴεσθαί τι κερδαίνειν, ὅπερ
ὕστερον ἀποτίσει σὺν ἀσεβείᾳ τε καὶ αἰσχύνῃ
πολλαπλάσιον.

¶ Ἀλλὰ καὶ τὴν πόλιν διαφυλάξει παν-
τοίως ἀτάραχον, καὶ στάσιν οὐ συγχωρήσει λυ-
μαίνεσθαι τῷ πολιτεύματι. τοὺς δημοσίους τε
φόρους ἀγρύπνως καὶ μετὰ δικαιοσύνης εἰσπρά-
ξει, οὐδὲν τῶν κατ' ἐκείνους ἀμελῶν, οὐδὲ συγ-
χωρῶν ἢ τὸ δημόσιον ἢ τοὺς ἰδιώτας κατά τι
περὶ τὰ οἰκεῖα ζημιοῦσθαι, οἷα τὴν κατὰ πάν-
των ἐξουσίαν ἔχων· εἴτε στρατιῶται, εἴτε σκρι-
νιάριοι τῶν τε ἐνδοξοτάτων ὑπάρχων τῶν τε
ἀνδρειοτάτων εἶεν στρατηγῶν· εἴτε πολιτικὴν
ἔχοιεν τάξιν, εἴτε ταμειακὴν ζώνην, εἴτε ἐπὶ
μειζόνων, εἴτε ἐπ' ἐλαττόνων ἀξιωμάτων εἰσίν.
εἴτε ἐν ἱερεῦσι τελοῖεν. ὡς γὰρ οὗτος ἅπασιν
ἄρχων ἐπιστήσεται, τῆς τε αὐτὸς αὐτοῦ δόξης, τῶν
τε ἡμετέρων νόμων, τοῦ τε θεοῦ πρὸ πάντων
μέμνη-

quid à Tamiaco solo detractum, & frustra ab aliis detentatum sit, siue in pascuis, siue in aruis, siue in locis vitibus consitis, siue in prædiis, siue domibus: & vetus solum rebus suis vindicabit, nulla lõgi temporis præscriptione illi opponenda. neque enim fisco licet tale quid opponere, [a] *neque lucrum captans, vt maximè patrimonium suum exinde collocupletet. nam depauperatio potius est, quàm locupletatio, si quis sordidis vtendo manibus, arbitretur ex eo lucrum se facere, quod multifariam postmodum cũ impietate & summo probro restituet.* 7 ¶ *Sed & ipsam vrbẽ ab omni prorsus perturbatione quietã conseruabit: neq; committet, vt seditio aliqua ordinem & administrationem reipublicæ corrumpat. Publica quoque tributa vigilanter & cum iustitia exiget, nihil in illis curæ prætermittens, neq; concedens, vt aut fiscus, aut priuati in aliquo circa res suas damnum sentiant: vt qui ex æquo in omnes imperium obtineat, siue milites, siue scriniarij sint tam gloriosiss. præfectorum, quàm magnanimorum magistrorum militiæ, siue in ciuili cohorte numerentur, siue cingulum Tamiacum gestent, siue in maioribus siue minoribus dignitatibus consistant, siue inter sacerdotes cooptati sint. Vnus enim hic magistratus omnibus præficietur: & tam suæ ipsius existimationis, quàm nostrarum legum & ante omnia dei*

[a] Sic clarius: neque enim quisquã tale quicquã fisco opponat, vt vel lucrum sentiat, vel substantiã suam inaugeat, &c.

μεμνημένος. ὃς τοὺς μὲν δημοσίους φόρους διὰ τῆς ἀνθυπατιανῆς τάξεως ἀνελλιπῶς εἰσκομίζεσθαι φροντιεῖ, τοὺς δὲ ταμειακοὺς πόρους διὰ τῶν ὑποκειμένων ἐκείνῳ πρώην τῷ θρόνῳ προσώπων εἰσοίσει· καὶ τοῖς δὲ ἔθους προσταττομένοις παρὰ τῶν ἐνδοξοτάτων πραιποσίτων τῶν θείων ἡμῶν προσέχων κοιτώνων· μὴ δυναμένων τῶν κατὰ καιρὸν ἐκπεμπομένων κανονικαρίων παρὰ τοῦ ἐνδοξοτάτου πραιποσίτου, μέχρι ὀβολοῦ γοῦν ἑνὸς κομίζεσθαί τι, ἢ ὀνόματι συνηθειῶν, ἢ ἑτέρας τῆς οἱασοῦν αἰτίας, παρὰ τοῦ κατὰ καιρὸν συμμαρίου, ἢ τῶν τὰς δημοσίας εἰσπράξεις ποιουμένων, ἢ τοῦ περιβλέπτου ἀνθυπάτου, ἢ τῆς τάξεως τῆς αὐτοῦ, ἢ τῶν καλουμένων κατασκευαστῶν, ἢ πραιποσίτου, ἢ ἑτέρου οἱουδήποτε προσώπου ἀνήκοντος τῇ θείᾳ ἡμῶν περιουσίᾳ. Τῷ στρατιωτικῷ δὲ ἑκατέρᾳ τῶν φροντίδων τούτων βοηθήσει· παύσει τε τοὺς τῶν δυνατῶν δορυφόρους, καὶ οὐ συγχωρήσει τὰ χωρία πορθεῖσθαι καὶ λῃστεύεσθαι. οὐδὲ αὐτὸς περιελεύσεται ταῦτα, καθάπερ οἱ πρώην ἐποίουν κόμητες. οὐ μὴν οὐδὲ τοποτηρητὰς ἐκπέμψει· ἀλλὰ τοῖς τῶν τόπων ἐκδίκοις καὶ τοῖς ἐκ τῆς αὐτοῦ τάξεως πρὸς ὑπουργίαν χρήσεται.

Εἰ δέ που καὶ στρατιωτῶν αὐτῷ δεήσει, τοὺς ἐκ τῶν τόπων ἐν οἷς ἡ χρεία καλεῖ, βοηθεῖν προστάξει. καὶ οὗτοι δαπάναις οἰκείαις πάντα πράξουσι, καὶ οὐδὲν ζημιώσουσι τοὺς ὑπηκόους, οὐδὲ

καταν

memor, vt publica quidem tributa per proconsularem cohortem sine detrimento & cessatione importentur, curabit. reditus vero Tamiacos per subditas prius illi throno personas inferet, intendens etiam ad ea quæ pro consuetudine præcipiuntur à gloriosiss. præposito sacri nostri cubiculi: nequeuntibus ipsis canonicariis, qui pro tempore à gloriosissi. præposito emittuntur, vel saltem obolo tenus aliquid accipere vel consuetudinum nomine, vel quacumque alia de caussa, vel ab ipso pro tempore summario, iisve qui publicas exactiones conficiunt, vel à spectabili proconsule, vel eius cohorte, vel his qui Katasceuastæ quasi instructores vocantur, vel præpositis, vel quacumque alia persona ad sacrum nostrum pertinente patrimonium. At vero exercitu vtrique harum solicitudinum opem feret, sedabitque potentium satellites, neque committet vt loca depopulentur, & latrociniis infesta reddant. neque ipse ea percurret, quemadmodum prius facere solebant comites: neque item in locum suum dimittet vicarios, sed locorum defensoribus & cohortalibus suis ad id ministerium obeundum vtetur.

2 ¶ *Sicubi vero & militibus opus erit: ex iis locis milites, vbi necessitas postulat, opitulari iubebit. atque hi propriis ista sumptibus expedient, neque subditos damnis inuoluent, aut*

καταναλώσουσι προῖκα· ἀλλ' αὐτός τε τούτων
ἀφέξεται, χρώμενος δαπάναις οἰκείαις ἔνθα
ἂν εἴη (κἂν εἰ πρὸς ἑτέραν αὐτὸν προστάξοι-
μεν ἐλθεῖν χώραν) ὅ, τε πάρεδρος αὐτοῦ, καὶ ἡ
λοιπὴ θεραπεία ἀνθυπατιανῶν τε καὶ στρατιω-
τῶν καὶ εἴ τι τούτοις ἅπασιν οἰκετικόν τε καὶ ἐν
ὑποζυγίοις ἕπεται. ἀνάγκην ἐχόντων, καθάπερ
εἰπόντες ἔφθημεν, τῶν στρατιωτῶν, καὶ εἴ τινες
κατὰ τοὺς τόπους ἔχουσι, σχολάριοι τυχὸν ἢ δο-
μέστικοι, τοῖς ἐπιτάγμασι πείθεσθαι τοῖς αὐτοῦ,
τὸν ἐπὶ τῇ ζώνῃ καὶ τῇ περιουσίᾳ κίνδυνον ὑπο-
λαβόμενοι. δίδομεν γὰρ αὐτῷ παῤῥησίαν καὶ
ταύτης αὐτοὺς ἀφαιρεῖσθαι, εἰ μὴ τοῖς ὑπ' αὐτοῦ
προστατ τομένοις ὑπουργοῖεν. διότι βουλόμεθα τὴν
τὴν ἀρχὴν ἔχοντα ταύτην, φοβερόν τε καὶ αἰ-
δέσιμον τοῖς ὑπηκόοις καθεστάναι. καὶ γὰρ εἴτε
στρατιώτης, ἢ ἀνθυπατικὸς, ἢ σχολάριος, ἢ
δομέστικος, προφάσει τῶν ἐπιταγμάτων τῶν
αὐτοῦ ζημιώσειε τὸν ἡμέτερον ὑποτελῆ, τοῦτο
προσήκειν ἐστὶν αὐτὸν ἐκ τῶν ἐκείνου σιτήσεων
οἰκείῳ κινδύνῳ λαβόντα, θεραπεῦσαι τὸν ἠ-
δικημένον. οὐ συγχωρήσει τε παντελῶς οὐδενὶ
οὐδὲ τῶν ἐντεῦθεν φοιτώντων, ἀδικεῖν τοὺς
ἡμετέρους ὑποτελεῖς. ¶ Ἀλλὰ καὶ τὸν τῶν δη- 3
μοσίων ἵππων δρόμον ἀνεπηρέαστον φυλάξει.
οὐδὲν γὰρ ἐξαιροῦμεν τῆς δικαιοδοσίας τῆς αὐ-
τοῦ. καὶ εἴ τις τῶν ἐξ οἱ δήποτε δικαστηρίου πρὸς
τὴν χώραν φοιτώντων ἀδικοίη καὶ ὑπὲρ τὸ τε-
ταγμένον ἀπαιτοίη, τοῦτον μετελεύσεται.

ΚΕΦ.

gratis vlla ex parte sumptus facient, sed tam ipse his abstinebit, sumptum de suo faciens, vbicumque tandem erit, quamuis ad aliam ipsum proficisci regionem iubeamus: quàm etiam adsessor eius, & reliquum famulitium, siue ex proconsularibus, siue ex militibus, quamuis seruile etiam aut subiugale aliquod omnes hosce sequatur: necessitatẽ habentibus (vt prædiximus) militibus, & quicumque alij ibi locorum habitant, scholares fortè aut domestici, vt illius iussionibus obtemperent, cinguli & substantiæ suæ periculum reueriti. damus enim ei potestatem, vt & hæc illis adimat, nisi eius iussis appareant: propterea quòd eum qui hunc magistratum obtinet, velimus formidabilem subditis & venerandum existere. Etenim siue miles, siue proconsularis, siue scholaris, siue domesticus per caussam illius iussionum damni aliquid collatori nostro irrogauerit: conueniens est, vt ipse hoc ex istius annonis proprio periculo recepto, iniuria affecto medeatur. Postremo neq; vlli eorum qui ex hac vrbe eò commeant, collatores nostros iniuria tentari permittet.

3 ¶ *Sed & cursum publicorum equorum illæsum conseruabit.* Nihil enim ab ipsius iurisdictione excipimus. *Et si quis ex quocumque hinc iudicio ad eam regionem commeantium iniurius erit, & vltra deputatum & constitutum exegerit: hunc persequetur.*

ΚΕΦΑΛ. η.

Φροντιεῖ δὲ καὶ τῆς πόλεως, καὶ τῶν καλουμένων σιτωνικῶν, καὶ τῶν ἔργων τῶν αὐτῆς, καὶ παρασκευάσει κατὰ τὸν ἡμέτερον νόμον συγγράφεσθαι τοὺς λογισμοὺς, καὶ δαπανᾶσθαι καὶ τὰ ταμειακὰ καὶ πολιτικά. Καὶ εἴ τινα εὕροι τούτων τῶν τὰς συνήθεις δῆθεν ἐμφανεῖς καθισταμένων προστάξεις, ὅτι τὶς ἀφαιρεῖται τοῦ ὕδατος τοὺς ὁλκοὺς, ἢ ὅπως τὰ περὶ τὸ τεῖχος διάκεινται, ἢ εἴ τινες εἰσὶ γέφυραι κατὰ τὴν χώραν, ὁδοί τε ὅσαι, καὶ εἴτις ἄλλη τοιαύτη κατὰ τὸ πάλαι κακῶς πολιτευσάμενον καθέστηκε πρόφασις, καὶ τοῦτον ἀπελάσει πάντως τῆς χώρας, οὐ συγχωρῶν αὐτῷ οὐδὲ ἐμφανῆ τοιαύτην καταστήσασθαι πρόσταξιν, οὐδὲ κέρδος τι παντελῶς ἐκεῖθεν λαβεῖν. εἰ γάρ τινα συνίδοιμεν ὑποψίαν γενέσθαι, ταύτην ἡμεῖς, θείῳ πραγματικῷ χρώμενοι τύπῳ, πρὸς τὸν τὴν ἀρχὴν ἔχοντα ταύτην, καὶ τῷ σῷ περὶ τούτων θρόνῳ κοινούμενοι τὸ πρᾶγμα διαθήσομεν, ὥστε μηδενὶ τὰς τοιαύτας ἀργυρολογίας βατάς τε καὶ ἐπιδρόμους ῥᾳδίως γίνεσθαι. ὁ δὲ τὴν ἀρχὴν ἔχων, μάλιστα μὲν οἴκοθεν πάντα κωλύσει, εἰ δέ τινος καὶ σφοδροτέρου δεηθείη, μηνύσει τε πρὸς τὴν σὴν ὑπεροχὴν, πρός τε τὸν ἐνδοξότατον πραιπόσιτον, πρός τε τοὺς ἄλλους πανευφήμους ἄρχοντας, οἷα

CAPVT VIII.

CVram autem geret etiam ciuitatis, & eorum quæ ad frumentationem publicam pertinent, & sitonica appellantur, operúmque eius: & procurabit, vt secũdum legem nostram ratiocinia conscribantur, & tam Tamiaca quàm ciuilia insumantur. Et si quem eorum qui solitas illas iussiones insinuare consueuerunt, nempe quòd aquarum aliquis ductus impediat, & quòd quæ muros concernunt, diffundantur, aut quia pontes aliqui sint per prouinciam, aliquáve itinera, aut alia deniq; eiusmodi existat occasio, prout improbè olim fuit in vsu habitum, penitus ipsum prouincia expellet, nec permittet ei, vt vel iussionem eiusmodi insinuet, vel per hanc caussam quidquam omnino lucri capiat. Nam si nobis visum fuerit eiusmodi inspectionem operum celebrari, sacra pragmatica forma vsi ad eum qui hunc geret magistratum, communicato preterea de his cum throno tuo consilio, rem ipsam nos disponemus, ne cui facilè ad eius generis pecuniarum exactiones pateat aditus & acccessus. Omnia quoque quæ audierit improba, *prohibebit is qui hoc magistratu defungitur. Quod si vehemẽtiore aliquo & asperiore opus erit, certiorem ea de re faciet tam excellentiam tuam, quàm gloriosiss. præpositum, & alios celeberrimos magistratus, quibus*

τις ἐπὶ πρὸς τὸ πρᾶγμα μετουσία, πρός τε ἡμᾶς αὐτοὺς· ἡμεῖς τε αὐτῷ τὸ πρακτέον ὑφηγησόμεθα.

¶ Σανίδας δὲ ἀνατίθεσθαι κατὰ τὴν ἐπαρχίαν ἧς ἄρχει, προσηγορίαν τινῶν ἐχούσας (ἀνῃρημένης τῆς βασιλείας καὶ τοῦ ταμείου) κωλύσει τοσοῦτον, ὥστε καὶ δημοσίαν ποιεῖν τὴν οὐσίαν τῶν τοιοῦτό τι πράττειν ἐπιχειρούντων, καὶ χειρῶν ἀφαιρεῖσθαι τοὺς ταύτας ἐπιτιθέντας, εἰ παρόντες αὐτοὶ τολμῶσιν· εἰ δὲ οἱ τῶν ἀπόντων προνοοῦντες, μεγάλαις ἐκείνους ὑποθήσει βασάνοις. τοὺς μέντοι τίτλους ὅστις δήποτε τολμήσειεν, εἴτε παρὼν, εἴτε ὑπὲρ ἀπόντος πράττων, ἀναθεῖναι, καθελὼν εὐθὺς περιῤῥήξει ταῖς τῶν ἀναθέντων κεφαλαῖς· εἰδὼς ὡς εἰ ταῦτα μαθὼν ῥαθυμήσειεν, αὐτὸς ἐπὶ τοῖς ἑαυτοῦ πράγμασι τῆς δημεύσεως αἰσθήσεται. 1

ΚΕΦΑΛ. θ.

ΤΩΝ δικῶν δὲ ἐπιμελήσεται σὺν πάσῃ συντονίᾳ, καὶ οὐκ ἐάσει τὸ γεωργικὸν, καθάπερ μέχρι νῦν, ἀδικεῖσθαι. οὐδὲ ἐνοχλήσουσιν ἡμᾶς ἔτι Καππαδόκαι, πολλὰ βοῶντές τε καὶ προσκυνοῦντες, καὶ ὀδυρόμενοι· ἀλλ' αὐτὸς αὐτοῖς διαιτήσει. ἡμεῖς γὰρ εἴ τινα ἴδοιμεν ἐλθόντα, ὃς οὐ πρότερον αὐτῷ τὰ οἰκεῖα προσωδύρατο πάθη, τοῦτον

αὖθις

ad talem rem conficiendam aliquid adest facultatis: nos denique ipsos: & nos illi, quid facto opus sit, explanabimus. ¶ *Titulos vero prædiis apponere per prouinciam cui præsidet, continentes certorum hominum appellationem, excepto nomine maiestatis Imperatoriæ aut Tamij, hoc est ærarij, in tantum prohibebit, vt patrimonium eorum qui tale quid perpetrare moliantur, in publicum redigat, & manus abscindat eos imponentibus, si præsentes fortè id ausi fuerint. si vero procuratores absentium, ingentibus illos tormentis subdet. Titulos certè quicumque tandem affigere ausi fuerint, siue præsentes, siue absentium procuratores, detractos protinus ad capita eorum qui affixerunt, infringet: sciens fore, vt si id factum cognitum neglexerit, ipse bonorum suorum publicationem sentiat.*

CAPVT IX.

IVri dicundo cum summa animi intentione & cura incumbet, neq; (vt hactenus) rusticanos homines sinet iniuriis opprimi. Neq; amplius negotia nobis hic facessent Cappadoces, magno cum clamore supplicantes & lamentantes, sed ipse iudicem se illis & disceptatorem præbebit. Nam si quem huc aduenientem viderimus, qui non prius apud ipsum calamitates suas lamentando explicuerit, hunc

αὖθις ἐπὶ τῆς χώρας, σὺν ἀτιμίᾳ στελοῦμεν, διότι τὸν ἄρχοντα καταλιπὼν, εὐθὺς ἔδραμε πρὸς ἡμᾶς. εἰ δὲ οἱ μὲν προσίοιεν, καὶ λέγοιεν τοὺς ἀδικοῦντας, αὐτὸς δὲ ἐκδεδιῃτημένος ἤδη καὶ τρυφῶν οὐκ ἐπιστρέφοιτο τῶν λόγων, ἀλλ᾽ οἰμώζειν τοὺς ἱκετεύοντας καταλιμπάνοι, οἱ δὲ ἀναγκασθεῖεν τρέχειν εἰς ἡμᾶς (καὶ μάλιστα εἰ γυνὴ τις εἴη) ἡμεῖς τε μάθοιμεν ὡς οἱ μὲν προσῆλθον, ὁ δὲ οὐκ ἠμύνατο. τὸ πρᾶγμά τε εὐθὺς ὑποπτεύσομεν ὡς ἢ διὰ κέρδος, ἢ διὰ χάριν, ἢ διὰ θεραπείαν τινῶν γινόμενον, ἑαυτούς τε αὐτῷ παντοίως ἀντιστήσομεν· καὶ τριπλῆς αὐτῷ τῆς ἀρχῆς οὔσης, τριπλασίονα καὶ τὴν ἀντίστασιν ἕξει, πολεμοῦντος αὐτῷ τοῦ δικαίου τε, καὶ ἡμῶν καὶ τῶν νόμων.

¶ Ἅπερ αὐτὸν προσήκει διδόναι, καὶ τῶν ἡμετέρων παραγγελμάτων. ἀναμιμνησκόμενον ἅτινα δώσομεν αὐτῷ σὺν τοῖς τῆς ἀρχῆς συμβόλοις (ἐκάλουν δὲ ταῦτα καὶ οἱ πάλαι *mandata principis*) πάντα πράττειν κατὰ τὸν ἡμέτερον σκοπὸν, γνώμης τε ἰσότητι, καὶ καθαρότητι χειρῶν χρώμενον· καὶ δικαιοσύνην τιμῶντα, ἧς οὐδὲν ἐν ἀνθρώποις ἐστὶν ἰσχυρότερόν τε καὶ κάλλιον, οὐδὲ οἰκειοῦν θεῷ τε καὶ βασιλεῖ μᾶλλον δυνάμενον. ὄντα γὰρ αὐτὸν τοιοῦτον, καὶ ὄντα παρ᾽ ἡμῶν μαρτυρούμενον, μόνον ἅπαντα πράττειν κατὰ τὴν ἐπαρ-

χίαν

nos denuo cum increpatione mittemus in prouinciam, propterea quòd relicto magistratu prouinciæ continuo ad nos decurrit. Si vero cum eos qui iniuriam intulerunt, conuenirent, ipse comessationibus deditus, & luxu iam perditus, illorum se orationibus non accommodauerit, sed supplices plorare permiserit, hique ad nos cogantur decurrere, & maximè si mulieres sint, nósq; edocti fuerimus, quòd hi quidem adierint, ille vero iniuriam vltus non est, protinus negotium vt suspectum habebimus, quasi propter lucrum, vel per gratiam, vel aliquorum obsequium factum, & nos ipsos illi prorsus opponemus: & cum triplicem magistratus functionem gerat, tripliciter quoque illi resistetur, tam ipso iure, quàm nobis, & legibus eum oppugnantibus.

1 ¶ *Quæ ipsum reueritum, memoria itē repetentem præcepta nostra, quæ illi vnà cum codicillis magistratus dabimus (appellabant autem ea maiores Mandata Principis) conuenit omnia secundū legem nostram agere, vtētem in cognoscendo æquitate, in rebus gerēdis puritate, vbique colentem iustitiam, qua nihil inter homines vnquam exstitit robustius aut pulchrius, quódve deum & imperatorem placare conciliaréque magis possit. Talis enim ipse cum sit; ita nostro quoque testimonio comprobatus: volumus vt solus omnia in prouincia*

confic

χίαν βουλόμεθα, οὐδὲ δικῶν ἑτέρου τινὸς ἀκροωμένου, οὔτε ἡμῶν ῥᾳδίως αἱρησομένων ἑτέρῳ τινὶ παραπέμπειν αὐτὰς, οὔτε ἐκπεμψόντων τινὰς ἢ προφάσει τοῦ βίας κωλύειν, ἢ κατ' ἄλλην οἱανοῦν δήποτε αἰτίαν. πρὸς τῷ κἂν εἴ τι τοιοῦτο μέχρι νῦν γέγονεν, ἢ ἐκ θείων ἡμετέρων τύπων, ἢ ἐκ προστάξεων ἀρχικῶν, τοῦτο πᾶσι σχολάζειν τρόποις, αὐτοῦ τὴν ὅλην ἀναλαμβάνοντος τῆς ἐπαρχίας διοίκησιν, καὶ ἑτέρῳ πάροδον ἔχειν παντελῶς οὐ συγχωροῦντος.

ΚΕΦΑΛ. ια.

ΚΑΙ ταύτην δὲ δὴ τὴν ἀρχὴν, κατὰ τὸ τῶν ἀνθυπάτων ἴδιον, ἐν ταῖς περιβλέπτοις τίθεμεν. καὶ τάς γε ἐκκλήτους τὰς παρ' αὐτοῦ τὴν σὴν ὑπεροχὴν ἅμα τῷ ἐνδοξοτάτῳ κοιαίστωρι τοῦ θείου ἡμῶν παλατίου, κατὰ τὸ τῶν consultationων σχῆμα, κρίνειν βουλόμεθα. εἰ δέ τις ἐξ ἑκατέρας Καππαδοκίας δίκη πεντακοσίων ἐλάττων χρυσῶν ἐφέσιμος γένηται, εἴτε ἐξ ἡμετέρας κελεύσεως ὁ διδόμενος εἴη δικαστὴς, εἴτε ἐκ τινος ἀρχῆς (ὡς μέντοι μὴ περίβλεπτον αὐτὸν καθεστάναι) ταύτης αὐτὸς ὁ περίβλεπτος ἀνθύπατος ἀκροάσεται κατὰ τὸ τοῦ θείου δικαστηρίου σχῆμα, καὶ κατὰ τὸ θεῖον ἀκροατήριον· δίκαιον γὰρ αὐτῷ καὶ τοῦτο δίδομεν, καὶ κοσμοῦμεν αὐτῷ τὴν ἀρχὴν προνομίᾳ τοσαύτῃ, ὅσην οὐδεὶς μέχρι καὶ νῦν ἐν Καππαδόκαις τεθέαται.

conficiat, neque caussis audientiam alio quopiam præbente, neque nobis facilè vel in eam venturis sententiam, vt alicui alij hasce delegemus, vel occasione cohibendarum violentiarum, seu quacunque alia de caussa emissuris aliquos: vltra hoc, quòd tametsi tale quiddam vel ex sacris nostris formis, vel magistratuum iussionibus hactenus factum est, omnibus id vacaturum sit modis, ipso totius prouinciæ administrationem suscipiente, neque vlli omnino, vt accessum eò habeat, permittente.

CAPVT XI.

PОrrò autem hunc quoque magistratum, prout proconsulum proprium est, inter spectabiles ponimus, appellationésq; ab ipso transmissas, tuam excellentiam volumus vnà cum gloriosissimo quæstore sacri nostri palatij in forma & habitu consultationum disceptare. Si qua vero alia in Cappadocia caussa minor aureis quingentis per prouocationem suspendatur, siue nostro, siue alicuius magistratus iussu datus iudex fuerit, qui tamen non sit spectabilis: huic spectabilis ipse proconsul in forma sacri consistorij & vice sacri auditorij accommodabit audientiam. siquidem & hoc illi ius addimus: decoramúsque illi magistratum tam amplo priuilegio, quantum nullus in hunc vsque diem in Cappadocia obtinere visus est.

θέαται. ἴστω τε οὖν δίκαιος καὶ ὑψηλογνώμων, καὶ εἰς ἡμᾶς τε καὶ τὸν νόμον ὁρῶν· καὶ γινώσκων ὡς εἰ μὲν ταῦτα τηροίη, μενεῖ τε ἐπὶ τῆς ἀρχῆς ἐπὶ μακρὸν, καὶ διαδέξεταί γε αὐτὸν ἴσως ἑτέρα μείζων ἀρχή· τῶν δὲ ἡμετέρων ἀμελήσας κελεύσεων, καί τινας τῶν δυνατῶν ἀλλ' οὐ τὸν νόμον καὶ ἡμᾶς θεραπεύων, θᾶττόν τε ἐκπεσεῖται τῶν δοθέντων, καὶ τὸ λοιπὸν ἐν κατεγνωσμένοις ἔσται, τῆς ἡμετέρας φανεὶς ἀνάξιος κρίσεως.

ΚΕΦΑΛ. ιβ.

Μοιχείας δὲ καὶ παρθένων ἁρπαγὰς καὶ πλεονεξίας καὶ ἀνδροφονίας, καὶ εἴ τι τῶν τοιούτων ἐστὶ πλημμελημάτων, οὕτω κόλαζε πικρῶς, ὡς ὀλίγων ἀνθρώπων τιμωρίᾳ τὸ λοιπὸν ἅπαν διηνεκῶς σωφρονῖσαι. καὶ ἔστω μετὰ τοῦ νόμου σωφρονιστὴς ἀκριβὴς τῶν ἁμαρτανόντων. οὐ γὰρ ἀπανθρωπία τοῦτο, μεγίστη δὲ δὴ μᾶλλον φιλανθρωπία, τῇ τῶν ὀλίγων ἐπιστροφῇ πολὺ τὸ σωζόμενον εἶναι. εἰ δὲ ἀνάσχοιτό τινος ἐπὶ τοιούτοις ἐγκαλουμένου, ὃς αὐτῷ ζώνην, ἢ ἀξίαν, ἢ ἱερωσύνην, ἤ τι τοιοῦτο προβαλλόμενος, ἐλπίσειεν ἑαυτὸν ἐξαρπάζειν τῶν ἐκείνου χειρῶν, ἴστω τῆς ἡμετέρας οὐκ ἄξιος φανησόμενος γνώμης. οὐδεμίαν γὰρ οὔτε ἰσχὺν οἰκείαν οὔτε τὴν ἑτέρωθεν προστασίαν οὐδεὶς προϊσχόμενος

ἐπὶ

est. Esto igitur iustus, & elato animo, & tam nos quàm legem præ oculis habeto: cognoscitóque, quòd si strenuè ista exequetur, longiore tempore in hoc officio permanebit, & maior ipsum alius fortè magistratus excipiet. Cæterum si nostris iussionibus neglectis, potentiores aliquos, non legem aut nos colat & veneretur: tum primo quoque tempore iis quæ in ipsum collata fuerunt, excidet, tum decætero inter condemnatos habebitur, indignus nostro visus iudicio.

CAPVT XII.

Adulteria vero, & raptus virginum, & immoderatas illicitásq;, & augendæ rei suæ caussa comparatas circumscriptiones, neq; non homicidia, & si quid eiusmodi delictorum est, ita acerbè punito, vt paucorum hominum supplicio omnes reliquos continuè castiges: estóque secundum legem exquisitus delinquentium castigator. Neq; enim inhumanitas hoc, sed potius summa quædam humanitas est, cum multi paucorũ animaduersatione saluantur. Quòd si quem hoc nomine in crimen vocatum sustineat, qui vel cinguli, vel dignitatis, vel sacerdotij, vel eiusmodi alio prætextu speret ex illius se manibus ereptum iri: certò sciat quòd nostro iudicio indignus videbitur. Nemo enim quacumque potentia sua fretus, quodcumque alienum prætendens patrocinium,

in tal

ἐπὶ τοιούτοις ἐγκλήμασι, διαφεύξεται τὸν νόμον. ἀλλὰ καὶ εἴ τις ἐμβάλλειν ἑαυτὸν τοιαύταις θαρρήσειε προστασίαις, καὶ αὐτὸς ἐμπεσὼν ὑφέξει τῷ πλημμελήσαντι τὴν ποινήν. ταυτὸν οὖν ἁμαρτεῖν τε αὐτὸν, καὶ τὸν ἁμαρτόντα καὶ πλημμελήσαντα τηλικαῦτα σπεύδειν ἐξαρπάσαι τῶν τοῦ νόμου χειρῶν. ¶ Ὑποτεθήσεται δὲ 1 τῷ νόμῳ καὶ ἀπογραφὴ, δηλοῦσα τὶ μὲν αὐτὸν ἐκ τοῦ δημοσίου λαμβάνειν καὶ τοὺς περὶ αὐτὸν προσήκει, τὶ δὲ προφάσει διδόναι τῶν συμβόλων, τὶ δὲ εἰσφέρειν τῷ εὐσεβεῖ οἴκῳ τῆς θειοτάτης αὐγούστης τῆς ἡμετέρας συμβίου. δηλαδὴ τελμερῶς τῶν quinquaginta librarum auri εἰσκομιζομένων, τοῦτο δὴ τὸ καὶ ἄνωθεν καὶ μέχρι νῦν κεκρατηκός. ¶ Καὶ καθαρῶς τοῖς ἡμετέ- 2 ροις ὑπηκόοις (τοῦτο ὅπερ πολλάκις εἰρήκαμεν) χρήσεται, πρᾶγμα διεσπουδασμένον ἡμῖν, καὶ χρημάτων ἀμελῆσαι παρασκευάσαν μεγάλων, καίτοιγε ἐν τοσαύταις δαπάναις καὶ πολέμοις μεγάλοις, δι' ὧν δέδωκεν ἡμῖν ὁ θεὸς πρὸς Πέρσας τε ἄγειν εἰρήνην, καὶ Βανδίλους τε καὶ Ἀλανοὺς καὶ Μαυρουσίους χειρώσασθαι, καὶ Ἀφρικὴν ὅλην καὶ πρός γε καὶ Σικελίαν κατακτήσασθαι· καὶ ἐλπίδας ἔχειν ἀγαθὰς ὅτι καὶ τῶν λοιπῶν ἡμῖν τὴν ἐπικράτειαν νεύσειεν ὁ θεὸς, ὧνπερ οἱ πάλαι Ῥωμαῖοι μέχρι τῶν πρὸς ἑκάτερον ὠκεανὸν ὁρίων κρατήσαντες, ταῖς ἐφεξῆς ἀπέβαλον ῥαθυμίαις. ἃς ἡμεῖς, τῇ παρὰ θεοῦ συμμαχίᾳ θαρροῦντες, ἐπὶ τὸ κρεῖττον μεταβάλλειν σπεύδομεν· ἤδη τε ὀκνοῦμεν:

in talibus delictis seueritatem legis effugiet. Quin potius si quis talibus se patrocinijs ausus fuerit immittere, similem cum delinquente pœnam & ipse sustinebit: idem cum sit, ipsum aliquem delinquere, & eum qui talia peccauit & deliquit, velle de manu legis eripere.

[1] ¶ *Subiicietur autem legi & descriptio, quæ significet, quid ipsum, eósve qui circa ipsum sunt, è publico capere: quid item vel occasione codicillorum dare, vel sacratißimæ Augustæ coniugis nostræ piæ domui inferre conueniat: trifariam videlicet inferendis ijs* quinquaginta libris auri, *prout iam inde ab initio & in hunc vsque diem obtinuit.*

[2] ¶ *Et subditis nostris (id quod sæpe diximus) purè vtetur. quæ res summo à nobis studio habita effecit, vt magnas etiam opes despexerimus, quanquam in tot sumptibus & magnis bellis, per quæ Deus nobis dedit, vt non solum pacem ad finem deduxerimus, & Vandalos, Alanos, Mauritanos subegerimus, & totam Africam insuper & Siciliam recuperauerimus: sed & bonam spem habeamus, quòd deus nobis annuet, vt & cæteras gentes, quas socordia sua Romani amiserunt, cum ad vtriusque Oceani terminos tenerent, iterum ditioni nostræ adiungamus. quas nos diuino freti auxilio, ad meliorem statum redigere properamus: neque quidquam detrectamus*

ἰλλ τῶν εἰς ἐσχάτην δυσκολίαν ἡκόντων, ἀγρυπνίαις τε καὶ ἀσιτίαις καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασι πόνοις ὑπὲρ τῶν ἡμετέρων ὑπηκόων διηνεκῶς καταχρώμενοι. Εντεύξεται δὲ καὶ τοῖς παραγγέλμασιν ἡμῶν, ἅπερ δώσομεν αὐτῷ μετὰ τῶν συμβόλων τῆς ἀρχῆς, καθὰ πρόσθεν εἰρήκαμεν· καὶ εἴπερ κατ' ἐκεῖνα πράξειεν ἅπαντα, θαυμαστός τε ἔσται, καὶ διὰ πάντων ἄξιος τῆς ἡμετέρας φανήσεται ἀρχῆς τε καὶ κρίσεως.

Ταῦτα τοίνυν ἅπαντα τὰ διὰ τοῦδε τοῦ θείου νόμου δηλούμενα ἡ σὴ ὑπεροχὴ γινώσκουσα, τάς τε εἰρημένας σιτήσεις τῷ τῆς ἀρχῆς ταύτης διδότω θρόνῳ, οὕτω τε αὐτὴν ἴστω σημαίνουσαν γινομένην, ὡς πολλοῖς εἰκότως ἔσεσθαι περισπούδαστον, τῇ τε νῦν αὐτῇ δοθείσῃ παρ' ἡμῶν αὔξησει τε καὶ ἀξιώματος ἐπιθυμίᾳ.

Περὶ διατυπώσεως τῶν τεσσάρων ἀρχόντων Αρμενίας.

Διάταξις λα.

Ο ΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ Ιωάννῃ τῷ ἐνδοξοτάτῳ ἐπάρχῳ τῶν ἱερῶν τῆς ἕω πραιτωρίων, τὸ δεύτερον ἀπὸ ὑπάτων, καὶ πατρικίῳ.

Τα μά

eorum quæ vel ad extremam pertingunt difficultatem: vigiliis ſimul & inediis, cæteriſque laboribus iugiter pro ſubditis noſtris vltrà quàm humanæ naturæ modus patitur, vtentes. Perleget etiam mandata noſtra, quæ illi dabimus vnà cum codicillis magiſtratus, quemadmodum antè diximus. Et ſi quidem omnia ſecundum illa peregerit: & admirabilis futurus eſt, & vndique dignum ſe noſtro exhibebit imperio.

EPILOGVS.

¶ Hæc igitur omnia, quæ per hanc exprimuntur legem, cognoſcens excellentia tua, & prædictas annonas huius officij throno præbeto: & ita ipſum ſcito amplum effectum, vt collati modo in ipſum floris & dignitatis cupiditate, multi meritò hunc conſequi affectent.

DE DESCRIPTIONE QVATVOR PRAESIDUM ARMENIÆ.

TITVLVS X.

NOVEL. CONSTIT. XXXI.

Imper. Iuſtinianus Auguſt. Ioanni glorioſiſſ. ſacrorum per Orientem prætoriorum præfecto iterum exconſuli & patricio.

Τὰ μάτην κείμενα καὶ ἐγκεχυμένως, εἰ πρὸς τὴν προσήκουσαν ἀφίκοιτο τάξιν καὶ διατεθείη καλῶς, ἕτερά τε ἀνθ' ἑτέρων τὰ πράγματα φαίνοιτο, κάλλιόν τε ἐκ χρόνων, ἐξ ἀκόσμων τε κεκοσμημένα, διηρθρωμένα τε καὶ διακεκριμένα ἐκ τῶν ἔμπροσθεν ἀτάκτων τε καὶ συγκεχυμένων. τοῦτο καὶ ἐπὶ τῆς Ἀρμενίων χώρας ἁμαρτανόμενον εὑρόντες, ᾠήθημεν χρῆναι πρὸς μίαν ἁρμονίαν τάξαι αὐτὴν, καὶ ἐκ τῆς εὐταξίας ἰσχύν τε αὐτῇ δοῦναι τὴν προσήκουσαν, τάξιν τε ἐπιθεῖναι τὴν πρέπουσαν.

ΚΕΦΑΛ. α.

Τοιγαροῦν τέσσαρας εἶναι πεποιήκαμεν Ἀρμενίας· τὴν μὲν ἐνδοτάτην, ἧς ἡ μητρόπολις τῇ τῆς εὐσεβοῦς ἡμῶν προσηγορίας ἐπωνυμίᾳ κατακεκόσμηται, πρότερον Βαζανὶς, ἤτοι Λεοντόπολις, καλουμένη. ἥνπερ καὶ ἀνθυπατείᾳ τετιμήκαμεν, ἧς Ἀκάκιος προέστηκεν ὁ μεγαλοπρεπέστατος. σπεκταβιλίαν τε ἀποφήναντες τὴν ἀρχὴν, καὶ πάντα δόντες αὐτῇ ὁπόσα προσῆκόν ἐστιν ἀνθυπατείαν ἔχειν. στολῇ τε γὰρ αὐτὴν κατεκοσμήσαμεν ἀνθυπάτου, καὶ πάντα ἀκόλουθα τούτοις ἔχειν διετυπώσαμεν· καὶ πόλεις αὐτῇ δεδώκαμεν, Θεοδοσιούπολίν τε, ἣν καὶ πρότερον εἶχε, Ζάταλάν τε καὶ Νικόπολιν, καὶ Κολώνειαν, ἐκ τῆς πρώην πρώτης Ἀρμενίας καλουμένης λαβόντες. Τραπεζοῦντά τε καὶ Κερασοῦντα ἐκ Πόντου τοῦ πρώην Πολεμωνιακοῦ καλουμένου·

PRAEFATIO.

PERPERAM *effuséq; posita, si ad competentem perueniant ordinem, & bellè disponãtur: aliæ propemodum res apparẽt speciosæ pro turpibus, ornatæ pro incultis, articulatæ distinctæq; pro incõpositis prius & confusis. Quod cũ & in Armenia admissum deprehenderimus: putauimus & ipsam ad congruentiam quandam & vnam harmoniam collocari debere: quo magis ex bene constituta eius moderatione, & competens illi robur addamus, & decentem imponamus ordinem.*

CAPVT I.

V*Nde quatuor Armenias fecimus. Vnam quidem interiorem, cuius metropolis piæ appellationis nostræ cognomine exornata est, prius BaZanis seu Leontopolis dicta, quam etiam proconsulatu honorauimus, cui magnificentiss. vir Acacius præfuit, magistratu inter spectabiles relato, omnibúsq; illi traditis, quæ proconsulatum habere conuenit. Nam & stola ipsum exornauimus* proconsulari, quæque ad istas res pertinent, ea vt habeat, constituimus, *& vrbes illi adsignauimus, Theodosiopolim, quam etiam prius habuit, Satalam, & Nicopolim, Colonea quoque ex prima (vt antè vocabatur) Armenia assumpta, item TrapeZunte & Cerasunte ex Polemoniaco*

λυμένου· χωρίσαντες αὐτῶν τὰς μὲν τοῦ λαμπροτάτου τῆς ἐπαρχίας ἄρχοντος, τὰς δὲ τῆς περιβλέπτου μοδεράτωρος· ἑπτά τε πόλεσι τὴν ὅλην ἐπαρχίαν περιστήσαντες, καὶ ὁπόσα τῆς περιοικίδος ἐστὶν αὐτῶν. ❡ Δευτέραν δὲ ἐτάξαμεν Ἀρμενίαν τὴν ἔμπροσθεν πρώτην καλουμένην, ἧς ἡγεῖται Σεβάστειά πόλις, αὐτῇ προσνείμαντες τήν τε τῶν Σεβαστοπολιτῶν, ἣν καὶ πρότερον εἶχε, καὶ πρός γε Κώμανά τε ἐκ τοῦ καλουμένου πρώην Πολεμωνιακοῦ Πόντου, καὶ Ζήλαν ἐκ τοῦ Ἑλενοπόντου, καὶ μὴν καὶ Βρίσαν· ὥστε ἐν πέντε πόλεσιν εἶναι τὴν ἐπαρχίαν ταύτην. καὶ τὴν ἀρχὴν, ἡγεμονίαν οὖσαν, καταλιπόντες ἐπὶ τοῦ προτέρου σχήματος, καὶ τὸν ἄρχοντα αὐτῆς οὐδενὶ κοσμήσαντες ὀνόματι μείζονι, ἀλλ᾽ ὃ πρότερον εἶχε, τοῦτο αὐτῷ καταλιπόντες. ❡ Ἐπὶ τούτοις τε τρίτην Ἀρμενίαν κατεστησάμεθα τὴν πρότερον δευτέραν· ἧς ἡγεῖται Μελιτηνὴ, πόλις ἀρχαία, πόλις ἐπίσημος, ἐν καλῷ τε γῆς καὶ ἀέρος κειμένη, καὶ οὐδὲ πόρρω διεστῶσα τῶν τοῦ Εὐφράτου ῥευμάτων. ταύτην ᾠήθημεν δεῖν κατὰ τὸ παρὸν αὐξῆσαι, καὶ εἰς τὸ τῶν σπεκταβιλίων μεταστῆσαι σχῆμα, τόν τε ἄρχοντα ταύτης Ἰουστινιανὸν ὀνομάσαι κόμητα· δοῦναί τε αὐτῷ καὶ ὑπὲρ σιτήσεων *solidos septingentos*, καὶ τῷ γε αὐτοῦ παρέδρῳ *solidos septuagintaduos*, καὶ τῇ γε αὐτοῦ τάξει *solidos sexaginta*. ἅπαντά τε ἔχειν ὁπόσα τῶν τοιούτων ἐστὶν ἴδια θρόνων. τοὺς τε πρώην ὀνομαζομένους ταξεώτας πάντα μὲν

πράττειν

prius dicto Ponte: his partim à clarissi. prouinciæ præside, partim à spectabili moderatore separatis: in septem omnino vrbes, & quæcunq; circa ipsas in proximo sunt loca, tota prouincia redacta.

1 ¶ Secundum vero ordinem tenere iussimus eam Armeniam, quæ antè prima dicebatur, in qua cæteras præcedit Sebastea vrbs, attributa illi & Sebastopoli, quam prius quoq; habuit: & insuper Commana ex Polemoniaco prius Põto dicto: & Zela ex Helenoponto: neque non Brisa: vt ea prouincia quinque contineatur vrbibus, officio quod Correctorium est, in pristina forma relicto: neq; præside eius maiore aliquo nomine condecorato, sed ipso in eo-
2 dem quod prius habuit, derelicto. ¶ Ad hæc tertiam Armeniã instituimus eam quæ prius secunda dicebatur, in qua principatum tenet Melitena vrbs antiqua, vrbs insignis, in pulchro solo, clementíque cœlo posita, neque multum distans à fluentis Euphratis fluuij. Hanc nos in præsentia & augendam, & ad formam spectabilium traducendam putauimus, Præsidem quoq; huius comitem Iustinianeum nominandum, dandósque ipsi pro annonis solidos 700. eius adsessori solidos 72. & cohorti eius solidos 360. & vt omnia habeat quæ eiusmodi thronorum propria sunt. Et qui prius cohortales nominabantur, tum omnia

πράττειν ὁπόσα καὶ ἔμπροσθεν, καὶ μάλιστα περὶ τὴν δημοσίαν εἴσπραξιν ἀσχολεῖσθαι· εἰς δὲ τὴν τῶν κομητιανῶν προσηγορίαν μεταβαλεῖν, πάντων αὐτοῖς οὕτω φυλαττομένων, ὡς ἡνίκα ταξεῶται καθεστήκεισαν. πόλεις δὲ ὑπεκλίναμεν αὐτῇ τοῦτο μὲν Ἄρκαν καὶ Ἀραβισὸν, τοῦτο δὲ Ἀριαράθιαν, καὶ Κώμαναν ἑτέραν (καλοῦσι δὲ αὐτὴν καὶ Χρυσῆν) καὶ Κόκυσαν, ἃς καὶ πρότερον εἶχεν, ἐν ἓξ πόλεσι συνεστῶσα. ¶ Συνεστησάμεθα δὲ καὶ τετάρτην Ἀρμενίαν, ἣ πρότερον οὐκ εἰς ἐπαρχίας συνέκειτο σχῆμα, ἀλλὰ τῶν τε ἐθνῶν ἦν, καὶ ἐκ διαφόρων συνείλεκτο βαρβαρικῶν ὀνομάτων, Τζοφανηνή τε, καὶ Ἀνζητηνὴ, ἢ Τζοφαινὴ, καὶ Ἀσθιανηνὴ, ἢ καὶ Βαλαβιτηνὴ καλουμένη, καὶ ὑπὸ σατράπαις οὖσα. ἀρχῆς δὲ ὄνομα τοῦτο ἦν οὐδὲ Ῥωμαϊκὸν, οὐδὲ τῶν ἡμετέρων προγόνων, ἀλλ᾽ ἐξ ἑτέρας πολιτείας εἰσενηνεγμένον. κἀκείνην τοίνυν ἀρχῆς πολιτικῆς ἐκοσμήσαμεν σχήματι, ἄρχοντά τε πολιτικὸν ἐγκαταστήσαντες, καὶ πόλιν τε αὐτῇ τὴν Μαρτυροπολιτῶν, καὶ τὸ Κιθαρίζον δόντες φρούριον. καὶ αὐτὴ δὲ ἐν τῷ τῶν ὀρδιναρίων ἀρχῶν κατέστη σχήματι, κονσουλαρία παρ᾽ ἡμῶν γενομένη. ὥστε τεσσάρων Ἀρμενιῶν οὐσῶν δύο μὲν εἶναι σπεκταβιλίας, τήν τε τοῦ ἀνθυπάτου, τήν τε τοῦ κόμητος. καὶ ἀνθύπατον μὲν εἶναι τὸν τῆς πρώτης ἡγούμενον Ἀρμενίας, κόμητα δὲ τὸν τῆς τρίτης, τὸν δὲ τῆς δευτέρας καὶ τετάρτης, ὀρδιναρίους καθεστάναι. καὶ ἐπειδήπερ τοῦτο ἡμῖν διεσπούδασται, ὥστε τὰς ἀρχὰς τῶν πεντακοσίων νομισμάτων ἐκκλήτους

3

οὐχὶ

faciant, quæ etiam prius, & maximè circa publicam exactionem occupentur: tum ad Comitianorum appellationem transeāt, perinde omnibus eis conseruatis, ac si cohortales existerent. Vrbes vero ei partim Arcam & Arabissum, partim Ariarsatheam, & alteram Comanam (quam etiam Chrusam appellant) & Cucusum subdidimus, quas & prius habebat 3 è sex omnino consistens vrbibus. ¶ Cōstituimus autem & quartā Armeniā, quæ prius non in forma prouinciæ continebatur, sed è gentibus erat, & ex multis barbaricis colligebatur nominibus, Trophaëna, AnZethena, Ophena, Asteaëna, Balabithenáq; dicta, & Satrapis subdita. Id vero nomen magistratus neq; Romanum, neq; maiorum nostrorum, sed ex altero imperio introductum fuit. Exornauimus igitur & illam ciuili magistratu & forma, tam ciuili ibi magistratu instituto, quàm Martyropolitanorum illi vrbe, & CithariZa castro addito. Consistátque ipsa in forma ordinariorum magistratuum, Consularis à nobis facta: vt cū quatuor sint Armeniæ, duo quidem magistratus existant spectabiles, nēpe alter proconsul, alter comes: & primæ quidem Armeniæ proconsul, tertiæ comes præeat: secundæ vero & quartæ ordinarij. Et quia summo à nobis studio cautum est, vt appellationes intra quingentorum solidorum quanti-

οὐχὶ πρὸς ταύτην φέρεσθαι τὴν εὐδαίμονα πόλιν, ἀλλ' ἐπὶ τοὺς συνέγγυς σπεκταβιλίους ἄρχοντας· καὶ τοῦτο διατυποῦμεν, ὥστε τῷ μὲν ἄρχοντι τῆς πρώτης Ἀρμενίας, τουτέστι τῷ ἀνθυπάτῳ, τὰς ἐκ τῆς δευτέρας Ἀρμενίας ἐκκλήτους φέρεσθαι, τουτέστι τὰς κατὰ Σεβάστειαν· τῷ δὲ τῆς τρίτης Ἀρμενίας κόμητι, τῷ κατὰ Μελιτηνὴν φαμὲν, τὰς ἐκ τῆς τετάρτης Ἀρμενίας ἐκκλήτους μέχρι τοῦ ῥηθέντος ἀνήκειν ποσοῦ.

ΚΕΦΑΛ. β.

ΤΟύτων τοίνυν οὕτως ἡμῖν διατεταγμένων, κἀκεῖνο προσδιορίσαι δίκαιον ἔτι νομίζομεν, ἐφ' ᾧ προστῆσαι τῆς τρίτης Ἀρμενίας ἄνδρα σεμνὸν, ὑπουργήκοτα τε ἡμῖν ἤδη, καὶ ἄξιον τοῦ τῆς ἀρχῆς ὄγκου καὶ προσχήματος. εὑρόντες τοίνυν Θωμᾶν τὸν μεγαλοπρεπέστατον, ἤδη μὲν ἀρχὰς ἐπὶ τῆς Ἀρμενίων ἀνύσαντα χώρας, καὶ τἄλλα δὲ ἄνδρα χρηστὸν, καὶ γνησίως ἡμῖν ὑπηρετησάμενόν τε καὶ ὑπηρετούμενον, αὐτὸν ἐπὶ τῇ τῆς ἀρχῆς ταύτης προβαλλόμεθα διοικήσει· ὥστε τέως μὲν τῆς ἐπαρχίας ταύτης ἡγεῖσθαι, κατὰ τὸ ῥηθὲν ἡμῖν σχῆμα, προνοεῖν δὲ καὶ τῶν ἄλλων ὁπόσα ἂν αὐτῷ ἢ διὰ θείων ἐπιτρέψομεν commonitoriων, ἔτι ἐπὶ τῆς ἐπαρχίας ἣν αὐτῷ παραδεδώκαμεν, ἔτι καὶ ἐπ' ἄλλαις. ὅπερ καὶ πεπράχαμεν, θεῖα πρὸς αὐτὸν πεποιημένοι commonitoria περὶ πολλῶν καὶ διαφόρων πράξεων· ἅπερ αὐτὸν, καὶ εἰς

*tatem non ad hanc almam deferantur vrbem, sed ad proximos spectabiles magistratus: propterea disponimus, vt appellationes quæ quidē ex secunda Armenia procedunt, hoc est in qua Sebastea vrbs est, hæ ad Armeniæ primæ præsidem, hoc est proconsulem deferantur: quæ vero ex quarta mouentur Armenia, hæ intra dictam quantitatem ad tertiæ Armeniæ co*mitem, qui nempe Melitenæ residet, *deueniant.*

CAPVT II.

H*Is ita à nobis ordinatis, insuper illud etiā determinare iustum putamus, vt primæ Armeniæ talis vir præficiatur, qui pro amplitudine sua, & spectatissimo iā erga nos ministerio, magistratus huius tam iuramento, quàm excellēti maiestate dignus sit. Ac cū Thomam magnificentissimū virū aliquot iam in Armeniorū regione officiis defunctū, & alioqui frugi hominē esse, & nobis absq; fuco semper inseruiisse, & modò quoq; inseruire deprehenderimus, promouemus ipsum ad huius officij administrationē, vt non solū prædicta à nobis forma ad tempus huic prouinciæ præsideat; sed etiā aliis prouideat, quæcunq; ei vel per sacra commonitoria commisimus, siue in prouincia quam ei tradidimus, siue in aliis. quod inquam fecimus, sacris ad ipsum compositis commonitoriis de* multis & *diuersis actibus, quos ipsum*

& in

καὶ εἰς ἑτέρας χώρας προσῆκόν ἐστιν εἰς ἔργον ἀγαγεῖν. ¶ Τὰ μέντοι περὶ τὰς ἱερωσύνας, 1 καθὰ πολλάκις εἰρήκαμεν, μένειν κατὰ τὸ πρότερον βουλόμεθα σχῆμα, οὐδὲν οὐδὲ περὶ τὸ μητροπολιτικὸν δίκαιον, οὐδὲ περὶ τὰς χειροτονίας τοῦ πράγματος ἀμειβομένου ἢ καινιζομένου, ἀλλὰ τῶν πρότερον χειροτονούντων, καὶ νῦν ἐχόντων τὴν τῆς χειροτονίας ἐξουσίαν, καὶ τῶν προτέρων μητροπολιτῶν ἐπὶ τῆς ἑαυτῶν μενόντων τάξεως· ὥστε μηδὲν τό γε ἐπ' αὐταῖς καινισθῆναι.

ΚΕΦΑΛ. γ.

Ἐκεῖνο μέντοι τῶν ὁμολογημένων ἐστίν, ὡς, ἐπειδήπερ τὸν τῆς τρίτης Ἀρμενίας κόμητα, οὐ πολιτικὸν μόνον, ἀλλὰ καὶ στρατιωτικὸν πεποιήκαμεν ἄρχοντα, ἀναγκαίως ἔχει καὶ τοὺς στρατιώτας αὐτῷ τοὺς κατ' αὐτὴν ἱδρυμένους ὑποκεῖσθαι· ἄδειαν ἔχοντι (καθὰ τοῖς στρατιωτικοῖς ἄρχουσιν ἐφεῖται) καὶ πρὸς ὄνομα καλεῖν αὐτοὺς, καὶ ἐπιζητεῖν, καὶ προνοεῖν τῶν σιτήσεων αὐτῶν, καὶ ἐπεξιέναι τοῖς κατ' αὐτοὺς, εἴπερ ἀδικοῖεν· καὶ μήτε συγχωρεῖν τοῖς στρατιώταις ἀδικεῖν τοὺς ὑπηκόους. εἰ δέ τι πράξαιεν σφοδρότερον, καὶ ἐγκληματικῶν ἀκροᾶσθαι δικῶν, κἂν εἰ στρατιῶται καθεστήκοιεν· καὶ ἅπαντα πράττειν ὁπόσα τοῖς στρατιωτικοῖς δεδώκαμεν ἄρχουσιν. καὶ ὥσπερ τῷ τε Ἰσαυρίας κόμητι, τῷ τε τῆς Πακατιανῆς Φρυγίας, καὶ πρός γε τοῖς πραίτωρσι Λυκαονίας τε καὶ Πισιδίας καὶ Θράκης,

καὶ

& in aliis regionibus ad effectum deducere I *aequum est. ¶ Quae vero ad sacerdotia spectāt ea (vt saepe diximus) volumus in pristina manere forma, negotio ipso neq; circa ius metropolicum, neq; circa ordinationes vel mutationem vel nouationem suscipiente: sed* * *prius ordinatis nunc quoque ex ordinatione auctoritatem obtinentibus, & prioribus item metropolitanis in suo permanentibus ordine: vt quantum ad ipsa nihil penitus innouetur.*

* Sed qui antehac ordinare solent. sic noster.

CAPVT III.

ILlud sanè in confesso est, ex quo tertiae Armeniae comitem non tantum ciuilem, sed etiam militarem magistratum fecimus: necesse habere etiam milites qui in ea stationes agunt, vt huic suppositi sint: licentia illi praebita, vt (quemadmodum militaribus permittitur magistratibus) & nomine quemque suo euocet, & inquirat, & de ipsorum annonis dispiciat, & supplicio eos persequatur si quando iniuste egerint: neque committat vt milites in subditos nostros iniurij sint. Quòd si quid flagitiosius perpetrent: ad instar criminalium caussarum audientiam praebeat, tametsi milites existant. omnia denique agat, quaecumque militaribus attributa sunt magistratibus. Et quemadmodum comiti Isauriae & Pacatianae Phrygiae, & insuper Lycaoniae, Pisidiae, ac Thraciae prat

καὶ τὸ στρατιωτικὸν ὑπεκλίναμεν· οὕτω καὶ αὐτῷ μὴ μόνην εἶναι τὴν τῶν πολιτικῶν πραγμάτων τάξιν, ἀλλὰ καὶ τὴν τῶν στρατιωτικῶν ἐξουσίαν τε καὶ ἀρχήν. καὶ εἶναι σεμνὸν αὐτὸν στρατιώταις τε καὶ ἰδιώταις, κελεύοντα καὶ πάντα πράττοντα, ὡς μιᾶς δὴ τῆς ἀρχῆς καθεστώσης. καὶ μίαν τίθεσθαι πρόνοιαν τῷ μηδὲν ἔγκλημα κατὰ τὴν ἐπαρχίαν ἁμαρτάνεσθαι, ἀλλὰ καὶ σωφρονισμοῖς ὑποβάλλεσθαι τοῖς προσήκουσι. ταύτης δὲ δὴ τῆς ἐξουσίας οὐκ ἀφαιρούμεθα παντελῶς αὐτὸν ἐπ' οὐδενὶ προσώπῳ τῶν κατὰ τὴν ἐπαρχίαν ὄντων, εἴτε ἰδιωτικῷ, εἴτε στρατιωτικῷ, εἴτε ταμειακῷ. μίαν γὰρ καὶ συνεχῆ τὴν εἰρήνην ἐν ἅπασι τοῖς ὑπηκόοις τοῖς ἡμετέροις φυλάττεσθαι βουλόμεθα, οὐ τῇ διαφορᾷ τῶν προσώπων τὴν κατὰ τῶν νόμων εἰσάγοντες καταφρόνησιν.

Τὰ τοίνυν παραστάντα ἡμῖν ἡ σὴ ὑπεροχὴ κατὰ τὴν τῶν τεσσάρων Ἀρμενιῶν διατύπωσιν, καὶ μάλιστα κατὰ τὴν τῆς τρίτης (ἧς κατὰ πρόφασιν τὸν παρόντα θεῖον ἐποιήσαμεν νόμον) νῦν τε καὶ εἰς τὸν ἑξῆς ἅπαντα χρόνον φυλάττεσθαι σπουδασάτω. πάντων πραττομένων καὶ ἐγγραφομένων ταῖς μεγάλαις διατυπώσεσι τῶν ὁμοθρόνων τῶν σῶν, ὁπόσα δίδοσθαι καθ' ἕκαστον ἔτος προσετάξαμεν. Dat. XV. KAL. APRIL. CONSTANTINOP. POST BILIS. V. C. CONS.

Περὶ

prætoribus militares etiam copias subdidimus: vt æquè & ipse non solum ad res ciuiles cohortem, sed etiam in copias militum potestatem habeat & imperium, & cum summa auctoritate & amplitudine tam militibus quàm paganis facienda præcipiat, omnia agens quasi vno aliquo officio existente. Inq; vnam hanc rem prouidentiam conferat, ne quid per prouinciam admittatur flagitij, sed & vt admissum competenter coërceat. Neque hanc illi potestatem in vlla omnino persona, quæ in prouincia sit, detrahimus, siue paganica, siue militaris, siue tamiaca sit. Sub æquabili enim & perpetua pace nostros tueri subditos volumus, non pro diuersitate personarum inducentes legum contemptum.

EPILOGVS.

¶ Quæ igitur nobis placuerunt, ea secundum descriptionem quatuor Armeniarum, & maximè tertia, cuius occasione præsentem sacram legem tulimus, iam inde in omne reliquum tempus excellentia tua custodire studeto: omnibus quæ singulis annis dari iussimus, per particulares descriptiones thronorum tuorum conficiendis.

Περὶ τοῦ μηδένα δανείζοντα γεωργῷ, κρατεῖν τὴν ἐκείνου γῆν. καὶ πόσον ὀφείλουσι λαμβάνειν τόκον ἀπὸ τῶν γεωργῶν.

Διάταξις λβ.

ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ ΙΟΥΣΤΙΝΙΑνὸς Αὔγουστος Αγερωχίῳ τῷ λαμπροτάτῳ ἄρχοντι Αἰμιμόντου τοῦ Θράκης.

ΠΡᾶγμα δεινὸν, καὶ πάσης ἐπέκεινα καὶ ἀσεβείας καὶ πλεονεξίας γινόμενον συνείδομεν νόμῳ θεραπεῦσαι κοινῷ, οὐκ ἐπὶ τῆς παρούσης μόνον ἀνάγκης, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν ἑξῆς ἅπαντα χρόνον πολιτεύεσθαι δυναμένῳ. ἐγνωμεν γὰρ ὥς τινες ἐπὶ τῆς ἐπαρχίας ἧς ἄρχεις, ἐτόλμησαν, ἐπιλαβόμενοι τοῦ καιροῦ τῆς ἀφορίας τοῦ σίτου, δάνεισμα πρᾶξαι πρός τινας ἐπ' ἐλαχίστῳ μέτρῳ τῶν καρπῶν, καὶ τὴν αὐτῶν λαβεῖν γῆν ἅπασαν ἀντ' αὐτοῦ· ὥστε τοὺς μὲν τῶν γεωργῶν φεύγειν, τοὺς δὲ διαφθαρῆναι λιμῷ, δεινήν τε γίγνεσθαι φθορὰν, οὐδὲν τῆς βαρβαρικῆς ἐπιδρομῆς ἐλάττονα.

ΚΕΦΑΛ. α.

ΘΕσπίζομεν τοίνυν, ἅπαντας τοὺς δανείσαντας ὁσονδήποτε μέτρον τῶν οἱωνδήποτε ξηρῶν καρπῶν, τοῦτο ἀπολαμβάνοντας νῦν

NE QVIS MVTVVM DANS AGRICOLAE, TERram eius teneat. item quàm magnas vsuras creditores ab agricolis debeant percipere.

TITVLVS XI.

NOVEL. CONSTIT. XXXII.

Imp. Iustinianus Aug. Agerochio clarissi. præsidi Aem i* montis Thraciæ.

* Αἱμιμόντυ. Aemimonti.

REM *duram, & quæ omnem longè impietatem & auaritiam superat, communi lege quasi medicina quadam curare nobis visum est, quæ non in præsenti tantùm necessitate, sed per omne deinceps æuum suo in repub. munere defungi queat. comperimus enim nonnullos in prouincia, cui præsides, non dubitasse captato ad hoc de industria sterilitatis frumẽtariæ tẽpore, sub modica admodum mensura frugum mutui cum aliquibus contractum celebrare, & ex eo vniuersam illorũ terrã ad se recipere: vt pleriq; ea occasione rusticorũ diffugerint, pleriq; etiã fame perierint, & tetra quædã lues ac cõtagio exorta sit, in nullo penè barbarica incursione inferior.*

CAPVT I.

S*Ancimus igitur, vt quicunque agricolis quantamcunq; mensurã quorũcunq; aridorum fructuũ crediderint, si ab his receperint*

νῶν χωρὶς τῆς οἱασοῦν προσθήκης, ἀποδοῦναι τὰ γήδια τοῖς γεωργοῖς. μηδενὸς παντελῶς θαῤῥοῦντος γῆν κατέχειν, προφάσει τῶν εἰρημένων δανεισμάτων, εἴτε ἔγγραφα, εἴτε ἄγραφα εἴη· κομιζομένους δὲ, εἰ μὲν οἱ δανεισθέντες εἶεν καρποὶ, ὀγδόην τοῦ μοδίου μοῖραν ἐφ' ἑκάστῳ μοδίῳ εἰς ἐνιαυτὸν ὅλον· εἰ δὲ νομίσματα τὰ δανεισθέντα εἴη, ἐφ' ἑκάστῳ νομίσματι ἐνιαύσιον κεράτιον ἓν, προφάσει τόκου, τοῦ λοιποῦ δὲ τοὺς δανειστὰς εἰρημένους ὀγδόην μοδίου μοῖραν ἐφ' ἑκάστῳ μοδίῳ εἰς ἐνιαυτὸν ἕνα (ἢ ἐφ' ὅσον μένοι τὸ δάνεισμα, κατὰ τὴν ἀναλογίαν ταύτην) ἢ τῷ κερατίῳ, ἀποδιδόναι πάντως, εἴτε γῆν, εἴτε ἄλλο τὶ λαβόντες τύχοιεν ἐνέχυρον· βόας τυχὸν, ἢ πρόβατα, ἢ ἀνδράποδα. καὶ τοῦτον εἶναι τὸν νόμον κοινὸν ἅπασι, φιλάνθρωπόν τε ἅμα καὶ εὐσεβῆ, καὶ τήν τε χρείαν θεραπεύοντα τοῖς δεομένοις, τοῖς τε δανεισταῖς φέροντα μετρίαν παραψυχήν.

¶ ΤΑ τοίνυν παραστάντα ἡμῖν ἡ σὴ λαμπρότης ἔργῳ καὶ πέρατι παραδοῦναι σπουδασάτω. εἰδότος τοῦ δανειστοῦ ὡς εἰ παρὰ ταῦτά τι πρᾶξαι θαῤῥήσει, τῆς εἰσπράξεως ἐκπεσεῖται. καὶ ὁ λαβὼν, εἶτα ἀδικούμενος, ἕξει παραψυχὴν τὸ αὐτὸς μὲν ἀπηλλάχθαι πραγμάτων, τὸν δανειστὴν δὲ ἰδίαν ἐπὶ τοῖς ἑαυτοῦ ζημιούμενον. DATVM XV. KAL. IVL. CONSTANTINOP. BILIS. V. C. CONS.

Περὶ

citra vllam exceptionem hæc illis restituãt, nemine prorsus audente per causam prædictorum mutuorũ, siue scriptura interueniente, siue sine scripto celebrata sint, terram penes se detinere. octauam dumtaxat modij partem in singulos modios per integrũ annum vsurarũ nomine ferentes, si fruges mutuo datæ erunt. si verò pecunia numerata: in singulos solidos singulas annuas siliquas. Cæterùm de reliquo contenti creditores octaua modij parte in singulos modios per annum, aut quantumcunq; manet, pro portione crediti aut siliqua: omnino restituãt, siue terram, siue aliud quiddã, boues fortè aut oues, aut mancipia pignori ceperint. Atq; hæc lex omnibus humanitatis & pietatis de se specimen præbeat, & tam egenorum necessitati medeatur, quàm creditoribus nonnihil adferat solatij.

EPILOGVS.

¶ *Quæ itaque nobis placuerunt, ea claritas tua effectui finíque tradere studeto, scituro creditore, quòd si hæc contra facere aliquid ausit, exactione cadet. & qui mutuum accepit, quíve iniuriam pertulit, ex eo solatium habebit, quòd tum ipse à facessendo negotio liberatus sit, tum creditorem in rebus suis iacturam pati videat.* Dat. XV. *Kalend. Iul. Constantinop. Bilis.* V. C. *Cons.*

Περὶ τοῦ, μηδένα δανείζοντα γεωργῷ, κρατεῖν τὴν ἐκείνου γῆν, εἴτε στρατιώτην, εἴτε ὁντιναοῦν δήποτε ἰδιώτην.

Οὔτε αὕτη ἡ λγ΄. οὔτε αἱ ἐφεξῆς μέχρι τῆς λη΄, ἐν τῷ παλαιῷ ἐτέθησαν ἀντιγράφῳ. διὰ τί δὲ παρελείφθησαν, ἐν τοῖς Ἑρρίκου τοῦ Σκριμγέρου ὑπομνήμασι δηλωθήσεται.

Διατάξις λγ.

* * * * *

DE HIS QVI MVTVVM DANT AGRICOLIS.

TIT. XII.

NOVELLA CONSTITVT. TRIGESIMATERTIA.

Imperator Iustinianus Aug. Dominico prȩfecto prætorio per Illyricum.

Latinè edita est.

Propter auaritiam creditorum, qui angustia temporum abutentes, terrulas infelicium agrestium sibi adquirunt, pro pauco frumento omnem illorum substantiam retinentes, legem posuimus, quam primò quidem in Thraciam, & in omnes eius prouincias, in præsenti autem & in Illyricianas prouincias direximus. Cuius exemplum subdi etiam præsenti legi præcepimus, vt non solummodo priuati homines putent legem contra se esse propositam, sed etiam milites altiore nitentes fastigio, legem contra se esse prolatam existiment. Vt ergo & tua magnitudo sciat, quòd communis hæc lex posita est, & prouincialibus, & militibus, & omni cingulo, nulla excusatione cuiquam competente, ideo ad tuam sublimitatem præsentem legem destinauimus. scituris militibus, qui præsenti legi non esse obe-

diendum existimant, quòd cingulo denudati, inter priuatos habebuntur, pœnis, quas in anteriore lege posuimus, prius nihilominus subiugandi.

NE QVIS QVOD AGRICOLAE MVTVAM PECVniam dedit, illius terram detineat. & quem vsurarum modum creditores accipere debent ab agricolis.

TIT. XIII.

NOVEL. CONSTIT. XXXIIII.

Idem August. Agerochio clariss. præsidi Aemi montis in Thracia.

PRAEFATIO.

Hæc etiã Latinè est edita.

REM duram atque inhumanam, & quæ vltra omnẽ impietatem & auaritiã sit, perspeximus lege saluberrima sanare, & communem omnibus deponere medicinam, non tantùm in præsentis necessitatis tempore, sed etiam in omni æuo futuro. Venit enim ad nostras aures, quosdam in ea ipsa prouincia, quam tu administras, auarè temporum necessitate captata, fœneratorios fecisse contractus, & paucam mensuram dantes, terrulas eorum abstraxisse, & ex hac*

*ad quosdam fœneratitios venisse contractus.

hac causa quosdam colonorum fugæ latebras petiisse, alios fame esse necatos, & tristissimam pestem homines inuasisse, incursione barbarica non minorem.

CAPVT I.

Sancimus itaque omnes huiusmodi creditores, quantumcunque vel tritici, vel hordei, vel in alia specie quæ in fructibus aridis est, dederint:[a] *hoc reddito, in præsenti cum parte modij octaua per singulos modios in vnoquoque anno præstanda, terrulas colonis restituere: nemine penitus eorum audente terrulas detinere sub occasione fœneraticiæ cautionis, siue in scriptis, siue sine scriptis credita sint contracta. Sin autem pecunias dedit: nihil amplius, quàm siliquam vnam pro singulo solido annuam præstare. Et hanc saluberrimam legem in omnes extendimus, in præsenti quidem tempore initium accipientem, in omne autẽ æuum modis omnibus obseruãdam. vt si quando fuerit vel triticum, vel hordeũ fœneratum, vel alij aridi fructus, creditores tam quod dederũt accipiẽtes, quàm pro vsuris octauam modij partem annuã pro singulis modiis, vel siliquam pro singulo solido secundum hunc modum, in quantum fœnus permanserit, percipientes, siue terrulas siue aliud in pignus acceperunt, boues fortè, vel pecora,*

[a] al. crediderint.

vel mancipia: hæc modis omnibus reddant, & hæc lex communis omnibus ſit, humanitate & pietate gaudens, neque non omnibus egenis conſulens, & creditoribus mediocre ſolatium afferens.

EPILOGVS.

¶ *Hæc igitur, quæ à nobis ſtatuta ſunt, charitas tua in omni prouincia, quæ tuo moderamine gubernatur, obſeruare feſtinet. Scituris omnibus creditoribus, quòd ſi aliquid præter hoc commiſerint, exactione cadent. & cui fœnus ablatum eſt, hoc habebit ſolatium, vt ipſe quidem ſecurus degat, auarum autem creditorem videat in ſuis pecuniis patientem iacturam.*

DE ADIVTORIBVS QVAESTORIS.

TIT. XIIII.

NOVELLA CONSTITVT. TRIGESIMAQVINTA.

Hæc prorſus deeſt in Græc. iuſtam autem epitomen inueni in Nouellis Iuliani, quàm hîc adſcripſi.

VIGINTISEX *adiutoribus Quæſtoris, quos boëthos dicunt Quæſtoris, liceat in ſuo loco alios ſubſtituere, idoneos tamen, & quos pro tempore Quæſtor elegerit, propoſitis ſacris euangeliis. Hi autem qui*

fiunt

fiunt in locum eorum qui suo loco ceciderunt, centum solidis præstitis fiant. Istorum autem trium graduum viri,id est scrinij memoriæ, & duorum qui proximi futuri sunt, quamuis non ex vigintisex adiutoribus, tamen licentiam habeant surrogare in locum suum. Habeant igitur ius vendendi militiam suam, & non vltra centum solidos, dummodo & is qui subrogatur, electione Quæstoris fiat. Prærogatiuas autem constitutio dat Theodosio & Epicteto & Quirillo & Sabbatio & Perigeno. Illo videlicet obseruando, vt si quis ex vigintisex adiutoribus defunctus fuerit, ab herede eius centum solidi dentur, & electione Quæstoris militent. Si autem liberi sint defuncti, idem iuris habeant, quamuis heredes parenti suo non extiterint. Dat. c. Bilis.

Περὶ τῶν ἐν Ἀφρικῇ διαδοχῶν.

Διάταξις λϛ.

OMNE INFINITVM &c. Ὅτι οἱ Ἄφροι ἐκδικείτωσαν τὰ ἀφαιρεθέντα ἐξ αὐτῶν ἐν τοῖς Οὐανδίλων καιροῖς ἔσω πέντε ἐνιαυτῶν, εἴτε αὐτῶν ἦσαν, εἴτε τῶν ἰδίων γονέων, ἢ πάππων ἑκατέρας φύσεως, εἴτε τῶν ἐκ πλαγίου ἄχρι τρίτου βαθμοῦ, εἰ μὴ ἄρα νομίμων παραγραφαῖς ἀποκλείονται β΄. Ἐπὶ πίστεως γένους ἄμφω τὰ μέρη προφέρουσιν ἀποδείξεις. γ΄. Πάντες οἱ Ἄφροι τοῖς ῥωμαίοις νόμοις ἀπόκεινται.

Περὶ τῶν ἐν Ἀφρικῇ ἐκκλησιῶν.

Διάταξις λζ.

VENERABILEM ECCLESIAM &c. Αἱ Ἀφρικῆς ἐκκλησίαι κομιζέσθωσαν τὰ παρὰ τῶν Ἀρειανῶν ἀφαιρεθέντα, δημόσια μέν τοι γε ὑπὲρ αὐτῶν συντελοῦσαι, τῶν ἀκινήτων ἐξ αὐτῶν ὑπὸ μηδενὸς βλαπτομένων.

Αἱρετικὸς μὴ βαπτιζέτω, μήτε πολιτευέσθω,

μήτε

DE SVCCESSORIBVS EORVM QVI IN AFRICA degunt.

TITVLVS XV.

NOVEL. CONSTIT. XXXVI.

OMNE *infinitum &c. Vt Africa quæ Vandalorum temporibus vel ipsis vel propriis parentibus, vel auis vtriusque sexus, vel ex transuerso cognatis vsq; ad tertium gradum erepta sunt, intra quinque annorum spacium vindicent, nisi legitimis excludantur præscriptionibus. 2. Vt ad comprobandum genus ambæ partes probationes proferant. 3. Vt omnes Afri Romanis legibus subditi sint.*

DE ECCLESIIS CONSTITVTIS IN AFRICA.

TIT. XVI.

NOVEL. CONSTIT. XXXVII.

V*Enerabilem ecclesiã &c. Ab Arianis ablata capiunto, sibíque habento ecclesiæ Africæ: vt tamen publicas pro illis pẽsiones conferant, ab iisdem acceptis immobilibus à nemine lædendis. Hæreticus non baptizato, ad rempublicam*

non

μήτε κατηχούμενον περιτεμνέτω. μὴ ἐχέτω οἱαδήποτε αἵρεσις οἶκον ἢ τόπον προσευχῆς. ἡ ἐκκλησία Καρχηδόνος ἐχέτω τὰ εἰρημένα προνόμια περὶ ὅλων τῶν ἐκκλησιῶν ἐν τῷ Κώδικι. Ὁ καταφεύγων ἐπὶ τὴν ἐκκλησίαν Καρχηδόνος ἐχέτω ἀσυλίαν, εἰ μὴ ἄρα φόνον, ἢ ἁρπαγὴν παρθένου, ἢ βίαν χριστιανοῦ ποιήσει. τὰ δοθέντα ἔκ τινος ὑπὲρ τῆς ἑαυτῶν σωτηρίας ταῖς ἐκκλησίαις Ἀφρικῆς μὴ ἀφαιρείσθω ὑπὸ τοῦ οἱουδήποτε. Τοῦτο δὲ σὺ γενικῶς λέξαι ἐπὶ πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν.

Περὶ βουλευτῶν ὥστε ἀναγκαῖον καταλιμπάνειν τοῖς ἑαυτῶν βουλευταῖς παισί. Διάταξις λη.

Ο ΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΙΩάννῃ, τῷ ἐνδοξοτάτῳ ἐπάρχῳ τῶν ἱερῶν τῆς ἕω πραιτωρίων, τὸ δεύτερον ἀπὸ ὑπάτων, καὶ πατρικίῳ.

Οἱ τὴν πολιτείαν ἡμῖν πάλαι καταστήσαντες ᾠήθησαν χρῆναι, κατὰ τὴν τῆς βασιλευούσης πόλεως μίμησιν, ἀθροῖσαι καθ' ἑκάστην πόλιν τοὺς εὖ γεγονότας, καὶ ἑκάστῃ σύγκλητον δοῦναι βουλήν, δι' ἧς ἔμελλε τά τε δημόσια πράττεσθαι, ἅπαντά τε γίνεσθαι κατὰ τάξιν τὴν προσήκουσαν. οὕτω τοίνυν τὸ πρᾶγμα ἤνθησεν, οὕτως ἐφάνη λαμπρόν, ὡς τὰς μεγίστας τε καὶ πολυανθρωποτάτας οἰκίας βουλευτῶν εἶναι,

non accedito, catechumenum non circuncidito. Nulla omnino hæresis domum aut locum orationis habeto. Carthaginiensis Ecclesia priuilegia obtineto, quæ in vniuersum de omnibus dicta sunt ecclesiis in Codice. Qui ad Carthaginiensem ecclesiam confugerit, is impunitatem habeto, nisi homicidium, aut raptum virginis, aut vim in Christianum admiserit. Ecclesiis Africæ ab aliquo pro sua ipsius salute oblata, à nemine prorsus auferuntor. Hoc ipse generaliter de omnibus ecclesiis accipito.

DE DECVRIONIBVS ET FILIIS EORVM.

TIT. XVII.

NOVELLA CONSTITVT. TRIGESIMAOCTAVA.

Imp. Iustinianus Augu. Ioanni P. P. per Orientem.

Ex veteri manuscripto Contij.

QVI rempublicam olim nobis disposuerunt, existimauerũt oportere secũdum regiæ vrbis instar adunare in vnaquaque ciuitate nobiles viros, & vnicuique Senatus dare curiam, per quã debuissent agi quæ publica sunt, atque omnia fieri secundum ordinem. Sic itaque res floruit, sic fuit clara, vt magnæ & populosæ domus curialium essent

εἶναι, πλήθους μὲν ὄντος τοῦ βουλεύοντος, τοῦ δὲ δοκούσης εἶναι τῶν λειτουργημάτων βαρύτητος οὐδενὶ παντελῶς ἀφορήτου καθισταμένης. τῷ γὰρ εἰς πλῆθος διῃρῆσθαι τὸ βάρος, ἀνεπαίσθητον σχεδὸν τοῖς τοῦτο ὑπομένουσιν ἦν. Ἐπεὶ δὲ κατὰ μέρος ἤρξαντο τινὲς ἑαυτοὺς ἐξαιρεῖν τῶν βουλευτικῶν λειτουργημάτων, καὶ ἐξευρίσκειν προφάσεις δι' ὧν πως ἐλεύθεροι τούτων ἔσονται· εἶτα κατ' ὀλίγον ἠλαττώθη τὰ βουλευτήρια, μυρίων ἐπινοηθεισῶν προφάσεων, ἐξ ὧν ἔμελλε τὰ μὲν ἴδια καλῶς ἕξειν, τὰ δὲ κοινὰ καὶ δημόσια διὰ πάντων ἐλαττοῦσθαι. διὰ τοῦτο εἰς ἄνδρας ὀλίγους περιΐστανται τὰ λειτουργήματα, κἀκείνοις τὰς οὐσίας κατέσεισε, καὶ τὰς πόλεις οὕτως ἠλάττωσεν, ὥστε ὑπὸ τούτους εἶναι τοὺς ὀλεθρίους μισθωτάς, οὓς δὴ βίνδικας καλοῦσι. συμβέβηκεν οὖν τὸ πολίτευμα μεστὸν μὲν ἐλλειμμάτων, μεστὸν δὲ πάσης ἀδικίας γενέσθαι. ¶ Ταῦτα ἡμεῖς 1 πολλάκις ἀνερευνώμενοι, ᾠήθημεν χρῆναι θεραπείαν ἐπαγαγεῖν τῷ πράγματι· καὶ ὅσῳ περὶ τοῦτο ἡμεῖς πονούμεθα, τοσούτῳ πᾶσαν ἐξεῦρον οἱ βουλευταὶ τέχνην κατὰ τῶν ὀρθῶς καὶ δικαίως νενομοθετημένων, καὶ κατὰ τοῦ δημοσίου. ἐπειδὴ γὰρ εἶδον ἀναγκαζομένους ἑαυτοὺς πᾶσι τρόποις τῇ βουλῇ φυλάττειν τὸ τέταρτον, καὶ τοῦτο μόλις ἐν τοῖς παρ' ἡμῶν νόμοις ἀποτεθὲν, ἤρξαντο διασπᾶν τὰς οὐσίας αὐτῶν, ὥστε ἀπόρους τελευτᾶν, καὶ οὐχὶ τέταρτον μέρος, ἀλλ' ὅλην ἐφεξῆς τὴν ἀπορίαν τῇ βουλῇ καταλιμπάνειν. εἶτα

ἐπειδὴ

multitudine quidem existente curialium, quod autem functionum videbatur esse onus, nulli omnino intolerabile existebat. Nam quod in multitudinem diuiditur, onus insensibile propemodum facit eis qui hoc sustinent. Quando autem per partes quidem cœperunt se eximere albo Curiæ & occasiones inuenire per quas liberi his efficerentur, sic paulatim deminutæ sunt curiæ, innumeris excogitatis occasionibus per quæ potuissent specialia quidem bene habere, communia autem & publica deminui. Propterea ad paucos viros redactæ functiones, & illis facultates commouerunt, & ciuitates ita deminutæ sunt, vt sub istos perditos conductores quos* VINDICES *vocãt, redacta curia, contigerit respublica plena quidem defectibus, plena vero omni iniustitia fieret.*

* aliâs in Græco functionibus curialibus.

1 ¶ *Hæc nos sæpe perscrutantes, æstimauimus oportere medelam rei adhibere, & quantum nos in hoc laboramus, tantum omnem ad inuenerunt curiales artem aduersus ea quæ recte iusteq; sancita sunt & contra fiscum. Dum enim vidissent compelli se omnimodo curiæ seruare quartã partem, & hoc vix per nostras leges impositum, cœperũt discerpere proprias facultates quatenus minus idonei deficerent & non quartam portionem, sed omnem continuo paupertatẽ suam curiæ derelinquerent. Deniq;*

quon

ἐπειδὴ καὶ τῶν σωμάτων αὐτῶν ἀποστερῆσαι τὸ βουλευτήριον ἔγνωσαν, ἤδη καὶ πρᾶγμα πάντων ἀσβέστατον ἐπενόησαν, γάμων ἀπεχόμενοι νομίμων. ὥστε αἱρεῖσθαι μᾶλλον ἄπαιδες, τό γε ἐπὶ τῷ νόμῳ, τελευτᾶν, ἢ καὶ τῷ γένει καὶ τῇ βουλῇ χρήσιμοι φαίνεσθαι. Καὶ αὖθις κατεπράξαντο πρώτην τεθῆναι νόμον, ὃς δικρέτου χωρὶς ἐπέτρεπεν αὐτοῖς τὰ οἰκεῖα δωρεῖσθαι, καί τοι γε τὴν πρᾶσιν μετὰ δικρέτου γίνεσθαι τοῦ νόμου βουλομένου. ὁ δὲ οὕτως ἦν θαυμαστὸς ὥστε μόνην τὴν πρᾶσιν ὑπάγειν τῇ τοῦ δικρέτου προσθήκῃ, καὶ ταῖς ἐντεῦθεν ἀνάγκαις, τἄλλα δὲ πάντα αὐτοῖς ἐφεῖναι πράττειν καθ' ὃν ἠβούλοντο τρόπον. ταύτῃ οὖν μετέστησαν τὰς βουλευτικὰς οὐσίας εἰς ἕτερα καὶ ἕτερα πρόσωπα, οὐδὲν τῆς βουλῆς ἐντεῦθεν ἐχούσης. τοιγαροῦν εἴτις ἀριθμήσειε τὰ τῆς ἡμετέρας πολιτείας βουλευτήρια, ἐλάχιστα εὑρήσει, τὰ μὲν οὐδὲ ἀνδρῶν εὐποροῦντα, οὐδὲ χρημάτων, τὰ δὲ ὀλίγων μὲν ἴσως ἀνθρώπων, χρημάτων δὲ οὐδαμῶς. ¶ Ἤδη μὲν οὖν κατὰ μέρος ἐθήκαμεν νόμους ἡμᾶς τοὺς βουλομένους καὶ τὰς πράσεις καὶ τὰς δωρεὰς τὰς ἁπλᾶς καὶ πᾶσαν πρᾶξιν ἐκποίησιν ἔχουσαν βουλευτικῶν ἀκινήτων πραγμάτων, ὑποκεῖσθαι δικρέτῳ, μετὰ τῆς ἐν ἐκείνῳ τῷ νόμῳ κειμένης παρατηρήσεως γινομένῳ. Εἶτα ὕστερον ἐπειδὴ μετὰ ψευδῶν αἰτιῶν ἐποιοῦντο τὰς δωρεάς, καὶ αὐτὸ καθάπαξ ἀνείλομεν τὸ δωρεὰν ἁπλῶν ποιεῖσθαι βουλευτὴν εἰς οἱονδήποτε πρόσωπον. βουλόμεθα δὲ εἰκότως τὰς

21

πρὸ γα

quoniam ipsis corporibus fraudare curiam voluerunt, rem omnium impiam adinuenerunt à nuptiis legitimis abstinentes, vt eligerent magis sine filiis quàm sub lege deficere, aut generi suo vel curiæ inutiles[a] apparere. Et rursus egerunt dudum poni legem quæ præter decretum iubebat eis donare propria, cum quandam venditionem cum decreto fieri ad eam lex volebat. sed hæc ipsa erat mirabilis quæ solam venditionem subiiciebat adiectioni decreti & aliis exin necessitatibus, alia verò omnia derelinquebat eis agere secundum quem voluissent modum: hac transtulerunt curialium facultates ad alias & alias personas nihil exinde habente curia. Denique si quis denumerat nostræ reipub. curias, attenuatas inueniet virorum, neque alias quidem neque rerum copias habentes, aut paucorum forsan hominum, rerum autem nihil penitus.

[a] Videtur legẽdum vtiles, ex Græco.

2 ¶ *Igitur olim per partes nos protulimus sanctiones, volentes & venditiones & donationes simplices & omnem actum alienationem habentem immobilium curialium rerum, subiacere decreto, cum obseruatione facta quæ in illa lege posita est. Deinde post hæc quia sub falsas causas faciebant donationes & hoc omnino abrogauimus, donationem simplicem facere curialem in quacunque persona. excepimus autem competẽter ante*

προγαμιαίας δωρεάς, ἐπειδὴ μηδὲ δωρεαὶ καθά-
παξ εἰσίν· ἀλλὰ συναλλάγματός τι εἶδος ἐν ταύ-
ταις ἔγκειται, καὶ παιδοποιίας εἰσάγουσιν εὐπο-
ρίαν· ὅπερ ἡμῖν καὶ μάλιστα εἰς βουλευτὰς περι-
σπούδαστόν ἐστιν. ἔπειτα ὁρῶντες καὶ περὶ αὐτὸ τοῦ-
το περιγραφὰς πολλὰς γινομένας, νόμον ἐγρά-
ψαμεν ὥστε ἐκ τρόπου παντὸς χωρῆσαι τὴν βουλὴν
εἴτε μετὰ σώματος, εἴτε τούτου χωρίς, πάντως τὸ
τετρούγκιον ἔχειν· καὶ μὴ ἔλαττον ἐξεῖναί τινι κα-
ταλιμπάνειν τῇ βουλῇ, μηδὲ τεχνάζειν, μηδὲ ἐλατ-
τοῦν αὐτὸ κατὰ μηδένα τρόπον. εἴτε παῖς ὁ βουλεύ-
σας εἴη, εἴτε καὶ αὐτὴ δέχοιτο τὸ τετρούγκιον ἡ βουλή.

¶ Καὶ οὐδὲ μέχρι τούτων ἔστημεν, ἀλλὰ καὶ τὰς θη- 3
λείας τῆς οἰκείας ἐνστάσεως διδόναι τινὰ μοῖραν
ἐθεσπίσαμεν, ὥστε κατὰ μηδεμίαν πρόφασιν ἐ-
λαττοῦσθαι τῇ βουλῇ (καθάπερ εἰπόντες ἔφθημεν)
τὸ τεταρτημόριον τῆς πάσης τοῦ βουλεύσαντος οὐσίας.
καὶ τὰς πολλὰς δὲ ταύτας καὶ ἐκκεχυμένας φιλο-
τιμίας ἀνείλομεν, οὐ συγχωροῦντες ἀπαλλάττε-
σθαι βουλῆς ἄλλως ἢ κατὰ τὴν τῶν μεγίστων ἀξιω-
μάτων κτῆσιν, πατρικιότητός τε καὶ ὑπατείας καὶ
ἐπαρχότητος, εἴτε τῆς ἐν πολιτικοῖς, εἴτε τῆς ἐν στρα-
τιωτικοῖς. πραιφεκτωρίας γὰρ εἶναι καὶ τὰς στρατη-
γίας ὁ νόμος ἐπίσταται. ὥστε εἴ τις πραιφεκτωρίαν
ἀρχὴν ἄρξειεν, αὐτῇ τῇ πράξει γενόμενος, καὶ εἴτε
ἄρχων αὐτήν, εἴτε στρατηγῶν, βουλευτικῆς οὗτος
ἀπαλλάττεται τύχης, κατὰ τὸν ἡμέτερον νόμον,
τῶν ἄλλων πασῶν ἐξαιρέσεων ἀνῃρημένων. τὰς
γὰρ διὰ μόνην τιμὴν διδομένας τοιαύτας
ἀξίας (τὰς πραιφεκτωρίας φαμέν· ταυτὸ δὲ

nuptias donationes eo quòd neque donationes omnino sunt, sed cõtractus species in eis inserta est, & filiorũ procreandorũ copiã introducunt, quod nobis & maximè in curialibus studij est. Post hæc cõspiciẽtes de hoc ipso multas circunscriptiones fieri, legẽ conscripsimus, omnino debere curiã siue cũ corpore, siue sine ipso, omnino tres vncias habere, & nõ minus licere cuidam relinquere curiæ, neque circunscribere, neq; diminuere eas sub vllo modo, siue filius sit qui in curia est, siue ipsa suscepit tres vncias curia.

3. ¶ *Et non vsque ad hoc stetimus sed & fœminas in propria institutione dare quandam partem sanximus, quatenus per nullam occasionem, diminueretur curiæ (sicut prædiximus) quarta pars totius substantiæ curialis. Sed & multas istas & diffusas munificentias abrogauimus, non concedentes liberari aliter curia, nisi per maximarum dignitatum adeptionem, patriciatus, aut consulatus, aut præfecturæ siue ciuilis siue militaris: præfecturas autem esse & eas quæ principatum agunt exercitus, lex nouit. itaque si quis præfecturæ dignitatem administrauerit, in ipso actu constitutus & siue administrans eam, siue principatum agens exercitus, curiali iste liberatur à cõditione secũdum nostram legem aliis omnibus exceptionibus abrogatis. Nã quæ propter solũ honorẽ dantur tales dignitates (præfectorias dicimus, idẽ autem*

ἔστιν εἰπεῖν καὶ στρατηλασίας) οὐκ ἐξαιρεῖν τοῦ βουλευτικοῦ λευκώματος τοὺς τούτων τυχόντας ἐθεσπίσαμεν. Ταῦτα μὲν οὖν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἡμῖν νενομοθέτηται, μετὰ πολλῶν ἄλλων, ἅπερ ἔξεστιν ἐξ αὐτῶν τῶν ἤδη κειμένων νόμων λαβεῖν. ἀπελύσαμεν δὲ καί τινας βουλευτικῆς τύχης, διαφόρους αὐτοῖς πραγματικοὺς φιλοτιμησάμενοι νόμους, οὓς ἅπαντας κυρίους εἶναι βουλόμεθα· καὶ τὴν παροῦσαν νομοθεσίαν ἀπὸ τῆς ἑνδεκάτης ἐπινεμήσεως τῆς ἄρτι διελθούσης ἄρχεσθαι, ἐξ οὗπερ ἡμῖν ἐν βουλῇ γέγονεν οὗτος ὁ νόμος. ¶ Ἐπειδὴ δὲ ὁρῶμεν τινας οὕτως ἀπεχθῶς διακειμένους πρὸς τὰς ἑαυτῶν πατρίδας, ὥστε αἱρεῖσθαι μᾶλλον ἄλλοις τὰς ἑαυτῶν καταλιμπάνειν οὐσίας, καὶ μόλις τὸ τέταρτον τῇ βουλῇ, καὶ τοῦτο διὰ τὸν ἡμέτερον νόμον ᾠήθημεν χρῆναι, ἀπαιδίας οὔσης, τοῦτο τὸ μέρος αὐξῆσαι. 4

ΚΕΦΑΛ. α.

Εἰ τοίνυν μετὰ τόνδε ἡμῶν τὸν νόμον τελευτᾷ βουλευτής, παῖδας οὐκ ἔχων οὔτε ἄρρενας οὔτε θηλείας, οὗτος τῆς ἑαυτοῦ περιουσίας τὰς τρεῖς μοίρας καταλιμπανέτω τῇ βουλῇ, καὶ τὴν τετάρτην εἰς βούλεται. ἔσται γὰρ αὐτῷ ἀντὶ παιδὸς ἴσως ἑνὸς ἢ καὶ πλειόνων ἡ πᾶσα βουλὴ (ταυτὸν δ᾽ ἔστιν εἰπεῖν) καὶ τὸ τῆς πόλεως πλήρωμα ἐν παίδων τάξει καθεστὼς, καὶ εὐφημία διηνεκὴς καὶ ἀθάνατος μνήμη· καὶ καρπὸς τοσοῦτος ὅσος οὐκ ἂν αὐτῷ παρὰ τῶν παίδων ἐγένετο. Εἰ δέ τις γνησίους μὲν παῖδας οὐκ ἔχει, νόθοι δὲ αὐτῷ καθεστᾶσιν,

ἔστω

est dicere & magistro militatus) non eximere curiæ albo eos qui hæc meruerunt, sanciuimus. Hæc itaq; in anterioribus à nobis sancita sunt, cum aliis multis quæ licebit ex ipsis olim positis legibus aduertere. absoluimus autem & quosdam à curiæ conditione diuersas his pragmaticas concedentes leges, quas omnes firmas esse volumus & præsentem sanctionem ab vndecima indictione nuper delapsa inchoare, ex qua nobis in consilio venit hæc lex.

4 ¶ *Quoniam autem vidimus quosdam sic aduersos esse contra proprias patrias vt eligant potius aliis suas relinquere substantias & vix quartam partem curiæ, & hoc per nostram legem existimauimus oportere, vbi filij desunt, hanc partem augere.*

CAPVT I.

SI igitur post hanc nostram legem defunctus fuerit curialis filios non habens neq; masculos neque fœminam, iste propriam substantiam[a] *curiæ derelinquat quartam vero quibus voluerit. erit namq; ei pro filio forsan vno vel pro plurimis tota curia, idest & totius ciuitatis plenitudo in filiorum modo existens & fama bona perpetua & immortalis memoria, & fructus tantus quantus nequaquam à filiis esset. Quod si quis legitimos filios non habuerit, naturales autem ei fuerint,*

[a] In Græco hodie est propriæ substātiæ nouem vncias.

ἐξέστω μετὰ τοῦ τῆς βουλῆς ἄχθους γράφειν αὐτῷ καὶ τούτους κληρονόμους· καὶ ἡ γραφή γε ἀντὶ πάσης ἐπιδόσεως ἔστω, καὶ μὴ δείσθω τοῦτο τῆς παλαιῶν νόμων ἑτέρας προσθήκης, μηδὲ τῆς ἐν ᾧ περιῆσαν ἐπιδόσεως· ἀλλ' αὐτόθεν γραφέντες, εἴγε ἐλεύθεροι καθεστᾶσι, βουλευταὶ καὶ κληρονόμοι γινέσθωσαν, καὶ ἐχέτωσαν καὶ αὐτοὶ τὸ τῆς περιουσίας ἐνναούγκιον, καθάπερ ἂν ὁ πατὴρ αὐτοῖς διανείμῃ· εἰ δὲ καὶ τὸ πᾶν αὐτοῖς βουληθείη καταλιπεῖν, ἔτι κάλλιον πράξει. πλὴν ἀλλὰ μέχρι τοῦ ἐνναουγκίου καὶ πάντως αὐτοῖς καταλιμπανέτω, γινώσκων ὡς κἂν εἰ καταλίποιεν ἔλαττον, ἀλλ' ἐκ τοῦ νόμου πάντως εἰς τὸ ἐνναούγκιον αὐτοῖς ἡ ἀναπλήρωσις ἔσται τῆς οὐσίας. οἱ δὲ εἴπερ τι τῆς οὐσίας ἐπιθυμοῦσι λαβεῖν, καὶ βουλευταὶ γινέσθωσαν· εἰ δέ τινες μὲν ἕλοιντο, τινὲς δὲ παραιτήσοιντο, ἐπὶ τοὺς αἱρουμένους τὰ τῶν παραιτουμένων ἐρχέσθω μέρη· εἰ δὲ ἅπαντες ἀπείποιεν, τηνικαῦτα ὡς ἀπαιδίας οὔσης οὕτως ἐπὶ τὴν βουλὴν ἐρχέσθω τὸ ἐνναούγκιον.

ΚΕΦΑΛ. β.

Εἰ δὲ ὁ μὲν σιγήσειε, παίδων δὲ αὐτῷ γνησίων οὐκ εἴη σπορά, τηνικαῦτα τὸ μὲν τέταρτον ἐπὶ τοὺς ἐξ ἀδιαθέτου κληρονόμους ἐρχέσθω, οἱ παῖδες δὲ οἱ νόθοι εἰ βούλονται ἑαυτοὺς ἐπιδοῦναι τῷ βουλευτηρίῳ, προσδεχέσθωσαν, καθάπερ ἂν θελήσειαν, εἴτε πάντες, εἴτε τινὲς ἐξ αὐτῶν, πάντως τοῦ ἐνναουγκίου τῆς περιουσίας εἰς τοὺς βουλεύοντας ἢ τὸν βουλεύοντα περιϊσταμένου.

¶Εἰ

liceat cum onere curiæ scribere sibi hos heredes, & scriptura pro omni datione sit & non indigeat antiquarum legum aut aliis adiectionibus, neque dum adhuc superstes est datione. sed mox scripti, si quidem liberi fuerint, curiales & heredes efficiantur & habeant ipsi nouem vncias substantiæ secundum quod pater eis diuiserit. quod si omnia eis relinquere voluerit adhuc melius faciet, verum tamen vsque ad nouem vncias modis omnibus eis relinquat, cognoscens quia vel si reliquerit minus, à lege eis omnino vsque ad nouem vncias supplenda erit substantia. illi vero si quidem desiderauerint [substantiam accipere] & curiales efficiãtur. quod si quidam voluerint, quidam autem recusauerint, ad eos qui elegerint, recusantiũ veniant partes: quod si omnes recusauerint, tunc tanquam si nullus filius sit, taliter ad curiam veniant omnes nouem vnciæ.

CAPVT II.

QVod si ille quidem tacuerit, filiorum autem legitimorum ei procreatio non fuerit, tunc quarta pars ad heredes qui sine scriptura sunt, veniat, naturales autem filij si voluerint se offerre curiæ, recipiantur, secundum quod voluerint, siue omnes, siue quidam ex eis, modis omnibus nouem vnciis substantiæ ad eum qui Curiæ se dedit, deuolutis.

¶ Εἰ δὲ καὶ ἐκ δούλης αὐτῷ τεχθέντες εἶεν, εἶτα αὐτοὺς ἐλευθερώσειεν, ἢ περιὼν ἢ ἐν τῇ διαθήκῃ, καὶ ἐπιδοίη τούτους· καὶ οὕτως προσδεχέσθωσαν, καὶ ἔστωσαν βουλευταὶ (καθάπερ ὁ διαθέμενος ἠβουλήθη, ἢ καθάπερ ἡ αὐτῶν ἐπιθυμία πεποίηκεν, ἐπιδόντων ἑκόντας τῇ βουλῇ) ληψόμενοι, καθάπερ εἴρηται, τὸ ἐνναούγκιον. πανταχοῦ γὰρ βουλόμεθα, κἂν εἰ διάθοιτο, κἂν εἰ μὴ βουλευσάμενος ἀπέλθοι, τοὺς εἰς τὴν βουλὴν ἐρχομένους τὸ ἐνναούγκιον λαμβάνειν. εἰ δὲ ἐλευθερώσειε μὲν μόνον, οὐ μὴν ἐπιδοίη, καὶ οὗτοι βούλονται, ἢ τις ἢ τινες ἐξ αὐτῶν, πρὸς τὸ βουλευτήριον ἰδεῖν· κἀκεῖσε τὸ ἐνναούγκιον τῷ βουλεύοντι ἢ τοῖς βουλεύουσι κατὰ τὴν ἀναλογίαν διδόσθω. εἰ δὲ μηδεὶς τῶν νόθων ἢ βουληθείη ἢ ἐπιδοθείη, τηνικαῦτα τὸ ἐνναούγκιον ἡ βουλὴ λαμβανέτω.

ΚΕΦΑΛ. γ.

Εἰ δὲ γνησίων εἴη παίδων πατὴρ, ἐνταῦθα τὸ πρᾶγμα διακείσθω, εἴτε μόνων ἀῤῥένων, εἴτε μόνων θηλειῶν, εἴτε μεμιγμένης γονῆς· ὥστε τὸν νόμον πανταχόθεν ἔχειν τὸ τέλειον, καὶ τὸ τῇ βουλῇ συμφέρον. Εἰ μὲν οὖν ἄῤῥενες αὐτῷ μόνοι καθεστήκοιεν παῖδες, ἢ ἔγγονοι τυχὸν ἄῤῥενες ἐκ προτελευτησάντων υἱῶν, τὸ ἐνναούγκιον εἰς πάντας, καθάπερ ἂν βουληθείη, μεριζέσθω· οὕτω μέν τοι ὥστε κατὰ μηδὲν ἐλαττωθῆναι τὸν νόμον τῶν περὶ τῶν ἀκαθηκουσῶν διαλεγόμενον διαθηκῶν, πλὴν εἰ μὴ τρί-

τος

1 ¶ *Quod si ex ancilla ei progeniti fuerint, deinde ipse eos manumiserit aut dū superest, aut in testamento & obtulerit eos, & isti suscipiantur & sint curiales, secundum quod testator voluerit, aut secundum quod desiderium eorum fecerit, dantium se curiæ, accepturi secundum quod dictum est nouem vncias. Vbique enim volumus siue testatus fuerit, siue intestatus decesserit, eos qui ad curiam venerunt, nouem vncias accipere. quod si manumiserit quidem tantummodo, non tamen obtulerit, illi autem etiam taliter voluerunt, aut vnus, aut quidam ex eis ad curiā venire, & tūc nouem vnciæ ei vel eis qui in curia sunt, secundum virilem partem dentur. Quod si nullus naturalium voluerit aut datus non fuerit, tunc nouem vncias curia percipiat.*

CAPVT III.

QVod si legitimorum filiorum fuerit pater, tunc res decernenda est, vtrum tantummodo masculi aut tantummodo fœminæ aut certe permixti sexus sint, quatenus lex vndique perfectionem habeat & curiæ vtilitatem. si ergo masculi ei tantummodo fuerint, filij vel forsan nepotes masculi ex prædefuncto filio, nouem vncias in omnes filios sicut voluerit diuidat, sic tamē vt in nullo diminuatur lex quæ de inofficiosis legitur testamentis, nisi forte

πρὸς ἀχαριστίας τοῦτο ποιήσειεν. οὐδὲ γὰρ τὰ ἐπὶ τούτοις τεθειμένα νόμιμα παντελῶς ἀναιροῦμεν. ἐκείνου μέντοι πάντως φυλαττομένου, ὥστε τὸ ἐννεάουγκιον πρὸς τοὺς μὴ ἀχαρίστους παῖδας μερίζειν, καὶ κατὰ τοσοῦτον ἕκαστον ὑπεισιέναι τὰ βουλευτικὰ τοῦ πατρὸς λειτουργήματα, καθ' ὅσον αὐτοῖς ὁ πατὴρ διένειμε τὴν οὐσίαν, τοῦ τριουγκίου μόνου τῇ τοῦ πατρὸς καταλιμπανομένου γνώμῃ, ἔνθα ἂν αὐτὸ παραχωρῆσαι βούληται, εἴτε πρὸς τοὺς παῖδας, εἴτε πρὸς ἕτερον.

ΚΕΦΑΛ. λ.

Εἰ δὲ πᾶσαι θήλειαι καθεστήκοιεν, εἰ μὲν αὐτῆς τῆς πόλεως γαμηθεῖεν βουλευταῖς, ἄδεια ἔσται τῷ πατρὶ, εἴπερ γεγαμημέναι τυγχάνοιεν, ὡς εἴρηται, βουλευταῖς, διαιρεῖν εἰς αὐτὰς τὴν ὅλην οὐσίαν, ἢ πάντως γοῦν τὸ ἐννεάουγκιον, καθάπερ ἂν βουληθείη, τῷ νόμῳ κἀνταῦθα προσέχων τῷ τὰ περὶ ἀδιαθέτου τάττοντι· εἰ δὲ αἱ μὲν ἐξ αὐτοῦ γεγάμηνται βουλευταῖς, αἱ δὲ οὐχὶ τοιούτοις, τὸ μὲν ἐννεάουγκιον πάντως καταλιμπανέσθω παρὰ τοῦ πατρὸς ταῖς τῶν βουλευτῶν γυναιξὶ, διαιρούμενον κἀνταῦθα καθάπερ ἂν ὁ πατὴρ βουληθείη. τὸ δὲ λειπόμενον εἰς τὰς μὴ βουλευταῖς τῆς αὐτοῦ πατρίδος γαμηθείσας, ἢ καὶ εἰς ἑτέρους δηλαδὴ, τῆς νομίμου μοίρας κἀκείναις πάντως ἀποσωζομένης. εἰ δὲ μήπω γάμων ἔτυχον, τηνικαῦτα ἐπὶ τούτῳ τῷ ὅρῳ γράφειν αὐτὰς ἢ τινα ἢ τινας ἐξ αὐτῶν εἰς τὸ ἐννεάουγκιον κληρονόμους. ἐφ' ᾧ πάντως γαμηθῆναι τῆς αὐτῆς πόλεως βουλευταῖς. εἰ μὴ τοῦτο βού-

λοιντο

ingratitudinis modus hoc fecerit. neque enim quæ in his posita sunt leges omnino destruimus, illo omnimodo custodito vt nouem vnciæ inter non ingratos filios diuidantur, & secundum hoc vnusquisque subeat curiæ paternæ functionem secundum quod eis pater diuiserit substantiam, tribus vnciis tantummodo paternæ derelictis voluntati vbi eas peruenire voluerit.

CAPVT IIII.

Quod si omnes fœminæ nuptæ fuerint, si quidem eiusdē ciuitatis curialibus nuptæ fuerint, licentia erit patri si quidem nuptæ fuerint (sicut dictum est) curialibus, diuidere inter eas omnem substantiam aut certe nouem vncias secundum quomodo voluerit, respiciens & hîc legem quæ de successionibus sine scriptura disposuit. quod si quædam ex eis nuptæ sunt curialibus, quædam vero non his, talibus quidem nouē vnciæ omnimodo relinquantur à patre curialium, vxoribus diuisæ & hîc secundam quod pater voluerit. residuum autem his quæ non curialibus propriæ patriæ nuptæ sunt, vel certe aliis proculdubio legitima portione & eis omnino reseruatis. Quod si necdum nuptæ sint, tūc sub tali definitione scribendū est de his aut quandā aut quasdā ex eis in VIIII. *vnciis esse heredes, quatenus omnimodo nubant eiusdē ciuitatis curialibus. Quod si hoc noluerint,*

aut

λεῖαι αὐταί, ἢ αὐτὸς μὲν γράψειεν, αἱ δὲ οὐκ ἀνάσχοιντο, τὸ μὲν ἐννεακόγκιον ἐπὶ τὸ βουλευτήριον τῆς πόλεως ἐρχέσθω, τὸ δὲ τριούγκιον μόνον εἰς τὰς πάσας καθ' ὅνπερ ὁ νόμος βούλεται μεριζέσθω τρόπον, ἐν λόγῳ καὶ τῶν προικῶν αὐταῖς γινομένων.

ΚΕΦΑΛ. ε.

Εἰ δὲ ἄῤῥενές τε καὶ θήλειαι καθεστήκοιεν, οἱ μὲν ἄῤῥενες πάντως τὴν ἡμίσειαν ἐχέτωσαν μοῖραν τῆς περιουσίας· αἱ δὲ θήλειαι τὴν λειπομένην ἡμίσειαν, οὐ τελείαν μέντοι. δώσουσι γὰρ αὗται τὸ τέταρτον τοῖς βουλεύουσιν ἀδελφοῖς, πλὴν εἰ μὴ βουλευτῶν εἶεν γαμεταί, πᾶσαι, ἤ τινες ἐξ αὐτῶν. εἰ γὰρ εἰς τοιούτους ἔλθοιεν γάμους, καὶ βουλευταῖς τῆς οἰκείας πατρίδος συζυχθεῖεν, τηνικαῦτα ἐλευθερωθήσονται τῆς τετάρτης μοίρας, οἷα δουλεύουσαι καὶ αὗται διὰ τῶν ἀνδρῶν, ἕως περίεισι, μετέχουσι τοῦ λειτουργήματος. Ταῦτα ἡμᾶς νομοθετοῦσαι δεῖν ᾠήθημεν, οὐχ ὥστε ἀφελέσθαι τοὺς ἀνθρώπους τῆς τῶν οἰκείων διοικήσεως, ἀλλ' ὥστε τὰς πόλεις μὴ τελείως ἐξερημωθῆναι βουλῆς, μηδὲ περινοίαις τισὶν ἴσως καὶ ἀσεβέσιν ἐλαττοῦσθαι τὰ βουλευτήρια. τοιγαροῦν ἐμάθομεν τινὰς καὶ ἀπηγορευμένους τῷ νόμῳ συναλλάττειν γάμους, ὥστε ἐντεῦθεν μὴ γνησίους ἀλλὰ νόθους αὐτοῖς τίκτεσθαι παῖδας, κἀκείνοις δῆθεν ὡς ἐξωτικοῖς, καταλιμπάνειν, καὶ οὕτως ἀποστερεῖν τὴν βουλὴν τῆς ὀφειλομένης αὐτῇ περιουσίας.

ΚΕΦΑΛ. ς.

Κἀκεῖνο γεμὴν ἐξ αὐτῶν συρρέοντες τῆς πείρας ὡς κατὰ τῶν βουλευτηρίων γίνεται καὶ πολλοί

aut ipse quidẽ scripserit, illæ verò non pertulerint, nouẽ vnciæ quidẽ ad curiam ciuitatis veniant, tres autem vnciæ tãtummodo inter omnes secũdum quod lex vult diuidentur in modum deductis in rationẽ etiam dotibus earum.

CAPVT V.

Quod si masculi & fœminæ fuerint, masculi quidem omnimodo substantiæ mediam habeãt portionem, fœminæ vero residuam mediam non integram quidem, dabunt namq; ipsæ quartam partẽ curialibus fratribus, si tamen non fuerint curialium vxores omnes aut quędã ex eis. quod si ad tales peruenerint nuptias & curialibus propriæ patriæ fuerint sociatæ, tunc liberabuntur à quarta parte curiæ danda, vt pote quæ videantur & ipsæ per viros suos donec supersunt, esse participes functionum. Hæc nòs sancire oportere existimauimus, nõ quo auferamus hominibus propriarum rerum dispensationem sed vt ciuitatium non integrè desolatæ curiæ remanerẽt, neq; adinuentionibus quibusdam forsan & impiis deminuerentur curiæ. Deniq; cognouimus quosdam interdictas lege contrahere nuptias, vt ex hoc non legitimi sed naturales filij procreentur, & ipsis reuera, vt pote extraneis relinquere, & sic fraudare curiam debita facultate.

CAPVT VI.

Sed & illud etiam ex ipso reperimus experimento, quod aduersus curiam sint multi

δῆθεν λέγοντες, ἢ ταμειακῆς, ἢ κωμητικῆς, ἢ κογ-
χυλευτικῆς, ἢ ἄλλης καθεστάναι καταστάσεως
τὸν ἕτερον τῶν αὐτῶν γονέων, πειρῶνται προσ-
νέμειν ἑαυτοὺς ἢ ταῖς ταμειακαῖς, ἢ ταῖς κωμη-
τικαῖς, ἢ κογχυλευτικαῖς, ἢ ἑτέραις οἵαις δήποτε
τύχαις, καὶ τὸ βουλευτήριον ἐκκλίνειν. θεσπίζο-
μεν τοίνυν μηδεμίαν εἶναι τοιαύτην τέχνην
κατὰ τοῦ δημοσίου· ἀλλὰ πάντως εἴτε ἐκ τα-
μειακῆς μητρὸς, εἴτε ἐκ κογχυλευτικῆς, εἴτε ἐκ
κωμητικῆς γεννηθείη παῖς βουλευτῇ, τὴν βουλευ-
τικὴν τύχην κρατεῖν βουλόμεθα. βουλευταὶ μὲν
γὰρ ἐλάχιστοι πανταχόσε τῆς ἡμετέρας εἰσὶ πο-
λιτείας, ταμειακοὶ δὲ καὶ κωμῆται καὶ κογχυ-
λευταὶ, εἰς πλῆθος ἐκκεχυμένοι καθεστᾶσι. καὶ
προσῆκεν ἐπὶ μᾶλλον τὰ βουλευτήρια τῶν πό-
λεων αὔξεσθαι, ἐν ὀλίγοις σώμασι στενοχωρηθέν-
τα, ἢ πλῆθος πλήθει προσθεῖναι. Εἰ δέ τινες,
ὀνόματι τῆς οἰκείας μητρὸς, ὡς ταμειακῆς, ἢ κογ-
χυλευτικῆς, ἢ κωμητικῆς τύχης οὔσης, ἑαυτοὺς ἐξε-
λεῖν τῆς βουλευτικῆς ἐπειράθησαν ἢ καὶ πειραθεῖεν
τύχης, ἀπὸ τῆς ἄρτι διελθούσης δεκάτης ἐπινε-
μήσεως καὶ αὐτῆς, τὰ κατὰ τοῦτον πραχθέντα τὸν
τρόπον, εἴτε ἐκ τῆς θείας αὐλῆς, εἴτε ἀλλαχόθεν,
ἀργὰ καὶ ἀνίσχυρα ἔστω· καὶ τοὺς τοιούτους βουλευ-
τὰς τὸ λοιπὸν εἶναι θεσπίζομεν. εἰ γάρ τι πέπρα-
κται πρὸ τῆς δεκάτης ἐπινεμήσεως, τοῦτο βεβαίως
καὶ ἐπὶ τῆς ἰσχύος τῆς ἑαυτοῦ μένειν βουλόμεθα. ¶ Ἐξαι- I
ροῦμεν δὲ τῆς παρούσης ἡμῶν θείας διατάξεως
Θεοδόσιον, καὶ τοὺς αὐτοῦ ἀδελφοὺς, καὶ τοὺς υἱοὺς

Ἰωάννου

quasi dicẽtes, aut sacri ærarij, *aut vicaneæ aut purpurariæ aut alterius cuicunque conditionis esse alterum parentum curialis & tentant adiudicare seipsos vel sacri ærarij vel vicaneæ, vel purpurariæ aut aliis quibuscunq; conditionibus & curiam euitare. Sancimus itaq; nullam esse talem artem aduersus publicum. Sed omnino siue ex sacri ærarij matre siue ex purpuraria siue ex vicanea nati fuerint filij curiali, curialem conditionem obtinere volumus. Curiales enim pauciores sunt vbiq; locorũ nostræ reipublicæ, sacri vero ærarij & vicanei & purpurarij in multitudinem effusi, constituti sunt. & congruens est magis amplificare curias ciuitatũ in paucis corporibus angustatas, quàm multitudinẽ multitudini adiicere. Quod si quidam nomine propriæ matris tãquam sacri ærarij vel purpurariæ aut vicariæ conditionis sit, se subtrahere à curiæ conditione tentauerũt vel tentauerint, à nuper præterita* DECIMA INDICTIONE *& ipsa, & ea quæ secundum hunc acta sint modũ, siue à nostra aula siue aliunde, vacua & inualida sint, & hos tales curiales de cætero esse sancimus. nam si quid actum est ante decimam indictionem hoc firmum & in sua fortitudine permanere volumus.*

* Tamiacę Iulian.

EXCEPTIO.

¶ *Excepimus autẽ ab hac nostra diuina constitutione Theodosium & eius fratres & filios*

Ioan

Ιωάννȣ τ̃ ἐπίκλlω Ξίσκων· εἴπερ ἑαυτȣ̀ς εἰς τα μεσαιὴν (καί τοι βȣλȣλῶν ὄντες πατέρων) ἐγράψαν τύχlω, πρὸ τ̃ δικάτης ἐπινεμήσεως· καὶ πᾶν εἴ τι γέγονεν ἐπ' ἐλευθερίᾳ τȣ́των, ἀναιρȣ́μεν. ȣ̉δενὸς γȣ̃ αὐτȣ̀ς ἀπολαύειν τ̃ πεποριςμένων βȣλόμεθα, ἀλλὰ βȣλȣλὰς εἶναι, καὶ τὰ βȣλȣλῶν πράττειν, καὶ τοῖς λειτȣργήμασι τοῖς βȣλευτικοῖς προσέχειν, ȣ̉δενὸς, καθάπερ εἰπόντες ἔφθημεν, βοηθεῖν αὐτοῖς πρὸς τȣτο δυναμένȣ, κᾂν εἴ τι πεπορισμένον αὐτοῖς εἴτε ἐκ τ̃ αὐλῆς εἴτε ἄλλοθεν εἴη. ¶ΤΑ τοίνυν παραςάντα ἡμῖν, καὶ [2] ἐπ' ὠφελείᾳ τ̃ πόλεων καὶ τ̃ βȣλευτηρίων δόξαντα, καὶ τῷδε τῷ θείῳ δηλȣ́μενα νόμῳ ἡ σὴ ὑπεροχὴ καὶ φυλάττειν καὶ ἔργῳ παραδιδόναι σπȣδαζέτω· ποινῆς ἐπικειμένης XX. lib. auri, κατὰ τῶν τόνδε ἡμῶν τὸν νόμον παραβαίνειν θαῤῥȣ́ντων. Dat. XV. KAL. MARTII CONSTANTINOP. BILIS. V. C. CONS.

Περὶ ἀποκαταςάσεως προικιμαίων καὶ προγαμιαίων πραγμάτων. καὶ Περὶ τῆς τεκȣ́σης τῷ ἑνδεκάτῳ μlωὶ μετὰ τlὼ τ̃ ἀνδρὸς τελευτήν.

Διάταξις λθ.

ΟΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ Ιωάννῃ τῷ ἐνδοξοτάτῳ ὑπάρχῳ τῶν ἱερῶν τȣ̃ς ἕω πραιτωρίων, τὸ δεύτερον ἀπὸ ὑπάτων, καὶ πατρικίῳ.

Τὸ

Ioannis qui cognomen habuit Xescon, qui in sacri ærarij conditione permanserunt, licet decurialibus essent patribus ante decimam indictionem, & omne quidquid actum est in eorum liberatione destruimus. Nihil enim eorum quæ licuerunt frui volumus, sed curiales esse & quæ curialium sunt agere, & ad functiones curiales respicere. nihil sicut prælocuti sumus, eis prodesse possibile. Sed & si quid elicitum est eis siue ex nostro palatio siue aliunde.

EPILOGVS.

¶ Quæ igitur visa sunt nobis & ad vtilitatem ciuitatum & curiarum complacuerunt, & quæ per hanc indicantur legem tua excellentia & custodire & operi tradere festinet, imminente pœna XX. LIBRARVM AVRI *aduersus eum qui hanc legem nostrã præuaricari præsumpserit. Dat.* * XV. *Kal. Martias Constantinopoli. Indictione vndecima. post consulatum Basilij anno septimo.*

* Sic restitui hãc subscriptionem deprauatam apud Scrimgerum & alias editiones.

DE RESTITVTIONIBVS, ET EA QVAE PARIT VNDECIMO mense post mortem viri.

TIT. XVIII.

NOVEL. CONST. XXXIX.

Imp. Iustin. A. Ioanni gloriosiss. sacrorum per Orientem prætoriorum præfecto, iterum exconsuli & patricio.

Τὸ ῥευστὸν καὶ πεποικιλμένον τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, καὶ τῆς κατὰ μικρὸν δεομένης θεραπείας, οὐκ ἂν ἄλλως εἰς τὸ καλῶς ἔχον ἐπανέλθοι, κἂν εἰ τὰς πρώτας τις αὐτοῦ κυβερνήσειεν ἀρχὰς, εἰ μὴ καὶ τὸ κατὰ μέρος αὐτοῦ ἐπανιστάμενον διαλύων, οὕτως αὐτὸ καθιστῴη πρὸς τὸ γαληνόν τε καὶ ἀτάραχον καὶ νόμῳ πρέπον. ὁποῖον δή τι καὶ νῦν ἐπελθὸν, εἰς νόμου χρείαν ἡμᾶς κατέστησεν. Ἴσμεν γὰρ ὡς καὶ πρώην ἐστασιάζετο τὰ περὶ τῶν ἀποκαταστάσεων, καὶ εἰ συνέβη τινὰς ὑποθήκας ὑποθέσθαι τοὺς βαρυνομένους, πολλῆς τὸ πρᾶγμα ταραχῆς ἦν, εἴτε δέοι καὶ τὰ ἀποκατασταθῆναι κελευσθέντα πράγματα κινδυνεύειν, εἴτε μόνα τὰ τοῦ βεβαρημένου τῇ ἀποκαταστάσει. καὶ πολλή τις ἦν καὶ περὶ αὐτὴν τὴν τῶν ῥημάτων διαφορὰν ζήτησις, εἴτε ὁ τελευτῶν διατάξοιτο τὰ περιττεύοντα πρὸς τῇ τελευτῇ τοῦ βεβαρημένου τῇ ἀποκαταστάσει πράγματα δεῖν ἀποκατασταθῆναι, εἴτε καὶ ἁπλῶς ἀποκατασταθῆναι τὸ καταλειφθὲν μετὰ τὴν παρακατάσχεσιν τοῦ νομίμου μέρους κελεύσειε. καὶ εἰσήγοντο καὶ *fideicōmißi persecutiones*, καὶ ἐξ ἀπορίας αἱ *in rem mißiones*, καὶ οἱ πολλοί τε ἐκεῖνοι καὶ ποικίλοι καὶ ἀδιάλυτοι σχεδὸν τῆς ῥηθείσης *in rem mißionis* κύκλοι. Καὶ ὡς ἡμεῖς πρώην ταῦτα ἰώμενοι, νόμον ἐγράψαμεν, καθάπαξ κωλύοντες τὰ ἀποκαταστάσει βεβαρημένα πράγματα μὴ ἐκποιεῖσθαι,

ἢ ὑπο

PRAEFATIO.

DECVRSIO & varietas humanæ naturæ paulatim egens curatione, non aliter ad bene se habendum reuocatur: (licet prima eius gubernentur principia) nisi etiam quod particulariter ei resistit, corrigatur: sicq; constituatur sub tranquilitate & quiete, vt legi conueniens est: quale scilicet quiddam etiã nunc emergens, ad legis nos opus adduxit. Scimus enim quòd etiam dudum de restitutionibus dubitabatur: & si contigisset quasdam hypothecas obligari eius qui restitutione grauabatur, plurimæ contentionis erat negocium, siue oporteret etiam res quæ restitui iussæ fuerant, periculum pati, siue solas eius qui grauabatur restitutione. & multa quædam erat etiam circa ipsam verborum differentiam quæstio, vtrum defunctus præcepisset res quæ manerent post mortem eius qui grauabatur restitutione, oportere restitui: an absolutè restitui quod relictum erat, post detentionem legitimæ partis iuberet: & introducebantur etiam fideicommissi persecutiones, & ex inopia in rem missiones: & plurimi alij & varij & insolubiles penè prædictæ in rem missionis circuli. Sed tanquam nos dudum hoc sanantes, legẽ scripsimus, modis omnibus prohibentes restitutione grauatas res aut alienari

ὑποτίθεσθαι, ἀλλὰ μετὰ τῆς οἰκείας ὁδεύειν
τύχης· καὶ πᾶν ὅπερ ἂν γένοιτο, μὴ μένειν ἰσχυ-
ρῶς, ἀλλ' ἐπανιέναι πρὸς τὸν ᾧ δοθῆναι προσετά-
χθη. καὶ ὅ γε νόμος ἤδη πού καὶ χρόνιός ἐστι, καὶ ἐν
τοῖς δικαστηρίοις εὐδοκιμῶν διετέλεσεν. ἀλλ'
ἐμέλλομεν, ὅπερ εἰπόντες ἔφθημεν, ὁ φέρειν ἅπαντα
πεφυκὼς χρόνος δεικνῦναι δεῖν τινὸς ἐξαιρέ-
σεως ἀναγκαίας τῷ νόμῳ. Προσῆλθον γὰρ ἡμῖν
ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες ἐκ τούτων ἀδικούμενοι. τε-
λευτήσαντος γὰρ ἀνδρὸς ἐπί τινος κινηθείσης ὑπο-
θέσεως, ἡ μὲν γαμετὴ τήν τε φερνὴν εἰσέπραττε,
τῆς τε δωρεᾶς τῆς πρὸ τῶν γάμων, ἤτοι διὰ τὸν γά-
μον γενομένης τὸ μέρος· ὅπερ ὁ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῇ
θάνατος ἐδίδου. ὁ δὲ τοῦ τελευτήσαντος ἀδελφὸς
ἑτέρωθεν ἀντείχετο τῶν πραγμάτων, καὶ τὴν τοῦ πα-
τρὸς προὔτείνετο βουλήν· καὶ ἀφῄρει τῆς γυναικὸς
τὰ πράγματα, φάσκων τὸν μὲν ἀδελφὸν τὸν αὐτοῦ
ταῦτα δαπανῆσαι, ἑαυτὸν δὲ παρὰ τῇ γυναικὶ
βλέπειν τὰ πατρῷα πράγματα, ἅπερ ὁ πατὴρ ἐξ
ἀπαιδίας ἀποκαταστῆναι προσέταξεν αὐτῷ. καὶ
ἀντιλήψεσθαι μέχρι παντὸς αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἐνδώσειν
ἕως ἂν τὸ ἱκανὸν τῷ ἡμετέρῳ νόμῳ διὰ πάντων
γένοιτο. ἀλλ' ὠδύρετο δικαίως ἡ γυνή, καὶ ἔφασκεν
οὐ δίκαιον εἶναι καθάπερ ἐπ' ἐξαπάτῃ, κύριον
μὲν τὸν ἄνδρα γενέσθαι τῆς προικὸς ἁπάσης· καὶ, εἴ-
γε προτελευτᾶν τὴν γυναῖκα συνέβαινε, τὸ κέρ-
δος ἔχειν κατὰ τὸ σύμφωνον. ἐπειδὴ δὲ ὁ ἀνὴρ ἐτε-
λεύτησεν, αὐτὴν ἀγνοοῦσαν τὴν ἀποκατάστασιν,
ἀπολέσθαι κινδυνεύειν. ἀλλ' ἐνταῦθα μὲν δέ-
δοται τῷ πράγματι τύπος ὃν ἔχειν καλῶς.

aut obligari, sed cum propria ambulare fortuna: & apud quemcunque fuerint, non manere firmè: sed reuerti ad illum cui dari iussa fuerunt. Et facta lex iam quodammodo longæua est, & in iudicio approbata frequentatur, sed futurum erat quod prædiximus: vt (quod ferre omnia consueuit) tempus ostenderet indigere quadam exceptione necessaria legem. Adierunt enim nos viri & mulieres ex his læsi. Moriente namque viro vxor quidem & dotem exigebat, & donationis ante nuptias factæ partem, seu propter nuptias, quam viri mors ei dabat. defuncti verò frater aliunde vindicabat res, & patris proferebat voluntatem, & trahebat mulieris res, dicens fratrem quidem suum eas expendisse: se verò apud mulierem videre paternas res, quas pater non existentibus filiis restitui præceperat ei: & recipere ex omnibus eas instabat, neque cessabat donec satisfactio legi nostræ per omnia proueniret. Sed ingemiscebat iustè mulier, & dicebat iniustum esse quasi per deceptionem dominum quidem virum fieri dotis totius: & si præmori mulierem contigisset, lucrum habere secundum pactum: quia verò vir mortuus est se ignorante restitutionem, amißionis periculum sustinere. Sed huic quidem data est negocio forma, quam bene se habere

ἐνομίσαμεν. Αὖθις δὲ ἕτερος ἱκέτης ἀνεφαίνετο, λέγων τὸν τῆς γυναικὸς πατέρα τὴν οὐσίαν ἀποκαταστῆσαι τοῖς ἄλλοις αὐτοῦ παισίν, ἐλαχίστην δὲ μοῖραν μόνην παρ' αὐτῇ κελεῦσαι μένειν· καὶ μέγαν αὐτὸν περιΐστασθαι κίνδυνον, εἴγε ἡ μὲν αὐτοῦ περιουσία κινδυνεύοι περί τε τὴν τῆς προικὸς ἀποκατάστασιν, περί τε τὸ ὁλόκληρον τὸ ἐκ τῶν γαμικῶν συμβολαίων, ἐπὶ τῇ πρὸ γάμου δωρεᾷ σύμφωνον· αὐτῷ δὲ οὐδενὸς ἐξείη τυχεῖν τούτων, διὰ τὴν ἐκ τῆς ἀποκαταστάσεως τῶν πραγμάτων ἀφαίρεσιν. Ταῦτα ἡμᾶς εἰκότως ἐκίνησε, καὶ ἄμεινον ᾠήθημεν τὸν ἡμέτερον ἐπανορθῶσαι νόμον ἢ τοὺς ὑπηκόους περιορᾶν κινδυνεύοντας· καὶ μάλιστα ἐν γάμοις, ὧν οὐδέν ἐστιν ἀνθρώποις χρήσιμώτερον, οἷα καὶ μόνων ποιεῖν ἀνθρώπους δυναμένων.

ΚΕΦΑΛ. α.

Διά τοι τοῦτο τὸν παρόντα τίθεμεν νόμον, τὰ μὲν ἄλλα πάντα τῆς πρώην παρ' ἡμῶν τεθειμένης διατάξεως κύρια μένειν βουλόμενοι. τοῦτο δὲ καινίζοντες μόνον, ἵνα εἴ τις τὸ λοιπὸν ἀποκατάστασιν ποιοῖτο τῶν ἑαυτοῦ πραγμάτων, πρῶτον μὲν φυλάττοι τῷ παιδὶ τὸ νόμιμον μέρος, οὐ τὸ τέταρτον (τοῦτο γὰρ ἐπηνωρθώσαμεν, πενίαν αὐτοῦ πολλὴν καταγνόντες) ἀλλὰ τὸ τρίτον πάντως, ἢ τὸ ἥμισυ, κατὰ τὸν τῶν παίδων ἀριθμόν· ἔπειτα καὶ εἰς τὸ λειπόμενον

τῆς

putauimus. Rursus autem alter supplex apparuit, dicens vxoris patrem substantiam eius substituisse aliis suis filiis: paruámque partem solam apud eam iussisse manere: & magnum sibimet imminere periculum, si sua quidem substantiæ periculum pateretur & circa dotis restitutionem, & circa totum ex dotalibus instrumentis super antenuptiali donatione pactum, sibi verò nihil liceret promereri horum propter sublationem & restitutionem. Hæc nos merito commouerunt, & in melius arbitrati sumus nostram corrigere legem, quàm subiectos despicere periculum sustinentes, maximè in nuptiis: quarum nihil est hominibus vtilius, tanquam solis facere homines valentibus.

Si quis vnum ex liberis suis heredem instituerit, vel extraneam personam. CAP. I.

Qvamobrem præsentem ponimus legem, omnia quidem alia prioris à nobis positæ constitutionis rata manere volentes: hoc verò innouantes solummodo, vt si quis decætero restitutionem fecerit suarum rerum: primum quidem seruet filio legitimam partem, non quartam (hoc enim emendauimus, inopiam eius plurimam reprehendentes) sed tertiam modis omnibus, aut mediam secundum filiorum numerum. deinde ex reliqua

τῆς οὐσίας μέρος, ἐν ᾧ μὴ ἀρκοίη τὸ νόμιμον μέ-
ρος πρὸς προικὸς ἢ προγαμιαίας δωρεᾶς ἐπί-
δοσιν, δυσχημόνως καὶ πρὸς τὴν τῶν προσώπων
ποιότητα συμμετρουμένης, ἐξαρκεῖσθαι καὶ αὐτὸ τῆς
ἀποκαταστάσεως, καθ' ὅσον προστιθέμενον τῷ
νομίμῳ μέρει, τὴν προῖκα ἢ τὴν πρὸ γάμου ποιεῖ
δωρεάν. θεσπίζομεν γάρ, κατὰ τοῦτον τὸν τρό-
πον ἐξαρκεῖσθαι παντοίως τῆς ἀποκαταστάσεως
τὰ γαμικὰ συμβόλαια, καὶ τὰς ἐπὶ τούτοις ἐκ-
ποιήσεις ἢ ὑποθήκας. κἂν εἰ βεβαρημένον εἴη
τὸ πρόσωπον ἢ τὸ τοῦ ἀνδρὸς, ἢ τὸ τῆς γυναικὸς,
ἀποκαταστάσει τοιαύτῃ, ἐξέστω καὶ οὕτως τὴν κα-
λουμένην προγαμιαίαν ἢ διὰ γάμον δωρεὰν
ἐπιδιδόναι, μηδὲν, τό γε ἐπὶ τοῖς πράγμα-
σιν, ἐκείνης τῆς ἀποκαταστάσεως δρώσης· εἴτε
γυνὴ τῇ ἀποκαταστάσει βαρύνοιτο, μὴ ἐμπο-
δὼν γίνεσθαι πρὸς τὴν τῆς προικὸς ἐπίδοσιν.
τὰ γὰρ κοινῇ πᾶσι συμφέροντα τῶν ἰδίᾳ τισὶ
λυσιτελούντων προτίθεμεν. καὶ ἔστω τοῦτο ταῖς
γαμικαῖς ἐπιδόσεσι καὶ ταῖς ἐντεῦθεν ἀπαι-
τήσεσι προνόμιον. εἰ γὰρ καὶ οἱ πρὸ ἡμῶν ἐκ
τῶν γενικῶν ὑποθηκῶν πολλὰ κατὰ πρόληψιν
ἐξεῖλον (καίτοιγε οὐχ οὕτως ἡμῖν ἀναγκαῖα κα-
θεστῶτα) πῶς οὐχ ἡμεῖς ἐκ μείζονός τε καὶ καλ-
λίονος γνώμης τὴν τῶν γαμικῶν κερδῶν ἐξαί-
ρεσιν ποιησόμεθα. ¶ Ταῦτα δὲ πάντα τῷ
μέλλοντι χαριζόμεθα χρόνῳ, καὶ ταῖς ὕστερον
ἐσομέναις ἀποκαταστάσεσιν ἢ τόνδε γενέσθαι
τὸν νόμον. οὐδὲ γὰρ ἐκεῖνο γενέσθαι συγχωροῦμεν

τὸ

substantiæ parte, si non suffecerit legitima pars ad dotis aut antenuptialis donationis oblationem: honestè & secundum personarum qualitatem & merita excipere etiam hoc ad restitutionem, secundum quod adiectum legitimæ parti, dotem, aut antenuptialem facit donationem. Sancimus enim secũdum hunc modum excipi modis omnibus ad restitutionem nuptialia documenta, & super his factas alienationes, aut hypothecas: & vel si grauata sit persona aut viri, aut mulieris restitutione tali: liceat ei etiam nuncupatam antenuptialem seu propter nuptias donationem offerre, nihil quantum in illis rebus restitutione valente: & si mulier restitutione grauetur, non impedimentum ad dotis oblationem fieri. ea enim quæ communiter omnibus prosunt, iis quæ specialiter quibusdam vtilia sunt, præponimus. sitque hoc nuptialibus donationibus & harum exactionibus priuilegium. Si enim & ante nos ex generalibus hypothecis plurima per præsumptionem exceperunt (cum vtique non ita nobis necessaria consistant) quomodo non nos ex maiore & meliore sententia nuptialium lucrorum exceptionem faciemus?

1 ¶ *Hæc igitur omnia futuro conferimus tempori, & * faciendis restitutionibus post hanc legem. non enim illam concedimus fieri le-*

* Antea perperam legebatur, etiam ei &c.

τὸ βλάβος, ἵνα εἴ τις γυνὴ ὀλίγην ἔχουσα προῖκα, εἶτα τὸν νόμον μαθοῦσα τὸν ἡμέτερον· ἢ εἴ τις ἀνὴρ μετρίαν ποιησάμενος προγαμιαίαν δωρεὰν, πρὸς περιγραφὴν τοῦ νόμου, βουληθείη αὔξησιν ἢ τῆς προικὸς ἢ τῆς προγαμιαίας δωρεᾶς ποιήσασθαι· τὸ ἔλλειπον πρὸς ἐπιβουλὴν τῶν ἀποκαταστάσεων. καὶ ταύτην γὰρ ἀναιροῦμεν τὴν περιγραφὴν, οὐδὲν ὄφελος ἔχειν δεδόντες τοῖς ποιουμένοις τὰς ἐπαυξήσεις, ὅσον πρὸς τὴν ἐπὶ ταῖς ἀποκαταστάσεσι βλάβην καθαρὸν τῷ μέλλοντι χρόνῳ τὸν ἡμέτερον τηροῦντες νόμον. ἓν μὲν οὖν τοῦτο κεφάλαιον ἔσται τῷ παρόντι νόμῳ.

ΚΕΦΑΛ. β.

Δεύτερον δὲ ἐκεῖνο τὸ περὶ τῶν γυναικῶν τῶν μετὰ τοὺς προτέρους γάμους πρὸς δεύτερον ἐπαχθεισῶν συνοικέσιον, καὶ πρὶν τὸν ἐνιαυτὸν ἐξήκειν ὃν δὴ πένθιμον οἱ νόμοι καλοῦσιν. ἃς ἐτιμωροῦντο διατάξεις τρεῖς τῶν πρὸ ἡμῶν αὐτοκρατόρων· καὶ ἡμεῖς ἔναγχος τὸν περὶ τοῦτο γράψαντες νόμον, μετά τινων ἐπανορθώσεων, καὶ τὰ περὶ αὐτῶν νομοθετηθέντα ἐν βραχείᾳ τινὶ μοίρᾳ τῆς ἡμῶν αὐτῶν νομοθεσίας προσηκάμεθα. ἀλλ᾽ ἀναδιέστατόν τι νῦν ἀπήντησεν, ὅπερ ἐπὶ τοῖς ἡμετέροις συμβῆναι χρόνοις οὐκ ἐβουλόμεθα. ὥστε ἡμῖν εἰκότως ἔδοξεν ἐπανορθώσεως ἄξιον καθιστάναι. γυνὴ γὰρ εἰς ἀνδρὸς ἐλθοῦσα, τοῦτον ἀπέβαλεν,

sionem, vt si qua mulier paruam habens dotem, deinde legem cognoscens nostram, aut si quis vir mediocrem fecerit antenuptialem donationem, ad circumuentionem legis velit augmentum aut dotis aut antenuptialis donationis facere: & hoc trahere ad insidias restitutionum. hanc enim perimimus circumuentionem, nullam vtilitatem habere concedentes facientibus augmentum: quantum ad restitutionis læsionem, puram futuro tempori nostram seruantes legem. Vnum siquidem hoc capitulum est præsentis legis.

De muliere quæ peperit vndecimo mense.

CAPVT II.

Secundum verò illud de mulieribus quæ post priores nuptias ad secundum venerũt matrimonium, antequam annus expleretur, quem lugubrem leges appellant: quas puniebant constitutiones tres ante nos imperãtium: & nos nuper [a] *de his scribentes legem, cum quibusdam correctionibus, etiam super his sancita in breui quadam parte nostræ legislationis tetigimus: sed impudentißimum quoddam nunc accesit, quod in nostris prouenire temporibus nolebamus. Quamobrẽ nobis rectè placuit emendatione dignum existimare. Mulier enim ad virum veniens, hunc extulit,*

[a] insuper antea, malè.

vt

ὡς ἔοικε, καὶ ἔτι περιόντος αὐτοῦ, τὸ μὴ σωφρονεῖν ἐννοοῦσα. οὔπω γὰρ ἐξήκοντος τοῦ ἔτους, κατὰ τὸν ἑνδέκατον μῆνα περαιούμενον ἔτεκεν. ὥστε οὐκ εἶναι δυνατὸν εἰπεῖν ὡς ἐκ τοῦ τελευτήσαντος γένοιτο τὸ βρέφος. οὐ γὰρ ἂν εἰς τοσοῦτον ἡ κύησις ἐξετάθη χρόνον. καὶ ἐπειδὴ καὶ τοῦτο ἐν ἐπὶ τῶν ἐπιτιμίων τῶν τοὺς ἀώρους γάμους πραττόντων, τὸ τὴν γαμετὴν ἐκπίπτειν εὐθὺς τῆς προγαμιαίας δωρεᾶς τῆς παρὰ τοῦ ἀνδρὸς ἐπιδεδομένης, ὥστε καὶ αὐτίκα ταύτην ἀπολλύναι, καὶ μηδὲ τὴν χρῆσιν ἔχειν· εἰκότως οἱ παῖδες οἱ τῷ θαυμαστῷ τῆς μητρὸς τοκετῷ περιυβρισμένοι τὴν γοῦν προγαμιαίαν τοῦ πατρὸς ἠξίουν λαβεῖν δωρεὰν, καὶ μὴ κερδαίνειν ὀφείλειν τὴν γυναῖκα παρὰ τοῦ ἀνδρὸς, ὃν οὕτω θᾶττον ἠτίμασεν. ἡ δὲ (ἀλλὰ πῶς εἴπωμεν τὰ παρ᾽ αὐτῆς ἐρυθριῶμεν) οὐκ ἀξίαν ἔλεγεν ἑαυτὴν εἶναι τῆς ἐκπτώσεως· διότι τὸν νόμον ἠπίστατο περὶ νομίμων διαλεγόμενον γάμων· ἑαυτῇ δὲ γάμον οὐ γενέσθαι παρὰ τὸν πρότερον, ἀλλὰ τὸν τοκετὸν τοῦτον εἶναι φυσικῆς ἐπιθυμίας πάρεργον. ἀλλ᾽ ὅτι μὲν αὐτὴ καὶ μυρίοις ἑτέροις ὑπόκειται σωφρονισμοῖς, ἐξαμαρτοῦσα stuprum, τῶν ἀνωμολογημένων ἐστὶ, καὶ τῶν γε ποινῶν ἐκείνων αὐτὴν οὐκ ἀφίεμεν. τέως δὲ (φειδόμεθα γὰρ τῶν τοῦ τελευτήσαντος παίδων) ἐπάγομεν ἔκπτωσιν αὐτῇ τῆς πρὸ τῶν γάμων δωρεᾶς καὶ ἐπὶ τούτου τοῦ θέματος, ἣν ἐπὶ τοῖς νομίμοις προσιοῦσιν εἴσω τοῦ πενθίμου χρόνου γάμοις ἔταξεν ὁ νόμος. εἰ γὰρ ἐκείνας ὁ νόμος ἀτιμωρήτους οὐ καταλέλοιπε, καίτοιγε νόμιμον γάμον πραξάσας

vt appareat, etiam superstite eo non castè viuere cogitans. nondum enim completo anno, vndecimo mense perfecto peperit, vt non esset possibile dicere quia de defuncto fuisset partus. neque enim in tantum tempus conceptionis extensum est. Et quoniam etiam hæc vna est pœnarum earum quæ acerbas nuptias faciunt, vt vxor mox cadat antenuptiali donatione à viro data, & repente eam amittat, & neque vsum habeat: rectè filij sic mirabili matris partu iniuriati, antenuptialem patris poscebant accipere donationem, & non lucrari valere mulierem per virum, quem sic velociter dehonestauit. At illa (sed quomodo dicamus verba illius erubescimus) non dignam se dicebat esse vt caderet: quia legem nosceret de legitimis loquentem nuptiis: sibi verò non fuisse nuptias, nisi primas: porrò partum hunc esse opus naturalis concupiscentiæ. Sed quia hæc etiam decies milies aliis subiacere castigationibus committendo stuprum indubitatum est, & pœnis illis eam non priuabimus. interim tamen (parcimus enim defuncti filiis) inferimus ei antenuptialis donationis amissionem, & in hoc casu, quam constituit lex super eis quæ ad legitimas accedũt nuptias intra lugubre tempus. Si enim illas lex inultas non relinquit, licet legitimas nuptias celebrantes,

ea,

(Διότι τυχὸν ὑπώπτευσε μή τις προϋπῆρξεν ὑποψία πονηρὰ πρὸς τὸν δεύτερον γήμαντα, διόπερ καὶ θᾶττον εἰς τὸν γάμον ἔσπευσε) πῶς οὐκ ἐνταῦθα, ὅπου τὸ πρᾶγμα μὴ καθ' ὑποψίαν ἐστὶ μόνην, ἀλλ' αὐτόθεν ἔλεγχος ἀκριβὴς καὶ ἀπαραλόγιστος ἐδόθη τῷ πλημμελήματι, ὁ πάντων οὗτος ἀσεβέστατος τοκετὸς, ἀνεύθυνον αὐτὴν καταλείψομεν; ¶ Ὥστε θεσπίζομεν, εἴ τι τοιοῦτο συμβαίη, καὶ πρὸ τοῦ πενθίμου χρόνου τέκοι γυνὴ πρὸς τῷ πέρατι τοῦ ἔτους, ὥστε ἀναμφισβήτητον εἶναι τὸ μὴ τὴν γονὴν ἐκ τοῦ προτέρου καθεστάναι συνοικεσίου, παντοίως αὐτὴν στερεῖσθαι τῆς προγαμιαίας δωρεᾶς, καὶ κατὰ δεσποτείαν, καὶ κατὰ χρῆσιν, ὑποκειμένην καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ἐπιτιμίοις, ὡς ἂν εἰ δευτέροις ἔτυχε πρὸ τοῦ πενθίμου χρόνου νομίμοις ὁμιλήσασα γάμοις. μὴ γάρ ποτε πλέον ἐχέτω σωφροσύνης ἀσέλγεια, ἀλλ' ὑποκείσθω μὲν καὶ αὐτὴ ταῖς αὐταῖς ποιναῖς, κινδυνευέτω δὲ καὶ περὶ τὴν ἐλπίδα τῆς ἀπὸ τοῦ στούπρου γραφῆς· ὅπως ἂν μηδὲ γάμων ἀώρων ἐπιθυμοίη, μηδὲ τοὺς νομίμους γάμους μείζονι κακῷ σοφίζοιτο.

¶ Τὰ τοίνυν παραστάντα ἡμῖν καὶ διὰ τοῦδε τοῦ θείου δηλούμενα νόμου, ἡ σὴ ὑπεροχὴ γινώσκουσα, κατὰ τὸ σύνηθες, διὰ προγραμμάτων οἰκείων φανερὰ πᾶσι καταστησάτω.

Νόμος ἐγράφη Ἰωάννῃ τῷ ἐνδοξοτάτῳ ἐπάρχῳ τῶν ἱερῶν τῆς ἕω πραιτωρίων, τὸ

Δεύτε

eo quòd fortè suspicio fuerit nequa praextiterit suspicionis maligna causa ad secundum maritum, eo quòd velociter ad nuptias festinauit: quomodo non hic vbi causa non per suspicionem est solam, sed hoc ipso increpatio manifesta & indubitata prabita est delicto, omnium impiissimus iste partus innoxiam eam relinquemus? 1 ❡ *Vnde sancimus, si quid tale contigerit, & ante luctus tempus pepererit mulier circa terminum anni, vt indubitatum sit, sobolem non ex priori consistere matrimonio: modis omnibus eam priuari antenuptiali donatione & secundum proprietatem, & secundum vsum: subdendam quoque aliis omnibus pœnis, ac si secundas eam contigisset ante luctus tempus legitimas celebrasse nuptias. Non enim aliquid amplius habebit castitate luxuria: sed subiiciatur quidem & ipsa pœnis, periculúmque sustineat etiam circa spem scripturæ propter stuprum: vt neq; nuptias intempestiuas* * *desideret, neque legitimas nuptias maiore malo circumueniat.*

* acerbas ante, non rectè.

EPILOGVS.

❡ *Quæ igitur placuerunt nobis, & per hanc sacram declarata sunt legem, tua celsitudo cognoscens, solenniter per programmata propria manifesta faciat vniuersis.* Lex scripta est Ioanni gloriosissimo sacrorum per Orientem prætoriorum præfecto,

iterum

δεύτερον ἀπὸ ὑπάτων, καὶ πατρικίῳ. Dat. XV. KAL. MAII, CONSTANTINOP. POST BILIS. V. C. CONS.

Περὶ τοῦ τὴν ἐκκλησίαν τῆς ἁγίας ἀναστάσεως ἐκποιεῖν οἰκήματα κατὰ τὴν αὐτὴν κειμένα πόλιν.

Διάταξις μ.

Ο ΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ Πέτρῳ τῷ ὁσιωτάτῳ καὶ μακαριωτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ Ἱεροσολύμων.

ΗΔΗ μὲν τὰ περὶ τῆς κωλύσεως τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἐκποιήσεων νόμῳ κοινῷ διηγόρευται παρ᾽ ἡμῶν, ὃν δὴ καὶ κρατεῖν καὶ κύριον ἐφ᾽ ἅπασιν εἶναι βουλόμεθα. ἐπειδὴ δὲ τοῦ συμφέροντος ἁπάσαις ἐκκλησίαις προνοεῖν προσήκει, διαφερόντως δὲ τῆς ἁγίας Αναστάσεως, καὶ τοῦ τόπου καθ᾽ ὃν ὁ τοῦ κόσμου δημιουργὸς ἠξίωσεν ἐν ἀνθρωπίνῃ καταστῆναι γενέσει· διὰ τοῦτο ᾠήθημεν τὸν παρόντα γράψαι νόμον, οὐκ ἐπ᾽ ἀνατροπῇ τῶν ἤδη παρ᾽ ἡμῶν νενομοθετημένων, ἀλλ᾽ ἐπί τινι προσηκούσῃ τε καὶ ἀναγκαίᾳ τοῖς πράγμασιν ὠφελείᾳ. πᾶσι γάρ ἐστιν ἀνθρώποις φανερὸν, τὸ τὴν ἁγιωτάτην Ανάστασιν τοὺς ἐκ πάσης τῆς οἰκουμένης ἐκεῖσε συῤῥέοντας

(ὧν

iterum exconſule & patricio. *Dat. Kal. Ianua.Conſtantinop.præfect. Beliſ.*v.c.

VT ECCLESIA SANCTÆ RESVRRECTIONIS ALIENAre poſſit ædificia ſecundum ipſam ſita ciuitatem.

TITVLVS XIX.

NOVEL. CONSTIT. XL.

Antonio Contio iterum ad verbum interpretante.

Idem Impe.Petro ſanctiſſimo & beatiſſimo archiepiſcopo Hieroſolymorum.

IAM *quidem ea quæ de prohibitione eccleſiaſticarum alienationum [erant],lege communi promulgata ſunt à nobis,quam ſanè & obtinere,& ratam in omnibus eſſe volumus.Quando autem conducentis omnibus eccleſiis [boni]prouidentiam agere conuenit,præcipuè autē* *Sanctæ Reſurrectionis,& loci in quo mundi creator dignatus eſt in humana conſtitui generatione, *propter hoc exiſtimauimus præſentem ſcribere legem, non ad ſubuerſionem eorum quæ iam à nobis conſtituta ſunt, ſed ad aliquam cōuenientem & neceſſariam rebus vtilitatem. Omnibus enim eſt hominibus manifeſtum hoc, ſanctiſſimam Reſurrectionem eos qui ex omni orbe eò cōfluunt,*

* Hæc verba ex hac conſtitutione recitat Albericus Roſaten. in verbo Eccleſia S. reſurrectionis.

(ὧν τὸ πλῆθος ἄπειρον εἰπεῖν) καὶ ὑποδέχεσθαι καὶ τρέφειν, καὶ ποιεῖσθαι δαπάνας ἀμέτρους τε καὶ παρὰ πάσας ἐλπίδας, τοῖς ἐκεῖσε ἀθροιζομένοις ἀρκούσας, κατὰ τὴν θαυματουργίαν τοῦ μεγάλου θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ πλῆθος ἀμύθητον ἐξ ὀλίγων ἐκθρέψαντος ἄρτων, καθ' ἡμέραν δεχομένην. ὥστε αὐτῇ καὶ πόρων δεῖν πλειόνων, καὶ προφάσεων εὐσεβῶν, καθ' ἃς μέλλοι δυνατὴ καθεστάναι πλήθει βοηθεῖν τοσούτῳ. ἔγνωμεν τοίνυν ὡς κατὰ τὸ παρὸν Εὐσέβιος ὁ θεοφιλέστατος πρεσβύτερος, καὶ κειμηλιάρχης τῆς κατὰ τὴν βασιλίδα ταύτην πόλιν ἁγιωτάτης ἐκκλησίας, παραγενόμενος ἐν τῇ ῥηθείσῃ τῶν Ἱεροσολυμιτῶν πόλει, καὶ τὸν σεμνὸν αὐτοῦ καὶ θεοφιλῆ καὶ νῦν ἐνδεικνύμενος τρόπον (δι' οὗ πολλαῖς καὶ μεγάλαις καὶ δικαίαις αὐξήσεσι τὴν τῆς ἁγιωτάτης ἐκκλησίας ηὔξησε πρόσοδον) ἴσχυσε τριακοσίων ὀγδοήκοντα χρυσίου λιτρῶν ὠνήσασθαι πρόσοδον τριάκοντα, μικρῷ πλέον ἢ ἔλαττον, χρυσίου λιτρῶν, τὰ μὲν τῶν χρημάτων ἀθροίσας εὐσεβῶς, τὰ δὲ καὶ δανείσασθαι παρασκευάσας τοὺς θεοφιλεστάτους οἰκονόμους τῆς εἰρημένης ἁγίας Ἀναστάσεως. ἐδίδαξε τε ἡμᾶς ὡς οἱ δανεισταὶ τὰ οἰκεῖα λαβεῖν ἐπιζητοῦσι, καὶ ὡς ἕτερον εὗρε παράδοξον πόρον. πολλῶν γὰρ συῤῥεόντων καὶ ἐπιφοιτώντων τῇ ῥηθείσῃ τῶν Ἱεροσολύμων πόλει, πόθῳ τῶν αἰδεσίμων τοῦ θεοῦ τόπων, ἔνθεν

(quorum multitudinem infinitam eſt dicere) & ſuſcipere & alere & facere ſumptus immenſos & inſperatos, his qui illic coaceruati ſunt ſufficientes, ſecundum miraculorum operationem magni Dei & ſaluatoris noſtri IESV CHRISTI *(qui multitudinem ineffabilem ex paucis enutriit panibus) in dies ſuſcipientem. Itaque ipſi & reditus eſſe oportet plurimos, & occaſiones pias, ſecundum quas futura ſit poſſibilis conſtitui, vt multitudini auxilietur*

2 *tantæ.* ¶ *Nouimus igitur, quatenus ſecundum præſens Euſebius Deo amantiſſimus presbyter & Cimeliarches eius quæ ſecundum regiam hanc vrbem eſt ſanctiſſimæ eccleſiæ, profectus in præfatam Hieroſolymorum ciuitatem, & honeſtos ſuos & deo amabiles & iam nunc indicans mores (per quos multis & maximis & iuſtis augmentis, ſanctæ eccleſiæ auxit reditū) potuit trecentis octoginta libris auri comparare redditum triginta (paulo plus minus*) auri librarum, quaſdam quidem pecunias colligens piè, quaſdam verò vt mutuas ſumerent exhortans Deo amabiliſſimos œconomos præfatæ ſanctæ reſurrectionis. Docuit autem & nos quia & creditores ſua accipere quærunt, & quia aliū excogitauit inopinabile lucrum. multis namque confluentibus & accedentibus ad prædictā Hieroſolymorum ciuitatē, deſiderio repoſitorum & dicatorum Deo locorum,*

*ad rationem ſcilicet duodecim pro vno quæ eſt ratio redituū volatilium in hoc Franciæ regno.

ἐπιθυμοῦσιν ὠνήσασθαι οἰκήσεις ἐκκλησιαστικὰς χρυσίου πολλοῦ. ὅπως ἂν αὐτοῖς ἐξείη τῆς κατὰ τὸν εἰρημένον τρόπον ἀπολαύειν οἰκήσεως· μὴ δύνασθαι δὲ ταῦτα πρᾶξαι τοὺς προεστῶτας τῆς ἁγίας Ἀναστάσεως, δέει τοῦ νόμου τοῦ παρ' ἡμῶν ἐπὶ ταῖς ἐκκλησιαστικαῖς ἐκποιήσεσι τεθέντος. καίτοιγε τοσαύτης οὔσης τῆς ὠφελείας, ὥστε εἰς ἐνιαυτοὺς πεντήκοντα βούλεσθαι τινὰς τὰ στεγονόμια ταῦτα ὠνήσασθαι. κἀντεῦθεν πολλοῦ τε καὶ οὐδὲ εἰπεῖν ὄσου τοῦ διαλλάττοντος γινομένου, εἴπερ ἡ μὲν κτῆσις τῇ ἁγιωτάτῃ ἐκκλησίᾳ προσγέγονεν τῆς προσόδου περί που τῶν τριάκοντα τοῦ χρυσοῦ λιτρῶν, καὶ ταῦτα θαυμασίας καθεστώσης, μόλις ἐπὶ τρισκαίδεκα ἔτεσιν· ἡ δὲ τῶν οἰκημάτων πρᾶσις ἐπὶ πεντήκοντα ἐν αὐτοῖς * γενήσεται. καὶ μάλιστα τοῦ πράγματος ἐν οἰκήμασιν ἱσταμένου, ἅπερ τυχηραῖς ἁπάσαις ὑπόκειται περιστάσεσιν, εὐθὺς συναπολλύμενα ταύταις, καὶ ἴχνος οὐδ' ὁτιοῦν περισώζειν ῥᾳδίως δυνάμενα, εἴπερ ἔκ τινος (ἀπείη δὲ τοῦτο καὶ τοῦ λόγου) περιστάσεως κατενεχθείη, ἢ ἄλλως ἀναλωθείη.

* al. ἐνιαυτοῖς.

ΚΕΦΑΛ. α.

ΤΑῦτα ἡμᾶς ἀφικέσθαι πρὸς τὸν παρόντα νόμον παρεσκεύασεν, ὃν ἀνατίθεμεν τῷ δεσπότῃ θεῷ, καὶ τῇ τῶν πασῶν ἐκκλησιῶν ἁγιωτάτῃ Ἀναστάσει. δι' ὃν θεσπίζομεν τὰ μὲν ἄλλα πάντα ἐπὶ τῆς ἁγιωτάτης Ἀναστάσεως, προφάσει χωρίων ἐκκλησιαστικῶν (οὐδὲ γὰρ αὐτῇ παντελῶς ἐφίεμεν

πρᾶσιν

concupiſcunt comparare habitationes eccleſiaſticas auro multo, quatenus vtique liceat ipſis, ea quæ ſecundum dictum locum eſt habitatione perfrui: non poſſe autem hæc facere antiſtites ſanctæ reſurrectionis metu legis à nobis de eccleſiaſticis alienationibus poſitæ. quãuis tanta exiſtente vtilitate huius inuenti, vt in annos quinquaginta velint quidam tabernacula ſeu cænacula iſtiuſmodi comparare. Et inde multo & maiore quàm dici poßit commodo futuro, ſi quidem poſſeßio ſanctißimæ eccleſiæ accedat reditus [a] *triginta auri librarum (hæc conſtituente admiratione) vix in tredecim annis, cum ædificiorum venditio in ipſis quinquaginta annis fiat, & præſertim cũ ſubſtantia ipſius reſurrectionis in domibus ſit conſtituta, quæ fortuitis omnibus ſubiacent caſibus, repente vna pereuntes cum ipſis, nec veſtigium vel tantulum ſeruare facile valentes, ſi quidem ex aliquo (abſit autem & hoc vt dicamus) caſu cadant, aut alias conſumantur.*

[a] reditu ſeu ſumma quæ ex penſione quinquaginta annorum efficeretur. Gal. au denier cinquãte.

CAPVT I.

HAec nos venire ad præſentẽ legẽ fecerũt, quam dedicamus Deo & omnium eccleſiarum ſanctißimæ Reſurrectioni, per quã ſancimus omnia quidem alia, & in ſanctißima Reſurrectione obtinere occaſione prædiorũ eccleſiaſticorum (neq; enim ipſi omnino permiſimus

πρᾶσιν οὐδεμίαν ποιεῖσθαι χωρίων) ἐπὶ μέν-
τοι τῶν οἰκημάτων χαλῶμέν τι τῆς ἀκριβείας
τοῦ νόμου· εἰ γὰρ ἐπ' ὠφελείᾳ τῶν ἁγιωτάτων
ἐκκλησιῶν τοῦτον ἐγράψαμεν, ὁρῶμεν δὲ τηλι-
καύτην ἐν τῷ πράγματι τὴν ὠφέλειαν οὖσαν,
πῶς οὐκ ἂν διὰ τοῦ παρόντος νόμου τοῦτο αὐτοῖς
ἐφήσομεν, πᾶσαν διδόντες καὶ τοῖς πιπράσκου-
σιν ἄδειαν, καὶ τοῖς ὠνουμένοις ἀσφάλειαν; καὶ
μάλιστα ἐπειδὴ σύνισμεν τῷ χρόνῳ θᾶττον
ἄξοντι πάλιν τὰ οἰκήματα πρὸς αὐτὴν, οἷα τῶν
ταῦτα ὠνουμένων, ὥσπερ διὰ τὴν περὶ τὸ θεῖον
σπουδὴν ὠνοῦνται ταῦτα, οὕτω καὶ ἐπειδὰν τε-
λευτῶσιν, αὐτῇ ταῦτα καταλιμπανόντων. ἐξέ-
στω τοίνυν αὐτῇ τῇ ἁγιωτάτῃ ἐκκλησίᾳ ποιή-
σασθαι τὴν τῶν οἰκημάτων πρᾶσιν, μηδὲν εὐ-
λαβουμένῃ τὸν νόμον τὸν ἐν γένει περὶ τούτων
κείμενον, διότι νόμῳ νεωτέρῳ τὴν ὑποδιαίρε-
σιν ἔσχεν, οὐδέ τινος ποινῆς ἐκεῖθεν καθ' οἱου-
δήποτε προσώπου παντελῶς ἁρμοζούσης.

¶ Εἴς τε τὸν ἐφεξῆς χρόνον αὐτὸ τοῦτο πράτ- 2
τειν, εἴπου τι τηλικοῦτον ἀνακύψειεν ὄφελος,
ὡς πολλαπλάσιον ἀγαθὸν ἀντ' ἐλαχίστου τῇ
ἁγιωτάτῃ προσιέναι διὰ τῆς ἐκποιήσεως Ανα-
στάσει· πᾶσαν ἐχόντων ἀσφάλειαν τῶν ταῦ-
τα ὠνουμένων, νῦν τε καὶ εἰς τὸν ἑξῆς ἅπαν-
τα χρόνον, καὶ οὐδεμίαν ἀφαίρεσιν εὐλαβου-
μένων· οὐκ αὐτῶν, οὐ κληρονόμων αὐτῶν, οὐ
διαδόχων, οὔτε νῦν, οὔτε εἰς ἕτερον χρόνον. διὰ
τὸ κατὰ τὸν παρόντα νόμον αὐτοὺς θαρροῦντας

ἐπειδὴ

venditionem nullam facere prædiorum) ſuper ſane ædificiis laxamus aliquid de rigore legis. Si enim ſuper vtilitate ſanctiſsimarum eccleſiarum hanc ſcripſimus, videmus autem tantam in re vtilitatem exiſtentem, quomodo non vtique per præſentem legem hoc ipſis permittemus, omnem dantes & vendentibus licentiam & ementibus ſecuritatem? & maxime poſtquam præſumimus, tempore ipſo citius reducturo iterum ædificia ad ipſam, vt pote ipſorum emptoribus (qui ſcilicet propter ſtudium circa deum emerint iſta) ita & poſtquam obierint, ipſi illa relicturis.

LICEAT *igitur ipſi ſanctiſsimæ eccleſiæ facere ædificiorum venditionem, nihil verenti legem, in genere de his poſitam, propterea quòd lege recentiore ſubdiuiſionem accepit, neq; aliqua pœna inde contra quamlibet perſonam omnino conueniente.*

1 ¶ *In ſequens vero tempus hoc ipſum facere liceat ſicubi aliqua tanta emerſerit vtilitas, vt multocuplum bonum pro minimo ſanctiſsimæ accedat per alienationem reſurrectioni. Omnem habentibus facultatem eorum emptoribus, nunc & in futurum omne tempus, & nullam ablationem verentibus, non ipſis non heredibus ipſorum, non ſucceſſoribus, neque nunc neque in aliud tempus, propter ea quod per præſentem legem ipſos confidentes*

ἐπεισελθεῖν τὴν ἀγορασίαν, οὐκ εἶναι δικαίους τινα ὑποστῆναι περὶ τούτου ταραχὴν, ἢ μέμψιν, ἢ ζημίαν, ἢ ἀφαίρεσιν· δικρέτου δηλαδὴ πραττομένου παρὰ τῇ σῇ μακαριότητι, παρόντων τῶν ἐκ τοῦ εὐαγοῦς κλήρου, καὶ δεικνυμένης τῆς αἰτίας καθ' ἣν ἡ ἐκποίησις τῶν οἰκημάτων γίνεται, ὅτι μειζόνων ἕνεκεν ἀγαθῶν ἡ τούτων πρᾶσις σπουδάζεται· ὀλίγων μὲν τῶν ἐκποιουμένων ὄντων, πλειόνων δὲ καὶ καλλιόνων τῶν ἐντεῦθεν προσγινομένων· δηλαδὴ κατὰ τὸ παρὸν τῶν τιμημάτων τῶν ἀθροιζομένων ἐκ τῶν ἐνοικίων τῆς πράσεως ἐπὶ πεντήκοντα ἔτεσι γινομένης, εἰς διάλυσιν τῶν χρεῶν καταβαλλομένων, ἅπερ οἱ δανεισταὶ δεδώκασιν ἐπὶ τῇ τῆς εἰρημένης προσόδου κτήσει. εἰ γὰρ ὁ πάντων δεσπότης τε ἅμα καὶ δημιουργὸς θεὸς ἠξίωσε τηλικαύτην αὐτῇ δοῦναι προνομίαν παρὰ τὰς ἄλλας πόλεις, ὥστε ἐξ αὐτῆς ἀναστῆναι κατὰ τὴν σάρκα, πρόδηλον ὡς καὶ ἡμεῖς ἀκολουθοῦντες τῷ δεσπότῃ θεῷ, καὶ ταῖς μεγάλαις αὐτοῦ θαυματουργίαις καθ' ὅσον ἀνθρώπῳ δυνατὸν, προνομίαν τινὰ δεδώκαμεν αὐτῇ παρὰ τὰς ἐκκλησίας τὰς ἄλλας, ὥστε αὐτὴν ἀπολαύειν τοῦδε ἡμῶν τοῦ νόμου, ὃν ὥς τινα καρποφορίαν αὐτῇ προσάγομεν, τὸ συμφέρον αὐτῇ διὰ πάντων ἐπιλεγόμενοι καὶ τιμῶντες. ¶ Τὰ τοίνυν παραστάντα ἡμῖν καὶ διὰ τοῦδε τοῦ ἰδικοῦ νόμου, καὶ αὐτοῦ τοῖς τῶν νόμων ἐγγραφησομένου 2

βιβλίοις

posse ad emptionem accedere, non sunt iusti aliquam pro hoc sustinere turbã aut accusationem aut damnum aut ablationem. Decreto proculdubio faciendo apud tuam beatitudinem præsentibus qui ex clero venerabili, & demonstrata causa secundum quam alienatio ædificiorum fit, quia maiorum causa bonorum eorum venditioni studetur, exiguis quidem rebus venditis existentibus, pluribus autem & melioribus iis quæ inde adquiruntur. Scilicet secundum præsentem mercedẽ congregatam ex pensionibus habitantium, venditione in quinquaginta annis facta & pretio in solutionem debitorum soluendo, quæ creditores dederunt pro præfati reditus adquisitione. Si enim omnium dominus simul & creator Deus dignatus est tantum ipsi dare priuilegium præter alias ciuitates, vt ex ipsa resurgeret secundum carnem, manifestum, quia & nos imitantes dominum Deum & magnas eius miraculorum operationes, quãtum homini possibile est, priuilegium aliquod dedimus ipsi præter cæteras ecclesias, vt ipsa fruatur hac nostra lege quam velut aliquas primitias ipsi adducimus, eius commodum per omnia eligentes & venerantes.

EPILOGVS.

¶ Quæ igitur à nobis cõstituta sunt & per hãc propriam legem & ipsam legum inscribendam

βιβλίοις, ἣ σὺ μακαριότης γινώσκουσα, φανερὸν αὐτὸν τοῖς αὐτόθι πᾶσι καταστησάτω· δειξάτω τε τὴν ἡμετέραν προαίρεσιν, ἣν ἐπὶ τῇ ἁγιωτάτῃ καὶ δικαίως παρὰ παντὸς τοῦ τῶν ἀνθρώπων γένους προσκυνουμένῃ Αναστάσει τὸ ἡμέτερον ἔχει κράτος, καὶ τῷ δεσπότῃ προσάγει θεῷ, τῷ τοσούτων ἡμᾶς καὶ τηλικούτων ἀγαθῶν παρὰ τοὺς ἄλλους ἅπαντας τοὺς πρὸ ἡμῶν βεβασιλευκότας ἐφ' ἑκάστης ἀξιώσαντι καὶ ἀξιοῦντι. Ιδικὸς νόμος, γραφεὶς Πετρῷ τῷ ὁσιωτάτῳ καὶ μακαριωτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ καὶ πατριάρχῃ τῆς Ιεροσολυμιτῶν πόλεως. DAT. XV. KALEN. IVN.

CONSTANTINOPOLI,

POST BILIS. V. C.

CONS.

voluminibus, tua beatitudo cognoscēs, manifestam ipsam omnibus ibi cōstitutis cōstituat. iudicet autem nostrā voluntatem quam pro sanctissima & merito ab omni hominū genere adoranda resurrectione nostrū habet imperiū, & domino dedicat Deo, tantis nos & tos bonis præter alios omnes qui ante nos imperarunt, in re qualibet dignato & dignanti. Specialis lex scripta Petro sanctissimo & beatissi. archiepiscopo & patriarchæ Ierosolymitanæ ciuitatis. Dat. XV. Kal. Iun. C. P. Post. Bilis. V. C. Cons.

DE QVÆSTORIBVS ID EST PRAEFECTIS INSVLARVM.

TITVLVS XX.

NOVEL. CONSTIT. XLI.

HAEC *constitutio quendā virum magnificum Bonum nomine, quæstorem exercitui fecit. Nam & more antiquo duplex erat Quæstorū magistratus, & vnus quidem circa latus principis erat, alter autem quæstor exercitui præerat. Dispofuit autem præsens constitutio etiam annonas quæstoris & consiliarij eius. adparitionem quoq; ei dedit ad imitationē quādam præfecti prætorio, id est, Scriniarios & Abactis & præcones & cōmentarienses & Lāpadarios & omnē deinceps ordinē. Sed & annonas militū tā comitatensiū quàm limitatēsiū dispofuit, quomodo distribui debeāt. Subiecit autē ei & quinq; prouincias id est Schythiā & Mysiā, & Cariā & omnes Cycladas insulas & cyprū totā. Causarū quoq; auditoriū habere ei concessit, vt nō obiiciatur ei fori præscriptio. Subiunxit autē & notitiā impensarū. Et est promulgata hæc constitutio Kal. Iun. indictione XII. post consulatū Bilis. V. C.*

Deest apud Scrimge. & Haloand. excepi ex Iuliani epitome.

Περὶ τῆς καθαιρέσεως Ἀνθίμου καὶ Σεβήρου καὶ Πέτρου καὶ Ζοορᾶ, καὶ τῶν λοιπῶν.

Διάταξις μβ.

Ὁ ΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ μήνᾳ τῷ ἁγιωτάτῳ καὶ μακαριωτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ, καὶ οἰκουμενικῷ πατριάρχῃ.

ΠΡΑΓΜΑ οὐκ ἄηθες τῇ βασιλείᾳ, καὶ ἡμεῖς πράττοντες, ἐπὶ τὸν παρόντα ἐληλύθαμεν νόμον. ὁσάκις γὰρ ἡ τῶν ἱερέων ψῆφος τινὰς τῶν οὐκ ἀξίων τῆς ἱερωσύνης τῶν ἱερατικῶν κατεβίβασε θρόνων (ὁποῖον δὴ Νεστόριόν τε καὶ Εὐτυχέα, Ἄρειόν τε καὶ Μακεδόνιον καὶ Εὐνόμιον, καὶ ἄλλους δή τινας εἰς κακίαν οὐκ ἐλάττους ἐκείνων) τοσαυτάκις καὶ ἡ βασιλεία σύμψηφος γέγονε τῇ τῶν ἱερέων αὐθεντίᾳ· ὥστε τὰ θειότερά τε καὶ ἀνθρώπινα συνδραμόντα μίαν συμφωνίαν ταῖς

DE DEPOSITIONE ANTHIMI ET SEVERI ET PETRI & Zoaræ,& reliquorum.

TITVLVS XXI.

NOVEL. CONSTIT. XLII.

Versa quidem est ab Haloandro: sed veterem eius translationem ex tomo concilij quinti Constantinopolitani restituimus,& mendis quibus scatebat,etiam in nouissima editione Coloniensi anni 1567. perpurgauimus.

In nomine domini Iesu Christi Dei nostri.

Imp. Cæsar, Flauius, Iustin. Alemanicus, Gothicus, Francicus, Germanicus, Anticus. Alanicus, Vandalicus, Africanus, pius, felix, gloriosus, victoriosus, triumphalis, semper Augustus, Mennæ sanctiss. & beatissi. archiepiscopo & vniuersali patriarchæ.

PRAEFATIO.

REM *non insolitam imperio & nos facientes, ad præsentē venimus legem. Quoties enim sacerdotum sententia quosdam indignos sacerdotio de sacris sedibus deposuit (quemadmodū Nestorium, Eutychen, Arium, Macedonium & Eunomium, ac quosdam alios ad iniquitatem non minores illis) toties imperium, eiusdem sententiæ & ordinationis cum sacerdotum auctoritate fuit. Sicque diuina & humana pariter concurrentia, vnam consonantiam*

rectis

ταῖς ὀρθαῖς ποιήσασθαι ψήφοις. Ὅμοιον δή τι καὶ
ἔναγχος γενόμενον περὶ Ἄνθιμον ἴσμεν, ἀπελα-
θέντα μὲν τοῦ τῆς βασιλίδος ταύτης πόλεως θρόνου
παρὰ Ἀγαπητοῦ (τοῦ τῆς ὁσίας καὶ ἀοιδίμου μνήμης,
προέδρου γεγονότος τῆς κατὰ τὴν πρεσβυτέραν
Ῥώμην ἁγιωτάτης ἐκκλησίας) οἷα τῷ κατὰ μη-
δένα τρόπον αὐτῷ προσήκοντι παρὰ πάντας
τοὺς εὐαγεῖς κανόνας ἐπεισπηδήσαντα θρόνῳ·
κοινῇ δὲ ψήφῳ τοῦτε αὐτοῦ τῆς ἁγίας μνήμης ἀν-
δρὸς πρότερον, καὶ μὴν καὶ τῆς ἐνταῦθα γενομένης
ἱερᾶς συνόδου καταδεδικασμένον τε καὶ καθῃρη-
μένον· διότι τῶν ὀρθῶν ἀπεφοίτα δογμάτων, καὶ
οἷς πρότερον πολλαχόθεν ἐφαίνετο στέργων, ταῦ-
τα ὕστερον διαφόροις ἀπέφυγε περινοίαις. προσ-
ποιούμενος μὲν ταῖς τέτταρσιν ἁγίαις συνόδοις
ἀκολουθεῖν (τῇ τε τῶν τριακοσίων δέκα καὶ ὀκτὼ πα-
τέρων τῶν ἐν Νικαίᾳ, τῇ τε τῶν πεντήκοντα καὶ ἑκα-
τὸν τῶν ἐν ταύτῃ τῇ εὐδαίμονι πόλει, τῇ τε τῶν ἐν
Ἐφέσῳ τὸ πρῶτον συναχθέντων διακοσίων, τῇ τε
τῶν θεοφιλεστάτων πατέρων τῶν ἐν Χαλκηδόνι ἑξα-
κοσίων τριάκοντα) οὐ μὴν τοῖς τούτων δόγμασι
κατακολουθῶν, οὔτε τὴν ἡμετέραν φιλανθρωπίαν,
καὶ τὴν συγκατάβασιν ἣν διὰ τὴν αὐτοῦ σωτηρίαν
ἔσχομεν, προσδέξασθαι βουληθείς, οὐδὲ ἀποκηρύξαι
καὶ αὐτὸς τοὺς τῶν ἀσεβῶν δογμάτων ἀρχηγούς, τοὺς
ὑπὸ τῶν προτέρων ἁγίων ἐκβεβλημένους συνόδων,
ἀλλ' οἰόμενος χρῆναι κατὰ ταυτὸν καὶ ἐν ἴσῳ
τούς τε καταδεδικασμένους τούς τε καταδικάσαν-
τας ἄγειν. ἅπαξ γὰρ ταῖς ἀλλοτρίαις τῆς ἁγιωτά-
της ἐκκλησίας ἐννοίαις καταδραποδισθείς, καὶ τῶν

rectis sententiis facere.[a] *Quemadmodum & nuper factum esse circa Anthimum scimus, qui quidem deiectus est de sede huius regiæ vrbis à sanctæ & gloriosæ memoriæ Agapeto sanctissimæ ecclesiæ antiquæ Romæ Pontifice, eo quòd nullo modo sibipsi conuenienti (contra omnes sacros canones) se intruserat sedi, sed & communi sententia ipsius sanctæ memoriæ viri primùm, atque etiam sacræ synodi hîc celebratæ condemnatus & depositus fuit, eo quòd à rectis dogmatibus recessit: & quæ prius multotiens diligere videbatur, hæc demum diuersis lustrationibus aufugit, simulans sequi sanctas quatuor synodos (trecentorum videlicet decem & octo patrum in Nicæa, & centum quinquaginta in hac felici ciuitate, & in Epheso primò congregatorum ducentorum, & sexcentorum triginta venerabilium patrum in Chalcedona.) At quidem nec dogmata sequi, nec nostram clementiam & condescensum, quem propter ipsius salutem habebamus, suscipere voluit, neque ipse abdicare auctores impiorum dogmatum, qui prius à sanctis synodis expulsi fuerant, sed putauit oportere secundum ipsum & in æquali, ducere & condemnatos & condemnatores. Nam semel alienis à sanctissima ecclesia intellectibus mancipatus, & à rectis dogmat-*

[a] Phrasim Græcã retinuit. i. ita vt vnã consonantiam &c. facerent.

ὀρθῶν ἠλλοτριωμένος δογμάτων, εἰκότως ἐπανελθεῖν εἰς τὴν αὐτοῦ οὐκ ἴσχυσεν ὀρθότητα. καὶ ταῦτα, παρ' ἡμῶν καὶ προτραπεὶς καὶ ἐλεγχθεὶς, πάσῃ χρησαμένων σπουδῇ πρὸς τὴν σωτηρίαν τὴν αὐτοῦ.

ΚΕΦΑΛ. α.

Διὰ ταῦτα τοίνυν ἅπαντα, τὴν γενομένην ἐπ' αὐτῷ τῆς καθαιρέσεως ψῆφον παρὰ τῆς ἁγίας συνόδου, προφάσει τῆς τε οὐ θεμιτῆς οὐδὲ ὑπὸ τῶν ἁγίων κανόνων μαρτυρουμένης τῶν τῆς βασιλίδος ταύτης πόλεως ἱερατικῶν θρόνων ἁρπαγῆς, καὶ τῆς ἀπὸ τῶν ὀρθῶν τε καὶ ἀληθῶν δογμάτων ἐκτροπῆς, κυρίαν ἡ ἡμετέρα τίθεται βασιλεία, καὶ ἐπὶ τούτοις τὸν παρόντα γράφει νόμον. ἀπαγορεύομεν δὲ αὐτῷ καὶ τὴν κατὰ τὴν εὐδαίμονα ταύτην πόλιν καὶ τῆς περιοικίδος αὐτῆς διατριβῆς, καὶ πάσης ἑτέρας τῶν ἐπισήμων πόλεων θεσπίζοντες ἐφησυχάσαι, καὶ τούτοις στέργειν οἷς ἑαυτὸν ἀξίως ὑπέθηκεν· καὶ μήτε τισὶν ἐπικοινωνεῖν, μήτε ἐμβιβάζειν αὐτοὺς εἰς τὴν τῶν ἀπηγορευμένων δογμάτων ἀπόλαυσιν. ¶ Οὐ μὴν οὐδὲ τὴν δικαίως ἐξενεχθεῖσαν κατὰ Σεβήρου ψῆφον, τὴν ἐκ πάντων, ὡς εἰπεῖν, τῶν ἀρχιερατικῶν τε καὶ πατριαρχικῶν μετὰ τῆς μοναχικῆς συναινέσεως προελθοῦσαν θρόνων, τὴν τὸν ἀναθεματισμὸν ἐπάγουσαν αὐτῷ, βασιλικῆς ἔξω καταλιμπάνομεν ἐπικυρώσεως. ὃς πρότερον παρὰ τοὺς ἱεροὺς θεσμοὺς καταλαβὼν τὸν θρόνον τῶν Θεουπολιτῶν ἁγιωτάτης ἐκκλησίας, οὕτω συνετάραξεν ἅπαντα, οὕτω μεταπεποίηκε συνταράξας, ὡς κοινόν τινα,

καὶ

dogmatibus alienatus, merito ad ipsorum rectitudinem reuerti non valuit, etiam ad hæc inuitatus à nobis & directus, qui omni studio vsi sumus ad ipsius salutem.

CAPVT I.

Propter hæc igitur omnia, sententiam depositionis in ipsum à sancta synodo factā occasione non liciti neque à sanctis canonibus approbati raptus sacrarum sedium huius regiæ vrbis, & auersionis à rectis & veris dogmatibus cyriam [a] propriam nostrū facit imperium, & contra istum præsentem scribit legem. Interdicimus autem & ei commorari in hac felici ciuitate & eius districtu, ac in quacumque alia insigni ciuitate, sanciētes in quiete esse, & eos diligere, quibus seipsum digne supposuit, & non aliquibus communicare, neque eos imbuere in perditionem interdictorum dogmatum.

[a] κυρίαν vertit Haloander ratam. vetus interpres vtrūque asyndetos posuit & Græcū & latinū, vt D. Paulus Abba pater.

1 ¶ *Nec vtique extra imperialem confirmationem relinquimus sententiam iustè contra Seuerum latam, ac ex omnibus (vt ita dicamus) pontificalibus & patriarchalibus (vnà cum monachicis consensibus) prouenientem sedibus, & anathematismum ipsi inferentem, qui prius contra sacras sanctiones, accipiendo sedem sanctissimæ ecclesiæ Theopolitanorum, sic vniuersa conturbauit, sicque accumulatas turbationes fecit, quòd commune quoddam*

καὶ ἀκήρυκτον ταῖς ἁγιωτάταις ἐκκλησίαις ἐμβαλλεῖν πρὸς ἀλλήλας πόλεμον· καὶ τοῦτο καὶ τοῖς πρὸ ἡμῶν σκήπτροις πρὸς αὐτὸν γεγράφθαι, ποικίλαις μὲν δογμάτων καὶ ἀπηλλοτριωμέναις τῆς ὀρθότητος περινοίαις τε καὶ βλασφημίαις χρησάμενον, ἅπαντα δὲ νῦν ταράξαντα, καὶ μόνων τῶν τοῦ ἑκατέρου τῶν αἱρεσιαρχῶν πλάνης βδελυρῶν τε καὶ ἀνοσίων δογμάτων ἀντεχόμενον, Νεστορίου τε φαμὲν καὶ Εὐτυχοῦς, καὶ τῶν ἑκατέρου τούτων καθηγεμόνων, ἐξ ἐναντίας μὲν εἶναί πως δοκούντων ἀλλήλοις, πρὸς ἓν δὲ τέλος τῆς ἀσεβείας ἐπειγομένων, καὶ τοὺς ἐκείνων χαρακτηριστικοὺς ἐντυπωσάμενον λόγους. δυοῖν γὰρ οὕτως ἐναντίων ἀλλήλοις δογμάτων, ὧν ἑκάτερον ὁμοίως εἰς ψυχικὴν ἀπώλειαν ἄγει (τοῦτε Νεστορίου, τοῦτε Εὐτυχοῦς, καθάπερ εἰπόντες ἔφθημεν, ἅπερ ἐκ τῶν Αρειανικῶν τε καὶ Απολιναρίου συνέστη μιασμάτων) αὐτός τι παράδοξον παθὼν, ὁμοίως εἰς ἑκάτερον ἐμπέπτωκε, καὶ πῆ μὲν τοῦτο πῆ δὲ ἐκεῖνο πρεσβεύων, κοινὸν ἔδοξε δοχεῖον ἑαυτόν τε καὶ τοὺς ἑαυτοῦ λόγους τῶν τηλικούτων πλημμελημάτων καταστῆσαι.

¶ Εστω τοίνυν καὶ αὐτὸς ὑπὸ τὸν εἰρημένον ἀναθεματισμὸν, ὃν ἅπαν τὸ πατριαρχικόν τε καὶ ἱερατικὸν καὶ μοναχικὸν τῆς ἡμετέρας πολιτείας, ὡς εἰπεῖν, σχῆμα δικαίως ἐπήγαγεν αὐτῷ· τῆς μὲν Θεουπολιτῶν ἐκβεβλημένος, διότι περ αὐτὸν ὁ κατ' ἐκεῖνον ἀπεσείσατο θρόνος, οἷα 2

μηδὲ

ac abominabile bellum sanctißimis ecclesiis adinuicem immitteret. Et hoc & à sceptris quæ ante nos fuerunt contra ipsum scriptum erat, variis dogmatum & à rectitudine alienatis intellectibus [a] *ac blasphemiis vsum fuisse, ac vniuersa conturbasse, & illum quemcunque errorem abominabilium hæresiarcharum & iniquorum dogmatũ recipere, Nestorij dicimus & Eutychis, & cum vterque horum præceptorum cõtrarij quodammodo adinuicem esse videantur, ad vnum vero impietatis finem inferant, etiam illorũ diuulgatos* [b] *sermones, eum in vnum formauisse. duobus enim existentibus dogmatibus adinuicem repugnantibus, quorum vtrumq; similiter ad animæ perditionem adducit, Nestorij videlicet & Eutychis (quemadmodum dicendo narrauimus) quæ ex Arianorum & Apolinarij contagione consistunt, ipse, paradoxum quid perpessus, in vtrumque similiter incidit: & ibi quidem hoc, ibi quidem illud mittendo, seipsum & sermones suos visus est constituisse commune receptaculum tantorum delictorum.*

[a] πεϱινοίαις. supra vertit lustrationibus.

[b] characteristicos est in græco.

2 ¶ *Sit itaque & ipse sub prædicto anathematismo, quem vniuersus patriarchalis, pontificalis, ac monachicus nostræ (vt ita dicamus) politiæ cœtus, iuste in ipsum induxit, de Theopolitana quidem ecclesia eiectus, idcirco quòd thronus de illa ipsum remouit, eo quòd ipsius*

μηδὲ τὴν ἀρχὴν ὀρθῶς αὐτοῦ ἐπειλημμένον· ἀλλ' ἔτι ζῶντός τε καὶ ἐν ταῖς ἁγιωτάταις ἐκκλησίαις ἀνακηρυττομένου τοῦ πρὸ αὐτοῦ τὴν ἱερωσύνην ἐσχηκότος, παρὰ δὲ τοῦ μετ' αὐτὸν τῆς ἱερωσύνης ἐπιπεπτωκότος· οὐ ταῦτα δὲ μέχρι τούτου μόνον, ἀλλ' ἤδη καὶ ὑπὸ κοινὸν ἀναθεματισμὸν τῆς ὀρθοδόξου καὶ καθολικῆς ἐκκλησίας γενόμενον, καὶ πολλῶν ἡμῖν βιβλίων βλασφήμων τε καὶ ἀπηγορευμένων ἐμπλήσαντα τὸ πολίτευμα. ὥστε καὶ ἀπαγορεύομεν ἅπασι τὸ αὐτοῦ τι κεκτῆσθαι βιβλίων. καὶ ὥσπερ οὐκ ἔξεστι τὰ Νεστορίου γράφειν, ἢ κεκτῆσθαι βιβλία (διότι τοῖς πρὸ ἡμῶν αὐτοκράτορσιν ἐν ταῖς ἑαυτῶν διατάξεσιν ἔδοξε τοῖς παρὰ Πορφυρίου κατὰ Χριστιανῶν εἰρημένοις ὅμοια καθεστάναι) οὕτω μήτε τὰ Σεβήρου ῥηθέντα τε καὶ γραφέντα μενέτω παρά τινι Χριστιανῷ, ἀλλ' ἔστω βέβηλα, καὶ ἀλλότρια τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας· πυρί τε φλεγέσθω παρὰ τῶν κεκτημένων, εἰ μὴ βούλονται κινδυνεύειν οἱ ταῦτα ἔχοντες. γραφέσθω τε παρὰ μηδενὸς τὸ λοιπὸν μηδὲ τῶν εἰς κάλλος μηδὲ τῶν εἰς τάχος γραφόντων, μηδὲ ἄλλου τῶν πάντων τινός· εἰδότος ὡς ἀποκοπὴ ἡ χειρὸς ἔσται τοῖς τὰ ἐκείνου γράφουσιν ἡ ποινή· οὐδὲ γὰρ βουλόμεθα καὶ τῷ λειπομένῳ χρόνῳ τὴν ἐξ ἐκείνων ἐπισύρεσθαι βλασφημίαν. ¶ Ὁμοίως δὴ καὶ τοῦτο παντοίως ἀπαγορεύομεν, τῆς τε βασιλίδος ἐπιβαίνειν πόλεως, ἢ περιοικίδος αὐτῆς, ἢ ἄλλης τῶν ἐπισημοτέρων τινός. ἀλλ' ἐν ἐρημίᾳ τινὶ καὶ ἡσυχίᾳ καθῆσθαι, καὶ μὴ διαφθείρειν ἑτέρους, μηδὲ εἰς βλασφημίαν

principatum recte non acceperat, sed adhuc viuente eo & in sanctissimis ecclesiis commorante, qui ante ipsum sacerdotium habebat, & propter eum qui post ipsum fuit, de sacerdotio exciderat. Nec vero vsque adhuc stetit, sed etiam sub communi orthodoxæ ac catholicæ ecclesiæ anathematismo factus, multis libris blasphemiísque & abominationibus nobis politiam impleuit. quare vniuersis interdicimus, aliquid de libris ipsius possideri. Et sicut non licet Nestorij libros scribere vel possidere (quia prædecessoribus nostris imperatoribus in suis constitutionibus visum est statuere similia his quæ dicta & scripta sunt à Porphyrio in Christianos) sic nec dicta & scripta Seueri maneant penes aliquem Christianũ, sed sint profana & aliena ab ecclesia catholica, ignéq; comburantur à possidentibus, nisi qui ipsa habent, velint periculum pati. A nemine ergo scribantur neque ad pulchritudinem neque ad velocitatem scribentium,” sciendo quia amputatio manus, his qui scripta eius scripserint, pœna erit. Neque enim volumus in futuro tempore ex illis blasphemiam protrahi.

* I. nec notis quidem excipiantur.

3 ¶ *Similiter autem & huic interdicimus omnino regiam ciuitatem ingredi, aut districtum eius, nec aliquam aliam de insignibus, sed in aliqua solitudine & in silentio sedere, & non corrumpere cæteros, neq; in blasphemiam*

αὐτοὺς προάγειν, μηδὲ ἀεί τι καινὸν ἐξευρίσκειν κατὰ τῶν ἀληθινῶν δογμάτων, δι' οὗ πάλιν ὑμῖν συνταράξαι τὰς ἁγιωτάτας ἐκκλησίας σπεύσειεν.

ΚΕΦΑΛ. β.

ΟΥ μὴν οὐδὲ Πέτρον τὸν Ἀπαμείας γενόμενον ἐπίσκοπον, καὶ ἅμα μὲν καθῃρημένον, ἅμα δὲ ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς ἐφ' οἷς Σευῆρος ὑπὸ τῶν εἰρημένων ἀναθεματισμὸν γενόμενον, ἡ βασιλεία προσίεται· ἀλλ' ἔστω κύρια καὶ τὰ κατ' αὐτοῦ ψηφισθέντα, καὶ ὑπὸ τὸν κοινὸν ἀχθεὶς ἀναθεματισμὸν, ὑπ' αὐτὸν τετάχθω, τῆς τῶν ἁγιωτάτων ἀρχιερέων προελθούσης ἐπ' αὐτῷ ψήφου, κυρίας διαμενούσης. οὐκ ἐφίεμεν δὲ οὐδὲ ἐκείνῳ ταύτην οἰκεῖν τὴν βασιλίδα πόλιν, ἢ τὴν αὐτῆς περιοικίδα, ἤ τινα τῶν σεμνοτέρων πόλεων· ἀλλ' ὧν ἠκολούθησε τῇ πλάνῃ, τούτων μιμείσθω καὶ τὴν δίαιταν, ἀπῳκισμένος ὅτι πορρωτάτω, καὶ κατακρύπτων ἑαυτόν· ὡς τοῖς γε τοιούτοις τὸ κρύπτεσθαι μᾶλλον τοῦ φαίνεσθαι λυσιτελέστερον. ἀφανεῖς μὲν γὰρ ὄντες ἑαυτοὺς καταβλάψουσι μόνους, δημοσιεύοντες δὲ τὰ ἑαυτῶν δόγματα, πολλοῖς τῶν ἀφελεστέρων ἀφορμὴν ἀπωλείας παρέχουσιν. ὅπερ κατ' οὐδένα γίνεσθαι τρόπον ἐν τῇ Χριστιανικῇ τοῦ θεοῦ ποίμνῃ καὶ τῷ ὀρθοδόξῳ λαῷ δίκαιόν ἐστιν, οὐδὲ παρὰ τῆς βασιλείας συγχωρούμενον.

ΚΕΦΑΛ. γ.

ΕΠειδὴ δὲ καὶ Ζωορᾶν ἠξίωσαν ὅλως ὑπὸ ἀναθεματισμὸν οἱ σεβασμιώτατοι περὶ τὰ δίκαια κρίνοντες ἐπίσκοποι ποιήσασθαι, τινὰ

μικρὰ

ipsos adducere, & non semper aliquid noui inuenire contra vera dogmata, per quod rursus nobis conturbare sanctißimas ecclesias festinet.

CAPVT II.

SEd nec Petrum episcopum Apameæ & simul depositum, & simul ab ipsis à quibus Seuerus, sub prædicto anathemate factum, imperium admittit, sed sint propria contra ipsum sententiata. Et qui sub communi anathematismo ordinatus est, sub ipso esto: & sententia sanctißimorum pontificum, quæ ipsum præuenit, firma permaneto. Neque vero permittimus illi hăc regiam vrbem habitare, aut ipsius districtum, vel aliquă de insignibus: sed quorũ secutus est errorem, horum imitetur diætam, * *quàm longißime abscedens & occultans seipsum. Nam talibus, occultari quàm videri vtilius est. Ignoti etenim existentes, se ipsos lædunt solos: publicantes verò sua dogmata, multis ex simplicioribus occasionem perditionis præbent, quod nullo modo fieri in Christiano ouili Dei & orthodoxo populo iustum est, neque ab imperio permissum est.*

* Id est cõuersatione, victus rationem, & cõsuetudinem.

CAPVT III.

QVoniam vero & Zoaram digne penitus iudicarunt sub anathematismo esse reuerendißimi & qui iusta iudicăt episcopi (cum

μικρὰν παρενθήκην τῶν τοιούτων ὄντα κακῶν, καὶ ἐν οἷς ἠτίμασται, τὸ γοῦν ὅλως τυχεῖν τινὸς ἀπορήσαντα μνήμης· ἔστω καὶ Ζοορᾶς τῆς πονηρᾶς ταύτης μερίδος (Ἀνθίμου τε καὶ Σεβήρου καὶ Πέτρου φαμὲν) παρενθήκη τις εὐτελὴς, καὶ ἐν τοῖς ἀναθεματισμένοις καὶ αὐτὸς τετάχθω· τῆς ἱερατικῆς αὐτὸν κατενεγκούσης ψήφου, ἣν κυρίαν καὶ αὐτὴν ἐφ᾽ ἑαυτῆς οὖσαν, κυριωτέραν ἔτι μᾶλλον ἡ βασιλεία ποιεῖ, καὶ τοῦτον συνεξελαύνουσα τῆς βασιλίδος ταύτης πόλεως, καὶ τῆς ταύτης περιοικίδος, καὶ τὴν ἐπὶ τῶν πόλεων οἴκησιν αὐτῷ παντοίως ἀπαγορεύουσα. ὥστε μετ᾽ ἐκείνων μόνων οἰκεῖν τε καὶ βουλεύεσθαι τῶν ἔμπροσθεν ἡμῖν εἰρημένων, ὅμοια μὲν βλασφημούντων, ὁμοίως δὲ περιωρισμένων. Εἰ δέ τι καὶ ἕτερον τῇ τῶν ἁγιωτάτων ἐπισκόπων περιέχεται ψήφῳ, τῇ τοὺς προειρημένους καθαιρούσῃ τε καὶ ἀναθεματιζούσῃ, κύριον δὴ καὶ τοῦτο τίθεμεν, καὶ τοῖς βασιλικοῖς ἡμῶν αὐτῶν νόμοις ἐπικυροῦμεν, ὡς ἂν εἰ παρὰ τῆς βασιλείας αὐτῆς προελθὸν ἐτύγχανεν. εἰ δέ τις αὐτῶν ἁλοίη τὸ λοιπὸν πράττων τι παρὰ τὰ διατεταγμένα, ἴστω καὶ τοῖς πολιτικοῖς ὑποπεσούμενος νόμοις, οἳ τοὺς τὰς ἐλάττους τῶν ποινῶν ἐκκλίνοντας εἰς μείζους ἐμβάλλουσι τὰς ἀγανακτήσεις. ¶ Ἀπαγορεύομεν δὲ καὶ παντὶ τῷ τὴν καθολικὴν ἐκκλησίαν τοῦ θεοῦ διασπᾶν ἐπιχειροῦντι (εἴτε κατὰ τὴν Νεστορίου τοῦ φρενοβλαβοῦς ὑφήγησιν, εἴτε κατὰ τὴν ἀνόητον Εὐτυχοῦς παράδοσιν, εἴτε κατὰ τὴν Σεβήρου βλασφημίαν, τοῦ

τὰ

parua quadam talium malorum interpositio sit) & in quibus dehonestatus est, omnia videlicet comprehendendo ex memoria quadam abundanti, sit & Zoara interpositio quędam parua huius malę partis (Anthimi dicimus & Seueri ac Petri) ordinetúrque & ipse inter anathematizatos, sacra sententia ipsum deferente, quam propriam & ipsam in seipsa existentem adhuc magis cyrioteran imperium facit, & hunc de hac regia vrbe & eius districtu abiicit, & habitationem in aliis ciuitatibus ipsi omnino interdicit. Itaque cum illis solis habitet & consulat, qui à nobis ante memorati sunt, qui similia quidem blasphemant, [*similia patiuntur,*] *& similiter in exilio ponuntur. Si quid vero aliud in sententia sanctissimorum episcoporum continetur quę prędictos deponit & anathematizat, hoc firmius ponimus & diutius, ac imperialibus nostris legibus ipsum corroboramus, ac si ab imperio ipso prouenisset. Si vero aliquis ipsorum deprehendatur decętero facere aliquid pręter constituta, sciat incidisse in legibus imperialibus, quę minores pœnas declinantes, ad maiores immittunt indignationes.* 1 ¶ *Interdicimus autem & omnibus conãtibus catholicã dei ecclesiã diuellere, (siue secundũ Nestorij hęretici doctrinam, siue secundũ insensatã Eutychis traditionem, siue secundum blasphemiam Seueri, qui*

* Inclusa non sunt in Gręco.

* φρενοβλάβους. méte læsi.

τὰ αὐτὰ ἐκείνοις νοσήσαντος, εἴτε τῶν ἐκείνοις ἀκο-
λουθούντων) ταῖς ἁγιωτάταις ἐκκλησίαις ταρα-
χὰς ἐμβάλλειν, καὶ φθέγγεσθαί τι περὶ πίστεως.
ἀλλὰ θεσπίζομεν ἕκαστον τῶν τοιούτων τὴν ἡσυ-
χίαν ἄγειν, καὶ μήτε συγκαλεῖν εἰς ταυτὸ τινὰς,
μήτε προσιόντας δέχεσθαι, ἢ παραβαπτίζειν θαρ-
ρεῖν, ἢ τὴν ἱερὰν κοινωνίαν ῥυπαίνειν, καὶ ταύτης
μεταδιδόναι τισίν· ἢ τὰς ἀπηγορευμένας δι-
δασκαλίας ὑφηγεῖσθαι, ἢ ἐπὶ ταύτης τῆς βασι-
λίδος ἡμῶν πόλεως, ἢ ἐφ' ἑτέρας, ἀλλ' ὑφορᾶ-
σθαι πάντα κίνδυνον, εἴ τι τοιοῦτο πράξαιεν.

¶ Ἀπαγορεύομεν δὲ καὶ πᾶσι τούτους ὑποδέχε- 2
σθαι. ἀπελαύνειν μὲν οὖν θεσπίζομεν αὐτοὺς τῶν
ὑπ' αὐτῶν ταραττομένων πόλεων· εἰδότας τὰς
ποινὰς τὰς ταῖς θείαις ἡμῶν ἤδη περιεχομένας
διατάξεσιν, ὥσπερ καὶ τὰς οἰκίας αὐτὰς ἐν αἷς
τοιοῦτό τι πράττεται, καὶ τὰ χωρία ἐξ ὧν τὰς τρο-
φὰς χορηγοῦνται, ταῖς ἁγιωτάταις ἐκκλησίαις
προσκυροῦσι· τῶν μὲν κεκτημένων ἀφαιρουμέναι,
διότι βλάβης αἴτιαι τοῖς ἁπλουστέροις γίνονται· ὑπὸ
δὲ τὰς ἁγιωτάτας καὶ ὀρθοδόξους ἐκκλησίας ταῦτα
δικαίως ἄγουσαι. ¶ Ταῦτα ὑπὲρ τῆς κοινῆς εἰρήνης 3
τῶν ἁγιωτάτων ἐκκλησιῶν νομοθετοῦμεν, ταῦτα
ψηφιζόμεθα, τοῖς τῶν ἁγίων πατέρων κατακολουθοῦν-
τες δόγμασιν· ὅπως ἂν τὸ ἱερατικὸν ἅπαν ἀτά-
ραχον ἡμῖν τοῦ λοιποῦ διαμένοι. ὅπερ ἐν εἰρήνῃ φυ-
λαττόμενον, καὶ τὸ λοιπὸν ἡμῖν σύνθετον πολίτευ-
μα, τὴν ἄνωθεν ἔχον εἰρήνην. ἣν ἅπασιν ὁ μέγας
θεὸς καὶ σωτὴρ ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς, ὁ τῆς τριάδος
εἷς, ὁ μονογενὴς τοῦ θεοῦ λόγος, κηρύττει τε καὶ χορηγεῖ

& similia illis intellexit, [a] *aut eorum qui illos sequuntur) seditionem immittere sanctißimis ecclesiis, & loqui aliquid de fide: sed sancimus quemlibet talium silentium ducere, & non conuocare aliquos ad se, neque accedentes recipere aut parabaptiZare audere, aut sacram communionem sordidare, & ipsam aliquibus tradere, aut interdictas doctrinas exponere, siue in hac nostra regia, siue in alia: sed omne supportare periculum si quid tale faciet.*

[a] Lãguit, seu ægrotauit νοσήσαντος. sed hic interpres legit νοήσαντος.

2 ¶ *Interdicimus etiam omnibus istos suscipere. Abiici ergo ipsos sancimus de ciuitatibus ab ipsis concitatis, scientes pœnas iam contentas in nostris diuinis constitutionibus, quæ & domos ipsas in quibus tale quid fit, & campos ex quibus nutrimenta præbentur, sanctißimis ecclesiis aßignant, & à poßidentibus auferũt, quia detrimenti causa fit simplicioribus, sub sanctißimis vero & orthodoxis ecclesiis hæc iuste ducunt esse.*

3 ¶ *Hæc pro communi pace sanctißimarum ecclesiarum statuimus, hæc sententiauimus, sequentes sanctorum patrum dogmata, vt omne sacerdotium imperturbatum decætero nobis permaneat. Quo in pace seruato, reliqua nobis exuberabit politia, desuper pacem habens, quam omnibus magnus deus & Saluator noster Iesus Christus Trinitatis vnus, vnigenitus dei filius prædicat ac donat his qui*

τοῖς γνησίως αὐτὸν καὶ ἀληθῶς δοξάζειν τε καὶ προσκυνεῖν ἠξιωμένοις. Ἡ τοίνυν σὴ μακαριότης τὰ ὀρθῶς ἡμῖν παραστάντα φυλαττέτω τε καὶ εἰς ἔργον ἀγέτω, καταπέμψασα αὐτὰ διὰ θεοφιλῶν αὐτῆς γραμμάτων πᾶσι τοῖς ὑπ' αὐτὴν τεταγμένοις ὁσιωτάτοις μητροπολίταις. ὧν ἑκάστῳ γενέσθαι φροντὶς ταῖς ὑπ' αὐτοὺς τεταγμέναις ἁγιωτάταις ἐκκλησίαις ταῦτα ποιῆσαι φανερά. ὥστε μηδένα τῶν πάντων διαλαθεῖν τά τε τῇ ἀρχιερωσύνῃ δόξαντα, τά τε ὑπὸ τῆς βασιλείας κεκυρωμένα. Dat. XVII. KAL. AVG. CONSTANTINOP. BILIS. V. C. CONS.

Περὶ τῶν ἐργαστηρίων Κωνσταντινουπόλεως, ὥστε μόνα χίλια ἑκατὸν ἐργαστήρια τῆς μεγάλης ἐκκλησίας ἐξσκευσεύειν, καὶ τὰ λοιπὰ πάντα τὰς κατὰ συνήθειαν λειτουργίας τελεῖν, οἵας ἂν εἶεν δεσποτείας.

Διάταξις μγ.

ΕΝ ΟΝΟΜΑΤΙ ΤΟΥ ΔΕΣΠΟΤΟΥ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ θεοῦ ἡμῶν, αὐτοκράτωρ Καῖσαρ Φλάβιος Ἰουστινιανὸς, Ἀλαμανικὸς, Γοτθικὸς, Φραγγικὸς, Γερμανικὸς, Ἀντικὸς, Ἀλανικὸς, Βανδαλικὸς, Ἀφρικὸς, εὐσεβὴς, εὐτυχὴς, ἔνδοξος, νικητὴς, τροπαιοῦχος, ἀεισέβαστος, αὔγουστος, Λογγίνῳ ἐπάρχῳ τῆς πόλεως.

syncere ipsum & vere glorificare ac adorare digni habiti sunt.

EPILOGVS.

¶ *Custodiat itaq; beatitudo tua, quæ recte adnotata sunt, & mittat ipsa per suas Deo dilectas literas omnibus sanctißimis metropolitis sub ipsa existentibus, quorum cuilibet cura erit ipsa manifesta facere sanctißimis ecclesiis sub ipsis ordinatis, vt neminem ex omnibus lateāt quæ sacerdotio visa sunt, & ab imperio confirmata. Diuina* [a] *subscriptio. Diuinitas te seruet per multos annos, sancte ac religiose pater. Data octauo idus Augustas Constantinopoli post consulatum Bilisarij.* v.c.

[a] i. sequēs subscriptio Diuinitas &c. scripta fuit sacro encausto & propria manu Imperatoris domini Iustiniani. Cont.

DE OFFICINIS SIVE TABERNIS CONSTANTINOpolitanæ vrbis: & vt mille tantum & centum officinæ sacrosanctæ maioris ecclesiæ excusentur: omnes reliquę, ad quemcunque dominum pertineant, consueta obeant munia.

TITVLVS XXII.

NOVEL. CONSTIT. XLIII.

In nomine domini Iesu Christi dei nostri.

Imp. Cæsar, Flauius, Iustinianus, Alemanicus, Gotthicus, Frācicus, Germanicus, Lazicus, Alanicus, Vandalicus, Africanus, pius, felix, gloriosus, victor, triumphator, nunquā non colendus Augustus, Longino præfecto vrbi.

PRAEFA.

Ἐπειδὴ μέλει τῷ ἡμετέρῳ κράτει τῶν ἡμετέρων ὑπηκόων καὶ ζώντων καὶ τελευτώντων, τοῦ μηδὲ τὰς ταφὰς αὐτοῖς βαρείας εἶναι, μηδὲ ἐπιζημίους τοῖς ἐκ τῆς τοῦ τελευτήσαντος οἰκίας· διὰ τοῦτο καὶ τὰ περὶ τῆς ταφῆς αὐτῶν τὸν προσήκοντα διατεθείκαμεν τρόπον. καὶ ἐπειδὴ τοῦτο μὲν Κωνσταντῖνος ὁ τῆς θείας μνήμης, ὁ τῆς μεγάλης ἡμῶν ταύτης πόλεως οἰκιστὴς, τοῦτο δὲ Ἀναστάσιος, ὁ τῆς εὐσεβοῦς λήξεως, τὸν τῶν καλουμένων λεκτικαρίων, ἤτοι δεκανῶν, ἀριθμὸν περιέστησαν εἰς ἓν μέτρον, χιλίους ἑκατὸν εἶναι δεκανοὺς (ἤτοι ἐργαστήρια τοσαῦτα διορίσαντες, ἐφ᾽ ᾧ τε ἐν μηδενὶ χρόνῳ ταῦτα δέχεσθαι προσθήκην· διὰ τὸ καὶ ὑποκεῖσθαι τῇ διατυπώσει τοῦ τῆς θείας μνήμης Ἀναστασίου τὸ μέτρον τῶν ἐξ ἑκάστου συστήματος εἶναι προσηκόντων λεκτικαρίων) ἡμεῖς μὲν ταῦτα βέβαια μένειν βουλόμεθα· προσελθόντες δὲ οἱ τῶν συστημάτων τῆς εὐδαίμονος ταύτης ἡμῶν καὶ βασιλίδος πόλεως, ὧν διαφερόντως ἡμῖν μέλει, τὸ ἡμέτερον ἐδίδαξαν κράτος, μεγάλην καὶ οὐ φορητὴν ὑφίστασθαι τὴν ταραχήν. τὴν μὲν γὰρ ἁγιωτάτην μεγάλην ἐκκλησίαν τὰ χίλια ἑκατὸν ἐργαστήρια καρποῦσθαι, τέλους παντὸς ἐλεύθερα· ἅπερ καὶ σφόδρα ἑκόντας ἑαυτοὺς διδόναι, διότι περὶ τὴν κοινὴν ἁπάντων ἀνθρώπων ὁσίαν τὸ πρᾶγμα πρόεισιν· οὐ μὴν καὶ τὰ λοιπὰ φέρειν ἄχθη

διὰ

PRAEFATIO.

QVONIAM *potentiæ nostræ subditi nostri siue viuant, siue moriantur, curæ sunt: ne vel graues ipsis sepulturæ, vel defuncti cognatis damnosæ existant, propterea & hæc, quæ eorum sepulturam concernunt, quo conuenit modo, disposuimus. Et quia tam diuæ memoriæ Constantinus amplæ huius nostræ vrbis conditor, quàm etiam pientiss. princeps Anastasius, lecticariorum seu decanorum (vt vocat) numerum ad certã mensuram redegerunt, mille & centũ tantummodo decanis totidémq; officinis definitis, vt nullo hæ vnquam tempore augmentum reciperent: propterea sanè cupientes vt numerus eorum quos ex vnoquoque collegio conuenit esse lecticarios, diuæ memoriæ Anastasij formulæ subiaceat, firma ea & fixa manere voluimus. Cæterùm quia adeuntes nos almæ huius & regiæ nostræ vrbis collegiati, quorum excellenter & præ cæteris curam gerimus, potentiam nostram edocuerunt, magnam & intolerandam se necessitatem sustinere. Sacrosanctã etenim maiorem ecclesiam centum & mille officinas in fructu habere ab omni vectigali liberas, quas oppidò quàm libenter illi concedant, eo quòd ad peragendas in commune omnium hominum exequias proficiant: sed cætera se onera ferre*

δύνασθαι. πολλῶν γὰρ ἐργαστηρίων ὄντων κατὰ ταύτην τὴν εὐδαίμονα πόλιν, ἐμπορίας τε καὶ πραγματείας διαφέρει, οὐ ταῦτα εἶναι μόνα, τὰ χίλια φαμὲν ἑκατὸν ἐργαστήρια, τὰ τῆς εἰρημένης ἐξαιρούμενα λειτουργίας, ἀλλὰ πολλὰς μὲν ἁγιωτάτας ἐκκλησίας, πολλοὺς δὲ εὐαγεῖς ξενῶνας καὶ μοναστήρια, καὶ ἑτέρους εὐαγεῖς οἴκους· καί τινας πρότερον αἱρετικοὺς ὄντας, εἶτα μεταστάντας εἰς τὴν ὀρθόδοξον πίστιν, πολλὰς δὲ βασιλικὰς οἰκίας, καὶ πρός γε καὶ ἀρχόντων καὶ συγκλητικῶν καὶ ἰλλουστρίων καὶ κουβικουλαρίων, ἐξαιρεῖσθαι τῶν τελῶν· καὶ τοὺς τούτων δεσπότας ἑαυτοῖς ἐντεῦθεν κατασκευάζειν πρόσοδον, καὶ τὸ κοινὸν ἀδικεῖν, τοῦ τῆς ἐξαιρέσεως πλήθους εἰς στενὸν τὸ πρᾶγμα συγκλείοντος. ὥστε ἐλαχίστους εἶναι τοὺς λειτουργοῦντας, ἤτοι τοὺς βαρουμένους τῇ λειτουργίᾳ, καὶ τὸ πρότερον τέλος πολλάκις τριπλάσιον καὶ τετραπλάσιον, ἤδη δὲ καὶ δεκαπλάσιον γενέσθαι· καίτοιγε Ἀναστασίου τοῦ τῆς θείας λήξεως ἐν τῷ παρ' αὐτοῦ διορισθέντι τύπῳ, μηδενὶ παντελῶς ἑτέρῳ δόντος ἀτέλειαν παρὰ τὰ χίλια ἑκατὸν ἐργαστήρια, τὰ τῇ ἁγιωτάτῃ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ προφάσει τῆς τῶν τελευτώντων ὁσίας διδόμενα. Διὰ τοῦτο καὶ ἡμᾶς ᾠήθημεν ἐπιτρέψαι τοῖς ἡμετέροις ἄρχουσι, καὶ πρός γε αὐτῷ τῷ μακαριωτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ τῆς εὐδαίμονος ταύτης πόλεως, εἰς ἓν συνελθεῖν, καὶ τὸ πρᾶγμα ἐξετάσαι, καὶ εἰς ἡμᾶς ἀναγαγεῖν τὰ αὐτοῖς δόξαντα, καὶ

τῷ

non posse. Nam cum plurimæ in alma hac vrbe diuersarum mercium & negotiationum officinæ tabernæq; existant,nō hasce solas (nempe centum & mille) officinas prædictis publicis muniis obeundis exemptas esse, sed etiam multas sacrosanctas ecclesias, multa sacra hospitalia, monasteria, & alias sacras ædes, quarum pleræq; prius hæreticis mancipatæ, deinde ad orthodoxam fidem reuersæ sunt, multas quoque regias domus, & insuper magistratuum, ac senatorum, & illustrium, & cubiculariorum à præstatione vectigalium eximi, harúmque dominos peculiarem sibi exinde reditum comparare, & oblædere rempublicam, exemptionum multitudine rem ipsam angustis admodum terminis concludente, vt paucissimi existant qui publica agnoscant & sustineant munia, & priores contributiones aliquoties in triplo & quadruplo, hoc tempore etiam decuplo maiores factæ sint: quanquam diuus princeps Anastasius in statuta ab ipso formula nulli omnino alij immunitatem concedat præter centum & mille officinas, quæ per caussam exequiarū sacrosanctæ maiori ecclesiæ attributæ sunt: Ea propter & nos putauimus, tū proceribus nostris & insuper beatiss. huius almæ vrbis archiepiscopo id negotij dandum, vt certo loco conuenirent, & rem ipsam examinarent, atque placita ad nos sua referrent,

τῷ παρόντι χρήσασθαι πρὸς τὴν σὴν ὑπεροχὴν νόμῳ. βεβαιοῦντες τὰ Ἀναστασίῳ τῷ τῆς εὐσεβοῦς λήξεως περὶ τούτου παραστάντα.

ΚΕΦΑΛ. α.

ΚΑΙ θεσπίζομεν τὰ μὲν χίλια ἑκατὸν ἐργαστήρια πᾶσι τρόποις ἀμίαντα καὶ πάσης δόσεως καθαρὰ φυλάττεσθαι τῇ ἁγιωτάτῃ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ, προφάσει τῶν δεκανῶν, ἤτοι λεκτικαρίων, καὶ τῆς τῶν τελευτώντων ὁσίας ἀφωρισμένα· οὐδενὸς ἑτέρου παρ' αὐτὴν δεκανὸν ἀπαιτεῖν δυναμένου ἀπὸ αἱρετικῶν, ἢ ἄλλης οἱασοῦν ἁγιωτάτης ἐκκλησίας· ἀλλὰ τὸ ἔναγχος παρ' ἡμῶν διατεταγμένον κρατεῖν, ὥστε ὀκτακόσια μὲν ἐργαστήρια τελεῖν τὰ σώματα, τριακόσια δὲ ἐν ἀπαργυρισμῷ καθεστάναι· τὸ γὰρ ἐντεῦθεν σκοπὸν ἦλθεν θεῖος ἡμῶν πραγματικὸς διετύπωσε νόμος, εἰς ὃ προσῆκεν ἔστι προχωρεῖν, ἀντεισάγεσθαι δὲ ἀεὶ τὸ διαπίπτον. καὶ ὅ γε τρόπος καθ' ὃν ἔσται τὰ τῆς ἀντεισαγωγῆς, ὑπὸ τῶν Ἀναστασίου τε τῆς εὐσεβοῦς μνήμης διατετύπωται κελεύσεων. ταῦτα μὲν οὖν ἀτελῆ μένειν καὶ πάσης ἐλευθερωμένα λειτουργίας, θεσπίζομεν, οὔτε αὐτῶν τῶν ἐργαστηρίων, οὐδὲ τῶν προεστώτων τῶν συστημάτων τῶν παρεχομένων αὐτὰ, τὴν οἱανοῦν ὑπομενόντων ζημίαν, ἤτι τέλος ἐπιγινωσκόντων. ¶ Τὰ μέντοι γε λοιπὰ πάντα ἐργαστήρια τῆς εὐδαίμονος ταύτης πόλεως τῶν δεκαπεντάρων κλιμάτων εἴτε ἁγιωτάτης ἐκκλησίας εἶεν, εἴτε ξενώνων, εἴτε

tum ad excellentiam tuam præsenti vtendum lege, confirmantes ea quæ Anastasio pientiss.in hoc principi placuerunt.

CAPVT I.

ET sancimus, vt centum quidem illæ & mille officinæ, sacrosanctæ maiori ecclesiæ occasione decanorum siue lecticariorum, & ad peragendas defunctorum exequias deputatæ, omnibus modis integro numero & omni præstatione liberæ conseruentur: præter ipsam nulla alia queunte decanum exigere, siue ex hæreticis recepta, siue quæcunque sacrosancta ecclesia. Sed quod nuper constituimus, valeat, & octingentæ quidem officinæ corpora præstent, trecentæ autem in exactione pecuniarum consistant. nam quod exinde corraditur, ad quid proficere conueniat, sacra iam nostra pragmatica forma disposuit. Sempérque, quod intercidit, restauretur. at qua ratione fieri debeat restauratio, satis per Anastasij piæ memoriæ iussiones expressum est. Hæ igitur vt immunes & ab omni vectigali maneant exemptæ, sancimus: neque his ipsis officinis, neque vectigalia imperantibus collegiis, quæ istas præbent, quidquam damni sustinentibus, aut vllos titulos agnoscentibus.

1 ¶ *Cæteræ vero omnes huius almæ vrbis quatuordecim regionum officinæ, siue sacrosanctæ alicuius sint ecclesiæ, siue hospitalium,*

εἴτε μοναστηρίων, εἴτε ὀρφανοτροφείων, εἴτε βρεφοτροφείων, εἴτε πτωχείων, εἴτε ἄλλης οἱασοῦν διεσποτείας, εἴτε τῶν βασιλικῶν οἴκων, εἴτε ἀρχόντων τινῶν, μεγάλας ἢ μέσας ἢ ἐλάττους ἀρχὰς ἐχόντων, εἴτε τῶν ἐνδοξοτάτων συγκλητικῶν, ἢ τῶν μεγαλοπρεπεστάτων ἰλλουστρίων, ἢ τῶν περιβλέπτων κουβικουλαρίων. εἴτε τινῶν ταῖς στρατείαις ἐγκαταλεγομένων· ταῦτα ἅπαντα τελεῖν τὰ ἐπικείμενα αὐτοῖς δημόσια τέλη, καὶ τὰ ἄλλα πάντα ποιεῖν τε καὶ πληροῦν, κατὰ τὸ προσῆκον ἑκάστῳ τοῦ οἰκείου αὐτοῦ συστήματος, καὶ καταβάλλεσθαι διὰ πάντων τῷ δημοσίῳ, διὰ τῶν προστατῶν τοῦ συστήματος, οὐδενὸς προνομίου ταύτης ἕνεκα τῆς αἰτίας ἐπερείδεσθαι δυναμένου, ἢ τοιαύτῃ τινὶ κεχρῆσθαι παραιτήσει. οὐδὲ γὰρ ὑπομένομεν τὸ ἑτέρων ἄχθος εἰς ἑτέρους φέρεσθαι, οὐδὲ οὕτως ἁπλῶς κεῖσθαι διατύπωσιν, ὥστε καθ' ἑκάστην αὔξεσθαι τὰ τέλη· καί, καθάπερ ἐδιδάχθημεν, τὰ τετραπλάσια, καὶ πενταπλάσια, καὶ δήπου καὶ δεκαπλάσια δίδοσθαι. διότι καὶ περισπούδαστόν ἐστι τῷ ἡμετέρῳ κράτει, μηδενὶ καινῷ τέλει μηδένα βαρύνεσθαι. καινὸν δὲ ἂν εἴη, οὐ τὸ νῦν πρῶτον ἐπιτεθειμένον μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ τὴν πρώτην συμμετρίαν ὑπερβαῖνον. ἀλλὰ πάντα ὑπὸ τὴν αὐτὴν ἔστω κατάστασίν τε καὶ τύχην, καὶ τὸ κοινὸν εἶναι κατὰ πάντων τὸν τοιοῦτον θεῖον ἡμῶν πραγματικὸν τύπον (ὃν δὴ καὶ νόμον καλεῖν ἔξεστιν) ὥστε πᾶσι τὸ ἄλυπον περιφιλοτιμεῖσθαι· οὐ γὰρ ἄν τις περὶ τοῦτο δυσχεραίνοι,

μηδένα

siue monasteriorum, siue orphanotrophiorum, siue ptochiorum, siue alterius cuiuscunque dominij, siue regiarum domuum, siue aliquorum magistratuum, ampla, media, minutáve officia administrantium, siue gloriosiss. senatorum, siue magnificentiss. illustrium, siue spectabilium cubiculariorum, siue aliquorum militiis adscriptorum: hæ inquam omnes publica ipsis imposita præstent vectigalia, & omnia alia tum faciant, tum impleant, quemadmodum quemq; in suo collegio facere æquum est, sempérque per collegij præfectos in publicum persoluant: *nemine queunte ea de caussa inniti priuilegiis, aut eiusmodi alia vti excusatione. Neque enim sustinemus aliorum onus ad alios deferri, aut tam immitem proponere formulam, vt quotidie vectigalia augeantur, & (quemadmodum edocti sumus) quadruplo, aut quincuplo, adeóq; etiam decuplo maiora irrogentur: cum nihil tam magno studio, támque seriò affectemus, quàm ne nouo quisquam vectigali oneretur. Nouum autem fuerit non tãtum quod nunc primũ impositum est, sed etiam quod primum modum excedit. Sed eadem conditione ac fortuna omnes sunto, & sacra hæc nostra pragmatica forma (quam legẽ etiã appellare licuerit) contra omnes communis esto, vt omnibus largiatur, quò molestia vacent. Neq; enim facilè eã quis ægrè*

μηδένα εἶναι τὸν ἐξαιρούμενον βλέπων, πλὴν δὴ τοῦ τῆς ὁσίας τῶν τελευτώντων λόγου, τοῦ περὶ τῶν χιλίων ἑκατὸν ἐργαστηρίων. ὃς δὴ κοινότατός τε ἐστι, καὶ ἅπασιν ὁμοίως ἐφηπλωμένος ἀνθρώποις. ¶ Εἰ δέ τις ἐπιχειρήσοι παραιτήσει τινὶ χρήσασθαι, καὶ ἑαυτὸν ἐλαφρύνειν τῆς συντελείας, καὶ ἢ μὴ συγχωρεῖν τοὺς ἐνοίκους ἀπαιτεῖσθαι τοὺς ἑαυτοῦ, ἢ προστασίαν βούλεσθαι νέμειν, ἢ στρατιωτικὴν, ἢ πολιτικὴν, ἢ ἐκκλησιαστικὴν, ἢ τὴν οἱανοῦν ἑτέραν· ἐκπιπτέτω καθάπαξ τῆς τοῦ ἐργαστηρίου δεσποτείας, καὶ ἔστω τοῦτο δημόσιον αὐτοῖς, τῷ συστήματι προσκυρούμενον. οὕτω γὰρ εὐλαβηθήσονται, καὶ τῶν κεκωλυμένων οὐ προσάψονται, ἀλλὰ τῷ κατὰ μικρὸν καὶ ἐφ' ἅπαντας ἡπλῶσθαι τὰ τέλη, βραχὺ μὲν ἔσται τὸ παρ' ἑκάστου διδόμενον, μέτριον δὲ καὶ κοῦφον καὶ φορητὸν, καὶ ῥᾷον συνεισφερόμενον, ἔσῳ παρὰ πλειόνων συλλεγέν. τί γὰρ ἀτοπώτερον ἂν εἴη, ἄνδρας ἐκ τῶν οἰκείων ἐργαζομένους χειρῶν, καὶ ἀποτρέφοντας γαμετάς τε καὶ παῖδας, καὶ τὴν ἄλλην τοῦ βίου διοίκησιν ἐντεῦθεν ἔχειν ἐπειγομένους, βαρύνειν μείζοσι τέλεσι, καὶ ὅσῳ πλείω τὰ τῶν ἐλαφρυνομένων γίνεσθαι, τοσούτῳ μείζω τὰ ἐκεῖθεν ἀποτελεῖσθαι πάθη; καὶ εἴη τὶ βάρος ἀόριστον, πέρας οὐδ' ὁτιοῦν ἔχειν δυνάμενον.

¶ Ταῦτα πάντα κωλύοντες, τόνδε τὸν θεῖον τίθεμεν πραγματικὸν τύπον, τήν τε τῆς ἐκπτώσεως

ἀπαλ

tulerit, si neminem alium præterea exemptum intueatur: nisi quod in centum & mille officinis exequiarum defunctorum ratio habeatur, quæ maximè communis est omnibus, & ex æquo vniuersis pariata hominibus.

2 ¶ *Si quis vero conetur excusatione aliqua vti, & seipsum à præstanda alleuiare contributione, & aut non committere quo magis ab inquilinis suis exigatur, aut præstare etiam patrociniũ, siue militare, siue ciuile, siue ecclesiasticum, siue quodcumq; tandem: in vniuersum officinæ dominio excidito, estóq; ipsis publica, toti addicta collegio. Eo enim pacto & cautiores erunt, & vetita non attentabunt. Porro si minutatim & pariter in omnes vectigalia distribuantur: nõ solum paululũ erit quod præstitũ fuerit, sed etiã tanto moderatius, leuius, tolerabilius, faciliúsve quod cõfertur, existet, quãto à pluribus colligitur. An vero non multo absurdissimum fuerit, homines propriis laborantes manibus, & vxores ac liberos alentes, & reliqua denique vitæ necessaria inde adquirere satagentes, etiamnum maioribus onerare vectigalibus? & quanto plures inter alleuiatas referuntur, tanto etiam maiores exinde læsiones oboriri? ídque onus infinitum sit, neque possit vllum habere terminum.*

3 ¶ *Hæc nos omnia prohibentes, sacram hanc pragmaticam formam proponimus, amissionis*

ἀπειλοῦντες ποινὴν ἅπασιν ὁμοίως ἐφεξῆς τοῖς ὑπηκόοις, εἰ κωλύσαιεν τοὺς ἑκάστου συστήματος προεστῶτας τὰ νενομισμένα καὶ ἄνωθεν τεταγμένα τέλη λαμβάνειν, ἢ πειρᾶσθαι τὰ τέλη τρέπειν εἰς στιγονόμια. ἀλλ' ἕκαστος ἀπολαυέτω μὲν τῆς τῶν στιγονομίων εἰσφορᾶς, συγχωρείτω δὲ τὰ ἐργαστήρια λειτουργεῖν τὰ συνήθη τε καὶ νενομισμένα. ὥσπερ γὰρ ἕκαστος ἑαυτοῦ προνοεῖται, οὕτω καὶ ἡμᾶς ἀνάγκη τοῦ λυσιτελοῦς τε καὶ συμφέροντος τῆς μεγάλης ταύτης καὶ βασιλίδος ἀντιλαμβάνεσθαι πόλεως. οὐ γὰρ ἂν ἄλλως τὰ κοινῇ λυσιτελοῦντα προβαίη, μὴ τοὺς τοιαύτης βαρύτητος ἀπαλλαττομένων τῶν μέχρι νῦν αὐτὴν φέρειν ἠναγκασμένων.

¶ Ἡ τοίνυν σὴ ἐνδοξότης τὰ παραστάντα ἡμῖν, καὶ διὰ τοῦδε τοῦ θείου πραγματικοῦ τύπου δηλούμενα, ἀπαράθραυστα φυλάξει, καὶ ὁ μετά σε τὴν ἀρχὴν παραληψόμενος, καὶ ἡ πειθομένη σοὶ τάξις νῦν τε καὶ εἰς τὸν ἑξῆς ἅπαντα χρόνον. Dat. XVI. KAL. IVN. CONSTANTINOP. POST BILIS. V. C. CONS. ANN. I.

Περὶ τῶν συμβολαιογράφων, καὶ Περὶ τοῦ τὰ πρωτόκολλα αὐτὰς ἐᾶν ἐν τοῖς χάρταις.

Διάταξις μδ.

pœnam similiter omnibus ordine subditis interminantes, si ex quoquo collegio imperitantes solita illa & ab initio statuta vectigalia percipere prohibuerint, aut vectigalia conentur in pensiones priuatas conuertere: sed quisque pro se quidem pensionum illatione perfruitor, officinas autem seu tabernas solito receptóq; more contributiones agnoscere concedito. Quemadmodum enim quisque pro se rebus suis prospicit: ita & nos necesse est ei quod amplæ & regiæ huic vrbi expedit & confert, nutanti quodammodo & iam lapsuro manus porrigere. neque enim aliter, quæ publicè expediunt, progressus habitura sint, quàm si tali onere, qui id hactenus ferre coacti sunt, liberentur.

EPILOGVS.

¶ *Quæ igitur nobis placuerunt, & sacra hac exprimuntur lege, ea excellentia tua, immo non ipsa tantum custodies, sed & quicunq; post te idem officium suscepturi sunt, & obtemperans tibi cohors, iam inde in omne reliquum tempus custodiet.*

DE TABELLIONIBVS ET VT PROTOCOLA dimittant in chartis.

TIT. XXIII.

NOVEL. CONSTIT. XLIIII.

Ο ΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΙΩάννῃ ἐπάρχῳ πραιτωρίων, τὸ δεύτερον ἀπὸ ὑπάτων, καὶ πατρικίῳ.

Δίκης μικρῷ πρόσθεν ἠκροασάμεθα τῷ παρόντι νόμῳ παρασχομένης τὴν πρόφασιν. ἐκ γὰρ προσώπου γυναικός τινος ἐφέρετο συμβόλαιον, γράμματα μὲν αὐτῆς οὐκ ἔχον (ἦν γὰρ τούτων ἀνεπιστήμων) τελεσθὲν δὲ ὑπὸ συμβολαιογράφου, καὶ παρά τε ταβουλαρίου τὴν ὑπογραφὴν ἔχον τὴν αὐτοῦ, καὶ μαρτύρων ἐπιδεικνῦσαν παρουσίαν. εἶτα ἐπειδή τις ἀμφισβήτησις περὶ αὐτοῦ γέγονε, τῆς γυναικὸς λεγούσης οὐ ταῦτα εἶναι τὰ παρ' αὐτῆς ἐπιταχθέντα ἅπερ ὁ χάρτης ἔλεγεν, ὁ τῆς δίκης ἀκροώμενος ἐπεζήτει παρὰ τοῦ συμβολαιογράφου μαθεῖν τὴν τοῦ πράγματος ἀλήθειαν. καὶ δὴ τὸν συμβολαιογράφον ἤγαγεν· ὁ δὲ τὰ μὲν γράμματα ἐπιγινώσκειν ἔφη τῆς πληρώσεως τοῦ συμβολαίου, μὴ μὴν εἰδέναι τι τῶν παρακολουθησάντων. οὐδὲ γὰρ αὐτὸς τὴν ἀρχὴν ἐπιταγῆναι παντελῶς, ἀλλ' ἐπιτρέψαι τινὶ τῶν αὐτοῦ τοῦτο πρᾶξαι· οὔτε ὕστερον παραγενέσθαι τῇ πληρώσει, ἀλλ' αὖθις ἑτέρῳ τοῦτο ἐπιτετραφέναι. καὶ ὁ μὲν παραγενόμενος τῇ πληρώσει, ἦλθεν, οὐδὲν οὐδὲ αὐτὸς φήσας εἰδέναι (καὶ γὰρ οὐδὲ ὁ γραφεὺς ἦν τοῦ συμβολαίου) ἀλλὰ μόνον ἐδίδαξεν ὅτι παρόντος μὲν αὐτοῦ τοῦτο ἀπολέλυται, οὐδὲ μὴν ὁ τὴν ἀρχὴν ἐπιταχθεὶς εὑρέθη. ὥστε εἰ μὴ διὰ τῶν μαρτύρων ὁ δικάζων ἴσχυσεν ἐπιστῆναι τῷ πράγματι, καθαρῶς ἐκινδυ-

νεύετο

Imp. Iustinianus Augu. Ioanni præfecto prætorio iterum exconsuli & patricio.

PRAEFATIO.

LITEM paulò antè audiuimus præsenti legi præbētem occasionem. Ex persona quidem mulieris cuiusdā ferebatur documentum, literas quidem eius non habens, (erat enim harum ignara) completum autem à tabellione & tabulario, subscriptionem eius habens, & testium ostendens præsentiam. deinde dum quædam dubitatio super eo fieret, muliere dicente non esse à se delegata quæ charta loquebatur: qui litem audiebat, quærebat à tabellione cognoscere negotij veritatem: denique tabellionem deduxit: at ille literas recognoscere dixit completionis tabellionis, non tamen nosse aliquid horum quæ secuta sunt. nec enim sibi ab initio penitus delegata, sed commisisse cuidam suorum hoc facere: neque postea venisse ad completionem, sed rursus alij hoc commisisse. & is quidem qui affuit completioni, venit, nihil nec ipse dicens se nosse. etenim neque scriptor fuit documenti: sed solum docuit quia præsente se hoc dimissum sit. nec cui ab initio delegatum est, inuentus est: vnde nisi per testes iudex valuisset agnoscere causam purè, periculum

patieb

νεύετο διαπιςεῖν πανταχόθεν τὴν τοῦ πράγματος γνῶσιν. ἐκεῖνο μὲν οὖν τῆς προσηκούσης ἐστὶ χρείας ἐξετάσεώς τε καὶ κρίσεως.

ΚΕΦΑΛ. α.

Ημεῖς δὲ ᾠήθημεν χρῆναι τῷ παντὶ βοηθῆσαι, καὶ κοινὸν ἐφ' ἅπασι ποιήσασθαι νόμον, ὥστε τοὺς προεςῶτας τῆς ἐργασίας συμβολαιογράφους, αὐτοὺς δι' ἑαυτῶν ἐκ παντὸς τρόπου ἐπιτάττεσθαι τὸ συμβόλαιον, ἡνίκα τε ἀπολύοιτο παραγίνεσθαι· καὶ μὴ ἄλλως ἐπιτιθέναι τῷ χάρτῃ τὴν πλήρωσιν, πλὴν εἰ μὴ ταῦτα πραχθείη· ὥστε ἔχειν αὐτοὺς εἰδέναι τὴν ὑπόθεσιν, ἐρωτωμένους τε ὑπὸ τῶν δικαζόντων, δύνασθαι τὰ παρηκολουθηκότα γινώσκειν τε καὶ ἀποκρίνασθαι· καὶ μάλιςα ὅταν γραμμάτων εἶεν ἀνεπιςήμονες οἱ ταῦτα ἐπιτάττοντες, οἷς ῥᾳδία καθέςηκε καὶ ἀνεξέλεγκτος ἡ τῶν ταῖς ἀληθείαις παρηκολουθηκότων ἄρνησις. ¶ Ινα τοίνυν 1 ἅπαντα ταῦτα κωλύσωμεν, διὰ τοῦτο τὸν παρόντα γράφομεν νόμον, καὶ ταῦτα παραφυλάττεσθαι πάντως βουλόμεθα παρὰ τῶν συμβολαιογράφων, εἴτε ἐπὶ ταύτης τῆς εὐδαίμονος πόλεως, εἴτε ἐν ἐπαρχίαις εἶεν· γινωσκόντων ὡς εἰ παρὰ ταῦτά τι πράξαιεν, ἐκπεσοῦνται πάντως τῶν καλουμένων ςατιώνων, καὶ ὁ παρ' αὐτῶν ςαλεὶς ἐφ' ᾧ τε ἐπιταγῆναι τὸ συμβόλαιον, καὶ παραγινόμενος, αὐτὸς κύριος τῆς ἐπὶ τῆς ςατίωνος αὐθεντίας ἔςαι. καὶ μεταβληθήσεται τὸ πρᾶγμα. καὶ ὁ μὲν τὸ λοιπὸν ταύτην ἐφέξει τὴν τάξιν

ἐν τῇ

patiebatur vndique cadente negotij notitia. Et illud quidem competentem meruit examinationem atque decretum.

CAPVT I.

NOS *autem credimus oportere vniuersis auxiliari, & communem in omnibus facere legem: quatenus præpositis operi tabellionum, ipsis per se omnibus modis iniungatur documentum, vt dum dimittitur, intersit: & non aliter imponatur chartæ completio, nisi hæc gerantur: vt habeant vnde sciant negotium: & interrogati à iudicibus, poßint quæ subsecuta sunt cognoscere, & respondere, maximè quando literas sunt ignorantes qui hæc iniungunt: quibus facilis est & inconuincibilis denegatio horum, quæ pro veritate secuta sunt.*

1 ¶ *Vt ergo omnia hæc prohibeamus, propterea præsentem conscripsimus legem: & hæc custodiri modis omnibus volumus à tabellionibus, siue in ipsa fœlicißima ciuitate, siue in prouinciis sint: scientibus, quia si præter hæc aliquid egerint, cadent omnino iis quæ vocantur stationibus: & qui ab eis dirigitur ad iniungendũ documentum, & intereſt, ipse dominus super stationis auctoritate erit, & mutabitur causa: & ille quidem decætero hoc obtinebit officium in*

statione,

ἐν τῇ στατίωνι ὁποίαν ὁ κατ' αὐτὴν πρωτεύων
ἔχει· ὁ δέ γε ἐμπιστεύεται ταύτης, οὐ εἷς ἔσται τῶν
ὑπογραφέντων ἐκείνῳ. ἐπειδὴ γὰρ ὁ μὲν ἀπηξίωσε
τοῦτο πράττειν ὅπερ ἦν ἐφειμένον αὐτῷ, ὁ δὲ κατὰ
τὴν ἐκείνου γνώμην τοῦτο ἔπραξε, διὰ τοῦτο καὶ ἡ-
μεῖς ταύτην ἐπάγομεν αὐτοῖς τὴν ποινὴν, ἵνα
δέει τούτου γίνωνται περὶ τὰ συμβόλαια δικαιό-
τε καὶ ἀσφαλέστεροι, καὶ μὴ διὰ τὴν ἑαυτῶν ἄνεσίν
τε καὶ τρυφὴν τοὺς ἀλλοτρίους διαφθείρωσι βίους.
¶ Εἰ δὲ οὐκ ἄξιος τυχὸν εἴη τοῦ τὴν ἐξουσίαν τῆς
στατίωνος παραλαβεῖν ὁ τὸ συμβόλαιον παρὰ
τὰ ὑφ' ἡμῶν διατεταγμένα μετὰ τὸν παρόντα
νόμον ἐπιταττόμενος, ὁ μὲν συμβολαιογράφος
ἐκπιπτέτω τρόποις ἅπασι τούτου, ἕτερος δὲ ἀντ'
αὐτοῦ προβαλλέσθω· οὐδὲν ζημιουμένου παντελῶς
ἐντεῦθεν τοῦ τῆς στατίωνος κυρίου (εἴ τις εἴη τῶν
ἔξωθεν, ἀλλὰ μὴ συμβολαιογράφος αὐτὸς) οὐδὲ
ἐκπίπτοντος τῶν ἐκεῖθεν πόρων· ἀλλ' αὐτοῦ μόνου τοῦ
τὰ τοιαῦτα κομψευσαμένου, καὶ ἀπαξιώσαντος
τὴν ἑαυτοῦ πληροῦν ἐργασίαν, τῆς προστασίας ἐκπί-
πτοντος· πάντων μέντοι τῶν ἄλλων τῶν ἐπὶ τῇ στα-
τίωνι δικαίων, ἀκεραίων τοῖς κυρίοις αὐτῆς περὶ
τοὺς τὰ τοιαῦτα πταίσαντας συμβολαιογράφους
φυλαττομένων. ¶ Καὶ μὴ πλαττέτωσαν οἱ συμ-
βολαιογράφοι προφάσεις, εἰς νόσους τυχὸν ἀναχω-
ροῦντες ἢ εἰς ἀσχολίας τοιαύτας. ἔξεστι γὰρ αὐτοῖς,
εἴ τι τοιοῦτον εἴη, μεταπέμψασθαι τοὺς ἐπιτάττον-
τας, καὶ δι' ἑαυτοῦ τὸ πρᾶγμα πληρῶσαι. ἄλλως τε
ταῦτα δὴ τὰ συμβαίνοντα σπανίως οὐκ ἔχει ἐμπο-

δὼν στάσ

statione, quale qui in ea primatum tenebat: ille verò cadet ea: aut vnus erit ministrantium illi: quoniam ille quidem dedignatus est hoc agere, quod erat concessum ei: ille verò secundum illius voluntatem hoc egerit, propterea nos hanc intulimus eis pœnam, vt optimi fiant circa documenta, & iusti, & cautiores, & non propter suam requiem & delicias corrumpant alienas vitas.

2 ¶ *Si verò indignus sit forte potestatem in stationibus suscipere is cui documentum extra ea quæ à nobis disposita sunt per præsentem legem, iniungitur, tabellio quidem cadat omnibus modis hac causa: alter verò pro eo constituatur: nihil omnino damnificando ex hoc stationis domino quicunque fuerit extraneorum, & non ipse tabellio, neque cadente lucris exinde venientibus: sed illo solo qui talia perpetrauit, & dedignatus est suum complere opus, primatu cadente: omnibus quidem aliis super stationis iure integris dominis eius ab ipsis tabellionibus, qui talia peccauerunt, seruandis.*

3 ¶ *Et non fingant tabelliones occasiones, per ægritudinem fortè discedentes, aut occupationes huiusmodi. licebit enim eis si quid tale fuerit, euocare eos qui contrahunt, & per se causam complere. proinde hæc quæ contingunt raro, non impedimentum facient vniuer-*

al. descendentes.

δῶμεν ταύτην τοῖς καθόλου· διότι μηδὲν ἐν ἀνθρώποις
οὕτως ἐστὶν ἀναμφισβήτητον, ὡς μὴ δύνασθαι, κἂν
εἴ τι τῶν σφόδρα εἴη δικαιοτάτων, ὅμως δέξασθαί
τινα μεμεριμνημένην ἀμφισβήτησιν. Ἀλλὰ μη-
δὲ τοὺς πόρους αὐτοῖς ἐλάττους γίνεσθαι κατὰ τοῦτο,
διὰ τὴν τῶν ἐπιταττόντων συνέχειαν, προφασιζέ-
σθωσαν· κάλλιον ὂν ὀλίγα πράττειν ἀσφαλῶς, ἢ
πολλοῖς ἐπεμβαίνειν ἐπικινδύνως. ¶ Ἵνα δὲ ὅμως 4
μὴ σφόδρα αὐτοῖς ἀπηνὴς ὁ νόμος εἶναι δόξειεν,
ἡμεῖς ἐστοχασμένοι τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, συμ-
μέτρους αὐτῇ καὶ τοὺς νόμους τοὺς ἡμετέρους τίθεμεν.
Διὰ γὰρ τὰς τοιαύτας αὐτῶν ἴσως ἀμφισβητήσεις,
δίδομεν αὐτοῖς ἄδειαν, ἑκάστῳ ἕνα ἐπὶ τούτῳ προ-
βαλλέσθαι ἐν ὑπομνήμασι, παρὰ τῷ λαμπροτά-
τῳ μαγίστρῳ τῶν κήνσων τῆς εὐδαίμονος ταύτης
πόλεως κατὰ τὸ σύνηθες πραττομένοις· καὶ ἄδειαν
αὐτῷ διδόναι ἐπιτάττεσθαι παρὰ τῶν συμβαλλόν-
των ἐν τῇ κατ' αὐτὸν στατίωνι τὰ συμβόλαια, καὶ
ἀπολυομένων αὐτῶν παραγίνεσθαι· καὶ μηδενὶ παν-
τελῶς ἑτέρῳ τῶν ἐπὶ τῆς στατίωνος ὄντων ἄδειαν εἶ-
ναι ἢ ἐπιτάττεσθαι τὴν ἀρχὴν, ἢ ἀπολυομένοις
παραγίνεσθαι, πλὴν ἢ ἀπὸ τοῦ συμβολαιογράφου τοῦ
τὴν αὐθεντίαν ἔχοντος, ἢ τοῦ παρ' αὐτοῦ ἐπὶ τούτῳ
προβληθέντος. εἰ δέ τι παρὰ ταῦτα γένοιτο, καὶ
ἕτερος ἐπιταχθείη, τηνικαῦτα ὑποπιπτέτω τῇ ποι-
νῇ ὁ συμβολαιογράφος ὁ τὴν αὐθεντίαν ἔχων, τῇ
παρ' ἡμῶν ἔμπροσθεν διωρισμένῃ· αὐτῶν μέντοι τῶν
συμβολαίων διὰ τὸ χρήσιμον τῶν συμβαλλόντων,
οὐκ ἀκυρουμένων. ἴσμεν δὲ ὡς δεῖ τοῦ νόμου τὸ λοιπὸν

αὐτεί τι

vniuersis, eo quòd nihil inter homines sic est indubitatum, vt non possit (licet aliquid sit valde iustissimum) tamen suscipere quandam solicitam dubitationem, sed nec quæstus eorum minores fieri per hoc, propter contrahentium frequentiam occasionem habentes: cum melius sit pauca agere cautè, quàm multis interesse periculosè.

4 ¶ *Vt tamen non vehementer eis dura lex esse videatur: nos conijcientes humanam naturam, mediocres etiam eis leges nostras ponimus. propter tales enim eorum fortè dubitationes damus eis licentiam singulis vnum ad hoc constituere, gestis apud clarissimum magistrum census fœlicissimæ ciuitatis solenniter celebratis, & licentiam eis dare: vt delegentur ei ab iis qui veniunt ad eius stationem & documenta: & dimissis eis interesse: & nulli omnino alteri in statione existenti licentiam esse, vt aut delegetur ei initium, aut cum dimittuntur, intersit: nisi tabellioni qui auctoritatem habet, aut qui ab eo ad hoc statutus est. Si verò præter hoc fiat, & alter delegetur: tunc subiacet pœnæ tabellio, qui auctoritatem habet à nobis dudum definitam: ipsis tamen documentis propter vtilitatem contrahentium non infirmandis. Nouimus enim quia legis metu decætero & ipsi*

αὐτοί τε φυλάξουσι τὰ παρ' ἡμῶν θεσπισθέντα, τὰ συμβόλαιά τε ἐν ἀσφαλεῖ κείσεται.

ΚΕΦΑΛ. β.

Ἐκεῖνο μέντοι τῷ παρόντι προστίθεμεν νόμῳ, ὥστε τοὺς συμβολαιογράφους μὴ εἰς ἕτερον χάρτην καθαρὸν γράφειν συμβόλαιον, πλὴν εἰ μὴ εἰς ἐκεῖνον ὃς προκείμενον τὸ καλούμενον πρωτόκολλον ἔχοι, φέρον τὴν τοῦ κατὰ καιρὸν ἐνδοξοτάτου κόμητος τῶν θείων ἡμῶν largitionum προσηγορίαν, καὶ τὸν χρόνον καθ' ὃν ὁ χάρτης γέγονε, καὶ ὁπόσα ἐπὶ τῶν τοιούτων προγράφεται. καὶ τοῦτο τὸ πρωτόκολλον μὴ ἀποτέμνειν, ἀλλ' ἐγκείμενον ἐᾶν. ἴσμεν γὰρ πολλὰς παραποιήσεις ἐκ τῶν τοιούτων χαρτῶν ἐλεγχθείσας πρότερόν τε καὶ νῦν. ὥστε κἂν εἴ τις εἴη χάρτης (καὶ γὰρ δὴ καὶ τοῦτο εἴδομεν) ἔχων τὸ πρωτόκολλον οὐχ οὕτω καταγεγραμμένον, ἀλλὰ ἄλλην τινὰ γραφὴν ἔχον, μηδὲ ἐκεῖνον προσιέσθωσαν, ὡς κίβδηλόν τε καὶ πρὸς τὰ τοιαῦτα οὐκ ἐπιτήδειον· ἀλλὰ μόνῳ τῷ τοιούτῳ χάρτῃ, ὁποῖον ἔμπροσθεν εἰρήκαμεν, τὰ συμβόλαια ἐγγραφέτωσαν. Ταῦτα δὲ τὰ περὶ τῆς ποιότητος τῶν χαρτῶν ἡμῖν διωρισμένα, καὶ τῆς ἀποτομῆς τῶν καλουμένων πρωτοκόλλων, κρατεῖν ἐπὶ τῆς εὐδαίμονος ταύτης πόλεως μόνον βουλόμεθα, ἔνθα πολὺ μὲν τὸ τῶν συναλλαγμάτων πλῆθός ἐστι, πολλὴ δὲ ἡ τῶν χαρτῶν ἀφθονία. καὶ πάρεστι τῷ νενομισμένῳ τρόπῳ τοῖς πράγμασι χρῆσθαι, καὶ μὴ διδόναι πρόφασιν τισὶ

παρα

custodient quæ à nobis decreta sunt, & documenta sub cautela facient.

Vt tabelliones in protocolo describant, idque cum die & consule.

CAPVT II.

ILlud quoque præsenti adiicimus legi, vt tabelliones non in alia charta pura scribant documenta, nisi in illa quæ in initio (quod vocatur protocolum) per tempora gloriosissimi comitis sacrarum nostrarum largitionum habeat appellationem, & tempus quo charta facta est, & quacunque in talibus scribuntur: & vt protocolum non incidant, sed insertum relinquant. nouimus enim multas falsitates ex talibus chartis ostensas & prius, & nunc: ideóque licet aliqua sit charta (nam & hoc sancimus) habens protocolum non ita conscriptum, sed aliam quandam scripturam gerens, neque illam suscipiant, tanquam adulteram, & ad talia non opportunam, sed in sola tali charta qualem dudum diximus, documenta scribant. Hæc itaque quæ de qualitate talium chartarum à nobis decreta sunt, & de incisione eorum quæ vocantur protocola, valere in hac fœlicissima solum ciuitate volumus, vbi plurima quidem contrahentium multitudo, multa quoque chartarum abundantia est, & licet legali modo interesse negotiis, & non dare occasionem quibusdam

παρακοίησιν ἁμαρτάνειν, ἧς ἑαυτοὺς ὑπευθύνους ὄντας ἀποδείξουσιν, εἴ τι παρὰ ταῦτα πρᾶξαι θαῤῥήσειαν.

¶ Τὰ τοίνυν παραστάντα ἡμῖν, καὶ διὰ τοῦ δε τοῦ θείου δηλούμενα νόμου, ἡ σὴ ὑπεροχὴ ἔργῳ καὶ πέρατι παραδοῦναι σπουδασάτω. DAT. XVI. KAL. SEPTEMB. CONSTANTINOPOLI, POST BILISAR. V. C. CONS. ANNO II.

Περὶ τοῦ μὴ ἐλευθερωθῆναι βουλευτικῆς τύχης Ἰουδαίους τε καὶ Σαμαρείτας, ἢ αἱρετικοὺς, προφάσει τῆς αὐτῶν θρησκείας· ἀλλὰ τοῖς μὲν βουλευτικοῖς λειτουργήμασιν ὑποκεῖσθαι, τῶν δὲ προνομίων αὐτῶν μὴ ἀπολαύειν. δύνασθαι δὲ αὐτοὺς κατὰ ὀρθοδόξων ὡς ὑποκειμένων βουλευτικῇ τύχῃ μαρτυρεῖν, οἷα δὴ καὶ ὑπὲρ ὀρθοδόξου τῆς πολιτείας καλῶς μαρτυροῦντας.

Διάταξις με.

Ο ΑΥΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΙΩάννῃ ἐπάρχῳ πραιτωρίων, τὸ δεύτερον ἀπὸ ὑπάτων καὶ πατρικίῳ.

Ρ ΗΜΑ τι πρὸς ἡμᾶς ἔναγχος ἡ σὴ μεμήνυκεν ὑπεροχὴ, τινὰς ἐν τοῖς βουλευταῖς εἶναι Ἰουδαίους, τυχὸν ἢ Σαμαρείτας, ἢ Μοντανιστὰς, ἢ ἄλλως καταπτύστους ἀνθρώπους, οὓς

εἶπε

falsitatem committere, cui se obnoxios exiſtere demonſtrabunt, qui præter hæc aliquid agere præſumpſerint.

EPILOGVS.

¶ *Quæ igitur placuerunt nobis, & per hanc ſanctam declarata ſunt legẽ, tua celſitudo operi effectuiq; tradere feſtinet. Dat.* XIX. *Kal. Sept. Conſtant. poſt Biliſ.* V. C. *Coſſ. anno* II.

VT NON LIBERENTVR CVRIALI FORTVNA IVDAEI, nec Samaritani, aut hæretici occaſione eorum religionis, ſed curialibus quidem functionibus ſubiaceãt, priuilegiis verò curialium nõ fruantur. poſſe verò eos contra orthodoxos quòd ſubiaceant curiali fortunæ teſtimonium perhibere, vt qui & pro orthodoxa politia rectè teſtimonium perhibeant. TIT. XXIIII.

Ex manu ſcri. Contij libro.

NOVEL. CONSTIT. XLV.

Idem Imp. Ioanni PP. iterum ex-conſuli & patritio.

PRAEFATIO.

VErbũ quoddã nobis tua retulit eminentia, quoſdã inter curiales eſſe Iudæos fortè aut Samaritas, aut Montaniſtas, aut aliter reſpuendos homines, quos

Extat apud Iulianum epit. §. 171.

οὔπω καὶ νῦν ἡ ὀρθὴ καὶ ἀμώμητος ἡμῶν κατέλαμ-
ψε πίστις, ἀλλ' ἐν σκότῳ κάθηνται, ταῖς ψυχαῖς
τῶν ἀληθῶν οὐκ αἰσθόμενοι μυστηρίων· καὶ ἐπειδήπερ
αἱρετικοὺς μισοῦμεν, οἴονται κατὰ ταύτην τὴν πρό-
φασιν ἐλεύθεροι βουλευτικῶν εἶναι λειτουργημά-
των, καὶ ὡς προσήκει τὰ περὶ τούτων διακειθῶσι.
ὑμεῖς τοίνυν ἐθαυμάσαμεν εἴπερ ἡ σύνεσίς τε καὶ
ὀξύτης ἡ σὴ τοὺς τοιούτους αὐτῶν ὑπέμεινε λόγους,
ἀλλὰ μὴ παραχρῆμα τοὺς τὰ τοιαῦτα λέγοντας
διέσπασεν. εἰ γὰρ ἄνθρωποί τινες εἰσὶν, οἵπερ
οἴονται διὰ τὴν εἰς ἔσχατον ἀτοπίας, ἐκείνων ἀ-
ξιοῦσθαι τῶν γερῶν ἅπερ μόνοις τοῖς μεγίστοις ἀξιώ-
μασιν ἐφυλάξαμεν, τίς οὐκ ἂν αὐτῶν μισήσει
τὴν ἀθλιότητά τε καὶ ἄνοιαν; ὥστε βουλευέτωσαν
ἡμῖν οἱ τοιοῦτοι πάντες, καὶ μάλα οἰμώζοντες, καὶ
ταῖς βουλευτικαῖς ὑποκείσθωσαν λειτουργίαις, ὥσ-
περ καὶ ταῖς ταξεωτικαῖς, καθὰ προνενομοθέτηται·
καὶ μηδεμία θρησκεία τῆς τοιαύτης αὐτοὺς ἐξαιρεί-
τω τύχης (τοῦτο γὰρ οὐδὲ τῶν παλαιῶν τινὶ νό-
μων οὐδὲ τῶν νέων εἴρηται) ἀνάξιοι μέντοι βουλευ-
τικῆς ἁπάσης ἔστωσαν τιμῆς. καὶ ἐπειδήπερ οἱ νό-
μοι πολλὰ διδόασι τοῖς βουλευταῖς προνόμια, περί
τε τὸ μὴ τύπτεσθαι, περί τε τὸ μὴ παρίστασθαι,
μήτε εἰς ἑτέραν ἄγεσθαι χώραν, καὶ ἕτερα μυρία
τούτων ἀπολαυέτωσαν μηδενός· ἀλλ' εἴ τι μὲν
γέγραπται περὶ βουλευτῶν, οὐ χαριζομένων αὐτοῖς
προνομίων, τοῦτο καὶ ἐπ' αὐτοῖς κρατείτω, καὶ πλη-
ρούτωσαν σωματικάς τε καὶ χρηματικὰς λειτουρ-
γίας, καὶ μηδεὶς τούτων αὐτοὺς ἐξαρπαζέτω νόμος.

τιμαῖς

nondum hactenus recta & immaculata fides illuxit; sed & in tenebris sedent, animis vera non sentientes sacramenta: & quoniam hæreticos odio habemus, putant per illam occasionem liberi curialium esse functionum, & quæ competunt his declinare. Nos igitur mirati sumus; si sapientia & acumen tuum tales eorum pertulit rationes; & non repentè talia dicentes dilacerasti. Si enim homines quidam sunt, qui quidem putant propter nouissimam absurditatem illa promereri se præmia, quæ solis maximis dignitatibus reseruauimus, quis non eorum habeat exosam inuerecundiam & stultitiam? Quapropter curiam exerceant huiusmodi homines, & nimis ingemiscentes, & curialibus functionibus, sicut etiam officialibus, vt dudum sancitum est, & nulla religio ab eiusmodi eos excipiat fortuna. (horum enim nihil neque antiquorum qualibet legum, neque Nouellarum dictum est:) indigni tamen curiali sint honore, & quoniam leges plurima curialibus præbent priuilegia, & vt non cedantur, neque ad aliam ducantur prouinciam & alia plurima, horum nullo fruantur. sed si quid scriptum est de curialibus, quod non confert priuilegium, hoc etiam in his valeat, & compleant corporalia & pecuniaria munera, & nulla ab his eripiat eos lex:

τιμῆς δὲ ἀπολαυέτωσαν μηδεμιᾶς, ἀλλ' ἔστωσαν ἐν ἀτιμίᾳ τὴν τύχην, ἐν οἵᾳ καὶ τὴν ψυχὴν ἠβουλήθησαν εἶναι. οὕτω τοίνυν αὐτοῖς περὶ τούτου διαθέσθω.

ΚΕΦΑΛ. α.

Κἀκεῖνο μέντοιγε προσήγγειλας ἡμῖν ἄξιόν σοι ζητήσεως γινόμενον. ἐπειδὴ γὰρ αἱρετικοὺς μαρτυρεῖν εἴρξαμεν ἐφ' ὧν ὀρθόδοξοι πρὸς ἀλλήλους δικάζονται, διδόντες αὐτοῖς, κατὰ τὴν ἡμετέραν διάταξιν, εἰ μὲν ἐν ἀλλήλοις φύροιντό τι ἐκεῖνοι καὶ δικάζοιντο, καὶ ἑκάτερος αἱρετικὸς εἴη ὅ,τι ἐνάγων ὅ,τι ἐναγόμενος, δύνασθαι μαρτυρεῖν, ἀξίων ἀλλήλοις ὄντων καὶ τῶν δικαζομένων καὶ τῶν μαρτυρούντων. εἰ δὲ αὖθις αἱρετικός τε εἴη καὶ ὀρθόδοξος, κατὰ μὲν αἱρετικῶν καὶ σφόδρα δύνασθαι μαρτυρεῖν ὑπὲρ ὀρθοδόξων, κατὰ ὀρθοδόξων οὐκ ἔτι. ὀρθοδόξων δὲ ὄντων τῶν δικαζομένων, μηδεμίαν εἶναι παντελῶς πάροδον αὐτοῖς εἰς μαρτυρίαν. ἐδίδαξας τοίνυν ἡμᾶς ὥς τινες ὀρθόδοξοι καθεστῶτες ἀρνοῦνται βουλευτικῆς εἶναι τύχης, καὶ ἀνάγκη παρελθεῖν εἰς μαρτυρίαν τοὺς ἐκ τοῦ γένους συνημμένους αὐτοῖς, ἢ καὶ ἄλλως πως ἐπισταμένους αὐτῶν τὴν τύχην. καὶ ἐπειδήπερ ὁ νόμος εἴργει τὰς ἐπ' ὀρθοδόξοις μαρτυρίας τῶν αἱρετικῶν, διὰ τοῦτο τοὺς δικαστὰς ὀκνεῖν ταύτας προσίεσθαι. καίτοιγε μάταιον δεδοίκασι δέος οἱ τὰς τοιαύτας παραιτούμενοι δέχεσθαι μαρτυρίας. πρῶτον μὲν γὰρ ὑπὲρ ὀρθοδόξων γίνονται (τοῦτο δὲ οἵγε νόμοι πράττειν τοὺς αἱρετικοὺς

honore verò fruantur nullo, sed sint in turpitudine fortunæ, in qua & animam volunt esse. Sic igitur eis de hoc dispositum sit.

CAPVT I.

ILlud quoque nunciasti dignum quæstione tua natum. Quia enim hæreticos testimonium perhibere prohibuimus, quando orthodoxi inter alterutros litigant, dantes eis per nostram constitutionem, siquidem inter alterutros misceantur illi & litigent, & vterque hæreticus sit actor & reus, posse testimonium perhibere, dignis adinuicem existentibus & litigantibus, & testimonium perhibentibus: si verò rursus hæreticus sit & orthodoxus, contra hæreticos quidem etiam valde dari testimonium orthodoxo, aduersus orthodoxum autem nequaquam. orthodoxis quoque existentibus litigatoribus nullum esse penitus accessum illis ad testimonium perhibendum. Docuisti igitur nos quòd quidam orthodoxi constituti refugiunt curialis esse fortunæ, & necessitatem subire perhibendi testimonij eos, qui illi genere iuncti sunt, vel qui aliàs aliquo modo eorum sciunt fortunam. & quoniã lex eorum suspendit super orthodoxis testimonia, propterea iudices piguisse hoc admittere, cumq; in vanum metuant inuicem, qui huiusmodi dubitant recipere testimonium, primum quidem pro orthodoxis fiunt (hoc autem leges agere

αἱρετικοὺς οὐ κωλύουσιν) ἔπειτα εἰ τοὺς ὄντας βουλευτὰς εἶτα πρὸς τὴν τύχην ἀνανεύοντας, ἕλκει τις εἰς βουλὴν, καὶ τοὺς αἱρετικοὺς εἰς μαρτυρίαν καλεῖ, πῶς οὐ τοῦτο ὑπὲρ τῆς ἡμετέρας πράττει πολιτείας; ὥστε εἶναι τὴν μὲν πολιτείαν τῶν δικαζομένων ὀρθοδοξοῦσαν· καὶ μάλιστα ἐξ οὗπερ ἡμᾶς αὐτῆς δέδωκεν ὁ θεὸς βασιλεύειν· τοὺς δὲ ὑπὲρ τούτου μαρτυροῦντας, ὑπὲρ ὀρθοδόξων ποιεῖσθαι μαρτυρίαν. τὸ γὰρ πολίτευμα τὸ ἡμέτερον ὀρθόν τε ἐστὶ, καὶ ἤδη μετὰ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως, πάσης αἱρέσεως ἄλλης εἰκότως μεμισημένης.

¶ Καὶ τοῦτο τοίνυν ἡ σὴ ὑπεροχὴ παραφυλαττέτω, τόν τε ἡμέτερον γινώσκουσα νόμον, καὶ τὸ τῇ πολιτείᾳ συμφέρον μνηστεύουσα, καὶ ἐπισταμένη διὰ πάντων ὡς ἐκεῖνα ἡμῖν καὶ πράττειν, καὶ νομοθετεῖν διεσπούδασται ὁπόσα τὴν ἡμετέραν ὠφελεῖ πολιτείαν.

DAT. XV. KAL. SEPTEMB. CONSTANTINOPOLI, POST BILIS. V. C. CONS.

hæreticos non prohibent) deinde si existentes curiales, postea contra fortunam reluctantes trahit quisquam ad curiam, & hæreticos ad testimonium vocat, quomodo non hoc pro nostra agit republica? vt sit quidem respublica litigans orthodoxa, & maximè ex quo nos Deus dedit imperare: qui autem super hoc testantur, pro orthodoxis perhibeant testimonium. Conuersatio enim nostra recta est, & plena orthodoxa fide, omni alia hæresi merito constituta sub odio.

EPILOGVS.

¶ *Et hoc igitur tua eminentia custodiat, nostram cognoscens mentem*[a], *& quod reipublicæ expedit commemorans, & sciens per omnia, quia illa nobis agere & sancire lege studij est, quæcunque nostra prosunt reipublicæ.*

[a] νόμον legem, hodie est in Græco.

Datum XV. *Kalend. Septembr. Constantinopoli, post Consulatum Bilisarij* V. C.

***